ప్రథమ ముద్రణము - 1952

ది ఓరియంటల్ పవర్ ప్రెస్,
తెనాలి

శ్రీః

ఆశీస్సు

శ్రీ విద్యాశంకర పదమాఽఽవేశ ప్రకాశిత జగద్గురు
శ్రీ కల్యాణానందభారతీ మాంతాచార్య మహాస్వాములవారు

శ్రీ విద్యాశంకర భవనము - గుంటూరు

అస్మదత్యన్తప్రియాన్తేవాసి శ్రీ మిన్నికంటి గురునాథశర్మ శ్రీ చరణ సన్నిధానమున ఆఱువత్సరములు ప్రస్థానత్రయాధ్యయనమును గావించి తన గురుభక్తిని లోకమునకు వెల్లడి సేసినాఁడు. ఈతఁడు చదువుకొనెడి సమయములయందు మిగుల జిజ్ఞాసమీఱ వేదాన్తవిషయములను గడుంగడు శ్రద్ధతోఁ దెలిసికొనుచుఁ దత్ఫలమోయనునట్లీ యపూర్వమగు గ్రంథమును రచించెను.

వేదశాఖావిభాగకర్తయగు శ్రీకృష్ణద్వైపాయనవేదవ్యాస భట్టారక ప్రణీత మీ భాగవతమగునా కాదా యనుచర్చ ప్రకృత మనవసరము. భారత గ్రంథము విష్ణుపురాణముయొక్క ఛాయారూపమే యగుచు విష్ణ్వతిశయమును దెల్పు గ్రంథమాత్రమే యైనను ఒకవిషయమున నెయ్యది విశిష్టతను సంపాదించుటచే లోకమునఁ బ్రస్తుతినొందెను. సాధారణముగ భారతదేశమునఁ గల భాగవతులలో ఈ భాగవతగ్రంథమును జదువని భాగవతుఁడుగాని చేతఁ బట్టని భాగవతుఁడుగాని యుండఁడు. అందుత్తరదేశమున సంస్కృతభాగవతమునకును దెలుఁగుదేశమునఁ బోతనరచితంబగు తెలుఁగుభాగవతమునకును బ్రచారము మెండుగాఁ గన్పట్టుచున్నది.

తెలుఁగు భాగవతమును రచియించిన పోతనమహాశయుఁడు భాషాభావముల రెండింటిని మహోజ్జ్వలరూపమునఁ దనగ్రంథమున నగపఱిచెను. కాని యాంధ్రులు తమ దుర్విధిపరిపాకవశమున నాతనిగ్రంథమును బరిపూర్ణముగఁ బొందలేకపోయిరి. తుదకు వెలిగందల నారయయొక్క శేషపూరణగ్రంథమే నేఁడాంధ్రుల కుపలభ్యమానమగుచున్నది. నారయ మహాకవియైనఁ గానచ్చునేమోగాని భాగవతగ్రంథముయొక్క తుదిభాగమగు నేకాదశ, ద్వాదశ స్కంధములను బోతనహృదయము ననుసరించి వ్రాయలేకపోయెను. ఏలయనఁగా సంస్కృతభాగవతములోఁ బదుమూఁడువందల యఱువదియేడు శ్లోకములుగల యేకాదశస్కంధమును అయిదువందల యఱువదియాఱు శ్లోకములుగల ద్వాదశస్కంధమునుగూడ అతిసంగ్రహముగా ననఁగా 173 పద్యగద్యములతోఁ బరిమితముగా నొనర్చినాఁడు. ఇట్టిగ్రంథసంగ్రహణముచే సంస్కృతగ్రంథగతవిషయము లెన్నియో పరిత్యజింపఁబడి

యున్నదని వేఱఁజెప్పనక్కఱలేదు. కావున నా తెలుఁగుభాగవతములోని చికిత్సాభాగము ఆంధ్రభాషాభిమానుల కెంతవఱకుపయోగపడునో మాకు సందేహమే.

ఇట్టి యవకాశము లభించుటంజేసియే శ్రీ గురునాథశర్మ ఆయేకాదశ ద్వాదశ స్కంధంబులఁ దెలుఁగుసేసి యాకొఱంతను దీర్చెను. ఈతని విజ్ఞాన కవితావైశిష్ట్యము గ్రంథముననే సుస్పష్టమగుటంజేసి యువ్వాని నిట మేము ప్రత్యేకముగఁ బేర్కొన నవసరములేదు.

ఈ గ్రంథము ఆంధ్రప్రజానీకమునకు నెంతయో యుపయోగించు ననుటలో సందేహములేదు. కావున నిట్టి శ్రీ గురునాథశర్మకృతి ఆచంద్రతారకముగ లోకమున నిలచి, యీతనికి ఐహికాముష్మికశ్రేయముల నొనఁగూర్చు గాతమ్మని నారాయణస్మరణమును గావించుచున్నారము.

శ్రీవిద్యాశంకరభవనము
గుంటూరు
శ్రీఖరసంవత్సర ఫాల్గునశుక్ల
పూర్ణిమా సోమవారము
11—3—52

ఇతి
నారాయణస్మృతిః
జగద్గురు శ్రీకల్యాణానంద
భారతీమాంతాచార్యస్వామి

మిన్నికంటి గురునాథ శర్మ

తొలిపలుకు

ఆంధ్రమహాజనులారా!

తొలిపలుకు లేని గ్రంథము తొడిమలేని వంకాయవంటిదగునని గాన నించుక పలికెదను.

మా పితృపాదులు కీర్తిశేషులు వేంకటలక్ష్మయ్యగారు సంస్కృతభాగవతమును చిక్కని కాగితములపై వ్రాసికొనిరి. నే నిటీవల నాగ్రంథమును నిత్యము పారాయణ మొనరింప సాగితిని. రెండు మూఁడావృత్తులైన పిదపం దెలుఁగుతో జోడించి చదివి పోతనామాత్యుని కవితామృతము జుఱ్ఱుకొనం గడంగితిని. ఏకాదశస్కంధమునకు వచ్చునప్పటి కది పోతన కవిత కాకపోవుటం బట్టియో లేక గ్రంథపాతములుంటం బట్టియో సంస్కృతమునకుం దెనుఁగునకు నేమియుం బొత్తుకుదురలేదు సరిగదా యపార్థములు ననర్థములు మున్నగున వెన్నియో దోసములు పొడకట్టెను.

సంస్కృతమున నేకాదశస్కంధమున 31 అధ్యాయములు 1373 శ్లోకములు గలవు. దానికి శ్రీమదాంధ్ర భాగవతమం దేకాదశస్కంధమున నాద్యంతములు 3 గాక 76 పద్యములు 47 వచనములు మొత్తము 123 పద్యగద్యములు గలవు. అందును 12 మొదలు 18 వఱకుంగల పద్యము లమూలకములే. తక్కినవియు సరిగ లేవనుచున్నందులకు క్షమింపుఁడు. మచ్చునకు

కం. చిత్తం బే క్రియ నిలుచుం, జిత్తజగురుపాదపద్మసేవ సదా య
త్యుత్తమమని వసుదేవుఁడు, చిత్తము దగ నిల్పి యెట్లు చెందె మునీంద్రా!
ఆంధ్రభాగవతము 11 స్కం. 27 ప.

దీనికి నుత్తరము గ్రంథమున లేదు.

"ఏ దేహాభూపాలుండు భాగవతధర్మం బెద్ది? యే ప్రకారంబునం బ్రవర్తించు? వారల చిహ్నంబు లెవ్వి?" 45

అన్న ప్రశ్నంబులకు సదుత్తరంబులు లేవు.

"శ్రీమన్నారాయణమూర్తి లీలావిలాసంబు లనంతంబులు గలవు. మనోవాక్కాయకర్మంబుల హరిపూజనంబు సేయక విపరీతగతులం దిరుగుచుండు జడుల కెవ్విధంబున గతిగలుగుననిన నప్పుడప్పుడమిఱేఁ డప్పరమపురుషునిం జూచి యట్టిజడులు ముక్తినొందునుపాయం బెట్టు లంతయు నెఱిఁగింపుఁడనినం జమసుం డిట్లనియె" 73

ఎవ్విధంబున గతి గలుగునన్న దెవరు? దానికి నుత్తరం బేమి? అది వినిన వెంటనే పుడమిఱేఁ డుత్తరము వినక మరలం బ్రశ్నించు టేల?

"………………
సకలవేషధారి యొకసమయమున మాయదుర్యోధనుండు నే
డింకను నుండి యవ్వలి తన వారికి నిట్లని యర్థ మేర్పడగ— 92

కం. ఉపదేశకు లెన సంతతము, విపులవిజ్ఞాననిపుణభవ్యులు గురువుల్
ఉపదేశక వల్లభుడు, పవనిగ విజ్ఞాని నైతినని పల్కుటయుగ 93

వ. ఇంక యమ ప్రవర్తించు దేహాలోక సౌఖ్యాదుల వర్జించి జనార్దనుని
సేవించుచుండి సేవింపు... 94

ఈ ప్రశ్నోత్తరముల పొందిక చూచితిరా? అడిగినది దానికిఁ జెప్పెడిదానికి సంబంధము లేదు.

శిథిలప్రాయములైన తాటాకులం జూచి ముద్రించుటలో నిట్టి యసందర్భములు వాటిల్లియుండెనేమో.

మఱియు నెట్టిన గ్రంథము పూర్తియైన దనిపించుటకును నారాయణకవి త్వరపడినట్లు కన్పించుచున్నది. చూడుడు.

"వర్ణాశ్రమ ధర్మంబులు – నిర్ణయముగ నానతిమ్ము...... 106
సీ॥ అనినఁ గృష్ణుండు నాలుగు వర్ణముల యుత్పత్తియు నాలుగాశ్రమంబుల
కట్టిట్టి వర్ణంబు లనియును, నాలుగు వేదంబులం జెప్పిన ధర్మంబులును...
మొదలుగాఁగల వన్నియు నెఱిగించి... 107

అని తెల్పి చెప్పెను. సంస్కృతమున 17–18 అధ్యాయములలో 105 శ్లోకములలోఁ జెప్పిన విషయ మిది.

ఇఁక నసలే వదలఁబడినవి 20, 21, 22, 23, 25, 28 అధ్యాయములు. 10, 11, 14, 15 అధ్యాయములు చాలీచాలక తెలెను. తక్కిన యధ్యాయముల నచటనో స్పృశించి విడిచెను. గ్రంథమిట్లగుటకు కేవల వెలిగందల నారయ్యయే కాక చెదలుపురుగులును తాళపత్రములనుండి ప్రప్రథమమున గ్రంథమునచ్చొత్తించిన పరిశోధకులునుగూడ బాధ్యులనియే నాతలంపు.

ఇదియంతయుం జూచి యీచరమగ్రంథము రచింప సంకల్పించితిని. సంకల్పించిన కొంతకాలమునకుఁగాని చైత్యచోదనము లభింపలేదు. అది లభించిన పిదప నాయల్పజ్ఞతను మఱచి కలమందుకొంటిని. అది 1946వ సత్సరము గుడ్డ, తిండి, కట్టె, చమురు, చక్కెర దొరకని గడ్డుదినములు. అబ్బబ్బా! ఆ భయంకరదివసముల స్మరించిన నొడలు జలదరించును. ఆ కంట్రోల్, ఆ రేషనింగ్, ఆ చాటుబేరము, ఆ లంచము, ఆ ప్రజల యారాటము, నాన

కముత్తైన వస్తువులు లభింపకపోవుట యేమి చెప్పవలయును ? కలిపురుషుఁడు తాండవ మాడుచుండెను. దేహబలమో, ధనబలమో, యధికారబలమో లేనిచో నింజపుట్టుదామె. అటు వేళ కున్నతపాఠశాల కరుగవలె. ఇటు రేషన్ షాపుల దగ్గఱ గంటలకొలఁది నిలిచియుండవలె. ఒంటరిగాఁడను. ఇట్టిస్థితిలో గ్రంథరచనకు పూనుకొంటిని. ఎట్లు వ్రాసితినో ? ఎట్లు పూర్తియైనదో ! అంతయు నీశ్వరేచ్ఛ.

ఆ ప్పూ లా హా !

నాకు బుద్ధి ప్రసరింపనప్పుడు భగవద్ధ్యాన మొనర్చుచుండెడివాఁడను. ఇతర కార్యములలో నంతగట్టిగాఁ జెప్పలేనుగాని యీ కార్యమ్మున మాత్రము భగవచ్ఛక్తి నన్నలమికొని నడిపించెనని గట్టిగాఁ జెప్పఁగలను. అట్టి దృఢ విశ్వాసము నాకుఁగలదు. ఇది నిశ్చయము నిశ్చయము. అది నాకొనకున్నఁ గృతఘ్నతయు నగునేమో. కాన నెవరెట్లు తలంచిన నాకేమి ? రచనాకాల మందలి నాయనుభూతులలో నొండు రెండు మాత్రము నుడివెదను.

ఏకాదశమున దశమాధ్యాయమున 11 వ పద్యము వ్రాసిన పిదపఁ గల మాటలేదు. భగవద్ధ్యానముతో రెండునాళ్ళు గడపితి. పిమ్మట 27-5-1946 రాత్రి యొక స్వప్నము వచ్చినది. తెల్లచీర ధరించిన యొక స్త్రీ కనిపించి నా ప్రయాణమున కడ్డుగానున్న కాలువదాఁటు వెరవు నుడివి దాఁటించెను. అంత మెలఁకువవచ్చెను. నాయానందమునకు మేరలేదు. లేచి యథావసరకార్యములు నిర్వర్తించుకొని కూర్చుంటిని.

ఉ॥ కాంచఁగ జైమినీయమను ఘుట్టము ధీతిజనించి కేలు జో
డించి నినుం దలంచి పవడింపఁగ కలఁ గల నష్టకాల్వ దాఁ
టించితి పుట్టి తెచ్చి విఘటించిన నాదు ప్రయాణ మాదృతి
న్నించిన నీదుకూరిమికి నే నతిసేసెద దాసపోషకా !

అని ప్రార్థించి 28-5-45 ఉదయము మూలశ్లోకములఁ జూతుఁగదా. ఏమిచెప్పుదు. పదార్థము గోచరించినది. కలము సాఁగినది.

కలలు కల్లలైననగుఁగాక నాకు ఫలమనుభూతమైనది.

"యదా కర్మసుకామ్యేషు స్త్రియం స్వప్నేషు పశ్యతి - సమృద్ధిం తత్రజానీయా త్తస్మిన్ స్వప్ననిదర్శనే" ఛాందోగ్యము 5-2-9

అని కలదుగదా. మఱియు శ్రీ శంకరభగవత్పాదులవారు "మంత్ర దేవతాద్రవ్యవిశేషనిమిత్తాశ్చ కేచిత్స్వప్నాః సత్యార్థగంధినో భవంతీతి మన్యంతే। తత్రాపి భవతునామ సూచ్యమానస్య వస్తునః సత్యత్వమ్. సూచకస్యతు

స్త్రీదర్శనాదేర్భవత్యేవ వైతథ్యం బాధ్యమానత్వాదిత్యభిప్రాయః" అని శారీరకభాష్యము 3-2-4 దగ్గఱ సెలవిచ్చిరిగదా.

ఇఁక నాకుఁ గలనూఁడని తావులనెల్ల రచించిన భగవద్ధ్యానపద్యముల నిటుఁ గడవక ద్వాదశమందలి యొక యనుభవము చెప్పి ముగించెద.

ద్వాదశస్కంధమున 7 వ యధ్యాయము పూర్తిచేసి 8 వ యధ్యాయము వ్రాయఁ గూర్చుంటిని.

కం. ఉద్విగ్నుఁడనయ్యెనన్ను, హృద్వనజము కతనొఱుంగ నెదియో దోసం
బుద్వేష్టితమైనదొ ? గా, యుద్వేదా ! శరణు శరణు హరిహరనాథా !

అని ప్రార్థించితింగాని యక్షరము సాఁగ లేదు. లేచితిని. 8, 9 తేదీలు గడచెను. 10-12-46 కూర్చుంటిని.

కం. అశ్రాంతము వ్రాయఁజనదొ ?, విశ్రమమావశ్యకమని వెసఁదలఁచితొ? దో
షాశ్రయుఁడనగుట గినుకయొ ? యశ్రద్ధఘటిల్లె రచన హరిహరనాథా !

అని మాత్రము వ్రాసి లేచి దినములు గడపుచుంటిని. వ్రాయఁ దోఁచుటలేదు.

పిమ్మట 15-12-1946 రాత్రి కలలో వ్యాసస్మరణ మొనర్పు మన్నట్లుగా నుండెను. లేచితిని.

కం. సాత్యవతేయ స్మరణ మ, గత్య మొనర్పు మననేల కలలో నేనా
స్తుత్యగుణుని మఱచితినో, యత్యంత మొనర్తునట్లె హరిహరనాథా !

అని ధ్యానించితి. నిజమునకు గ్రంథారంభమున వ్యాసభగవానుని స్తుతింపలేదు. చెంపలు వైచుకొంటిని.

కం. వ్యాసభగవానుఁడా ! త్వ, ద్దాసుఁడ వందన మొనర్చెద క్షమింపుము నా
దోసములనెల్ల, నంతే-వాసులపైఁ జనునె కోపపడుట మహాత్మా !

అని గ్రంథారంభమందలి 11-12-13-14 పద్యములతో ధ్యానమొనర్చి లేచితి. పిదప 19-12-1946 వ్యయవత్సరమార్గశీర్షకృష్ణైకాదశీగురువార ముదయమునఁ గూర్చుంటి.

కం. ఒక్కొకయుపాధిఁగైకొని, యొక్కొకపనిచేసి పోవుచుందువు జగమం
దక్కటికమాని, నీ స, మ్యక్కృతి కంజలి ఘటింతు హరిహరనాథా !

అని ప్రార్థించితిని. 20 వ తేదీనుండి మనోవ్యాకులత యడఁగినది. గ్రంథ రచన సాఁగినది. వ్యాసస్తవమును బిదప గ్రంథాదికిం జేర్చితిని.

గ్రంథము సాంతము వ్రాసి కాశీకేగి 13-2-1949 మధ్యాహ్నము గంగ యవ్వలి యొడ్డుననున్న కాశీరాజు భవనమందలి వ్యాసలింగముల దర్శించి యపరాధము క్షమింప వేఁడి వెలుపలికి వచ్చితిని. అచటి కొక వృద్ధపరివ్రాజకుఁడు సమున్నతకాయుఁడు వచ్చి నన్ను నిలువెల్లంజూచి సంస్కృతభాషలో వ్యాస కాశిని జూపెదరమ్మా. తెలియనివారిచటఁ జూచియే తృప్తిపడి మరలిపోదురని శ్రీవారే టాంగాలు మాటాడి నన్నును నాతోడివారిని వ్యాసకాశికిం గొని పోయిరి. అచటఁ దనివిదీఱ వ్యాసలింగముం దర్శించి చెంతఁ గూర్చుండి పూజాదికము నిర్వర్తించి నారచించిన చరమస్కంధయుగముఁగూర్చి విన్న వించుకొని యపరాధమును క్షమింప వేఁడికొంటిని.

9 వ యధ్యాయమున 13 వ వచనములో "నంతరంగము నావరించె" అని వ్రాసిన పిదప నిదురవచ్చెను. ఉదయకాలమున స్నానసంధ్యలు కావించుకొని కూర్చుంటిఁగదా నిదురవచ్చుటేల?

తే॥ అంతరంగమ్ము నమ్మాయ యావరించె
ననుచు వ్రాసి యవ్వలఁదోఁప కట్లయుండఁ
గ్రమ్మె నిదుర ప్రాహ్ణమున, నాకైనఁ నప
రాహ్ణమునఁగూడ నీక నెట్టులయ్యె రచన?

కం॥ అపలద్యుతి దీప్తాంగా! వినమద్యతిలోకసంగ! విఘ్నవిభంగా!
అనవద్యపదోత్తుంగా! ఘనవిద్యాత్తాంతరంగ కరుణాపాంగా!

అని మఱునాఁడు ప్రార్థించి వ్రాయఁగడంగితి. ఇట్లు కొన్ని చిత్రములు జరిగినవి. అవియట్లుండుఁగాక. వీనిని మాత్రము చెప్పుట యోటికన నశక్తుఁడ నైన నన్నొకశక్తి పట్టుకొని యాడించినదనుటకే.

20-3-1946 ప్రారంభించి 19-2-1947తో రెండుస్కంధముల బూర్తిగా రచించితి.

అహంకారావృతుండనై రచించిన స్థలముల దోసఁగులు దొరలియుండ వచ్చును. వానిని దోషజ్ఞులు దెలిపిన నంజలి పట్టెదను. ఈ గ్రంథమునఁ బున రుక్తులు మెండుగాఁగలవు. విషయము లెస్సగాఁ దెలియఁబడుట కట్లువాకొనఁ బడెనని యెఱుఁగుఁడు.

సహృదయుఁడు, విమర్శకుఁడు, సత్కవి, దోషజ్ఞుఁడు, బ్రహ్మవేత్తగదా దీనికిఁ బీఠిక వ్రాయ నర్హుఁడు, ఇంకేమి? అట్టిమహానుభావుఁడు "మహో

ధ్యాయ" శ్రీ దుర్భా సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు నాకు లభించిరి. వీరు గీతాసంఘా ధ్యక్షులు. నెల్లూరుకాలేజీలో నాంధ్రోపన్యాసకులుగ నున్న వారు. అభినవతిక్కన సాహిత్యస్థాపకేత్యాదిబిరుదాంచితులు. ఎనుబది యేండ్లు పైఁబడిన వృద్ధులు. చేయివడఁకుచున్నను నాపై నపరిమిత వాత్సల్యముఁజూపి 'పీఠిక' వ్రాసియిచ్చిరి. ఈ మహోపాధ్యాయునికి నామనఃపూర్వకాభివందనసహస్రములు. పోతన భాగవతమువలె నా కృతియుఁ జెదలు పురుగులవాతఁ బడకుండ నయాచిత ముగా సహృదయహృదయరంగముల నటింపఁజేసిన మహోదారస్వభావుఁడు శ్రీ ముదిగొండ సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు. వీరికి "ప్రత్యుపకృతింగావింప నే నేర నంజలిగావించెద". ఆహాహా! ప్రత్యుపకారనిస్పృహులు నేటికిం గలరుగదా.

గురుదేవుల యనుగ్రహ ప్రసారము లేకున్న నెంతవాఁడును భవసాగర ముత్తరింపనేరఁడు. నా భాగ్యవశమున జగద్గురు శ్రీ కల్యాణానందభారతీ మహంతాచార్య మహాస్వాములవారి పాదారవిందసేవ లభించినది. ధన్యుఁడను. వారి పవిత్రాశీస్సును వినమ్రభావమున నౌఁదలఁదాల్చి యంజలిపట్టి మోఁకరించెదను.

గుంటూరు
17—3—1952

ఇట్లు విధేయుఁడు,
మిన్నికంటి గురునాథశర్మ

పీఠిక

ఏతద్గ్రంథకర్తయగు శ్రీ మిన్నికంటి గురునాథశర్మగారితో నాకుఁ బరిచయము పరిమితము. 1947 సంవత్సరమునఁ గాఁబోలు గుంటూరులో జరిగిన ప్రాచ్యసారస్వత విజ్ఞాన పరిషత్తువారి పదవ వార్షికోత్సవము నేనధ్యక్షించఁ బోయినపుడు శర్మగారి సౌహార్దమునకుఁ బాత్రుఁడనై యప్పుడు వారు తెనిఁగించుచున్న భాగవత – ఏకాదశస్కంధములోని కొన్ని భాగములు వింటిని. అందు వారి సునిశ్చిత వేదాంత విజ్ఞానమును, సజాతీయ సరసకవితాధారయు సువ్యక్తములు కాఁగా, వారికి సాహృదయమును తేటపఱిచి, ఆంధ్రీకృతి సాగింపుఁడని వేగిరించి యుంటిని. ఆవల నెప్పుడును ఈ గ్రంథమును గుఱించిన స్ఫురణయే నాకు లేకుండెను. కావున 1952 సం॥ జనవరి 5 తేది ‘రిజిష్టరు పోస్టులో ఈ బృహత్సంపుటము నాకుఁ గరగత మగుడు విప్పిచూచి, అది శ్రీ శర్మగారు భాగవత చరమస్కంధములు రెండింటికిని గావించిన యనువాదమని తెలిసికొని పరమానంద భరితుఁడ నైతిని. ఒండు, రెండు దినములలోఁ బొత్తమెల్లఁ జదివి యది యుత్తమమార్గమున నడచి నందుకు లోలోన నుప్పొంగితిని. కాని పుస్తకమునకు పీఠిక వ్రాయ శర్మగారు ఆదేశించినందున నా యలసభావమునకు వెఱచియు, ఇట్టి పుణ్యకృతితో నా పేరు జతపడి యుండుంగావుత మనియాశించి, నా యియ్యకోలు అయ్యగారికి తెలిపితిని. నాఁటఁ గోలె వ్రాయఁదొడఁగుడు నేదో యాటంకము. చేయివడఁకుట, మూల మలభ్యమగుట, తీఱికచాలమి, మనఃప్రసాదములేమి – ఈదృశకారణములవలన శర్మగారి కోరిక నేఁటిదనుక నెఱవేర్ప నేరనైతిని. ఈ దీర్ఘాలస్యమున నేను గొలిపిన విసువునకు శర్మగారు నన్ను క్షమింత్రుగావుత.

2. శర్మగారు వినయసంపన్నులు. బమ్మెరపోతరాజు సంస్కృత మూలమును బాడుచేసినాఁడు కావున ఆ కొఱంత తీర్చుటకు ఈ యారంభమని వారు రచనకుఁ దొడఁగిన వారుకారు. ఇందకు ఏకాదశస్కంధమును అట్లట్లు వ్రాసిన వెలిగందల నారయ్య దెసను నిరసనము నెఱపినవారు కారు. ఆయన అలఘుమతియని, ఆయన తలంపులు చక్కఁదెలియమియే యిక్కడంకకు హేతువని శర్మగారు వక్కాణించియున్నారు. (4 పే. 35 ప). ఏకాదశస్కంధము ఇర్వురచే నీవఱకే తెనిఁగింపఁబడియుంటయు శర్మగారెఱుఁగరు. ఈ యిర్వురలో నొకరు బ్రహ్మవిదులు, కోవూరు ప్రబుద్ధాశ్రమ నిర్మాతలు, కీర్తిశేషులు శ్రీ కోవూరు పట్టాభిరామయ్యగారు. వీరిది ఏకాదశమునకు యథామూల మైన యాంధ్రీకరణము. రెండవవారు కీ॥ శే॥ శతావధాని శ్రీమాన్ సంపన్మడుంబసింగరాచార్యులవారు. వీరు ఏకాదశద్వాదశములనేగాక 1937 సం॥ము నాఁటికే భాగవత ప్రథమ,ద్వితీయ, పంచమ, దశమస్కంధములం దెనిఁగించియున్న ప్రౌఢ

కవులు. దీనియున్కి - నేను నిన్న మొన్న కనుంగొన్న కారణమున, వీరు భాగ వతమునంతయు నిట్లే తెనిఁగించిరో చెప్పనేరకున్నాను. వీరి యభిజనము కృష్ణామండలములోని జగ్గయ్యపేట కానోపును అన్యుల యనువాదములు ఉండిన నుండుఁగాక, తన తెనిఁగింపువలన ఆ గ్రంథముల 'మహిమ' పెరుఁగు ననియే శర్మగారు సమాధానము చెప్పుకొనియున్నారు. 4 పే. 33 ప. ఇది ఎంత యమానిత్వము! ఇట్టివాఁడుగదా భాగవతము తెనిఁగింప నర్హుఁడు! శర్మగారు గాయత్రీమంత్రార్థము ననుభూతికిఁ దెచ్చుకొన్న ప్రాజ్ఞులు. 'ధియో యో నః ప్రచోదయాత్'ని పర్యవసన్న మగుచున్న పరమంత్రము దినమును, వేయిమార్లు ఆవర్తించుచున్న యాస్తికశిఖామణులు. ఈ విషయమున బమ్మెర పోతరాజు కును వీరికిని పరమసామ్యము కలదు. పోతరాజుగారు 'క॥ పలికెడిది భాగవత మఁట; పలికించెడివాఁడు రామభద్రుండఁట; నేఁబలికిన భవహర మగునఁట' అని యుపక్రమింపఁగా, శర్మగారు ఆయర్థమునే

మ॥ ముకుంద్రా డెరది విభుండు లాగుకొనుచుం బోవంగ: నాగంగి రె
 ద్దుకు శక్యం బటె నేను రా ననుచు గంతుల్ వేయ? నన్నట్లె వాఁ
 డొకసంకల్పము పుట్టఁజేసి యెటకో యుబ్బాఁతఁబూఁగించు; జం
 కక పోవం గమకింతు నెట్లయిన సెఁగా కావలం ద్రోవలన్.

క॥ వైపశ్చిత్యముచే నే, నీపనికిం గడఁగలేద హృదయాబ్జగతుం
 డో పరమాత్ముండిటు ప్రే । రేపంగాఁ జూమ్మి; యాదరింపుఁడి విబుధుల్.

అని స్మరించి యహంకార నిరసన పూర్వకముగానే, రచనమునకుఁ బ్రారంభించినారు. ఈ పవిత్రగ్రంథమునకు ఈనుడికారము అకృత్రిమ మైన యలంకారము. పూర్వమీమాంసా మతఖండనమున ఒండు శ్లోకమున కర్థము తెలియమిచేత రచన యాఁగఁగా వెలివలువధరించిన యొకవెలఁదిమిన్న కలలోఁదోఁచి భావమున్స్ఫురింపఁజేయుటయు, పంచ్రెండవస్కంధమున ఏడవ యధ్యాయము తెనిఁగించిన పిదప, వ్యాసస్తుతి సేయువఱకు కలము ఆఁగిపోవు టయు - ఇత్యాద్యనుభూతులు కొన్నింటి గ్రంథకర్త 'అధోజ్ఞాపిక'లలోఁ బేర్కొని యున్నారు. ఏయే యధ్యాయ మేనాఁడు తెనిఁగించినదియు, పాఠ భేదము లున్నచోటఁ దానే ప్రతిమీఁద నాధారపడినదియు వారే తెలిపి కొనియున్నారు. అన్నింటను :- అంతర్యామి ప్రేరణయే తన యాశయ ధోరణికిఁ గారణ మని శర్మగారి నమ్మకము. ఆగమాంత లతాంతములును తత్సౌరభ మని పేర్కొనఁదగిన గీతయు నీయర్థమునే యుద్ఘాటించుచున్నవి.

శ్రు॥ యో వాచి తిష్ఠన్ వాచోంతరో యం వాఙ్నవేద యస్య వాక్శరీరం
 యో వాచ మంతరో యమయ త్యేష త ఆత్మా న్తర్యామ్యమృతః ३-७-१७

యో మనసి తిష్ఠన్ మనసోఽన్తరో యం మనో న వేద యస్య మనశ్శరీరం
యో మనోఽన్తరో యమయత్యేష త ఆత్మాన్తర్యామ్యమృతః॥ బృహదారణ్యకము-౩-౭-౨౦

శ్లో॥ ఈశ్వర స్సర్వభూతానాం । హృద్దేశేఽర్జున ! తిష్ఠతి
భ్రామయన్ సర్వభూతాని యన్త్రారూఢాని మాయయా॥
తమేవ శరణం గచ్ఛ । సర్వభావేన భారత !
తత్ప్రసాదా త్పరాం శాంతిం స్థానం ప్రాప్స్యసి శాశ్వతమ్॥ భగవద్గీత-18-62

ఇందు ఆస్తికులు వింతపడఁదగిన యంశమేదియు లేదు.

౬. ప్రాక్కవుల తెనిఁగింపుఁ బోకడల నెల్లఁ జవిచూచిన రసజ్ఞప్రవరులు శర్మగారు. ఆ మార్గము నొంటక పద్యానువాద సందర్భమున నే నిట్లు పరామర్శించియున్నాను. "మూలము చదువునపుడు తద్భాషాభిజ్ఞులకు నెట్టి యానందము కల్గునో యట్టి యానందము తెనిఁగింపు చదువునపుడు తెనుఁగు చదువరులకుఁ గలిగెనేని, అది సరియైన యాంధ్రీకరణమని చెప్ప నొప్పును. అనువాదకునకు మాతృకవలననే భావము లభించుచున్నది. ఆ భావమును పద్యరూపమునఁ దీర్చి కావ్యలక్ష్మిం గైసేయుటయే యాతనికి మిగిలియుండు పని. మూలానుసరణాభినివేశమున పద్యమును గుంటుపఱుపక పద్యసౌభాగ్యము కొఱకు మూలమందలి భావ, ధ్వని, వ్యంగ్యములఁ బొలిపుచ్చక, ఈ రెంటికి సామరస్యము సాధించుటయే యాతని శిల్పమునకుఁ బారము. ఏతత్సిద్ధి కొఱకు అనువాదకుఁడు కొన్ని యెడల నాతిసార లేశముల నుపేక్షింపవలసి యుండును. కొన్ని యెడల మూలావిరుద్ధములు, తత్పోషకములు నగు కొన్ని భావములఁ జేర్చుకొనవలసి యుండును. ఈ పట్టు విడుపుల యెఱుకయే యాంధ్రీకరణ విజ్ఞాన సారము. భారత భాగవతాది గ్రంథములేగాక ఒక్కొక్క శ్లోకమున కొక్కొక్క పద్యముగఁ దెనిఁగింపఁబడిన భర్తృహరి, కృష్ణకర్ణామృతాది శతకములును ఈసూత్రమునకు లక్ష్యములుగా నున్నవి. ఈ కవులకు ధారాశుద్ధిపట్ల నెంత పక్షపాతమోగాని ఒక్కొక్కయెడ రసభావాదికము లొకింత సడలుటయైనఁ బరిగణింపక తమ తెనిఁగింపుల ననర్గళ మధుర మధురస ఝరులుగా గావించుకొని యున్నారు. అందువలననే యవి ప్రసన్నములై స్వతంత్రము లను భ్రాంతిని కలిగించుచు 'సరసులైన కవుల చెవుల కెక్కుట'యే గాక వెనువెంట వారి డెందములంగూడ బందిగొనుచున్నవి. ఇందుకు ప్రాచీన కావ్యములనుండి దృష్టాంతము లెన్నియేనిఁ జూపవచ్చును. 'మాటకుమాటగాఁ గావింపఁబడు ననువాదములు టీకాకల్పములై వ్యుత్పిత్సువుల కుపయోగపడు నేమోగాని పద్యము లొఱవలై ఝడిత్యర్థ సమర్పకములుగాక రసలోలుపులకు విసుపుకొలుపుచుంట విజ్ఞలోకమునకు విశదము. 'తూ, చ' తప్పకుండ

శ్లోకమునకు ప్రతిపదార్థము చెప్పుటయే యుద్దేశించుని, రసయుత పద్యముల మాని యతి ప్రాసముల పీడలేని గద్యమునే యాశ్రయించుట అనుకూల తరము. ఇంతకును అనువాదకుఁడు మూలార్థమును సాక్షాత్కరింపఁజేసికొని రసానుభూతివడసి భాషామర్యాద చెడకుండ దాని దనమాటలలోఁ దాను చెప్పవలయుఁగాని 'ముక్కస్య ముక్కార్థము'గా గీకివ్రాసికొన్న నది కవన మగునా? సహృదయుల నాకర్షించునా?"

శర్మగారి యాంధ్రీకృతి నా రూపించిన లక్షణములకు నూతన లక్ష్యముగా నున్నది. ఇంతియగాక, మూలమునుండి పిను కావించిన సంక్షేపవిస్తరములు బమ్మెరపోతరాజుయొక్క రీతినే తలఁపించుచున్నవి. వాని నతిమాత్రముగాఁ జూపుట గ్రంథవిస్తృతికి హేతువుగావున, ఒండు రెండు విశేషములు మాత్ర మిటఁ దడవుచున్నాను. ఏకాదశస్కంధము– భాగవతనందనోద్యానము నందలి పారిజాత పాదపము. ఇట భాగవతము 'పురాణ' కక్ష్యనుదాఁటి "వేదాంతపారీణులే" యనువదింపఁదగిన శాస్త్రగ్రంథమైనది. ఇందు నాలు గధ్యాయములలో నిమి జాయంతేయ సంవాదముఖమున సపరికరము పరమాత్మ తత్త్వము రూపింపఁబడియున్నది. అవలి ఉద్ధవగీత యిరువది నాలు గధ్యాయములలో భగవత్తత్త్వ నిరూపణము కావింపఁబడియున్నది. కడపటి రెండధ్యాయములు యదుక్షయము నభివర్ణించుచున్నవి. ఉపక్రమమున ఋషి శాపము, ఉపసంహారమున తత్ఫలము గ్రుచ్చఁబడి యీ గ్రంథము 31 అధ్యాయములుగల స్వతంత్రమైన ప్రత్యేక ప్రబంధముగా నున్నది. కృష్ణోద్ధవ సంవాదము (అదే ఉద్ధవగీత) అద్భుతమైనభాగము. 'భగవద్గీత'తోఁ దులఁ దూఁగునది. భగవద్గీత – 700 శ్లోకములుగల గ్రంథమైన, ఉద్ధవగీత – 1073 శ్లోకములు కలది. రెండిటను సంవాదములు పెక్కులు కలవు.

శ్లో॥ విద్యా వినయ సంపన్నే । బ్రాహ్మణే గవి హస్తిని।
శునిచైవ శ్వపాకేచ । పండితా స్సమదర్శినః॥ భగవద్గీత 5-18

శ్లో॥ బ్రాహ్మణే పుల్కసే స్తేనే । బ్రహ్మణ్యేఽర్కే స్ఫులింగకే
అక్రూరే క్రూరకే చైవ । సమదృ క్పండితో మతః॥ భాగవతము 11-19-14

శ్లో॥ యద్యద్విభూతిమ త్సత్త్వం । శ్రీమదూర్జిత మేవవా
తత్త దేవావగచ్ఛ త్వం । మమ తేజోంశసంభవమ్॥ భగవద్గీత 10-41

శ్లో॥ తేజః శ్రీః కీర్తి రైశ్వర్యం । హ్రీ త్యాగం సౌభగం భగః।
బలం తితిక్షా విజ్ఞానం । యత్ర యత్ర స మేంశకః॥ భాగవతము 11-16-41

వీనికేమిగాని, భగవద్గీతకును ఉద్ధవగీతకును కొండొక వైలక్షణ్యము కలదు. తొలిది 'లోకాక్షః సమాహర్తు మిహ ప్రవృత్తః' అని నిశ్చయించుకొని దానికి 'నిమిత్త మాత్రము'గా నుండుమని 'సవ్యసాచి' సాచివ్యము కోరిన

'కాలా'త్మని యుపదేశము. ఉద్ధవగీత యట్టిది కాదు. భూభారాపనోదనము కొఱకు కౌరవక్షయముకావించి, యదుక్షయమునకు విప్రశాపాపదేశము కల్పించి స్వధామమునకుఁ బ్రస్థితుఁడై యున్న వాసుదేవుని ఛలానువిద్ధమైన చరమోపదేశము. ఈ రెంటికిని సకామ నిష్కామకర్మలకు ఉన్నంత భేదము కలదు. అర్జునోద్ధవులకును భేదము కలదు. అర్జునుఁడు తాను కోల్పోయిన రాజ్యమునుఁ బట్టుకొనుటకై సంగరమునకుఁ గడంగిన వీరపుంగవుఁడు. అతనికి తత్త్వోపదేశ మానుషంగికము. ఉద్ధవుఁడు కృష్ణనిర్యాణానంతరము, జ్ఞానబోధమొనర్ప నలంతులు లేరని జగద్గురుని చరణములకడ సాక్షాత్తుగా తత్త్వము తెలిసికొనఁగోరిన యేకాంతభక్తుఁడు. ఫల్గునుఁడు కృష్ణునకు బంధువును, బావమఱఁదియు నైన, ఉద్ధవుడు యాదవుఁడును, కృష్ణునకు కేవల మాంతరంగికుఁడైన భృత్యుఁడును. 'యచ్చాపహాసార్థ మసత్కృతోసి – విహారశయ్యాసన భోజనేషు' అని యనుతపింప నక్కఱపడని యలుప్త బోధుఁడు. కృష్ణునిచే ప్రణయపరిణతులు గోపికల కెఱింగింప నియోగింపఁబడుటచేతనే, యీతఁడు ఆతని కెంతప్రీతిపాత్రుఁడో తెల్లమగుచున్నది. ఆగోపసుందరులును ఉద్ధవునిపట్లఁ జూపిన విస్రంభ మపూర్వము. వారు తమప్రియునిఁగూర్చి యుద్ధవు నడిగిన మాటలు కొన్ని పోతరాజు మాతృక నతిక్రమించి వితతము గావించియున్నాఁడు.

"శా॥ నీతో నర్మగృహంబులం బలుకునే నే మెల్ల వంశోల్లస
ద్గీత భ్రాంతలమై కళిందతనయా తీరంబునం జేరినం
జేతోజాత సుఖంబులం దనిపి మాచిత్తస్థితుల్ చూడ లీ
లాతంత్రజ్ఞత దాఁగి మెల్లన మదాలాపంబు లాలించుటల్.

క॥ ముచ్చటవేళలఁ జెప్పునె, యచ్చుగ మును నేము నోమునప్పుడు జలముల్
సొచ్చిన, మాచేలంబులు, ముచ్చిలి యిచ్చిన విధంబు మూలం బెల్లన్॥

శా॥ ఏకాంతంబున నీదుపై నొఱగి తా నేమేని భాషించుచో
మాకాంతుండు వచించునే రవిసుతా మధ్యప్రదేశంబునన్
రాకాచంద్ర మయూఖముల్ మెఱయఁగా రాసంబు మాతోడ నం
గీకారం బొనరించి బంధనియతిం గ్రీడించు విన్నాణముల్."

జవరాండ్రు తుల్య వయో రూప సంపన్ను నొక్కని నిట్లు ప్రశ్నించుటకు ఈ కృష్ణానుచరుని యమాయికవిరాగముపట్ల వారి కెంతవిశ్వాస ముండవలయునో యాలోచింపుఁడు. "భక్త్యా భాగవతం జ్ఞేయం। నవ్యుత్పత్త్యా నటీకయా" అది యట్లుండె, ఈ స్కంధమున ద్రుమిళుఁడు నారాయణఋషి తపఃప్రభావము విదేహునకు వర్ణించి చెప్పుచోటను (41 పేజీ) అవధూత యదువునకు పింగళా గీతము నుడువుచోటను (75 పేజీ), కృష్ణుఁడు ఉద్ధవునకు వక్కాణించు పురూరవోగీతలోను (184 పేజి), ద్వాదశమున మార్కండేయుని

తపస్సు భగ్నమొనర్ప సునాసీరుఁడు అచ్చరలబంపు సందర్భమునను (293 పేజి), విప్రలంభాది శృంగార రంగముల శర్మగారు తీర్చిన తెలుఁగు కరము హృదయంగమముగా నున్నది. అట్లే నిర్వేదప్రధానము లైన కపోతోపాఖ్యానము (67 పేజి), భిక్షుగీత (167 పేజి), సూతుఁడు శౌనకాదులకుఁ దెలుపు మహాపురుష పూజాక్రమము (316 పే) మొదలగు ఘట్టములలోను, ఈయన కలము ప్రామాణికత్వమున కెడగాని పరిపాటితో నడచినది. ఈ చరమస్కంధములు రెండింటిలోను, తక్కిన వానియందుకంటె పెక్కుశబ్దములు అపూర్వార్థకముగా నిర్వచింపఁబడి యున్నవి. అట్టిచోట్ల నెల్ల శర్మగారు సడలని యవధానముతో మూలమును సరిగా ననువదించియున్నారు. వీరు మూలమును సంక్షేపించిన చోట్లు మృగ్యములు. కాని పెంచినచోట్లనేకములు. అన్నింట వీరిమార్గము ఔచిత్యధూర్వహముగానే యున్నది. విస్తరమునకు వెఱచియు, శర్మగారి కవనము పట్లఁగలగారవముచేత ద్వాదశమునుండి యొక్క ప్రకరణము మాత్ర మెత్తిచూపుచున్నాను.

ద్వాదశస్కంధము - ఆఱవయధ్యాయము.

1) తక్షకః ప్రహితో విప్రాః క్రుద్ధేన బ్రహ్మసూనునా।
హంతుకామో నృపం గచ్ఛన్ । దదర్శ పథి కాశ్యపమ్॥ 11

2) తం తర్పయిత్వా ద్రవిణై ర్నివర్త్య విషహారిణమ్।
ద్విజరూప ప్రతిచ్ఛన్నః కామరూ ప్యదశన్నృపమ్॥ 12

3) బ్రహ్మభూతస్య రాజర్షే । ర్దేహోఽహి గరళాగ్నినా
బభూవ భస్మసా త్సద్యః । పశ్యతాం సర్వదేహినామ్॥ 13

ఈ మూఁడుదళముల మొగ్గను—శర్మగా రెట్లు విరియించిరో పరికింపుఁడు.
ఇందలి జాంగలిక వర్ణనము :— (273 పేజీ)

సీ॥ వెనుక ముంగల బిళ్లలను వ్రేలఁగా నీరుకావిదోవతి దీర్చి కట్టినాఁడు
బొమలనడుమ గుంకుమ న్నాగంబునఁ దిడి బూదిగీఱలుమూఁడు పులిమినాఁడు
బంగరు సరిగంచుఁబట్టు సాలువు చుంగు లుట్టిపడం దలం జుట్టినాఁడు
చెంగావిరంగు తుఱంగలింపంగ సంగీని ముంగాళ్లంటఁ బూనినాఁడు

తాటియాకుల కడితంబుఁ దాల్చినాఁడు
మందుమ్రాఁకులు మిరియాలు మణులు నాది
గాఁగలుగు వెండిబరణిఁ గైఁ గదిపినాఁడు
కశ్యపుండు జాంగలికుండు భూసురుండు.

స్వరూపమును మఱుంగువెట్టి తక్షకుఁడు తన్నుతాఁ బొగడుకొన్న తెఱఁగు:— 274 పేజీ.

ఎవ్వాని క్రోధతా మ్రేక్షణంబులకు న
హార్యముల్ సురసుర లాడిపోవు
ఎవ్వాని తిరుగుళ్ల కీరేడులోకమ్ము
లదరుచుఁ గిరకిర లాడిపోవు
ఎవ్వాని పరుషపూత్కృతులకు మింటి తా
రా కోటి చిటపట రాలిపోవు
ఎవ్వాని గరళవహ్ని జ్వాలకు జగాలు
మాఁడును మలమల మాఁడిపోవు

ఎవ్వఁ డింద్రుతోఁ గద్దియ నెక్కు మిత్రుఁ
డెవ్వఁ డీశ్వరుముంజేతి కెక్కు కడియ
మట్టి తక్షకుం డేమి ? కాటందు కేమి ?
ఈవు బ్రతికించు టేమి ? యిదెంతవింత !

తక్షకుని కాటు కగ్గమైన వృక్షముపాటు:—(274-5)

సీ॥ ఊర్ధ్వశాఖల నెక్కి యరిగెదమేని నభంబును జేతితోఁ బట్టవచ్చు;
పార్శ్వశాఖలపైనిఁ బయనించెదమయేని యష్టదిగ్గజముల నరయవచ్చు;
ఊడలజాడల నూడనిఁబాడిన నతలలోకంబెల్ల వెతకవచ్చు;
సాంధ్యకాలమున నిచ్చట నిల్తుమేని పక్షిజగంబు నెల్ల వీక్షింపవచ్చు;

తే॥ కడవపోఁతలవానలు గలుగుతఱిని
దానిజొంపంబుసొంపును గానవచ్చుఁ
దలిరులం గాయ గసురులం జెలువుమిగులు
నీవనస్పతిఁ జూడుమా ! యేమి యగునొ !

మ॥ అని యాతక్షకుఁ డావనస్పతిని డాయంబోయి గోప్యంబుగా
మునిపంటిం దగిలించి యావలకు రా భూజంబుఁ భగ్గంచు మం
డి నిమేషంబున భస్మరాశి యయి యుండెక్; శంభుకంఠంబుఁ గా
ల్చిన కాకోలము పచ్చివృక్షము నిటుల్ చేయన్విచిత్రంబొకో !

తక్షక కాశ్యపులకు జరిగిన సంభాషణక్రమము :—276 పే.

ఇవన్నియు శర్మగారి సొంతములు. ఇట్టి చమత్కారములు శర్మగారు పెక్కెడల నగపఱిచి యున్నారు. వేయేల ? పద్యవిద్యా బ్రహ్మవిద్యలయందుఁ దుల్య వైదగ్ధ్యము గల శ్రీశర్మగారు ఈ స్కంధద్వయిని తెనిఁగించి, బమ్మెర పోతరాజు వీని ననువదింప లేదన్న కొఱఁత తొలఁగించినా రనుట అత్యుక్తి కానేరదు. ఇందుకు నిర్మత్సరము లగు విపశ్చి ద్ధృదయములే ప్రమాణము

కాంగలవు. ఈ పుస్తకము ప్రశస్తికిఁ దగినవ్యాప్తివడసి కృతికర్త్రియశము దశదిశలఁ బ్రసరింపఁజేయుఁగావుత మనియు, ఉపదేశయుక్తులుగాని ఆయీకృతులు చదివి, విషయ లాలసమై యున్న నేటి లోకము భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యముల బోధించు నీపుణ్యకృతిని పఠించి ధన్యమగుంగావుత మనియు ఆశించుచున్నాను.

ఏల్లూరు
14—3—1952

దుర్భా సుబ్రహ్మణ్యశర్మ

శ్రీ

ముద్రాపకవంశావళి

తే. నా యనుష్ఠాన మైనయ♦నంతరంబు
బుజ్జిమనివచ్చి "కా"రింటి♦ముందునిలిచెఁ
"గారు"దిగి వెంటనే శర్మ♦గారు నగవు
మొగముతోడ సౌవస్తికుఁ♦డగుచుఁ బల్కె. 1

తే॥ ఏను స్వాగతికుఁడనౌచు♦నెదురుపోతి
నంతలోఁ జంద్రమౌళి త♦దనుజవరుఁడు
వెంటనేవచ్చి కలిసెను ♦ విరియునవ్వు
తో 'నమస్తే' యటంచుఁ జే♦తులుమోడ్చి. 2

తే. అందఱము సుఖాసీనుల ♦ మైతి మవలఁ
గుశలప్రశ్నలం దొట్టి పె♦క్కువిషయములఁ
గొంతతడవుపుచ్చితి మింత♦కు న్మఱచితి
శర్మగారెవ్వరో మీకుఁ ♦ జాటుటకును. 3

కం. పుణ్యుఁడు ముదిగొండాన్వయ
గణ్యుఁడు బ్రహ్మణ్యుఁడు కవి♦గాయకనుత కా
రుణ్యుఁడు ధన్యుఁడు సుబ్ర
హ్మణ్యుండు నిజాత్మసంయ♦మవరేణ్యుఁ డిలన్. 4

ఆ. ఎడమచేతితోడ ♦ నొడమగడించును
వేనవేలు న్యాయ్య ♦ మైన సరణి
ధర్మకార్యములకుఁ ♦ దా నవి వలకేల
వ్యయముసేయు రేఁబ♦వల్లితండు. 5

కం. పదిగొండ లొక్కఁడైనన్
ముదిగొండకు సాటిరావు ♦ మూఢమతులకున్
గుదిబండ, యెదిరికనులకు
నెదురెండ, శివాశ్రితులకు ♦ నెలదండ సుమీ. 6

తే. అట్టి ముదిగొండ విమలాన్వ♦యమున వెలుఁగు
శంకరుని యౌదలం జంద్రు ♦ సరణి నిఖిల
నర సదారాధ్యుఁడైన క♦న్నయ్య శరభ
సాల్వదేవతానుగ్రహాం♦చద్యశుండు, 7

మ. ముఖవస్త్రంబు ధరించియే జపము స♦ల్పంగాక యొక్కొక్క వే
ళ ఖరజ్వాలిక లొండు రెండు నయనా ♦ లానంబునం దోఁచునం
ట ఖలప్రేత పిశాచికాదు లలక♦న్నయ్యాఖ్య విన్పింపఁజాల్
నిఖిలంబుం ద్యజియించి పాఱునఁట న♦ర్ణింపంగ శేమాప్రథన్. 8

సీ. 'ఉష్హా'నుచు విభూతి ♦ నొసఁగిన బ్రహ్మరా
క్షస పీడ లెల్లఁ దత్ ♦ క్షణము తొలఁగు
'శ్మా'యని సాంబ్రాణి ♦ చేయిడునేని మా
రీ స్ఫోటకాదులు ♦ క్రేళ్లువాఱు
'కన్నయ్య' యని చెవి ♦ కడఁ బల్కనం గ్రహ
బాధ లా క్షణమునఁ ♦ బాసిపోవు
నట్టి యరిష్టంబు ♦ లేని కన్నయగారి
గాలిసోఁకినమాత్ర ♦ సోలిపోవు

తే. దేశదేశాల వారి ప్ర♦తిష్ఠఁ జూచి
వీరితో వియ్యమందని ♦ వారి దేమి
ఖ్యాతి ? యని హరిఁ గొల్చు సిం♦గమ్మవారు
తలఁచి మల్లాయపాలె మెం♦తయును పొంగ. 9

ఉ. కన్నయగారి పుత్త్రితిల ♦ కమ్మయిమించిన కోటిలింగమన్
సన్నుత సద్గుణాఢ్యునకు ♦ సర్వ విభూషణఁ జేసి సీతమన్
కన్నియనిచ్చి పెండిలి యొ♦నర్చిరి వేడుకతోడఁ గుచ్చెలన్
బొన్నరి పొన్న పండు పొల♦ముం జతసేసి బళీ ! యనన్ జనుల్ 10

తే. ప్రాణలింగార్చనారత ♦ స్వాంతుఁడైన
కోటిలింగము మదికి నె♦క్కనటు లమ్మ
హాత్మ్యరాలు చరించె సీ♦తమ్మగారి
వంటి సాధ్వి లేదని యెల్ల ♦ వారు పొగడ. 11

ఉ. జ్ఞాతియొకండు కన్న బుధ ♦ నందను డగ్గఱి కోటిలింగ ! నీ
'సీతమ' పేరు మార్పుమని ♦ చెప్పఁగ నాతఁడు కిన్కవచ్చియుం
జాతురి మీఱ నవ్వి శివ ♦ సర్వగ సర్వపదార్థముల్ శివా
మాతనె చెప్పు నీ తెలివి♦మాలినమాటలు చాలుఁ బొమ్మనన్. 12

వ. అట్టి యనుకూల దంపతుల పంట నాగలింగారాధ్యులవారు. 13

కం. భారద్వాజసగోత్రుం
డారాధ్య బ్రాహ్మణుండు ♦ హరదేవ పదాం...

భోగుహ యుగళభజనకే
ళీరతచిత్తుండు నాగ ♦ లింగబుధుండు౯. 14

కం. హితుఁడు శివభక్తులకు న
న్హితుఁడాగమ వేత్తలకుఁ గ♦రేష్మృత శివ సం
హితుఁడు త్రిమలస్ఫురణవిర
హితుఁడుసుమీ నాగలింగ ♦ పృథ్వీసురుఁడు౯. 15

మ. తినఁబెట్టంగలదాట నొండుపని కే♦తేరండు రుద్రాక్ష మా
ల నితాంతం బురియాడుచుండు ముని వ్రే♦ళ్ల౯, భూతిలిప్తాంగుఁడౌ
చును షట్కాల కృతేష్ట లింగవరి వ♦స్యుండై విరాజిల్లునే
చనినష్లెల్లను నాగలింగ బుధుఁ డీ♦శధ్యానమందుండెడి౯. 16

తే. నాగలింగముగారి పు♦ణ్యములదొంతి
వినుతశీల పతివ్రత ♦ ప్రియకళత్ర
మంబమాంబ, గుణకదంబ ♦ యంబికాప
దాంబురుహలగ్న హృదయరో♦లంబడింభ. 17

కం. పతికెన్నఁడుఁ బ్రతిసెప్పెనె ?
యతిథి ననతివిధియజింప ♦ కతిధృతిఁగనెనే ?
మతిని సుతవితతిగతి స
మ్మతి నితరులఁగనక యంబ ♦ మ ఋణంబున్నె ? 18

కం. ఈ సుకృతుల జ్యేష్ఠసుతుం
డే సుబ్రహ్మణ్యశర్మ ♦ యింకొక సుతుఁ డా
నాసత్యసముఁ డనంగనె
వాసిం గోటీశ్వరుండు ♦ వైద్యములోన౯. 19

తే. సాంబశివరావు మూఁడవ ♦ సత్సుతుండు
నాగలింగముగారికి ♦ నందనలును
నైదుగురు పుట్టి రందు సీ♦తమ్మగారు
పెద్దది గొనంబులంగూడఁ ♦ బెద్దయదియ. 20

తే. రెండవసుత పున్నమ యీమె ♦ రెండువంశ
ములఁ బునీతముసేసిన ♦ పుణ్యసాధ్వి
మూఁడవకొమారి సౌశీల్య ♦ మునకుఁ బుట్టు
నెలవు సత్యవాక్ప్రవణ మా♦ణిక్యమాంబ, 21

తే. నాల్గవకొమార్త యీశ్వరి ♦ న్నమ్మికొలుచు
నట్టిగుణవతి మాహేశ్వ ♦ రమ్మగారు
ఐదవతనూజ యనసూయ ♦ సార్థకాఖ్య
భూతదయతోడ నీమె దో♦బూచులాడు. 22

వ. అంబమాంబా నాగలింగారాధ్యులవారి జ్యేష్ఠసుతుండగు సుబ్రహ్మణ్యశర్మ
గారు 23

ఉ. చిన్నతనంబు వోవఁగ నె ♦ ఫెన్నునుపచ్చు గవర్నమెంటులోఁ
గ్రన్ననఁజేరి యొక్క యధి♦కార పదంబునఁ గొంతకాల మే
గ న్నిజమైన స్వేచ్ఛ నరి♦కట్టి విసీ! యిదియంచు దానిఁ గా
ల్దన్ని స్వతంత్రుఁడై నెగడె ♦ దాస్యము నుత్తము లిచ్ఛగింతురే? 24

తే. అవల వావిళ్లవారు పూ♦ర్వాంధ్రకవుల
పొత్తములతో సరస్వతీ♦పూజసేయు
చొక్కమార్గంబునఁ జరించు♦చుండఁ జూచి
తాను నొకమార్గమున నేగఁ దలఁపు ♦ వొడమ. 25

తే. 'ఓరియంట్' పబ్లిషింగను ♦ నొక్కపెద్ద
కంపెనిం బెట్టి యాధుని♦క ప్రసిద్ధ
బుధులచే వివిధగ్రంథ♦ముల రచింపఁ
జేసి భారతీసేవఁ దాఁ ♦ జేయఁదొడఁగె. 26

సీ. వ్రాయుమనుచుఁజెప్పి ♦ వ్రాసినపిదప గ్రం
థము నాకునలదంచుఁ ♦ దంటపెట్టఁ
డచ్చైనపిదప నీ ♦ యర్థమిత్తునని యం
తట దాని "నప్రూఫు" ♦ దాఁక నెట్టఁ
డదిరైన నేబడి ♦ యందు నీ పొత్త మి
డఁగలేదు నాకు దం ♦ డుగనికసరఁ
డనుకొన్న డబ్బిక ♦ యటుత్రిప్పి యిటుత్రిప్పి
యేకొంతయో యెప్డొ ♦ యిట్టిరాల్చఁ

ఆ. డాడుమాటయొకటె ♦ యది చెల్లవలయును
గాననేకదయ్యె ♦ గౌరవంబు
వచ్చె "నోరియంటు" ♦ పబ్లిషింగ్ కంపెని
వారి కొరులకుఁ దల ♦ ఖిల్లీనతఁడు. 27

ఆ. అన్నపూర్ణ శర్మ ♦ యర్ధాంగలక్ష్మియ
దృష్టమెల్ల నీమె ♦ దే నిజంబ
ఆమెకాలుపెట్టి ♦ నదిమొదల్ కలిసి వ
చ్చెడిని బట్టినది ప♦సిండియగుచు. 28

సీ. అమితభక్తిశ్రద్ధ ♦ లలరారుచుండ గా
రీ మహాదేవి న♦ర్చించుచుండు.
శ్వశురజనమ్ము భా♦వమెఱింగి వారి యి
ష్టప్రకారంబున ♦ సంచరించుఁ
నీతిసూక్తులం జెప్ప ♦ మతితోడ గ్రహియించు
తలలోని నాల్కయై ♦ మెలఁగుచుండుఁ
జుట్టపక్కములకు ♦ సురభియై యేమాట
పుట్టకుండంగని ♦ పెట్టుచుండు

తే. ఎప్పుడు పదిమంది వచ్చి పో ♦ యెడిగృహంబు
లోప మెవ్వరి కేది క♦ల్గునో యటంచుఁ
గంటవత్తికుకొనిచూచు ♦ ఘనవితీర్ణి
సన్నపూర్ణ సుబ్రహ్మణ్య ♦ సన్నపూర్ణ. 29

తే. అంబమయుఁ గమలమ్మ కా ♦ త్యాయనమ్మ
ముగురు పుత్రిక ల్వారికిఁ ♦ బుట్టినారు
పోలికలు తండ్రివి సుగుణ ♦ మ్ములు జననివి
కారణగుణమ్ము లుండవే ♦ కార్యమందు. 30

ఉ. పట్టపరీక్షలో గెలిచి ♦ పట్టును నిడికి గానశాస్త్రపుం
గుట్టును నెఱింగి రాల్గడిగఁ ♦ గోవిదులుం దలయూఁపఁ బాడు బల్
దిట్టుని గానశేఖరుని కు♦లప్రభవుణ్ 'శివరావు'ఁ బేర్మిఁ జే
పట్టి తదంబమాసతి త్రి♦వర్గము కొల్లగొనందొడంగెడిణ్. 31

చం. తనువు వెలింగె నించుపిలు ♦ దాలుపుఁగాఁడు, గృహంబు పంచలో
నొనరిన 'కుర్చి'యందలను ♦ నుండె పసంతుఁడు గాఁడు, చెంత రం
భ నిలువ దర్శనాథుని కు♦మారుఁడుగాఁ, డెవరీతఁ డన్న నో
క్కనుఁ గట శర్మగారి పెద♦యల్లుఁడయా 'శివరావుగా'రనేణ్. 32

కం. ఆ మన్నన యా వినయం
బామంచితనంబు ముచ్చ ♦ టౌఁ జూడఁగ నా
మామా యల్లురకే తగు
నేమిసుకృత మొకొ్కచేసి ♦ రిరువురు తొలుతణ్. 33

కం. కమలమ్మరమ్యవీక్షలఁ
గమలమ్మ తనూమృదుత్వ ♦ కాంత్యాదుల నా
కమలమ్మ యీమె గైకొని
యె మనీషిన్ దానురాజు ♦ కృష్ణాహ్వయునిన్. 34

కం. కడగొట్టు బిడ్డ గానము
కడ పూరాణము కడఁ ♦ దెలుంగు♦కడ నేర్వంగాఁ
గడఁగెను గాత్యాయని కె
క్కడఁగలఁడో యనుగుణుఁడగు ♦ కాంతుఁ డెఱుంగన్. 35

కం. శ్రీ సుబ్రహ్మణ్య బుధా
గ్రేసరునకు వీరముగురె ♦ ప్రియసుతలున్నా
రా సర్వేశుకరుణ నిటు
పై సుతుఁ డొక్కండు కలుగ ♦ వలెఁ గోమసాఁగన్ 36

ఆ. దూరమునకుఁ జన్న ♦ వారముగాదుగా
యవల వినుఁడు ప్రకృత ♦ మనుసరింతు
శర్మగారు క్షణము ♦ సంభాషణము నిల్పి
నవ్వు మొగ్గదొడఁగ ♦ నన్నుఁ జూచి. 37

కం. కవిగారూ! వింటిరె యీ
దివసంబునఁ బ్రాణలింగ దేవార్చన యై
న వెనుక కలిగెను నా కొ
క్క విచిత్రంబైన బుద్ధి ♦ కాదనరుగదా, 38

తే. మొన్న గూర్తాల పీఠప్ర♦భువులు స్వామి
వారు శ్రీవిమలానంద ♦ భారతీయ
తీంద్రులధ్యక్షులై యుండ ♦ నీవుచదువ
భిక్షుగీతనప్పుడు వింటిఁ ♦ బెద్ద సభను 39

కం. ఆమీగ్రంథము విషయం, బై మాటాడంగ నిప్పు ♦ డరుదెంచితినా
నే మోదమునిండారం, గామాటందుకొని శర్మ ♦ గారు! వినుండీ 40

కం. హరిహరనాథాంకితముగ, విరచించితి స్కంధయుగము ♦ విశ్వేశుకృపా
గరిమన్ శేషుండినవా, తర్షమే భాగవత మొప్పి ♦ దముగ రచింపన్ 41

కం. అనుచో నవునవు నిజ మిం
కను శంకయె ? యనుచు శర్మ ♦ గారనిరి ట్లి

శుని కృపయే లేకుండిన
మన మేపని చేయలేని ♦ మాట నిజంబే. 42

సీ. ఆశుధారావధా ♦ నామేయశక్తి వి
ద్వత్సభలందు వె♦ల్వాఁచుచుంట
హిందుకాలేజి హా♦యిస్కూలులోఁ బ్రధా
నాంధ్ర పండితుఁడవై ♦ యలరుచుంట
'ఉభయభాషా ప్రవీ'♦ణోజ్జ్వల బిరుదమ్ము
విశ్వవిద్యాలయా ♦ భిజ్ఞులిడుట
యతులు కళ్యాణపూ ♦ర్ణానంద భారతీ
స్వాములు జ్ఞానభి♦క్షమ్మొసఁగుట.

తే. ఒసఁగుటయె కాక యాశీస్సు ♦ లెసఁగ నిందు
సభను 'వేదాంతపారీణ' ♦ సద్బిరుదము
నిచ్చుటయు సన్నియును నీశ్వ♦రేచ్ఛ లేక
జరుగఁబోవునె గురునాథ ♦ శర్మగారు. 43

తే. అనుడు నిట్లుంటి గ్రంథ స♦మాప్తియయ్యె
జరిగిపోవుచున్నవి దివ ♦ సమ్ము లాత్మ
హితులు నీ వేరినే నాశ్ర♦యింప వింటఁ
గూరుచున్న గ్రంథం బచ్చు♦గూరు టెట్లు? 44

తే. ఎపుడు విద్వత్పరీక్షల ♦ కేగువారి
కేదొ చెప్పుచుఁ దీటిక ♦ యెల్లఁ బుత్తు
వచ్చుకై ప్రయత్నింప వి♦క్లైన నీదు
భాగవతము నీ యింటి లో♦పలనె యుండు. 45

కం. అనసాఁగి రప్పుడే నం
దును వ్రాయించి వినినట్టి ♦ దౌర ప్రకటనముం
బొనరించు కొనఁడె? యీశుఁడె
మొనకొనకున్న మనయత్న ♦ ములు సాఁగునొకో. 46

కం. 'దేహీ'యని పరుల వేఁడుట
కీహజనింపని నియోగి ♦ పృథివీసురుఁడన్
సాహాయ్య మొనర్తుమనిన
నోహటిలము గైకొనెదము ♦ యోగ్యులవలనన్. 47

కం. అని కాలము పుచ్చుచు నుం
టిని నా గ్రంథ మిప్పటికి న♦డిచె దేవుం డె
వ్వని మదిలోఁ జొఱఁబడి దీ
నిని బ్రకటింపించునో య♦ని ప్రతీక్షింతున్. 48

కం. ఒక్కటె సమ్మక మనఘా!
చిక్కుల వెన్ని గలిగినను ♦ జెందుచు రచనా
శక్తిని సాగించెఁ గనుకఁ
దక్కక యాతండె యచ్చుఁ ♦ దళ్కొత్తించున్. 49

ఉ. నానుడు లాలకించి సుగు♦ణ ప్రవణుండల శర్మగారు న
వ్యాననసీమఁ దోఁపఁ గృతి♦నందిన ముద్రణముం బొనర్చినన్
గానఁగ రాదు భేదము యు♦గంబును జేరకపోవు సప్త సం
తానములందుఁ గీర్తి సుకృ♦తంబులె కా ఫలమీద్వయంబునన్. 50

తే. కాన హరిహరాంకితమై క♦ళానిధాన
మై పవిత్రమై పూజ్యమై ♦ పాపనాశ
కం బయిన మీ రచించు భా♦గవత మేను
ముద్రిత మొనర్చి యిత్తును ♦ బో-కవీంద్ర! 51

కం. అని పల్కంగ హితాత్సం
జనితానందాతి మాత్ర సమ్మర్ద భరం
బును మోయలేని చిత్తం
బు నెట్టకే నిలిపి యశ్రు ♦ పూర్ణాక్షుఁడనై. 52

కం. ఒక్కింత తడవునకు మదిఁ
జిక్కఁగఁ బట్టుకొని యరరె ♦ శ్రీధరుమదిలో
నెక్కినవాఁడవు నీవా?
దక్కను బో యిహపరాలు ♦ తప్పక నీకున్. 53

తే. ప్రీతిఁ గర్ణాభరణములు ♦ రెండు భాగ
ములు, సమస్తాంధ్రదేశ వి♦జ్ఞుల గృహాల
నెగడుచున్న వ్యాకరణ చం♦ద్రిక మృగేంద్ర
వాహనయు నచ్చువేయింప♦వా? బుధేంద్ర! 54

కం. అవి యన్ని యొక్కయెత్తీ
ప్రవిమల పుస్తక మొకెత్తు ♦ భళి! భళి! నీ భా
గ్య విశేష మెట్టిదో యా
రవిచంద్రము నీదు పేరు ♦ రాజిలుఁ జామ్మా 55

కం. ఉన్నారు లోభు లతి సం
పన్నులు లక్షలను ముష్టిఁ ♦ బట్టినవా రా
యన్నలఁ గని ధర యేడ్చుచు
నున్నదయా మోయలేక ♦ యుద్ఘుగుడుచుచున్. 56

ఆ. కంపెనీలు పెట్టఁ ♦ గా నేమి ? కాలు సే
తులను బట్టి ధనము ♦ దోఁచనేమి ?
పుణ్యమా ? మఱింత ♦ పురుషార్థమా ? యయో ?
దానధర్మములను ♦ దడవరేని 57

ఆ. బళిరె ! 'ఓరియంటు ♦ పబ్లిషింగ్ కంపెనిఁ
బెట్టి న్యాయ్యముగను ♦ విత్తమంది
దానధర్మముల స ♦ దా గుల్కు నీకు నూ
ఱేండ్ల యాయువీశుఁ ♦ డిచ్చుఁగాక. 58

కం. నీయంతట నీవే వి
చ్చేయుదె ? నా యింటికిఁ గృతిఁ ♦ జెలువుగ నచ్చున్
వేయింతు నందువే ? యా
రా ! యాశ్వాసకరుణయున్న ♦ యది యిరుగడలన్. 59

ఆ. తృణమొ ? కణమొ ? ఈవి ♦ దెసల దశ్యాబ్రమోఁత
నేటిదాతల పరి ♦ పాటియిద్ది
మీరో ? యిట్టిచెయువు ♦ మేకొన రతిగుప్త
దానమునె యొనర్చె ♦ దరు సతమ్ము. 60

ఆ. మోము సూచి పనుల ♦ లో మెలఁగింతువు
పొట్టసూచి తనివి ♦ పుట్ట నిడెదు
కంపెనీల నడపఁ ♦ గా మాటలా ? యెంత
త్యాగ మోర్పు నేర్పు ♦ తనరవలయు ? 61

మ. "ఇది పాత్యంబుగఁ బెట్టరెవ్వరు ధనం ♦ బే తేరదిద్దానిచేఁ
బదులా ? వందల ? వేలగున్ వ్యయము స ♦ ర్వగ్రంథ ముద్రార్థ" మం
చెదో నేఁబల్కఁగ నవ్వుచున్ సరెసరే ♦ యెల్లప్పు డర్థాశయే
మదిఁ బుణ్యాశయ ముండఁగావలదె ? యన్ ♦ మాశర్మ నగ్గింపరే. 62

ఆ. అడవిపువ్వులనెడు ♦ ననుపమకావ్యంబు
విశ్వదాత యచ్చు ♦ వేసియిచ్చె

తండ్రిగారి కంకి♦తం బిడి సవిమర్శ
రామదాసు నేనె♦మోముకొంటి. 63

కం. భాగవతము వ్రాయించి కృ
పా గరిమఁ స్వామి భాగ♦వత మహిమయు నా
చేఁ గావ్యము వ్రాయించెను
జాఁగురె! నాజన్మమెల్ల ♦ సఫలంబయ్యెఁ. 64

వ. మఱియు శతకనాటకాదులు ముద్రితాముద్రితములు మద్రచనలు కొన్ని గలవు. వాని కేమి? భాగవతముపై మీ దృష్టి ప్రసరించినది. భగవంతుఁడు మీ కీబుద్ధి పుట్టించినందుల కుభయులముకృతార్థులము. 65

తే. శ్రీ మహాభాగవత మాత్త్ర♦రేయునుడివె
భారతము జనమేజయుం ♦ బలికె వాని
కొడుకు పేరేదియో మెఱుం♦గుదు రటయ్య
క్షితిని బేరు నిల్పునది యీ♦కృతియె కృతియె. 66

కం. రవివెలిఁగెడినఱకును భా
గవతము వెలుఁగొందు నంత ♦ కాలము మీ పే
రు వెలుంగుచుండు మఱి మ
ర్త్యవరున కాకాంక్ష్య మింత ♦ కన్నను గలదే? 67

కం. అనవద్య చరిత్రులయిన
ఘన సుబ్రహ్మణ్య శర్మ ♦ గారి కొక కుమా
రు నొసంగు చిరాయుష్యా
ద్యనన్యభోగములతోడ ♦ హరిహరనాథా! 68

వ. అని శ్రీముదిగొండ సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారికి వంశాభివృద్ధియు నాయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధియు నాకాంక్షించి హరిహరు ధ్యానించితి. ఇంక నేఁ జెప్పవలసినది లేదు. 69

తే. ఉత్తమోత్తముఁడగు శర్మ ♦ యుత్తమర్ణుఁ
డయ్యె జనులార! నాఋణం ♦ బణఁగె వంద
నంబుతో, మీ ఋణంబు గ్రం♦థంబుఁ జదివి
తీర్చికొనరయ్య మఱియొండు ♦ తెరువు లేదు. 70

ఇతి శ్రీ.

—గ్రంథకర్త

విషయసూచిక

శ్రీరస్తు - శుభమస్తు - అవిఘ్నమస్తు

శ్రీమద్గురుభాగవతము

ఏకాదశస్కంధము

స్తోత్ర ప్రారంభము

కం. శ్రీ శర్వాణి సదాశివు, శ్రీ శారదహేమగర్భు ♦ శ్రీ మల్లక్ష్మిన్
గేశవుని భక్తిభావము, చే శుభసంప్రాప్తికై భ ♦ జింతు నెడందన్. 1

కం. అమృతమ్మక్షర మజర, మ్మమేయ మద్వంద్వ మసమ ♦ మఖిలగతమ్మా
గమమూలమస్మదారం, భ మవిఘ్నంబుగ నొసర్పఁ ♦ బ్రార్థింతుమదిన్. 2

చం. తలనొక తుమ్మిపూవిడిన ♦ ద్వారముకాచు సమాయికుం, డెదో
యలువము చేయవచ్చిన దు ♦ రాత్మునికిన్వరమిచ్చు పిచ్చివాఁ
డలిగి పెనంగిమోడిన ని ♦ జాహితు మేనవహించి త్రిప్పు తం.
డ్రి లలితమూర్తి శంకరుఁడు ♦ ప్రేముడి నాకయిమోడ్పు లందుతన్. 3

చం. హరునకు నర్ధదేహమిడి ♦ యాదటఁజూపి, వినాయకున్మనో
హర సుధమించు స్తన్యమిడి ♦ యక్కునఁజేరిచి, భృంగిముఖ్య స
త్పరిజనముల్ సమాదరణ ♦ వైఖరి నేదుచు వెండికొండ మం
దిరమునఁ గాఁపుర మ్మనుమ ♦ తించిన యీశ్వరి మమ్ము నేలుతన్. 4

చం. శిరమున నెమ్మిపించియము ♦ చెన్నెసలారఁ, గటీతటిన్మనో
హరకనకాంబరంబలర ♦ నక్షుల దివ్యకృపాకటాక్షముల్
వరలఁగ, వేణునాదమున ♦ భారతభూమిఁగరంచు గోపికా
భరణుఁడు బాలకృష్ణుఁడు శు ♦ భంబులొసంగుత మాకునిచ్చలున్. 5

చం. తరిమల గిర్గిరందిరుగఁ ♦ దద్దృషదగ్ర నిఘృష్టిఁ బృష్ఠవుం
దురద యడంగి కూర్మనెసఁ ♦ దోఁచిన వేసఁ గలంగి ముల్ సరి
ద్వరుఁ డివుడుం దదీయమగు ♦ వాసన శ్రాంతి యెఱుంగ కెవ్వఁడుం
దిరుగుడు పట్టు నాకమఠ ♦ దేవుని యూర్పులు మమ్ముఁ బ్రోచుతన్. 6

కం. మామాతృ పక్ష దేవుఁడు, శ్రీమద్విష్ణువును, మత్పి ♦ తృ స్వామి శివా
భావాపతి, నాహరిహరుఁ, డోముత మద్వాంఛితార్థ ♦ మొడఁగూర్చెదయన్.

కం. పాణి కిసలముల మోడ్తును, వాణికిఁ బరమప్రసాద ♦ పరిపాలిత గీ
ర్వాణికి శ్వేతగరుత్మం, ఛాణికి గణనీయనిత్య ♦ కల్యాణికిన్. 8

కం. ఏడాది యీడులోనఁ బ, దాడంబర మొసఁగి, ననుఁబ ♦ దాఱవయేటం
జూడ విబుధు లవధాన, క్రీడలఁ దేల్చితివి వాణి ! ♦ కేల్గవమోడ్తున్. 9

కం. నా యకలంకపు భక్తి వి నా యకటా! యేమొసంగి♦నన్ గృపయొసవున్
నాయకమణివి ప్రమథుల వి, నాయక! విఘ్నౌఘఘణి వి♦నాయక! జోతల్.

*కం. వ్యాసున్ శ్రుత్యధ్యాపన, భాసున్ ద్రయ్యంతతత్త్వ ♦ పరిబోధకళా
భ్యాసున్ వైదికనిష్ఠో, ల్లాసున్ హృదయంబునంద ♦ లంతున్ భక్తిన్. 11

*కం. వ్యాసా! కృష్ణా! సత్యవ, తీసుత! శ్రుతివిభజనకృషి ♦ దీపిత విజయో
ల్లాసా! శుకతాతా! వి, ద్యాసమ! ద్వైపాయనా! మ♦హాత్మా! వినతుల్.

*చం. అలఘుతర వ్రతంబుగొని ♦ ప్రాణము లొడ్డి పఠించువారికే
సులభముగా లభింపవను ♦ చున్ విభజించి యొసంగి యెల్ల ప్రా
బలుకుల, మందబుద్ధులగు ♦ వారలుగూడఁ దదర్థ మెంతయున్
దెలిసికొనం బురాణములఁ ♦ దీర్చితి వ్యాస ! నమస్కరించెదన్. 13

కం. నారాయణుఁ బద్మభువున్, ధీరు వసిష్ఠర్షి శక్తి ♦ నిఁ బరాశరునిన్
సూరిని వ్యాసుని శుకు వి, ద్యారతు గౌడపదు శంక ♦ రార్యుఁదలంతున్.

కం. వేదవ్యాస మహాముని, గాదిలిశిష్య ! శుకయోగి ♦ గణ్య పరీక్షి
ద్భూదయితునకు న్వినిచితి, వాదృతి భాగవత మిదిగొ ♦ యంజలిగొనుమా.

కం. శ్రీధర దిగ్వ్యాపి యశ, శ్శ్రీధర ! యౌపనిషదర్థ♦చింతోజ్జ్వల వి
ద్యాధర ! హృదయోపగత, శ్రీధర త్వత్పదములకును♦జేతులు మోడ్తున్.

కం. మీదీపికఁ జూడకతమి, నేదీ భాగవతముఁ బఠి ♦ యింపు మనుము సం
పాదింపంగలరే వి, ద్యాదయితులు గూడఁ దత్ప ♦ దార్థచయంబున్. 17

చం. అమరులబాస చిత్రమయి ♦ నట్టిది యొక్కొక యక్షరంబె య
ర్థమొసఁగు నందు నొక్కొక ప ♦ దంబునకే వివిధార్థముల్, పద
క్రమమును మార్చ వీలుగ వి ♦ రాజిలి దాననొసంగుఁ బెక్కుభా
వములను, బై మునీంద్రునుడి ♦ భాగవతమ్మన నేమి మాటలా ! 18

కం. అమ్మా! భాగవతగ్రం, థమ్మా! నీ వివిధభావతతి సర్వము స్ప
ష్టమ్ముగ నెఱుఁగఁగలమో? యి, మ్ముఖ్యమ్మగు భావమ్ము దెల్పు♦మంజలియిడుదున్.

ఉ. నన్నయ సీసమాస రచ ♦ నామృదువైఖరి కొమ్మనార్య తి
క్కన్నమఖి! భవత్కవితఁ ♦ గ్రాలిన ధారరసానుగుణ్య శ
బ్దోన్నయధీప్రభావ విజ ♦ యోదయ మెట్టిన! నీప్రబంధ తీ
వి న్నిగిడించి నాకవిత ♦ వెల్గఁగఁ జేయుఁడి దోయిలించెదన్. 20

ఉ. అప్పకవీయముం జదివి ♦ యావలఁ బద్యములల్లఁబూన రా
తప్పులు లేకయుండునని ♦ తాఁ దనగ్రంథమొసంగి కైతలో
నొప్పు విశేషముల్ దెలిపె ♦ నోపికతోడుతఁ బోతరాజు రా
మప్ప కవీంద్రవాళి సుకృ ♦ తాత్ముఁడు వారికిఁ గేలుమోడ్చెదన్. 21

తే. కావ్యనాటకాలంకార♦కథన గురుని, బ్రముఖు నాదెళ్ల వేంకట♦రమణశాస్త్రి
గారిఁ గౌముది దీప్పిన♦ధీరవర్యు, నీలకంఠశాస్త్రివరు వ♦ర్ణింతు మదిని. 22

కం పూనిక నాతేఁడులు ప్రస్థానత్రయముం గఱపిన ♦ సంయమి కల్యా
ణానందభారతీ వి, ద్యానిధి శృంగేరిపీఠి ♦ నాధిపుఁ గొలుతున్. 23

సీ. మనసిచ్చెనా! యెట్టి ♦ మందమతికి నైన, నఱచేతిలో మోక్ష ♦ మగపఱచును
వాఁ డెత్తెనా! యెట్టి♦పండితేంద్రుండైన, దాసోహమనిపల్క♦ తప్పకొనును
బోధించెనా! ♦ యెట్టి ♦ భూరిశాస్త్రంబైన, నరఁటిపండొల్చి పె♦ట్టినవిధంబె
ఆసీనుఁడయ్యెనా! యానందమున నిర్వి, కల్పసమాధిలోఁ ♦ గ్రాలుచుండు

తే. సంతతజ్ఞాన వైరాగ్య ♦ సంయుతుండ
నఘుఁడు కళ్యాణపూర్వకా ♦ నందభార
తీయతీంద్రుఁ డస్మద్గురు ♦ దేవుఁ డేను
వారిపాదపద్మంబులన్ ♦ భక్తిఁదలఁతు. 24

ఉ. పేదటికంబు కాఁపురము ♦ పెద్దది దేహియనంగ నాల్కయున్
రాదు మనంబు స్థైర్యమునఁ ♦ గ్రాలక గ్రంథము వ్రాయ శక్యముం
గాదు గురుండ లేఁడు బహు ♦ ఘట్టముల న్నిగమాంతవిద్య యె
ట్లేఁదితివయ్య పోతనక ♦ వీశ్వర! భాగవతాబ్ధిఁ బేచులన్. 25

ఉ. బమ్మెరపోతనా! సహజ ♦ పాండితి! నీ కవితామరంద బృం
దమ్ము నమందభక్తిమెయిఁ ♦ ద్రావితిఁ ద్రేఁపితి మిన్నుసూచితిం
గ్రమ్మెఁ గదుష్ణబాష్పములు ♦ గ్రంథము తావక మిట్లు ఛిన్నభి
న్నమ్మయిపోవఁగావలయు ♦ నా! యని యింతవిచారమందితిన్. 26

కం. పితృపాదులు వ్యాసులసం, స్కృతకృతినిం గొండవీటి ♦ చిక్కనిపెను గా
కితములపై వ్రాసికొనిన, ప్రతియొక్కటి కలదు నాదు ♦ పజ్జను దానిన్ 27

కం. అనుదినముం బారాయణ, మొనరించుచునుండువాఁడ ♦ నొకయావృత్తిం
దెనుఁగుం జోడించి చదువు,చును రా నేకాదశమున♦సొంపఱెఁ దెనుఁగున్ 28

చం. అదిగని చెప్పుచుంటి వినుఁ ♦ డయ్య నిజంబు నవేలహర్షసం
పదుదితమానసుండనయి ♦ భాగ్యముపండె భవంబు ధన్యతా
స్పదమయ్యెఁ గాలె నీశ్వరుఁ డో ♦ సంగినకైతకు యోగ్యమైన తా
వు దొరకెనంచు నాకుఁ దలఁ ♦ పుల్ మెఱపుల్ గొనెఁ దోడుతోడుతన్. 29

చం. నలువదియేండ్లనుండి రచ♦నాకృషి సేయుచునుంటిఁ గాని వి
జ్ఞులు తలలూఁపఁగాఁదగిన♦చొక్కపు గ్రంథము సేయనైతి నం
చలఘువిచారమొందు నను♦నారసి యీశ్వరుఁ డిప్డు డిమ్మహో
జ్జ్వలపథమొందునూపెనొ యు♦భంగశుభంగకృపాంతరంగుఁడై. 30

ఉ. ఐదుశతాబ్దులాయెనుగ♦దా మనభాగవతంబుపుట్టి యీ
లోఁ దలయెత్తలేదె కవు♦లుం గుడిఁబ్రింగఁగఁజాలువార లే
కాదశమేటికిన్విడువఁ♦గావలెనో సరిగాఁ దెలుంగులో
నూఁదక? యీశు భావముల♦నోపుదురే యెవరేనెఱుంగఁగన్. 31

ఉ. ఇంతకుమున్ను దీనిస్పృశి♦యించినవారలు లేరటంచు భా
వింతును; గాదు దేశమది♦పెద్దది సత్కవులుందురే గృహా
భ్యంతరమందు నేని చెలు♦వారక యుండు నె యంచుఁగూడ నూ
హింతు నదైననేమి! హరి♦యీపని నా కిడెనంచు నెంచెదన్. 32

కం ఒకలిద్దానిని నేటికి, విరచింపరో మంచిదె యొక♦వేళఁ గవులు వ్రా
సిరో యంతకంటెమంచిదె, మఱి నాకృతివలన వాని♦మహిమ పెరుఁగుఁగా.

ఉ. పోతనసత్కవీంద్ర! బుధ♦ముఖ్య! భవత్పదముల్ సభక్తి మ
చ్చేతమునందునిల్పి యిటు♦సేయఁగడంగితి నిమ్ము దీవనల్
ప్రీతిగ నారయన్ గ నెడి♦వీక్షణపఙ్క్తులఁజూపు నావయిన్
జేతులుమోడ్చి వందనము♦సేసెడిశిష్యుల నాదరింపరే! 34

కం. వెలిగందలనారాయణ, యలఘుమతీ! కోపపడకు♦మా! నీతలఁపుల్
దెలియంగలేమి నీక్రియ, సలుపఁగడఁగినాఁడ హృదయ♦చాపల్యమునన్. 35

మం. ఆనిగమయోని యీమా, ర్గాన నడువుమనినట్లు ♦ గానుండె "ధియో
యోనః ప్రచోదయా", త్తని నేననుటనో వేయిమార్లు♦నిత్యముభక్తిన్. 36

మం. ముకుఁదాద్రిడంది విభుండు లాగుకొనుచుం ♦ బోవంగ నాగంగి రె
ద్దుకు శక్యంబటె నేను రాసనుచు గం ♦ తుల్ వేయ నన్నట్టె వాఁ
డొక సంకల్పముఁ బుట్టఁజేసి యెటకో ♦ యుజ్జ్వాఁతలూఁగించు జం
కకపోవం గమకింతు నెట్లయిననేఁ ♦ గా కావలం ద్రోవలన్. 37

కం. వైపశ్చిత్యముచే నే, నీపనికిం గడఁగలేద ♦ హృదయాబ్జగతుం
డౌ పరమాత్ముం డిటుప్రే, రేపంగాఁ జుమ్మి యాద♦రింపుఁడి విబుధుల్. 38

ఆ. తొంటిసుకవివరులు♦త్రొక్కనిత్రోవ లే, దట్టిదైనవ్రాయు మెచటొ యుండు
దానిఁజూచి వర్త♦మానకవుల్ చప్ప, రింతురేమొకో యను♦కృతియటంచు.

ఉ. లోకములోన నున్న కవు♦లుం బుధులుం గని నాదుగ్రంథ మం
గీకృతిచేయరేమొయని ♦ ఖిన్నుఁడుగాఁ బనియేమి యన్యచిం
తాకలితంబుగాక పర ♦ మాత్మ విచారముతోడ రేఁబవ
ళ్లేకతఁబొందు నాహృదయ ♦ మింతకు మించిన మేలుగల్గునే ? 40

ఉ. పోతనగారి భాగవత ♦ ముం బఠియించి మహాత్ముఁ డాతఁ డే
రీతిఁ దెనుంగుసేసెనొ వ ♦ రీక్షగఁ జూచి తదీయ శేముషీ

చాతురి కబ్బుగంపడుచు ♦ శక్తి విహీనుఁడనయ్యు నిప్పు డీ
చేఁతలకొగ్గితిం బరిహా ♦ సింపకఁ డెవ్వరిపిచ్చి వారిదే. 41

కం. కావున నొకచో శ్లోకము, భావముగొని యొక్కచోటఁ ♦ బదముంగొని నా
నా విధముల నేకాదశ, మావల ద్వాదశము నాంధ్ర♦మందు రచింతున్. 42

కం. తూచా తప్పనటందు రె?, ప్రాచీనకవీంద్రపాళి ♦ పట్టిన తెఱువుం
జూచితి నిఁక నేచినటులు, తోఁచినటులు తెలుఁగుసేయు♦దున్ స్కంధయుగిన్

వ. అందు ముందు విచిత్రచరిత్రంబగు మద్వంశస్తోత్రం బొనర్చెదను. 44

వంశావళి

కం. ధాతృముఖమునుండి నిగమ, జాతముతోఁబుట్టె విప్ర ♦ జాతి తదీయ
ఖ్యాతి తపస్స్వాధ్యాయా, ద్యాతతధర్మాచరణము ♦ నంద వెలుంగున్. 45

సీ. మూఁడుమూర్తులతత్త్వ ♦ మెఱంగన్న యక్షపా
దుఁడు భృగుమహాసి మా ♦ తొంటివాఁడు
పులమ్మని యమరేంద్రు ♦ నుదుటడంచిన ఋత్వి
జుఁడు చ్యవనర్షి మా ♦ గడపవాఁడు
నిస్సమబ్రహ్మతే ♦ జస్సమంచితుఁ డాప్న
వానమహర్షి మా ♦ పంచవాఁడు
కోపంబు బడబాగ్ని ♦ రూపంబుగా నబ్ధి
నిడిన యౌర్వుండు మా ♦ యింటివాఁడు
గీ. పితృవచఃపరిపాలనా ♦ రతుఁడు పార్వ
తీశుశిష్యుఁ డిదిగొ బ్రాహ్మ్య ♦ మిదిగొ క్షాత్ర
మన్న పరశురాముండు మా ♦ యన్నగారు
మాది శ్రీవత్సగోత్రంబు ♦ మానితంబు. 46

వ. అట్టి జగత్పవిత్రంబైన శ్రీవత్సగోత్రంబునఁ బేరెన్నికంగన్నది మామిన్నికంటి
వారి వంశము. 47

సీ. నిత్యంబు నత్యంత ♦ నియమనిష్ఠల బేసి, కంటిఁగొల్చిరి మిన్ని ♦ కంటివారు
అభ్యాగతార్చనా♦భ్యాసులై యనపువా, ల్గంటిఁబిల్చిరి మిన్ని ♦ కంటివారు
సంగీతసాహిత్య ♦ శాస్త్రచర్చలను బె, క్కంటిగెల్చిరి మిన్ని ♦ కంటివారు
సత్యదయాశౌచ ♦ శమదమాదులకు వె, న్నంటినిల్చిరి మిన్ని ♦ కంటివారు
గీ. నరసరాణ్ణగరాది భూ♦వరవరేణ్య, పరిషదగ్రపీఠోపరి ♦ భాసమాన
తాసమానవైభవరమా♦పాంగదృష్టి, నంటి పొల్చిరి మామిన్ని♦కంటివారు.

సీ. నిస్తులప్రజ్ఞాప్ర♦శస్తి వాస్తోష్పతి, వంటివా రీమిన్ని ♦ కంటివారు
పంచాక్షరీమనూ ♦ పాస్తి ముక్కంటిమే, నంటినా రీమిన్ని ♦ కంటివారు
శ్రుత్యభీష్టక్రియా♦శూరులై బాములం, గెంటినా రీమిన్ని ♦ కంటివారు
హృద్యవిద్యా సమా♦ర్జితయశస్స్ఫూర్తి మి, న్నంటినా రీమిన్ని ♦ కంటివారు.
అఖిల రాజాధిరాజ స♦భాగ్రపీఠ, మాన్యషట్సహస్రనియోగి ♦ మండనాయ
[1]మాన శ్రీవత్సగోత్ర సం♦భవవిభూతి, దంటలైనవా రీమిన్ని ♦ కంటివారు. 49

కం. ఈశిష్టాన్వయమందుఁ, శ్రీశివరామప్రధాని ♦ శేఖరుఁడు మహా
కాశమ్మునందు నక్ష, త్రేశుఁడువలె వెలిఁగె నెవ్వఁ ♦ డెనలే కెలమిన్. 50

కం. అడ్డెడు జొన్నలబోనపు, గడ్డఁబెసలు తన్వేఁడుచుకఁ ♦ గా సూపంబున్
వడ్డించుకొని హరునకు న, సడ్డగొనక యొసఁగి మెక్కఁ ♦ జాలుసఁట సుమీ.

తే. భరితనియమమ్ము గలదయి ♦ పారునకును, విస్తరినిసర్వమోకమాఱ ♦ వేసికొని నెడి
నవల వడ్డింపఁగొఁడ పె♦ద్యమ్ము తుదకు, సున్న ముంగూడ విస్తరిం ♦ జొర
వలెనఁట. 52

—* శివరామయ్య కాశీలింగమును దెచ్చుట *—

ఉ. కారులు సైకిళుల్ రయము ♦ గాఁ బరువెత్తెడి రైళ్లు రోడ్లు పెం
పారని కాలమం దొకఁడ ♦ యద్దిర ! కాల్నడఁ గాశికేగె న
వ్వారయినం బరుల్ సలుపు ♦ పాకము ముట్టని దీక్షతో నొకే
మాఱు నివేదితాన్నమునె ♦ మానక మెక్కెడి నిష్ఠ రాజిలన్. 53

శా. కాశీఖండకృతిం బఠించు చట వ ♦ క్కాణింపఁగాఁ బడ్డ స
ర్వేశాగారము లెల్లఘట్టములు నం ♦ వీక్షించి పుణ్య ప్రభా
రాశింజూచి గయన్, బ్రయాగపృథుతీ♦ర్థంబు న్విలోకించి వి
ద్యాశౌండుం డొనరించె భక్తిమెయి నా♦యాచోట్ల నర్హక్రియల్. 54

తే. అట బుధారాధ్యయగు నయో ♦ ధ్యకును బోయి, రామచంద్రునంఘ్రులఁ
బవి ♦ త్రతనుగన్న
యయ్యయిప్రదేశముల భక్తి ♦ నరసి సరయు, వందుఁగుంకి హరిద్వార ♦
మరసి పేర్మి

కం. అనఘుఁ డవలఁగని బదరీ, వనమున్ బావనము నఘుల♦వనమున్ ఫలజీ
వనమున్ నారాయణసే, వనమున్ సుఖపవనమున్ శు♦భంయుసవనమున్.

తే. మఱియు బ్రహ్మకపాలాది♦మహితపుణ్య, తీర్థశేఖరమ్ముల నుద♦గ్దిశనుగల్గు
వాని నెల్ల సేవించి యు♦వ్వల గృహాభి, ముఖుఁడగుచు వచ్చుచును నవి♦ముక్త
మందు 57

1 శతశాకదమ్ము ప్రేమదమునఁ బడియెన్. అను సూరనసూక్తిని స్మరింపుఁడు.

ఉ. భూసురవంశభూషణుఁడు♦పుణ్యుఁడు మాశివరామధీరుఁ డ
క్కేసరిపుత్త్రుఁడైన కపి♦కేసరికే సరిపో సరీసృపా
గ్రేసరకుండలాంగము హ ♦ రిన్మణికాంతితరంగముల్ ప్రభా
భాసురరంగముల్ మహిమ ♦ పంక్త్యనుషంగముఁ దెచ్చె లింగముల్. 58

మ. వలువల్ పాకవినోదవస్తువులు ది♦వ్యస్వర్ణదీవారిభా
సిలుగిండుల్ పదునొక్కఁ డొప్పెసఁగఁ జే♦ర్చెం గావడి న్మోపుపైఁ
దలచుట్టుంబగటుంజ లేరినడుమల్♦తల్లింగముంబూనె న
బ్బలియుం డుబ్బుచువచ్చె నాంధ్రవిషయ♦స్వగ్రామ మేర్పూరికిన్. 59

కం. [1]దోసిటికిసైత మఱువని, యాసుకుచిరలింగ మొక్కొ♦కప్డు నడుమునం
గాసెల్ బిగించి తారిచి, యా సత్తైర్థికుఁడు తెచ్చె♦నఁట సద్భక్తిన్. 60

సీ. ఎక్కడి కాశిక♦యెక్కడి యేరుచూ, రెప్పుడు పోవుట♦యెపుడు వచ్చు
టున్నవందలక్రోసు♦లెన్ని కాంతారమ్ము, లెన్ని ఘాతుకజంతు♦లెంచఁబల్వు
లరరె! కాశికిఁ జన్న♦యతఁడు గాటికిఁ జన్న,యతనితోఁడను సమం♦బంచురుగద
యెట్లు తిరిగివచ్చె♦నీశివరామయ్య?, రండు చూతము పుణ్య♦ముండు ననుచు

తే. బహుళవాద్యాళితోఁ బుర ♦ ప్రజలు కదఁగి, యెదురుసని పురివెలుపల ♦ నెనయు నాకుఁ
దోఁటకడ వారిఁగని సము ♦ త్సుకతఁ బూజ,-సలిపి తోడ్తెచ్చి రింటికి ♦ సంతసమున. 61

కం. అష్టాదశవర్ణమ్ముల నిష్టాన్నవిహాయితముల ♦ నేతద్గంగో
త్కృష్టాప్లవపానమ్ములఁ దుష్టులుగాఁ జేసె వేడ్క♦తో నతఁ డంతన్. 62

కం. ఊరికిఁ గడదెస దేవా, గారమునఁ బ్రతిష్ఠ సేసెఁ ♦ గాశీలింగం
బారసి మేల్మారుతమ, ప్పారుం డాగమవిధాన ♦ వైభవమెసఁగన్. 63

మ. శివవారాణసి మ్లేచ్ఛహూణహృతమై ♦ చేడ్పాటుతేకత్తి శాం
తివిభూతుల్ దిగువాఱిపోవు నెడఁ గా ♦ దే మిన్నికంట్యన్వయుల్
శివరామాగ్రణి వెంటనంటి కరుణా ♦ శ్రీమీఱ నేర్పూరు వ
చ్చి వెలుంగొందెను నీలకంఠ! యిదె నా ♦ చేమోడ్పు కైకోఁ గదే. 64

శా. స్వామీ! నీలగళా! భవన్మహిమ మి ♦ వ్వట్లన్ వెలారింతుగా
దా? మే మేఋతువందు వర్షముల న ♦ భ్యర్థించినన్ భక్తిమై
వేమా ర్గ్లంబుఘటాభిషేకములు గా ♦ వింపంగ వర్షింతు దే
వా! మాయన్వయమేలుచుండుము కృపా♦వర్షంబులన్ క్రమ్మొక్కెదన్. 65

---

1 ఆలింగము చుట్టుకొలత — పానవట్టముపై లింగముగలదు. కాన దానిపైనుండి కొలిచితి. దక్షిణమునుండి పైనుండి క్రిందికి నుత్తరము 19 అంగుళములు. తూర్పునుండి పడమరపైనుండి క్రిందికి 17 అం. పానమువట్టమునానుకొని లింగము క్రిందిచుట్టుకొలత $24\frac{1}{2}$ అం. లింగముమధ్యచుట్టుకొలత $28\frac{1}{2}$ అంగుళములు.

శివరామయ్య మాతంగిం ద్రోలుట

శా॥ క్షుద్రాచారము నాదరింతురె? యిసీ! ♦ క్షోణీసువర్వాణు లే
తద్రీతుల్ తగవంచుఁ దక్ దెగడి మా ♦ తంగీసపర్యావిధుల్
పోఁద్రోలన్ శివరామసూరి పయి కా ♦ ర్పుల్ వెట్టుచున్ స్ఫోటకా
భద్రవ్యాధిని నాపె పంపెనఁట తీ ♦ వ్రక్రోధరోధంబునన్. 66

శా. భద్రుం డాశివరాముఁ డంత మెయిబొ ♦ బ్బల్ నిండ వీక్షించి రౌ
ప్యాద్రిస్థానుని స్నాతుఁడై కొలిచి ధ్యా ♦ నావిష్టచిత్తుండుగాన్
రుద్రోద్భూతుఁడు వీరభద్రుఁ డతిరౌ ♦ ద్రుం డుగ్రభుజం జోఁపి క్రో
ధోద్రేకేక్షణమాత్రఁ ద్రోలెనఁట న ♦ య్యుద్వృత్తమాతంగినిన్. 67

తే. వీరభద్రుఁ మాతంగి యు♦ వ్వేళఁ జూచి, నెఱులుజాఱ శిరోహసం♦తీస్ఫులింగ
కములురలఁ బాఱెనఁట నంతఁ ♦ గనులువిచ్చి, యతఁడుగన నంగమున
బొబ్బ ♦ యగపడదఁట. 68

శివరామయ్య బావిఁ ద్రవ్వించుట

కం. ఒకపర్యాయం బేర్పా, రికిఁ బానీయజలమునకు ♦ రేఁగం గఱవు
త్సుకతఁ బురికుపద్దిశ నీ, లకంఠు గంగాధరుం ద ♦ లంచుచు భక్తిన్. 69

మ॥ ఖనకశ్రేష్ఠులఁ బిల్చి మేలయిన ల ♦ గ్నంబందుఁ ద్రవ్వించెఁ బా
వనతాధారము మాధురీగుణ సుధా ♦ భండారమున్ నిమ్నతా
వనధిస్ఫారము స్వచ్ఛతాస్ఫటిక శో ♦ భాసారమున్ దృడ్భిదా
ఘనమందారము రమ్యతాబ్జరిపు ధి ♦ క్కారమ్ముఁ గాసారమున్. 70

తే. దీనినీరమ్ముఁ ద్రోఁటకం♦డించుటకును, సలుపఁబడియున్న సాఁణీ♦ప్టకలు నేటి
కిని ఖనిత్రింబులకు మాఱు♦పెనఁగుచుండు, నాటిచేఁతలు శశవిషాణ ♦ ములు
నేఁడు. 71

కం. ఒక రెండు నూర్ల యేండ్లవ, ఱకు 'శివరామయ్యబావి ♦ రా'యని రీనా
టికిఁ బూడిపోయి యూరువు, లకుఁ నందుం జెఱువుదెబ్బ♦లకు లోనగుటన్. 72

ఆ.వె. మిన్నికంటివారు♦మిన్నలు పోతరా, డ్వంశ్యు లేరుచూరి ♦ వారు వీరు
ముగుఁరు కరణములు త్రి♦మూర్తులువోలె నే, డ్చూరుగ్రామ మేలి♦నారు
నాఁడు. 73

సీ. ములుగువంశంబునఁ♦బుట్టిన గౌరమాం, బిక శివరామయ్య♦పెండ్లియాడె
నీ పతివ్రత యొక్క♦తేవఁ బుట్టింటికి, బుచ్చయ్యఁ దనముద్దు♦పుత్త్రి వెంటఁ
దోకొని చనెనఁట♦యాకడ మేనమా, మలుబుచ్చయకులింగ♦మొలమిఁగట్ట
యత్నించిరఁట యది♦యారసి కూడదు, తండ్రిగారెఱిఁగినఁ♦దప్పుగాదె

ఆ.వె. వారియాజ్ఞలేని ♦ పనిసేయఁజనునె యం,చామె[1]వాదులాడి♦యన్నలెన్ని
యన్న సరకుగొనక♦యట సందెవేళను, జారుదూసి పతినిఁ♦జేరెనంట. 74

కం. వ్యాఘ్రాజినోపవిష్టుం, డై ఘ్రాణాదీంద్రియముల ♦ నణకట్టి హరుణ్
శీఘ్రవరదుఁ గొలిచి బుధ,వ్యాఘ్రుఁడతఁడు ముక్తికాంత♦యంగుళిమీటన్.

—♦ యంగమ్మ సహగమనము చేయుట ♦—

కం. శివరాముపితామహి స, త్యవచన యంగమ్మ యామె ♦ యన్న దమోఘ
మ్మవు నాసతీలలామము, ధవుతో సహగమనము ప్రమ♦దంబున సలిపెన్.

తే. వంగముల్లఱచే నాటి♦ప్రాణములఁదో,రంగుమని తోడికోడలా♦గంగమ తన
మఱఁది యంగమ్మపతిఁదిట్ట♦మడిసె నక్క, తమున ననుమరణమునకుఁ♦దాఁ
గడంగి. 77

మ. పసుపుం గుంకుముఁబండ్లు చీర లెలమిం ♦ బందేరముం జేసి పు
ణ్యసతీశ్రేణికి సంత సత్తముదలన్ ♦ గంగాంబ కేరాలికన్
వెస బొట్టుం బెడమోముతోఁబులిమి హ్రా ♦ ద్యోధిం బతిన్నిల్పి సం
తస మొప్పారఁగఁజన్న యంగవలన ♦ న్మావంశమే పారెడిన్. 78

తే. అదిమొదలుకొని యస్మదీ♦యాన్వయమున, యంగఁబూజింతు రొక్కరూ♦
పమరఁజేసి
యేడుతరములవారల♦నీమె పూతు,లంబొనర్చుననఁగ సందియంబుగలదె 79

చం. ఒకపురుషాంతరంబువఱ ♦ కోయని పల్కెడిదంట పిల్వ, వేఁ
డికొనిన నట్టియాపదను ♦ టిల్లినఁ బాపెడిదంట, కొల్వఁ ద
ప్పకకలలోనఁగన్పడి శు ♦ భంబులొసంగెడిదంట, యంగమాం
బకు సరిదైవమేదియని ♦ పల్కుదు రెల్లరు వింతమేయుచున్. 80

తే. ఈమెమనుమండ యీ శివ ♦ రామవిబుధ
నాథుఁ డీచతురానను ♦ నకును నాల్గు
వేదములఁబలె నల్గురు ♦ వెలసి రాత్మ
నందనులు గౌరమాగర్భ ♦ కందళములు. 81

తే. అగ్రజుండుబుచ్చయ ద్వితీ♦యతనయుండు,సింగరాజుమూఁడవపట్టి♦లింగరాజు
నాలుగవవాఁడు కొండయ్య యోలి వీరు, జపతపముల శౌర్యమ్ముల♦జాణ
లైరి. 82

బుచ్చిరాజు పిండారులఁ దఱుముట

తే.'బుడతకీచులు' మున్నగు♦దుడుకుమూఁక,లాఁక లేకయాకాలమం♦దఱిమియూళ్ళ
గొల్లకొట్టుచు స్త్రీలగ♦గ్గోలువఱచు, చెల్లెడలఁ ద్రిమ్మరుచునుంద్రు ♦ పెల్లు
కేఁగి. 83

కం. పిండారులదండొక్కటి, గండారన్ గుంటురుపురిఁ ♦ గలఁతపఱిచి పెన్
బండారము దోడ్డవిడిచి, నిండారుచలమునఁబోవ ♦ నెఱి నవరదిశన్. 84

కం. సరగ భువనగిరిపట్టా, భిరామభూసురవరుండు ♦ వెడలి యెటో యా
నరసారాట్పురమునకున్, దొర గుండారాయనికిని♦దోఁపిడి దెలుపన్. 85

కం. మలరా ద్గుండారాయం, డిలాధిపతి చెడుగుమూఁక ♦ యిదిగో వచ్చెన్
గలవరపెట్టు న్నగపురిఁ, బిలువుం డా 'మిన్నికంటివీరుల' ననుచున్. 86

ఉ. చారులఁబంప బుచ్చనయు ♦ సత్వరమే తనతమ్ముల న్మహా
శూరుల వెంటఁదోడుకొని ♦ చుక్కగుఱ్ఱాలను నెక్కి చుంగులిం
పారినపాగలున్ మెలిక ♦ లై గొనబారిన మీసలున్ గొనల్
దీరిన యీటెలున్ దనర ♦ లేచిరి నర్సయపేట వ్రాలఁగన్. 87

కం. వారరుదెంచెడిలోఁ బిం, డారులు దొరకోటగనను ♦ డాసి రపుడ యి
వ్వీరులు సని వడివడి ధర, దోరిచి రైదార్గురం బ్ర ♦ ఘులదోర్బలులై. 88

తే. అవనిఁగూలిన తమవారి♦నరసి భళిర!, మిన్నికంటిహిడింబులా♦యున్నలువుర
టంచుఁ బిక్కబలముఁజూపి ♦ రాత్మదోర్బ, లమ్ముఁజూపలే కాచెడు ♦
త్రిమ్మరీంద్రుఁ. 89

బుచ్చిరాజు రాజసమ్మానము వడయుట

తే. అవల రాజభటులు పుర♦మంచు నచట, నచటఁ దారెడిశత్రుల హతమొనర్చి
రంత సభదీర్చి గుండరా♦యప్రభుండు, గౌరవించెను మా మిన్ని♦కంటివారి.

కం. దాశరథులవలె శాత్రవ, రాశిఁ గలంచితిరి దుర్భ ♦ రక్షాత్రమునన్
మీశక్తికిమెచ్చితి భవ, దాశయమెద్ది యెఱిఁగింపుఁ♦డయ్యదితీర్తున్. 91

చం. అనవుడు బుచ్చిరాజు దర ♦ హాసముఖుండయి గుండరాయ ! స
జ్జనసమువాయగేయ ! విల ♦ సత్సుగుణోరునికాయ ! మాకు నీ
శుని కరుణాకటాక్షమునఁ♦జొప్పడ దేవిధవాకొఱంత యై
నను భవదీయమానసము♦న న్ముదమూరెడినేని కోరెదన్. 92

కం. మీయౌదార్యముచే మే, మే యేల? సమస్తజీవు♦లెలమిఁ గనవలెన్
మాయేర్చ్వారఁ దటాగము, వేయింపుమ నీదుకీర్తి♦వెలయున్ స్థిరమై. 93

కం. మాకాయుపకారమగున్, మీకాయర్థంబు యోగ్య♦నిహితతఁగాంచున్
లోకులకా ముదమగుఁ గ్రై, కోకదె యీపనియొనర్పు♦గుఁడా రాయా! 94

కం. [1]ఇదివఱకు వోబళాఖ్యుఁడు, సదయుఁడు మాపూర్వికుండు♦శంభునిచెఱువున్
మొదలించె నూరికిని యీ, మ్యదిశ న్మనకడఁగదివ్వు♦నది వాగయ్యెన్. 95

చం. నృపవరులైన మీకటీక♦నేనికులీనుల చెప్పఁద్రుంగె న
ద్ది పౌలముగాఁగ దానివయి♦ దింపుము చెప్పను గట్టఁబిల్పి శా
లివయిరుకప్పుదీఱు నవ♦లీలగనీవనిసాఁగ మేము సా
యపడుదు మెల్లరైతులు గ♦ఁడున్ముదమందెద రోనృపాగ్రణీ! 96

వ. అనిపల్క గుండరాయనృపుండు సెబాసని తలయూఁపుచు ప్రసన్నుండన
తాంబూలాంబరాభరణాదులసన్మానింపబుచ్చి రాజాదులుసంతుష్టులైరాజా!
పంచాంగంబునరయ జేపకడ శుభముహూర్తంబు పొడకట్టుచున్నది. 97

తే. అనశుభస్యశీఘ్రమ్మను♦చపుడ యుచిత
యానములవచ్చి యేర్పాఱు♦నరసి సర్వ
మపుడవేయించెఁ జెర్వదే♦యిపుడు ప్రజకుఁ
బెట్టుచున్నది వరియన్న♦మెట్టిటులనో? 98

ఉ. ఊరికిఁదూర్పువం బొలుచు ♦ చుండినమాన్యముఁ జూడనేగి మా
శూరుఁడు సింగరాజచట ♦ జొన్నలుమేసెడి యేదుఁబందినొం
డారసి యిస్సటంచెగవ ♦ నయ్యది గుజ్జనుచట్టిచూచి పైఁ
బాఱఁగరాఁగఁ జేబడియు ♦ బాది ధరంబడవైచి నేర్పునన్. 99

ఉ. పట్టుడు గజ్జదానిమెడ ♦ పైఁబడమోపి యడంగియుండఁగా
గట్టిగఁ గాలఁద్రొక్కి పురిఁ ♦ గన్పడఁజేసెద దీనినంచుఁ జే
పట్టునఁ గోణవుంగొనకఁ ♦ బగ్గముతో బిగియించికట్టి యు
మ్ముట్టెను దోలితెచ్చెఁ బురి ♦ ముందటి కంద ఔడందనుబ్బగన్. 100

---

1 ఏల్చూపుగ్రామమున శంభుని చెఱువుకట్టపైఁగల శాసనము.

శ్లో. శ్రీరామానుజ సంప్రదాయకలనానిర్వాణ సర్వంకషః
శ్రీభట్టారక దేశికోత్తమ పదాంభోజాత పుష్పంధయః
శ్రీవత్సాన్వయ చీమకుర్తినిలయ శ్రీవల్లయార్యోద్భవః
శ్రీమాన్ వోబళమంత్రిరాడ్విజయతే దేవార్యపౌత్రోత్తమః.

శ్లో. యజుశ్శాఖాంధృత్వా విమలమతి రేపూరినిలయో
దయాసింధు శ్శ్రీమాన్ గురుచరణ సేవార్ద్రహృదయః
శరీరార్ధప్రాణాన్ గురువరవశాదుపచితమతం
కృతం మత్వా సమ్య క్స్వచ వినయవా గ్వోబళఘనః.

శ్లో. గుర్వాజ్ఞాకరణశ్రిత స్స్వగురురాడ్భట్టారకేభ్యో ముదా
స్వం సర్వంచనివేద్య హృష్టమనసాం తేషామనుజ్ఞావశాత్
శ్రీరాజద్వినుకొండసీమ్ని మహితే శృంగారలక్ష్మీనిధౌ
వేర్పూరినగరే సమంచితశుభః ప్రావీణ్యగణ్యోదయః.

శ్లో. శాకాబ్దే మునిబాణవార్ధిశశిసంఖ్యాకే శుభే మన్మథే
మాసే భాద్రపదే ప్రశస్తఫలదే రాకాదినే శ్రీకరే
శ్రీమద్వేంకటనాథ నామలసితు స్తత్ప్రీతయే సంతతం
శ్రీవిస్తార తటాకరాజమకరో దాచంద్ర మాతారకమ్.

"చీమకుర్తి" వారే "మిన్నికంటి" వారైరని కొండవీటిదండెకవిలె చెప్పును.

ఉ. వాఁడుగో లింగరా జిటులు ♦ వచ్చుచునుండెనటన్నఁ జాలుఁగా
నూడనిఁ బాడుభూతతతి, ♦ యుష్ణానియూఁది విభూతిపెట్టినం
బీడలువిచ్చిపోవుఁ బెద ♦ వింగదలించిన సిద్ధులెల్లవెం
టాడు నిఁకేల తాననిన ♦ దయ్యోడి దెంతటిమంత్రశక్తియో ? 101

ఉ. 'శేషమురాజు మాన్యమున' ♦ శేషుమిఁకోఁ బదియేర్ల కేర్పడన్
భేషుగఁ గొండ్రవేయునఁట ♦ పీసముం వారయురాకయుండ సం
తోషముతోడ మోకుఁగోన ♦ తోనిలుపన్ సృజియించునంట పం
చేషువిరోధిఁ గొల్చునఁట ♦ యెవ్వఁడు కొండమురాజు దీటగున్. 102

వ. ఈ కొండమురాజుభార్య బొజ్జమ్మ. వీరికుమారుఁడు శేషమురాజు. ఈయన వేదము చదువుకొని కర్మఠుఁడైయుండి మహాలక్ష్మమ్మ యను కూఁతురు పుట్టినపిదప నామెను వెలిదండ శేషయ్యగారికిచ్చి పెండ్లిచేసి యావల శేషమురాజుగారు జ్ఞానవైరాగ్యసంపన్నుఁడై సన్న్యాసాశ్రమము స్వీకరించి యెందేనరిగెను.

సీ. మాబుచ్చిరాజొక్క ♦ మఱి మాగులూరికిఁ, బోయి యేతెంచు న♦ప్పు
డొకచోట
ఖలమందుజమిలిగో ♦ నెలవరిగలనింపి, పెనుదున్నమూఁపుపై♦వేయుటకును
యువకులిర్వురు శ్రమ♦ మొందుటఁగాంచి న,వ్వఁగ వారుకినుకతో♦మగఁడనీవు
జరపఁగలవె నవ్వ♦సాఁగెదుకాని యం, చనఁ గొలుచుఁద్యజింతు ♦ రా ?
జరిపెద 103

తే. ననఁగ నీవొకండవ యెత్తి♦కొని చనుమనఁ, జేతికఱ్ఱకాగో నెలం♦జేర్చియూఁచి
విసరి మూఁపునందాలిచి ♦ వెస నగవుచుఁ, గ్రోశమందున్న యింటికి♦ క్కు-
[లికుఁ డరిగె. 104

కం. కలవారు దేహబలముం, గలవా రోరులకునుఁబెట్టఁ ♦ గలవారు తినం
గలవా రీశ్వరుఁగొలువం, గలవా రీమిన్నికంటె ఘనవంశభవుల్. 105

తే. అగ్రజుండగుబుచ్చయ్య♦యంగనాల, లామ సుబ్బమ్మ సద్గుణా♦లయ పతివ్ర
తాశిరోమణి వారికు ♦ దాత్తకీర్తి, వీరరాజుదయించె గం♦భీరమూర్తి. 106

తే. వీరరాజుగా రున్నారు♦వీధియరుగు, మీఁదనంచు నాతెరువున♦ మెదలుటకు న
భయపడుదురఁట స్త్రీశూద్ర♦వర్య లంత, గవితోఁ గరణికము నా ♦
డించినాఁడు. 107

తే. సకలరాజు న్విషాక్షర♦సంకలితము, సలిపి తేటగీతంబునఁ ♦ జంపినట్టి
* సుకవి నేతులూరికులుండు♦జోగిరాజు, తనపురము పేటనుండి య ♦ ద్దంకి
చనుచు. 108

తే. సందెవేళ కేసర్చారుప♦జ్జకునువచ్చి, చెఱువుకట్టపై సందు లే♦కరుగుచున్న
యాలమందనుగని పేర♦యార్యునిదని, యెఱిఁగి తలయూఁచి యవ్వాని ♦
నెయిదివచ్చి. 109

తే. ఇల్లు వాకిలి పేరయ్య ♦ యీావి కేవి, పాడిపంటలు సిరి వైభ♦వమ్ము చదువు
సందె లరసి మహాలక్ష్మిఁ♦జారుగాత్రిఁ, దనదుపుత్రినొసఁగెఁ గళ ♦
త్రమ్ముగాఁగ. 110

సీ. కటికనేస్యన్వయా♦గ్రణి జమీందారుబం,గారయ్య దొరవారు♦గలదుమాగ్ర
హమ్మున కభిముఖం♦బై మించుకోటలో, నతఁడువచ్చిన విబు♦ధాగ్రణులకుఁ
దాళపత్రగ్రంథ ♦ జాలమిచ్చి పఠింపు, మని యడ్డముగనుంచు నాత్మకీయ
మంగుళిఁ దనయిష్ట♦మగుచోట నపుడాప,క యథాప్రకారమ్ము♦గాసమాన

తే. గతి నగోచరాక్షరములఁ♦గలిపికొని ప, ఠించిననె యర్థావిధి సత్క♦రించి
పంపు
నీపరీక్ష నేగ్రంథమం♦దే నొకప్పు, డైనఁ దప్పలేదఁట పేర♦యప్రధాని.111

కం. ఒకదినమునఁదాల్చినసొ, మ్మొకదినమునఁ దాల్పఁబోక ♦ యొగి నేఁడుదినా
లకు సరిపడుభూషల నా,యక పేరయసతి వెలుఁగు మ♦హాలక్ష్మిగదా. 112

సీ. కమ్మలగొలుసులు ♦ కత్తిరిబావిలీల్,కర్ణపూల్ జూకీలు ♦ కర్ణములను
తిరుగుడుపువ్వు స ♦ వరముప్పె రాగిడి, నెలవంకతింత్రిణి ♦ నెఱులయందు
బిళ్ళలపట్టెడ ♦ పెనుకంటెమిరియాల,గుండ్లు నుత్తండాలు ♦ గొణగొణమను
సూర్యహారమ్ము కా♦సుల పేర్లు చంద్రహా,రము దుల్లడీలు ను♦రమ్మునందు

తే. పావడములు కడియములు♦పాము జేబు, లండె లంఘ్రుల వ్రేళుల♦యందువీర
మద్దియలుమట్టియలుచిఱు♦బొద్దులుజిగి,గ్రాయుపిల్లేండ్లుబొబ్బిలి♦ కాయలలర.

---

* ఈ నేటులూరి జోగిరాజుగారు గొప్పకవులు. వీరు వ్రాసిన చాటియాశుపొత్తములు మాకెంత గలవు. వీరొకకుమారుని తహశీల్దారగు వంగవోలుగ్రామముల లక్ష్మినారాయణప్పగారికిని, మఱొకకుమారుని రాజా తూము లక్ష్మీనరసింహదాసుగారి తమ్ముని కొమకగు రామాఖ్యునకు, నొకకుమారు మిన్నికంటి పేరరాజుగారికి నొసంగె. జోగిరాజుగారి కూఁతుకొడుకును మామేనత్తయునగు సునవర్తి లక్ష్మమ్మ గారు వీరిపద్య మొకటిచదువుచుండును. అదియిది.

సీ. "కరుకుకరుక్కున ♦ నపలకరములను, సురముల సరముల ♦ నణఁపవేమి
మత్తిల్లి యన్యాయ ♦ వృత్తిఁజరించెడి, కొత్తలకొడుకుల ♦ మొత్తవేమి
పలువతనంబున ♦ బద్దులుపలికెడి; బడుగుభ్రముచ్చులఁ జావఁ ♦ బొడువవేమి
.... అట్టి నీ విక్రమముచూపి ♦ జుట్టుపట్టి, చంపవేనియు రఘుపతి ♦ చరణమాన, వైరిసంహార
యంజనా ♦ వరకుమార!

"... సకలరాజు నాలితాడుతెగును సందియంబులేదు." అని సకలరాజును శపించిన మఱొక పద్యపాదము నాచెవదివెడిది. జోగిరాజుగారు రచించిన గ్రంథములు సాతులూరు, నరసారావుపేట లలో నున్నవనుచుండెడిది. ఇతడు శాపానుగ్రహసమర్థుఁడఁట.

సీ. పోఁచీలు చేకట్లు ♦ పొన్గంటకణాలు, గాజులు బాజుబొందులు ♦ గులుకుచుండ
కొండిముత్తెపుపోగు ♦ కొండీలబేసరి, చిలకనత్తు బులాకి ♦ చెలఁగుచుండ
బంగరుగజ్జెల ♦ వరుసల యొడ్డాణ, మంటి కటిస్థలి ♦ నలరుచుండ
రతనాలుతాపిన ♦ ప్రభలీను మేలుంగ, రాల్వదివ్రేళులఁ ♦ గ్రాలుచుండ

ఆ. పెట్టిపోతలందుఁ ♦ జుట్టాలసురభియై
పనులపాటలందు ♦ వాసిఁగాంచి
రెండువంశములను ♦ బండించె నమ్మహా
లక్ష్మి నడతపాల ♦ లంబువోసి. 114

తే. పండుగులని పబ్బములని ♦ ద్వాదశులని, పితృదినములని యేదియో ♦ పేరువెట్టి
పదుగురకుఁ బెట్టుకున్నఁ దోఁ ♦ పదఁట యామె, కక్కుతమున "లచ్చమతల్లి" ♦
యందురెపుడు. 115

తే. పేరయకు శివరామయ్య ♦ పెద్దకొడుకు, చిన్నకొడుకు లక్ష్మయ బుధ ♦
శేఖరుండు
మఱియుఁ గూతుండ్రుగలరు ము ♦ వ్వురు గుణాభి, రామ లెంతొ గారామున ♦
నోమఁబడిరి. 116

కం. తనచిన్నకూఁతు లక్ష్మమ, వినుతచరిత్ర కనువర్తి ♦ వేంకటదాసా
ర్యునకిచ్చె నతనివిద్యా, ఘనవైభవములు సభాళి ♦ గణనకు నెక్కెన్. 117

మ॥ తనగుఱ్ఱంబును నెక్కిపోవుతఱి గం ♦ దర్పుండె విద్వత్సభా
వనిఁ గూర్చుండి పురాణమున్నుడువుచో ♦ వాచాంప్రభుండే గళ
ధ్వనిసారించుచుఁ బాడుచున్నపుడు గం ♦ ధర్వుండె వాదాళిఁ దీ
ర్చునెడన్ ధర్ముఁడె దాసయార్యునము లే ♦ రున్ లేర కన్వర్తిలోన్. 118

కం. జనకునియనంతరము ధీ, ఖని శివరామయ్య కరణి ♦ కముఁబూని భళీ!
యనిపించుకొనియెఁ గరణం, బును ప్రజ లోకమాత్ర మెచ్చ ♦ బోవరు సుమ్మీ.

కం. తనతోడికరణముల కెం, దును దీయఁడు ముత్తెములకు ♦ దొరగాదే ప్రా
లనఘుఁడు పూర్వోత్తరభా, గనిబద్ధంబైన రాము ♦ కథ ప్రాసికొనెన్. 120

ఉ. రచ్చలఁగూర్చుచుండి తమ ♦ గ్రామవివాదములాలకించి వా
క్రుచ్చుచునుండు దీర్పుల ని ♦ రూఢిగ న్యాయనిబద్ధబుద్ధియై
వచ్చినసత్కవీశ్వరులఁ ♦ బండితులన్ శ్రుతివేత్తల న్ముదం
బెచ్చఁగ గౌరవించు నొక ♦ యింతపరీక్షయొనర్చి మెచ్చుచున్. 121

వ. ఆశివరామార్యుండు, 122

తే. నాలుగరకలుగట్టిడి ♦ శ్రీలుఁ జైన, కొప్పరపువరదార్యుని ♦ కూఁతు సుమతిఁ
దిరుమలమ్మఁ గైకొనియామె ♦ తీఱ ధర్మవరపుకోటయ్య సుతను సు ♦ బ్బమ
గ్రహించె. 123

తే. పేరయార్యుని రెండవ♦ప్రియసుతుండు,లక్ష్మయబుధుండు సద్గుణ♦లక్షితుండు
శంకరార్యాచరితుండు స♦జ్జనయుతుండు, బ్రహ్మపరుఁడు పౌరాణిక ♦
ప్రాగ్రసరుఁడు. 124

ఉ. భాగవతప్రియుం డెపుడు ♦ భాగవతంబుఁబఠించు వ్యాసుశ్రీ
భాగవతంబు శ్రద్ధమెయి ♦ వ్రాసుకొనెంజుమి యంతగ్రంథ మే
లాఁగున వ్రాసెనో? తుడుపు ♦ లా? జెలుగా? యొకహంసపాదమా?
బాగటి కొట్టివేయుటయొ? ♦ బంతితొలంగుటో? యేది లేదుగా. 125

కం. మాపితృపాదుల యీవ్రతి, నేపఠియించుచుఁ దెలుంగు ♦ నిటుసేయంగా
నోపితి నాకోసంబే,యీపని సేసెనొకొ తండ్రి♦యెవ్వఁ డెఱుంగున్. 126

వ. ఆ లక్ష్మయ బుధుండు 127

కం. ఆపద్ధర్మముగాఁ గృషిఁ, జేపట్టియు నెంతశ్రమము♦సెందియు యుగసం
ధ్యోపాసనశివపూజా, వ్యాపారముగనక కొనఁడ♦పానీయంబున్. 128

తే. అనఘుఁడగు వెలిదండశే ♦ షయ్యతనయ
సుబ్బమాంబ ప్రథమభార్య ♦ క్షోణిఁబాయ
నవల నన్నాప్రగడ గుర ♦ వయ్యకూఁతు
సుబ్బమాంబను లక్ష్మయ ♦ సూరి గొనియె. 129

సీ. భగవంతుఁదలఁపక ♦ పండదు లేవదు, నాథుసేవింప క ♦ న్నంబుఁగొనదు
పిడికెఁడన్నము బిచ్చ ♦ మిడక గేటుబిగింప, దొరసిన నల్లినే♦నుసురుదీయ
దత్తకుఁ బాదంబు ♦ లొత్తక కూర్కదు, పదివేలువచ్చిన ♦ బద్దులాడ
దసురుసురయ్యు స♦దాచారముఁద్యజింప,దసమయంబయ్యు దే♦వార్చవిడదు

తే. నెవ్వయందు నతిథిపూజ♦నిలుపఁబోదు, కలిమియందు గర్వంబును♦గొలుపఁ
బోదు
బలగమందు నేస్తంబును ♦ మలుపఁబోదు, సుబ్బమాంబకుసరియెవరుఁ ♦జూడ
లేరు. 130

ఉ. గుండెలమీఁదఁ జేయినిడు♦కొంచు వచింపుఁడ నేటికాలమం
దుండెనె కోడ లెందయిన ♦ నొక్కతె సుబ్బమదవ్వ నత్త వ
న్నుండిన నిద్రపోవుపట♦కోర్మిఁ బదంబులనొత్తుచుండఁగాఁ
దిండియు నత్తపెట్టిన య♦దే ముదమంది భుజించుచుండఁగా. 131

ఉ ఒక్కపు డేమితల్లి! యిటు♦లొందితె కష్టములంచుఁ బల్కె నే
ముక్కున వ్రేలువెట్టికొన ♦ మోమునవవ్వుదొలంక నాయనా!
యెక్కడ నేమహాత్మభజి ♦ యించినచో నది కష్టమందురే!
నిక్కపుబత్తి నావిధిగ♦నేనొనరించితినంచు నెంచుమీ. 132

కం. తనతండ్రి జోగిరాట్కవి,వసివడి పుట కెక్కనిది♦బంతులమర వ్రా
సిన తాటియాకుగ్రంథము,లను జదువుచుఁ జెప్పు శిష్యు♦లకు నామెసదా. 133

వ. అనిపలికిన పుణ్యసాధ్వి సుబ్బమాంబ మాతల్లిగారు 134

చం. అదియునుగాక యామె యొప్పు ♦ డంతరదృష్టి మెలంగుచుండు వ్రే
ల్తుదలవి యక్షమాలపైను ♦ త్రుళ్ళకుఁ గాయలు కాచె జ్ఞానసం
ప్రదమగు వైఖరిం బరశు♦రామనృసింహగురుల్ రచించు నా
పదములఁ బద్యముల్ రసనఁ♦బాయవ సుబ్బమజన్మమెట్టిదో. 135

తే. సుబ్బమకు సూనులార్గురు♦శుభ్రయశులు,కూఁతులిద్దరు సద్గుణ♦ఖ్యాతచరిత
లగ్రజాత వేంకటసుబ్బ ♦మాంబ యామె,యోర్పు ధీశక్తి పతిభక్తి♦యున్న
తంబు. 136

తే. తండ్రి లక్ష్మయనూరి యీ ♦ తనయను దన,యనుజయగు లక్ష్మమాంబనం♦
దనునకుఁ గను
పర్తి గోపాలకృష్ణయా ♦ హ్వాయునకిచ్చి, కూఁతుదుండను విఖ్యాతిఁ♦జేకొని
యెను. 137

కం. సీతారామమ్మయనెడి,కూఁతు ద్వితీయ నభిరూపఁ♦గోవిద నొసఁగెం
బ్రీతిన్ ధర్మవర కులో,ద్భూతుండౌ వీరరాఘ♦వునకు ఘనునకున్. 138

వ. అస్మజ్జననీజనకులగు నీసుబ్బమాంబాలక్ష్మయనూరుల యార్గురుకొమరుల
సొరిది నుడివెదను. 139

ఉ. వేంకటసుబ్బరాయఁడను♦విజ్ఞుఁడు జ్యేష్ఠసుతుండు తా భవా
తంకముపై వివాహమును♦దా కొన కాత్మవిలోకనంబునన్
సంకటముల్ సుఖమ్ములఁ బెలు♦చం గనుచున్ సమదృష్టిఁ గాల మి
ట్లింకఁగ జేయుచుండు నితఁ♦డే భరతుండొ యటంచు నెంచఁగన్. 140

ఆ. ఇంటిలోనివార ♦ లేమిటి యీరోద
యంద్రుగాక దాని ♦ నాలకింపఁ
బోక నోరునొవ్వ ♦ దాఁకఁ గీర్తించు శ్రీ
హరిని నిత్య ముదయ ♦ మం దితండు. 141

ఉ. రెండవపట్టి పేరయవ ♦ రిష్ఠుఁడు హూణకళాప్రవీణుఁ డు
ద్దండుఁడు వ్యావహారికుఁ డు ♦ దారుఁడు చేకొలఁదిం గడించి తే
వుండెనటంచు నెంచక మ ♦ హోత్సుకతన్ సుహృదాప్తబంధుస
న్మండలికిన్ వ్యయించె గుణ ♦ మండనుఁ డాత్తయశోవిశాలుఁడున్. 142

ఉ. పేరయ తాతపేరు నిలి ♦ పెం సుగుణాఢ్యుఁ డితండు బంధు మం
దారుఁడు శేముషీగురుఁ డ ♦ నల్పయశుండని విజ్ఞులెంతు రా
ధీరుని దత్తపుత్త్రుఁడుగ ♦ దీక్షనొసంగెను లక్ష్మయార్యుఁ డా
రారతియన్నపై ననఁగ ♦ భ్రాతృసతీమణి సుబ్బమాంబకున్. 143

వ మాపితృవ్యుండగు శివరామపండితు దత్తపుత్త్రుండైయున్న యీ పేరయ మనీషి ధర్మపరవు వీరరాఘవార్యుదుహితను వేంకటరత్నమాంబం బరిణయంబయ్యె. 144

ఆ.వె ఈమె భర్తమాట ♦ కెదురాడి యెఱుఁగదు, బాంధవావళికిని ♦ బాడి మెదవు
పనులు పాటలందుఁ ♦ బైచేయి తలఁపులోఁ, బలుకులోన మేటి ♦ పలుకఁబోటి.

కం. శివరామాఖ్యాతుఁడు మాఁ, డవసుతుఁడితఁ డొరులకిచ్చు ♦ టయె చావఁడు కేల్
కవితాకళావిదుఁడు యో, గవిధంబుల నభ్యసించె ♦ గణ్యుఁడు సభలన్. 146

కం. కళకళలాడుచు నీతని, యిలు వెలుఁగు సుతాప్తబంధు ♦ హితకలితంబై
కలదని లేదని యెన్నఁడు, తలఁపం డతిభోగి యద్రి ♦ ధైర్యం డెపుడున్. 147

కం. మునివల్లె భావయామా, త్యునిసతి మాపిన్నతల్లి ♦ యుభయాన్వయపా
వన యుప్పమ యీశివరా, ముని బుత్త్రుఁడుగా గ్రహించి ♦ పోషించుకొనన్.

ఆ వె. వీరిభార్య రుక్మి ♦ ణీరమణీమణి, భర్త యడుగుజాడఁ ♦ బట్టితిరుగుఁ
జుట్టపక్కములకు ♦ సురభి రా యీమె యం, చెల్ల రాడుచుండ ♦ నుల్లసిల్లు.

కం. ధీనిధి నిత్యానందము, నా నెగడెడి నందనుండు ♦ నాలవవాఁ డ
వ్వానిం దాడేవల్లి కు,లీనుఁడు సుబ్బాయుఁ డర్మి ♦ లిం గొనె సుతుఁగా. 150

తే. ఆఱవకుమారుఁ డద్వితీ ♦ య బలయుతుఁడు
సింహాసంహాననుండు వి ♦ శిష్ట గుణుఁడు
వేంకటేశ్వర నాముండు ♦ విమలమాన
సుండు సర్వక్రియా సమ ♦ ర్థుండు ఘనుఁడు. 151

కం ఏనైదవ తనుజాతుఁడ, జానకి కనువర్తి వంశ ♦ జ మదంగన గా
నానూనవిదుషి సత్యవ,తీ నామక నాకు ముద్దు ♦ దీర్చు తనయయా 152

తే. ఆతనయ యాత్తవినయ స ♦ త్యవతి సుకృతి
నచ్యుతుని వేంకటేశ్వరు ♦ నభిలషించె.
సీతనయ వినీతనయ సు ♦ కృతి వరించె
నచ్యుతుని వేంకటేశ్వరు ♦ నక్కతమున. 153

కం. నీవే యీయాకృతి కన్యకఁ,గావలెఁ బెండ్లికొడుకవు జ ♦ గంబులు మెచ్చన్
రావయ్యా ! సూత్రాత్ముఁడ,వై వరకౌతుకముతోడ ♦ హరిహరనాథా! 154

కం. గురునాథుండను నే హరి,హరనాథుఁడ వీవు విడువు ♦ లందిక లున్నన్
బరఁగు సమైక్యము కావున, నెఱి నీవే చెప్పికొనుచు ♦ నీవే వినుమా ! 155

కృత్యాదికము సమాప్తము.

శ్రీమద్గురుభాగవతము

ఏకాదశస్కంధము

ప్రథమాధ్యాయము

కం. ఓంకారాక్షర మూర్ధా,లంకారశరీర! యజ్ఞ ♦ ల శుభారంభా
లంకర్మణా! మమతా,హంకార విదూరచరిత ♦ హరిహరనా[1]థా! 1

వ. దేవా! యవధరింపుము. అవ్వల శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేం
ద్రునితో నిట్లనియె. 2

కం. శ్రీరమణుఁ డిలాభారా,పాకృతికై దేవకికిని ♦ వసుదేవునకున్
శ్రీకృష్ణుఁడై జనించి య,నేకుల రాక్షసులఁ జంపె ♦ నెఱిఁగితి కాదే! 3

— శ్రీకృష్ణుఁడు భూభార మడంచుట —

ఉ. పూతన ప్రాణవాయువులఁ ♦ బుక్కిటఁబట్టెను బండి రక్కసున్
ద్రుమ్మతలిడొల్లఁదన్నె సుడి ♦ గాడుపుసోఁకు నడంచె వత్సుఁ డా
చేతను మోదెఁ జంపె బకుఁ ♦ జీల్చె నఘాసురు ప్రచ్చఁగేశి ని
శ్చేతను జేసె వ్యోము వృషుఁ ♦ జీరె వధించెను శంఖచూడునిన్. 4

శా. నొంచెం గూటు వధించెఁ దోసలుని జా ♦ ణూరున్విదారించె మ
ర్దించెం గంసు మురుం గలంచె నరకుం ♦ ద్రెళ్ళించెఁ బౌండ్రుం ప్రభం
జించెం జైద్యు హరించె సాల్వు విదళిం ♦ చెం దంతవక్త్రాఖ్యు ప్రమం
దించె న్మాగధుసర్వసైన్యముల భే ♦ దించె న్ముకుందుం డనిన్. 5

కం. బలు రేఁచి వానిచేతం, బ్రలంబుఁ జంపించె గార్ద ♦ భతనుం దైత్యుం
బొలియింపించెన్ ముష్టికు,నిలఁ ద్రోయించె ద్వివిదు వధి♦యింపించె నృపా.

తే. కాలయవనుని ముచికుంద♦గాథరోష,వహ్ని బ్రుంగంగఁ జేసెదు♦ర్వారబలుని
మగధరాజు జరాసంధు♦మ్రుండఁ జేసె,భీముతో నియుద్ధంబు గ♦ల్పించి మించి.

వ. ఇవ్విధంబున శ్రీకృష్ణుండు బలసహితుండై భూభార మడంచుపొంటెఁ
గొంటెరక్కసిమూకలఁ గాలుఁ బ్రోలికంపి మఱియుంగల భూధవుల కన్యోన్య
క్రోధంబులువుట్టించి హింసాపర్యవసాయియగు వైరానుబంధంబు నెక్కొల్పె.
అక్కతనఁ బాండవధార్తరాష్ట్రులమనంబుల రవరవలు వొడమె. దాన
దుర్యోధనుండు పాండవుల కెన్నేని యెగ్గులొనరించె. తన్నిమిత్తంబుం
బురస్కరించుకొని కృష్ణుండు పాండవసభామధ్యంబున నిట్లనియె. 8

---

1 అధ్యాయప్రారంభము 3.4.1946

ఉ. ఎంతటిపాపకాల ముద ♦ యించెను గట్టి! సమీరపుత్త్రి మా
యింతముగాకటంచుఁ గన ♦ లెత్తి ప్రహాదంబునఁగట్టివైచి రే
కాంతమున న్విషాన్నమిడి ♦ రాఅ విషోరగదష్టుఁజేసి ర
వ్వింతగృహంబున న్మడియఁ ♦ బెట్టిరి కౌరవు లిట్లొనర్తురే ? 9

ఉ. కాలము దాఁపురించినది ♦ గాక సుయోధనుమాక కట్టె యి
ల్లాలిని యాజ్ఞసేని సుగు ♦ ణాఢ్యఁ బతివ్రత వేణిపట్టి పే
రోలగమందు నీడ్చురకొ ♦ యొంటమి యుండిన నుండుఁగాక యే
బాలిశుఁడైన నీ పరిభ ♦ వంబు సహించుచు నూరకుండునే ? 10

ఉ. అంకముఁ జేరరావె యను ♦ నా ? కులపత్నిని ద్రౌపది న్నిరా
తంకముగా సుయోధనుఁడు ♦ దానకు మేటిమగండు ? కత్తి విల్
జంకెనె ? భీముబాహుల బ ♦ లం బుడివోయెనె ? దీని వడ్డితో
నింకిటఁ జెల్లువెట్టవలె ♦ నేయుఁడు డాయుఁడు చూత మావలన్. 11

మ. పదుమూఁడేండ్ల యనంతరంబె తమకుం ♦ బ్రాపించు రాజ్యం బట
న్నది యేమయ్యెను ? నేమముం బోలఁగు వ్యా ♦ హారంబు లాడం బనే
మి ? దటాయింపరొ ద్రోణభీష్ము లట ? లె ♦ మ్మా యర్జునా ! శంకల
న్మదిలోఁ జొన్పకు పూనుచివ్వ కిదిధ ♦ ర్మంబేసుమీ తేనికిన్. 12

వ. అని యివ్విధంబునం దాశార్హుండు పాండవులంబురికొల్పి కురుక్షేత్రంబునఁ గౌరవపాండవులకుఁ గయ్యంబుఁగల్పించి యిర్వంకలంజేరిన నానాదేశాధీశుల నష్టాదశాక్షౌహిణీసంఖ్యాకసైన్యంబుల మాయించె. మఱియుఁ దన యాదవసైన్యంబుతోఁ గూడి పెక్కుమాఱులు బహుశత్రుసైన్యంబుల రూపుమాపె. ఇంతసేసియు నప్రమేయుండు యాదవసైన్యంబుకలిమిం దలపోసి భూభారమడంపఁ దావచ్చినపని నిరవశేషంబుగాదయ్యె ననియెంచి యిట్లు యోచించెను. ఈ యాదవబలంబుమాత్రము భూమికి భారముగదా ! మఱియు నిది దినదినాభివృద్ధినందుచు నపజయంబెఱుంగకున్న యది. 13

మ. కృతవర్మం గనఁబోలదేరికి వశం ♦ బే సాత్యకిం గెల్వఁగన్ ?
రతినాథున్ స్పృశియింతురేరు ? గదుఁ జే ♦ రన్ శక్యమే ? సాంబు ను
ద్ధతినాఁగన్ హరుఁడేసమర్థుఁ, డనిరు ♦ ద్ధప్రౌఢి యింతంతయే !
యతులం బంధకవృష్ణిభోజయదుసై ♦ న్యం బస్యదుర్వారమున్. 14

శా. అన్యుల్ మద్భుజగుప్త మీవృథుల సై ♦ న్యంబు న్విదారింపఁగా
జన్యంబుల్ పొనరింపనేర, రిఁక నేఁ ♦ జంపంగ యుక్తంబుగా,
దన్యక్షత్త్రక్రుధఁ రేఁతు, వారి నదె మా ♦ యం జేసెదిన్, మాదవే
వన్యంబుల్ త్వచిసారముల్ స్వతనుభా ♦ వహ్నిస్ఫురజ్జ్వాలలన్. 15

వ. మఱియు వారి యంతఃకలహమ్ములకు సర్వనాశమ్మునకు బ్రాహ్మణశాపమ్ము సిమిత్తమ్మని సేసెదనని సత్యసంకల్పుండు తలంచ నట్ల శాపంబు సంభవించె. అక్కతన సర్వయాదవులు నశించిరి. పిదపఁ గృష్ణుండు స్వధామంబున కరిగె. 16

సీ. సర్వలావణ్యసంజనకమైన స్వమూర్తి, నయనాలకు సుధాంజ ♦ నమ్ము వెట్టి
అభ్రనిర్ఘోషంబు నతకరించెడు గళ, ధ్వని వీనులకు రసా ♦ యనము వెట్టి
అతిసుకుమారావ♦యవమృదుస్పర్శలం, ద్వక్కుల కాప్యాయ ♦ నంబు వెట్టి
పాదాంకితప్రదే ♦ శాదిస్మృతుల మన, స్సులకును జబ్బవ ♦ చూఱవెట్టి
తే. జఠరపరిలుఠన్మాలికా♦సౌరభములఁ, బిలిచి ఘ్రాణంబులకుఁ బెద్ద♦విందు వెట్టి!
యింద్రియ ప్రియంకరుఁడయి ♦ కృష్ణమూర్తి, యలరఁజేసె నప్పటి
మాన ♦ వాళినెల్ల. 17

కం. భావిజనంబులు సంస్మృతి, జీవనధిం దాటుకొఱకుఁ ♦ జేష్టలొనర్చెన్
జీవులు వానిఁదలంచినఁ, గైవల్యం బంకపేటి ♦ కాధనముగదా. 18

వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 19

కం. పరమబ్రహ్మణ్యులు మఱి, హరిభక్తులు వృద్ధసేవ ♦ నాదరులౌదా
ర్యరతులు యాదవు లబ్జాక్ష. సురశాపము వారి కెట్లు♦చొప్పడెనొక్కో? 20

కం ఏ కారణమున శాపము,దాఁకెనొ! యెటువంటిదో క ♦ దా తచ్ఛాపం!
బేకమనస్కులు యాదవు, లే కరణిజనించె భేద ♦ మెఱిఁగింపు మునీ! 21

వ. అనిన శ్రీశుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 22

—♦ శ్రీశుకుఁడు పరీక్షిన్మహారాజుతో యాదవశాపము చెప్పుట ♦—

సీ. అఖిలసౌందర్యాల♦యంబగు దేహంబుఁదాల్చి మంగళకర్మ♦ తతులొనర్చి
నాప్తకాముండయ్యు♦ద్వారకసౌధంబుఁ, గట్టించి యందుండెఁ♦గాఁపురంబు
నొరులు తన్నుంగాంచి♦యొనరింపఁగర్మంబు, లాచరించెనునిరీ♦హాత్ముఁడయ్యు
బహుఫలప్రదకీర్తిఁ♦బరఁగియు స్వీయవం, శంబును సర్వనా♦శంబొనర్చె.
తే. భూమిభారంబుఁదీర్పఁగాఁ♦బుట్టినట్టి, యీశ్వరుండన్యథాసేయ♦నెట్లుగడఁగు?
సృష్టిసంహారములువాని♦కెపుడు లీల, లమరవతనికి స్వపరభే♦దములునృపతి!

వ. అట్టి విచిత్ర చరిత్రుండగు రమాకళత్రుండు ద్వారక గృహమేధియై చరించుచుఁ దనవచ్చినపని కించిదవశిష్టంబయ్యెనని తలంచి యొకనాఁడు 24

చం. హయముఖముల్ బలెక్ వృషచ ♦ యావహముల్ సుఖదాయిమంగళా
లయములు గాయకాళి నక ♦ లాఘహరంబులునైన కర్మ సం

చయములొనర్ప శౌరి ముని ♦ సంఘముఁజేరి యొసర్చి భక్తిఁ ద
త్క్రియలను వారినీడ్కొలిపె ♦ హృష్టుఁజేసి సముచితార్చలన్. 25

తే. గాధినందనుం డసితుండు ♦ కశ్యపుండు
వామదేవుఁ డంగిరుఁడు దు ♦ ర్వాసనుండు
భృగుఁడు కణ్వుఁ డత్రి వసిష్ఠుఁ ♦ డిల్వలారి
నారదుండు మున్నగు మునీం ♦ ద్రవ్రజంబు. 26

కం. ద్వారక చేరికఁగల పిం, డారకతీర్థమ్ము చెంగ ♦ టకుఁ జన నచటన్
వారక క్రీడించు యదుకు, మారకవర్గమ్ముఁ గాంచె ♦ మానులఘనులన్. 27

వ. కని కాలప్రేరితులై యొండొరులతో హాసన్ముఖులగుచు 28

కం చూచితిరే యీవేసా, లాచేఁతలు? జఠరపూర ♦ ణార్థంబ యిటుల్
వాచంయమవేషంబున, నోచెల్ల! చరింతు రెవ్వ ♦ రోగద వీరల్? 29

కం. వీరితపశ్శక్తి నిపుడ, రారే చూపింతుమని క ♦ రాళించి యటం
జేరినకొండఱు సాంబుం, జీరి వడిగ వేసి రపుడు ♦ స్త్రీవేషంబున్. 30

తే. వేసి దొంగదండంబులు ♦ పెట్టుకొనుచు,దాసి యుల్లన మునులపా ♦ దాలువట్టి
అయ్య! యీపిల్ల గర్భిణి ♦ యడుగ సిగ్గు,పడుచునున్నది యీమె కే ♦ పట్టికల్గు?

కం. అనవిని మనలనువంచిం, పనుబూనిరె వీ! రటంచుఁ ♦ బటుకోపముతో
ననిరో మందులు! మీకుల,ము నాశనము సేయు నొక్క ♦ ముసలము పుట్టున్.

కం. అనెడినుడి పిడుగువలెఁ జెవు, లనుబడ గడగడవడఁకుచు ♦ లలిచెడి నిలువం
గను యదుకుమారకులు సాం,బునివస్త్రాభ్యంతరమున ♦ ముసలముతోఁ జెన్.

వ తోడనే మును లదృశ్యులై చనిరి. అప్పుడు సాంబాదు లమ్ముసలంబుం
గ్రహించి పరీక్షించి యది యయస్మయంబగుటకు విస్మయంపడి 34

—* యాదవు లుగ్రసేనునకు ముసలవృత్తాంతము సెప్పుట *—

మ. కలదే యిమ్మాయ, యిట్టివింత లెపుడుం ♦ గన్నారె? విన్నారె? లో
కులు నిందింపరె, యేమిచేయుదమిఁకన్? ♦ గోపింపరే వీటఁ బె
ద్దలు? కట్టా! మనకేటికీచెనఁటి చేఁ ♦ తల్ సేయఁగాఁ బాడు బు
ద్ధులుపుట్టెన్? మనమా మునీశ్వరులతో ♦ దోబూచియాటాడుటల్. 35

కం. అని విహ్వలాత్ములై దా, నిని గ్రహియించి యుగమందు ♦ నెత్తురులే కొ
య్యావ వెన్క కీడ్పునడుగులఁ, జని స్వీయపురంబునకును ♦ సాంబప్రముఖుల్.

కం. తేఁకు కొలువిచ్చియుండఁగ, వాడినమోముల నృపాలు ♦ వజ్జకరిగి చే
మోడుపులఁ గతన్ను వినిచిరి, కూడినయాదవులు భీతి ♦ గొల్లుమనంగన్. 37

కం. అప్పుడు కంసునితండ్రి క, కుప్పతులను గెలిచి యుబ్బు ♦ గొన్నమన కేదో
ముప్పొకటిపుట్టెఁగదరా, యెప్పటి కేదియొదవెడినొ ♦ యెవ్వఁడెఱుంగున్. 38

మ. మనకున్ బ్రాహ్మణు లందు సంయమివరుల్ ♦ మాన్యుల్ గదా! నిత్యముం
జనుదేరన్ హరిదర్శనార్థము మునీ ♦ శశ్రేణి మీరుం గనుం
గొనరే? వారిప్రభావముల్ దెలియరే ♦ కొర్విం దలం గోకికోఁ
జనునే? కొంపలనెల్ల ముంచితిరిరా ♦ సాంబా! నిమేషంబునన్. 39

వ. అన జాంబవతీనందనుం డిట్లనియె. 40

కం. తాతా! యాసమయంబునఁ, జేతంబులు పరవశతను ♦ జెందిన వేదో
భూతావిష్టులగతి విప, రీతప్రక్రియల సంచ ♦ రించితి మనఘా! 41

వ. నారదాదుల నెవ్వరుం జూచుచుండమె? వేటికట్టి విపరీత బుద్ధులు పుట్టెనో
యెఱుంగమన నుగ్రసేనుండు కొంతవడి చింతించి తలయూఁపి 'భవి
తవ్యతా బలవతీ' ఎవర మేమి చేయఁగలము. 42

మ. అని యాలోచము నూచి భీతుఁగొని గే ♦ హంబందు నిద్దాని నుం
చినచోఁ జే, టిది యిట్లయున్కి తగ, దో ♦ చ్చెంబిద్దిగా చేయఁ, గా
వున దీనిం బొడిసేసి సంద్రమునఁ గ ♦ ల్పం డీగతిన్ రావు మా
సిన యీరోఁకలి యింక యాదవులకుం ♦ జేటేమి గావించెడిన్. 43

వ. అని యదురాజగు నాహుకుం డాయయోముసలమ్ము నఱుకఁదీయించి
తచ్చూర్ణంబుఁ దూర్ణంబ యర్ణవంబునం గల్పించె. అఱుకఁదీయఁ
జేఁజిక్కని చిన్నయినుపముక్కనుగూడ సంద్రంబునం బాఱవేయించె. 44

కం. ఇక్కత యెల్లఁ బురంబునఁ, బొక్కెన్ బ్రాహ్మణులశాప ♦ ములు దప్పవటం
చుక్కిరిబిక్కిరి వగలం, జిక్కిరి మ్రొక్కి రిలువేల్పుఁ ♦ జేరి ప్రజలోగిన్. 45

తే. అయ్యినుపశలాకనొకండు ♦ రొయ్య మ్రింగెఁ జూర్ణజంబాలపటలము ♦ స్రోతతరళ
తరతరంగముల్ గొంపోయి ♦ దరిని విరియఁ, జిమ్మెనట ముమ్మొనలతుంగ ♦ గ్రమ్ము
దెంచె. 46

తే॥ జాలరి జరాహ్వయుఁడు మత్స్య ♦ సమితితోడఁ
బట్టి యారొయ్యఁ దత్కుక్షి ♦ ప్రక్కలించి
యినుపముక్క కంటంబడ ♦ నిదియు లెస్స
యంబు ములికి యాఁగాతమం ♦ చట్లొనర్చె. 47

కం. అంతట హరి మాసలవృ, త్తాంతము విని కాలరూపి ♦ యఖిలార్థవిమం
డింతజరుగవలెఁ గావున, నుంతయు శాపము మరల్పఁ ♦ జూడం డనఘా! 48

వ॥ అని శ్రీశుకయోగీంద్రుండు వినిపించెను. 49

ఇది శ్రీ మద్గురుభాగవతమున నేకాదశస్కంధమందుఁ
ప్రథమాధ్యాయము

ఏకాదశస్కంధము

ద్వితీయాధ్యాయము

కం. శ్రీభరితేర్యాచుపుర, క్ష్మాభృదధిత్యకనువత్య ♦ క వసించి ఖల
క్షోభముడువు చాశ్రితులద, యాభావఁగాంచుచుండు ♦ హరిహరనాథా!

వ. [1]దేవా! యవధరింపు మవ్వల శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రు
నితో నిట్లనె. 2

—* నారదుండు వసుదేవునిచే నర్చింపఁబడుట *—

కం. శ్రీవాసుదేవ పదసే, వావిధముల మరగి నిలిచె ♦ ద్వారవతిఁ ద్రిలో
కీవిఖ్యాతిమౌని నారద, దేవర్షి యదూద్వహాండు ♦ ధృతిఁ దేలింపన్. 3

కం. అమలమతి! సేంద్రియుఁడు ని,త్యమృత్యుసన్నిహితుఁ డెవ్వఁ♦డర్చింపఁడు ది
వ్యమునీంద్రులె సేవింపఁగ, నమరమనోవిహారణంబు♦హరిచరణంబున్. 4

వ. రాజేంద్రా! వినుము. నారదుండు గోవిందగుప్తోదారకమైన ద్వారకకు
మాటిమాటికివచ్చుచు దీర్ఘకాలమువసించుచుఁబోవువాఁ డొకనాఁడు
వసుదేవమందిరంబునకరుగ నతం డతిభక్తి నర్ఘ్యపాద్యాదిసత్కారంబు
లాచరించి సుఖాసీనుంజేసి పూజించి కేల్దోయి జోడించి యిట్లనియె 5

ఆ. ఓ మహానుభావ ♦ యుత్తమశ్లోకుండ, వైన నీదురాక ♦ యాత్మజులకు
జనకురాకచంద ♦ మునఁ గృపణులమైన, మాకు నెల్లరకును♦మంచిసేయు. 6

కం. భూతములకు గీర్వాణులు, సాతము దుఃఖమ్ము రెండొ♦సంగెద రెపుడున్
సాతమ్మొకటియొయిత్తురు, పూతచరితులు మిముఁబోఁటి♦పూజ్యులుభక్తుల్. 7

ఉ. వేలువులిచ్చుసౌఖ్య మతి ♦ వేలముగా దెవరెట్లు భక్తి భా
వాలను దమ్ముఁగొల్తురో? ధృవమ్ముగఁ దాముసు నట్లె నీడలుం
బోలెఁ జరింతు రెక్కుడిడఁ ♦ బోవరు కర్మసహాయులయ్యు జే
జే లిఁకమీరో దీనులకుఁ ♦ జేపడియుండిన కామధేనువుల్. 8

ఉ. ఓగురుదేవ! సర్వ్యనుగు ♦ ణోదధి! నారదమౌనిచంద్ర! మీ
యాగమనంబుచేత నకృ ♦ తార్థులమైతిమి యైనఁ గోరెదన్
భాగవతోరుధర్మముల ♦ వానిని శ్రద్ధగ నాలకింతురే
నోగులు సర్వశోభయము ♦ లొక్కటఁబాసి నరుల్ సుఖింపరే? 9

కం. దేవా! పూర్వము ముక్తిదు, గోవిందుంగొల్చి సంతుఁ♦గోరితినఁట మా
యావశుఁడనగుచు, నక్కట!, కైవల్యముఁగోరనైతిఁ♦గక్కసపడితిన్ 10

---

1 ఈ యధ్యాయము 6.4.1946 ప్రారంభము

కం. చిత్రవ్యసనదమును స, ర్వత్రభయావహము నీ భ ♦ వము దాఁటుటకై
యాత్రమువహుచుంటిని శి, ష్యత్రాతా! నన్నిఁకెల్లు ♦ శాసించెదవో! 11

వ. ఇట్లానకదుందుభిప్రార్థింప నారాయణగుణగణగణనానుగుణప్రశ్నంబులకుం బ్రహర్షహృదయుండై మహర్షి యిట్లనియె వసుదేవా! విశ్వశోధక మర్మంబులగు భాగవతధర్మంబులడిగి తెన్నఁ నియాచరించితి వెంత యదృష్టము. 12

కం. అనఘా! యీధర్మము వి, న్నను జదివిన నాదరించి ♦ నం బొగడిన నొ
ప్పిన దేవభూతవిద్రో, హినిగూడఁ బవిత్రుఁ జేయు ♦ నెలమి నృపాలా! 13

కం. పరమాత్ముని నారాయణుఁ, బరమశుభుం దేవదేవు ♦ భగవానుని నా
స్మరణకును దెచ్చి యెంతటి, పరోపకృతిసల్పితీవు ♦ వసుదేవ! యిటన్. 14

నారదుండు వసుదేవునకు విదేహార్షభసంవాదము నుడువుట

వ. ఏతద్భాగవద్ధర్మనిర్ణయవిషయంబున విదేహార్షభసంవాదరూపంబైన యితిహాసంబు పురాతనం బొండుగలదు. అదివిన్పించెద వినుము. స్వాయంభువ మనువునకుఁ బ్రియవ్రతుండుపుట్టె; నతనికాగ్నీధ్రుండుకలిగె; నాతనికి నాభిజనించె. వానికి ఋషభుండవతరించె. 15

తే. ఆఋషభు నెల్లవారుఁ గొం♦డాడుచుంద్రు, మోక్షధర్మవివక్ష చేఁబుట్టె విష్ణు
వంశమున ఋషభుండంచు ♦ నాతనికి జ, నించి రాత్మజుల్ నూర్గురు♦ నిగమ
విదులు. 16

కం. వారలలో జ్యేష్ఠుఁడు శ్రీ,నారాయణపరుఁడు భరత ♦ నాముఁ డతని ధ
ర్మారూఢిఁ దెల్పెదే యిది,భారతమయ్యె నజనాభ ♦ వర్షము విం టే 17

కం. భరతుం డెంతటి సద్ధ, ర్మరతుండో! యతనిమీఁదఁ ♦ బ్రజ కెంతటి భ
క్తిరసంబో! భారతమని,పరగెన్నామ మజనాభ ♦ వర్షంబునకున్. 18

ఆ. వె. భుక్తభోగమహిని ♦ బోనాడి వని కేగి, హరిపదాంబుజంబు♦లాత్మనిలిపి
భూరితప మొనర్చి♦మూఁడుజన్మంబుల,కీశుపదముఁబొందె♦ఋషభయోగి.19

క. తొమ్మండ్రుసుతులు దీవులు, తొమ్మిదిటికిఁ బ్రభువులైరి,♦పూర్వపాలైబ్రా
హ్మణ్యమ్ములయుఁ గర్మరతులై. రిమ్ముల నెనుబదియొకండ్ర♦హీనచరిత్రా!20

తే మిగిలియున్న తొమ్మండ్రు న ♦ మేయయోగ
బలయుతులు దిగంబరు లాత్మ ♦ పరులు నైగ
మార్థశంసులు శ్రమణు ల ♦ త్యలఘుచరితు
లమ్మహాభాగుల నుతింప ♦ నలవిగాదు. 21

వ. వారి నామంబు లఘహరణచణంబులు వినుము. ఆ ఋషభనందనులు
తొమ్మండ్రు కవి, హరి, అంతరిక్షుఁడు, ప్రబుద్ధుఁడు, పిప్పలాయనుఁడు
* ఆవిర్హోత్రుఁడు, ద్రుమిలుఁడు, చమసుఁడు, కరభాజనుఁడు ననువారిక
నామమ్ముల వహించి స్థూలసూక్ష్మాత్మకంబు భగవద్రూపంబు నగు
విశ్వంబు స్వావ్యతిరేకంబుగాఁ గాంతురు. అప్పరమహంసవతంసు లవ్యాహ
తేష్టగమనులై సురసిద్ధసాధ్యగంధర్వయక్షనరకిన్నరనాగలోకంబులను ముని
చారణభూతనాథవిద్యాధరద్విజగోభువనంబుల ననాసక్తిం జరించుచు
నొక్కనాఁడు 22

కం. వారండఱు ననుదెంచిరి, భారతవర్షమున నిమిస్ప ♦ పాలుఁడు మునిబృం
దారకులఁగూడి సల్పు ను, దారంబగు దీర్ఘసత్ర ♦ యాగంబునకున్ 23

ఉ. అనిమిభూమినాయకుఁడు ♦ నాహవనీయముఖాశ్రయాశులున్
భానుతఋత్విగాదిముని ♦ పుంగవులున్ మఱి సభ్యులున్ సము
త్థానవిధాభియానముల ♦ దాసిరి తద్భగవానులన్ మహా
జ్ఞానుల మానసున్ సుకుచి ♦ చండమయూఖవిభాసమానులన్. 24

ఉ. అమ్మనుజేశ్వరుండు విన ♦ యమ్ము భయ మ్మలలార నర్ఘ్యపా
ద్యమ్ముల నర్హపూజలను ♦ దప్పి సుఖాసనసన్నివిష్టులై
బమ్మనిసుంగులంబలె న ♦ వార్యతనూరుచి వెల్గువారితోఁ
దొమ్మిదిమందితో నవన ♦ తుండయి తాఁ డిటులాడె వేఁడుచున్. 25

ఉ. స్వాములు ! వందనాలు భగ ♦ వంతునిపార్షదులై యనన్యభా
వామలచిత్తులై నిరత ♦ హర్షమునందనరారు మీరు మా
భూములఁజేరుటెల్ల మముఁ ♦ బుణ్యచరిత్రులఁ జేయఁగాదె ! యే
నోములు నోంటినో ముగను ♦ నోచితినో గదె మిమ్ముఁజూడఁగన్. 26

కం. కోరికలులేని మీరీ, తీరునఁ గ్రుమ్మరఁగ నామ ♦ దించెడియర్థం
బారసితి లోకులం గరు, ణారతిఁ బావనులుగా నొ ♦ నర్పనగాదే ? 27

కం. పరమపురుషార్థసాధన, కరణమగుట మనుజతనువు ♦ క్షణభంగురమే
నరిది యదియొదవినను మఱి, యరిది ముకుందప్రియాడ ♦ రాలోకనమున్. 28

తే. అదియు మాయదృష్టమ్మున ♦ నొడవెఁగాన
వడిగొదను మిమ్ముఁ బరమ క ♦ ల్యాణపథము
నెమ్మి నుడువరే నరులకు ♦ నిమునమైన
సుజనసన్నిధి సన్నిధి ♦ సూరులార ! 29

* 'ఆవిర్హోత్రోద్రమీళశ్చ' అని వావిళ్లవారి ప్రతి. ఆవిర్హోత్రోథ ద్రుమిలః " 'అని బొంబై నిర్ణయసాగర
ప్రెస్ ప్రతి. గోరఖపుర ప్రతిలోను ద్రుమిల అనియే కలదు.

క. వేనివలనం బ్రసన్నుం, డై నిజదాసులకుఁ దన్ను • హరి యొసఁగునొ మా
కా నిరుపమభగవద్ధ, ర్మానీకము నుడువుఁడు విన • నర్థులమైనన్. 30

-• నిమికిఁ గవి భాగవత ధర్మలక్షణంబులు సెప్పుట •-

వ. అని నిమిభూవల్లభుండడిగె నని వసుదేవునితో మఱియు నారదుం డిట్లనియె. అట్లు నిమి యడుగఁ బరమకల్యాణంబగు భాగవతధర్మమును నార్షభులలో జ్యేష్ఠుండగు కవిమునీంద్రుం డిట్లు చెప్పందొడంగె. 31

ఉత్సాహ. అనఘ! సతముగాని దేహ • మందు నాత్మభావముం
చిననె భయముపుట్టుఁజుమ్మి • శ్రీనివాసుసంఘ్రి సే
వనము బొనర్ప నిత్య మట్టి • వారి నెట్టిభీతియుం
జెనక దీశుఁ డభయమిచ్చి • చేరి వారిఁ బ్రోచెడిన్. 32

వ. పరమకల్యాణంబన నభయంబుపుట్టుటకియ సుమీ. 33

ఆ వె. ఆత్మలబ్ధికొఱకు • నఖిలేశ్వరుం డే యు,పాయములను జెప్పెఁ బామరాళి
కైన నెఱుఁగుభంగి • నవె భాగవతధర్మ,ములని యెఱుఁగవయ్య! భూవవర్య!

మ. అవనీనాయక! యోగముఖ్యపరక • ర్మాళింబలెన్ విఘ్నముల్
దవులన్ రావిట నీసుధర్మముల నే • త్రద్వంద్వముల్ మూసికొం
చు విచారంబుగఁ బర్వుదీసినఁ బడం • డట్టెట్టులం బ్రోవఁ గొం
త విడం బ్రొక్కిన నేయపాయమును బొం • దం డియ్యెడన్ భూవరా! 35

వ. అట్టిభాగవతధర్మంబు వినుము. 36

మ. తనుబుద్ధీంద్రియచిత్తవాఙ్మనములం • దాఁ జేయుఁ గర్మంబు శా
స్త్రనిబద్ధంబు నవైదికంబుఁ, బ్రకృతి • స్వాధీనుఁడై వానిన
ల్లను నారాయణమూర్తికర్పణము స • ల్పం గావలెన్ దీనినే
యనఘా! భాగవతోరుధర్మమని ధీ • రానీకము న్వాకొనున్. 37

వ. తనకంటె మఱొకద్వితీయవస్తువున్నదను నభినివేశంబునను, మఱియు

చం. పరము నెఱుంగ కెమ్మిని వి • పర్యయబుద్ధిజనించి దేహమే
పరమనిపించు నక్కతనఁ • బాటిలు భీతి తదీయమాయచే
నరవర! కానఁ బండితుఁ డ • నంతభక్తినిబద్ధబుద్ధియై
గురునియనుగ్రహంబుఁ గొని • కొల్వవలెం బరమేశ్వరుం బరున్. 39

తే. ధ్యాతృమతిని స్వప్నమనోర • థంబులట్ల
విద్యమానమయ్యు జగంబు • వెలుఁగుచుండుఁ
గానఁ గర్మసంకల్పవి • కల్పకంబు
మనము నరికట్టి యభయమ్ముం • దును బుధుండు. 40

వ. మనంబుం గల్వనోపనిచోఁ గొంత సులభమార్గంబుం దెలిపెద విను. 41

కం. హరిజన్మకర్మముల శుభ, కరనామమ్ముల గీతి ♦ కలన వినుచు ని
బ్బరముగఁ బాడుచు భక్త్యా,కరతుండయి వాంఛలుడిగి ♦ క్రాలఁగవలయున్.

సీ. హరినామకీర్తన ♦ మట్లుచేయఁగఁ జేయ, నపరిమితప్రేమ ♦ మావహిల్లు
హృదయంబు కరఁగు నో♦యీ! యొండి తేయని, బిగ్గిలినవ్వును ♦ పేక్ష సేయఁ
దగు న నీకంచు రో♦దన మొనర్చును బల్క, వేమి రాపిల్వ నం♦చిట్టియఱచు
ననుదయఁజూడ రా♦యని ధరఁబడునని. గ్రహము వచ్చె నటంచు♦ గంతులిడును

తే. గని మొనన్నంచుఁ బాడును♦ గాతు నసియె, నన్నటంచు నర్తించును♦ న్మాదుఁబోలె
నవశుఁడై యుండు నానంద♦మనుభవించు, భక్తవర్యుండు సుగుణసం♦పన్నుతుండు.

ఆ.వె. భూతపంచకంబు♦జ్యోతిస్సరిత్సము, ద్రములు జంతువులును♦దరులు దిశలు
సర్వమును ముకుందు♦శారీరమేయంచు, నుదితభక్తి మ్రొక్క♦చుండవలయు.

వ. హరిభజనంబు నొనర్చుచుండఁ బ్రతిభజనంబునను 45

తే. భక్తునకు నీశ్వరగుణాను♦భవము, భక్తి, భవవిరక్తి యీ మూఁడొక్క♦పరిజనించు
క్షుచ్ఛమంబును దుష్టిపు♦ష్టులును గుడుపు, కుడుపునందు నన్నాదున♦కడరునట్లు.

వ. ఇట్లు ప్రతిభజనకాలమ్మునను హరిగుణజ్ఞానభక్తివిరక్తు లుదయించుచుండం
గ్రమముగాఁ గొంతకాలమునకుఁ బరమశాంతియగు ముక్తి కలుగునని చెప్ప
హర్షించి నిమి యిట్లనియె.

ఆ.వె. పరమహాసులార!♦భాగవతుని ధర్మ,ములును వర్తనములు ♦ భూరి లింగ
ములును జెప్పఁడయ్య;♦ మొగినాతఁ డెట్టివాఁ డేమి పల్కుచుండు♦ నిచ్చకోలఁది ?

-♦ నిమికి హరి భక్తధర్మాదులం జెప్పుట ♦-

వ. అనిన రెండవపారికాంక్షి యగు హరి యిట్లనియె. రాజా! భక్తధర్మములు
విను. 49

కం. తననాభూతములందున్, దనయందాభూతములను ♦ ధరణీశ్వరమం
డన! భగవద్భావముతోఁ, గను వాఁడుత్తముఁడు భక్త♦గణములలోనన్. 50

తే. అభవునందుఁ బ్రేమము భక్తు♦లందు మైత్రి యజ్ఞజనులందుఁ గృపశత్రు♦లందుపేక్ష
యిట్లు భేదదర్శనుఁడయి♦యొసఁగుకతన, వాఁడు మధ్యము భక్తుండు♦వసుమతీశ! 51

కం. క్షితినాథ! యీశు నర్చా, ప్రతిమావళియందె మిగుల ♦ శ్రద్ధకలిగి త
ద్భక్తులనొరులనరయఁడు పా, కృతభక్తుఁడు వీఁడు భక్తి♦యిప్పుడ యొదవెన్.

వ. ఈ ప్రారబ్ధభక్తి క్రమక్రమముగా నున్నతస్థితి కరుగును. ఇఁక భక్తుఁ డెట్లు
వర్తించునో నుడివెద వినుము. 53

తే. ఇంద్రియముల నర్థములు గ్ర । హించి వాన,
హర్ష రోషము లెడఁదకు । నంటనీక
యనఘ! విష్ణుమాయామయం । బఖిల విశ్వ
మంచు వర్తించు భాగవ । తాగ్రసరుఁడు. 54

తే. వసుమతీశ దేహమున కు । త్పత్తినాశ
ములును, బ్రాణమ్మునకు క్షుత్తు, । బుద్ధి కిచ్ఛ,
విషయములకు శ్రమ, మెడఁదకు । భీతి, స్వస్వ
ధర్మములటంచు వానిని । దగులఁబోక
యభవుఁ గొల్చుచు మెలఁగు భ । క్తాగ్రసరుఁడు. 55

కం. కామంబులు కర్మంబుల, స్తోమంబులు వాసనలును । దొడరవెవనిహృ
ద్ధామమున, నెవఁడుగొల్చునొ, దామోదరు, భాగవత । తముఁడనువాఁడే.

వ. రాజా! భక్తుఁడే లింగముల భగవత్ప్రియుండగునో చెప్పెద వినుము. 57

తే. జన్మ కర్మ వర్ణాశ్రమ । జాతులందు
దేనిచేనైన శ్రేష్ఠుండ । నే నయంచుఁ
దనువునం దహంభావ మె । వ్వనికి లేదొ,
వాఁడ యచ్యుతప్రియుఁడు భూ । పాలతిలక! 58

వ. మఱియు భక్తుండు యాదృశుండో వివరింతు వినుము. 59

కం. ధన దేహాదులయందుం, దనదియనుచుఁ బరునిదనుచుఁ । దా భేదంబుం
గనక సకలభూతసముఁడు, ఘనశాంతుఁడునైనవాఁడె । గా భక్తుఁడనఘా. 60

కం. త్రైలోక్యరాజ్య మబ్బినఁ, గాలము నిమిషార్ధమైనఁ । గడవఁడు భగవ
ల్లీలానుభూతిఁ దవులక, యాలము సేసి యతఁడేగ । దా భక్తుఁడనఘా. 61

కం. భగవత్పాదాంభోరుహ, యుగళార్చనకంటె సార । మొకఁడున్నదె యం
చగణితనిశ్చలభక్తిం, దగిలికొలుచు భాగవత । తముండు వారిజా. 62

చం. అనఘ! త్రివిక్రమాంఘ్రియుగ । ళాంగుళిశుభ్రనఖాగ్రచంద్రికా
ఘనరుచి, భక్తచిత్తజని । తాపములుం బరితాపముల్ నశిం
చును, రవిచండభానుపరి । శోష మడంగదె రాకయందుఁ దూ
ర్పున నమృతాంశుమండలము । పుట్టినయంత నిమిక్షితీశ్వరా! 63

వ. ఇట్టి భక్తుం డేమివల్కునంటివి. అతండు సంతతము సర్వేశ్వరునామముల
కంటె నన్యంబువల్కునే! 64

మ. అవశుండై తన పేరుఁ బేర్కొనినఁ బా । పౌఘంబు మాయించు న
ట్టి విభుం డుత్కటభక్తిపాశములచే । డెందంబునం బాడవ

ద్మవిలాసంబులఁ గట్టిపెచు శ్రితు నే ♦ దండే? యితం డౌర భా
గవతశ్రేష్ఠుఁడయంచు నెంచి జనక ♦ క్ష్మాపాలచూడామణీ! 65

శా. అంభోజాసనపాకశాసనకృశా ♦ న్వాద్యాదితేయుల్ శుభా
రంభుల్ సంతత మేమహామహుని ద్వా ♦ రంబుం బ్రతీక్షించుచుం
గాంభీర్యంబులు దక్కియుందు రతనిం ♦ గారుణ్యపాథోనిధిన్
దంభాన్యస్థిరభక్తిఁ గొల్వఁగను ని ♦ త్యప్రేమ మేపారదే! 66

వ. అని హరి మహర్షి నిమికిం జెప్పెనని నారదుండు వసుదేవునకుబోధించినట్లు
శుకయోగి వచించెను. 67

ఇది యేకాదశస్కంధమున ద్వితీయాధ్యాయము.

తృతీయాధ్యాయము

కం. గుంటూరుమండలమకు, గెంటుమయిన కొండపీటిజిల్లా క్రేవం
దంటయయిన యేర్చూరున, నంటుమొయి వెలుంగుచున్న ♦ హరిహరనాథా!

వ.[1] దేవా! యవధరింపు మవ్వల శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో
నిట్లనియె. నారదుండు వసుదేవు నాదరంబుసంజూచి వసుదేవా! వినుము.
పిదప జనకభూపతి యార్షభులకు బ్రొక్కి 2

కం. ఓమునులారా! మాయల, నే మోహితులంబొనర్చు ♦ నీశ్వరు మాయా
సామర్థ్యం బెఱిఁగింపరె, నామది తనివోద హరిగు ♦ ణశ్రవణమునన్. 3

కం. యతివర్యులార! సంసా,రతాపతప్తుండ నగుచు ♦ రాల్పడు నన్నా
దృతి నుద్ధరింపరె వచో,మృతమున భవమునకుమందు ♦ శ్రీశుకథ యెగా. 4

వ.[2] వెనుక విష్ణుమాయామయం బఖిలవిశ్వ మనినుడివితిరిగానఁ దన్మాయను
వివరింపంగోరెదనన నంతరిక్షాహ్వయుండు తృతీయార్షభుం డిట్లనియె.
జనకరాజా! సులభముగాఁ దెలియుటకై సృష్ట్యాదికార్యద్వారమున మాయా
స్వరూపము నిర్ణయించెదను 5

—♦ నిమికి నంతరిక్షుఁడు మాయాకార్యము నుడువుట ♦—

*తే.[3] రాజ! దేనిచే నిర్గుణ ♦ బ్రహ్మమందు,
భాసిలుచునుండు నాత్మ వి ♦ పర్యయంబు
అదియె మాయ, యామాయచే ♦ నాద్యుఁ డీ ప్ర
పంచము సృజించునని శ్రుతుల్ ♦ పల్కుచుండు 6

---

1 ఈయధ్యాయప్రారంభము 14-4-1946 [2] 2 అధ్యాయము 54 వ పద్యము. 3 పూలగుర్తులకు మూలశ్లోకములు బొంబై ప్రతిలోను గోరఖపుర ప్రతిలోను లేవు.

*తే. జాగరణమింద్రియార్థగ్ర♦హణాగతంబు, స్వప్నమంతఃకరణసంఘ♦వగ్రహణంబు
వినుసుషుప్తితద్వాసనా♦బీజమాత్ర, యాస్వ్రతుండై నవాఁడెతు♦ర్యాభిధుండు.

*వ. అని యంతరిక్షుండు నిమిమొగంబుంజూచి రాజా! మరలవిను. 8

*సీ. చక్షురాదీంద్రియ ♦ సమితిచేత నెడంద, నస్థిరరూపము ♦ ఖార్థతతులు
స్థిరములంచుగ్రహమున్మ♦చెందుట యేజాగ, రము కేవలాంతఃక♦రణజనితము
లస్థిరమ్ములగురూ♦పాదులనిత్యమం, చునుగ్రహించుటస్వప్న♦మనఘ! యీద
శాయుగసంస్కార♦సహితమై జ్ఞానఘం, జకముగానున్న బీ♦జమ్మె సూసు

తే. షుప్తియగును జాగ్రత్స్వప్న ♦ సుప్తములు య
థార్థములుగావు మిథ్యలా ♦ త్రయమునందు
నన్వితుఁడయి తురీయుఁ డౌ ♦ వ్వాఁడు వాఁడె
బ్రహ్మ, మాత్మ, సత్యం బదే ♦ పార్థివేంద్ర! 9

*వ. విశుద్ధంబైన జ్ఞానమొక్కండే మాయవలనఁ త్రిపుటిగా భాసించుచున్నది. స్వప్నావస్థలో నధిష్ఠానాత్మయందు స్ఫురించు సంవేత్త, సంవేదనము, సంవేద్యము నను మూఁడును వైతథ్యవ్యభిచారంబులంజేసి మిథ్యలు. స్వప్నమునుండి జాగరమునకు వచ్చుటతోడనే స్వాప్నికపదార్థంబు లేవి ? మఱియు నవి యొకప్పుడుంటయు మఱొకప్పుడు లేకుంటయు ననెడి రాకపోకలు గలవిగదా. అందువలన స్వప్నము మిథ్యయని తోఁచుటలేదా ? ఈ స్వప్నంబుంబోలె జాగ్రత్సుషుప్తులను లెస్సగా విచారించుకొన్న మిథ్యలని తేలును. ఇదియే మాయాకార్యము. మఱియు, 10

—♦ నిమికి నంతరిక్షుండు సృష్టిలయప్రకారములు నుడువుట ♦—

సీ. భూతాత్మఁ డాద్యుండు ♦ వురుభుజుం డేతదు
చ్చావచభూతసం ♦ చయము స్వకృత
పంచమహాభూత ♦ పాళిచేతను స్వమా
త్రాత్మప్రసిద్ధికై ♦ యటు సృజించి
తద్భూతములలోనఁ ♦ దాఁబ్రవేశించి యం,
తర్యామియగుచు నం ♦ తఁ బదునొకఁడు
విధములుగాఁ దన్ను ♦ విభజించుకొని మనో
రూపమ్మున హృషీక ♦ రూపమునను

తే. తత్తదర్థాళిఁగుడుచుచుఁ♦దనువునందె, మిథులనాత్మాభిమానంబుఁ♦దవులుకొలిపి
యైహికసుఖంబులకెనక్తుఁ♦డై చరించు, నీనిఖిలముమాయాకార్య♦మే నృపాల!

కం. కర్మేంద్రియములచేత, న్గర్మము సేయుచును వాస ♦ నాబలమునఁ బ్రా
క్కర్మఫలంబుం గుడుచుచు, నర్మిలి నీజీవుఁ డీ భ ♦ వాంబుధిఁ దిరుగున్. 12

కం. ఇట్టులు జీవుఁడు కర్మముఁ, బట్టి లభించిన వ్యథాల ♦ వాలతనువులం
బుట్టుచుఁ జచ్చుచుఁ బ్రళయము, దొట్టువఱకునవశుఁడగు చు♦దొర్లుచునుండున్

వ. ఇది సృష్టివిషయ మింకఁ బ్రళయవిషయము విను, సర్వమహాభూత వినాశ
హేతువైన సంప్లవంబాసన్నంబగుడు నాద్యంతశూన్యుఁడగు కాలాత్ముండు
పంచభూతములచేతను శబ్దాదిగుణములచేతను నిర్మింపంబడి స్థూలసూక్ష్మ
స్వరూపముగానున్న వ్యక్తంబైన యీ విశ్వంబును నవ్యక్తమునంజేర్ప
నాకర్షించు, నంత, 14

సీ. వర్షశతావధి ♦ వర్షమ్ములుండ వ, ర్కుఁడుఁ ముజ్జగంబేర్చు ♦ ఘోరఘృణుల
సంకర్షణముఖాగ్ని ♦ స్పర్శనప్రేరిత, మై యూర్ధ్వశిఖలతో ♦ నఖలదిశలఁ
బొలయుచు బాతాళ♦మునునుండియుత్థితం, బైనిఖిలము బూది♦గానొనర్చుఁ
బ్రళయకర్తయగుసాం♦వర్తకుండునమేఘ,చయుఁడయిహస్తిహ♦స్తప్రమాణ

తే. భూరిధారలవర్షించు ♦ నూఱువత్స,రంబు లఖిలంబు నంబుమ ♦ యంబుగాఁగ
నీట సైంధవ మెట్టులు ♦ మాటుమణఁగు, నట్టు లానీటనుప్ప బ్ర♦హ్మాండమణఁగు

తే. అట్టులు నుపాధియానంద ♦ మంబులయము
గాఁగ వైరాజపురుషుండు ♦ కదలి తనకు
నాదికారణమైన య ♦ వ్యక్తమందు
నడఁగు నింధనశూన్యమౌ ♦ నగ్నిపోలె. 16

సీ. అవని నీరమ్ములం♦ దణఁగు సాంవర్తకుం, డనిలుండు తద్గంధ ♦ మపహరింప
నానీర మగ్నిలో♦నణఁగుఁ దద్రసమును, నవ్వాయుమూర్తియే♦యపహరింప
నాయగ్ని యనిలమం♦దణఁగుఁ దద్రూపంబు, సంవర్తకతమంబు♦సంహరింప
నాయనిలము నభం♦బందణంగును దదీ, యస్పర్శమవకాశ ♦ మాహరింప

తే. ఆనభంబును దామసా ♦ హంకృతిన్ ల
యించుఁ గాలాత్ముఁడైనట్టి ♦ యీశ్వరుఁడు త
దీయశబ్దగుణమ్ము హృ♦తింబొనర్పఁ,
గాలమున శబ్దము నశింపఁ ♦ గనమె నృపతి ! 17

శా. ఇంకంబాతెడి బుద్ధి యింద్రియదశం ♦ బేకంబుగా రాజ సా
హంకారంబున, దేవబృందములతో ♦ సాంతంబు తత్సాత్త్వికా
హంకారంబున, నిట్టులా త్రివిధకా ♦ ర్యశ్రేణితో నమ్మహా
హంకారంబు మహాత్తునం దడియు న ♦ వ్యక్తంబునన్ భూవరా! 18

కం. ఇమ్మాయయె త్రిగుణాత్మక, యమ్మెయి సృష్టిస్థితులు ల♦యమ్ముల నడికా
ర్యమ్ములకై యీశ్వరుకర,ణమ్మైనది యింక నది వి♦నన్వలతు నృపా! 19

వ. అనిన విని నిమిభూపాలుం డంజలిఘటించి మహాత్ములారా! యవశీకృతాంతఃకరణులము దేహాత్మాభిమానులము నగు మేము దుస్తరంబైన యీశ్వరమాయను సులభముగా దాఁటుమార్గము నుపదేశించి మమ్ముఁ గృతార్థులం జేయఁడన నార్షభుండైన ప్రబుద్ధుండు చతుర్థుం డిట్లనియె. 21

—* నిమికిఁ బ్రబుద్ధుండు వైరాగ్య ముపదేశించుట *—

ఉ. చిత్త మొకింత త్రిప్పి పరి ♦ శీలనచేయుము! చూడుమా! నృపా
లోత్తమ! యీ మనుష్యులు మ ♦ హోన్నతసాధను లేర్పఱించి క్రొం
బుత్తడి బొమ్మలన్ సతులఁ ♦ బొందుచు దుఃఖనివృత్తికిన్ సుఖా
వృత్తికిఁ జేయుచేష్ట లవి ♦ వేల్మిడి వ్యత్యయమందుచుండుటల్. 22

ఉ. సంతతమున్ శ్రమంపడుచు ♦ జాల్ములఁ జేరుచు మృత్యుదేవితోఁ
బంతములాడుచున్ నిదుర ♦ పట్టును నాఁకలివట్టియుంగ కెం
తెంతలొనేయుచున్ సుఖము ♦ లెల్లనుబాయుచుఁ బాదుత్రోవలం
గంతులువైచుచున్ ధనము ♦ కై నరులుం బడుపాట్లు చూడుమా! 23

ఉ. ఎన్ని శ్రమంబులోవడి గ్ర ♦ హించిరి, పోషణచేయుచుండి రం
చు న్ననరూని విత్తమొక ♦ చో వసియించున? తగ్గకుండునా?
కన్నులదుమ్ముగొట్టి పర ♦ కాయనివేశమొనర్చి యంతలో
న న్నరుఁబాసిపోయెడి ధ ♦ నంబునకై వడుపాట్లు చూడుమా! 24

ఉ. కట్టినగీములుం జెడక ♦ క్రాలునె? ప్రేముడి యాము డిక్కఁ జే
పట్టిన నాతివ్యాధులను ♦ ప్రాలదె? కూరిమిపట్టి కెవ్వడుం
జెట్ట ఘటిల్లదే? పసులు ♦ చేడ్పడవే? సకలంబు మిత్తియుం
బొట్టనుబెట్టుకొంట కన ♦ మో వినమో మన మోనృపాలకా! 25

ఉ. కాంచుచునుందు మీకనులఁ ♦ గాయము రాకలపోకల న్నిరీ
క్షించుచు నుందు మీధనము ♦ కేళ్లలువాఱుచుఁ బోవుచుంట లె
క్కించుచు నుండు మాయువు న ♦ ఖన్నత వ్రేళులమీఁద నక్కటా!
యించుకయైన బుద్ధి జని ♦ యింపద నిత్యపదార్థ మారయన్. 26

ఉ. నిన్ననుగన్న దేదయిన నిల్చెనె నేఁ డొకమార్పులేక? యు
ట్లున్నదటన్నఁ గన్గొనుచు ♦ నుండమె జీర్ణశరీరవృద్ధులన్?
గన్నుల నోనృపాలతిల ♦ కా! జగమందున నేది నిత్యమై
యున్నదిలేదు దీనికొఱ ♦ కొండఁగనేటికొ పెక్కుబాధలన్? 27

కం. ఆలింజుట్టుకొనుం గే, హాలిం గట్టుకొను బకుచ ♦ యమఁ బెట్టుకొనున్
జాలఁగఁ జిరసౌఖ్యం బేఁ, జాలక పోఁగ నివి దుఃఖ♦ జాలముఁ గూర్చున్. 28

మ. అకటా! యీధర సౌఖ్యమే యిటు లని ♦ త్యంబంచుఁ జింతింతువే
మొ? సితాంతంబు మఖాదికర్మములచేఁ ♦ బుణ్యంబునార్జించి పొం
దిన యాముష్మికసౌఖ్యముల్ సయిత మిం ♦ తే నిత్యముల్ గావు, క
ర్మనిమిత్తంబునవచ్చులోకము నరేం ♦ ద్రా! శాశ్వతంబౌనటే? 29

తే. అధికులందసూయ సమాను ♦ లందు స్పర్ధ
ధ్వంసమందుభయాదులు ♦ వరలుచుండు
మంటలేకుల కట్లు సా ♦ మాన్యులకును
బాడుసంపద! యెల్లప్డు ♦ బాధవెట్టు. 30

వ. అని యిట్లు విచారించి కర్మచితంబైన యీ లోకంబును బుణ్యచితంబైన పరలోకంబును రెండును శాశ్వతములుకావనియు నిరతిశయసౌఖ్యము నీఁజాలవనియు నిశ్చయించుకొని యుత్తమశ్రేయస్సునెఱుంగంగోరి 31

-♦ ప్రబుద్ధుఁడు మాయాతరణోపాయము నుడువుట ♦-

చం. సదమలచిత్తునిం బరమ ♦ శాంతుని సాంగముగాఁ ద్రయీతతిం
జదివినవాని నాత్మరతు ♦ సంశయముల్ దొలఁగింప దక్షునిన్
సదయుని బ్రహ్మవేత్త గుణ ♦ శాలి నిరీహుని సద్గురూత్తమున్
ముదమునఁజేరి యంఘ్రులకు ♦ మొ్రొక్కి భజించి నితాంతభక్తిమై 32

మ. గురుఁడే దైవత మాత్మయంచు మదిలోఁ ♦ గొండాడుకొంచున్ నిరం
తరనిర్వ్యాజసమర్చనాక్రియలచే ♦ తన్ దన్పుచున్ భక్తధ
ర్మరహస్యంబులెఱింగి యావిధిఁ జరిం ♦ పం దాన నయ్యీశ్వరుం
డరుసంబంది వశుండగున్ బలియె దృ ♦ ష్టాంతంబు శిష్టాగ్రణీ! 33

వ. మఱియు మాయందరింపఁగోరువాఁ డెట్లు మెలఁగవలయునో చెప్పెద. విను.

సీ. ప్రథమంబునన్ సాధు ♦ వరులసాంగత్యంబు, మదికినెందును సంగ ♦ మంబులేమి
దీనులందు దయ స ♦ మానులందును మైత్రి, ప్రాజ్ఞులయందును ♦ బ్రశ్రయంబు
నంతర్బహిశ్శౌచ ♦ మాత్మధర్మాచర, ణంబు తితీక్ష మౌ ♦ నవ్రతంబు
స్వాధ్యాయనిష్ఠయు ♦ నార్జవంబును బుతు, కాలస్వదారసం ♦ గం బహింస
తే. కష్టసుఖముఖద్వంద్వాలఁ ♦ గలఁగకుంట, భాగవతశాస్త్రవితతిశ్ర ♦ ద్ధాగమంబు
నితరశాస్త్రంబుల ననింద ♦ యింద్రియాను, భావవిజయంబును యథార్థ ♦
భాషణంబు 35

సీ. అఖిలంబునందు ని ♦ యంతృభావముననీ, శ్వరునిరంపిత్స్వరూ ♦ పమున నాత్మ
నన్వీక్షసేయుటే ♦ శాంతశీ త్వంబు, గృహముఖాద్యభిమాన ♦ రహితతయును

దొరకినదాన సం♦తోష మొందుట యివి, తృణపాతవల్కల ♦ ధారణంబు
మౌనముఁ బ్రాణాయామ ♦ మునవాక్యమానంబు, నంగకర్మము, ననీహ ♦
నలుపుటయును;

తే. అద్భుతక్రియుఁడగు హరి ♦ యతులజన్మ
కర్మగుణసమూహంబు ని ♦ ష్కలుషభక్తి
శ్రవణకీర్తనధ్యానముల్ ♦ సల్పుటయును
కృతము సర్వము హరికి న ♦ ర్పించుటయును. 36

సీ. యజ్ఞదానతపోజ ♦ పాచారములఁ గళ, త్రక్షేత్రపుత్రిక ♦ ప్రాణచయము
నాత్మకుఁ బ్రియమైన ♦ యఖిలంబుఁ బరమున, కంచితమతి నివే♦దించుటయును
హర్యాత్మనాథస ♦ ఖ్యంబును స్థావర, జంగమపరిచర్య ♦ సరవి నందు
నరులను ధర్మత♦త్పరులను భక్తశే, ఖరులను బూజించి ♦ పరలుటయును

తే. భక్తజను లొండొరులు భగ ♦ వానుభవ్య
యశము పాడుకొనుట రతి ♦ నందుట సుఖ
మొనయుట సమస్తదుఃఖని ♦ వృత్తిఁ గనుట,
యభ్యసింపంగవలె నీవు ♦ గాలి నెల్ల 37

వ. ఇట్లు భాగవతధర్మంబుల నభ్యసించుచుండం గొండొక కాలంబున కాభక్తులు

కం. కలుషహరుఁడైన హరినిం, దలఁచుచుఁ దలఁపించుచుం గ్రమి ♦ తసాధనభ
క్తులఁ బ్రేమభక్తులం దే, హలతల ధరియింతురు పుల♦కాంకూరంబుల్. 39

చం. హృదయము నచ్యుతాంఘ్రులప ♦ యిం దగిలించి యలౌకికక్రియా
స్పదులయి యేడ్తురొక్కయెడఁ ♦ బాడుదురొక్కవు డొక్కయిక్క న
వ్వుదు రొకతావు న న్నటన♦ఁ బోఁడిమిఁ జూపుదు రొక్కచోటఁ బ
ల్కుదు రవలం బరాత్పరుఁ గ♦నూడి సుఖింతురు నిష్క్రియావిధిన్. 40

కం. ఈ రీతి భాగవతధ, ర్మారూఢిం దనరుభక్తుఁ ♦ డక్రమమున శ్రీ
నారాయణపరుఁడై దు, ర్వారంబగుమాయ దాఁటు ♦ రాజవరేణ్యా! 41

వ. అని యిట్లు వసుదేవునితో నారదుండు పల్కి మఱియు నిట్లనియె. అట్లార్ష
భుండు భక్తిమార్గంబున మాయం దరింపవచ్చునన నిమిభూవల్లభుం
డుల్లంబున నించుక యోచించి హస్తముకుళంబులు ఫాలంబున నలంకరింప
బ్రహ్మవిత్తములారా! నారాయణుఁడు బ్రహ్మము పరమాత్మ యని
పల్కుదురు. తత్స్వరూపనిరూపణ మొనర్చి నన్ననుగ్రహింపుండన నేవవ
వారి పిప్పలాయనుం డిట్లు చెప్పందొడంగె. 42

—♦ పిప్పలాయనుఁడు బ్రహ్మతత్త్వము నిరూపించుట —♦

విశ్వోద్భవస్థితి ♦ విలయహేతువయి తాఁ, దనకు హేతువులేక ♦ తారు నెవఁడు
స్వప్నజాగరసుప్తి ♦ సంచారియయ్యు స, మాధ్యాదులందును ♦ మసలు నెవఁడు
దేహేంద్రియాసుస ♦ మూహంబు హృదయంబు సంజీవితంబయి ♦ స్వస్వవిషయ
సందోహములయందు ♦ సంచరింపఁగఁ బ్ర, ధానకారణమయి ♦ తనరు నెవఁడు

తే. వాఁడె నారాయణుండన్న ♦ బ్రహ్మమన్న
వాఁడె పరమాత్ముఁ డన్నఁ ద ♦ త్త్వం బదొకటె
లక్షణవిభేదములచేఁ జె ♦ లంగు నామ
ధేయభేదంబు లింతయుఁ ♦ దెలియు మనఘ! 43

వ. ఈ పరతత్త్వమును మనోబుద్ధివాఙ్నేత్రప్రాణంబులుం దదితరేంద్రియంబులు నెఱుంగంజాలవు. అగ్నిని దనయంశములైన జ్వాలావిస్ఫులింగాదులు ప్రకాశింపంజేయఁగలవా? లేక దహింపంజేయఁగలవా? ఏదియు లేదు. అట్లే జడములైన యింద్రియములు పరముచే వెల్గింపంబడఁదగినవి కాని యజడమైనపరమునే ప్రకాశింపంజేయఁగలవి కావు జడములకుఁ గర్మత్వమే కాని కర్తృత్వము లేదు కాన స్వతఃప్రమాణమగు వేదమువలనఁ దత్త్వము గ్రహింపవలె. ఆ వేదముఁగూడఁ దాత్పర్యార్థముచేఁ జెప్పఁగలుగునే కాని సాక్షాచ్ఛబ్దముచేఁ జెప్పఁజాలదు. ఎట్లన, 'నేతి నేతి' 'అస్థూలమనణు' ఇత్యాది వేదములవలన నిది కా దది కాదు స్థూలము కా దణువు కాదని యిట్లు నిషేధించుటవలననే తదవధిభూతమై శేషించువస్తు వొకటియున్న దని యర్థవశమున స్పష్టమగుచున్నది. తన్మూలమున నది తెలియఁబడుచున్నది. 44

సీ. ఆ బ్రహ్మ మొకఁడ మా ♦ యాశక్తిచే గుణ
త్రయమును దాల్చి ప్ర ♦ ధానమయ్యె
నా బ్రహ్మమే మహ ♦ త్తని జ్ఞానశక్తిమిం
చఁగ సూత్రమని క్రియా ♦ శక్తిమించ
నెన్నఁగఁబడె బ్రహ్మ ♦ మే, జీవున కుపాధి
యైన యహంకార ♦ మయ్యె బ్రహ్మ
మే దేవతలు సక ♦ లేంద్రియంబులు విష
యమ్ములు సౌఖ్యదుః ♦ ఖమ్ములయ్యె.

తే. ఇట్లు సర్వరూపమ్ముల స్వేచ్ఛఁ బ్ర
కాశిలుచు స్థూలసూక్ష్మాఖ్య ♦ కార్యములకుఁ
గారణంబయ్యెఁ దాఁ గార్యకారణము ల
భిన్నములె యిట్లు బ్రహ్మము వెలుఁగు ననఘ! 45

వ. సర్వాత్మకంబైన బ్రహ్మమునకుఁ గార్యవికారములు సంభవింపవు. ఆత్మకు జన్మస్థితిమరణవృద్ధిపరిణామక్షయములు లేవు. రాకపోకలుగల బాల్యయౌవనాదులును సాక్షియగు నాత్మకు లేవు అవస్థావంతుల యవస్థలు ద్రష్టకు సంభవించునా! ఈ యాత్మ సర్వదేశసర్వకాలములందు లభించుచున్నది అది నిత్యము జ్ఞానస్వరూపము ప్రాణమొక్కటే వృత్తిభేదము ననుసరించి యపానవ్యానాదినామముల ధరించినట్లు జ్ఞానమొక్కండే యింద్రియబలంబున నీలజ్ఞానపీతజ్ఞానాది వివిధనామముల ధరించుచున్నది. కాని యానామములు వాస్తవికములుగావు. నీలపీతాద్యాకారవృత్తులు నశ్వరములు. నీల జ్ఞానము కల్గినపుడు పీతజ్ఞానము కల్గినపుడు నుభయకాలములందు జ్ఞానమున్నదిసుమీ! కనుకనే జ్ఞానము నిత్యము. 46

సీ. వినుచుండు! యండజ ♦ స్వేదజోద్భిజ్జజ, రాయుజభూతవా ♦ రంబునందు
నక్కడక్కడ జీవుఁ ♦ బ్రాణంబనుసరించి, యేవికారము లేక ♦ యొసఁగునట్లు
జాగ్రద్ధృషీకముల్ ♦ స్వప్నసంస్కారవ, దహము సుషుప్తిఁ గా ♦ లయంబుగాఁగ
లింగశరీరంబు ♦ లేమిఁ గూటస్థుండు, నిర్వికారుండయి ♦ నెగడుచుండు.

తే. ఎదియెఱుఁగ లెస్స నిద్రపో ♦ యితి నటంచు,
మేలుకొని సుషుప్త్యనుభూతి ♦ స్మృతికిఁదెచ్చి
కొని మనము వచించుచునుందు ♦ మనుదినంబుఁ
గాన సాక్షి సుషుప్తిలోఁ గలఁడు సువ్వె. 47

ఉ. అంబుజనాభ దివ్యచర ♦ ణాంబుజ భక్తిమరందబిందుబృం
దంబునఁ గర్మజాతమలి ♦ నం బఖిలంబు ఖిలంబుగాఁగఁ జి
త్తంబువిశుద్ధమైనఁ బర ♦ తత్త్వము గోచరమౌను వెంటనే
యంబుదహాప్రకాంతి ♦ యమ ♦ లాక్షులకుం గనుపట్టు చాడ్పునన్. 48

వ. అని పిప్పలాయనుండు మిక్కిలిదుర్గ్రాహ్యంబైన బ్రహ్మతత్త్వము బోధింప నిమిన్రృపతి యిట్లనియె. 49

ఆ వె శిష్యులార! దేని ♦ చే సంస్కృతుండయి, నరుఁడు కర్మములను ♦ దొరఁగి నరగ
జ్ఞాననిష్ఠఁబొందు ♦ దానినిగర్మయో, గమ్ము నుడువుఁ డాద ♦ రమ్ము మీఱ.

వ. ఈ ప్రశ్నంబునే నేను బూర్వమొకనాఁడు మజ్జనకుండగు నిక్ష్వాకుమహీదేవేంద్రుసమ్ముఖమ్మున సనకాదిమహర్షుల నడిగితి నమ్మహాత్ములేలొకో నాకు నుత్తరంబీరైరి అనవుడు నావిర్హోత్రుండు షష్ఠార్భకుండిట్లనియె. 51

—* నిమికి నావిర్హోత్రుండు కర్మయోగంబు నుడువుట —*

కం. అనఘ! విహితంబు కర్మం, బనియు నిషిద్ధంబకర్మ ♦ మనియున్ ♦ విహిత
మ్మును జేయమిని వికర్మం, బని కర్మము మువ్విధంబు ♦ లధ్యయనరతా! 52

తే. ఆత్రయంబు వేదైకగ ♦ మ్యంబు వేద
మీశ్వరభవంబు తాత్పర్య ♦ మెఱుఁగ వలయు
వాక్యనికరపౌర్వాపర్య ♦ వశత నద్ది
దుష్కరము సూరివరులె యిం ♦ దును భ్రమింత్రు. 53

ఆ. కనుక నాఁడు చిన్న ♦ తనమందునున్న త్వ,దాత్మకర్మముల య ♦ థాస్థితిం గ్ర
హింపఁ జాలదనుచు ♦ నెఱిఁగింపరైరి నీ, కమ్మహానుభావు ♦ లవుడు నృపతి! 54

శా. ఈ వేదంబు పరోక్షవాదమునుమీ ♦ యేస్వర్గమోచూపి నీ
భావంబం దధికాశగొల్పి క్రియల ♦ న్వర్తిల్లఁగాఁజేయుఁ జే
తోవృత్తుల్ పరిశుద్ధతాగరిమ మం ♦ దున్ దాన జ్ఞానోదయం
బౌ విజ్ఞానముగూడ నావెనుక నే ♦ యావిర్భవంబయ్యెడిన్. 55

కం. కర్మములం పిదపవిడుతువు, కర్మశ్రుతులు నిను నల్పు ♦ కర్మసునటలో
మర్మమ్మిదియే నయ్యా, కర్మత్యాగార్థ మో జ ♦ గన్నుత వింటే. 56

కం ఎవఁ డజ్ఞుం డజితేంద్రియుఁ, డవుచు న్వేదవిహితాధ్వ ♦ మందరుగక క
ర్మవితతిఁజేయక చను వాఁ, డవశ్యమును జావుదొంతు ♦ లందుం బొరలున్.

చం. అనభినివేశవంతుఁడయి ♦ యాగమచోదితధర్మకర్మముల్
పొనరుచుచుం దదీయఫల ♦ ముల్ మదిఁగోరక యీశ్వరార్పణం
బొనరుచుచున్న జ్ఞానమెల ♦ యుం జుమి, కర్మఫలశ్రుతుల్ ప్రరో
చనమునకేర్పడెన్ మధువె ♦ సంగినఁ జీమలు సుట్టుమూఁగుఁగా. 58

ఉ. బాలుఁడు లడ్డుకై యగద ♦ పానము సేసి నిరోగతాప్తిమైఁ
గ్రాలెడునట్లు స్వర్గసుఖ ♦ కాంక్షఁ గ్రియల్ పొనరించు చాగమా
ర్థాలవిచారముల్ సలిపి ♦ తత్త్వమెఱింగి నరుండు జ్ఞానయా
నేలపొనర్చుఁ బిమ్మట ఫ ♦ లేప్స నతండు క్రియావితానమున్? 59

వ. ఇట్లు వేదవిహితకర్మాచరణమువలనం గ్రమముగా నైష్కర్మ్యసిద్ధి లభించె
డిని కొంద అహంకారము హృదయమువం బెనవేసికొన యుండఁ దద్హృదయ
గ్రంథిని రయంబునంబాచికొన నాగమతంత్రోక్తప్రకారము కేశవునారా
ధింతు రెట్లన, 60

— ♦ ఆవిర్హోత్రుండు ప్రతిమార్చన నుడువుట ♦ —

కం. అనఘాత్ముఁడైన గురువ,ర్యుని సేవించి తదనుగ్ర ♦ హోత్థాగముఁడై
తనయిష్టమూర్తికి సప,ర్య నొనర్పంగవలయు న్మ ♦ హాపురుషమతిన్. 61

తే. పూజకుఁడు శుచియై పూజ్య ♦ మూర్తి కభిము
ఖముగ నాసీనుఁడై శరీ ♦ రమును బ్రాణ

సంయమాదుల శోధన ♦ సలిపి న్యాస
షట్క-కృతరక్షుఁడై కడు ♦ శ్రద్ధతోడ. 62

సీ. భూమి సమ్మార్జించి ♦ పుష్పముల్ శోధించి, యాత్మ నవ్యగ్రత ♦ నలవరించి
ప్రోక్షించి యాసనం ♦ బును, నర్ఘ్యపాద్యాది, పాత్రల శ్రద్ధమై ♦ వదిలపఱచి
మూర్తిసంక్షాళనం ♦ బుపొనర్చి యందు నా, వాహనంబొనరించి ♦ వాసుదేవు
మూలమంత్రంబుచే ♦ వ్రాచు హృదయాదికృ, తన్యాసుఁడై పూజఁ ♦ దగనొనర్ప

తే. అపుడు మఱియు నా భగవంతు ♦ నంగముల సు
దర్శనాద్యుపాంగములఁ ద ♦ త్సన్నిధాన
వర్తులను శాంతమూర్తుల ♦ భవ్యనిష్ఠ
స్వీయమంత్రంబుతోడ న ♦ ర్చింపవలయు. 63

తే. నిర్మలార్ఘ్యపాద్యాచమ ♦ నీయములను
స్నానవాసోవిభూషణ ♦ చందనముల
ధూపదీపోపహారకా ♦ దులను దాంత్రి
కోక్తవిధిని బూజింపఁగా ♦ నొప్పు హరిని 64

కం. పెక్కు తెఱంగులఁ బొగడుచు
మ్రొక్కుచు సాష్టాంగముగ న ♦ మోహర యే యం
చొక్కండవె దిక్కనుచున్
దక్కితి నీకనుచు వేఁడఁ ♦ దగు భగవంతున్. 65

సీ. అతిశుద్ధసత్త్వమా ♦ యా కాంతతోఁ దుత, దోఁబూచులాడెడి ♦ దొంగవాఁడ!
స్వాయంభువత్రయీ ♦ శబ్దజాలంబుతోఁ, గుస్తీలు వట్టెడి ♦ కోడెకాఁడ!
జన్మస్థితిప్రళ ♦ యోన్ముఖభూతాళి, తో నెత్తమాడెడి ♦ దొడ్డవాఁడ!
దేశకాలస్థలా ♦ దివ్యతిరిక్తుండ; వై పొంచియుండెడి ♦ యుందగాఁడ!

తే. గ్రహములను నదృష్టములఁ గ ♦ ర్మముల శాస్త్ర
ములను నియమంబులం జేసి ♦ మురియువాఁడ!
యోర్పుగలవాఁడ! దయగల్గి ♦ యుండువాఁడ!
నమ్మినాఁడ నన్గరుణింపు ♦ మెమ్మెకాఁడ! 66

వ. ఇట్లు తన్మయుండై తన్మూర్తిని ధ్యానించి నిర్మాల్యమును గంటనద్దికొని శిరంబున ధరించి పూజాసమాప్తిగావించి యువ్వల నా ప్రతిమను సాదర పూర్వకంబుగాఁ గరండకాదిస్వస్థానంబున నునుపవలయు; దేవుని హృదయమున నిలుపవలయు. 67

కం. ఈ విధమున నతిథిసలిల, పావకరవ్యాదులందు ♦ స్వహృదయమందున్
దేవుఁ బరమాత్ము నీశ్వరు, భావించి యజింప ముక్తి ♦ వరఁగదె నృపతీ! 68

వ. అని యావిర్హోత్రుండు నిమికిం జెప్పెనని నారదుం డాడినట్లు శుకుండు వచించెను. 69

తృతీయాధ్యాయము సమాప్తము

చ తు ర్థా ధ్యా య ము

కం. అద్వైతద్వైత విశి,ష్టాద్వైత విపశ్చితుల్ త్వ ♦ దంతిక సీమన్
విద్వేషములొందర యు,ద్యద్వైదిక మార్గమంటి ♦ హరిహరనాథా !

వ. [1]దేవా ! యవధరింపు మంత శ్రీ శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లనియె. శ్రద్ధాభక్తులతో వినుచున్న వసుదేవునిం జూచి నారద మహర్షి వసుదేవా ! వినుము. ఇట్లు తాంత్రికకర్మయోగమునుగూడ విని నిమిభూవల్లభుం డార్షభులతో మహాత్ములారా ! యిష్టమూర్తి పూజా గుణస్తోత్రము లొనరింపవలయునంటిరి. హరి యే.యే స్వచ్ఛందజన్మములచే నే యే కర్మము లాచరించెనో ? యాచరించుచున్నాఁడో ? యాచరింపఁ గలఁడో ? యానతీయుండన ద్రుమిలుండను సప్తమార్షభుం డిట్లనె. 2

—* నిమికి ద్రుమిళుండు భగవదవతారముల నుడువుట *—

మానిని. ఎవ్వఁ డనంతు ననంతగుణంబుల ♦ నెంచఁగడంగునో యావిబుధుం
డెవ్విధి నేనగుఁ బాట్లకుఁ బాలగు ♦ నింతయు నిక్కువ మోనృపతీ !
ఇవ్వసుధారజ మెంచిన నెంచెడు ♦ నెట్టులొ యెంతయొ కాలమునం
దవ్విభు సర్వమహోన్నతశక్తిచ ♦ యంబు గణింపఁగ లే రెవరున్. 3

వ. కాన శక్తికొలంది భగవదవతారముల వర్ణించెద. 4

కం. పంచమహాభూతముల సృజించి విరాట్పురము నందు ♦ స్వీయాంశఁ బ్రవే
శించి పురుషాహ్వయంబున, మించెను నారాయణుం డ ♦ మేయాకృతితో. 5

కం. నరవర! యిదియే మొదటిది,పురుషావతారంబు వీని ♦ బుధులంద్రు విరా
ట్పురుషుఁడని, సుఖార్థం బ,వ్వారము జేరఁడు, విలాస ♦ ముగఁ జేరెనటన్.

వ. ఈ విరాట్పురుషుని గుణాదుల వినుము.

సీ. ఎవనిశరీర మీభువనత్రయమునిండి,యొసఁగునో? యెవ్వాని ♦ యింద్రియముల
చే సమష్టివ్యష్టి ♦ జీవులజ్ఞానక, ర్మేంద్రియంబుఁగునో? ♦ యెవని సిద్ధ
మగు జ్ఞానమున జ్ఞాన ♦ మందఁబొందెదరో?యొ, వ్వనిశ్వాసనమునజీ ♦ వలతి కెల్ల
నోజోబలేహాదు ♦ లుదయించి వెల్గుచు, నుండునో? యెవ్వాని ♦ కొలయుసత్వ

1 23.4.1946 ఈ యధ్యాయప్రారంభము.

తే. మునను స్థితి, రజోగుణమునఁ ♦ బుట్టుకయుఁ ద
మోగుణమున లయము విశ్వ ♦ మునకుఁగలుగు
నాతఁడే విరాట్పూరుషుం ♦ డాదికర్త
యాదిదేవుఁ డాదిపురుషుఁ ♦ డతఁడసూవె. 8

తరలము. మొదట బ్రహ్మగనయ్యె నీ జగ ♦ మున్ సృజింప రజోగుణం
బొదవ, నావలవిష్ణువయ్యె ద్వి ♦ జోరుధర్మము విశ్వముం
బొదలఁజేయఁగ సత్త్వమూని, త ♦ మోగుణంబున రుద్రుఁడై
మొదలు నాశనముంబొనర్ప న ♦ మేయుఁ డాద్యుఁడు భూవరా! 9

వ. ఇట్లే యయ్యాదిపురుషుండు సతతము ప్రజలం దుత్పత్తిస్థితిలయంబులఁ
గల్గించుచుండు, నిదివైరాజపురుషావతారము. మఱియు భగవదంశంబున 10

ఉ. ధీయుతులుం దపోరతులు ♦ దీర్ణమనస్కులు మానిమానస
ధ్యేయు లతిప్రశాంతు లుద ♦ యించిరి మించుసుచి న్నరుండు నా
రాయణుఁడన్మహాత్ము లన ♦ ఘా! ముని ధర్మునిపత్ని మూర్తి క
త్యాయతపుణ్యమూర్తికి స ♦ మంచితకీర్తికి నబ్జపత్రికిన్. 11

వ. ఈ నరనారాయణులు మహర్షిజనసేవితాంఘ్రులై నైష్కర్మ్యలక్షణము
నారదాదులకుపదేశించి తద్ధర్మముఁ దామునాచరించుచు నిప్పటికి బదరి
కాశ్రమముననున్నారు. 12

*— ద్రుమిళుఁడు నారాయణఋషి తపఃప్రభావము చెప్పుట *-

కం. నారాయణమౌనీంద్రుఁడు, ఘోరంబగుతపముచేసి ♦ కొనుచుండ సునా
సీరుండు గాంచి యొకనాఁ, డారాటము నొంది యిట్టు ♦ లాలోచించెన్. 13

చం. ఎవఁడురవీఁడు దీర్ఘతప ♦ మిట్టులొనర్చెడి? నిట్టివాని నిం
తవఱకుఁ జూచి నేనెఱుఁగఁ ♦ దన్ననుఁగొన్న మదాధిపత్యముం
దవులఁగఁగోరి నట్టులు గ ♦ నంబడుచున్నది తప్పివచ్చెరా:
శివ! శివ!! యింక నేనెవరిఁ ♦ జేరుదుఁ జేరుదు బాముఁబాపఁగన్. 14

ఉ. ఏమె పులోమజా! పలుక ♦ వేల జయంత! వసంతుఁ డేఁడిరా!
కాముని బిల్వరే! వినవు ♦ గా శశిరేఖ! యహో తిలోత్తమా!
హేమనుజాడరే! తెలుప ♦ రే మనరంభకు; నీ సుధర్మలో
నేమిఁకనుండఁబోమె! యెవఁ ♦ డేలునొ స్వర్గము నింకమీఁదటన్. 15

కం. అనుచుం బదిమందియుఁ జేరిన పిమ్మట వారల న్ని ♦ రీక్షించి మనం
బునఁ గొంతనిబ్బరము నెట్టనఁబూని వచించె నయ్యెడం గార్యమిటుల్.

ఉ. ఓ మదనా! యెఱుంగవె మ ♦ హోన్నత గాఢ తపోగరిష్ఠ ని
ష్ఠామహనీయమూర్తులను ♦ సంయముల న్సనగాధిజాదులన్
భూమిని దేఁగుఁబండ్లయెడ ♦ బుల్గల తావున నొక్కఁడుండె మీ
రా మునివర్యుఁజూచిన మ ♦ హాద్భుతమందెద రివ్వ డేమనన్. 17

కం. అతఁ డతిలోకాద్భుతవి, ర్యత తపోయుతుఁడగుచు నాక ♦ మందుటకై యీ
జతన మొనర్చెడి మీరే, గతి నేఁకఁ గాచికొనఁగలరో ♦ కా! యధికృతులన్.

కం. అనవుడు మదనుఁడు మీసం
బును దువ్వి యెఱుంగ మొకొ? మునులం గినులన్
వనతూపు ములికిసోఁకుం
గననివఱకె వారితప మిఁ ♦ కం బలుకేలా? 19

ఉ. ఆనతియింపు కార్యమది ♦ యంతయుఁదీర్చెదనేమిరా వసం
తా! నినుఁజూచినంతటన ♦ స్థాణువుసైతము పల్లవింపదే?
పూను ప్రయాణమున్ సలుప ♦ మాటను ముల్లెనుగట్టి మారుతా!
యేనిదె వచ్చువాఁడ వన ♦ కేతనలార! చనుండు ముంగలన్. 20

వ. అని యింద్రానుమతింబడసి మదనుండు సపరివారుండై బదరికాశ్రమంబున కరిగె. అంతనట వసంతుఁ డనంతవిలాసభాస్వంతుఁడై సవ్వనాంతమున వింతవింతల గంతులు వేయఁజొచ్చె. మావులు క్రోవులు మల్లెలు మొల్లలు నాళికేరములు సిందువారములు మందారంబులు మాలూరంబులు ఖర్జూరంబులు జంబీరంబులు పురునాగంబులు పున్నాగంబులు రసాలములు తమాలములు నశోకములు మధూకములు లవంగములు విలుంగములు పనసపటుశిఖరవకసరళముఖతరునికరము తమ తమ కమరినకొమరునఁ బల్లవముల పెల్లున నుల్లసిల్లి లతాంతలతాంతకాంతుల దిగంతములనింపి పిందెయలనందమునందికొని కాయలనికాయములఁ గాయమునిండించుకొని చెలువుకెలుకుఫలముల కలుములనిలువు నిలుపుకొని కనులపండువుగా నుండె. అప్పుడప్పుప్పుఁగుప్పలనుప్పతిల్లుపుప్పొళ్లు కన్నుఁదెప్పలఁ దెప్పనఁ గప్పుకొన నొప్పుచెడి తేనెసోనలనానమాని నానవడి వడిచెడి ఓడివడినమగలంగని చెంగటకుం గదలివచ్చిన యంగనల యింగితమెఱింగి మసలుభసరవిసరములును, భసలవిసరములు కసిమసఁగి ముసురుకొని కిసలయరసములమెసవ నవసరమొసఁగమి ననుసురను పికనికరములును, పికనికరముల కుహూకారములఁ జెవిదోరగించివిసుచు దోరవండ్లగిఱఁ బాఱని మారుని తేరి వారువములైన కీరవారములును, గీరవారముల చేరువలఁ దీఱిక మీఱిబారులుతీరిచి కూరుచుండి వినీలోత్తాలతమాలసాలజాలమాలోకించ

కాలాభ్రాదభ్రవిభ్రమంబునఁ బించియములవిప్పి నర్తనంబుసేయు మయూ
రంబులుంగలిగి యక్కాంతారము మనోహరమ్మగానుండె. అట్టియెడ
నవ్వనంబున 21

ఆ వె. గుబ్బపూలగుబులు ♦ కొనులతకూనలు
గాలికబురురాఁగఁ ♦ గదలిపోయి
కావితలిరుటాకు ♦ మోవుల రుచిచూపి
సుందరతరుగళము ♦ చుట్టుకొనిరి. 22

కం. పెంటియె పోతున్విడువదొ? పెంటిని పోతువిడువదొ! య♦విరతప్రియతఁ
జంటలయి రేఁబవలు వె,న్వెంటఁ దిరుగుచుండు నామ ♦ నిబలంబెదిరో?

ఆ. ఒకరికొక్కరిచ్చు ♦ చుందురు తాము భు,జింపఁజోక నేది ♦ చిక్కనేని
దాన రెండుకడలఁ♦దన్నును వలపును, జెఱుగునూపుఁగాక♦తెఱుఁగురాద. 24

వ. అట్టి స్థితియందు నారాయణఋషివర్యున కింతట నంతట నచ్చర ముచ్చె
కంటు లిచ్చమెయి ముచ్చటలాడుచుఁ దచ్చాడుచు వలపుఁ జేతలకుం
జొచ్చిరి. 25

చం. జలకములాడి యార్ద్రిమగు ♦ సన్నని తెల్లని వల్వయంటుకై
బలియుటఁ బైకి మేసొబగు ♦ బంగరురంగుహొరంగువింత కాం
తులు పచరింప హేమయను ♦ తొయ్యలి యయ్యెడ నొయ్యనొయ్యన
న్గులుకుచు బెళ్కుఁజూపులను ♦ గ్రుమ్మరె నమ్మునిసమ్ముఖమ్మునన్. 26

చం. మడిమలుదాఁకు వాలుజడ ♦ మల్లియపువ్వులుదాల్చి, కొల్కులం
దిడి నలుపారుకాటుక, మె ♦ యిన్ శిఖిపింఛదుకూలకాంతులుం
గడలుకొనం, జనుంగవ పి ♦ గల్గయిఁదాఁకుచు నవ్వువెన్నెలల్
నుడివడ మౌనిపై హరిణి ♦ చోపె నపాంగవిలోకనమ్ములన్. 27

వ. ఇటువంటిచేతలెల్లఁ బొల్లుకాఁగా మఱొకనాఁ డిదిగాదు తెఱఁగని
యున్నాగవాసంబున రంభ కాలికిం గజ్జెగట్టి 28

సీ. రసభావవాచ్యముల్ ♦ పొసఁగనితాళాను, సారినృత్తంబును ♦ సలిపి సలిపి
ప్రోద్ధతాంగక్షేప ♦ సిద్ధమౌతాండవ,నృత్యమ్ము శక్తిమై ♦ నెఱపి నెఱపి
అమలకోమలమధు♦రాంగవిన్యాసాలి, మృదులాస్యనృత్యమ్ము♦మెలపిమెలపి
పాడుచుఁ దద్భావ♦భంగి సర్వాభిన, యములఁదెల్పుచు నాట్య♦మాడియాడి

తే. వెండియు ఖచారిభూచారి ♦ వివిధనాట్య
భంగిమముల నొయారియై ♦ వఱపి వఱపి
విమలగాంధర్వమును గొల్ల♦ పెట్టిపెట్టి
రంభ యత్నించె మౌనిఁగ ♦ గంపనెంచి. 29

వ. ఇట్టి ప్రయత్నంబులును బధిరశంఖారవమ్ములుగాఁగ మఱొండుదినంబున

ఉ. చక్కడనాలకిక్క సర ♦ సంపునుడుల్ వలుకంగ జాణ పెం
పెక్కువిలాసచేష్టలకు ♦ నిల్లగురంభ మృదూరువస్త్ర మా
టక్కరిపిల్లగాడువు క ♦ డంకఁదొలంగ మునీంద్రుఁగాంచుచున్
ఫక్కున నవ్వె గుబ్బచను ♦ వట్టిగుర,న్ననఁ గౌను కంపిలన్. 31

వ. అవ్వాడ కాల్యంబులు నిర్వర్తించుకొని సుఖాసీనుండైయున్న నారాయణ
మహర్షి యాసవ్వడిదెసమొగంబై రంభారంభోరూముఖాంభోజంబునఁ
జూపులువొలయింప నిదియ యదనని మదనునిమదవతు తెలుగిచ్చి యెచ్చ
రింప నచాటున నతఁడు వడఁకుఁజేతుల నలరువిల్లుగొని తియ్యతేనియల
కెగఁబ్రాఁకు తుమ్మెదలనారి నెక్కుడఁజాలక విసివి వెసవెస నవ్విల్లు విసరి
పైచి యేచిన తుటారమ్మున మొగలికటారింగొని హుటాహుటిం బైకుఱుకం
బాఱునింతలో రంభ యిమ్ముగ నమ్మౌని నల్లనడాసి నమస్కరించి
శిరమువంచి వినయమ్ముదొలక నిటులువలికె. 32

చం. పురుషవరేణ్యా! యియ్యలరు ♦ బోణులు నాకమునందునుండు న
చ్చరలు యథేచ్ఛగాఁదిరుగు ♦ జాణలు మన్మథబాణముల్ ధరా
మరులు మఖాదినిష్ఠలను ♦ మ్లానత నెందుచునుంద్రు వీరి య
బ్బురపుఁదుటారిగుబ్బచను ♦ బొంగరపుంగవ నాడుకొంటకై. 33

చం. రసికవతంస! యే నిటఁ బ ♦ రాకగనుండఁగ నాలితెమ్మెరల్
విసవిసవచ్చి వింతసలి ♦ పెం దమరేమనుకొందురో! కళా
భ్యసనముగల్గియున్న తమ ♦ వంటిమహాత్ములయంఘ్రిచెంత బా
నిసనుగదా యన న్మౌని య ♦ నెం జిఱునవ్వుదొలంక మోముపై. 34

చం. సరసములాడ నీవు నెఱ ♦ జాణవుగావటె రంభ! నిన్ను నే
నెఱుఁగనె? మాశుకర్షి నల ♦ యింపవె యెక్కటిఁజూచి యింతలో
మఱితునె? నీవెదో నెపము ♦ మై కదలించి కలంప మెల్లఁగా
సరసకుఁజేరవచ్చితివి ♦ సంతసమయ్యెను గూరుచుండుమా! 35

కం. నాయన! మదనా! యిటురా, వోయీ! తొల్లి హరనేత్ర♦హుతభుగ్జ్వాలా
పాయము గన్నాఁడవుగద,రా! యెప్పుడు భృత్యజనుల♦బ్రదు కింతేరా!

కం. బిడ్డా! వసంత! యెంతటి, దొడ్డపనియొనర్చితివిర ♦ దుర్గతితొలఁగెన్
జడ్డనఁ బఱుపత్న్యాదుల,కడ్డే మీఁకరమ్మ! యస్మ ♦ దాశ్రమమునకున్. 37

తే. పిల్లలార! యోయచ్చర ♦ వెలఁదులార!,
రండురండమ్మ! మామకా ♦ శ్రమమునకును

ఏ మొనరంగనాతిథ్యంబు ♦ నెలమిఁ గొన్న,
పిదపఁ దిన్నఁగా దివికిని ♦ వెళ్ళవచ్చు. 38

కం. వచ్చినదానవు రానే, వచ్చితి వోపిల్లవాఁడ ♦ వా! యాశ్రమముం
జొచ్చి యిటనున్న ప్రాణుల, ముచ్చెమటం బాఱఁజిమ్మి ♦ పోమ్మా యవలన్.

వ. అని యయ్యండజఅంగూర్చుకొని ప్రసాదమేదురావలోకనంబులవిందువెట్టి యిద్ధ్యాశ్రమప్రక్రియ శక్రునిదిగాని మీదిగా దోడకుండుండని వారల కభయమిచ్చి యాదరింప వారు సిగ్గుపడి నమస్కరించుచు నిట్లనిరి. 40

కం. దేవా! మాయాపరుఁడవు, గావుననే విస్మృతి లేక ♦ క్రాలెద, వేమున్
దేవానాంప్రియులము గుట, గావింతుము మంతువులను ♦ క్షమియింపఁదగున్.

చం. త్రిదివ మతిక్రమించి భవ ♦ దీయపదంబురు జేరు త్వత్పదా
స్పదులగు భక్తకోటులకు ♦ నల్పుదు రెన్నియో యంతరాయముల్
త్రిదశు లసూయచే; మఖవి ♦ ధిన్ హవిరాదులొసంగి తమ్ముఁ బూ
జఁదనుపువారి నేమనరు; శ్యామ్నవులు గప్పనులీయ వేఁతురే? 42

కం. అయినను ద్వత్పాతపదా, శ్రయు లతిధైర్యమున విఘ్న ♦ సమితిశిరములం
బుయిలోడఁదన్నఁగల ర.వ్యయ! నీ ప్రాపున్నవారి కంగదయున్నే! 43

కం. నిను సేవింపనికొండఱు, ఘనతరదీక్షం దపం బొ ♦ కండ సలిపి మా
కును వశులై సంతోషం,బున బహుకామోపభోగ ♦ ములఁ గాంతురజా! 44

వ. నినుఁగొల్వనిమఱికొంద ఱుగ్రతపంబొనర్చుచు మేమిచ్చు క్షుత్తృట్ శీతోష్ణవర్షమారుతజైహ్వ్యశైశ్న్యదిభోగంబులంగూడ ననుభవింపనొల్లక వానినివిసర్జించి మముఁ దృణీకరించి సంద్రంబువిడిచి గోష్పదంబున మునింగినట్లు క్రోధంబునకువశులై శాపాదుల నత్తపశ్శక్తిం బోఁగొట్టుకొని యటుమోక్షంబునకు నిటుభోగంబునకు రెంటికిఁగాక చెడి నిష్ఫలారంభు లగుదురు. స్వామీ! నీభక్తులుగానివా రిట్లు కామక్రోధంబులకువశులై చెడుట వింతయే! 45

ఆ. అనుచు నిట్లు వేఁడు ♦ కొనుచున్న యప్పుడ, కంటఁబడిరి తపసి ♦ దంటఁ జేరి
సేవసలుపువారు ♦ చెలువారుపువ్వారుఁ, బోండ్లుచెరివితొడిగి ♦ పూసికట్టి 46

సీ. చల్లందనము లేదు ♦ వెల్లివోయెడిఁబండు, వెన్నెల లివియేమి వింతలమ్మ?
నత్తావిగొల్పదు ♦ విగిడెడిన ల్లగ, ల్వాలదండ లిదియేమి ♦ విలయమమ్మ?
ప్రొద్దుగ్రుంకఁగ లేదు ♦ గద్దించెడిం గారుఁ, జీఁకటు లిదియేమి ♦ చిత్రమమ్మ?
చాంచల్యములు లేవు ♦ మించిభాసించుఁ గ్రొ, క్కాఱుమించు లిదేమి ♦ కాలమమ్మ?

తే. ఈ వెలందులు నవ్వేద ♦ రీతివాత్సు
లీ దెసంజూడ్కిఁ బఱపెద ♦ రీ విసీల
కచలు విముఖతంగనెద రీ ♦ కలికిమించుఁ
బోణులు మెలంగెదరు తద్వి ♦ భూతు లివియు.

వ. అని నారాయణయోగప్రభావ వినిర్మితాంగనలంగని రంభాదులు వెఱంగు
పడి యుండొరులు. 48

కం. ఆకా? యెక్కడఁజూడము, యిక్కామ రీమేనిపోలవ ♦ మీమార్దవ మీ
చక్కఁదన మీయొయారం, బిక్కాంతలసాటి లేర ♦ యేలోకమునన్. 49

కం. అనుచుఁ బ్రణతులై యుండఁగ, మునివర్యుఁడు లేఁతనవ్వు ♦ మొగమునఁజిందన్
గొనిపొండు స్వర్గలోకం, బును వెలిఁగింపంగఁదగిన ♦ పొలఁతి నొకర్తన్. 50

వ. అనవుడు రంభాదులు తదంగనలలో నూర్వశింబురస్కరించుకొని పునః
పునరభివాదనంబులొనర్చుచు దివికేఁజని నారాయణర్షిప్రభావంబంతయు
శక్రునకువిన్నవింప నతండు విస్మయాధీనమానసుండై యుండె. 51

* ద్రుమిళుఁడు హంసాద్యవతారముల వర్ణించుట *

తే. అచ్యుతుఁడు జగన్మంగళ ♦ మాచరింపఁ
గోరి హంసదత్తసనత్కు ♦ మారఋషభ
రూపములుదాల్చి ప్రజకు నె ♦ ఱుంగ బోధ
సేసె నాత్మలాభోపాయ ♦ సిద్ధులెల్ల. 52

వ. ఈఋషభయోగీంద్రు లస్మత్పితృపూజ్యపాదులు. వారికి మానమస్కృతులు.
సనకసనందనసనత్సుజాతులు భగవదంశసంభవుల. 53

కం. ఆవల నచ్యుతుఁడు హయ, గ్రీవవతారంబుఁదాల్చి ♦ క్రిందిజగమునన్
దేవారి న్మధుదానవు, జీవంబులఁబాపి శ్రుతులు ♦ చెచ్చెరఁ దెచ్చెన్. 54

తే. ప్రళయకాలమం దఖిలంబు ♦ వారిమయము
గాఁగ వసుధౌషధీబీజ ♦ గణము ఋషులు
మనువు వైవస్వతుఁడు వసిం ♦ చిన కలంబు
పట్టికొని కాచె మత్స్యరూ ♦ పంబుపూని. 55

పంచచామరము. హిరణ్యనేత్రరాక్షసుం డ ♦ హీనశక్తిమై వసుం
ధరాసతిన్ భుజాబలంబు ♦ నం గ్రహించి పోవఁగా
వరాహరూపముంధరించి ♦ వానిఁజంపి భూమి ను
ద్ధరించె వారిరాశినుండి ♦ దానవారి భూవరా! 56

ఉ. పొందికతో సురాసురులు ♦ పూతసుధార్థము పాలసంద్రమున్
మందరపర్వతంబున న ♦ మందరయంబునఁ ద్రచ్చుచో మునుం
గం దయఁ గూర్మరూపమున ♦ క్ష్మాధరమూనుచు నాఫలోదయ
మ్మొందఁగఁగాచె నీశ్వరుఁ డ ♦ నంతుఁ డమేయబలుండు భూపతీ! 57

కం. నక్రమొకం డక్రమముగ విక్రమమున నాక్రమించి ♦ వేధింప గజం
బాక్రందింపఁ ద్రివిక్రముఁ, డక్రమున నక్రరిఁజంపి ♦ సామజమేలెన్. 58

మ. సమిథల్ దెమ్మని తండ్రికశ్యపుఁడు పు ♦ చ్చన్ ఘోరకాంతారభా
గములంగ్రుమ్మరువారు గోష్పదజలా ♦ ఘుంబం దోగింగూలి యీఁ
గుమ మా బాముల దేవదేవ! యను చం ♦ గుష్ఠప్రమాణస్వరూ
పములన్ వెల్గెడి వాలఖిల్యులు హరిం ♦ బ్రార్థింపఁ గాచె న్నృపా! 59

ఆ.వె. వృత్రవధయొనర్ప ♦ వెంటంబడిన బ్రహ్మ,హత్యవలన బాధ ♦ లంది కుంది
వజ్రి హరిని వేఁడఁ ♦ బాలించెఁ గరుణతో, హరిదయాంబురాశి ♦ యగుఁగదయ్య!

సీ. నరసింహరూపమ్మ ♦ నన్ హిరణ్యకశిపుఁ
బరిమార్చి చెఱనున్న ♦ వారి దేవ
కాంతల విడిపించెఁ ♦ గాచెఁ బ్రహ్లాదుని
బెక్కుమాఱులు ఘోర ♦ విగ్రహముల
నసురపతులఁజంపి ♦ యమరులరక్షించె
వామనమూర్తియై ♦ బలిని వేఁడి
స్వర్గమింద్రునకిచ్చెఁ ♦ బరశురాముండయి
హైహయాదులఁగూల్చి ♦ యవల నిరువ

తే. దొక్కమాఱు క్షత్రియులను ♦ జక్కఁబెట్టె,
నివ్వ డంబుధిబంధించి ♦ యేచి రావ
ణాదిదుష్టులం జక్కాడి ♦ యఖిలకల్మ
షఘ్నకీర్తిసీతా మాన ♦ సప్రవర్తి
రామచంద్రమూర్తి యదేవి ♦ రాజిలెడిని. 61

తే. జనకభూప! భూభారనా ♦ శంబుకొఱకు,
నభవుఁ డయ్యదువంశంబు ♦ నందుఁ బుట్టి
రామకృష్ణాహ్వయంబులఁ ♦ గ్రాలఁగలఁడు
చెలఁగి దుష్కరకార్యముల్ ♦ చేయఁగలఁడు. 62

తే. పిమ్మట నన ర్హులౌ దైత్య ♦ వీరవరులు,
యజ్ఞముల్ సేయఁబూన ♦ మోహమ్ముగొలుపు

వాద మొనరించు బుద్ధరూ ♦ పమున ; యుగము
చివరఁ గల్కియై శూద్రభూ ♦ ధవులఁ జంపు. 63

వ. జనకరాజా ! యీ విధములైన యాజగత్పతి జన్మకర్మములు పెక్కులు గలవు. వానినెల్ల నాకు వాకొనవలవియగునె! యని ద్రుమిళుండు వల్కె నని నారదుండాడినట్లు శుకర్షి వచించెను.

ఇది చతుర్థాధ్యాయము ముగిసెను.

పంచమాధ్యాయము

క. స్వర్గపురద్వారకవా, టార్గళ నిర్భేదనమున ♦ కమృతాయన సం
సర్గమునకు వేదముల న,నర్గళమార్గముల నిడితే? ♦ హరిహరనాథా! 1

వ. [1] దేవా ! అవధరింపుము శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లనియె. అవ్వల నారదుండు వసుదేవుంజూచి జనకభూవరుం డట్లు హరిజన్మకర్మములు విని యయ్యార్షభులతో నిట్లనిరె. 2

తే. ఆత్మవిత్తములార ! మ ♦ హాత్ములార !,
హరిని భగవంతుఁ గొల్వక ♦ యవిజితాత్ము
లగుచుఁ గోర్కులవెంబడి ♦ నరుగు వజ్ఞ,
జనుల కేగతిగల్గునో ♦ వినుపరయ్య ! 3

వ. [2] వెనుక నభక్తులు కామక్రోధములకువశులై చెడుదురని వింటెంగదా యన వుడుఁ జమసుండనుఋషభనందనుం డష్టముం డిట్లనియె.

—♦ నిమికిఁ జమసుండు భక్తిహీనులగు కర్మపరుల గతిం జెప్పుట ♦—

సీ. పరమేశ్వరునిముఖా ♦ బ్జమునుండి సత్వగు, ణమ్మున విప్రగ ♦ ణమ్ము బాహు
వులను రజస్సత్వ ♦ ములచేత క్షత్రియు, లూరువులందుఁ ద ♦ మోరజోగు
ణములచే వైశ్యులు; ♦ తమముచేతను జర, ణమ్ముల శూద్రులు, ♦ నాలుగాశ్ర
మములతోఁ బుట్టి; రీ ♦ మనుజులుఁ దమతండ్రి), యీశ్వరుండని మది ♦ నెఱిఁగియుంభ

తే॥ జింపరే నెఱుఁగమిని య ♦ జింపరేని, యాత్మవర్ణాశ్రమభ్రష్టు ♦ లగుచు వార
లధమగతులకుఁ బోయెద ♦ రయ్య యరుదె, దుర్గతులు భగవద్గురు ♦ ద్రోహు
లకును! 5

1. ఈ యధ్యాయప్రారంభము 27-4-1946 తేదీ. 2. నాలవయధ్యాయము 45 వచనము చూడు.

కం. హరికథలు వినవలయునని
హరిగుణములు పొగడవలయు ♦ నని యెఱుఁగని యా
తరుణుల శూద్రాదుల నం
దఱను భవాదృశులు చూడఁ ♦ దగు దయతోడన్. 6

తే. ద్విజులు శ్రౌతవిద్యల హరి ♦ భజన సేయు,
నుత్తమాధికారముఁ గాంచి ♦ యును ఫలేప్స
వ్రాలెదరు కర్మముల వేద ♦ వాదులగుచు,
జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధులుఁ గారె వీరు ? 7

వ. మఱియు భక్తిశూన్యులగు వీరు బంధకమ్ములుగానివగిదిఁ గర్మమ్ములం జేయంజాలక స్తబ్ధులు మూర్ఖులు పండితమానులునై యుందురు. "అపామసోమమమృతా అభూమ..." ఇత్యాద్యర్థవాదశ్రుతులచే సమ్మోహితులై యత్యుత్తమలోకముల నప్సరస్సౌఖ్యమందంగలవారమని ప్రియవచనములఁ బల్కుచుందురు. దానికి యజ్ఞము లన్నవస్త్రదక్షిణారహితంబులుగాఁ జేయుచుందురు. అందు హింసాదోషానభిజ్ఞులై జీవికార్థము పశువులం జంపుచుందురు. రజోగుణయోగంబున నభిచారాదిదుస్సంకల్పులుం గాలసర్పంబులుంబోలె దీర్ఘక్రోధులునై యుందురు. దాంభికులు పాపులునై హరిభక్తుల గేలిసేయుచుందురు. పెద్దలసేవింపక కాముకులై స్త్రీలనే సేవించుచు గేహములంబడియన్యోన్యమైథునసౌఖ్యంబులం బ్రసంగించుకొనుచునుందురు. 8

కం. బలవిద్యారూపశ్రీ, కులకర్మైశ్వర్యదాన ♦ గుణముల గర్వాం
ధులగుచు హరినిన్ హరిభ, క్తులఁ బరిహాసంబుసేయు ♦ చురు దుష్టమతిన్.

తే. ఇమ్మెయి మెలంగు వీరాక ♦ సమ్ము వోలె
సర్వభూతస్థు నాత్మ నీ ♦ శ్వరుని వేద
వర్ణితు నెఱుంగక నివృత్తి ♦ పరములైన
శ్రుతులను బ్రవృత్తిపరముగాఁ ♦ జూచుచుంద్రు. 10

వ. లోకంబున వ్యవాయామిషమద్యసేవలు జంతువులకు రాగవశంబున నిత్యంబులైయున్నయవి కాని వీనికి విధిశాస్త్రంబులు లేవు అయినను "ధర్మప్రజాసంపత్త్యర్థం స్త్రియముద్వహేత్ ...ఋతౌ భార్యాముపేయాత్" అనుటచే సంతానార్థము గైకొన్న స్వభార్యయందు ఋతుకాలములనే సంగమంబును "పశుమాలభేత...హుతశేషం భక్షయేత్" అనుటచే యజ్ఞవిషయంబుననే మాంసనిషేవణంబును "సౌత్రామణ్యాం సురాగ్రహాన్ గృహ్ణాతి" అనుటచే సౌత్రామణివిషయముననే మద్యసేవయుఁ గర్తవ్యములన్న

యనుజ్ఞారూపనియమవిధిమాత్రము లేకపోలేదు. అక్కటన నివియే ఋతుకాలేతర స్త్రీసంగమము నయజ్ఞీయమాంసమద్యసేవనంబును, నిషిద్ధంబు లను విషయ మర్థవశంబునం దెల్పుచున్నవి. కాన నివి నివృత్తిబోధకములు కాకపోలేదు. 11

తే. ధనమునకుఁ బ్రధానఫలంబు ♦ ధర్మమగును
దాన దృఢశాంతి పొడమును ♦ దానివలనఁ
బొందుపడుఁ బరోక్షజ్ఞాన ♦ మందువలన
నొదవు నవరోక్షవిజ్ఞాన ♦ మోనృపాల ! 12

కం. ఇట్టి ధనము ధర్మమునకుఁ, బెట్టక దేహమ్మునకును ♦ బెట్టెద రకటా !
ఎట్టివిమూఢులో ? రక్కసి, వట్టునఁ దమమేనిమిత్తి♦వట్టు టెఱుఁగరో! 13

మ. కలుద్రావ న్విధియించునే శ్రుతు ? లవ ♦ ఘ్రాణింపనొప్పెన్ మఖం
బులఁ బశ్వాలభనంబహింసయని చె ♦ ప్పెన్ భక్షణార్థంబు జం
తులహింసించిన హింసయౌ నని; రతిం ♦ దోషంబెయౌఁగాని బి
డ్డలకై మొగ్గినఁ గాదనెన్ దెలియ రె ♦ ద్దన్ శుద్ధ మీధర్మమున్. 14

మ. ఎవఁ డీనిర్మలధర్మముందెలియ కెం ♦ తే నమ్మికంబూని జం
తువులంజంపి యముత్రసౌఖ్యములఁ దో ♦ డ్తోఁ బొందఁగాంక్షించి యీ
భువి హింసంబొనరించు నాజనుఁడు స్త ♦ బ్ధుం డన్యలోకంబునం
దవనీనాథ ! తదీయజంతులకె భ ♦ క్ష్యంబై శ్రమంబొందెడిన్. 15

మ. పరదేహంబులనున్నస్వాత్మని జగ ♦ ద్వ్యాపిన్ బరంధాము నీ
శ్వరు ద్వేషించుచుఁ బుత్త్రదారముఖసం ♦ బంధంబులంబొల్చు న
శ్వర మీకాయమునం దపారమగు నే ♦ స్తం బుల్లమందూని యె
వ్వరువర్తింతురొ వారధఃపతితులై ♦ పాడౌదు రుర్వీశ్వరా ! 16

కం. కేవలమూఢులుగాకయుఁ, గైవల్యముపొంతఁబోవ♦కయుఁ జెలఁగెడు నా
త్రైవర్గిక లక్షణికులు, కోవిదవర ! యాత్మఘాత ♦ కులు గారొక్కో. 17

తే. అనఘ ! యిట్టు లాత్మావహ్ను ♦ తిని బొనర్చు
కొనుచు నజ్ఞానమును జ్ఞాన ♦ మని తలంచి
కాలవశత నీప్సితములు ♦ గూలిపోవ
నకృతకృత్యులై శాంతిలే ♦ కలమటింత్రు. 18

కం. అనవరతాయాసంబులఁ, గనుకని కూర్చినధనాది ♦ కంబు విడిచి ఘో
రనిబిడతమోగృహంబుల, కును జొత్తురు వారివరాజ్యు♦ములు మనుజేంద్రా!

వ. అనవిని నిమిభూపల్లభుం డుల్లంబున నుల్లసిల్లి భక్తి కర్తవ్యమంటిరిగదా! భగవంతుఁ డేకాలంబున నేవర్ణాభిధాకారంబులుగలవాఁడై యేవిధిప్రకార

పుట్టినరులచేఁ బూజింపఁబడు నానతిండనఁ గరభాజనుండు నవమార్గ భుం
డిట్లనియె. 20

* కరభాజనుండు చతుర్యుగహరిపూజాదిక మెఱిఁగించుట *

ఆ.వె. ధరణినాథ! వినుము ♦ తామరసాక్షుండు
ప్రతియుగంబునందు ♦ బహువిధాకృ
తులు వహించి నామ ♦ ములు వర్ణములు పెక్కు
వెలుఁగ బూజలొందు ♦ వివిధగతుల. 21

తే. కృతయుగంబున జడలువ ♦ హించి వల్క
లాంబరముగట్టి జందెంబు ♦ నక్షమాల
దండమును గమండలువును ♦ దాల్చి యజిన
మలర నలుగేలఁ దెల్లని ♦ హరి వెలుంగు. 22

కం. జను లప్పుడు నిర్వైరులు, ఘనశాంతులుశమదమాది♦కలితులు సుహృదుల్
వినయపరులగుచు నద్దేవుని గొల్తురు ధ్యానయోగ♦పూర్ణమనముల౯. 23

కం. పురుషా! హంసా! యోగీశ్వర! యవ్యక్తా! సువర్ణ! ♦ వైకుంఠా! యీ
శ్వర! ధర్మా! యమలా! యని, పరికీర్తింతు రపు డాత్మ♦భగవంతుఁ బ్రజల్.

తే. స్రుక్స్రువాద్యుపలక్షణ ♦ శోభితుండు
మృదులదీక్షాంగభూతత్రి ♦ మేఖలుండు
త్రేతయందును యజ్ఞమూ ♦ ర్తి హరి కపిల
కచుఁడు రక్తవర్ణుఁడు చతు ♦ ష్కరుఁడు వెలుఁగు. 25

కం. ధర్మిష్ఠులు బ్రహ్మవిదులు, నిర్మలబుద్ధులయి నరులు ♦ నిగమోక్తవిధా
కర్మముల సర్వమయు హరి,నర్మిలి యజియింతు రపు డ♦నల్పప్రీతి౯. 26

కం. ఉరుగాయ! యజ్ఞ! విష్ణూ!,ఉరుక్రమా! పృశ్నిగర్భ! యోయి జయంతా!
వరసర్వదేవ! మముఁ బ్రో,వర పేర్మి వృషాకపి! యని♦ప్రార్థింత్రుజనుల్. 27

సీ. అతసీసుమాతను ♦ ద్యుతితతుల్ దశదిశా, భాగంబులందును ♦ బ్రబ్బికొనఁగ
కచ్చులుదీఱిచి ♦ కట్టినబొజ్జపైఁ, బచ్చనిపట్టుదు ♦ వ్వలువ నిగుడ
పాంచజన్యసుదర్శ ♦ నాంచత్ప్రభలు ద్విగు, ణీకృతంబై నేల ♦ నింగి నిండ
ఎఱ్ఱతామరలట్లు ♦ విఱ్ఱవీఁగెడి కన్నుఁ,గవ నెనరుంజూడ్కి ♦ కళుకులీన

తే. అక్కుదక్కినవుందెస ♦ యందు దక్కి
నంపు సుడి వెండ్రుకల్ సొంపు ♦ పెంపు నింప
పొడవుఁబూదండ నిగ్గులు ♦ కడలుకొనఁగ
మెరయు నొకపరంజ్యోతి ద్వా ♦ పరమునందు. 28

తే. ఆమహాపురుషుని మాన ♦ వాళిచేరి,
తత్వజిజ్ఞాస వేదతం ♦ త్రములచేతఁ
బ్రచురచామరచ్ఛత్రాది ♦ రాజలాంఛ
నముల నర్చింతు రవ్విభు ♦ నరవరేణ్య! 29

తే. వాసుదేవ! సంకర్షణ! వందనంబు
ప్రణుతి ప్రద్యుమ్న! యనిరుద్ధ! వందనంబు
వందనంబు నారాయణ! పరఋషీంద్ర!
వందనంబు మహాత్మ! యోపరమపురుష! 30

తే. వందనము విశ్వ! విశ్వేశ! వందనంబు
వందనము సర్వభూతాత్మ! ♦ వందనంబు
వందనము భగవానుఁడా! ♦ వందనంబు
లనుచు జగదీశ్వరుని రాజు ♦ లభినుతింత్రు. 31

వ. ఇది ద్వాపరయుగవిషయంబు. ఇఁకఁ గలియుగంబున నానాతంత్రవిధా
నంబులఁ బూజింతురు. 32

సీ. ఇంద్రనీలద్యుతుల్ ♦ సాంద్రంబులై స్వీయ, కాయంబునందుండి♦కంతులీడఁగ
శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీలు విశాలవ, క్షోభాగమందును ♦ శోభిలంగ
శంఖచక్రంబులు ♦ శార్ఙ్గనందకములు, కరచతుష్టయమున ♦ మురువునూవ
నందసునందాదు♦లందు పాటున వినయభయంబులన్ స్వకృ♦త్యములనిలువ

తే. పీతవసనప్రభల దిశల్ ♦ పిక్కటిల్ల
మందహాసకాంతులు ముఖ ♦ మందుఁ గులుక
నెనరుఁ గ్రుమ్మరించెడి చూపుఁ ♦ లనువుమీఱఁ
బొలుచు కృష్ణుఁ గీర్తింతురు ♦ కలియుగమున. 33

చం. శితిగళపద్మగర్భులు యు ♦ జించెడితావు, శ్రితేప్సితంబులం
బితికెడి గోవు, భృత్యజన ♦ పీడనడంచెడి తావు, ఘోరసం
సృతిమరుపీఁగుఁనావు, సిరు ♦ లీనెడి పున్నవుఁబ్రోవు, ధ్యేయసం
తతిఁ దలపూవు, నీదుచర ♦ ణంబులలావు హరీ! నమస్కృతుల్. 34

చం. చిఱునగ వాననంబునను ♦ జిందులుద్రొక్కఁ బ్రసాదమేదురో
దరరుచిమాలికల్ నయన ♦ తామరసంబుల నాట్యమాడ భా
సురవరదానభీహరణ ♦ శోభనముద్రలు కేలరాజిలన్
గెరలెడి లోకమోహనము ♦ కృష్ణుని విగ్రహమున్ దలంచెదన్. 35

వ. అని యిట్లుయుగవర్తులగుమనుజులు యుగానురూపములైన నామరూప
ములతోనొప్పు శ్రేయోదాయియగు నీశ్వరుంబూజించుచుందురు. 36

తే. గుణము లెఱిఁగి సారము గ్రహించు ♦ కోవిదాళి
కలియుగమ్మునె మిన్నగాఁ ♦ దలఁతు రీశుఁ
డీయుగమున నిష్టార్థంబు ♦ లిచ్చుఁగాదె
మనుజులకును సంకీర్తన ♦ మాత్రముననె. 37

తే. దేహులకు నీభవాంభోధిఁ ♦ దిరుగువారి
కింతకంటెఁ బరమలాభ ♦ మెద్దికలదు ?
తొలఁగు సంసృతి, పరమశాం ♦ తి లభియించు
మహితసంకీర్తనముననే ♦ మనుజనాథ ! 38

తే. అక్కటతమునఁ గృతాది యు ♦ గాంతరముల
మెలఁగెడి ప్రజాసమూహంబు ♦ కలియుగమునఁ
జొరఁదలంచెద రట్టులైన ♦ సులభముగనె
తమకు నారాయణపరత్వ ♦ మమరునంచు. 39

వ. రాజేంద్రా ! కలియం దిట్లు జనించి భక్తులైనవా రందందుఁగలరు. విశేషముగా ద్రవిడదేశమున నందును దామ్రపర్ణియుఁ బయస్వినియు గృతమాలయు మహాపుణ్యయగు కావేరీమహానదియు నెచటం బ్రవహించు నచటిజను లాజలంబుం గ్రోలువారు పవిత్రాశయులు వాసుదేవభక్తులునై యుందురు. మఱియు 40

కం. తృష్ణాపీడఁ దలంగుచుఁ, దృష్ణాళిమనోరథములఁ ♦ దీర్చుచు నృపతీ !
కృష్ణాహ్వాయమునె పొందిన, కృష్ణానదిమహిమ వశమె ♦ కీర్తింపంగన్ ? 41

కం. విష్ణుపదోద్భవజలమే, నిష్ణాతముగాఁగ భక్తు ♦ ని సలుప, సాక్షా
త్కృష్ణాంగస్పర్శం బది, కృష్ణునిఁగాఁ జేయదెట్టు ♦ లిమ్మానవునిన్ ? 42

కం. హరి విశ్వేశు ముకుందున్, శరణ్యు సర్వాత్ము భేద ♦ సంగతి విడి యే
నరుఁడు శరణుచొచ్చునో వం, చకుఋణంబులు నేమిసేయఁ ♦ జాలవు వానిన్.

ఉత్సాహము ఇతరభావ ముజ్జగించి ♦ యీశుపాదపద్మముల్
సతము భజనసేయునరుఁడు ♦ సత్ప్రియుఁడు వికర్మసం
గతికిఁబోఁ, డొకప్డు పోవుఁ ♦ గాక యేమి ? వానిహృ
త్స్థితుఁడు తత్పరేశుఁ డఘముఁ ♦ జెండివేయకుండునే ? 44

వ. అని కరభాజనుండు నిమినృపతికిం దెల్పెనని నారదుండు వసుదేవునకుం జెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 45

కం. ఈరీతిని జాయంతే, యోరితధర్మములవిని ప్ర ♦ హృష్టమతిని భూ
మీరమణుఁడు సగురుండై, యాఋషివర్యుల సపర్య ♦ లందుం దేల్చెన్. 46

కం. అంతటఁ బ్రసిద్ధులగు నా, యంతర్ముఖు లార్షభులు మ ♦ హాత్ములు సిద్ధుల్
శాంతమతులు సర్వాత్మకు, లంతర్ధానులయి రెల్ల ♦ రరయుచునుండన్. 47

కం. నిమిభూపాలుం డీధ, ర్మములననుష్ఠించి యుత్త ♦ మగతిం బొందెన్
రమణీయచరణ! వసుదేవ! మహాత్మా! వింటివిగద ♦ వరమప్రీతిన్. 48

వ. ఇఁక నేమి? యేతద్భాగవత ధర్మముల ననుష్ఠించి నిస్సంగుండవై పరమగతిం బొందఁగల వదియునుంగాక. 49

—♦ నారదుండు వసుదేవ దంపతుల నగ్గించుట ♦—

కం. వసుదేవా! మీదంపతు, లసదృశులుగదయ్య! యీశు♦హరి భగవంతున్
స్వసుతునిగఁ బడయఁగలిగితి, రసమునఁ బూరించితిరి స♦మస్తజగంబుల్. 50

సీ. ఎంతచక్కనివాఁడె♦యీముద్దుబిడ్డఁడం, చని కౌఁగిలించి ము ♦ ద్దాడియాడి
ఇటునడయాడుచో ♦ నీకింక కెంతటి, కళవచ్చెనే? యంచుఁ♦గాంచికాంచి
నాయనా! యిష్టమై♦నపదార్థములు తింటె,వా బొజ్జనిండ! నం♦చడిగియడిగి
ఎండలో వచ్చితే♦యెంతకందెనుమోము! బడలితే!యని మేను♦ పుడికిపుడికి

తే. పోకుమెవ్వరిపైకి నే ♦ వుట్టలోన
నేమిపాముండునో మన ♦ మెఱుఁగ, మింట
హాయిగాఁదిని కూర్చుండు ♦ మనుచు హరినిఁ
దనయుఁబోలె బెంచితి రెంత ♦ ధన్యులయ్య! 51

కం. పుత్రప్రేమంగనుటఁ బ, విత్రములయ్యె భవదీయ ♦ విరళహృదయముల్
శత్రుత్వమునంగనుటఁ బ, విత్రులయిరి చైద్యసాళ్వ ♦ పృథివీశాదుల్. 52

వ. వైరభావంబును ధ్యానయోగంబునం జేరును. ఎట్లన,

మ. హరి యేయూరఁజెలంగునో? యతనిదే ♦ హం బెట్టిదో? వాని కం
ఠరవం బెట్టులనుండునో? యతని యా ♦ సప్రేక్షణాదుల్ గుణా
లరయంగా నెటులుండునో? యని లదీ ♦ య స్వాంతులై శత్రుభూ
వరు లెల్లప్పుడునుండు రిద్ది తపమా! ♦ వైరమ్మ? యోచింపుమా! 53

మ. హరి యేయింట వసించు? వాని శయనా ♦ హారాసనక్రీడ లె
ట్లెఱి! గేకాంతముగాఁగ నెయ్యెడల వ ♦ ర్తించుఁ? స్వకీయాయుధో
త్కరభృత్యుల్ నివసించు చేడ? యని రం ♦ ధ్రపేక్షణార్థంబుగా
వరు లెల్లప్డు తలంచుచుం ద్రిది హరి ♦ ధ్యానంబుగా కేమగున్! 54

ఉ. పౌండ్రకవాసుదేవునకు ♦ వచ్చె సరూపత భూమియందె తాఁ
దీండ్రమగాఁగఁ జివ్వల న ♦ దిర్చిననేమి? యెమైననేమి? పె

కృంద్రుడు విసరె యదూద్వహుని ♦ కార్యము లెంచెను జైద్యుఁ డట్టులే
పీంద్రకు భక్తవర్యులకు ♦ భేదము ద్రోవనె, గమ్య మొక్కటే. 55

కం. కనుక వసుదేవ! కృష్ణుఁడు, తనయుండను బుద్ధి మాను ♦ తా సర్వాత్ముం
డును బరుఁ డవ్యయుఁ డీశ్వరుఁ,డు నిగూఢైశ్వర్యుఁడు నరుఁ ♦ డుంబలెఁ
దిరుగున్. 56

తే. దైత్యులు నృపాలురై వసుం ♦ ధర జనించి
రక్కతన నొదవిన భూమి ♦ చిక్కుఁ దీర్ప
సుజనులం దయఁ దేర్పఁ గృ ♦ ష్ణుఁ డుదయించె
స్వీయయశము వర్ణింప ని ♦ ర్వృతిని బెంప. 57

వ. అని నారదుండు నుడివి పూజితుండై యరిగెనని శుకయోగి పరీక్షి
త్తుతో నిట్లనియె. 58

కం. ఈ వృత్తాంతంబును వసు, దేవుఁడు నిర్మలుఁడు పూజ్య ♦ దేవకి విని యెం
తే విస్మితులై విడిచిరి, భావంబుల మోహముల నృ ♦ పాలవరేణ్యా! 59

కం. [1]ఈ యితిహాసంబును శ్రద్ధాయుతుఁడై విని యెడంద ♦ ధరియించినవాఁ
డీయెడలన యఘరాశిం,బాయు ననుక్షణము బ్రహ్మ♦భావమునొందున్. 60

వ. అనవిని నృపుం డలరెను.

ఇది యేకాదశ స్కంధమున బంచమాధ్యాయము

ష ష్ఠా ధ్యా య ము

కం. వివిధాహ్వాయ వివిధాకృతి, వివిధత్వాంతారహస్య ♦ విధ మెఱిఁగిన స
ర్వవిపశ్చిద్బుద్ధుల కె, ల్లవుడువుగావయ్య నీవు ♦ హరిహరనాథా!

వ. [2]దేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో
నిట్లనియె. 2

—♦ బ్రహ్మాదులు ద్వారకకువచ్చి కృష్ణుని స్తుతించుట ♦—

వ. అంత నొకనాఁడు తేజస్వులగు సనకాదులతోడను బ్రజాపతులగు మరీ
చ్యాదులతోడను గూడి బ్రహ్మయు భూతగణంబులంగూడి భూత భవ్య
ప్రజేశుండైనభవుండును, వసురుద్రాదిత్యదస్ర ఋభ్వంగిరోవిశ్వసాధ్య
గంధర్వాప్సరోనాగసిద్ధచారణగుహ్యక ఋషిపితృవిద్యాధర కిన్నరాదులం
గూడి యింద్రుఁడును శ్రీకృష్ణదిదృక్షువులయి ద్వారకకరిగి యచట, 3

---

1 సమాప్తి 4-5-1946 2. 8-5-1946 ఈ యధ్యాయ ప్రారంభము.

సీ. మాయూరపింఛశో ♦ భాయూథము విసీల, చూడాగణంబుతో ♦ గోడగింప
మకరకుండలమణి ♦ ప్రకరకాంతులుగండ, మండలద్వయముపైఁ ♦ దాండవింప
రుచిరమందస్మిత ♦ ప్రచురరోచులు స్రవ, సన్నాననాబ్జంబు ♦ వెన్నడింప
పీతాంబరద్యుతి ♦ వ్రాతంబు కోమల, నీలదేహంబుతో ♦ మేళవింప

తే. హారమకుటకేయూరమం ♦ జీరకంక
ణాంగుళీయకాదివిభూష ♦ లంగకములఁ
గ్రమ్ముకొని భూష్యభూషణ ♦ త్వమ్ము సెంద
వరలు కృష్ణమోహనరూప ♦ మరసి యరసి. 4

వ. అవి తృప్తాక్షులగుచు సర్వలోకమలాపహంబైన సద్యశోరుచిరావహంబైన సర్వోర్వీజనమనోహరంబైన కల్యాణకరంబైన భగవానుని విగ్రహంబునకుఁ జేతులు జోడించి మ్రొక్కుచుఁ జెంతంజేరి. 5

కం. నందనవనమందలి మృదు, మందారలతాంతముల న ♦ మంద్రప్రీతిం
బృందారకబృందము గో, విందుం బూజించి యిట్లు ♦ వేఁడందొడఁగెన్. 6

తే. ఘోరకర్మపాశవిముక్తిఁ ♦ గోరి భక్తు
లాత్మభావాళిఁజింతించు ♦ నట్టి నీప
దాబ్జములకు బుద్ధీంద్రియ ♦ ప్రాణహృదయ
వాక్తతిం బ్రణతులు సేయు ♦ వార మనఘ ! 7

వ. దేవా ! నీవు గుణనియంతవై త్రిగుణాత్మకంబైనమాయచే స్వాత్మయందు మనోదుర్విభావ్యంబైన మహదాదిప్రపంచమును సృజించుచుఁ బోషించుచు లయ మొనరించుచునున్నాఁడవు. అజితా ! స్వాత్మారాముండవు రాగాది రహితుండవు నగుకతన నికార్యమ్ములచే నీవు బద్ధుండవుగాకుండెదు. 8

తే. ఋషభ ! త్వద్యశశ్రవణప్ర ♦ వృద్ధమైన, శ్రద్ధసాత్వికులకు శుద్ధి ♦ గ్రాలినట్లు
రాగులకుఁ గ్రాలదు తపశ్క్రియాగమాధ్య, యనవితీర్ణ శ్రుతో పాస ♦ నాదికముల

చం. ఎదలవహించి ముక్తికి ♦ మునీశ్వరులున్ సముభూతిఁగోరి యెం
చఁ దగినవ్యూహపూజలను ♦ సాత్త్వతు, లాత్మవిదుల్ విభుంకవాం
ఛఁ దొడరి మూఁడుకాలముల ♦ సంభజియించెద రేని నట్టి నీ
పదము మదీయదుర్విషయ ♦ వాసనలన్ దహియించుఁగావుతన్. 10

చం. పదిలులు యాజ్ఞికుల్ ప్రయత ♦ పాణులఁ బూతహవిస్సులంది ప్రాఁ
జదువుపచించురీతిఁ గ్రతు ♦ జాతకృశానువులందు వేల్చుచోఁ
ద్రిదశపదస్వరూపివి గ ♦ దే యని యోనిఁ దలంతు రట్టి నీ
పదము మదీయదుర్విషయ ♦ వాసనలం దహియించుఁగావుతన్. 11

కం. నెమ్మది నీమాయాబ్ధిం, బమ్మగు నణిమాదిఁ గోరి ♦ వరయోగులు యో
గమ్మునఁ గొల్చెడి నీచర, ణమ్ము మద్విషయవాస ♦ నల దహియించున్. 12

కం. ఇమ్ముల భక్తిభృతస్వాం, తమ్ముల భాగవతు లెల్ల ♦ తఱిఁ బూజాకా
ర్యమ్ములఁ గొల్చెడి నీచర, ణమ్ము మద్విషయవాస ♦ నల దహియించున్. 13

చం. హృదినివసింప నేను నిది ♦ యేటికిఁ బర్యుషితంపుమాలయుం
బొదలె సపత్నివోలె నని ♦ బుద్ధి ననూయవహింప లక్ష్మి, య
య్యది గణియింప కాశ్రితస ♦ మర్పితమాలల నాదరించు నీ
పదము మదీయ దుర్విషయ ♦ వాసనలన్ దహియించుఁగావుతన్. 14

చం. సదయత్రివిక్రమత్వమున ♦ సత్యముదాఁకి త్రిమార్గగాయుతిం
బొడలి జయధ్వజంబొ యనఁ ♦ బొల్చిన యెయ్యది సాధునిర్జరా
భ్యుదయము దుష్టరాక్షసస ♦ మూహపలాయన మాచరించె నా
పదము మదీయదుర్విషయ ♦ వాసనలన్ దహియించుఁగావుతన్. 15

చం. మృదువగు దేనిసేవ లొన ♦ రించుచు భక్తగణంబు నన్యమా
హృదయముతోడ నీ సదయ ♦ వీక్షణవిభ్రమలీలఁగాని నీ
వదనముఁగాని నీ నగవు ♦ వైఖరిఁగాని గ్రహింపఁబోదొ యా
పదము మదీయ దుర్విషయ ♦ వాసనలన్ దహియించుఁగావుతన్. 16

చం. అది దరిలేనినమ్మకమొ ! ♦ యారనిప్రేమయొ ? గాఢభక్తి సం
పదయొ ! యనూనమాధ్యమొ ? య ♦ పారరసానుభవావశత్వమో
తదితరతావకాంగము ద్రి ♦ తవ్రిజ మెంచదు దేసఁగొల్చు చా
పదము మదీయదుర్విషయ ♦ వాసనలన్ దహియించుఁగావుతన్. 17

చం. ఎదియొ విశేషముండవలె ♦ నిచ్చట లేనియెడం ద్రయీశిఖల్
త్రిదశవరుల్ దిశాధిపులు ♦ దేనికి స్వీయశిరస్తటీకిరీ
టదృఢమణీఘృణీగణక ♦ టాహముతోడ నివాళులిత్తు రా
పదము మదీయదుర్విషయ ♦ వాసనలన్ దహియించుఁగావుతన్. 18

చం. అది సకలాఘకాననద ♦ వానల, మద్దిచరాచరావనాం
చదమృతభాండ, మద్దిస్థితి ♦ జన్మలయాచరణక్రియావిశా
రద, మది సర్వపావనక ♦ రద్యుసరిజ్జని భూతధాత్రి యా
పదము మదీయదుర్విషయ ♦ వాసనలన్ దహియించుఁగావుతన్. 19

చం. మొదలిటెమిన్కుఁ జాల్ చిగురు ♦ మొల్లములంబసివట్టి యెంతయో
వదిలముగా న దేవనిగఁ ♦ బాటలు చెప్పిన చొప్పొవట్టి యే
వెదకినఁగూడఁ గన్మొఱఁగి ♦ వేఁచును వేదులనైన నట్టి నీ
పదము మదీయదుర్విషయ ♦ వాసనలన్ దహియించుఁ గావుతన్. 20

చం. మదగజశిక్షణాంకుశము, మ ♦ మత్వగిరీంద్రము చెండవజ్ర, ము
ద్యదఘసమూలదారణము ♦ నందు హలమ్ము, సుఖామృతంబిడన్
మృదుకలశంబుఁ గీర్తిరమ ♦ నింప ధ్వజంబు, ధరించునట్టి నీ
పదము మదీయదుర్విషయ ♦ వాసనఁ దహించుఁ గావుతన్. 21

తే. ముక్తిఁ ద్రాఁడుఁబనుఁబోల్కిఁ ♦ బురుషవర్య
కాలరూపివౌ నీకును ♦ గైవసులము
బమ్మమున్నుగా నే మట్టి ♦ ప్రకృతిపురుష
వరుఁడవగు నీపదమ్ము మాకు ♦ సిరుల నిడుత. 22

వ. దేవా! యీ జగత్సర్గస్థితినాశములకు నీవ కారణుండవు ఏలన సవ్యక్తంబైన ప్రకృతికిఁ జీవాఖ్యపురుషునకును మహత్తత్త్వమునకును గాలరూపంబున నియామకుండవై యున్నవాఁడవు అఖిలాపచయంబునం బ్రవృత్తిగలదియుఁ, జాతుర్మాస్యత్రయంబనెడి త్రినాభులు గలదియు, గభీరరయము గలదియు నగు సంవత్సరకాలచక్రము నీవగదా. కనుకనే నీవుత్తమపురుషుండవు స్వామీ! పురుషుండు నీవలన శక్తింబొంది యమోఘవీర్యుండై మాయచే నీప్రపంచమునకు గర్భముంబోలె మహత్తత్త్వము సృజించెను ఆమహత్తు తన్మాయచేతనే యనుగతంబై బహిరావరణోపేతంబైన హైమాండకోశము నాత్మనుండి సృజించె. అక్కారణమున నీవు స్థావరజంగమాత్మకంబైన జగంబునకధీశ్వరుండవు ఈశా! మాయోజ్జృంభితేంద్రియవృత్తులచే నుపనీతంబులైన యర్థంబుల నుపభోగించుచున్నను నీవు హృషీకపతివగుట నలిప్తుఁడవై యుందువు కనుకఁ దద్విషయగతపుణ్యపాపంబులు నీకుండవు. ఇతరు లట్లుగాదు వారు విషయములఁ బరిహరించుచున్నను దద్వాసనామాత్రంబుననే బద్ధులగుచుందురు. కాన వారు వానికి వెఱచుచుందురు. మఱియును, 23

సీ. ముసిముసినగవుల ♦ ముసరిసిబ్బితిచూపుఁ, దొంగలిఱెప్పలఁ ♦ ద్రోచిత్రోచి
లేనవ్వు నిగనిగ ♦ ల్వీరియు కన్నెవ వా,ల్చూపుఁదూపులఁ బైకిఁ ♦ జోఁపిచోఁపి
తలఁపుఁదీపులఁబట్టు ♦ కొలుపుతున్గిఁబొమ్మ, ముడితోడి చూడ్కులఁ ♦ గడపికడపి
పల్లొత్తుకెమ్మోవి ♦ పచరించిచెంగల్వ, కనులజంకెనచూడ్కిఁ ♦ గ్రాఁచిక్రాఁచి

తే. కళలతావు లిథులెఱింగి ♦ కమిచికమిచి
లలితసారతమంత్రశౌం ♦ డలగు పదియు
నాఱువేలయెన్మిదియెన్మో ♦ లాంద్రు నీకు
వికృతిఁగల్గింపలేరైరి ♦ విజితవిషయ! 24

తే. త్వత్పదక్షాళనమున నే ♦ ర్పడిన త్రిపథ
గాదు లమృతతుల్యభవత్క ♦ థాపగలును

మూఁడులోకంబులందును ♦ బొదలి ఘోర
కల్మషంబులఁ బోఁగొట్టఁ ♦ గలవు దేవ ! 25

తే. కానఁ దన్నిమ్నగాదుల ♦ స్నానములను
సలిపి తచ్ఛ్రుతిగదితయు ♦ స్మృత్యుక్తధ్రువ
సిద్ధతీర్థమ్ముఁ జెవులచే ♦ సేవసేసి
ధర్మపరతులు పూతులై ♦ తనరుచుండ్రు. 26

—♦ బ్రహ్మ శ్రీకృష్ణుని వైకుంఠమునకు విచ్చేయఁగోరుట ♦—

కం. అని నిర్జరసహితుండై, వనజభవుఁడు పొగడి యవలఁ ♦ బ్రణమిల్లుచు మిం
టనె యుండి వెండియును ని, ట్లనె గోవిందునకు సంత ♦ తానందునకున్. 27

కం. మును మేము భూమిభారం, బును దీర్పవె దేవదేవ ! ♦ పురుషోత్తమ ! యం
చును విన్నవించుకొనఁగాఁ, జనుదెంచితి, వెల్లపనులు ♦ సమకూరెఁ బ్రభూ !

కం. అసదృశధర్మమ్మును స, త్యసంధులగు సాధులందు ♦ స్థాపించితి ది
గ్వ్యాసమున మలాపహమగు, యశమును వ్యాపింపఁ జేసి ♦ తంబుజనాభా! 29

కం. జనియించి యదుకులంబున, ననుత్తమంబైనరూప ♦ మంది జగము మే
లునకై యద్భుతకర్మము, లను సలిపితి ప్రేమజలధి ! ♦ లావణ్యనిధీ ! 30

సీ. సాధువుల్ కలిని నీ ♦ చరితముల్ వినుచుఁ గీ, ర్తించుచు భవముఁ ద ♦ రింపఁగలరు
యదువంశమున నీవు ♦ నవతరింపఁగ నూట, యిరువదియైదేండ్లు ♦ జరిగె నిపుడు
దేవకార్యంబుసా ♦ ధింప శేషము లేదు, కులము శాపముచేతఁ ♦ గూలినట్లె
కావునఁ దమకిచ్చ ♦ గలదేని నిజధామ, మునకును వేంచేయుఁ ♦ డనఘచరిత !

తే. లోకముల మమ్ము లోకపా ♦ లురను గింక
రులను బాలింపు వైకుంఠ ♦ యలఘు కరుణ
ననుచు ధాత ప్రార్థింపంగ ♦ నచ్యుతుండు
పలికె జలధరనిర్ఘోష ♦ భాషణముల. 31

సీ. అమరేశ నీవన్న ♦ యట్లు నేనును దలం, చితిని మీపను లెల్లఁ ♦ జేయఁబడియె
వసుధాభరంబు దిం ♦ పంబడె, నైన నీ, యాదవకులము ధై ♦ ర్యబలశౌర్య
వీర్యాదుల స్వేచ్ఛ ♦ వీఁగుచు లోకంబు, గబళింప నుంకించి ♦ కాంచుచుండె
సాగరంబును వేల ♦ చందాననరికట్టి, యుంచితి, నీవని ♦ యొకఁడు సేయ

తే. కవలవచ్చిన జగతికి ♦ హానికలుగు
నిపుడ పొడసూపె నాశన ♦ మీకులమున
కద్ది తుదిదాఁక నిమ్మట ♦ నరుగుదెంతు
మామకీన వైకుంఠధా ♦ మమ్మునకును. 32

వ. అని జగన్నాథుండు పలికినపిమ్మట నా స్వయంభువుండు నిర్జరసహితుండై
ప్రణమిల్లి నిజలోకంబునకరిగె నని మఱియుఁ బరీక్షిన్నరేంద్రునితో శుక
యోగి యిట్లనియె నంతం గొంతకాలంబున నొకనాఁడు శ్రీకృష్ణుండు
యాదవవృద్ధులం బిల్చి 33

—♦ శ్రీకృష్ణుండు యాదవులతోఁ బ్రభాసమున కేగుదమనుట ♦—

క. నిలయములఁ దూరె ఘూకం,బులు దివిఁ దిరుగుచును గాకి ♦ మూకలఱచె సం
దెల నక్కలు వాపోయెడి, మొలిచె బెరటులందు హస్త ♦ ములు విశ్రుతముగాఁ.

క. మీరును గనుచున్నారా ? ద్వారక నుత్పాతములు స ♦ మస్తదిశల దు
ర్వారంబై పొడమెబుఋషుల,ఘోరోక్తులు సైతము మన ♦ కులమునకుండెన్. 35

తే. కాన మన మిఁకనిటనుండఁ ♦ గాదు ప్రాణ
ములను రక్షించుకొన నాల ♦ ముం బొనర్పఁ
కదుగవలయు నివ్వాడ యార్యు ♦ లార ! పుణ్య
వాసమునకుఁ బవిత్ర ప్ర ♦ భాసమునకు. 36

శా. ఆతీర్థంబులఁ గ్రుంకి కాదె మును శీ ♦ తాంశుండు దక్షోగ్రశా
పోత్క్షీణరుజన్ దలంగె, సుకళా ♦ వృద్ధింగనెన్, గల్మష
వ్రాతంబుం గృశియింపఁజేసె, మన మా ♦ భంగిం బ్రవర్తింపరా
దే తద్బ్రాహ్మణశాపముం దొరగ లెం ♦ డీ ! యాదవోర్వీవరుల్ ! 37

తే. స్నానతర్పణమ్ములఁ బాత్ర ♦ దానములను
భూరిగుణవన్మహీసుర ♦ భోజనముల
ఘోరవృజినమ్ముఁ దొలఁగించు ♦ కొనఁగవలయు
నావలను సముద్రము దాఁటు ♦ తేవ మనము. 38

వ. ఇట్లు శ్రీకృష్ణుండు నుడువవల్లెయని యందఱుం దత్ప్రయాణసన్నాహమ్ముల
నుండి రట్టియెడ బుద్ధిమంతుండైన యుద్ధవుం డదియంతయు నెఱింగి కృష్ణాను
వ్రతుండుగావున, 39

—✻ ఉద్ధవుఁడు కృష్ణుండాసి ప్రార్థించుట ✻—

క. ఒంటరిగా శ్రీకృష్ణుం,డుంట యెఱిఁగి డంటకరిగి ♦ యొరగి యడుగులం
గంట నొగినద్దికొని యిటు,లంటకుఁ బూనెఁ గయిమోడ్పు ♦ పాదఁలనిగుడన్. 40

శా. దేవా ! యీయదువంశనాశనము పూ ♦ ర్తిం జేసి యీదివ్యలీ
లావిన్యాసము మాని భూమి విడువన్ ♦ లక్షించితే ? కానిచో
నీ వా బ్రాహ్మణశాపము న్మలపలే ♦ వే ? వీరలంగావ, నీ
భావం బల్పులమైన యేము గ్రహియిం ♦ పన్ లేము సర్వేశ్వరా ! 41

కం. ఓపురుషోత్తమ ! కృష్ణా !, నీపాదాబ్జములవిడిచి ♦ నిముసమయిన నే
నోవ ధరనిలువ,నీకుం, గోపులు : నీతోడ నన్నుఁ ♦ గొనిపోవఁగదే. 42

కం. నీవివిధక్రీడలు భ,ద్రావహములు పూతములు మ ♦ హామధురసుధా
స్రావములు గానఁ జెవులం,ద్రావి పరస్పృహలవిడిచెదము శ్రీకృష్ణా! 43

తే. స్నానశయ్యాసనాటన ♦ స్థానభోజ
నాదికముల నాటలఁ బాట ♦ లందుఁబ్రియుఁడ
వాత్మఁడవగునీతోఁగూడి ♦ యాడి మెలఁగు
మేము నినుఁబాసి యెట్లుందు ♦ మో ముకుంద ! 44

తే నినువదలియుండలేక తో ♦ డ్కొనిచనంగ
వేఁడెదముగాని మాయకు ♦ నోడి కాద !
అనఘ ! త్వద్భుక్తశేషగం ♦ ధాంబరస్ర
గళనభూషణంబులఁ గలఁచుక ♦ టయ్య మాయ ! 45

కం. శ్రమణులు దిగంబరులు నూ, ర్ధ్వమంథులుఁ శాంతులుం ద♦పస్విలమలు లు
త్తమమగు త్వద్బ్రహ్మాస్థా,నము నెన్నియొశ్రమములొంది♦నంగ దె కనుటల్.

చం. వనజదళాక్ష మేము సుల ♦ భంబుగ సంసృతిదాఁటిపోదు మా
ఘనులగు భక్తులంగలిసి ♦ కర్మపథంబున నీ మృదూక్తుల
న్వినుచును నీక్రియావళుల ♦ నీనడసొంపుల నీస్మితాల నీ
గానముల నీదుచూపులను ♦ గోరి స్మరించుచు సన్నుతించుచున్. 47

వ. దేవా ! నీ యీనృలోకానుకరణస్మరణము భవతరణముగదే యని యిట్లు
పలుకఁగా భగవంతుండు విని యేకాంతియుఁ బ్రియుండును భృత్యుండును
నగు నుద్ధవుంజూచి యిట్లనియెనని శుకర్షి వచించెను. 48

ఇది షష్ఠాధ్యాయము.

స ప్త మా ధ్యా య ము

కం. ఇమణాత్రయమ్ములనియెడు, విషువులు మర్మములఁజొచ్చి ♦ యేర్పని యాక
ల్మషరహితుని హృద్దృష్టుల, కవడక్షీణముగఁ దోఁతు ♦ హరిహరనాథా !

— ♦ శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునకుఁ దత్త్వోపదేశము సేయుట ♦ —

వ. [1] దేవా ! యవధరింపు మంత శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో
నిట్లనియె. అయ్యెడ శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవుని సాదరంబుగ నాలోకించి మహా
భాగ ! నీ చెప్పిన దంతయు నిక్కంబ. యదునాశం బొనర్చి వైకుంఠమున

1. అధ్యాయప్రారంభము 11-5-1946

కేగెద. బ్రహ్మేశానాదుల కాంక్షితంబు నిదియ సురశ్రేష్ఠ ప్రార్థితుండనై
స్వాంశంబున నవతరించి దేవకార్యంబు నిరవశేషంబుగ నాచరించితి.
ఈ కులంబును మునిశాపవశంబున నన్యోన్యము కలహించి నశింపఁగలదు.
తదనంతర మేడవనాఁడు సముద్రకల్లోలంబుల నీద్వారక మునుంగంగలదు. 2

కం. ఇద్ధర నేఁజనినంతనె, సద్ధర్మంబెడలి కలివ ♦ శంపదయై భ
ద్రోద్ధతిని బాసియుండెడి, నుద్ధవ! నేలేని యిచట ♦ నుండకు మింకన్. 3

తే. స్వజనబాంధవస్నేహంబు ♦ సర్వముం ద్య
జించి డెందంబు నాయందుఁ ♦ జేర్చి వైచి,
అఖిలమాత్మస్వరూపంబ ♦ టన్న తుల్య
దృష్టిగల్గి యీ భువి సంచ ♦ రించుచుండు. 4

సీ. ఇంద్రియంబులచే గ్ర ♦ హింపఁబడునదెల్ల
మాయయే యది మనో ♦ మయము, — మసత్తు
విక్షిప్తమనమున ♦ వెలయువానికి భేద
విషయమైన భ్రమ మా ♦ విర్భవించు
నా భ్రమంబు గుణదో ♦ షాళిఁగూర్చును, విహి
తం బకర్మము నిషి ♦ ద్ధంబు ననెడి
కర్మభేదములు గ ♦ ల్గవు జ్ఞానులకు, భ్రమో
జ్జృంభిత గుణదోష ♦ చిత్తులకగు.

తే. అమలచారిత్ర! నీవింద్రి ♦ యములబుద్ధి
నిగ్రహించి యీ విశ్వంబు ♦ నిఖిల మాత్మ
యందు మఱియు నయ్యాత్మను ♦ నఖిలనాథుఁ
డైన నాయందుఁగనుము నీ ♦ కలదు ముక్తి. 5

వ. ఏతత్సమదృష్టి కంతరాయములొదవు ననకుము. 6

తే. శ్రుతులయర్థంబు నిర్ధరిం ♦ చుకొని స్వాను
భవమునకుఁ దెచ్చుకొని తుష్టి ♦ వడెద వేని
యఖిలభూతాత్మభూతుండ ♦ వగుదుగాన
విఘ్నతతి యేమిచేయనో ♦ పెడిని నిన్ను? 7

కం. ఇది చేయరానిపనియని, వదలం డిది చేయఁదగిన ♦ పనియని చేయం
డెద సంకల్పవికల్పము, లుదయింపక చేయు జ్ఞాని ♦ యుం బాలువలెన్. 8

వ. ఈ జ్ఞాని గుణదోషోభయాతీతుఁడు. ఇతఁడు కర్మములఁ బూర్వసంస్కార
వశమున నొకప్పుడు చేయు. నొకప్పుడు మాను. నంతియ కాని యీ
చేయుట మానుట లోకనిమిత్తంబుం బురస్కరించుకొని కాదని
యెఱుంగుము. 9

ఆ॥వె. సర్వభూతహితుఁడు ♦ శాంతుండు జ్ఞానవి
జ్ఞాన నిశ్చయుండు ♦ సర్వ విశ్వ
మును మదాత్మకముగఁ ♦ గనువాఁడు సంసార
మునను మఱల దుఃఖ ♦ ముల గనండు. 10

వ. ఇట్లు భగవంతుండైన కృష్ణుం డానతీయ మహాభాగవతోత్తముం డైన యుద్ధవుండు వరిణామంబాచరించి తత్త్వజిజ్ఞాసుడై యిట్లనియె. 11

సీ. యోగేశ! యోగాత్మ! ♦ యోగసంభవ! యోగ
విన్యాస! భద్రముల్ ♦ వెలయుపొంటె
నాకుఁజెప్పితివి సన్న్యాసలక్షణమైన
త్యాగయోగంబు భూ ♦ మా! సుదుష్క
రముగ దే విషయాభి ♦ రతుల కీత్యాగ, మం
దుగ భవద్భక్తిసా ♦ న్యులకుఁ దలఁవ
నైన రానిదినుమ్ము ♦ యట్టిచో మాయా ప్ర
కల్పిత పుత్త్రాది ♦ కలితదేహ

తే. మందహమ్మమకారముల్ ♦ పొందువఱిచి
యున్నమూఢుండ యుష్మదీ ♦ యోక్తు లేగ్ర
హింపవలఁతినే ! యీభృత్యుఁ ♦ డెట్లు సులభ
ముగను సాధించుఁ బరముఁ దె ♦ ల్పుము ముకుంద! 12

వ. ఆత్ముండవు సత్యుండవు స్వప్రకాశుండవు నగు నీవుగాక యాత్మోపదేశ మొసరింప నేబుధుం డన్యుండుగలండు? బ్రహ్మాదిశరీరధారులండఱుఁ ద్వన్మాయామోహితులగుచు విషయార్థబుద్ధులైయుందురు. కనుక నన వద్యుండవు ననంతపారుఁడవు సర్వజ్ఞుండవు నీశ్వరుండవు నకుంఠవికుంఠ నిలయుండవు నారాయణుండవు జీవుండగు నరునకు సఖుండవు నగు నిన్ను నిర్విణ్ణచిత్తుండను వృజినాభితప్తుండనగు నేను శరణమొందెదను రక్షింపు మన శ్రీకృష్ణుం డిట్లనియె. 13

తే. లోకతత్త్వపరీక్షకు♦ల్మానులం లోక, మందు సాధారణంబుగా నశుభవిషయ
వాసనలనుండి తమ్మును♦స్వయముగానె, యుద్ధవా! యుద్ధరించుకొం♦చుందు
రయ్య. 14

తే. అఖిలజీవులయందు హి ♦ తాహితములఁ
జెప్పు నాత్మయేగురుఁడు వి ♦ శేషముగను
మానవుండు ప్రత్యక్షాను ♦ మానములను
శ్రేయముంగంట స్వీయాత్మ ♦ చేతనె సుమి. 15

వ. అందుఁ బ్రత్యక్షము విను. 16

తే. సాంఖ్యయోగవిదులు పురు ♦ షత్వమందె
సర్వశక్తిమంతుని నన్ను ♦ సరిగఁ గంద్రు
వసుధ నేకపాదులు ద్విత్రి ♦ పాదులం జ
తుష్పదుల్ బహుపదు లప ♦ దులును గలర. 17

వ. ఇవియన్నియు మత్సృష్టంబులైనను నాకుఁ బురుషపురమునందు బ్రీతి. కాన బుధు లప్రమత్తులై యీ పురుషదేహంబుననే యహంకారాది వ్యతిరిక్తుండ నైన నన్నీశ్వరుని గృహ్యమాణగుణలింగములచే వెదకుచున్నారు. ఉద్ధవా! తెలిసినదా? ఎట్లన, బుద్ధ్యాదులు జడములు ప్రకాశరహితములు. కాన వీనిం బ్రకాశింపంజేయు స్వప్రకాశుం డొకఁ డుండవలెఁ గదా. మఱియు బుద్ధ్యాదులు సాధనములును నగుట వాశ్యాదులవలె సాధనము లెవ్వాడుం గర్తకుం బ్రయోజ్యంబు లగుచుండుం గనుక నీ కరణములు గలవాఁ డొకఁ డుండవలెఁగదా. అని యి ట్లనుమానప్రమాణము వలన నన్ను వెదకుచున్నారు. ఇంతమాత్రముచేతనే యాత్మం డానుమానికుండని తలంపవలదు. ఆత్ముండు దేహాదివ్యతిరిక్తుండనియుం బరిశుద్ధుండనియు మాత్రము దీనం గ్రహింపుము. ఏతద్విషయమున మహాతేజశ్శాలియగు యదువునకు నొక యవధూతకు జరిగిన సంవాదం బొండు గల దప్పురాతనేతిహాసంబుం జెప్పెద వినుము. ఒకనాఁడు, 18

—* అవధూత యదు సంవాదము *—

కం. [1]అవధూతం ద్విజవర్యుం, గవి నకుతోభయుని దరుణుఁ ♦ గనుఁగొని సద్ధ
ర్మవిదుండు యదువు మ్రొక్కుచు, సవినయముగ నిట్టులని యె ♦ సంభ్రమపరుఁడై

సీ. స్వామి. మిమ్ముఁగన నా ♦ శ్చర్యమయ్యెడిని నిం
ద్రియతృప్తికొఱకు న ♦ ద్దియును జేయ
విట్టి నిపుణబుద్ధి యెట్టులొదవె నీకుఁ?
బండితవరుఁడవే ♦ బాలుపోల్కెఁ
జరియింతు వేటికి? ♦ సాధారణమ్ముగ
నశులు త్రివర్గముల్ ♦ సిరులు యశము
నాయువు వృద్ధిచే ♦ యం గడంగుదురు నీ
యెడ నద్దికన్పట్ట ♦ దింతయేని

తే. కల్యుఁడవు సుభగుఁడవు స ♦ త్కవివి సత్యసంధుఁడవు జడోన్మత్తపి ♦ శాచు
లట్టు లుందువేల? యేకోర్కెయు ♦ నొందవేల? యేపనికిఁ గర్తకావు నీవేల
చెపుము? 20

---

1 ఈ యవధూత దత్తాత్రేయులవారు

ఉ. అందఱుఁ గామలోభజన ♦ వాగ్నిశిఖావళిఁ గూలిమాఁడుచు
మ్రిందుచునుండ గాంగరుచిఁ ♦ గ్రాలు గజంబునుబోలె నెచ్చటే
నుండవు స్పర్శముల్ గనవ ♦ యొంటరిగా వసియింతు వైన నా
నందము నాత్మఁ బొందెదవు ♦ నా కిది యెంతయు వింతయయ్యెడిన్. 21

కం. అని బ్రహ్మణ్యుండును ధీ,ఖని యదు వకుగంగ ద్విజశి ♦ ఖామణి వినయా
వనతుంగని యీ చందం,బునఁ జెప్పందొడఁగె విను మ♦పూర్వవిషయముల్.

-* అవధూత తనయిర్వదినల్వుర గురులఁ జెప్పుట *-

ఆ. ఏరివలన నేను ♦ నీబుద్ధి గ్రహియించి, పొంది ముక్తిఁ దిరుగు ♦ చుండు నట్టి
గురులు నాకుఁగలరు ♦ నరవర! పలువురు, వారిఁగూర్చి చెప్పు ♦ వాఁడ వినుము.

వ. భూమి వాయువు గగనము జలము వహ్ని చంద్రుఁడు సూర్యుఁడు కపోత
మజగరము సముద్రము పతంగము మధుకరము గజము మధుహారి హరి
ణము మత్స్యము పింగళకురరము బాలుఁడు కుమారి శరకారుఁడు సర్పము
సాలీఁడు కీటము ననెడి యిరువదినలువురు నాకు గురువులు. వీనివృత్తులచే
హేయోపాదేయంబులైనయర్థముల నెఱింగి యట్లుమెలంగెద. నేది యే
గురువువలన నేర్చితినో వివరింతు వినుము. 24

కం. దైవవశానుగమగు భూ, తావళిపీడింప నెఱిఁగి ♦ యది, నిజపథముం
ద్రోవక ధీరుఁడు నిలువం, గావలె నన్న క్షమఁ గంటి ♦ క్షమఁ జూచి నృపా.

మ. నగముల్ చూచితె? యేకతంబ పొలుచున్ ♦ సత్త్వాళి కావాసమై
నెగడున్ గైరికముఖ్యధాతువుల మా ♦ ణిక్యాదిరత్నాళిఁ గ్రొ
ల్లఁగనిచ్చున్ ద్రుణవీరుధోషధిఝరుల్ ♦ దాల్చుం బరార్థంబ, యీ
యగరూపక్షితిచేత నేరిచితి న ♦ న్యార్థాత్మవృత్తిత్వమున్.

మ. అనఘాత్మా! విను ప్రాణవాయు వది యా ♦ హారంబుమాత్రంబుఁ గై
కొని శబ్దాదులవాంఛసేయక మెలం ♦ గున్ మాని తద్రీతి భో
జనమాత్రంబునఁ దృప్తిఁ బొంది విషయ ♦ స్పర్శంబొనర్పంగఁ బోఁ
డనవృత్తిం గదె డెందముం జెడక జ్ఞా ♦ నాంతంబుగా నుండెడిన్. 27

వ. జ్ఞానమునకు దేహము, దేహమునకుఁ బ్రాణము, ప్రాణమునకు నాహారము వల
యుంగదా. కనుక విషయార్థముగాక జ్ఞానార్థమాహారము గ్రహించి
దేహయాత్ర సాగింపవలెనని ప్రాణవాయువువలన నేర్చికొంటిని. 28

కం. శీతోష్ణాదివివిధ ధ,ర్మాతత విషయముల నంటి ♦ యాగుణదోషా
పేతమ్మై వెల్గు బహి, ర్వాతము చే సంగరహిత ♦ భావముఁ గంటిన్. 29

చం. అనిలము పుష్పగుచ్ఛముల ♦ యందుఁ జొరంబడి తత్పరీమళం
బెనసిన, దాని నైజగుణ ♦ మే యది యందుమె? కాన నాత్మవ
ర్తనుఁడగు యోగి పార్థివపు ♦ రంబునఁ జొచ్చి తదీయధర్మముల్
గనినటులుండు నిక్కమున ♦ గాదని వాయువుచే నెఱింగితిన్. 30

వ. ఇట్లు వాయువువలన నిస్సంగత్వ నిర్లేపత్వముల నెఱింగితి. సర్వగతంబైన గగనము ఘటాదులచే నసంగాపరిచ్ఛేదముల నొందుటం జూచి యఖిల వ్యాప్తంబైన యాత్మకు దేహాద్యసంగమున వ్యవచ్ఛేదము ముని భావించి సర్వము బ్రహ్మాత్మభావమున సమన్వయించుకొనునని గ్రహించితి. మఱియుఁ దేజోబన్నమయంబులు వాయుప్రేరితంబులు నగు మేఘాదులచే గగనము స్పృశింపఁబడనట్లు కాలసృష్టములైన తేజోబన్నమయగుణమ్ములచేఁ బురుషుం డంటంబడఁడని గగనమువలన నేర్చితి. 31

కం. క్షితినాథా! ప్రకృతిస్నిగ్ధత స్వచ్ఛత తీర్థభూత ♦ తయు మధురత కాం
చితి జలమున మునియుం; దృక్కతనని కని తాకి పొగడి ♦ కాంచుట శుద్ధిన్.

వ. ఇది జలముల గ్రహించితి.

తే. ఉదితతేజస్వి దుర్ధర్షు ♦ డుదరభాజ,నుఁడు తపోదీప్తుఁడగు మునీం ♦ ద్రుండు సర్వ
భక్షుఁడయ్యు దోషమ్ములఁ ♦ బడయఁ డయ్య, వహ్నివోలె నియ్యది యగ్ని ♦ వలన
గంటి. 33

చం. నివురునడాఁగు, నాజ్యమున ♦ నెక్కొను, నాకరతాళ్యపాస్యుఁ డౌ
దివిజులకై హవిస్సులను ♦ ద్రెక్కొను పావకుఁ; డట్లు యోగి యొ
క్కవలను ఛన్నుఁ డొక్కెడఁ బ్ర ♦ కాశుఁ డొకప్డు ముముక్షుపూజ్యుఁ డొ
క్కవడిని భూతభావిమల ♦ ఖండనుఁడై కొను దాతృభక్తముల్. 34

మ. అనలం బాసమిధంతరస్థమగుచున్ ♦ హ్రస్వత్వదీర్ఘత్వధ
ర్మనికాయంబును బొందుమాడ్కి సదస ♦ ద్రూపంబు మాయాకృతం
బుతు నా సృష్టమునం బ్రవిష్టుఁడయి దే ♦ వుండంచు దైత్యుండటం
చును భిన్నాకృతులం గనంబడెడి నీ ♦ శుం డొక్కఁడం చెంచితిన్. 35

తే. సతము వెలుఁగుచున్నను శిఖా ♦ వితతి వహ్ని
కలరు నిత్యమై యటులె భ ♦ వాప్యయములు
భూతములకు నిత్యమ్ములై ♦ పొలుచుఁ గాల
వశతనంచు వైరాగ్యంబుఁ ♦ బడసినాఁడ. 36

తే. కాలగతిచేతఁ గళలకే ♦ గాని హాని
వృద్ధులు సుధాంశునకుఁ గాద ♦ యుద్దిగాంచి

జననముఖషడ్వికారముల్ ♦ తనువునొందుఁ
గాని యాత్మనొందవటంచుఁ ♦ గఱచినాఁడ. 37

కం. కిరణములచే జలముఁగొని, తరణి తఱిమొఱింగి విడుచుఁ, దద్గతి మునియున్
గరణములవిషయములఁగొని, యొరులకొసఁగియుఁభిని వేళ ♦ మొందక మెలఁగున్

చం. అనఘ ! స్వరూపసంస్థితున ♦ కాత్మున కే భిదలుండ. వేయుపా
ధినయినఁ బొందినప్పుడు గ ♦ దే కనుపట్టు ననేకభేదముల్ ;
వనజహితుం డొకండ దివిఁ ♦ భాసిలుచుండి జలాదిబింబితుం
డు నగుచుఁగాదె కన్గొనఁబ ♦ డుఁ బహురూపముల న్నృపాలకా ! 39

వ. ఇట్లుపాధులవలన భేదంబులు స్థూలదృష్టికి గోచరించుచున్నవి కాని వాస్తవ
స్వరూపంబునకు లేవని సూర్యునివలన గ్రహించితి. 40

— అవధూత యదువునకుఁ గపోతకథ నుడువుట —

ఆ॥ ఎవరితోడనైన ♦ నెవ్వాఁడైనను నతి, స్నేహభాషణములు ♦ సేయరాదు
చేసెనేని గువ్వ ♦ చెలువున సంతాప, మందఁగలఁడు వినుమ ♦ యువ్విధంబు. 41

చం. కలదొకపావురంబు చిర ♦ కాలమునుండి యరణ్యమందు నా
కులఁ జిఱురెమ్మలం బఱపుఁ ♦ గొమ్మల నిమ్ముగుమఱ్ఱిమ్రాఁకుపైఁ
బులుఁగమిఁ గూడు కట్టుకొని ♦ పొత్తియొకర్తుకతోడ జోడుగ
ట్టి లలితకామసౌఖ్యముల ♦ డెందమునం బరితోషమందుచున్. 42

చం. ఎరలకుఁబోవుచో నిరువు ♦ రేగుదు, రెయ్యెడఁగూరుచున్న ని
ర్వు రొరసికూరుచుం, డ్రెపుడు ♦ బువ్వఁ బరస్పర మిచ్చిపుచ్చికొం
దు, రొకటనాడుచుం, డ్రొకటఁ ♦ ద్రొక్కుచునుం, డ్రొకటన్ సముత్ప్రీతిన్
దిరుగుచునుండ్రు చూడ్కిని మ ♦ దిం బెనవేసియు నాల్మగల్లిటుల్. 43

కం. పవలనక రేయునక యిటు, కవఁబాయక మరులుఁజేసి ♦ కామసుఖములం
దవిలి మెలఁగఁ జూలునిలిచె, నువిద కది ధవుండెఱింగి ♦ యుత్సాహమునన్.

సీ. పెసలలో మిసమిస ♦ నెసఁగెడి చిఱుతను, వ్వనిజాలఁ దెత్తునా! ♦ నాతిమిన్న!
వరిగల నిరవొందు ♦ సురభికమృదు భూక, లిక తేర్చి తెత్తునా? ♦ సకియమిన్న !
జొల్ల క్రేవల బాఱి ♦ చొల్ల పొట్టాడ్చి గిం, జల నేరి తెత్తునా? ♦ కలికిమిన్న !
ఇప్పపూఁగుత్తులఁ ♦ గుప్పకట్టిన మంచు, బొట్టులం దెత్తునా? ♦ పొలఁతిమిన్న !

తే. ఈవు నాతోడ నెగిరిరా ♦ లేవు త్రొటు, పడక వడయాడ లేవు నా ♦ పడఁతిమిన్న!
యింటఁగదలక యుండుమా ♦ యెద్దికోర్కి, తెలుపుమది దుర్ఘటంబైనఁ ♦ దీర్చు
వాఁడ. 45

తే. అనుచును గపోతికోర్కుల ♦ నడుగు నడిగి
వానిఁదీర్పంగఁజని కొంత ♦ వట్టు మరలఁ
దరుణిఁజూడ వెన్కకువచ్చు ♦ దానిఁబాసి
నిలువలేడ క్షణంబైన ♦ నృపవరేణ్య! 46

తే. ఎటులొ ప్రాణమ్ముబిగవట్టి ♦ యిటునటు చని
యాచరించు నాయావను ♦ లా కపోత
మింద్రియములకు వశుఁడైన ♦ నెవఁడు నింతె
పక్షియేమి! నరుండేమి! ♦ పార్థివేంద్ర! 47

కం. అంత యథాకాలంబునఁ, గాంతస్వనీడమునవిడియెఁ ♦ గనదండములన్
గాంతుఁ డవిచూచిముదిత, స్వాంతుండయ్యెఁ దనకొలము ♦ సాఁగునటంచున్.

కం. ఆజలభరితాండంబుల, రాజా! హరిదుర్విభావ్య ♦ రాజచ్ఛక్తిన్
దేజరిలిరి శిశువులు స్వీ, యాజేయంబైన కర్మ ♦ మది తోడుపడన్. 49

వ. అంతం గపోతి యండంబులంబొదిగి పిల్లలంజేసె. 50

కం. ఆమృదులావయవము లా, కోమలతనురుహము లా ప్ర ♦ కూజితగతు లా
గోములు గని తలిదండ్రులు, భూమీశా! యెంతొ మోద ♦ ముం గనిరి గదే.

చం. కలరవముల్ ఘటించుచును ♦ గ్రమత రెక్కల నట్టిచూచుచున్
గులుకుచు నిల్చుచున్ మెడలఁ ♦ గొంచొకవాలిచి యంజద్రొక్కుచున్
బలుకులఁ దియ్యమూన్చుచును ♦ బైఁబడి ముక్కుల నల్లఁబ్రాముచున్
గలికివనుల్ వొనర్చుచును ♦ గ్రాలిరి బిడ్డలు వారు మోదిలన్. 52

ఉ. ఎచ్చట నేవదార్థము గ్ర ♦ హించినఁ దామభుజింప కింటికిం
దెచ్చి ముఖంబులందిడుచు ♦ దిక్కులనేరవమైన దాచుచుం
దిచ్చమొగమ్ముగా గఱుల ♦ తెంకుల గూటిమొకమ్ము చేరఁగా
వచ్చినఁగూడ నోర్వ కిటు ♦ పావలఁ బెంచుచునుండి రిర్వురున్. 53

ఉ. బాలకు లింట నొంటరిగ ♦ వర్తిలుచుందు రటంచొకప్డు డి
ల్లాలినిఁబంపుఁ దిండికొఱ ♦ కామె నొకప్డు నిల్పి యింటఁ దా
నే లలినేగు నిట్టు లెర ♦ నేర్పునఁ దేఁగని గోలతో నెదు
రొక్కలొనరించు సంతుఁ బిత ♦ రుల్ గని యెంతముదంబుఁ గాంతురో. 54

చం. ఒరగుచు వాలుచుం బదము ♦ లూనుచు ముక్కునొడ్డికొంచు నే
వరుసనొ మెల్లగానడచు ♦ వైఖరి నేరిచి ఱెక్కలెత్తుచున్
బఱచుచు నూఁచుచున్ గొలఁది ♦ వట్టునదాఁటుచు గూటినుండి యు
ర్వరకునుడిగ్గుచున్ జదలఁ ♦ బాఱఁగఁ గొండొకనేర్చె బోదలున్. 55

ఉ. పిల్లల యిట్టిపోకడల ♦ వేడుకఁజూచుచు నాల్మగళ్ళు దా
ముల్లములందు మోదముల ♦ నొందుచునుండుదు రెందుకోసమో?
తల్లియటంచుఁ జూచెదరె? ♦ తండ్రియటంచును గౌరవింతురే?
రెల్లలఁ దెచ్చిపెట్టెదరె? ♦ ఱెక్కలువచ్చినపిమ్మటన్ సుతుల్. 56

వ. అంత నొకనాఁడు కపోతంబును గపోతియు బిడ్డ లొకింత పెరిగిరిగదా యని నిర్భీకులై యిరువురు గొఱఁకుల కరిగినతఱి దైవికంబుగా నొక బోయ యయ్యెడ కేతెంచి వనస్పతి నవలోకించుచు 57

కం. కిలకిల కవకవ కువకువ, కలరవములు సలుపు గువ్వ ♦ కందులఁగని సూ
రెల వలలఁబన్నిచనె గుల్మలతాంతాంతరితనీల ♦ మహీతాంగుండై. 58

కం. ఆ సిసుఁగులు మెల్లఁగ నుడ్డీనము సండీనముం బ్ర ♦ డీనము నేర్వం
బూని కడుఁద్రుళ్ళుచును వల,లోనఁబడిరి తెలియకెట్టు ♦ లుంగర్మగతిన్. 59

కం. వలఁబడి గోళ్ళఱక్కుచు ♦ బల్మరుఁ ద్రాళులఁబట్టి ముక్కు డొ
ప్పలతుదినొక్కుచున్ గఱుల ♦ వట్టుకదల్చుచు మింటికేగ మే
నలయికఁద్రిప్పుచున్ గలక ♦ లారవముల్ వచరించుచున్ విది
క్కులఁబరికించుచున్ జనని ♦ కోసము కుందుచు సొమ్మసిల్లఁగన్. 60

కం. అచ్చటఁ గపోతి ధవుతో, నొచ్చెల! తడవాయె గింజ ♦ యుం గఱవాయె
న్బిచ్చిగనుండెను మది నీ,వచ్చట నే వెదకి తెమ్మ ♦ యొర నేఁబోదున్. 61

కం. అనిచెప్పి యొక్కవరుగునఁ, జనుదెంచి స్వనీడమున క ♦ చట వలలో నుం
డిన బిడ్డల దీనులఁ గనుఁ,గొని గుండియవగులఁగొట్టు ♦ కొను చల్లాడెన్. 62

సీ. అయ్యో! యిదేమియ ♦ న్యాయంబు దేవుఁడా!, కూనలగొంతులు ♦ గోసినాఁడ
వివి నిన్నుఁదిట్టెనా? ♦ యేమేనిచేసెనా?, బోదలఁగన జాలి ♦ లేద నీకు!
ఒరులజోలికిఁబోక ♦ యుండు నాకడుపును, గాల్చితివేమి రా ♦ క్షణములోన
నీవనిసేసిన ♦ నేమిలాభము? పక్షి, నేడిపించుటలును ♦ క్రీడలటర

తే. అయ్యొ! దేవుఁడా! యింతక్రూ ♦ రాత్ముఁడవుర!
కనులఁజూపి కొంపోవఁగాఁ ♦ జను నె! కట్ట!
పిచ్చుకవయి బ్రహ్మాస్త్రంబు ♦ వేయుదురటె!
దిక్కులేని మే మగపడి ♦ తిమటె నీకు? 63

చం. తొడుకొన నైతిఁబున్నములఁ ♦ దొల్లి నదృష్టవిహీనురాల నా
కడుపున నేలఁబుట్టితిరి ♦ గాదిలి నందనులార! పున్నముల్
పుడికిన యొండుజవ్వనికిఁ ♦ బుట్టిననైనఁ జిరాయురున్నతుల్
వడసి సుఖింతురేమొకద ♦ బాపురె! యెంతటికీడుపుట్టెరా! 64

కం. అని పిల్లలఁగని జననియు, జనకుంగని పిల్ల లొక్క ♦ సారి మొగచి రో
దన మొనరింపఁగ సాఁగిరి, విని విజితేంద్రియులు గూడ ♦ విహ్వలపడఁగన్ 65

కం. వినఁజాలక పిల్లలరోద, మనఁజాలక వారిఁ బాసి ♦ మఱిచేటు దుపం
గనఁజాలక పెరవెరవా, ఘనజాలక ముల్లను దోరఁగె ♦ గ్రక్కునఁ దానున్.

కం. అంతం గపోత మట నొక
కొంత మసలి యింటిగాలి ♦ గొబ్బున సుడియన్
స్వాంతమున నొదవెఁ దన యి
ల్లంతియుఁ గూల నపుడేమి ♦ యగుదునో యనుచున్. 67

వ. అంతట వెంటనే 68

కం. ఛీ! పాడుతోఁచి కంచటు, చూపువలపి వెనుకఁ జూచి ♦ జోబిళ్లు భవా
నీపతికని నుడివి యెగిరి, కూ పెట్టుచుఁ బఱవఁ బిట్ట ♦ కూటువఁ జదలన్ 69

కం. కని యేమీయులబల? మే, వనచరుఁ డటరాఁడుగద శివ! శివా! మాకుం
దినగండము నూతేఁడుల, మనుగడ యీ పాడు బ్రదుకు ♦ మాదియటంచున్

కం. ఎంచుచు నెఱకలకవ జా, డించుచు ముంజూపుతో వ ♦ డిం బర్విడి యే
తెంచి యెదురులు జాలింగనుఁ, గొంచుండం బీతుగదుర ♦ గూటం ద్రావెన్. 71

కం. దోయిడి గూటింగని యే, దోయిడుమ ఘటిల్లెనంచుఁ ♦ దొరతొర లోనం
బోయి మరల వెలికింజని కూయిడుఁ గనఁబడవ కనులు ♦ గూడన్ భీతిన్. 72

తే. అంతకు న్వగచి వగచి ♦ యాస్యము వఱు
వట్టుగొన సొమ్మవోయిన ♦ వనిత ప్రియుని
సారము విని తెప్పలెత్తి యా ♦ పురుమటంచు
నేడ్చె బిల్లలుఁ దోడ్తోడ ♦ నేడువంగ. 73

కం. ఆ యేడ్పుటులివు విని యు, య్యో! యనిమాత్రమని కూట ♦ నొరఁగె నవశమై
ఏయొకవడికో లేచి క, టా! యను చత్తరువు చెంగ ♦ టకు నట్లొచనన్. 74

కం. చని గుండె చెఱువుగా లల, నను బిల్లలఁ గాంచి వగచు ♦ నద్దైసలం జు
ట్టును గ్రిందఁబడును బొరలా, డును దలబాదుకొను జేడ్చు ♦ దుం జెయ్యేదుగున్.

వ. అంత గొంతతడవున కక్కపోతనాథుండు మెడయెత్తి మిన్ను నూచి 76

ఆ. ధాత! నీవరిష్ట ♦ తాతివి గాక మా, కొంప నొక్కసారె ♦ కూల్చితటర!
చిన్న పెద్దలకును ♦ జేర్చి యొకనాఁడె, వ్రాయుదురకొ వట్టి ♦ పాడు వ్రాఁత? 77

కం. మా పెద్ద లతిథిజనపూ, జావరులై స్వతనువులనొ ♦ సంగిరటులు నే
నోపన సేయఁగ? నీవసి, పూవలకై యొగ్గఁదగునె? బోయ పెదన్నా! 78

సీ. అయ్యో! కళత్ర మి♦త్రులవశమైపడియుండఁ, జూచునాకను లేల♦నూడరాదు?
వాయెండఁగా బిట్ట♦వాపోవ వినెడి నా, వీనుల నేటికి ♦ వ్రేయరాదు?
ఉచ్చుబిగింపుల♦నొందిరి ముద్దగనని, యెఱుఁగు నామది నేల ♦ తఱుగరాదు?
ఆలుఁబిడ్డలగోడుఁ ♦ ద్రోలలేనిగృహాధి, కారిని నన్నేల ♦ కాల్పరాదు?

తే. అక్కటా! యిల్లువల్లకాఁ ♦ డయ్యె నేఁడు
బాపురే! మదాశలు పాడు ♦ వాఱె నేఁడు
మాయురే! నాతనువు వ్యర్థ ♦ మాయె నేఁడు
కటకటా! యెట్లు లీకీడు ♦ గడచు నేఁడు? 79

కం. అనురూపయు ననుకూలయు, ననువ్రతయు భర్తృదేవ♦తాత్మయునగు భా
ర్యను బాసి యొంటిఁ బ్రదుకే, మని బ్రదికెద సుఖము లేక♦యులమటపడుచున్.

సీ. అతిథు లభ్యాగతు ♦ లరుదేర వారికిం, బువ్వను బెట్టెడి ♦ రెవ్వరింక?
పనులచే నలయిక ♦ వడి గీముసేర నా, యెల్లశ్రమము దీర్తు ♦ రెవ్వరింక?
వెలివాకిటంగాంచి♦విరియు నవ్వులను నా, కెదురుగాఁజనుదెంతు♦రెవ్వరింక?
మదిలోని నావ్యథ ♦ లడవడలైపోవ, నించుగాఁ బల్కువా ♦రెవ్వరింక?

తే. అట్టి ప్రాణంబు ప్రాణ మర్ధాంగి గేహ
లక్ష్మి భార్య గార్హస్థ్య ఫ ♦ లమ్ము నిజకు
లాంకురము స్వీయ తేజ మ ♦ య్యనుఁగుసంతు.
నిట్లుగా నెట్లు జీవింతు ♦ నింకమీఁద. 81

వ. అని యక్కపోతవిభుండు మిక్కిలి విలపించి విలపించి నిలుపోవక తాను నవ్వల నవ్వలందూఁకె. నిదియంతయుం జూచుచున్న లుబ్ధకుండు క్రూరుండు చనుదెంచి కపోతకుటుంబంబుం గ్రహించి సిద్ధార్థుండై నిజగృహంబున కరిగె. నాహుషాత్మజా! యిట్లు ద్వంద్వారాముండు శాంతాత్ముండగు కటుంబి కుటుంబము పోషించుకొనుచు సానుబంధుండై కపోతమువలె దుదకు నశించును. 82

తే. ఎపుడు మోక్షలక్ష్మీద్వార ♦ వివృతిసేయఁ
జాలు మానవజన్మం బె ♦ సంగికూడ
గృహవిలంపటుండగును వా ♦ డీ కపోత
మట్లు లారూఢవిచ్యుతుం ♦ డని యెఱుంగు. 83

వ. అని యవధూత వలికెనని శ్రీకృష్ణుండు నుడివినట్లు శుకర్షి వచించెను. 84

ఇది సప్తమాధ్యాయము.

అష్టమాధ్యాయము

కం. బంధురవృథులాశాసం,బంధము బంధము ప్రవృత్తి ♦ వరునికి మఱి యిం
బంధనముగల బుధుఁడును శో,కాంధతమసమందుఁ బడును♦ హరిహరనాథా!

వ. [1]దేవా ! శ్రీ శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లనియె. 2

తే. అంత శ్రీకృష్ణపరమాత్మ ♦ యాత్మ శిష్యుఁ
డైన యుద్ధవుతో నిట్టు ♦ లనియె నుద్ధ
వా ! యదుమహీమహేంద్రున ♦ కాదరమునఁ
దనగురులఁగూర్చి యవధూత ♦ యనియె నిట్లు. 3

—* అవధూత యదువుతో నజగరాది గురులంగూర్చి చెప్పుట —*

వ. భూరమణా! మహాజగరముం గని నేర్చినదానిం జెప్పెద. 4

ఉ. కోరినఁ గోరకున్న నొడఁ ♦ గూరును దుఃఖము ప్రాణికోటి; కా
తీరున నెవ్వ డైంద్రియక ♦ దివ్యసుఖంబులు నాకమందు న
న్నారకమందుఁ గల్గు జన ♦ నాయక ! కర్మచయానుసార; మా
కారణముం గ్రహించి బుధ ♦ గణ్యుఁడు కోరఁగరాద దేనినిన్. 5

సీ. సారవంతంబైన ♦ నీరసంబైన మ
హాస్వల్పమైన న ♦ త్యధికమైన
దైవికంబుగను ప్రా ♦ ప్తంబైన యన్నంబుఁ
గుడుచుచు సంతృప్తిఁ ♦ గూరవలయు
నొకవేళ నాహార ♦ మొదవనిచో నిరు
ద్యముఁడై నిరాహారుఁ ♦ డై శయించి
దినములు పుచ్చంగఁ ♦ జనుఁగాని దానిని
బడయంగ నింతయుఁ ♦ గడఁగరాద

తే. కరణబలము స్వాంతబలంబు ♦ కాయబలము
కలిగియుంగూడ నేవని ♦ సలుపరాదు
నిదురమాని యాత్మనిరీక్ష ♦ నెగడుచు న్న
యుండవలె నజగరముచే ♦ నివ్వి గంటి. 6

సీ. ముని సముద్రునిచెలు ♦ వున దుర్విగాహ్యుం డ
నంతపారుండు దు ♦ రత్యయుండు
వినుతప్రసన్నగం ♦ భీరుఁడక్షోభ్యుండు
నారాయణపరుం డ♦నఘ చరిత్రుఁ

[1] ఈ యధ్యాయము 17-5-1946 ప్రారంభము.

డని యెఱిఁగితి; మఱి ♦ యర్ణవంబు సరిచ్చ
యప్రవేశత వృద్ధి ♦ నందఁబోవ
వానకాలంబుల; ♦ జటుతరగ్రీష్మంబు
లందు నదీప్రవా ♦ హములు లేమి

తే. శోషిలద; ముని యట్లు సం ♦ తోషమందఁ,
బోవఁడు సమృద్ధకాముఁడై ♦ భూపవర్య!
వాంఛ లవి నెఱవేఱమి ♦ వనరఁబోఁడు,
యిద్ది సంద్రంబువలన గ్ర ♦ హించినాఁడ; 7

తే. మిడుత రూపమునను భృంగ ♦ మసరుగంధ
మునను గజము స్పర్శమునను ♦ వనహరిణము
శబ్దమునను మీనమ్ము ర ♦ సమ్మునను వి
మోహితములై నశించును ♦ భూపవర్య! 8

తే. నిప్పు మిడుత గాంచి భ్రమించి ♦ గుప్పమంచు,
నగిరి యందులోఁబడి చచ్చు ♦ వగఁ బురుషుఁడు
వనిత దేవమాయం గాంచి ♦ భ్రాంతి నురికి
కడకు నంధతమో నర ♦ కమునఁ గూలు. 9

సీ. ముద్దుమో మిదిగాదు ♦ పూర్ణేందుబింబంబు, కనుఁగవగాదిది ♦ కలువదోయి
చెక్కులుగావివి ♦ చెల్వుటద్దంబులు, తొగరుమో విదిగాదు ♦ దొండపండు
గళమిదిగాదు సిం ♦ గారంపుఁజిందంబు, బలుగుబ్బ లివిగావు ♦ పైఁడిగిండు
లూరులుగావివి ♦ భూరిరంభాలతల్, నెన్నడుమిదిగాదు ♦ నింగిపొంగు

తే. పదములా యివి చిగురుజొం ♦ పములుగాక
కరములా యివి తూడుల ♦ సిరులుగాక
నెఱుకలా యివి తుమ్మెద ♦ గఱులుగాక
కొమ్మయకొ యిది బంగారు ♦ బొమ్మగాక. 10

వ. అని పురుషుండు భోగాభిలాషం జేసి కాంతంగని స్వాంతంబునఁ జింతించుచు 11

మ. అనఘా! రూపసిఁడీ హసించు మృదుతే ♦ హచ్ఛాయ నాసాయుగం
బును నావాల్గనుఁజూడ్కి నావరున మా ♦ మోమంద మామందహా
సనిధానంబును నాయొయారినడ నా ♦ చన్దోయిలావణ్యముఁ
గని విశ్రాంతి సుఖంపఁగోరుచుఁ బతం ♦ గంబుంబలెం జచ్చెడిన్. 12

వ. రూపవిలాసవిషయంబునఁ బతంగంబుపోలె నరుండును నశించునని యెఱిం
గితి నీకఁ దుమ్మెద యనియుఁ దేనెటీఁగ యనియు మధుకృత్తు ద్వివిధంబు.
అం దాద్యంబు భృంగంబు గంధవిషయంబున నశించె విను. 13

ఉ. తమ్మిని వాలి యందలి య ◆ దారసుసౌరభయుఙ్మరందముం
గమ్మఁగఁ ద్రావు చా స్తమయ ◆ కాలము పువ్వవల న్ముడుంగ భృం
గ మ్మట బందియౌ; మునియు ◆ గ్రాసజిఘృక్షు గృహ మ్మొకంట వా
స మ్మొనరింప మోహమువ ◆ శమ్మున బద్ధుఁడగు న్నృపాలకా! 14

ఉ. ఒక్కొకపువ్వుముం దఱిసి ◆ యొత్తుడు సేయక కందనీక యొ
క్కొక్కకణంబు తేనెఁ గొను ◆ చుండు ద్విరేఫమునోజ మౌని యొ
క్కొక్కగృహంబుచేరుచు మ ◆ హోగ్రత గేస్తు నలంపఁబోవ కే
యొక్కకణంబొ కొంచుఁ దను ◆ వోమును మాధుకరప్రవృత్తిచే. 15

తే. అనఘ! యణుమహాశాస్త్రంబు ◆ లరసి యెచట
నెంతసారమున్నను గ్రహి ◆ యింపవలయుఁ
బువ్వు పువ్వున కేగుచుఁ ◆ బొలుచు మధుక
ణమ్ములం గొనియెడి షట్ప ◆ దమ్మురీతి. 16

వ. అని గ్రహించితి నింకం దేనెటీఁగం జెప్పెద 17

కం. భూపా! పొట్టకుఁ దినకే, వో పాట్లంబడుచుఁ బువ్వు ◆ పువ్వుకుఁ దేనెం
జేపట్టి కూడఁబెట్టి యు, యో! పెరతోఁ దేనెటీఁగ ◆ యుం బొలియుఁగదే 18

కం. చేపడినబువ్వ నప్పుడె, సావడవలె దోయిటఁగొని ◆ చనవలె తేడే
రేపటికని మాపటికని, యీపారుఁడు కూడఁబెట్టు ◆ నేని నశించున్. 19

వ. ఇది తేనెటీఁగయొజ్జవలన నేర్చికొంటి నింక స్పర్శాశక్తి నాశహేతువని గజముచెప్పె వినుము.

ఆ. కట్టెబొమ్మయైన ◆ గరితయా నే న్మని, యంఘ్రితోడఁగూడ ◆ నంటరాదు
గడ్డిగప్పియున్న ◆ గర్తంబుపై స్పృష్ట, కరిణి దాఁకిగాదె ◆ గజము సిక్కు. 21

ఆ. ఆత్మమృత్యువైన ◆ యంగన నంటరా, దంటెనేని చచ్చి ◆ నట్లె యౌతఁ
డాడుహస్తి వెంట ◆ నంటినద్విరదమ్ము, హతము సేయుఁ బరబ ◆ లాఢ్యగజము.

ఉ. పొట్టకు మెక్కఁబోక శ్రమ ◆ ముల్ పడుచున్ మధుమక్షికంబులుం
బెట్టిన తేనెపట్టులు వి ◆ వేకి యుపాయముతో గ్రహించు నా
గుట్టును జూచి భోగముల ◆ కు న్మఱియీవికిఁగాక విత్తమే
పట్టున సంచయంబు సలు ◆ పం దగదంచు గ్రహించితి న్నృపా! 23

ఉ. బాగుగఁగూర్చి తేనియల ◆ పట్టుల వానిని ద్రావఁబూను జుం
టీఁగలకన్న మున్ను గ్రహి ◆ యించెడి యమ్మధుహారు లట్లు నా
నాగృహిణుల్ శ్రమంపడి పొ ◆ నర్చిన వంటకముల్ గ్రహింతు రీ
యోగులు వారికంటె మును ◆ యోగులుగారటె యగ్రపూజితుల్. 24

వ. ఇట్లుద్యమరాహిత్యంబునను భోగము సంభవించుచున్నదని తేనియ హరించు మధుహారివలన నేర్చితి. 25

తే. యతివరుఁడు భగవద్గీత ♦ నాలకింప
వలయు గ్రామ్యగీతంబులఁ ♦ జెవిఁగరాదు
మృగయు గీతికామోహంబు ♦ సొగియఁగాదె?
మృగము బంధింపఁబడెడిని ♦ నృపవరేణ్య! 26

తే. సుందరుల నృత్తవాదిత్ర ♦ సురుచి గీత
ములను వివిధరాగాలాప ♦ ములను ఋశ్య
శృంగుఁడు మృగీసుతుఁడు విని ♦ చెడియెఁ గాన
వాని తెరవునకుం జన ♦ వలవ దెపుడు. 27

వ. ఇట్లు మృగశిక్షిత మెఱింగించితి నిఁక మీనశిక్షితము నుడివెద నది రస విషయకము. విను. 28

తే. రసన కడు క్షోభపెట్టు దు ♦ ర్జయ కదయ్య;
నరుఁ డసద్బుద్ధియైదాని ♦ మరగెనేని
యెఱకు నాసించి దిగ్రమింగి ♦ మృత్యుముఖముఁ
జొచ్చినట్టి మీనమువోలెఁ ♦ జచ్చు నితఁడు 29

తే. ఋషివరుల్ నిరాహారులై ♦ యింద్రియముల
గెలిచెదరుగాని జిహ్వను ♦ గెలువలేర
యట్టియెడ జైహ్వ్యచాపల్య ♦ మధికమగును
దీనిగెల్చిననే జితేం ♦ ద్రియత వరఁగు. 30

కం. ఎందాఁక రసనగెల్వఁడొ, యందాఁక జితేంద్రియుం డ ♦ టంచనరా దా
తుందుని, దీని గెలుచునే, నందిక నన్నింటి గెల్చి ♦ నట్లె నృపాలా! 31

-* పింగళాగీతము *-

వ. పింగళ నైరాశ్యము నేర్పినది.

కం. పింగళ యను పేరిటి వా,రాంగన యొకతె మును జనకు ♦ ననుపమపురమం
దుంగలద, దానిహొయలె,న్నంగసహస్రముఖుఁడుఁ ఘ♦ణింబులువాల్చుఁ.

సీ. నెఱిగొప్పు మెఱుగొప్పు♦తెఱఁగుప్పతిల్లఁగా, విరవాజిపువ్వుల♦సరులుదుఱిమి
నునుఁదమ్ములనుజిమ్ము♦ననయమ్ము నామీఱు, ముద్దుమోమునబొట్టు♦దిద్దితీర్చి
మినగల్వలను గెల్వఁ♦గను బిల్వఁగలకన్నుఁ, గవఁగజ్జలంబును♦గలయఁజమిరి
బలుమించుకొలమంచు♦లలినెంచఁదగుమేనఁ, దొమ్మిదిరతనాల♦సొమ్ములూని

తే. పొలవ మొలికెడికలపము ♦ లొలయ నలఁది
హొన్ను సరిగపూల దుకూల ♦ మొఱవు నెఱవ
గోటు నీలంపు ఱవికడా ♦ లీనుటుమీాట
వీధి నిలుచుండు జగజంత ♦ వేశ్యకాంత. 34

సీ. పగడాల బరిణలో ♦ మగరాల తళుకునాఁ, గెంబెదవుల నవ్వు ♦ క్రేళ్లువాఱ
నీలాలగని కాంతి ♦ లీలాలహరినాఁగఁ, గంటిక్రేవల చూపు ♦ కళుకు లొలుక
ఉమ్మెత్తపూ గోము ♦ దుమ్మెత్తఁగలచీర, కుచ్చెళ్ళు పాదాలఁ ♦ గ్రుమ్మలాడఁ
బైఁటకుఁగా లోఁగక ♦ బైటకుం ద్రుళ్ళుచు, వల జక్కవలన గు ♦ బ్బలు నటింప

గీ. స్తనభరంబున సోలియు ♦ ఘననితంబ
మూఁదుకొన నిల్చి నెన్నడు ♦ మేదొ యనఁగ
గ్రొవ్వ మంజీర ఝుళఝుళం ♦ ఝుళరవంబు
మొఱయఁ బింగళ వీధిలోఁ ♦ దిరుగుచుండు. 35

కం. తలవాకిట మెఱఁగుచుఁ జెం, తల వాడలఁ గోడెకాండ్రు ♦ తమ వలపుం జేఁ
తల వాఁడినాప వెలకాం, తల వాసిం గనియె రూపు ♦ నం ద్రాయమునకా.

వ. అంత నప్పింగళ నల్లనం డాసి, 37

తే. ఒకఁడు రూకలు పదియును ♦ నొకఁడు రెండు
పదులను మఱొక్కఁ డేఁబది ♦ పలుకు నొకఁడు
వందయును నేకతము వీరి ♦ వారి నేరిఁ
గాదనుచు నంతకెక్కుడు ♦ కాంత సేయు. 38

సీ. కొనగోళ్ళ నెఱులంటు ♦ కొను బైఁటజాతి గు
బ్బల యుబ్బు మొదలంట ♦ వెలికిఁ బర్వ
సెలవి లోకేళిఁజల్ ♦ సిగ నొక్కవట్టును
గెమ్మోవి సిగసిగల్ ♦ గ్రుమ్మరిల్ల
నటు నిటు నడయాడు ♦ నసదుగా నూఁగ శ్రో
ణీచక్ర మురల సం ♦ దియలు మ్రోఁగ
చిటిక వేయుచు క్రేఁత ♦ జల్లుజావళిఁ బాడు
కొదికిజోద్దేశమం ♦ చెదురు నమ్మ

తే. కతము లేకయె యడబాల ♦ గనరుకొనును
బయటిగుమ్మము నిరుగేలఁ బట్టి నిలుచు
బాటసారులఁ గనుగొట్టి ♦ పలుకరించు
నందుకై వేచియున్న య ♦ య్యన్నుమిన్న. 39

ఉ. కాళులు సాఁచి యందియలు ♦ ఘల్లుల లాడఁగఁ జేయు, జంఘుఁ గై
వ్రేళుల నొయ్యన న్నిమురు ♦ బింకపుఁ జన్గవ పొంగ నాభికా
గోళము గానరా నరవ ♦ కోమలజృంభణ మాచరించుఁ బె
న్గోకవిధాన విప్పఁగనుఁ ♦ గోసల ముంగిట సన్నివిష్టయై. 40

చం. చనుకుదు రక్షుబం బసఁ బ ♦ సందుగఁ బయ్యెదఁ జెక్కఁ గంటఁబో
ల్చు నగవు-కోడ నాడు గఱి ♦ చుక్ బెఱఁజూచుచుఁ జేతఁ బావురం
బును గొని పెంటి యల్లదిగొ ♦ పొమ్మని వ్రేలిచి జూపు నందుకా
కినుక లటంచుఁ బంజరకు ♦ కిం బలుకు న్నిలుచుండి వాకిటన్. 41

ఉ. తెల్లనిచీర వెన్నొరసి ♦ దీర్ఘవినీలిమ వేణి వ్రాఁచు నా
నల్లలనాడ, జాతిన వ ♦ యంట చెఱంగు స్మరధ్వజంబునాఁ
గ్రేల్లుఱుకన్ దరస్మితము ♦ గీల్కొను మోమొకయోర చేసి యా
హల్లకపాణి గ్రుమ్మరు గృ ♦ హాంగణమందొరుమాడ్కి పైఁబడన్. 42

తే. మఱఁది ! రా యాడుకొంద మీ ♦ వెఱఁగవేని
నేరిపెదలే క్షణంబులోఁ ♦ గూరుచుండు
మదిగొ గూటిలోఁ జిట్లపే ♦ కండికొనుము
కలదె గురుదక్షిణకును రొ ♦ క్కంబు కొంత 43

మ. వ్యవసాయం బది సాఁగుచున్నయదె బా ♦ వా! యెవ్వఁ డీదారిఁ బ
ట్టవు మా తుక్కకు నాగ్రహం బొదవకుం ♦ డన్ సంచరింపం దలం
తువు గాఁబోలును మీపొలంబునను గ ♦ ద్దో గుత్తివంకాయ చె
ప్పవులే చెప్పినఁ దెచ్చి పెట్టుమని ని ♦ ర్బంధింతు నంచెంతువో ? 44

ఉ. మామకు మేము గన్నకుదు ♦ మా యని నవ్వుచు నిష్ఠురోక్తులం
గీముసఁ జేర్చి జుట్టుముడి ♦ కిం బువుదండలు సుట్టి యుత్తరం
బ్రాముచు నీకు నేమికొద ♦ వల్ రతియన్నదె యొద్ద లేదు గా
నీ మదనుండవే యనెడు ♦ నిట్టులు మీసలు వట్టి యూఁపుచున్. 45

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వేశ్యాలలామ. 46

సీ. ఒకనినిఁ జూచు నిం ♦ కొకనిని బిల్చు వే, ఱొకనితోఁ బల్కు మ ♦ ఱొకనితోడ
నవ్వు నింకొకనిఁ గ ♦ న్సన్నలు సేయు నొం, డొక్కని గేలిసే ♦ యును నొకవ్వ
డేమి తెచ్చితి వని ♦ యెగసి జేబుంబట్టు, నింతయే చాల్చాలు ♦ నేఁగుమనును
ననుకునురని సెజ్జ ♦ నంగంబు వైచుఁ జ, వ్వాడుగాఁగఁ జవ్వనఁ ♦ బోవు వెలికి

తే. మరల గదిలోని కేగు వెం ♦ బడిన వీది
కరుగుఁ దల్పుఁదీయును వేయు ♦ నటునిటు గను

నావులించు నిద్దురచేటు ♦ యనును గోరు
ధన మొసఁగువాఁడు లేఁడె యిం ♦ దనుచు గోణఁగు. 47

కం. ఒకరేయి నగము దాఁటువ,అకు నొకనాఁ డెల్లరేయి ♦ శ్రమపడి నూచుఁ
నకియఁకుఁ గోరినధన మి,చ్చి కవయురాఁ డొక్కఁడైనఁ ♦ జిత్రముగాదే. 48

కం. ఇట్టులు కాలము గడవం, బట్టుదలయు హెచ్చి శుల్క ♦ పరిమాణంబుఁ
నెట్టన మార్పద; రొకపరిఁ, జెట్టపనికిఁ గడఁగ నేల ♦ ఛీ యని తలఁచుఁ.

మ. వేయూ న్నూటపదాఱు పేని విధవల్ ♦ వీక్షింపఁగా నేల న?
న్నే రొక్కండు లభింపఁడేని యదియెం ♦ తే నాకు మేల్గాదె? యీ
కాయం బేల వృథాశ్రమంబులకుఁ బా ♦ ల్గాఁ జేయుటల్? మన్మనం
బో యీశా! నిరతంబు నీస్థిరతమై ♦ నుండం బ్రసాదింపవే. 50

కం. అని తలఁచు నప్పఁడే గో,రిన ధన మీరాఁడె? యని ని ♦ రీక్షించును బ్రా
ద్దును బోవుదాఁక హృదయం,బున నాశ యదేల సులభ ♦ ముగఁ దెగటారుఁ?

ఆ. తోడి చెలులు వచ్చి ♦ చూడ మే పంతంబు, నిలుపుకొనఁగ నంత ♦ వలఁతి వెట్టు
లెంత చిక్కితివో గ్ర ♦ హించితివే? చాన, యనఁగ సిగ్గు దీక్ష ♦ యతిశయించి

శా. ఏమే నాడుఁడు కాంతలార! వ్రత మొ ♦ క్కంతైనఁ దగ్గింపఁగా
నేమాత్రంబు సహింప దీహృదయ మం ♦ తేగాద యీదేహమున్
గామాగ్నిం బలి సేయరా దనెడి సం ♦ కల్పంబునుం గల్గెఁ బై
నీ మే నెట్టుల నున్న నేమి యని పో ♦ యెఁ లోని కక్కాంతయుఁ. 53

వ. ఆతోడిచెలులును దమతమ గేములకు నవ్వుకొనుచుం జనిరి. పిమ్మట నొకనాఁడు,

తే. తల్లి ముసలిది బావురుఁ ♦ బిల్లివోలె, నుబ్బరపు రొసరొస తోడ ♦ నొద్దఁ జేరి
కూఁతురా! యెవరే నీకు ♦ జాతిరీతి, చెడఁగ నిట్టులు బోధలు ♦ సేసినారు.

ఈ. ఎన్నఁడొ నీకు బుద్ధి యుద ♦ యించును మంగను జూడ రాదకే
యెన్ని గడించెనో నగల ♦ నెంకియు మేడను గట్టునంట యీ
తెన్నునఁ గొండనెక్కి యిఁక ♦ దిట్టినఁ దిమ్మిన నేను దిగ్గనం
చున్న ధనంబు సేరునటె? ♦ యో యవివేకిని! పాఱఁ జూడవే. 56

కం. వేయూ న్నూట పదాఱు లో
కో రొకరాతిరికిఁ? గోటి ♦ కొకడైనఁ గలం
డే యిట్టు లొసఁగు ధనికుం?
డో యమ్మా! యెంత పిచ్చ ♦ యూటైన నీకుఁ! 57

తే. లలన! చిల్లర శ్రీమహా ♦ లక్ష్మి యనఁగ
వినవె? యింకనైనఁ నీపట్టు ♦ విడిచి యెవ్వఁ
డెంత యిచ్చినఁ గైకొన ♦ వే! యికేల
కొండుకును నాఁగలి దగిల్చి ♦ క్రుమ్మలాడ? 58

కం. అని చెప్పిన కొలఁదిని న,వ్వనితకుఁ బట్టుదలపైని ♦ వైరాగ్యముగా
డ నొకండు పుట్టదొడఁగెన్, గన నుచ్చును లాగ బిగియుఁ♦గాక సడలునే!

ఉ. ఆది ధనాశ యంత నధి ♦ కాశ యనంతర మాత్మనిశ్చయా
సాదన మూలఁ బట్టుదల ♦ జ, ద్దటుపై విగతాశ మీఁద ని
ర్వేదము పుట్టె సిద్ధి ప్రభ ♦ వించినఁగాదటె దేహబంధవి
చ్ఛేదము గల్గు నవ్వనిత ♦ చేసిన పుణ్యమదేమొ తొల్లిటన్. 60

వ. అంత నది యెంతయు నాత్మగతంబునఁ జింతించినదానిఁ బింగళాగీతమును
వినుము. 61

ఉ. ఒక్కఁడొ రెండొ రాత్రులకు ♦ నొప్ప నటంచును బల్కు కారణా
లక్కట! వేరొసంగినను ♦ నయ్యవి యుండక యెందుఁబోయెడిన్
రొక్క మొసంగు మాత్రమున ♦ రూపవిలాసవయోవికాసముల్
దక్కినవాని మాధ్యమునఁ ♦ దాఁకుట ఛీ! గ్రహచారమేగదా. 62

ఉ. హీనకులోద్భవుం డయిన ♦ హేయగుణాశ్రయుఁ డైనఁ బాతకుం
డైనఁ గురూపకుం డయిన ♦ వ్యాధితుఁడైన మతింకొకం డెసం
డైన ధనం బొసంగనటె ♦ యాతనికి న్వశురాల నౌట ఛీ!
దీన సుఖింపనెంచి చెడి ♦ తింగదె యిన్నిదినాలనుండియున్. 63

ఉ. ఎంతటి యజ్ఞురాల! సతి ♦ హీనవృత్తికిఁ జొచ్చి విత్తసం
భ్రాంతిని దేహ మమ్మికొనఁ ♦ బాల్పడి దుర్భరరోగవీచికా
సంతతి నుద్ధుకుద్చుచు న ♦ జస్రము పెక్కుశ్రమంబు లొందితిన్
జింతల దస్సితిన్ బ్రదుకుఁ ♦ జేటుఁ దలంపఁగనైతి నక్కటా! 64

ఆ. కచ్ఛరాళివలనఁ ♦ దుచ్ఛకామావళీ, గుచ్ఛముల నెడంద ♦ నిచ్ఛయించి
స్వచ్ఛమైన స్వేచ్ఛ♦విచ్ఛిన్న మొనరించి, మ్లేచ్ఛనైతిఁగాయ♦దృచ్ఛ నకట!

కం. ఎదయందే యున్న రతి,ప్రదు విత్తాకలితు నాత్మ ♦ రమణుఁ బరముఁ
వదలి యకామదుదుఃఖా,స్పదు భయమోహాకరు నరుని♦వలచితిఁ జెడితిన్.

సీ. హస్త పాదాంతర♦స్థాస్థులు స్థూలమ్ము,లగు స్థూణములువో లె♦నమరియుండ
వానిపైని గ కీరు ♦ కానామ మ్మ దీ, ర్ఘమైన దూలమ్ము ♦ గ్రమ్మియుండ
అద్దాసి కిరుచక్కి ♦ యల స్వల్పవమ్మకల్, వాసమ్ములగుచును ♦ వరలియుండ
దానిపైఁ గప్పుచం♦దానఁ ద్వగ్రోమన, ఖాదులు వ్యాపించి ♦ యణఁగియుండ

తే. ద్వారములు తొమ్మిదింట ని ♦ త్యముఁ గశ్మ
లమ్ము వోవుచునుండ మ ♦ లమ్ము మూత్ర
మున్న దేహంబనెడి గేహ ♦ ముత్తమ మని,
యెంచి చెడిపోయితినిగదే ♦ యిన్ని నాళ్లు. 67

తే. ఆత్మదుండైన యచ్యుతు ♦ నవలఁ ద్రోచి
యొరుని గాంతునిగాఁ గోరు♦చున్న యూథ
రాల నీ విదేహపురంబు♦నందు నేను
గాక మఱియెవ్వ రిట్టిరు ♦ గానఁబడరు. 68

కం. నెచ్చెలి హితుండు విభుఁడు జ,గచ్చరులకు నాత్మ యగును ♦ గాన నతనికే
నిచ్చి రమించెద నాత్మన్, లచ్చి హరిం జేరి సుఖము♦లం గన్న యటుల్. 69

కం. ఆదియు నంతముఁగల కా,మాదులు కామదులు నరులు ♦ నమరులు కాలా
స్వాదితులు తమక గతి లే,దాదయితల కేమొనర్తు ♦ రధికప్రియమున్? 70

శా. పూర్వం బేభవమందొ యే క్రియనొ నీ ♦ బూజించితిం గాన నం
తర్వాణుల్ గనలేని దుర్ద్రవిణ తృ ♦ ష్ణాపాశవిచ్ఛేదియౌ
నిర్వేదంబు నొసంగుచుం బరమశాం ♦ తిం గూర్చి రక్షించి నా
సర్వార్థంబులు పండఁజేసితి నమ ♦ స్కారమ్ము లక్ష్మీపతీ! 71

ఉ. నీ దయ నావయిం బొలసె ♦ నిక్కము కాక యదృష్టహీన నా
చే దురుపద్రవంబులకుఁ ♦ జో టగు క్లేశము నాకు సౌఖ్య సం
పాదక భూరిశాంతి విభ ♦ వప్రద బంధవినాశకారి ని
ర్వేదముఁ గల్గఁజేయునటె? ♦ శ్రీరమణీహృతమానసాంబుజా! 72

కం. నీమే ల్వహించి యోఁదలఁ, గామాశాపాశములను ♦ ఖండించి స్వయో
పామైత్రి వదలి సత్కరు,ణామేయు మహేశు శరణ ♦ మందెద నిప్పున్ 73

కం. ధన మాసింపక లభియిం,చిన దానం దృప్తిపడుచుఁ ♦ జిత్తంబున నీ
శుని బరమాత్మను రమణున్, గని క్రీడించెదను సౌఖ్య ♦ కలనాసక్తిన్ 74

కం. సంసారాంధువునఁ బడి నృ,శంసవిషయములకుఁ జిక్కి ♦ జ్ఞాన మెడలి ఘో
రాంసల కాలభుజంగము. హింసింపఁగ విభుఁడు గాక ♦ యెవఁడేలునన్

వ. అని యప్పింగళ దలంచె నని యవధూత మఱియు యదువుతో నిట్లనియె

ఆ. సర్వజగము కాలసర్పపీడిత మంచు, నాత్మయొకఁడ గాచు ♦ నాత్మనంచు
నరసి యప్రమత్తుఁ ♦ డయి సర్వమందు ని,ర్వేదపడిన వాని విభుఁడ యేలు

కం. కాంతామణి యీవిధమునఁ, జింత నలిపి నిశ్చయంబు ♦ సేసికొని మదిన్
కాంతదురాశ విడిచి హృ,చ్ఛాంతి వడసి నిరుపమాన♦సౌఖ్యములొందెన్

కం॥ ఆశాపాశ సమాలబ్ధి, దాశౌండ నిశాతఖడ్గ ♦ ధారగఁదే భూ
మీశా! నిర్వేద మ్మది, వేశంబున వేశ్యయొకఁద ♦ వెలిఁగెను వింటే. 79

కం. ఆశయె దుఃఖోత్తరము ని, రాశయె నిరవధికసౌఖ్య ♦ మడిగిన ధన మీ
నీశుఁడు నరుం డౌదవము ని, రాశఁ గని విటాశ విడిచి ♦ యామె సుఖించెన్.

వ. యయాతినందనా! పింగళవలన నాశదుఃఖకరంబనియు నైరాశ్యము సౌఖ్యకరంబనియు గ్రహించితి నని యవధూత నుడివెనని కృష్ణుండు పలికినట్లు శుకమహర్షి వచించెను. 81

ఇది యష్టమాధ్యాయము సమాప్తము

నవమాధ్యాయము

కం. ఒకఁడవకుటఁ దోఁపక నీ, నికటమునకు మమ్ముఁ దోశా ♦ నిచనక బహురూ
పకుఁడవయి వచ్చి కలిపెదొ, యకలంకాధ్యాత్మవిద్య ♦ హారిహరనాథా! 1

వ.[1] దేవా! యవధరింపు మవ్వల శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లనియె. 2

తే. అంత శ్రీకృష్ణపరమాత్మ ♦ యాత్మశిష్యుఁ
డైన యుద్ధవుతో నిట్లు ♦ లనియెఁ బుత్ర!
యదుమహీమహేంద్రుని జూచి ♦ యాదరమునఁ
బలికె నవధూత పీయూష ♦ భాషణముల. 3

*— అవధూత యదువునకుఁ గురరార్భక శిక్షిత మెఱిఁగించుట *—

వ. యదురాజా! కురరమువలన నా నేర్చినది వినుము. 4

కం. లకుముకి నోట న్మాంసపు,శకలముఁ గని బలయుతద్వి ♦ జం బొం డద్దా
నికిఁ గీడుసేయ రాఁగాం,జక మాంసము విడిచి పిట్ట♦ సౌఖ్యము పొందెన్.

కం. ఒరులకుఁ బ్రియతమ మగుచుం, బరఁగిన వస్తువు గ్రహింప ♦ వాని కదియ దు
ర్భరదుఃఖ మిడెడిఁగావునఁ, బరిగ్రహముఁ విడిచి సుఖము ♦ వడయఁగవలయున్.

కం. అని కురరమువలన గ్రహించితిఁ నిఁక నర్భక శిక్షితము విను. 7

తే. ఒకరు తిట్టిరి భూషించి ♦ రొకరటంచుఁ
దలఁప దారపుత్త్రాది చిం ♦ తలును లేవ
యాత్మరతియు నాత్మక్రీడ ♦ యలరుచుండ
బాలుపోలెఁ దిరుగుచుండు ♦ వసుధయందు. 8

(1) ఈ యధ్యాయ ప్రారంభము 22-5-1946.

—* అవధూత కన్యకాశిక్షిత మెఱిఁగించుట *—

చం. కల దొక చిన్నగ్రామమునఁ ♦ గన్యకయో ర్తది తల్లిదండ్రులుం
బోలియుట బాల్యమంద కడ ♦ పొం దనకాలముఁ గష్టవృత్తి బం
దులగృహమందు; నావెనుకఁ ♦ దొట్టుకతంబునఁ బెండ్లిప్రాయ మ
ప్పొలఁతి వెలుంగఁగాఁ దొడఁగె ♦ మొవ్వ వెలార్చు వసంటిబోదెనా. 9

సీ. పరిచితి గలిగిన ♦ పురుషుఁడే కనుపడ్డ. మొగమటుత్రిప్పి యొ ♦ త్తగిలి చనును
ఇచ్చువచ్చిన వస్తు ♦ వే తెప్పలెత్తిచూ,డక కడగంట న ♦ డ్డముగఁ జూచు
తొందరపనియేని ♦ తొరతొర వోవక, యలసయానంబుతో ♦ నడుగులూన్చు
అనుఁగులకడనేని ♦ యాకారగుప్తికిఁ, దెలియొల్లె సారెకుఁ ♦ దిగియనిమురు

తే. నగ వెగయుచున్నఁ గనులలో ♦ నని మరల్చుఁ
బలు కెలయుచున్నఁ బెదవుల ♦ పైకె తెచ్చు
బాలభావ మ్మెల్ల వెనుక ♦ వట్టె మొలక
జవ్వన మ్మటు తలయెత్తఁ ♦ బువ్వుఁబోఁడి. 10

సీ. సిబ్బితిదొంతర ♦ లుఁబ్బి యొక్కుమ్మడి
దుమకుచూపులలోన ♦ సుడివడంగ
వలరాజు చేమించు ♦ నలరువిల్ రెండుకో
పులు విప్పాటురమునఁ ♦ బొడవుసూప
తలఁపులలోని సు ♦ ధామాధురీసార
విభవమ్ము మోవిపైఁ ♦ బేరికొనఁగ
ప్రాయంపురాజ్య మే ♦ ర్పడి పిఱుందులకడ
నెల్లలొత్తుచు విస్త ♦ రిల్లసాఁగ

తే. కనుల నొకగరువపురేక ♦ కాలువెట్ట, నాననమ్మున నొకవింత ♦ హారువుదొట్ట
సల్లవనమున నొకవింత ♦ చవులువుట్ట, లేఁతలావణ్య మొడలిపైఁ ♦ బూఁతవూచె.

కం. ఆ వెలఁది జూడఁ గొండొక, గోవాఁ డెఱిఁగి తగుబంధు ♦ గులఁ దోకొని యు
చ్చోఁ వచ్చెఁ బిల్ల నడుగుట, కై వేడుకపోఁడుములు మొ ♦ గంబుఁ గులుకఁగ. 12

చం. మొగమువసందుఁ జెక్కిళుల ♦ పొంకము నాసికతీరు సోగక
న్నుఁగవ మిటారము న్నదుటి ♦ నున్నను బెందలకట్టుపోఁడిమిన్
బిగితవుమేనిపొందుబడిఁ ♦ జెంపెసలారుచు నొత్తివచ్చు సో
యగ మిరుకేవలందుఁ గని ♦ యంది రెడందల నంద మందఱున్. 13

ఆ. మనువు మాటలాడఁ ♦ జనుదెంచియున్న పె, ద్దలకుఁ బిల్ల వంట ♦ నలువవలసి
వచ్చెఁ గాఁపురంబు ♦ విచ్చినదగుట న, త్తఱిని వడ్లు దెచ్చి ♦ దంపఁబూని

చం. పరికిణిచెంగుల న్మడిచి ♦ ప్రస్నని యొల్లెచెఱంగుఁ ద్రిప్పి ముం
దఱిబరి దోఁపి యొంటరిగఁ ♦ ద న్నవరుం గనకుండ దొడ్డిలో
బిరబిర వడ్లు దంచునెడ ♦ బీసలు చిల్లులువోవ ముంగయుం
బొరలుచు నంత బెంగడియ♦ముల్ నినదించె ఘలంఘలార్భటిన్. 15

కం. ఈరవ మింటికి వచ్చిన, వారలు విని తమ్ము నెల్లు ♦ భావింతురొ? యం
చారసి యెదలో సిబ్బితి, గూరి పగుల నడఁచెఁ గన్నె ♦ కొన్నికడెమ్ముల్. 16

వ. భిన్నంబులుగాక తక్కినవి రెండురెండు మాత్రము చేతికి నుండె; నారెం
డుంగూడ వడ్లుదంచునెడఁ బరస్పరసమ్మర్దంబున సంచుకశబ్దించుచుండ
నబ్బాలిక యదియు జుగుప్సావహంబని యందొకొక్కదానిఁ బగులం
గొట్టి చేతికొక్క కడియమునే మిగిల్చి తనపనిం దీర్చికొనె. రాజా!
యొక్కకడియము మొరయఁజాలదుగదా! నేను లోకతత్త్వవివిత్సచే నల్లె
డలం గ్రుమ్మరుచు నక్కుమారివలన యోగికి సమ్మర్దంబు గూడదని
కఱచితి. 17

కం. పెక్కండ్రు గూడియుండిన నక్కడు కలహంబులొదవు ♦ నిద్దరె యైనం
ద్రిక్కదు ముచ్చట కావున, నొక్కండక్కడియమట్టు ♦ లుండంగఁదగున్. 18

—♦ అవదూత శరకారసర్ప శిక్షితముల నుడువుట ♦—

వ. మఱియుఁ జిత్తైకాగ్ర్యద్వైతన్యార్థుల నమ్మునకుం జిల్లవేయుచు నున్న
వానివలన నేర్చితి విను. 19

సీ. వైరాగ్య సక్రమా♦భ్యాస యోగమున జి,తాసనుండును జిత♦శ్వాసుఁడైన
మది కదలక నిల్చు;♦నది యతంద్రితుఁడయి, భగవంతుపైని ని♦ల్పంగఁ గర్మ
వాసనలెల్లను ♦వదలిపోవును మెల్ల, మెల్లఁగా; సత్వంబు ♦మేలు కొలిపి
యారజస్తమముల ♦నణఁపఁగా విలయవి, జ్ఞేవమ్ములాఱిన♦చిత్తవృత్తి

తే. బహుళ గుణకార్యరహిత ని♦ర్వాణపదము
నంటు; నట్టిచో మాని బా♦హ్యాంతరంబు
లెఱుఁగఁ డిషుకారుఁ డిషుగత♦హృదయుఁడగుచు
నెదుట భేరీధ్వనుల నేగు ♦నృపునిఁ గనునె! 20

వ. ఇఁక సర్పశిక్షితము జనసంగత్యాగము విను. 21

కం. ముని యహివలె నొకఁడదిరుగు, చనికేతనుఁ డల్పవచనుఁ♦డగుచును నాచా
రనియతిఁ దెలియఁగనీయక, యనవరత మ్మప్రమత్తుఁ♦డై యుండఁదగున్.

కం. నిలయారంభము దుఃఖా,కలితము విఫల మ్మనిత్య♦కాయమునకుఁ జీ
మలుపెట్టిన పుట్టలఁ బా,ములు చొరఁబడి జరపు సౌఖ్య♦ముగఁ గాలంబున్.

ఊర్ణనాభి శిక్షితము

వ. ఊర్ణనాభివలన లయోత్పత్తుల తెఱం గెఱింగితి నెట్లన, 24

కం. నారాయణుఁ డొకఁడ స్వామీ, యీ రచితైతజ్జగమ్ము ♦ నఖిలముఁ గాలా
పారమ్మగు శక్తిని సం,హారము గావించుఁ గల్ప ♦ మంతం బగుటన్. 25

వ. ఆత్మానుభావంబైన కాలంబుచేఁ గారణభూతంబులగు సత్త్వాదిశక్తులు సామ్యావస్థం బొందు. ఆగుణసామ్యంబ ప్రధానంబు. ఆప్రధానమ్మె పురుషున కుపాధి యగు. ఈప్రధానపురుషులకు నీశ్వరుండును బ్రహ్మాదులకును ముక్తజీవులకును బ్రాప్యుండును గైవల్యసంజ్ఞితుండును సజాతీయ విజాతీయ స్వగత భేదశూన్యుండును నఖిలాశ్రయుండును నాత్మాధారుండును నై బ్రహ్మ మొక్కండె యుండు. మరల నక్కేవలానుభవానందసందోహుండును స్వప్రకాశుండును నిరుపాధికుండు నగునతండు కేవలాత్మానుభావకాలంబున సిసృక్షచేఁ ద్రిగుణాత్మిక యయిన మాయను సంక్షోభ మొందించి దానిచే మొదటఁ గ్రియాశక్తిప్రధానమైన సూత్రముం జేసె. ఆ సూత్రము జీవసంసారహేతుభూతమైనది. ఆసూత్రముగదా నానావిధంబైన త్రిగుణాత్మకంబైన విశ్వమును నహంకారద్వారమున సృజించినది, కారణభూతంబును సమష్టిరూపంబును నైన సూత్రమం దీవిశ్వంబు గ్రథితంబై యున్నది. మఱియు వాయ్వాత్మప్రాణరూపంబైన యద్దానిచేతనే జీవుండు సంసారమునఁ జరించుచున్నాఁడు. అక్కతనఁ ద్రిగుణకార్యంబునకు సూత్రసంజ్ఞ యేర్పడియె. 26

తే. సాలెపురువు నోటం దంతు ♦ చయము వెల్వ
రించి యొకయిల్లుకట్టి క్రీ ♦ డించి యవల
దంతువులఁ దానె మ్రింగు ♦ చందమున జగ మొ
నర్చి క్రీడించి యీశుఁ డం ♦ త మొనరించు. 27

మ. జనుఁ డెద్దాని దృఢంబుగా హృదయమున్ ♦ సంధించునో భీతినై
నను స్నేహంబుననైన ద్వేషముననై ♦ నన్ దత్స్వరూపత్వ మొం
దును; భృంగం బొకపుర్వుఁ దెచ్చి తొలియం ♦ దు న్నిల్ప నప్పుర్వు భీ
తున వీక్షించుచుఁ దేటిరూపమున పొం ♦ దుం దొంటికాయంబుతోన్. 28

వ. రాజా! దీనినే భ్రమరకీటన్యాయ మందురు. కీటమునకు స్వదేహముననే యన్యసారూప్యము గోచరించుచుండ నిఁక ధ్యాతలకు దేహాంతరమున సారూప్యముక్తి యొదవుటకు సందియం బేమి? ఏ నిదియ కీటంబువలన నెఱింగితి. నరపాలా! నా గురువుల నా నేర్చిన చదువుల హేయోపాదేయంబుల నెఱిఁగించితి. ఇఁక స్వదేహశిక్షితము వినుము. 29

-* స్వదేహ శిక్షితము *-

కం. అనిశార్త్యుదర్కమనియును, జననమరణకలితమనియు ♦ శ్వసృగాలస్వ
మ్మనియుఁ దెలిసి గాఢవిర,క్తి నసంగుఁడనయి యుందు ♦ దేహంబువలన్.

వ. ఇట్లు తత్త్వవిమర్శనవివేకంబునకు వైరాగ్యంబునకు నుపకరణంబైన యీ శరీ
రంబు నాకు గురువు 31

సీ. దేహభోగార్థంబు ♦ గేహ జాయా పశు,భృత్యవిత్తాదులఁ ♦ బెంచుకొనుచు
నావల దేహాంత ♦ రారంభకంబగు కర్మబీజంబు వృ ♦ క్షంబుఁబోలెఁ
గల్పించుకొని మృతిఁ ♦ గాంచును దేహి దుః,ఖంబేమి చెప్ప ! నొక్క యెడ జిహ్వ
యొక్కచో శిశ్న మిం ♦ కొక్కచో శ్రవణ మింకొక దెస ఘ్రాణ మిం ♦ కొకట దృష్టి

తే. యొకట చర్మ మింకొకయిక్క ♦ నుదర మొక మ
ఱొక్కదిక్కు కర్మేంద్రియా ♦ లుక్కుమిగిలి
పట్టి యీడ్చుచు సవతుల ♦ పగిది దేహి
నలజడిం బెట్టెదరు గంటె ♦ వా ? నరేంద్ర ! 32

సీ. అజుఁ డాత్మశక్తిచే ♦ నఖిలవృక్ష సరీసృ,పద్విజ పశుదంశ ♦ వనచరమ్ము
లాదిగా నానావి ♦ ధాంగముల్ నిర్మించి, వానిచే సంతుష్టి ♦ పడయఁబోక
బ్రహ్మావలోకన ♦ పరు నిదంపురుషుని, సృజియించె దుర్లభ ♦ మీ శరీర
మెన్నిజన్మములకో ♦ నృశరీర మేతెంచె, నిది యనిత్యంబయ్యు ♦ నెల్లపూరు

తే. షార్థములకును సాధన ♦ మ్మగుట మృత్యు
ముఖము సారకమున్నె మోక్ష ♦ మునకు వేగ
గడఁగవలయును విషయసౌ ♦ ఖ్యమ్ము లెల్ల
దేహములు పొందు నవియేల ♦ దేవులాడ ! 33

ఉ. ఎట్టులో ! యేభవంబునఁనొ ! ♦ యేలవమో ? సుకృతంబుసేయఁ X
ప్పట్టె నృదేహ మద్ది చని ♦ నన్ వృథగా మఱి భావికాలమం
దొట్టు మనుష్యదేహ మన ♦ నొప్పున ? కావున దీపమున్నయ
ప్పట్టున దేవులాడు మను ♦ పల్కు నెఱింగి హరిన్ భజింపుమా ! 34

కం. ఈ రీతి నెఱింగి యహం, కారమడఁచి సంగములను ♦ గడఁద్రోచి వివే
కారూఢమానసుఁడనై, వైరాగ్యముఁ బూని యాత్మ ♦ వరతఁ జరింతున్. 35

ఆ. ఒక్కగురువువలనఁ ♦ జిక్కించుకొన్న జ్ఞా,నంబు స్థిరము పుష్కలంబు గాద
అనుపమానమద్వ ♦ యంబు బ్రహ్మజ్ఞాన,మెన్నొగతుల మౌను ♦ లెన్నుచుంద్రు

వ. అనియవధూత సెప్పెనని కృష్ణుండు మఱియు నిట్లనియె. ఉద్ధవా ! యిట్లవ
ధూత బోధింప హైహయనృపవరతీర్థ్యంబైన యదుమహారాజేంద్రుం

డత్యంతసంతుష్టుండై పూజింప నయ్యవధూత యెందే నరిగె. అంత నస్మత్పూర్వుండు యదునరేంద్రుండు సర్వసంగ విసిర్ముక్తుండు సమచిత్తుండు నైయుండె నని శ్రీకృష్ణభగవానుండు బోధించెను. 37

ఇది నవమాధ్యాయము సమాప్తము

దశమాధ్యాయము

కం. ఒకఁడవె గదరా యొక్కని, కొకగతి వేఱొకనికి న్మ ♦ ఱొకగతి నీవే
టికిఁ గానఁబడెదొ త్వన్మాయకు వశ్యుల మగుటనొక్కొ? హరిహరనాథా! 1

-: శ్రీకృష్ణుఁ డుద్ధవునికి నాత్మప్రాప్తిసాధనములఁ జెప్పుట :-

వ. [1]దేవా! యవధరింపు మవ్వల శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లనియె నట్లు శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవున కవధూతోక్తులు వినిచి వత్సా! శ్రేయోభిలాషి. 2

తే. నే నుడివిన వైష్ణవధర్మ ♦ నిచయ మెఱిఁగి
యప్రమత్తుఁడై నన్నె తా ♦ నాశ్రయించి
ఫలమునం దభిలాషను ♦ బాఱఁద్రోలి
సలుపవలయు వర్ణాశ్రమా ♦ చారములను. 3

తే. అఖిలవిషయంబులందు స ♦ త్యత్వబుద్ధి
నుంచి విషయాత్ము లాసరించు ♦ చుండు సర్వ
యత్నములు ఫలవైపరీ ♦ త్యంబు గనుట
నమలబుద్ధి విమర్శింప ♦ నగును జూవె. 4

సీ. సుప్తుఁడై కలలోనఁ ♦ జూచెడి విషయముల్
యోచించువానికి నొదవు తలఁపు
లన్ని యైంద్రియకమ్మ ♦ లగుట నానావిధ
మ్ములుగ నుండును ఫలమ్ములును ♦ వాలిక్కి
యట్టులె సృష్టియం ♦ దమరమనుష్యాది
భేదముల్ వివిధము ♦ లైలయు నింద్రి
యములల కివ్వి యు ♦ ఖార్థముల్ గావయ్య
పురుషార్థ మిందుఁగఁ ♦ బొరయఁబోదు.

తే. మత్పరులు కామ్యకర్మము ♦ ల్మాని సల్ప
వలయు నిత్యనైమిత్తిక ♦ మ్ములనె శ్రద్ధ

---

1 ప్రారంభము 25-5-1946.

నాత్మజిజ్ఞాసకుఁ దొడంగు ♦ నాతఁ డెట్టి
తెలియఁగు కర్మంబులందు వ ♦ ర్తింపరాదు. 5

సీ. ఎల్లయెడల నొక్కఁ ♦ డే యాత్మయుండుట సా
ఖ్యమ్ము తుల్యమ్ముగా ♦ నమరుఁగాన
దారాదుల న్మమ ♦ త్వం బేల? యని వారి
పైని నౌదాసీన్య ♦ భావ ముంచి
యవ్యగ్రుఁడును దక్షుఁ ♦ డర్థజిజ్ఞాసు వ
వ్యర్థవచనుఁ డనూ ♦ యారహితుఁడు
నిర్మత్సరుం డమా ♦ నియు నగుచును నహిం
సాది యమమ్ముల నాదరించి

తే. ఆత్మశక్తిగొలంది శౌ ♦ చాది నియమ
ములను బూని సద్గురుభక్తి ♦ పొదలుచుండ
మహిత శాంతుని మదభిజ్ఞు ♦ మత్స్వరూపు
గురువరేణ్యు శుశ్రూషచేఁ ♦ గొలువవలయు. 6

వ. అగ్ని దాహకుఁడు, ప్రకాశకుఁడు నగు; దారువు దాహ్యము ప్రకాశ్యము నగు. కాననగ్నికంటెదారువు విలక్షణమైనదిగదా. అట్లే యాత్మ ద్రష్ట, స్వయం ప్రకాశకుఁడునగు. దేహము, దృశ్యము, జడము నగు. ద్రష్టృ దృశ్యము లొక్కటియెట్లగు! కాన నాత్మ స్థూలాదిదేహముల కంటె విలక్షణమైనది 7

తే. దారుగతమైన యగ్ని త ♦ ద్దారుగుణము
లందునట్లు పరుండైన ♦ యాత్మ దేహ
సంగతుండయి జన్మనా ♦ శబృహదాది
వివిధదేహధర్మములఁగా ♦ న్పించుచుండు. 8

తే. అనఘ! యీశ్వర మాయాగు ♦ ణాళిచేత
స్థూల సూక్ష్మ శరీరముల్ ♦ గ్రాలుచుండు
జీవునకుఁ దదధ్యాస సం ♦ సృతి చెలంగు
నాత్మవిద్యచేఁ నదియు ల ♦ యంబు నొందు. 9

తే. కాన నాత్మజిజ్ఞాసచేఁ ♦ గాయమందు
వెలుఁగు నాత్మనిఁ బరముఁ గే ♦ వలు నెఱింగి
స్థూలసూక్ష్మక్రమమున దే ♦ హాళియందు
వాస్తవిక బుద్ధిని త్యజింప ♦ వలయుఁ జుమ్ము. 10

కం. గురుఁడై యధరారణి, యు,త్తరారణియు శిష్యుఁడై, మ♦థన కార్య మ్మ
త్తఱిని సదుపదేశంబై, పరఁగఁ విద్యాగ్ని పుట్టుఁ ♦బరమసుఖదమై.

చం. గురు నుపదేశశక్తి నన♦ఘుండయి చట్టు, విశుద్ధ బుద్ధి దు
స్తరమగు మాయతోడి పటు♦సంసృతి హేతు గుణాలి సర్వముఁ
బొరి జ్వలనుండు కాష్ఠచయ♦ముంబలెఁ గాల్చివైచి శాంతుఁడై
నిరుపమ నిర్వికార నిజ♦నిత్య సుఖాకృతి నిల్చుఁగడకన్. 12

♦- శ్రీకృష్ణుఁడు ప్రవృత్తిమార్గఖండనము గఱపుట ♦-

వ. అట్టి శాంతింబొందిన వాఁడ యానందస్వరూపుండు ఉద్ధవా! ఇచట జైమినీయులు "అహంప్రత్యయ విజ్ఞేయుఁడే యాత్మఁడు. వాఁడుకర్మంబుల ననుష్ఠించుచుఁ గర్తృరూపంబునను, దదీయసుఖదుఃఖముల ననుభవించుచు భోక్తృరూపంబునను బ్రతిశరీరంబున వేర్వేఱుగా నుండును. ఇట్లు జీవులు పెక్కండ్రు. వీ రుండులోకంబులును వీరిభోగకాలంబులును వీరికిఁ గర్మ సాధనోపదేశకంబులగు నాగమంబులును నానాత్వనిత్యత్వంబులం జెంది యున్నవి. ప్రశ్చందనాది సర్వభావస్థితి ప్రవాహరూపమున నిత్యమే యగుఁ గాన దాని కొకకర్త యీశ్వరుండేటికి? అట్టి జగము మాయామయముం గాదు. బుద్ధి ఘటపటాద్యాకారమున జనించుచున్నది. భేదించుచున్నది. ఆత్మ నిత్యజ్ఞానరూపము కాదు. జ్ఞానపరిణామవంతముమాత్ర మగును. అది పరిణామవికారి యైనంతమాత్రమున ననిత్యత్వ ప్రసంగము లేదు సుమీ. ఇట్లంతయు నిత్యమైనపుడు వైరాగ్యోత్పత్తికి నవకాశ మెక్కడ! కానఁ బ్రవృత్తియే శ్రేయస్కరమ"ని యందురు. ఈ వాదము విచారింతము. ప్రవృత్తిమార్గ మనర్థహేతు వెట్లో క్రమముగా వివరింతు. 13

తే. ఉద్ధవా! వినుసర్వదే ♦ హులకు దేహ
సంగమున వత్సరాదిక ♦ సమయమునను
జననమరణాదిభావముల్ ♦ సంభవించు
నెన్నియేని పర్యాయంబు ♦ లిద్దినిజము. 14

వ. కర్మములు సేయుటకు ననుభవించుటకు వీఁడు స్వతంత్రుఁడుగాఁడు. 15

ఉ॥ ఒక్కఁడుఁ గర్త నేనయని ♦ యొక్కఁడు భోక్తను నేనయంచుఁ బెం
పెక్క స్వతంత్రతాగరిమ ♦ మించుక లేకయె అంకె వైచుఁబో
ఒక్కఁడు నూరియుఁ సుఖము ♦ లొందఁ, డొకం డతిమూఢుఁడయ్యును
న్దక్కను దుఃఖ; మొందుకొ వృ ♦ థా దురహంకరణంబు వీరికిఁ! 16

కం. ఎవఁడైన దుఃఖములఁ బొం,ద వరించునె? సౌఖ్యములన ♦ దలఁగఁ దలఁచునే
వివశుండు గాని చోఁ, దవిరెం డేమిటికి లోక ♦ మందు వసించున్? 17

కం. పోని మ్మొవ్వాద నువిరెం, జీవరునకు వశ్యములని ♦ యింతటి ధీరుం
డౌ నెడలఁ దాను మృత్యువు, నానసమున వెరవిడియు ♦ యణఁగఁగ నేలా?

ఉ. పుట్టుకతోడ మృత్యువును ♦ బుట్టి మొగంబును విప్పి వెంట నం
బట్టునసుండు పట్టియెడ ♦ వాంఛలు వ్యర్థము లేమిసౌఖ్యము
ల్గట్టెడివీని? కన్నము న ♦ లంకృతు లేవియుఁ దుష్టి నిచ్చునే?
పట్టి యథార్థ మిాడ్వఁబడు ♦ పథ్యునకు న్మదిలోన నుద్ధవా! 19

మ. పరలోకంబుననైన సౌఖ్యముల సం ♦ పాదింతమా? యన్న నీ
ధరయందుంబలె నయ్యెడం గలవు స్ప ♦ ర్థానాశనానూయలు; లా
కరముల్ సర్వవిఘాంతరాయములకుం ♦ గామంబు లచ్చోట ను
ర్వరలో సేద్యమువోలె; నుద్ధవ! ఫల ♦ ప్రాప్తుల్ విసర్గాకృతుల్. 20

కం. ఘనుఁడై స్వధర్మమును వి,ఘ్నవిహీనుఁడుగాక దీక్ష ♦ గ ననుష్ఠింపన్
బనువడు నాకర్మఠునకు, ననుత్తమ స్థాన సుఖ వి ♦ హార విశేషంబుల్. 21

ఉ. జన్నము లాచరించి దివి ♦ షత్తతిఁ దృప్తులఁ జేసి యాజ్ఞికుల్
క్రన్న దివంబు సేరి యమ ♦ ర ప్రతిరూపముల న్వహించి యు
ద్యన్నిజ దివ్యభోగ సము ♦ దాయముల న్భుజియింత్రు హృష్టులై
పున్నములం గడింప నవి ♦ వోవున రిత్తగ నెందు నుద్ధవా! 22

వ. ఈ కర్మదేవుండు తన మనోహరదేహంబున

చం. సురుచిర రత్నహారములు ♦ శోభిల హేమ సరోజ సౌరభ
స్ఫురదురుదామముల్ చెలఁగఁ ♦ బుష్పిత కల్పవితీర్ణ సుందరాం
బరములు గ్రాలఁ గామగవి ♦ మానిత గంధము లొప్పుచుండ ని
ర్భరతర హర్షసంజనిత ♦ బాష్ప ముఖుండయి పుచ్చుఁగాలమున్. 24

చం. విలసిత పుష్పదామ పరి ♦ వేష్టిత ముజ్జ్వల హైమకింకిణీ
కలరవ సంభృతంబు నిజ ♦ కామగ దివ్య విమాన మెక్కి క్రే
వలఁ గలశాంబురాశిభవ ♦ వారిజనేత్రలు ఛత్రచామరా
వళిఁ బరిచర్యలన్ సలుప ♦ వాంఛ మెయి న్విహరించుచుండెడిన్. 25

ఉ. ప్రాకట కల్పవృక్ష వన ♦ వాటికలన్ సురనిమ్నగా తటీ
సైకతసీమలన్ మణిశిఖ ♦ శ్రీయుత మేరుగుహాముఖంబులన్
నాకవిలాసినీ జన స ♦ మావృతుఁడై బహుదివ్యభోగముల్
గైకొనుచున్ బ్రమోదములఁ ♦ గాంచు నెఱుంగఁ డుదర్క ముద్ధవా! 26

శా. ఇష్మైర్మ్ర సౌఖ్యము లందు చిక్కఁడు చిరం ♦ బిట్లుండునే? యెంత పు
ణ్యమ్మార్జించెనొ యంతకాలమెనుమీ ♦ నాకంబునన్ భోగహ
ర్షమ్ముల్ గాంచెడి నావలన్ స్వసుకృత ♦ క్షైణ్యంబునన్ స్వర్గపా
తమ్మున్ బొందును గాలసంచలితుఁడై ♦ తద్ధార్మికుం డుద్ధవా! 27

వ. ద్వివిధంబైన ప్రవృత్తిలో నిది విధ్యనుసారి కామ్యకర్మ ప్రవృత్తిగతి. ఇఁక నధర్మప్రవృత్తిగతి వినుము. మానవుండు 28

శా. ధర్మార్థంబును దాఁటి కాపురుషమి ♦ త్రత్వంబునంబొల్చి దు
ష్కర్ముండై యజితేంద్రియుండయి సదా ♦ కామాత్ముఁడై దీనుఁడై
దుర్మోహుండయి లుబ్ధుఁడై చపలచి ♦ త్తుండై వధూలోలుఁడై
దుర్మార్గుండయి ఘాతుకుండయి మదాం ♦ ధుండై దయాశూన్యుఁడై 29

తే. అవిధిగాఁ బశువులఁ జంపి ♦ యామిషమునఁ
బ్రేతభూతగణముల న♦ర్చించువాఁడు
ఖలుఁడు వివశుఁడై నరకలో ♦ కమునఁ గూలి
యవల బహుళతమ స్థావ ♦రాంగమొందు. 30

కం. ఈతనువున దుఃఖోద,ర్కాతత కర్మము లొనర్చి ♦ యక్కతన మఱొం
జేతనువొ కాంచు, మరల ని,దేతీ; రైన సుఖమేమి ♦ యీమర్త్యునకున్! 31

కం. చేఁతలచే జాతుఁడగున్, జాతుండయి చేఁతలం బొ ♦ నర్చుఁ బ్రవృత్తిన్
జాతమ్మ లేదు స్థిరముగ, నీతిరుగుడు సుడిఁబడి తపి ♦ యింపఁగనేలా? 32

తే. కల్ప మున్నంతవఱకును ♦ గ్రాలు లోక
తతికి లోకపాలురకు మ ♦ ద్భయము కలద
యలరు మద్భీతి ద్విపరార్థ ♦ మాయు వెసఁగు
ధాతకుంగూడఁ బెరవారిఁ ♦ దడవనేల? 33

వ. కానఁ బ్రవృత్తిమార్గం బనర్థపరంపరల కాలయంబగు నని విమర్శించి తెలిసికొని విరక్తింబూని తత్ప్రవృత్తినుండి తొలంగవలయు. ఉద్ధవా! కర్తృభోక్తృరూపుండే యాత్మ యని జైమినీయు లనుట పొసఁగదు. ఎట్లన సత్త్వాదిగుణము లింద్రియములఁ బ్రవర్తింపఁజేయుచున్నవి. ఇంద్రియములు గర్మముల సృజించుచున్నవి. అంతియకాని యాత్మయే యింద్రియములఁ బ్రవర్తింపంజేయుచుఁ గర్మములఁజేయుచు నుంట లేదు. కనుక నాత్మకుఁ గర్తృత్వము లేదు. అహంకారవంతుఁడై జీవుఁడు గుణేంద్రియంబులఁతోడంగూడి కర్మఫలముల ననుభవించుచున్నాఁడు. కనుక నాత్మ కుపాధివశంబున భోక్తృత్వంబు గలదు కాని వాస్తవంబున లేదు. ఇఁక నాత్మకు నానాత్వంబును నహంకారాది కార్యరూపంబునఁ నేమైనది కాన, నానాత్వంబును నుపాధిజన్యంబ. 34

తే. ఈ గుణంబుల వైషమ్య ♦ మెంతవఱకొ?
యంతవఱకును నానాత్వ ♦ మాత్మకుండు
నెంతవఱకు నీనానాత్వ ♦ మెసఁగు నాత్మ
కంతవఱకును బారతం ♦ త్ర్యమ్ము నుండు. 35

తే. ఆత్మకుం బారతంత్ర్యము ♦ గ్నంతవఱకుఁ, గలుగు దానికి నీశ్వరు♦వలన భీతి
యయ్యహంకార కర్తృ♦భోగానుభవము. లందు వారికి శోకమోహంబులుండు.

వ. ఇచట నాత్మయన జీవుం డని గ్రహించితివిగా ఉద్ధవా! యిష్టాదు లో
కాదు లనిత్యంబు లని తెలిసినది. కానఁనే వానిని మాయామయంబు లనుట.
మాయయన గుణవ్యతికరంబే సుమీ. 37

కం. ఘనమాయావిక్షోభం
బునఁ గల్గిన జగము కాల ♦ మును జీవుఁడు వే
దనికాయము నుస్వభావం
బును ధర్మము మత్స్వరూప♦ము లై యందురు బుధుల్.

వ. ఉద్ధవా! తెలిసినదా! జగమన స్వర్గాదికము. కాలమన భోగకాలము. జీవుఁడు భోక్త. వేదము భోగోపాయబోధకము. స్వభావము దేవత్వాది పరిణామహేతువు ధర్మము భోగకారణము నని యెఱుఁగుము. ఆత్మ యొక్కండ. దానికి గుణకార్యదేహసంబంధమువలన సంసారము చుట్టుకొన్నది. దాని నాత్మజ్ఞానంబుఁ బాయువలయు. కాఁబట్టి నివృత్తియే ముక్తిహేతువు. జైమినీయు లనునట్లు ప్రవృత్తి కాదు. మఱియు వారీశ్వరుఁడు లేఁడనుట యజ్ఞానవిలసితంబని నీ విప్పటికే గ్రహించియుందువన నుద్ధవుం డిట్లనె. 39

తే. దేహజగుణంబులందు వ ♦ ర్తించుజీవుఁ
డీగుణాళిచేతనె బద్ధుఁ ♦ డేలగాఁ డ
నావృతుఁడెట లేదు బం ♦ ధమ్ము నెడవొ?
యపుడు ముక్తిమాత్రం బెట్టు ♦ లలరునయ్య! 40

కం. కలవయ్యా రెం డంచుం, బలికెదవే నన్వు డెట్లు ♦ బద్ధులు ముక్తుల్
మెలఁగుదురో! యేలక్షణ,ములచే వారి నెఱుఁగంగఁ♦బోలునొ చెవుమా!

వ. వారి కుడువు విడుపు లెట్టివి? వారు శయనాసన గమనాదు లెట్టు లొనర్తురు? స్వామీ! ఒక్కఁడే యాత్ముండనియు వతం డనాదిగుణసంబంధమువలన నిత్యబద్ధుండనియుఁ దోఁచు. మరల ముక్తి-జన్యము గాని నిత్యంబగుట నతండు నిత్యముక్తుండనియుఁ దోఁచు. ఇది యెట్లు? ఈ భ్రమము నివారింపుమని యుద్ధవుం డడిగెనని శుకమహర్షి నుడివెను. 42

ఇది దశమాధ్యాయము సమాప్తము

ఏకాదశాధ్యాయము

కం. ఘట్టంబుల దాఁటించుచుఁ, బట్టు సడలనీక విఘ్న ♦ వర్గం బెడవో
నెట్టుచుఁ గాచుచు వచ్చెద, వట్టి నిను స్మఱతునెట్లు ♦ హరిహరనాథా! 1

వ. [1] దేవా! యవధరింపుము శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లనియె. అట్లుద్ధవుం డడుగ శ్రీకృష్ణుండిట్లనియె. 2

–శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునకు బద్ధముక్తలక్షణము తెలింగించుట–

సీ. అస్మదధీన స ♦ త్త్వాది గుణోపాధి,వలననే జీవుండు ♦ బద్ధుఁడన్న
ముక్తుఁడన్నను; నిజం♦ బుగను మాయామూల,కమ్ములుగాన గు♦ణమ్ములెల్ల
నాకు మోక్షములు బం♦ధమ్ములు లేవురా,మాయకునే నియా♦మకుఁడగాదె!
స్వప్నంబు బుద్ధివి ♦ వర్తమై మిథ్యయా,నట్టులు శోక మో♦హసుఖదుఃఖ

తే. కాయయోగవియోగముల్ ♦ మాయవలనఁ
గల్పితమ్ములు వాస్తవి ♦ కములు గావు
ప్రబల మాయాగుణములు కా ♦ రణగుణమ్ము
లింకఁ గార్యసంసృతి మాయ ♦ యెల్లగాదు! 3

వ. కాఁబట్టి బద్ధునకు ముక్తునకు వస్తుభేదము లేదు. ఇద్దరొక్కటే. 4

తే. ఉద్ధవా! విద్యయు నవిద్య ♦ యును మదీయ
శక్తు లమ్మాయచే విసృ ♦ ష్టములు సుమ్మొ
యాద్యములవి దేహులకు న ♦ ల్లవుడు మోక్ష
బంధములను గల్పించుచుఁ ♦ బరిఢవిల్లు 5

సీ. అర్కుఁ డొక్కనికె జ ♦ లాద్యుపాధులచేత
వెలయు బింబప్రతి ♦ బింబరూప
భేదముల్; జలకృత ♦ వివిధకంపాదులు
ప్రతిబింబమునకె బిం ♦ బమునకుండ
వేజలకుంభంబు ♦ నెపుడు భగ్నమొనర్తు
మప్పుడా జలకుంభ ♦ మందు నున్న
ప్రతిబింబ మొక్కండె ♦ వడయుబింబైక్యంబు
నన్యంబు లెవ్వటి ♦ యట్ల యుండు.

తే. అవ్విధమునసధీవర్య! యు♦నాద్యవిద్యయందుఁ బ్రతిబింబితుఁడగుమ♦దంశభూత
జీవునికి నొక్కనికిబంధ♦మావహిల్లు విద్యచేతను మోక్షంబు♦వెలయుచుండు.

1 ప్రారంభము 30-5-1946

వ. ఇట్లు జీవభావం బుపాధిచే వచ్చినదిసుమీ. ఇఁక బద్ధముక్తు లెట్లు మెలఁగుదురన్న వైలక్షణ్యప్రశ్నమునకు వత్తము. అది ద్వివిధము. మొదటిది జీవేశ్వర వైలక్షణ్యము. రెండవది జీవులలో వైలక్షణ్యము. నాయనా! మొదటిది వినుము. ఒకే శరీరమందు శోకానందము లను విరుద్ధధర్మములు గలవారై నియమ్యనియంతలుగా నీ బద్ధముక్తులగు జీవేశ్వరు లుందురు. 7

సీ. వృక్షంబునం దొకచోటఁ ♦ బక్షులు రెండుండు
నట్టులు దేహంబు ♦ నందు హృదయ
సీమ జీవేశ్వరుల్ ♦ చేరియుండుదు రిర్వ
రును సముల్ జ్ఞానస్వ ♦ రూపులగుటఁ;
జెలు లవియుక్తైక ♦ చిత్తులగుట: నందొ
కఁడు జీవుఁ డశ్వత్థ ♦ కర్మఫలము
భుజియించు; మఱొకఁడే ♦ భుక్తియు లేక ని
జానందతృప్తుఁడై ♦ జ్ఞానశక్తి

తే. నత్యధికుఁ డౌచు నాత్మ న ♦ న్యంబు నెఱిఁగి
నెగడు; విద్యామయుం డౌట ♦ నిత్యముక్తుఁ
డై విరాజిల్లు; జీవుఁ డ ♦ నాద్యవిద్య
వలన నిత్యబద్ధుండగుఁ ♦ దెలియఁ డెదియు. 8

వ. ఇట్లు జీవేశ్వరుల నెఱింగికొను, మింక జీవులందబద్ధముక్తభేద మునికి నది రెండవ వైలక్షణ్యము. దానిం జెప్పెద. ముక్తజీవుండగు విద్వాంసుండు సుప్తోత్థితుండుంబోలె దేహగత సుఖదుఃఖాదుల నెనయండు. కాన నా జీవన్ముక్తుండు సంస్కారవశమున దేహస్థుండయ్యును దేహస్థుండు గానట్లే యుండు నని యెఱుఁగుము. ఏతద్భిన్నంబుగా బద్ధజీవుండగు నవిద్వాంసుం డుండును. ఇతండు స్వదేహగతునివలె దేహనిమిత్తసుఖదుఃఖముల ననుభవించుచు దేహస్థుండ ననుకొని బద్ధుండగు. ఈ దేహమును స్వప్నదేహమువలె మిథ్యాభూతమన్న యెఱుక వీనికి లేదు.

తే. ఇంద్రియమ్ము లర్థముల గ్ర ♦ హించు నెడల
గుణములె గుణమ్ములం గయి ♦ కొనె ననంచు
ధీరవరుఁ డహంకార వి ♦ కారములను
బొందఁబోక తటస్థుఁడై ♦ పొదలుచుండు. 10

కం. తన తొల్లిటి కర్మంబుల, కనుగుణమగు తనువుఁ బొంది ♦ యజ్ఞుఁడు గుణముల్
పొనరించు కర్మముల కెల్లను నేఁ గర్తననుచు న్మా ♦ లఁగ బంధమగున్. 11

వ. ఇట్లు బుధుండు ముక్తుండు దుఃఖశూన్యుండై నిరభిమానుండై దేహమున వర్తించును. తద్వ్యతిరేకముగా బద్ధుండు వర్తించును. ఇంద్రియములొనర్చు కర్మము నన్ను బంధించుచున్నదే! యని యెఱింగి విరక్తుండై విద్వాంసుండు శయనాసనాటన మజ్జన దర్శన స్పర్శన ఘ్రాణభోజన శ్రవణాదుల లగ్నచిత్తుండుగాక యటనట నింద్రియములు విషయముల భుజించుచున్నను దానికి సాక్షిభావము వహించి గగనము సర్వత్ర వ్యాపించినను రవి జలములం బ్రతిబింబించినను, వాయు వెల్లెడలం బ్రసరించినను దత్సంగదోషముం గాంచని తెఱంగున మెలంగుచు నిశాత గాఢవైరాగ్యకఠోరకుఠారంబున సంశయముల ఛేదించి దేహాదుల నివర్తించి నిస్సంగుండై విహరించు. 12

కం. ఎవనికి బుద్ధీంద్రియ చిత్తవృత్తులు నైకగతులఁ ♦ దనరారవో? వాఁ
డవలంబించియు దేహముఁ, దవులక తద్దేహగుణవి ♦ తతి విహరించున్. 13

వ. దీనికి విరుద్ధంబుగా బద్ధుండు విహరించు. ఉద్ధవా! బద్ధముక్తులెట్లు మెలంగుదురో నుడివితి నివి యన్నియు స్వసంవేద్యవైలక్షణ్యంబులు, మఱియు వారేలక్షణంబులం దెలియంబడుదు రంటివి కాన నీకు బరసంవేద్యవైలక్షణ్యము నుడివెద. 14

కం. తన దేహంబును ఘాతుక, జనములు హింసించుచున్న ♦ సత్పురుషులు పూ
జన మొనరించుచు నున్న, న్మనమున నేవిక్రృతి లేక ♦ మసలు బుధుండున్.

కం. ఒరులు తనకు బాగోగులు, గఱపిన నెఱపినను దాఁ బో ♦ గడక తెగడ కొ
ప్పరికించుచు గుణదోష నికరముఁ సమదృష్టియగుచుఁ ♦ గ్రాలు బుధుండున్.

కం. బాగోగు లనఁడు చేయఁడు, లోఁగూడఁ దలంపఁ డిట్టు ♦ లు జడుంబలె నే
దో గమకించుం గాలముఁ, బోఁగడపఁగ నాత్మనిరతి ♦ బుధుఁ డనఘాత్మా!

వ. ఏతల్లక్షణంబులంబట్టి ముముక్షువుల నెఱుంగవచ్చు. 18

క. సుమతీ! పరబ్రహ్మవిభవము గాంచనివాని వేద ♦ పఠనము వ్యర్థ
మ్మమితశ్రమాకరము క్షీరములొసఁగని బష్కయిణుల ♦ రక్షణవోలెన్. 19

ఉ. శీలము లేని యంగనను, ♦ క్షీరము లీయని గోవు, నిత్యదుః
ఖాలయమైన దేహమును ♦ నర్మావుటీవికిఁ గాని విత్తమున్,
గూళతనంబు నోర్చెడి త ♦ నూజుని, నన్నుతిసేయకుండు వా
క్కేళిని, గాచు వానికిని ♦ గీల్కొను దుఃఖముమీఁద దుఃఖముల్. 20

మ. జగదుత్పత్తిలయస్థితుల్ సలుపు న ♦ స్మత్పూతకర్మంబులన్;
సుగమున్ నిర్మలధర్మకర్మనిరతుల్ ♦ శోకంబు దుర్మార్గు, లోం

దఁగ నేఁ దాల్చిన యీ యవతారవ్యూహముగా ♦ భావించుచున్; భక్తి గు
ల్గాఁగఁ గొండాడని మానవాధముల నా ♦ ల్కల్ తాటిమెుల్కల్ గదా. 21

శా. ఓ నారాయణ! యో దయావితరణా! ♦ యో భక్తసంరక్షణా!
యో నీరేజదళాక్ష! యో నరహరీ! ♦ యో కృష్ణ! యంచీవిధిన్
నా నామామృతసార పానకలనా ♦ సంపంబునం జెంద కే
లా నాల్కం బలుకంగఁ జెల్లును రస ♦ జ్ఞాభిఖ్యతో నుద్ధవా! 22

వ. ఇట్లు నీయందు విచారించి యాత్మయందు నానాత్వభ్రాంతిని విసర్జించి సర్వగతుండ నైన నాయందు నిర్మలమనంబు నిల్పి యుపరమించెదని. అట్లు సేయం జాలనివాఁడు సర్వకర్మముల నాకు సమర్పించి నిరపేక్షుండై యుండునది. 23

చం. అనుపమ లోకపావన శు ♦ భాకర మత్కథ లాదరంబునన్
వినుచును బాడుచున్ హృదయ ♦ వీథిఁ దలంచుచుఁ గూర్మి పెంపుమై
ననుకరణంబొనర్చుచు మ ♦ దర్థము సేయుచుఁ ద్రివర్గమున్
నను భజియించు వానికిఁ ద ♦ నర్చుచు సుస్థిరభక్తి యుద్ధవా! 24

ఆ. సాధుసంగ లబ్ధ ♦ సద్భక్తి నన్నుపా, సించి మత్పదంబుఁ ♦ జెందఁగలఁడు
భక్తవరుఁ డటంచుఁ ♦ బలుకంగ నుద్ధవుం, డంజలించి యిట్టు లనియె నపుడు 25

వ. దేవా! నీ కిష్టుండైన సాధు వెట్టివాఁడు? అట్టిసాధువు నినుం జేర నాదరించు భక్తి యెట్టిది? 26

కం. పురుషాధ్యక్షా! నీ వంబర మట్టు లసంగుఁడవు సు ♦ మా; ప్రకృతికినిం
బరుఁడవయి స్వేచ్ఛనే యీ, పరిమితరూపంబుఁ గంటి ♦ వచ్చి ధరణికిన్. 27

వ. నన్ను నీ కృపాకటాక్షంబునఁ దేల్పు మన్న భగవంతుం డిట్లనియె. 28

♦— శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునకు సాధులక్షణము లెఱింగించుట ♦.

సీ. సత్యసారుఁడు కృపా ♦ శాలి తితిక్షువ
ద్రోహుం డనసూయాది ♦ దోషరహితుఁ
డఖిలోపకారకుఁ ♦ డకళినాత్ముఁడు శుచి
సమ సుఖదుఃఖుండు ♦ శాంతుఁడు మన
నస్వభావుఁడు మితా ♦ న్నభుజుం డకామచి
త్తుండు దాంతుఁడు నిష్క్రి ♦ యుండు నిర్వి
కారుండు మైత్రుండు ♦ కారుణికుఁడు జ్ఞాని
మానప్రదుఁడు ధృతి ♦ మంతుఁ డప్ర

తే. మత్తుఁ డపరిగ్రహుఁ డమాని ♦ మచ్ఛరణుఁడు
శోకమోహ జరామృతి ♦ క్షుత్పిపాస
లను జయించిన వాఁడు బో ♦ ధనసమర్థుఁ
డాత్మధర్మస్థిరుఁడు సాధు ♦ వనఁగఁబరఁగు. 29

తే. స్వీయధర్మముల్ సలుపునేఁ ♦ జిత్తశుద్ధి
వరలు; సల్పఁడయేఁ బ్రత్య ♦ వాయ మడరు
ననుచు మత్త్రియి నెఱిఁగియు ♦ నఖిలధర్మ
సమితి విడిచి నన్ను భజించు ♦ సాధువరుఁడు. 30

తే. ఎవఁడనో? యెంతవాఁడనో? ♦ యెట్టివాఁడ
నో? యెఱిఁగియో! యెఱుఁగకో? య ♦ నూనభక్తిఁ
బెఱతలఁపు మాని నన్ను సే ♦ వించువాఁడు
సాధువరుఁ డని తెలియుమా ♦ స్వాంతమందు. 31

* భక్తిలక్షణములు *

వ. ఈ త్రింశల్లక్షణముల సాధువు నెఱుంగు మింక భక్తిలక్షణముల విను. మత్ప్రతిమాదులను భక్తులను సందర్శించుట, స్పృశించుట, పాదసంవాహనాది పరిచర్యల నలరించుట, పొగడుట, నమస్కరించుటయుఁ, దద్గుణకీర్తనంబుఁ గావించుటయు, మత్కథాశ్రవణంబున శ్రద్ధ కల్గియుండుటయు, నన్ను ధ్యానించుటయు, శరీరసమేతంబుగాఁ దన సర్వస్వము నాకర్పించుటయు, మజ్జన్మకర్మముల విప్పించుటయు, నస్మజ్జన్మాష్టమ్యాది పర్వముల నుత్సవంబులు సేయుటయు, గీతతాండవ వాదిత్రగోష్ఠులచే మదాలయోత్సవంబు లొనర్చుటయుఁ, జాతుర్మాస్యైకాదశ్యాదుల యాత్రా బలివిధానంబు లాచరించుటయు. వైదిక తాంత్రికదీక్షలు గైకొనుటయు, మద్వ్రతములనుష్ఠించుటయు, మామకార్చా విగ్రహస్థాపనముల శ్రద్ధాళువగుటయు, నాకై పుష్పప్రధానోద్యానంబులను ఫలప్రధానోపవనంబులను దేవాలయంబులను నెలకొల్పుటయుఁ, దత్తత్కార్యంబులం దోడ్పడుటయు, మద్గృహము నూడ్చుట జలము చల్లుట యలుకుట ముగ్గులు వెట్టుట మున్నగు నాలయశుశ్రూషణమ్ముల దాసునివలె నిష్కపటంబుగాఁ బొనర్చుటయు, దురహంకార దంభోక్తులు లేకుండుటయు, స్వోపకారకృత్యంబులఁ జాటకుంటయు నాదిగాఁ గలయవి భక్తిలక్షణములు. మఱియు, 32

కం. పరులైనం దానైనన్, గరిమ న్నొకిడిన దీపి ♦ కాద్యుతి వింజా
మరగాద్వుతగదుసుమియే, వరుసన్ దనకనుపయోగ ♦ పఱచుకొనుటయున్

కం. ఎది తన కిష్టతమంబో?, యెది తనకుఁ బ్రియంబగు? నయ్య♦దే నాకును నొ
ప్పిదముగ నర్పించినచో, నది యక్షయ్యఫలదాయి♦యగు నాతనికిన్. 34

తే. తరణి వహ్ని విప్రుఁడు గోవు ♦ దాసవరుఁడు
గగన మనిలమ్ము నీరమ్ము ♦ ధాత్రితలమ్ము
ప్రాణికోటి నిజాత్మ యీ ♦ పదునొకొండు
నన్నుఁ బూజింపఁదగిన స్థానములు భద్ర! 35

వ. తత్తత్పూజాసాధనమ్ములు విను. 36

సీ. సూర్యునందనుసార♦సూక్తమంత్రములచే,నగ్నియందును హవి♦రాదికముల
ద్విజవర్యునందు నా♦తిథ్యంబుచే గోవు,లందుఁ దృణాది వి♦హాపికముల
భక్తునియందును ♦ బంధుమర్యాదచే నమల హృన్నభమందు ♦ ధ్యాననిష్ఠ
ననిలంబునందుము♦ఖ్యాసుభావనముచే,జలమందుగంధపు♦ష్పముఖములను

తే. స్థండిలావనియందు మం♦త్రహృదయములఁ,
గృత్స్నభూతమ్ములను సమ♦దృష్టిచేత
నాత్మయందవిరుద్ధభో♦గాళిచేతఁ
నన్ను క్షేత్రజ్ఞ యజన మొప్ప ♦ నర్పవలయు. 37

సీ. గొప్పకన్నులవాఁడు♦కుండలీంద్రాభోగ,భోగావళిచ్ఛాయఁ ♦ బొల్చువాఁడు
కప్పుదేహమువాఁడు♦క్రమపీతాంబర,భ్రాజితాంగద్యుతుల్ ♦ గ్రాలువాఁడు
ఱెప్పవాలనివాఁడు ♦ శ్రీరమాకేళీగృహాయితోరస్థలి ♦ యలరువాఁడు
విప్పుటురమువాఁడు ♦ విక్రమాటోపపిం,డీకృతోగ్రాసురుల్ ♦ నెగడువాఁడు

తే. ఒప్పుకూరిమివాఁడు ప♦యోజశంఖ
చక్రశార్ఙ్గబాహా చతు♦ష్టయమువాఁడు
శాంతమూర్తి యేతత్ప్రదే♦శముల నుండు
నంచు నన్ను ధ్యానింపఁగా ♦ నగును భక్తి. 38

కం. ఇష్టాపూర్తంబుల సం
తుష్టిగ ననుఁ బూజసేయఁ ♦ దొడరుగ హృదయా
భీష్టమగుభక్తి యీ యు
త్కృష్టాస్మత్స్మృతి లభించు ♦ వృద్ధులసేవన్. 39

ఆ. సాధుసంగమునను ♦ సమకూరు భక్తియో, గమ్మదక్క సాధ♦నమ్మొకండు
నన్నుఁ జేర లేద ♦ నాయనా! యేఁబ్రకృష్టాశ్రయంబుసజ్జ♦నాళికెప్పుడు 40

ఆ. యదుకుమారవర్య! ♦ యధిక రహస్యవృ,త్తాంతమొండుగలద ♦ యాలకింపు
గోప్యమైన నది స♦ఖుండవు భృత్యుండ,వమలమతివి గాన♦ఁదమివచింతు. 41

వ. అని శ్రీకృష్ణుండు సాదరంబునఁ బలికెనని శుకమహర్షి వచించెను. 42

ఇది యేకాదశాధ్యాయము

సమాప్తము

ద్వాదశాధ్యాయము

కం. మఱవు సయితమ్ము మాకొఱకు, వరమే పెక్కు-వగవులను ♦ బాయుదుమగుట
స్మరులకు నీయిచ్చినయవి, యరయఁగ వ్యర్థమ్ములగునె! ♦ హరిహరనాథా! 1

వ. [1] దేవా! యవధరింపుము శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లని యె. అట్లు శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునకు రహస్యము నుడువంబూని యిట్లనె. 2

—♦ శ్రీకృష్ణుండుద్ధవునకు సాధుసంగమహిమము నుడువుట ♦—

మ. యమముఁ యోగము సాంఖ్యముఁ దపము స్వా♦ధ్యాయంబుధర్మంబుయ
జ్ఞము సన్న్యాసము తీర్థము న్నియమ మి ♦ ష్టాపూర్తముల్ గుహ్యమం
త్రముఁలఁ దక్షిణలఁ వ్రతంబులు నను ♦ బంధింప లే వన్యసం
గ మలాపహ్ను వికాసి సాధుజన సం ♦ గంబుంబలెఁ యాదవా! 3

మ. తరుణుల్ వైశ్యులు శూద్రు లంత్యజులుఁ గం ♦ ధర్వాప్సరోనాగ కి
న్నర విద్యాధర సిద్ధ చారణ సుధాం ♦ ధ(శ్శ్రే)ణు లింద్రదిద్వీడీ
శ్వరులఁ బక్షులు సత్వముల్ నను మహా ♦ భక్తి న్మదిం గొల్చి చెం
దిరి యాయా యుగకాలమం దురుశుభా ♦ నీకం బశోకంబుగఁ. 4

మ. హనుమంతుండు జటాయువుం గజముఁ బ్ర ♦ హ్లాదుండు మార్తండనం
దనుఁడుఁ వృత్రుఁడు జాంబవంతుఁడుఁ దులా ♦ ధారుండు బ్రహ్లాదున
మ్మనుమండుఁ వృషపర్వుఁడుఁ మయుఁడు ధ ♦ ర్మవ్యాధుఁడుం గైకసీ
తనయుం డుగ్రుఁడు బాణుఁడుం గసిరి స ♦ త్సంగంబునఁ భద్రముల్. 5

కం వ్రజగోపికలుం గుబ్జయు, యజమానాంగనలుఁ దపము♦నతుల వ్రత మా
రజవుఁజదువుఁ గనకయు స, ద్భజనమునఁ నే గాదె నన్నుఁ ♦ బడసిరి వత్సా! 6

కం. మద్దులుమృగములుపాములు, నెద్దులు మొదలైన మూఢ♦హృదయగణమ్మో
యుద్దియ విద్దియ బుద్దియు, నుద్ధవిడిం గనక నన్ను ♦ నొందె నెఱుఁగవే! 7

వ. మద్భక్తయోగంబుగాని భక్తభక్తయోగంబుగాని కలిగినం జాలుఁ దప
స్స్వాధ్యాయ బ్రహ్మచర్యాదులకు దుర్లభంబైన మత్పదం బేస్థావరజంగ
మంబులైన ననాయాసంబునం బొందు. 8

---

1. అధ్యాయప్రారంభము 2-6-1946

ఉ. కాందినిపట్టి వచ్చి కడఁ ♦ క న్మధురాపురి కన్నుఁదోడ న
న్నుం దొడికొంచుఁ బోవఁగ మ ♦ నోభవ గాఢతరానురాగ మె
ట్లుం దిగఁద్రోవ నేరక వ ♦ ట్టుప్రబలాధివియోగబాధలం
గుందుచు నన్నుఁగా కొరుని ♦ గోరర సౌఖ్యముకై వ్రజాంగనల్. 9

ఉ. బృందఁ గళిందజా పులిన ♦ వీథుల హృత్ప్రియుఁడంచు గోపికా
బృందము నన్నుఁగూడి విహ ♦ రించి క్షణంబులువోలెఁ బుచ్చె రా
సందముతోడ రేల్; సధు ♦ నాతనకాలమునందు నేను లే
మిం దిగులొంది పుచ్చెద ర ♦ మేయయుగంబులుఁ బోలె యామినుల్. 10

చం. మునులు సమాధినిష్ఠులయి ♦ పుణ్యనదుల్ జలరాశి చేరియుం
గనఁ దమనామరూపములఁ ♦ గానని యట్టులు గోపకామినీ
జన మతిగాఢరాగమున ♦ స్వాంతము నావయి నిల్పి సంతతిం
దనువును నద్ది యిద్ది యెది ♦ తాము నెఱుంగకయుండి రుద్ధవా? 11

కం. నారూపం బెఱుఁగక నను, జారుఁడు రమణుఁ డని తలఁచి ♦ స్వాంతము నాపైఁ
జేరిచి సంగమ్మున యను, వీర! పరబ్రహ్మము, నను ♦ బెరసిరి వ్రేతల్! 12

కం. అనఘ! శ్రుతము శ్రోతవ్యం, బును వృత్తంబుం బ్రవృత్త ♦ ము త్రయీహిత మె
ల్లను వీడి శరణ మొందుము, నను నీ వఖిలాత్మభావ ♦ నఁ శుభ మొదవున్.

—♦ కర్మత్యాగవ్యవస్థ ♦—

కం. అన నుద్ధవుం డిట్లనియె. యోగేశ్వరేశ్వరా! ఇప్పుడు కర్మముల నుజ్జగింపు మంటివి [1]ఇంతకుమున్నె కర్మముల నాచరింపుమంటివి. నేనిపు డేమి చేయవలయును? కర్మముల మానుదునా? చేయుదునా? యీ సంశయముఁ బాపు మన్న భగవానుం డిట్లనియె. ఈశ్వరుండు స్వమాయా వశంబునఁ బ్రపంచస్వరూపుఁడై యున్నాఁడు. తత్ప్రపంచాధ్యాస వహించి జీవుండనాద్యవిద్యచేఁ గర్తృత్వాదికముఁ బైని వేసికొన్నాఁడు. అందువలన విధినిషేధంబులఁ బాటించి కర్మముల ననుష్ఠింపవలసివచ్చినది. కనుక నింతకు మున్ను చిత్తశుద్ధ్యర్థము కర్మములు సలుపుమంటిని. చిత్తశుద్ధ్యనంతరము భక్తివిక్షేపకంబగు కర్మాదరముఁ ద్యజించి దృఢవిశ్వాసంబున నన్ను శరణ మొందవలయు నని యిపుడు నుడివితిని. జ్ఞానోత్పత్త్యనంతరము కర్తవ్య మించుకయు నుండదు. ఉద్ధవా! పిదప వినుము, యీశ్వరునివలన వాగాదీంద్రియద్వారమున జీవసంసృతికారణభూతంబైన ప్రపంచ మెట్లుద్గమించెనో వచింతు. 14

1 దశమాధ్యాయము 8 వ పద్యము.

వాగాద్యభివ్యక్తిక్రమము

సీ. అగ్ని కాష్ఠచ్ఛిద్ర ♦ మందు నవ్యక్తోష్మ, రూపుఁడై పిదప దా ♦ రువు మథింప
గాలితోడను స్ఫులింగస్వరూపుఁడయి ప్రజాతుఁడై హవిరాది ♦ సంప్రవృద్ధుఁ
డౌ; నట్టులీశ్వరుం ♦ డాదిఁ బరాభిఖ్య, నాదంబుతోడి ప్రా ♦ ణమ్ముఁ గూడి
యాధారచక్రరం ♦ ధ్రావిష్టుఁడై యంత మణిపూరకము మనో ♦ మయుఁడగుచును

గీ. జొచ్చి పశ్యంతి పేర వి ♦ శుద్ధచక్ర మవ్వలం జొరఁబడి మధ్య ♦ మాహ్వయమునఁ
దనరు వైఖరిరూపున ♦ స్థూలత గని, వెడలు నోట వర్ణాకృతి ♦ వివిధగతుల. 15

వ. స్థవిష్ఠంబైన [1] యీ వర్ణంబే నానావేదశాఖాత్మకం బగుచున్నది. ఇది
మదీయ వాగభివ్యక్తి ప్రకారంబు ఇతరంబు నిట్లే. 16

సీ. వాగ్వచనంబులుఁ ♦ బాణికర్మము లుప
స్థముదాలుఁ బాయువి ♦ సర్గములును
బద్గమనములుఁ ద్వ ♦ క్స్పర్శముల్, నాసికా
ఘ్రాణముల్, నేత్రవీ ♦ క్షలును శ్రుతుల
శ్రవణముల్, జిహ్వార ♦ సాల్, మనస్సంకల్ప
ములు బుద్ధినిశ్చయం ♦ బులును జిత్త
ధారణంబులు నహం ♦ కారాభిమాన గు
ణములు ప్రధానసూ ♦ త్రములు మఱియుఁ

ఆ. త్రిగుణజన్యమైన ♦ దేహాది బహువికా, రాఘమెల్ల నాదు ♦ వ్యక్తియ సుమి
యేను గాని యట్టి ♦ దింతయు లేదయ్య! దేవభాగపుత్త్ర! ధీరమిత్త్ర! 17

వ. అని శ్రీకృష్ణుఁడు మఱియు నిట్లనియె. 18

తే. ఆది నీశ్వరుం డొకఁడ య ♦ వ్యక్తరూపుఁ
డవఁ ద్రిగుణాళిఁ బూని మాయాబలమున
వివిధరూపాల జగముగా ♦ వెలుఁగు బీజ
మవనిఁబడి పూలఁ బండ్ల మ్రాకైనయట్లు. 19

వ. మఱియు నీజీవుండ త్రివృత్తు నబ్జయోనియు నవ్యక్తుండు నద్వితీయుండు
వయస్సుచే నాద్యుండు విశ్లిష్టశక్తియు నై బీజంబు యోనిం బొంది
యెట్లో యట్లు బహురూపములఁ బ్రకాశించుచున్నాఁడు. ఉద్ధవా!
తెలియ లేదా? విను. 20

---

1 కౌస్తుభమునఁ జతుర్థాహ్నికమున — అ ఇ ఉ ఋ నాలుగు హ్రస్వదీర్ఘప్లుతభేదమున 12 అగును. ఌ ఒక్కటియే. ఏ ఐ ఓ ఔ దీర్ఘప్లుతభేదమున 8 అగు. ఇట్లు స్వరములు 21. కాదిస్పర్శములు 25. అంతస్థోష్మములు 8. యమములు 4. అనుస్వారవిసర్గము. జిహ్వామూలీయోపధ్మానీయములు 4. అని "మఃఖనాసికా" .... సూత్రముకడఁ గలదు. ఈ పరిగణనమున మతభేదములు గలవు.

తే. పేశ పడుగుచేత ♦విలసిల్లు వస్త్రము,ట్లయ్యవిద్యచేత ♦నాత్మయందు
వ్యష్టియు సమష్టి♦యగు విశ్వ మధ్యస్తమగుచునుండుఁ జుమ్మ♦నాదినుండి.

సీ. సంసృతితరువు, బీ♦జమ్ములు పుణ్యపా,పములు వ్రేళు లమిత♦వాసనాళి
నాళమ్ములుం ద్రిగు♦ణమ్ములు శాఖ లే,కాదశేంద్రియములు ♦స్కంధములును
బంచమహాభూత♦పాళి వల్కలములు, వాతపిత్తశ్లేష్మ♦ధాతుపఙ్క్తి
జీవుఁ డీశ్వరుఁడు ప♦క్షి యుగంబు, వీనికి, వసియించు గూడు హృ♦ద్వారిజంబు

తే. విరులు శబ్దరూపాదిక ♦విషయసమితి
ఫలములు సుఖదుఃఖమ్ములు ♦వననివాసి
హంసలటిసుఖఫలము గృ♦హస్థగృధ్ర
ములును దుఃఖఫలమ్ము నె♦మ్ముల భుజింత్రు. 22

కం. ఘనకర్మాత్మకము పురా,తనమగు సంసారనామ ♦ తరు వారవి ప్రో
దిని గాంచి యందు రవిచ్ఛే,దనమునఁ బైకేగువారిఁ ♦దరువే మొనయున్? 23

వ. ఉద్ధవా! ఇట్లు పరమాత్మ యొకండే మాయామయుండై బహురూపములం
దోఁచు నని యెఱింగినవాఁడే యాత్మవేత్త.

ఉ. ధీనిధియైన సద్గురు న ♦ తిస్థిరభక్తిని గొల్చి తత్కృపా
త్తానుపమాన విద్యయను ♦ ప్రాప్తవరశ్వథ తీక్ష్ణధారచేఁ
బూనికఁ ద్రుంచి జీవగృహ ♦ ముం ద్రిగుణాత్మకలింగదేహ; మూ
పైనఁ బరాత్పరుం గలిసి ♦ పాయుము సాధనమున్ యదూద్వహా! 25

వ. అన నుద్ధవుండు నిమీలితాక్షుండై హరిధ్యాన మొనరించెనని శుకమహర్షి
వచించెను.

ఇది ద్వాదశాధ్యాయము సమాప్తము

త్రయోదశాధ్యాయము

కం. శ్రీవాఙ్మనసార్చాకేలీ వైశారద్య యోగ ♦ లీన పరీవ్రా
డ్భావాంతస్సాక్షాత్కారావేశాత్మస్వరూప! హరిహరనాథా!

వ. [1] దేవా! యవధరింపుము శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో
నిట్లనియె. అంత హర్షవిస్ఫారిత నయనుండైన యుద్ధవునిం జూచి కృష్ణుం
డిట్లనియె. 2

1. అధ్యాయప్రారంభము 10-6-1946

—*శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునికి జ్ఞానోదయక్రమ మెఱింగించుట*—

కం. ప్రకృతికె యీ త్రిగుణము లా
త్మకు నుండవు సత్త్వమునను ♦ దమము రజమ్మ
న్నికలించి, పై నుపశమా
త్మక సత్త్వమ్ముననె ద్రుంపు ♦ తత్సత్త్వమునన్. 3

ఆ. శుద్ధసత్త్వమునఁ బ్రసిద్ధ మద్భక్తిరూ,ప మగు ధర్మ మొకటఁ♦ బ్రభవ మొందు
నగును సాత్త్వికపుఁ బ♦దార్థసేవలను స,త్త్వప్రవృద్ధి [2]దాన ♦ధర్మవృద్ధి. 4

ఆ. భవ్యసత్త్వజన్య ♦ భక్తి లక్షణ ధర్మ, మా రజస్తమోగు♦ణాళిఁ ద్రుంచుఁ
దద్యుగము నశింపఁ♦దన్మూలమగు నధ,ర్మమ్ము తత్క్షణంబు♦మాడిపోవు. 5

కం. అనుపమ శాస్త్రముఁ దీర్థ
మ్మును సంస్కృతి దేశకాల♦ములుఁ బ్రజ కర్మ
మ్మును ధ్యాన జనన మంత్రము
లనుపదియు గుణత్రయమున ♦ కగుఁ గారణముల్. 6

కం. ఎది పెద్దలు నిందింతురో!, యది తామస, మేది మెత్తు♦రది సాత్త్విక మె
య్యేదియుం జేయ నుపేక్షిం,చెద రది రాజస మటంచుఁ♦జెప్పఁగనొప్పున్. 7

సీ. సతము నివృత్తిశా♦స్త్రములఁ బఠించుచు, గంగాదితీర్థముల్♦గాంచఁజనుచు
నాత్మసంశోధకుం♦డగుచువివిక్తదే,శముల బ్రాహ్మముహూర్త♦సమయములను
నీశు భక్తిని భజి♦యించుచు సద్భక్త, జనులనే కూడుచు ♦ ననవరతము
నిష్కామకర్మముల్♦ నెఱపుచుఁ బ్రణవాది, సంసేవసేయుచు♦సాత్త్వికములఁ

తే. గొనవలయు సత్త్వవృద్ధి కం♦దునె ధర్మ
మొదవుఁ దద్ధర్మమున జ్ఞాన ♦ ముదయమందు
నదియు దేహాద్వయము వాని ♦ కాకరమగు
గుణచయము నశించెడి వఱ ♦ కు న్వెలుంగు. 8

వ. అదియునుమీ యాత్మాపరోక్షజ్ఞానము. 9

తే. వేణుసంఘర్షమున నుద్భ ♦ విల్లి వహ్ని
యవ్వనము నె మంటం గాల్చి ♦ యాఱిపోవు
నట్టు లీగుణక్షోభజం ♦ బైన తనువె
త్రిగుణతతి విద్యచేఁ గాల్చి ♦ తీఱిపోవు. 10

వ. అనిన నుద్ధవుండు స్వామీ!, శుని మొఱుఁగుచున్నను గర్దభి తన్నుచున్నను
శ్వానఖరంబులు వెంటంబడునట్లు పదార్థము తన్నంగొంపోవుచున్నను

2, దాన = దానిచేత

భాగము భాగివెంటంబడునట్టు లీమర్త్యులు విషయము లాపదలకు నెలవు లని యెఱింగియు నేల వానినే తగులుచున్నా రనిన భగవంతుం డిట్లనియె.

సీ. అజ్ఞానునకు స్వదే ♦ హమ్ముపై నహమాత్మ
కమగు మిథ్యాబుద్ధి ♦ కలుగు నెడఁద
దానిచే సత్వప్ర ♦ ధానమైన మనంబు
నలము దుఃఖాకరం ♦ బైన రజము
ఆరజోయుతమనం ♦ బందుసంకల్పవి
కల్పముల్ వొడమున ♦ కృతన భోగ్య
గుణములఁ దలఁపంగఁ ♦ గొఱలును గామంబు
దుర్ధరంబగుచు నా ♦ దుర్మతికిని
తే. ఇట్లు కామవశుండయి ♦ యింద్రియముల
గెలువలేక దుఃఖోదర్క ♦ ముల నెఱిఁగియు
నారజోవేగ మోహితుం ♦ డగుటఁజూవె
కర్మములఁ జేయుచుండు నె ♦ క్కాలమందు. 12

ఆ. బుద్ధి నీ రజస్త ♦ మోగుణంబు లలంచు, చుండుఁగాక తెలివి ♦ యున్న ధీరుఁ
డలువు లేక మనము ♦ నరికట్టి గట్టిగాఁ, బాదుత్రోవ వంకఁ ♦ బాఱకుండు. 13

కం. అలసతఁబ్రమత్తతం బోఁ, దలఁగి, విషయములను దోష ♦ తతిఁగనుచుఁ, శ్వా
సల గెల్చి జితాసనుఁడై, యెలమిన్నాయందె హృదయ ♦ మెలయింపవలెన్.

వ. హృదయము నన్నింటినుండి మరల్చి నాయందే చేర్చియుండు నీసమాధిని బూర్వము సనకాదిశిష్యుల కుపదేశించితి నన నుద్ధవుండు విస్మితాంతఃకరణుండై దేవా! సనకాదిమహామునీంద్రుల కేరూపంబున నట్లుపదేశించితివో యది యూనతీఁ గోరుచున్నాఁడ ననఁ గృష్ణుం డిట్లనియె. 15

—♦ హంససనకాది సంవాదము ♦—

కం. సనకాదు లజునిమానస, తనయులు పూర్వమొకనాఁడు ♦ తండ్రినడిగి రో
య్యన దుర్జ్ఞేయంబై యొప్పిన యోగక్షేమగతి స ♦ వినయము దోఁపన్. 16

కం. తాతా! రాగవశంబునఁ, జేతము విషయములఁ జొచ్చుఁ, ♦ జేతము విషయ
వ్రాతములు వాసనాకృతి, చేతం జొచ్చునిఁక వీని ♦ నెక్కెమె దాఁటన్. 17

వ. అని ముముక్షువు దాఁటందలంచిన నట్లన నా మహాదేవుండు స్వయంభువు భూతస్రష్ట యయ్యును గర్మవిక్షిప్తచిత్తుండగుట నంత విచారించియుఁ బ్రశ్నబీజంబు నెఱుంగనేరక నన్నుఁ దంద నిలిపి

నాగ బంధము

చం. సరసిజనాభ శూరఖలసాలవరశ్వధ శ్రీరమామనో
హర సుగుణావళీరత దయాదర వజ్రిభయైకదారణా
కరిభరణాతిధీర ఘనగానరవప్రవణా జనావనా
వరమకళాధరా రిపుజభంజన మన్నతి దోఁగుదేవరా! 19

ఉ. నవ్వుమొగంబువాఁడు కరుణ న్వెదచల్లెడి చూపువాఁడు హాం
స్మవ్వపు వల్వవాఁడు వన ♦ మాల విరాజిలు బొజ్జవాఁడు పెం
జివ్వలగెల్చువాఁ డెద భ ♦ జించెడివారికిఁ బున్నెపుఁగనుల్
ద్రవ్వియొసంగువాఁడు హరి ♦ తత్త్వము మాకు ననుగ్రహించుతన్. 20

శ్లో. నమో హంసాయ శాంతాయ, మునీనాం మానసౌకసే।
చక్రాంగాయ ద్విజేశాయ, పరిశుద్ధాత్మనే నమో॥ 21

వ. అని పెక్కు తెఱంగుల ధ్యానింప నేను హంసరూపమ్మున డాయ సనకాది
మహాసీంద్రులు బ్రహ్మపురస్సరులై హస్తమ్ములు జోడించి 22

చం. ఎవఁడవు నీవు స్వామి ! కదు ♦ నింపగు తెల్లనిమేను పాదచం
చువు లతిలోహితంబులు వి ♦ శుద్ధకటాక్షము మందయానముం
జవు లాలికించు నాదము ప్ర ♦ సన్నమనం బెదొమాటలాడను
న్నవిధము తోఁచె నిన్నుఁగని ♦ న స్మనుఁగావఁగ వచ్చితో గదే ! 23

ఉ. నెమ్మది సంస్మరింపఁగనె ♦ నీ వరుదెంచితి కన్నతండ్రి ! వే
కొమ్ము నమస్కృతుల్ విమయ ♦ కోటి నెదన్ విభజించి క్షీరనీ
రమ్ములువోలెఁ జూపుటకుఁ ♦ గ్రన్నన వచ్చితొ రాజహంసరూ
పమ్మున నీ ప్రభావములు ♦ వర్ణన సేయఁగ నేర మచ్యుతా ! 24

వ. నావుడు నేను ధాతృసనకాదులంజూచి దేహాది వివిక్తాత్మజ్ఞానంబుకల్గినచో
మనోరాగాదులుఁ దమంతతాము విశ్లేషించు నని చెప్పుటకు మున్నుగా
"నెవఁడవునీ"వన్న ప్రశ్నఖండనమిషచే నాత్మానాత్మజ్ఞానంబుఁ గఱపం
దలంచి యిట్లంటి. 25

కం. అవనీసురవరులారా !, ఎవఁడవునీవం చడిగితి ♦ రీప్రశ్నం బా
త్మవిషయకంబో? మఱి దే,హవిషయకంబో? యెదేని ♦ యుబ్బుర మొదవున్.

తే. ఆత్మవిషయకమనఁబర ♦ మార్థమందుఁ
బెక్కురున్నఁగదాభవ ♦ త్ప్రచ్ఛ యుక్త
మడుగునాతఁడు త్తరమిచ్చు ♦ నాతఁ డొకఁడ
నిర్విశేషాత్మఁగూర్చి ప్ర ♦ శ్నించు టెట్లు?

వ. జాతిద్రవ్యలింగాదిరహితుండై యవిశేషుండై యొక్కండ యున్న యాత్మకు
నీవెవఁడవని యడుగుటకు యవసరము లేదు పోనీ! తనుపాధిభూత సంఘాత
విషయం బందమా! అదియువాక్ర్ణనుకరంబ 28

తే. దేవమానవాది సకల ♦ దేహములను
బంచభూతాత్మకంబులె ♦ పరమకార
ణమ్ము వీని కేనొకఁడఁ గా ♦ న నిటు భేద
శూన్యదేహంబు నెవఁడవం ♦ చు నడుగుదురె ?

కం. మనమునను వాక్కునను దృ,ష్టిని నితరేంద్రియచయంబు♦చేతగృహీతుం
డనునేన, నేను గాకం,డిన దెదిలేదని గ్రహింపుఁ♦డీ బుధులారా! 30

వ ఇంక మీకుఁ గలిగిన సందియంబు నడంచెదను. 31

సీ గుణములం జిత్తమ్ము ♦ గుణములు చిత్తాబ్జ
మునఁ జేరు; నీయుగ ♦ మ్ము స్మదాత్మఁ
డైన జీవునకు న ♦ ధ్యస్తమైన శరీర
మేకాని నిజదేహ ♦ మిద్దిగాదు
సారెసారెకు గుణ ♦ చయము సేవించుట
వలనఁ జిత్తము గుణం ♦ బులను జొచ్చు
వాసనారూపమ్ము ♦ వలనను విషయవ
ర్గము చిత్తమందును ♦ బ్రభవమొందుఁ

ఆ. గానఁ జిత్తవిషయ ♦ గణమును మంచునా
విరియఁజేయఁ దలఁపు ♦ వఱలువాఁడు
కోటిసూర్యరుచులఁ ♦ గోటరంబుకు బెట్టు
మత్స్వరూపుఁ డగుచు ♦ మలయువలయు. 32

సీ. సత్వరజస్తమో ♦ జన్యముల్ జాగర,స్వప్నసుషుప్తులై ♦ వఱలు; బుద్ధి
వృత్తులియ్యవి; వీని♦కెత్తఱిని విలక్ష,ణుండుసాక్షియయి యా♦త్మం డెసంగు
బుద్ధికృతంబైన ♦ పురబంధ మాత్మన,కుం గుణవృత్తులఁ ♦ గూర్చుచుండు
నగుటఁ దురీయుండ♦నగునన్నుఁజొచ్చి యీ,బంధంబుఁ బ్రక్కలిం♦పవలెనపుడ

తే. మఱియు గుణము లన్యోన్యముఁ ♦ బ్రిదిలిపోవుఁ
దద్జ్ఞుఁ డయ్యహంకార కృ ♦ తంబు బంధ
మాత్మకు ననర్థకరమని ♦ యరసి తుర్యుఁ
గలిసి యభిమాన భోగచిం ♦ తలఁ ద్యజించు. 33

వ. సురనరతిర్యగాది నానార్థబుద్ధిని సముచితయుక్తులచే నెంతదనుకఁ దొలఁ
గించుకొనఁడో యంతదనుక నీయజ్ఞుఁడు కర్మములొనర్చుచు జాగ్ర

ద్దశలో నున్నను స్వప్నదశలో నున్నట్లే. స్వప్నావస్థలో మేల్కొన్న వానికిని నానార్థబుద్ధితో జాగ్రదవస్థలో నున్న వానికిని నింతయు భేదము లేదని యెఱుంగుము. బాల్యత్వ బ్రాహ్మణత్వ మనుష్యత్వాది దేహాశ్రిత భేదంబులు తత్కృతకర్మంబులు తత్ఫలంబులగు స్వర్గసౌఖ్యాదులు నన్నియు స్వప్నంబునం దోఁచువానివలె మిథ్యలే కాని యథార్థంబులు కావు. ఇవి యెవ్వియు నాత్మకు లేవు. క్షణక్షణముం బరిణామము నొందుచుండు బాల్య తారుణ్యాది ధర్మవంతములైన బాహిరంబులగు స్థూలదేహాద్యర్థములను జక్షురాదీంద్రియంబులచే జాగ్రద్దశయం దనుభవించువాఁడును, జాగరదృష్టసదృశంబులై వాసనామయంబులగు విషయంబులను హృదయమందు స్వప్నదశలో ననుభవించువాఁడును, నేతత్త్రయ సూక్ష్మార్థంబుల సుషుప్తిదశలో నుపసంహరించువాఁడును, నొక్కండె కాని భిన్నులు గారు. ఒక్కండే జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులలో నుపాధిభేదంబున విశ్వతైజస ప్రాజ్ఞ నామములం ధరించి యింద్రియేశుండై సర్వావస్థాద్రష్టయై ప్రత్యగాత్మ యున్నాఁ డని సర్వావస్థాస్మృతిసమన్వయంబున నెఱుంగునది. బాల్య యౌవన వార్ధకదశలలో నొనర్చినచేష్ట లొక్కండగుటంగాదె దశాంతరంబునను స్మృతిందగి లెడిని. 34

ఉ. ఇట్టులు చర్చచేసి దశ ♦ లెల్లను నాయెడ నా యవిద్యచేఁ
బుట్టినవం చెఱింగి యహ ♦ ముం బహుసంశయమూఁకము న్విడం
గొట్టి సదుక్తిఖడ్గమును ♦ గొంచు ననూనవివేకధారచేఁ;
నెట్టనఁ గొల్వఁగావలయు ♦ నిర్మలమానససంస్థితు న్ననున్. 35

కం. కొఱవిఁగొని చీఁకటిలోఁ, బిఱబిఱఁ ద్రిప్పంగఁ దోఁచు ♦ వెలుఁగుంగల్లీ
పరిదృశ్యమాన జగమె, త్తఱి భ్రమమూలకము కల్పి ♦ తం బెదచేతన్. 36

చం. ఎడఁదను గోర్కులం దుడిచి ♦ దృశ్యమునుండి స్వదృష్టిఁ ద్రిప్పి యె
య్యెడలఁ గ్రియావళిన్ సలుప ♦ కెంతయు నాత్మసుఖానుభూతి నుం
డెడునది దేహధారణ ఘ ♦ టింపఁగ భ్రాంతి యొకప్డు కల్గినన్
బొడవడఁగున్ క్షణంబునన ♦ పూర్వ మవస్తుత పుట్టియుండుటన్. 37

కం. అంతియ కాని పునర్దే,హాంతరలబ్ధికిని హేతు ♦ వై యుండదు త
ద్భ్రాంతి; యది వానికి శరీ,రాంతము దాఁక స్మృతిమాత్ర ♦ మై యట్లుండున్.

ఉ. ఈవిధి యోగసిద్ధవరుఁ ♦ డీతను వుత్థితమో? యనుత్థితం
బో? వచియింపలేఁ డవుడు ♦ వుక్కిటిబంటిగ మద్యపాయియై
పోవు నరుండు మేనివయిఁ ♦ బొల్చెనొ? వస్త్రము జాఱిపోయెనో?
దైవవశంబున న్మదిని ♦ దా నెఱుఁగండుగదే బుధాగ్రణుల్

శా. ప్రారబ్ధంబగు కర్మ ముండుపఱకుం ♦ బ్రాణేంద్రియోపేతమై
మీఱుం దైవవశంబు గానఁదను ; వే ♦ మేకం దీని స్వాప్నంబుగాఁ
బాఱంజూచుఁ బ్రబుద్ధవస్తువయి; యె ♦ వ్వట్లం సమాధ్యంతయో
గారూఢుండగు సిద్ధపుంగవుఁడు నె ♦ య్యంబుంచునే మేనిపై! 40

మ. పరమార్థంబగు ధర్మసారము వచిం ♦ వం జూవ్యో యియోగ్యాగ సాం
ఖ్య రహస్యంబులు మీకుఁజెప్పితిని నే ♦ హంసంబునే! యోగసాం
ఖ్య బుతశ్రీదమ సత్యకీర్తి వృథుతే ♦ జోనస్యుఁడం, దివ్య భూ
సురులారా ! శ్రితరక్షణవ్రతవిలా♦సుండం దయోల్లాసుఁడం. 41

కం. నను నిర్గుణు నిరపేక్షకు
ననువముఁ బ్రియు సుహృదు నాత్ము ♦ నఖిలగుణంబుల్
సనుదెంచి యెలమి సేవిం
చును, నిత్యము లగుటనవి యు♦శోధనులారా !

వ. అని చెప్పి శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవుం జూచి 43

తే. ఇట్లు హంసాంగమున వచి ♦ యింప నేను
ఛిన్నసందేహులై ముని ♦ శ్రేష్ఠు లెల్లఁ
బరమభక్తిఁ బూజించి స్త♦వంబు సలుప
నజుడు గనుచుండ నిజపురి ♦ కరిగినాఁడ. 44

వ. అని శ్రీకృష్ణుం డానతిచ్చె నని శుకమహర్షి పచించెను.

ఇది త్రయోదశాధ్యాయము సమాప్తము.

చ తు ర్ద శా ధ్యా య ము

కం. ఏకడఁగల పదమునకో, ప్రాకించి నను నచింపఁ ♦ బంచెదు కాదే
నాకవిత నాకె శ్రోత్రగ, నై కానంబదు నె యువల! ♦ హరిహరనాథా! 1

వ. [1] దేవా ! యుపధరింపుము శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లనియె. అట్లు శ్రీకృష్ణుండు బోధింప నుద్ధవుండు నమస్కరించి యిట్లనియె. 2

ఉ. శ్రేయముఁ గూర్చు సాధనవి ♦ శేషము లెన్నిరయి యున్నవంచు వి
ద్యాయుతులైన బ్రహ్మవిదు ♦ లాడెద రేటికి! సర్వసంగముల్

---

1. ఈ యధ్యాయప్రారంభము 18-6-1948

పాయుచు నాపయి న్మదిని ♦ బట్టు మటంచును భక్తియోగ మీ
వే యెడఁబల్కుచుండు విది ♦ యేటికి నీఁ బ్రధాన మెద్దియో ? 3

వ. అనిన శ్రీకృష్ణుం డిట్లనియె.

—♦ శ్రీకృష్ణుఁ డుద్ధవునకు శాస్త్రవైవిధ్యముం గూర్చి చెప్పుట ♦—

చం. ప్రలయమున న్మదాత్మకము ♦ ప్రాఁజదువు ల్నశియింప వెండియున్
జలరుహసూతికి న్నుడివి ♦ నాఁడను సర్గము నాదియం దతం
డలఘుమనంబున న్మనువు ♦ నగ్రసుతుం జదివించె నాతఁ డి
మ్ముల భృగుముఖ్య సప్తఋషి ♦ పుంగవపాళికిఁ జెప్పె నాత్రయిన్ 5

వ. భృగుమరీచ్యత్ర్యంగిరః పులస్త్యపులహక్రతునామకులగు నా సప్తమహర్షులు తమ నందనులైన దేవదానవగుహ్యక మనుష్యసిద్ధగంధర్వ విద్యాధర చారణకిందేవ కిన్నర నాగరక్షః కింపురుషాదులఁ బెక్కండ్ర నా వేదముల నధ్యయనము చేయించిరి.

ఉ. ఇట్టు లనేకు లీత్రయి గ్ర ♦ హించిరి సత్త్వరజస్తమంబులం
బట్టి స్వభావముల్ వివిధ ♦ భంగులు దాన మతంబు లెన్నియేఁ
బుట్టును దానివెంటఁ బొడ ♦ ముం బహురీతుల వ్యాఖ్యలర్థముల్
కట్టకడం జనించె నన ♦ ఘా ! నిగమార్థవిరుద్ధపద్ధతుల్. 7

ఆ. దీనివలన నన్మ ♦ దీయ మాయామోహి
తాత్ములగుచుఁ గొంద ♦ ఱభిరుచికిని
గర్మమునకుఁ దగిన ♦ గతిని శ్రేయంబది
బహువిధం బటంచుఁ ♦ బలుకుచుందురు. 8

సీ. గౌతమీయులు ధర్మ ♦ కర్మంబు, వాత్స్యాయ
నాదులు కామంబు, ♦ నర్థశాస్త్ర
వేత్త లైశ్వర్యంబు, ♦ విమలయశంబు నా
లంకారికులు, భోగ ♦ లాలసతను
సర్వలింగులు, సత్య ♦ శమదమంబుల యోగ
నిష్ఠులు, కొందఱు ♦ నియమదాన
సువ్రత తపములన్ ♦ సుఖము లిచ్చెడి పురు
షార్థంబులని యందు; ♦ రద్ది కాద

తే. అనఘ ! యివి యిచ్చుఫలము లా ♦ ద్యంతవంత
ములు వ్యథోదర్కములు భ్రమా ♦ పూరితమ్ము
లల్పతరసమ్మదకరమ్ము ♦ లని యెఱుంగు
మనుపమసుఖమ్ము విషయాత్మ ♦ లందఁగలరె ! 9

—* శ్రీకృష్ణుఁ డుద్ధవునకు భక్తియోగ ప్రాధాన్యము నుగ్గడించుట *—

కం. అలఘుగుణాధారులు శాం,తులు సమమానసు లకించ♦నులు దాంతులు కో
ర్కులు లేనివారు నా భ,క్తులు వారల కెల్లకడలఁ ♦ గూరు సుఖంబుల్. 10

తే. ధాతృపదము మహేంద్రప♦దము రసాత,లాధిపత్యము సార్వభౌ♦మాధికార
మధిక యోగసిద్ధులఁ దుద♦కల్లమోక్ష,మైనఁ గోరరు మదిని నా♦యందె నిలిపి.

వ. ఉద్ధవా! పరమభక్తుండవైన నిన్నుం జూచి యుబ్బుదును. 12

కం. తనువైన, మదీయాత్ముఁడ,యిన శంకరుఁ, డగ్రజుండ♦యిన రాముఁడు, నం
దనుఁడైన ధాత, భార్యయయినసిరి, నీయట్లుగార♦త్యాత్మప్రియతములుల్. 13

కం. ముని నిర్వైరుని నిరపే,క్షుని సమదర్శనుని శాంతుఁ ♦ గోరి యనుసరిం
తును నిత్యముఁ దత్పదరజ,మున నాలోని జగములను♦బూతము సేయన్.

చం. ఇతరులఁగాక నన్నె భజి ♦ యించుచు మద్గతభక్తిభావదీ
పితుఁడయి శాంతుఁడై కరుణ ♦ వెల్గఁ గనుంగొను చెల్లజీవసం
తతులను వాంఛ లెవ్వియును ♦ దాపునఁజేరఁగనీక పొల్చుభ
క్తతతికిఁ గల్గు సౌఖ్య మెఱుఁ ♦ గం దరమానటె యేరికేనియున్ ! 15

వ. ఇట్లుత్తమభక్తుండే గాక ప్రాకృతభక్తుండును గృతార్థుండ. 16

తే. ఘోరరాక్షసులంబలెఁ ♦ గూడముట్టి,
యుగ్రవిషయముల్ బాధించు ♦ చున్నఁగూడ
నింతయేని చలింపక ♦ యిద్ధభక్తి,
పఱలి విషయాళిఁ బరిభవిం ♦ పంబడండు. 17

కం. అస్మత్పాదాంబుజ యు,గ్మస్మరణము ఘోరపాత ♦ క సమూహంబుల్
భస్మసమముం బొనరించును, విస్మయముగ వహ్ని కాష్ఠ♦ వితతింబోలెన్. 18

కం. నమ్మువ యూర్జితభక్తివి,ధమ్మున సాంఖ్యమ్ము తపము ♦ ధర్మము స్వాధ్యా
యమ్మును యోగమ్మును ద్యా,గమ్మును సాధింపలేవు♦ గదె నన్ననఘా! 19

కం. సుగుణులకుఁ బ్రియుఁడ నాత్ముఁడ,నగునేనొకభక్తికే సు♦మా గ్రాహ్యుఁడ వే
ఱుగ నుండెడి చాండాలుం,డుగూడ మద్భక్తిఁ బావ♦నుఁడగు సకులుఁడై. 20

కం. నాపైని భక్తియుండని, యాపురుషుఁ బవిత్రుఁజేయు ♦ టరిదిసుమి తపో
దీపిత విద్యయు సత్యద,యోపేతంబైన ధర్మ ♦ ముద్ధవ ! వింటే. 21

చం. పులకలు మేనఁ బుట్టవలెఁ♦బొంగి మనంబు ద్రవింపఁగావలెన్
గొలుకులనుండి హర్షమునఁ ♦ గొల్లఁగ బాష్పము లూరఁగావలెన్
బలుకుల గద్గదస్వరము ♦ భాసిలఁగావలె భక్తుఁడన్న న
వ్యలఘుచరిత్రుఁడే యతని ♦ యాశయమే పరిశుద్ధ ముద్ధవా ! 22

ఉ. ఒక్కపుబత్తి నాయెడల ♦ నిల్చినవాఁ డటులుండి సిగ్గులే
కొక్కెడ నృత్యముల్ సలుపు ♦ నొక్కెడ బిగ్గరఁ బాడుచుండు వే
ఱొక్కెడ నవ్వుచుండు మఱి ♦ యొక్కెడ నేడ్చుచునుండు వాఁడసూ
దృక్కుల స్పర్శనాదులను ♦ దృశ్యజగంబును జేయుఁ బూతముల్. 23

కం. అనలధ్మాతంబై కాంచన మంతర్మలముఁ దొరఁగి ♦ స్వచ్ఛతఁగను న
య్యనువున మద్భక్తిస్ఫూర్తినిఁ గర్మాశయముఁ బాసి ♦ హృదయము
వెలుఁగున్. 24

కం. నాపుణ్యకథాశ్రవణాలాపములఁ జిత్తము విమ ♦ లంబగు కొలఁదిన్
జూపట్టు సూక్ష్మవస్తువు, దీపితమై యంజనాక్త♦దృక్కులకు బలెన్. 25

కం. విషయాకృతి వహియించున్
విషయములనె తలఁచుచున్న ♦ వెడహృదయంబున్
దృషదీఱ స్మరించిన నను
హృషీకపతి మత్స్వరూప ♦ మొనయు మనంబున్. 26

కం. కాన న్స్వప్నేచ్ఛలచం, దానన్ మృషయంచు నెంచి ♦ త దసద్విషయ
ధ్యానమ్ము మాని మది నాపై నిల్పి సతంబుఁగొల్వ ♦ వలయు న్ననున్.

కం. విట యోషిజ్జనముల ము,చ్చటలవలనఁ గల్గినట్టి ♦ సంగవు క్లేశో
త్కట బంధమ్ములు తదితర, పటుసంగమువలన నుద్ధ♦వా! వింటిగదా. 28

కం. నారుల స్త్రీకాముకులం, దూరమునఁ ద్యజించి దిటము♦తో నిర్భయుఁడే
కారామమున విజనమునఁ, జేరి సమాసీనుఁడై భ♦జింపవలె నన్నున్. 29

— ధ్యాన యోగాభ్యాసక్రమము —

వ. అనిన నుద్ధవుం డరవిందాక్షా! ముముక్షు వేస్వరూపుండవైన నిన్నెట్లు
ధ్యానింపవలయు నానతిమ్మన భగవంతుం డిట్లనియె. 30

సీ. అత్యుచ్ఛ్రితాతినీ ♦ చాసనంబునఁగాక
సమతలంబున యథా ♦ సౌఖ్యముగను
నుపవిష్టుఁడై కాయ ♦ ముంచి సమమ్ముగా
నుత్సంగమునఁ జేతు ♦ లుంచి నాసి
కాగ్రంబుపై దృష్టి ♦ నడరించి పూరకా
దిగఁగాని రేచకా ♦ దిగనుగాని
యభ్యసించుచును బ్రా ♦ ణాయామమును దదీ
యాధ్వంబు శోధింప ♦ నగును నిమ్మ

ఆ. నిర్జితేంద్రియుఁడయి ♦ నిత్యంబు ముప్పొద్దు
తడవకఁ బదిసారు ♦ లడరిచేయు
చుండ మాసమునకె ♦ యుద్ధవా! వాఁడు జి
తానిలుఁ డగు సంది ♦ యంబు లేదు. 31

వ. ఈ ప్రాణాయామం బగర్భంబు సగర్భంబు నాద్వివిధంబు. మంత్రరహితమగ ర్భము మంత్రసహితముసగర్భము. అందు సగర్భంబ శ్రేష్ఠంబు అది విను. దొంతులుగా నున్న మూలాధార స్వాధిష్ఠానమణిపూర కానాహతవిశుద్ధాజ్ఞా చక్రంబులనునాఱింటి నడిమిత్రోవ ననుసంధించి బిసనూత్రమాత్రచ్ఛిద్రంబు పోలుచు. అనాహతచక్రముగల హృదయాబ్జమం దవిచ్ఛిన్నంబుగా నోంకా రము మ్రోఁగుచుండును దీని నీ సాధకుండు ప్రాణవాయువుచే నాధారము వఱకుం గొంపోయి మరల నూర్ధ్వము మూర్ధాంతపర్యంతము దెచ్చి మరల హృదయమునం జేర్చి ఘంటానాదంబువలె నుదాత్తధ్వనియిచ్చుచుండ స్థిరముగా నిలుపవలె. ఇట్లు ప్రణవసంయుక్త ప్రాణాయామము గురువు చెప్పిన చొప్పున నభ్యసించి వాయువును లోఁగొనవలయు. ఉద్ధవా! ఇది ధ్యానాంగ మింక ధ్యేయము వినుము దేహము లోపల నూర్ధ్వనాళంబు నధోముఖంబు ముకుళితంబు నగు హృత్పుండరీక మరఁటి పూమొగ్గవలె వ్రేలాడుచుండును. దాని నధోనాళంబు నూర్ధ్వముఖంబు వికసితంబు నష్ట దళశోభితంబు సకర్ణికంబునుంగాఁ దలంచి యాకర్ణికపైఁ గ్రమంబుగా సూర్యచంద్రాగ్నుల భావించి యయ్యగ్ని మధ్యంబుననున్నట్టి 32

సీ. జానుస్పృగాపీన ♦ చారుచతుర్బాహు, నీలాభ్రసమకమ ♦ నీయదేహు
మానోజ్ఞకస్ఫుర ♦ న్మకరకుండలకర్ణు, దురగమాయితబలో ♦ ద్ధురసువర్ణు
నిందిరాసుందరీ ♦ మందిరాయితవక్షు, నక్షయకరుణాక ♦ టాక్షవీక్షుఁ
బీతాంబరప్రభా ♦ న్వితసూక్ష్మతరమధ్యు, నవిరళానూనభ ♦ క్త్యర్ఘ్యసాధ్యు

తే. సుందరకపోలు శ్రీవత్స ♦ సురుచిజాలు, శిష్టజనపరిపన్ముఖు ♦ చిస్మితాస్యు
విస్తృతలలాటు నవరత్న ♦ భృతకిరీటు, నీరరుహనేత్రు వేదవ ♦ర్ణితచరిత్రు

సీ. మకరకుండలహారు ♦ మర్దితచాణూరు, మధుసుధాప్రతిమేయు ♦ మహితధీరు
మథితమాంసాహారు ♦ మంథానగిరిధారు. మంగళాకారు మ ♦ న్మథకుమారు
మందరధరధీరు ♦ మతిదయాంకూపారు, మఘువరాజ్యాధారు ♦ మంజులోరు
మధురాపురవిహారు ♦ మనుజవమందారు, మతిహితకేదారు ♦ మానసారు

తే. మానితోదారు మదనకో ♦ మలశరీరు, మత్స్యపావతారు మనోభ్ర ♦ మణవిదారు
మధురకళుచితరస్మేరు మా ♦ మానచోరు, మసృణరత్నకోటీరు మ ♦ మత్వదూరు

వ. మఱియు ధ్యానభద్రుని వసురూపావయవోన్నిద్రుని నతిరమ్యభావుని సుందరగ్రీవుని ఘనశ్యాముని శ్రీవత్సేందిరాధాముని శంఖచక్రగదాపద్మ వనమాలా ద్యుమత్కిరీట కటకకటిసూత్రాంగదాదిభూషుని గౌస్తుభమణి ప్రభాన్విత వేషుని సర్వాంగసుందర శుభలక్షణుని ప్రసాదసుముఖేక్షణుని సుకుమారుని గుమారమారుని నన్ను సర్వాంగముల హృదయము నిలిపి ధ్యానింపవలయు. ఉద్ధవా! యే స్వరూపము ధ్యానింపవలయునో తెలిసెనా? విను. 35

తే. విషయములపైకిఁ బోకుండ ♦ వేగ నింద్రి
యమ్ముల మనస్సుతో లాగి ♦ యామనసును
బుద్ధితోడ సాకర్షించి ♦ శ్రద్ధగలిగి
నిలుకడగ మదాకృతివయి ♦ నిలువవలయు. 36

కం. కనుమూసినఁ, గనుదెఱచినఁ గనంబడెనువఱకు మన్ము ♦ ఖము ధారణచే
సినపిదప మఱొకయంగముఁ,గనవలెఁ దొల్లింటివానిఁ ♦ గలిపికొనుచెదన్.

కం. ఈవిధమున మదిలోపల, భావింపఁగ నన్నియవయ ♦ వంబులు దుదకో
యీవత్స! మత్స్వరూపం, బావిర్భవమగును దేని ♦ నరయుచునున్నన్.

తే. అనఘ! మత్స్మితాస్యము స్థిర ♦ మైన పిదప
నఖిలకారణాకాశమం ♦ దాత్మ నిలిపి
యదియు విడిచి శుద్ధబ్రహ్మ ♦ మైన నాయె
డ న్సమారూఢుఁ డగుచునుం ♦ డవలెఁజుమ్మి. 39

కం. అప్పుడు ధ్యాతృ ధ్యేయము, లుప్పతిలవు జ్యోతిలోన ♦ జ్యోతియుఁబోలెన్
డెప్పునఁ గనుచుండు నతఁడు,దప్పక నాలోనఁ దన్నుఁ ♦ దనలోనన్నున్. 40

వ. ఇట్టి సమాధ్యంత ధ్యానమున ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాభ్రమంబు నివ
ర్తించు నని శ్రీకృష్ణుండు పలికినట్లు శుకమహర్షి వచించెను. 41

ఇది చతుర్దశాధ్యాయము సమాప్తము

పంచదశాధ్యాయము

కం. శ్రీధ్యేయచరణ! విద్వ, న్మధ్యేహృదయావతరణ! ♦ మత్తారికుభృ
త్సాధ్యేతరశరణా! సా,మాధ్యేప్సితవితరణ! ♦ హరిహరనాథా! 1

వ. [1]దేవా! యవధరింపుము శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లనియె. అట్లు భగవంతుం డుద్ధవునకు ధ్యానయోగము నుడివి 2

---

1 అధ్యాయప్రారంభము 16-6-1946.

కం. అనఘ! జితేంద్రియుఁడయి శ్వా,సనియామకుఁడగుచు హృదయ♦జలజమునా పై
నునిచిన స్థిరముగ నతనికి, ననుపమసిద్ధులు జనించు♦నన నుద్ధవుఁడున్ 3

కం. ఓసామీ! యేధారణ, నేసిద్ధి యెటుల్ జనించు? ♦ నెన్నియొసిద్ధుల్?
దాసునకుఁ దెల్పు యోగా,భ్యాసులకున్ సిద్ధులొసఁగు ♦ వాఁడవు కృష్ణా! 4

* శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునకు ధారణానుగతసిద్ధులం జెప్పుట *

వ. అనవుడు శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునితో నిట్లనియె. 5

తే. ధారణలు సిద్ధులును యోగ ♦ పారదృశులు,
పదియు నెనిమిది యుంచును ♦ బలుకుచుంద్రు
వానిలో నెనిమిది మత్ప్ర ♦ ధానములగు
లాఁతి వెల్ల సత్త్వోత్కర్ష ♦ హేతుకములు. 6

సీ. అంగ మణువయిన♦నణిమ గొప్పదియైన, మహిమ, తేలికయైన♦మతిలఘిమము
ప్రాణేంద్రియాధిదే♦వతలతోఁ గూడి యి,ష్టార్థముల్ పొందినఁ బ్రాప్తిసిద్ధి
విన్నకన్నవి యెట♦నున్నను వాని భో,గ్యముఁ జేసికొన్నఁ బ్రా♦కాశ్యసిద్ధి;
విమలశక్తిప్రేర ♦ ణమున సామర్థ్యముం, డిన నీశితాసిద్ధి; ♦ నిఖిలవిషయ

తే. భోగముల నసంగుం డౌచుఁ ♦ బొందుచున్న
వశితయగును; గోరినసర్వ ♦ వాంఛితముల
నెనయఁగల్గినఁ [1] బ్రాకామ్య; ♦ మీ యెనిమిది
యోగికి స్వభావసిద్ధమ్ము ♦ లుత్తమములు. 7

సీ. ఊర్మిరాహిత్యమ్ము, ♦ నుద్యన్మనోవేగ, గమనమ్ము, కామితా ♦ కారయుక్తి
దూరశ్రవణమును, ♦ దూరదర్శనమును, నన్యకాయప్రవే ♦ శానువృత్తి
యమరాప్సరక్రీడ ♦ నాలోకనమ్ము, సంకల్పానురూపాధి ♦ గమ, మకుంఠి
తాజ్ఞ, స్వేచ్ఛామృత్యు ♦ వనువది సిద్ధులు, నిద్ధగుణోత్కర్ష♦హేతుకములు

తే. అన్యచిత్తాద్యభిజ్ఞత ♦ యఖిలకాల
వేత్తృతయుఁ బరాజయము ప్రా ♦ ప్తింప కునికి,
ద్వంద్వములకుఁ గీడ్పడమి, పా ♦ వకజలార్క,
విషముఖస్తంభనము క్షుద్ర ♦ విభవములగు 8

వ. ఈ సిద్ధు లేనింటి నుద్దేశంబుం బట్టి నుడివితి నిఁక నేసిద్ధు లేధారణచే నెట్లు
కలుగునో విన్పింతు వినుము. 9

1. కొందఱు ప్రాకాశ్య ప్రాకామ్యముల నొకటిగనే భావించి గరిమము నష్టసిద్ధులలో గణింతురు. దేహము బరువగుట గరిమము.

సీ. భూతసూక్ష్మోపాధి ♦ పొల్చు నాపయిని ద
న్మాత్రమనము నిల్ప ♦ నలయు నణిమ ;
జ్ఞానశక్త్యాత్మకం ♦ బైన మహత్తత్త్వ
మది యుపాధి యగు నా ♦ యందునట్టి
మది నిల్ప మహిమమ్ము ♦ పొదలు ; నట్లే గగ
నాది భూతోపాధి ♦ యైననన్నుఁ
దలఁచి మనము నిల్పఁ ♦ దత్తన్మహాభూత
మహిమమ్ము లతనికి ♦ రహి లభించు ,

తే. భూతపరమాణురూపు న ♦ న్బుద్ధి నిలువ
లఘిమ కాలసూక్ష్మార్థత ♦ లలిఁ జెలంగు ;
దలఁప వైకారికుని నహం ♦ తత్త్వ నన్ను
నింద్రియాత్మత్వ మను ప్రాప్తి ♦ నెనయఁగలఁడు. 10

వ. ఉద్ధవా ! ఇంద్రియాత్మత్వమన సర్వప్రాణేంద్రియాధిష్ఠాతృత్వమని గ్రహించి తివిగదా. మఱి విను. స్థూలమహాభూతోపాధికుఁడ నగు నాపై మది నిలువ గరిమలభించు. 11

సీ. సూత్ర మవ్యక్తప్ర ♦ సువు క్రియాశక్తి ప్ర
ధానమ్మయిన మహ ♦ త్తత్త్వ మది యు
పాధిగాఁగల నన్ను ♦ భావింపఁ బారమే
ష్ఠ్యంబైన [2] ప్రాకాశ్య ♦ మందఁగలఁడు
త్రిగుణమాయాధీశు ♦ దిక్కాల విగ్రహు
విష్ణు నాపై మది ♦ వెలయఁజేయ
జీవదేహప్రేర ♦ ణావహమైన యీ
శిత్వమ్ము వానికిఁ ♦ జెందఁగలదు

తే. ఆత్మ, నారాయణుని విరా ♦ డాఖ్యలకును
బరుఁడయిన తురీయుని భగ ♦ వంతు నిలువ
వశిత దొడరు; నిర్గుణపర ♦ బ్రహ్మ మొడఁద
నిలుపఁగాఁ బరమానంద ♦ నిలయుఁడగును. 12

వ. ఇదియు సర్వకామసమాప్తిస్థానంబు. ఉద్ధవా ! కడమ గుణహేతుక సిద్ధి ధారణల నాలింపుము. 13

2 ప్రాకాశ్యం పారమేష్ఠ్యంమే — అని బొంబై. ప్రాకామ్యం పారమేష్ఠ్యంమే అని వావిళ్ల ప్రతి.

సీ. ధర్మమయుండు శ్వే♦తద్వీపపతి శుద్ధుఁ, డైన నాయెడ హృద♦యంబు నిలుపు
పురుషుండు శుద్ధరూ♦పుండగుచు ననూర్మి,మత్వసిద్ధిం గాంచు;♦మాన్యచరిత!
మఱి గగనాత్మ న ♦ మష్టిరూపుం బ్రాణు, నన్నెద నిల్పి త♦న్నాదదృష్టి
వహియించ దూరశ్ర♦వణము లభించుఁజు,మ్మక్షియం దర్కుని ♦ నర్కునందు

తే. నక్షి భావించి నన్ ధ్యాన ♦ మాచరింప
దూరదృష్టి కల్గు; మనంబు ♦ తోడఁ బ్రాణ
తనువులం జేర్చి నాయెడ ♦ ధారణం బొ
నర్పఁగా మనోవేగయా ♦ నమ్ము వొడము. 14

సీ. తద్జ్ఞుఁడై మది నుపా ♦ దానకారణముగాఁ
గొని యేస్వరూపంబ ♦ గుటకుఁ దలఁచు
నాస్వరూపముఁ గాంచు ♦ నాయోగి మద్యోగ
ధారణాబలముచే ♦ సూరివర్య!
యొకపువ్వునుండి వే ♦ ఱొక పువ్వునకు నేగు
భృంగంబు పోలిక ♦ నితర దేహ
మునఁ బ్రవివిక్షువై ♦ మనమున దాని భా
వించి స్వదేహంబు విడిచి ప్రాణ

తే. ముఖ్యలింగదేహోపాధిఁ ♦ బూని బాహ్య
వాయుమార్గంబునం బర ♦ కాయ మొందు;
గుదము బార్ష్ణిచేఁ బీడించి ♦ హృదయవక్ష
కంఠ మూర్ధములం బ్రాణ ♦ గతిని జేర్చి. 15

సీ. బ్రహ్మరంధ్రమ్ము మా ♦ ర్గమునఁ దనుత్యాగ
మొనరించి తనయిచ్ఛఁ ♦ దనరు లోక
ములకుఁ బోవంగలం; ♦ డెలమి మద్గతశుద్ధ
సత్వమ్ము ధారణ ♦ సలుపువాఁడు
సత్వాంశజాప్సర ♦ స్సంఘసంక్రీడలం
గాంచును, సత్యసం ♦ కల్పు నన్నుఁ
జిత్తంబునం జొన్పి ♦ సేవింప నొదవు సం
కల్పానురూపంబ ♦ గా ఫలంబు;

తే. అఖిలయంత స్వతంత్రుండు ♦ నైన మత్స్వ
భావ మెడఁద ధారణ చేయు ♦ వాఁడు ప్రతిహ
తంబు గాని యాజ్ఞాసిద్ధిఁ ♦ దాను బడయు
గుణములంబట్టి ఫలములు ♦ గొరలుగాదె? 16

తే. ఉద్ధవా! నాదుభక్తిచే ♦ శుద్ధచిత్తుఁ డుదితధారణావిదుఁడైన ♦ యోగివరున
కెలమి నిజజన్మమృత్యుత్యాగ♦బృంహితమగు,నట్టి త్రికాలికజ్ఞాన♦మలరఁగలదు.

తే. ప్రకృతిగుణవృత్తులకు సాక్షి ♦ భావమున నె
సంగు నను ధారణ యొనర్చు ♦ జనుఁడు ద్వంద్వ
ములకుఁ బరిభవ మొందఁడు, ♦ భూతహృత్స్థు
నను దలంపంగ నన్యమా ♦ నసవిదుఁడగు. 18

కం. యాదస్సులు జలములచే,బాడం గననట్లు నీర ♦ వహ్న్యదుల నే
బాదఁ గనఁడు మద్యోగస, మాదృతచిత్తుండు యోగ♦మయదేహుండై. 19

కం. శ్రీవత్స శంఖ చక్ర గ,దా వనమాలాసిరత్న ♦ ధనురాదియుతున్
దేవాగ్రణి ననుఁదలఁచిన,చో వాఁడు పరాజయములఁ♦జూడం డెందున్. 20

కం. దాంతుం డింద్రియవర్గని,యంత జితశ్వాసుఁ డగుమ ♦ హాయోగి నిజ
స్వాంతంబున మద్ధారణ, నెంతయుఁ గావింప వాని ♦ కెది దుర్లభమౌ! 21

కం. ముంగలి దచ్చిసిరులుద,శ్యం గడమవి నన్నుఁబొందఁ♦గఁ దలంచెడి యో
గిం గొంత కాలయాపన,ముం గావించి యిటు విఘ్న♦ములచేఁ గలఁచున్.

వ. కావున నీయత్యుత్తమయోగమును గారడివిద్దెల నుపయోగించి రిత్తపుచ్చ
రాదు. జలచరములకు జలస్తంభనముఁ బక్షులకు ఖేచరత్వము దేవళ్ళకుఁ
గామరూపత్వాదికము నీవిధంబున జన్మౌషధితపోమంత్రములచేఁ గొన్ని
యోగసిద్ధు లొదవుం గాని మదీయ సాలోక్యాదిసిద్ధులుమాత్ర
మేయితరోపాయలభ్యంబులు కావని యెఱుంగుము. 23

ఆ. సర్వసిద్ధులకును ♦ సాంఖ్యంబునకు యోగ,మునకు విమలధర్మ♦మునకు బ్రహ్మ
వాదులకును నేన♦పాలకుండను హేతు, భూతుఁడను బ్రభుండఁ♦బూజ్యచరిత!

తే. భూతములు చతుర్విధభూత♦ములకుఁ బోలె
నాత్మనగు నేను బ్రాణి చ ♦ యమున కెల్ల
నుందు బాహ్యాంతరంబుల ♦ నొకటఁగూడ
నావృతుండనుగాక వి ♦ ద్యాలవాల! 25

వ. అని శ్రీకృష్ణుండు యోగసిద్ధుల నుపదేశించె నని శుకమహర్షి వచించెను.

ఇది పంచదశాధ్యాయము సమాప్తము

షోడశాధ్యాయము

కం. మంచి తమరులను సిరిగొ,మ్మంచితరుల దైత్యవరుల ♦ వణఁచితివెలికిఁ
మంచితనము సూపుచునె స,మంచిత భావమిదియెట్లొ♦హరిహాసనాధా! 1

వ.[1] దేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లనియె. అట్లు శ్రీకృష్ణుం డుపదేశింప నుద్ధవుండు కేలుమోడ్పొదల ఘటించి 2

కం. దేవ! పరబ్రహ్మవు నీ, కావరణము లేద లేవ ♦ యాద్యంతంబుల్
నీవాదికారణుండవు, భావస్థిత్యవ్యయోద్భ ♦ వమ్ముల శభవా! 3

కం. ఉచ్చావచభూతములం, దచ్చెనటులు చూడఁజాల ♦ రరసి త్రయీ వి
ద్వచ్చయము నిన్నుఁగొల్చు భ,వచ్చరిత మెఱుంగుఁ గానఁ♦బద్మదళాక్షా!

వ. పరమర్షు లేయేభావంబుల నిన్నుపాసించి సిద్ధిఁగాంతు రయ్యది వచింపుము.

కం. భూతాత్మ! భూతభావన!, భూతచయము నీదుమాయ ♦ మోహితమై ని
న్నేతఱిఁ గనుఁగొనసేరదు, భూతములకు గూఢుఁడవయి ♦ పొల్చెదవీశా! 6

కం. నీతీర్థపదపదాంభో,జాతములకు వందనములు ♦ జగములుమాఁటకు
ఖ్యాతిగ వెలిఁగెడి నీదు వి,భూతుల నెఱిఁగింపు నాకుఁ ♦ బురుషవరేణ్యా! 7

—♦ శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవున కాత్మవిభూతుల నెఱిఁగించుట ♦—

వ. అనిన శ్రీకృష్ణుం డిట్లనియె. ఉద్ధవా! 8

చం. అవనికిఁగాఁగ నొండొరువు♦లాగ్రహ మూని యుయుత్సులై చుఁ బాం
డవులును గౌరవుల్ వినశ ♦ నంబునఁ జేరినకాలమందు నా
ల్గువలఁకులం గనుంగొని యు ♦ కుంఠితశౌర్యుఁడు పార్థుఁ డాత్మబం
ధువు లనుఁగుం జెలుల్ గురులు ♦ తోడన కంటఁబడం బ్రమగ్నుఁడై 9

చం. కనుఁగవనుండి బాష్పములు ♦ క్రమకపోలములందు డిగ్గఁగాఁ
దనకెడి కేల్ప్రవేల్చిగువు ♦ దప్పి శరాసన మట్లెమొగ్గఁగాఁ
దనువు చెమర్పఁగా నిలుచు ♦ దానికిఁ జాలక పాండురాజనం
దనుఁ డటు వాలిపోయె నర ♦ దంబునయిం బెడకేలియూఁతమై. 10

వ. అప్పలఁ గొంతవడికిఁ దెప్పరిలి నన్నుం జూచి 11

ఉ. స్వార్థపరుండనై పితల ♦ నన్నలఁ దమ్ములఁ జంపుకొంటకే
స్పర్థవహించి కౌరవుల ♦ వర్గముతో విలువిద్య నేర్చితిఁ
బార్థివధర్మ మిట్టిదటె? ♦ పాడవునెత్తురుకూడుమెక్క న
త్యర్థము కోరు కేమిపురు ♦ షార్థము? యాదవవంశవర్ధనా! 12

1 అధ్యాయ ప్రారంభము 18-6-1946.

ఉ. బాలిశవృత్తి గొగ్గి పడి ♦ వచ్చితి బింకము లాడుకొంచుఁ గ
య్యా లొనరింప బాంధవస ♦ ఖాప్త సహాయుఁడ నౌచుఁ బున్నెపు
న్నేలను గంటనోగదె జ ♦ నించెను ధర్మవిశుద్ధబుద్ధి యేఁ
జాల నసిం బొనర్ప ముర ♦ శాసన! పోదము కొంపసేరఁగన్.

ఉ. ఇమ్మహికై వధింతుమటె ♦ యిష్టుల జ్ఞాతుల? నెంతపాపకా
ర్య మ్మిది కట్ట! పెద్ద లెవ ♦ రైనను విన్న నధర్మ్యమంచు గ
ర్హ్యమ్మను చాడిపోయరె? జ ♦ నార్దన! పూరుని గన్న శుద్ధవం
శమ్ము కళంకితమ్మగును ♦ మావలనన్ రథ మింకఁ ద్రిప్పుమా!

చం. అనవిని నేను నవ్వి పని ♦ నాఁగఁగఁ జేయుఁగ నీవ కర్తవా!
విను నియమించువాఁ డొకఁడు ♦ నిత్యుఁడు లేఁడె? యిటేల మోహముం
గనెద వటంచు నెన్నియొ ప్ర ♦ కారములం బరమార్థవిద్యఁ జె
ప్పిన విని యప్డు నీవలెనె ♦ పృచ్ఛ యొనర్చెను మద్విభూతులన్. 15

వ. అప్పుడు కిరీటికిం జెప్పితి నిప్పుడు నీకుఁ జెప్పెద వినుము. 16

కం. భూతములకు నేనాత్ముఁడ, నేతను నెచ్చెలిని; నేన ♦ నిఖిలప్రాణుల్
భూతమ్ముల స్థితిలయములు, జాతమ్ములు నేన; యేల ♦ సంశయపడఁగన్. 17

సీ. గతిమంతులంగల ♦ గతి నేన మఱి పక్షి
ఖర్వాణులందును ♦ గొరలుకాల
మును నేన, గుణచయం ♦ బుల సామ్యమును నేన,
గుణుల యాత్పత్తిక ♦ గుణము నేన
ఘనగుణులం దాది ♦ కార్యమ్మయిన సూత్ర
మేన, మహాత్ముల ♦ నెసఁగు నమ్మ
హత్తత్వ మేన య ♦ త్యంత సూక్ష్మంబులం
దుం జీవుఁడను నేన, ♦ దుర్జయముల

తే. స్వాంత మేన, వేదముల న ♦ ధ్యాపకుం డ
యిన హిరణ్యగర్భుఁడు, నేన ♦ యెల్ల మంత్ర
రాజి వర్ణత్రయాత్మక ♦ ప్రణవ మేన
యక్షరములలోన నకార ♦ మగుదు నేన 18

సీ. ఛందస్సులందుం ద్రి ♦ చరణగాయత్రి నే, నమరులందును హరి ♦ హయుఁడ నేన
ఆదిత్యులందు వి ♦ ష్ణ్వాహ్వయుండను నేను, వసువులలో హవ్య ♦ వహుఁడు నేను
బ్రహ్మర్షులందు వి ♦ రాజిలు భృగు నేను, వినుత రాజర్షుల ♦ మనువు నేను
దేవర్షులందు వ ♦ ర్తిలు నారదుఁడ నేను, ధేనువులం గామ ♦ ధేను నేను

తే. పుడమి సిద్ధులందుం గపి ♦ లుఁడను, రుద్రు
లందు నీలలోహితుఁడ నే, ♦ నండజముల
యందు గరుఁడుండ నేను, బి ♦ త్రాళి నర్య
ముఁడఁ బ్రజాపతులందు ద ♦ క్షుఁడను నేను 19

సీ. అసురులయందుఁ బ్ర♦హ్లాదుండ నేను, న,క్షత్రౌషధుల క్షపా ♦ కరుఁడ నేను
యక్షరక్షస్సుల ♦ యం దర్థపతి నేను, దంతులందైరావ ♦ తమ్ము నేను
యాదఃప్రభువులందు ♦ నంబుధీశుఁడ నేను, సుకుచిప్రతాపులఁ ♦ దరణి నేను
నరులలో వసుమతీ ♦ నాయకుండను నేను, వాజులం దుచ్చైశ్ర ♦ వంబు నేను

తే. ధాతువులఁ గాంచనము నేను, ♦ దండకారు
లందు యముఁడను నేను, స ♦ ర్పాళియందు
వాసుకిని నేను, నాగేంద్ర ♦ పాళియందు
శేషుఁడను, శృంగిదంష్ట్రిల ♦ సింహమేను, 20

సీ. ఆశ్రమమ్ములను స ♦ న్న్యాసంబు నేన వ, ర్ణావళిలోన బ్రా♦హ్మణుఁడ నేన
తీర్థప్రవాహాలఁ ♦ ద్రిపథగ నేన స్థి,రోదకాశయములం ♦ దుదధి నేన
దివ్యధానుష్కులం ♦ ద్రిపురవైరిని నేన, శస్త్రమ్ములఁ గరా ♦ సనము నేన
అతిదుర్గమముల హి♦మాలయంబును నేన, నివసనమ్ములను మే♦రువును నేన

తే. ధాన్యముల యవలును బురో ♦ ధసులలో వ
సిష్ఠమౌనియు నేన బ్ర ♦ హ్మిష్ఠులఁ బృ
హస్పతియు సర్వసేనాను ♦ లందు బర్హి
వాహనుఁడు వనస్పతుల న ♦ శ్వత్థ మేన. 12

ఆ. చారుశీల! వినుము ♦ సత్త్వవర్తులందుఁ, బూజ్యుఁడౌ స్వయంభు♦వుండ నేన
యజ్ఞములను బ్రహ్మ♦యజ్ఞంబు నేన వ్ర,తంబులం దహింస♦నంబు నేన. 22

వ. మార్జన తక్షణ ఘర్షణాది శుచిసమూహంబుల వాయు వహ్ని సూర్య జలరూపుండైన శోధకుండు నేన. అష్టాంగయోగంబులలో నాత్మసంరోధంబు నేన. విజిగీషుసాధనంబులలో మంత్రంబు నేన. వివేకాది నైపుణ్యంబులలో నాత్మానాత్మవివేకవిద్య నేన. అఖ్యాత్యన్యథాఖ్యాతి శూన్యఖ్యాత్యసత్ఖ్యాత్యనిర్వచనీయఖ్యాతివాదులలో నదియా? యిదియా? యనెడి దురంతవికల్పంబు నేన. 23

తే. అంగనలయందు శతరూప ♦ నవుదు నేన
పురుషవరులందు స్వాయంభు ♦ వుండ నేన
మునులయందు నారాయణుం ♦ డను సనత్కు
మారుఁడను నేన నూ బ్రహ్మ ♦ చారులందు. 24

సీ. అఖిలధర్మముల స ♦ న్న్యాసంబునేన శ్రే,మాళి నంతర్నిష్ఠ ♦ యగుదు నేన
అతిగుహ్యములను సూ♦నృతమౌనములు నేన, మిథునంబులం బర♦ మేష్ఠి నేన
అప్రమత్తులయందు♦హాయనంబది యేన, ఋతువులందువసంత♦ఋతువు నేన
మాసంబులందును♦మార్గశీర్షము నేన, యుగములలోఁ గృత♦యుగము నేన

తే. తారలం దభిజిత్తార, ♦ ధీరులందు
నసితుఁడును దేవలుఁడు నేన, ♦ వ్యాసులందు
ఘనుఁడు ద్వైపాయనుఁడు నేన, ♦ కవుల
యందుఁ భార్గవుండను నేన కృ♦పాస్వభావ!

కం. వరభక్తులలో నుద్ధవ !, యరయంగా నీవునేన ♦ యనుపమవిద్యా
ధరులన్ సుదర్శనుఁడు కిం,పురుషులయం దాంజనేయ ♦ మూర్తియు నేనే.

కం. రతనములఁ బద్మరాగం, బతిసుందరములను దమ్మి ♦ యరవిరి భగవ
త్తతి వాసుదేవుఁడను గో,ఘృతము హవిస్సులను నేవ ♦ కీర్తితచరితా! 27

కం కితవుల ద్యూతము నేనే, తితిక్షులతితిక్ష నేనె ♦ తృణజాతుల సం
తతిఁగుశము నేన సత్వో, న్నతుల నుసత్వంబునేన ♦ నమ్ము కుమారా! 28

కం. బలియురబలదీప్తులు, ని, చ్చలు వ్యవసాయులను బొలుచు ♦ సంపద, గంధ
ర్వ్వలవిశ్వావసుఁడును, భ, క్తుల సత్కర్మంబునేన ♦ కోవిదవర్యా! 29

వ మఱియు భక్తులు పూజించు వాసుదేవ సంకర్షణ ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధ
నారాయణ హయగ్రీవ వరాహ నృసింహ బ్రహ్మాఖ్య నవమూర్తులలో
వాసుదేవుండను నేన. 30

తే. అచ్చరలఁ బూర్వచిత్తిని, ♦ నద్రులఁగల
స్థైర్యమును, ధరా గంధ మ్మో ♦ దక మధుర్ద
వంబు, తేజిష్ఠులను విభా ♦ వసుఁడు నేన
రవిహిమాంశు నక్షత్రాల ♦ ప్రభలు నేన. 31

తే. అర్జునుఁడ వీరులందు, బ్ర ♦ హ్మణ్యులందు
బలిని, గగన వరాఖ్యశ ♦ బ్దంబు నేన
ప్రాణులభవంబు స్థితి ప్రల ♦ యంబు, నింద్రి
యముల యర్థగ్రహణశక్తి ♦ యనఘ ! నేన. 32

వ. ఉద్ధవా ! మద్విభూతులెఱింగితివా ! మఱియు వినుము. మహదహంకార
పంచతన్మాత్రలను సప్తప్రకృతివికృతులును బంచమహాభూతైకాదశేంద్రి
యంబు లనుషోడశవికారంబులును నేన పురుషాఖ్యుండయిన జీవుండును
నేన. అవ్యక్తంబైన మూలప్రకృతియు నేన, ప్రకృతిగుణంబులైన సత్వ
రజ స్తమంబులు నేన. పరబ్రహ్మంబు నేన. 33

తే. వీనిపరిగణనము నేన ♦ వీనితత్త్వ,
నిశ్చయోదిత జ్ఞానంబు ♦ నేన యీశ్వ
రుండు జీవుండు సర్వాత్మ ♦ కుండు గుణియు
గుణము నగు నన్ను విడిచి యె ♦ క్కొండు లేద. 34

మ. ధరణీరేణువులం గణించుట కన ♦ న్తంబైన కాలంబునం
దరమౌ నేమొ మదీయబుద్ధి; కటులై ♦ నకా మత్కృతాండావళీ
పరిసంఖ్యానమె కష్ట మందలి యన ♦ ల్పంబైన మద్భూతులం
బొరి లెక్కింపఁగ నేనె నేర; నిఁక న ♦ ల్పం జెప్పఁగా నేటికిన్? 35

తే. బలము త్యాగమ్ము కీర్తి యై ♦ శ్వర్యములును
శ్రీప్రభావ విజ్ఞానముల్ ♦ హ్రీ తితిక్ష
లును మనో నయనాహ్లాద ♦ జనకములును
గలుగు తావు లెల్ల మదంశ ♦ కములు వత్స! 36

చం కలిపితి నీకు సంగ్రహము ♦ గా నిట నాదువిభూతులెల్లఁ బెం
పఱి యివియే గదయ్య పర ♦ మార్థము లంచుఁ దలంతువేమొ? యా
తెఱఁగునఁబోకు మియ్యవి మ ♦ దిం గలిగించును దుర్వికారముల్
మఱి గగనప్రసూనముల ♦ మాడ్కిని మాటలలోన తోఁచెడిన్. 37

తే. కాన వాక్కును నరికట్టు; ♦ మానసంబు
నిలుపు; ప్రాణంబు గెలుము; నిం ♦ ద్రియములను య
మింపు; సాత్త్వికబుద్ధి ద ♦ మింపు బుద్ధి;
నింక నెట్టులు సంసార ♦ మేర్చు నిన్ను? 38

కం. మనమును వాక్కను నియమిం,పని మునిచేసెడితపంబు♦వ్రతమును దానం
బును నామకుంభనీరం,బును బోలెం దుదకు మిగులఁ♦బోదెయ్యేదియున్. 39

కం. కనుక మనోవాక్ప్రాణము,లను నియమించి మదిలోఁ ద♦లంచుచు నన్నున్
ఘనభక్తియుక్తబుద్ధిం, దనరిన నుద్ధవ! కృతార్థ ♦ తముఁడవుగావే? 40

వ. అని శ్రీకృష్ణుండు బోధించెనని శుకమహర్షి వచించెను. 41

ఇది షోడశాధ్యాయము సమాప్తము.

సప్తదశాధ్యాయము

కం. శ్రీరమ్య! గరుడవృషభాం,సారోహకళాతిసామ్య ♦ హస్తీకృతమా
గారీహృదయాక్రమ్య! ♦ ప్రారూఢజ్ఞానగమ్య! హరిహరనాథా! 1

వ. [1] దేవా! యవధరింపుము శ్రీ శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లనియె. అట్లు కృష్ణుండు తనవిభూతులం దెలుప నుద్ధవుం డంజలి ఘటించి 'స్వామీ! [2] భక్తుల సత్కర్మంబు నేన' యంటివి. మఱియు నచ్చట నచ్చట. 2

తే. భవ్య వర్ణాశ్రమాచార ♦ వంతులకును
దద్విహీనాఖిలమనుష్య♦తతికి నీవు
భక్తిసాధనమ్మగు ధర్మ♦పథము గ్రాహ్య
మంచుఁ జెప్పితిగదె తొల్లి ♦ యంబుజాక్ష! 3

కం. నరులెల్ల రెట్లు ధర్మా,చరణమ్మున మెలఁగ నడఁద ♦ సద్భక్తి భవ
చ్చరణములపైని బుట్టునొ! యరవిందదళాయతాక్ష! ♦ యానతియీవే!

చం. పరమసుఖప్రదంబయిన ♦ పావనధర్మము తొల్లి చెప్పి తా
దరమున హంసరూపమున ♦ ధాతృముఖుల్ విన; నిప్పు డెంతయో
జరుగుటఁగాల, మయ్యది ప్ర ♦ చారమునం గనుపింప దింక న
వ్వారు నుడువంగలారు ముర ♦ భంజన! నీ వవనిం దొఱంగఁగన్. 5

ఉ. మూర్తులు దాల్చి వేదములు ♦ పొల్చెడి బ్రహ్మసభాంతరంబునన్
వర్తిలువారలందుఁ గను ♦ వట్టఁ డొకండును నీవలెం గలా
మూర్తి! తదీయధర్మచయ ♦ మున్నడువ న్నడవన్ సృజింపఁగన్
గర్తవు నీవుగా కొరులు ♦ గారుగదా! యగదా! గదాగ్రజా! 6

తే. కాన సర్వధర్మజ్ఞుండ ♦ వైన నీవు, భక్తిలక్షణ ధర్మత ♦ త్త్వము వచింపు
మెవని కేచందమున విధి♦యింపఁబడెనొ! నందనందన! గోవింద! ♦ నందకంద!

—* శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునికి వర్ణాశ్రమధర్మాదులు నుడువుట *—

వ. అని యిట్లు స్వభృత్యముఖ్యుండైన యుద్ధవుం డడుగ భగవంతుండైన శ్రీకృష్ణుండు సంప్రీతుండై మర్త్యుల క్షేమంబునకై సనాతనధర్మముల నిట్లు చెప్పందొడంగె. 8

కం. రమణీయచరణ! నీప్ర,శ్నము ధర్మ్యమ్ముత్తరంబొ ♦ సంగెద విను; శ్ర
ద్ధమెయిం దానినివిన శ్రే,యముఁ బొందుట కేమిసంది♦యము లే దనఘా! 9

తే. అనఘ! కల్పాదికృతయుగ ♦ మందు నరుల
కలరు వర్ణంబు హంసాహ్వ ♦ యమున నవుడు
జనులు కృతకృత్యులైరి నా ♦ జాతిమాత్ర
మున నె కానఁ గృతయుగం ♦ బనుట దాని. 10

(1) అధ్యాయప్రారంభము 20—6—1496 (2) 16 వ అధ్యాయమున 29 వ పద్యము

తే. ప్రణవమే తొల్లి వేదమ్ము ♦ వత్స! నాల్గు
పాదముల ధర్మమును వృష ♦ భస్వరూప
ధరుఁడ నగునేన; యనఘు లు ♦ త్తములు మునులు
హంసరూపు న న్గొల్తు రే ♦ కాగ్రమతిని. 11

వ. అప్పుడు ధర్మము మనోవిషయమ్ముగా నుండె; క్రియావిషయం బగు యజ్ఞాదికము లేదు. పిదపఁ (త్రే)తాయుగప్రవేశమందు మద్వైరాజరూప ప్రాణనిమిత్తంబువలన హృదయ సకాశమునుండి ఋగ్యజుస్సామరూపవేద ముదయించె దాన యజ్ఞంబు వొడమె. హోత్రాధ్వర్యవౌద్గాత్రమ్ము లచేఁ ద్రిరూపమగు నయ్యజ్ఞంబు నేనై తిని. 12

కం. వైరాజపురుష ముఖ బాహూరు పదమ్ములను జనన ♦ మొందిరి విప్ర క్షత్త్రమణ వైశ్య శూద్రులు, వేఱుగ నాచారములను♦వెలుఁగొందంగన్.

తే. మ జ్జఘనములను గృహాశ్ర ♦ మంబు; హృదయ మునను బ్రహ్మచర్యము; వక్ష ♦ మున వనస్థ
తయు; శిరమున సన్న్యాస ము ♦ ద్భవములయ్యె
నివ్వి నాలు గాశ్రమము ల ♦ హీన కీర్తి. 14

తే. వర్ణముల కాశ్రమముల కు ♦ త్పత్తి భూమి
ననుసరించి యుత్తమ మధ్య ♦ మాధమాది
భేదములు జనియించె నీ ♦ పృథివిమీఁదఁ
బ్రకృతి నెవ్వారు శాసింప ♦ వలఁతు లనఘ ! 15

కం. శమమును దమమును సంతో
షముఁ దప మార్జవము భక్తి ♦ శౌచము క్షమ స
త్యము దయయును నీవది శు
భ్రమనీషా! బ్రాహ్మణస్వ ♦ భావమ్ము లగున్. 16

కం. ధైర్యము తేజము బలమౌ,దార్యము యత్నము తితిక్ష♦ స్థైర్యము వరమై
శ్వర్యము బ్రహ్మణ్యత్వము,శౌర్యము నను నీవదియును♦క్షత్రప్రకృతుల్.

ఆ. దాతృతావ్రతం బ ♦ దంభ మాస్తిక్యంబు, విప్రసేవనంబు ♦ వి త్తవృద్ధి
నలువు కార్యములను♦సంతుష్టి లేమియు, వైశ్యజనులకుండు♦ప్రకృతులనఘ 18

వ. నిష్కపటంబైన గోబ్రాహ్మణ దేవశుశ్రూషయు యథాలబ్ధసంతోషమును శూద్రప్రకృతులు. 19

ఆ. అనృతభాషణంబు ♦ నాస్తికత్వము తృష్ణ
శుష్కవిగ్రహంబు ♦ శుచిత లేమి
క్రోధకామములు ని ♦ గూఢచౌర్యంబు నం
త్యజుల ప్రకృతు లంచు ♦ నరయు మనఘ !

తే. ప్రాణికోటికిఁ బ్రియహితం♦బైనచింత, సత్యమాడుటభూతహిం♦సనము లేమి
క్రోధలోభ కామస్తేయ♦రోధనంబు, సార్వవర్ణిక ధర్మసం♦చయము వత్స !

—♦ శ్రీ కృష్ణుం డుద్ధవునికి బ్రహ్మచారిధర్మము లుపదేశించుట ♦—

వ. ఉద్ధవా ! ద్వివిధబ్రహ్మచారులలోఁ బ్రథముండైన యువకుర్వాణుని లక్షణములు వినుము. 22

తే. ఆనుపూర్వ్యంబుగా ద్వితీ ♦ యజననంబు
నుపనయనము పొంది ద్విజుం డ ♦ నుత్తమగురు
కులమున వసించి దాంతిసం ♦ కలితుఁ డగుచు
వాగ్యతుండయి త్రయిని నే ♦ ర్వంగవలయు. 23

సీ. అక్షమాలా మేఖ♦లాజినంబులు కమం
డలువు జందెమ్ము దం ♦ డము ధరించి
యభ్యంగనాది సౌ ♦ న్యత జాతజటుఁడయి
విమలంబులగు పవి ♦ త్రములు దాల్చి
ధౌత దద్వాసో వి ♦ ధానుండుగా క ర
త్రాసనంబుల వజ్జ ♦ కరుగఁ బోక
స్నానభోజనహోమ ♦ జపముల న్మాత్రమ
లోత్సర్గములయెడ ♦ నుక్తు లుడిగి

తే. మసలవలయుఁ గక్షోరు రో ♦ మ నఖ ఖండ
నంబు దగదు రేతో విస ♦ ర్గంబు గూడ
దవకత ఘుటిల్లినఁ స్నాతుఁ ♦ డగుచుఁ ద్రిపది
జపము సేయంగనగుఁ బ్రాణ ♦ సంయమమున. 24

కం. ఇరుసందెలందు వాఙ్నియ, మరతుండయి జపమొనర్చి♦మఱియు ననల భా
స్కర గోవిప్రాచార్యుల, గురువృద్ధుల సురల భక్తిఁ♦గొల్వఁగవలయున్. 25

కం. తనయాచార్యుని ననుగాఁ, గనుఁగొనవలెఁ బరిభవింపఁగా ♦ దెందు; నరుం
డనుకొని యసూయపడరా, దనఘ! గురుఁడు సకలదేవ♦తాత్ముఁ డనుమ్మీ.

కం. ప్రాత స్సాయంకాలా,నీతము భైక్షాన్నము గురు ♦ ని కొసంగెడిమేల్
చేతయు నతఁ డనుమతియిడఁ, బ్రీతిఁ గుడుచుటయు వర్ణి♦విధులుకుమారా!

1 అగ్న్యర్కాచార్య గోవిప్ర గురువృద్ధసురాన్ 25

మ. గురువర్యుం డరుగం బిఱుందఁ జనుచున్ ♦ గూర్చుండఁగా దాపునం
ధరఁ గూర్చుండుచుఁ బండఁగా జరణప ♦ ద్మం బొత్తుచున్ నిల్వఁగాఁ
గరముల్ మోడ్చి నతాంగుఁడై నిలుచుచున్ ♦ గష్టించి వేదంబు నీ
వరుసన్ సాంతము నేర్వఁగా గురుకులా ♦ వాసంబు సేయందగున్. 28

వ. ఇట్లఖండవ్రతంబుఁ బూని భోగవివర్జితుండై విద్యాసమాప్తిపర్యంతంబు గురుకులవాసం బుపకుర్వాణుండు సేయు. ఉద్ధవా! యిఁక ద్వితీయుండగు నైష్ఠికవర్ణి విశేషధర్మముల నాలింపుము. 29

కం. ఈవర్ణి నిఖిల నిగమక, శావాసము బ్రహ్మలోక ♦ మందఁ దలఁచుచోఁ
దా వేదాధ్యయనంబున, కై వరగురు వశము సేయఁ♦గావలెఁ దనువున్. 30

కం. తనయందు భూతములయం, దనలమునందు గురునందు ♦ నపృథఙ్మతితో
ననుఁ బరము నుపాసింపం, జను నఘుఁడు బ్రహ్మవర్చ ♦ సము పెంపారన్.

కం. వెలఁదులఁ జూచుట తాఁకుట, వలుకుట పరియాచకము గఁ♦బదరుట విడువన్
వలె మిథునీభూత ప్రాణులనైతము చూడరాద ♦ నూనవ్రతుఁడై. 32

వ. మఱియు,

తే. స్నాన మాచమనంబు శౌ♦చంబుతపము, నాదుపూజసంధ్యోపాస♦నంబుతీర్థ
సేవ త్రికరణసంయమ♦భావ మఖిలభూతకోటి మద్భావంబు♦పొందుసేఁత 33

వ. అస్పృశ్యాభక్ష్యాసంభాష్య వర్జనంబు ననునివి సర్వాశ్రమప్రయుక్త నియమంబులు. ఇట్లు బ్రహ్మవ్రతధరుండైన నైష్ఠికబ్రాహ్మణుండు తీవ్ర తపంబునఁ గర్మాశయముల నెల్ల దగ్ధంబొనర్చి నిర్మలుండై మద్భక్తియొసంగ వహ్నివలెఁ బ్రకాశించుచుండును. వీఁడు గార్హస్థ్యము స్వీకరింపఁడు. ఉపకుర్వాణుం డట్లుగాక, 34

కం. వావిరిఁ గృతాధ్యయనుఁడై, యావలియాశ్రమ విప్రుత్స♦నాచార్యుఋణం
బేవలనుననో తీర్చి స,మావర్తన మాచరించు ♦ నది గుర్వాజ్ఞన్ 35

కం తనయిచ్ఛకొలఁది గృహమునో!
వనమునో? న్యాసమునో? పొంద ♦ వలయును లేకుం
డినఁ గ్రమముగ నాశ్రమములఁ
గనునది యొద్దియును లేక ♦ క్రాలఁ జనదిలన్. 36

కం. కాముకత గృహితుగుం జే,తోమలతాకాంక్షవలన ♦ నారణ్యకుఁడౌ
భూమీసురుండు శుద్ధమ,నోమహితుఁడు ప్రవ్రజితత ♦ నూల్కొల్పునన్.

—♦ శ్రీకృష్ణుఁ డుద్ధవునకు చాతుర్వర్ణ్య ధర్మముల నుపదేశించుట ♦—

కం. అనవద్యచరితను సవర్ణను శుభలక్షణసమేతఁ ♦ బ్రన్నసిమే నొ
ప్పినదానిం బినదాని౯, ఘనగుణఁ గన్యకను బెండ్లి ♦ గాఁ దగు ననఘా! 38

తే. యజన దానాధ్యయనములు ♦ ద్విజులకెల్ల
ముఖ్యధర్మంబు లందును, భూసురులకు
నాత్మవృత్తికై యాజనా ♦ ధ్యాపన ప్ర
తిగ్రహంబులు కూడ నా ♦ దేయములగు. 39

సీ. యజమానుఁడు ప్రతిగ్ర ♦ హంబుసంగీర్తిత
వస్తేజములు డిందఁ ♦ బాఱునంచుఁ
దలఁచుచో యాజనా ♦ ధ్యాపనంబుల వృత్తి
గొనఁగ నయ్యవి ♦ కూడఁ గృపణ
తాదిదోషాక్తము ♦ లని యెంచు నెడల శి
లోంఛవృత్తులఁ గాంచు ♦ టొప్పుచుండు
బ్రాహ్మణతనువు తుచ్ఛ ♦ ద్రమగు కామార్థంబు
గాద, యిచ్చోటఁ గృ ♦ చ్ఛ్రాది ధర్మ

తే. సాధనంబుల, కట దివ్య ♦ సౌఖ్యములకు;
భక్తుఁడు శిలోంఛవృత్తులఁ ♦ బ్రముద మొందు
చాతిథేయాది ధర్మకా ♦ ర్యములు ఫలము
విడిచి సల్పుచు గృహమందె ♦ వడయు శాంతి. 40

కం దారిద్ర్యాంభోరాశిం, బారము గన కిడుమ గుడుచు ♦ భక్తుని విప్రుం
జేరి దయ నుద్ధరించెడి, వారి విపజ్జలధి నావ ♦ వలె దాటింతు౯. 41

చం. ప్రజలను దండ్రివోలె నర♦పాలుఁడు దుర్వ్యసనాళినుండి ప్రో
వఁజనును దన్ను నన్యులను ♦ బాలనసేయుఁగనో గజంబుల౯
గజపతివోలె, నట్లయినఁ ♦ గల్మషరాశిని బాసి యర్కదీ
ప్తిఁజెనయు నభ్రయానమున ♦ వెళ్లి దివంబున సౌఖ్యమందెడి౯. 42

చం. వెర వొండేమియు లేమి జీవికకునై ♦ విక్రేయమే యమ్మియో?
కరవాలంబును బూనియో? తన విప ♦ త్కాలంబు నెబ్భంగినే
జఱుపం గావలెఁగాక నీచజనతా ♦ సంసేవలం జొచ్చి యీ
ధరణీదేవుఁడు బాధ లొందఁదగ దా ♦ త్మ౯ యాదవగ్రామణీ! 43

ఆ. నృపుఁడు వేటనో? వ♦ణిగ్వృత్తివలననో? విప్రరూపమునకో? ♦ వెడల ద్రోయ
వలయుఁ దవను రా వి♦పత్కాల; మంతియ, కానినీచసేవ ♦ గాదుగాదు. 44

ఆ. విట్కులుండు శూద్ర♦వృత్తిని శూద్రుండు, బురుడముఖులవృత్తిఁ♦బూని యెట్లొ
తమకుఁ దమకొదవిన♦తద్విపత్కాలముల్, గడపుకొనఁగవలయుఁ♦గడఁకతోడ

వ. వర్ణాంతరవృత్తి నవలంబించినవారు తమ యాపత్కాలానంతర మవశ్య
మాత్మవృత్తిస్వీకార మొనరింపవలయు ఉద్ధవా! గృహస్థున కావశ్య
కములైన పంచయజ్ఞముల వినుము. 46

సీ. వేదాధ్యయనము స♦ల్పిన బ్రహ్మయజ్ఞమ, ద్దానఋషిఋణంబు ♦ తరలిపోవు
యాగీయవహ్ని స్వా ♦ హాకారమున వేల్వ, దేవఋణం బెల్లఁ ♦ దీఱిపోవు
సీరాదులన్ స్వధా♦కారమ్ముగఁ బితాళ్ళ, కిడినఁ బితౄణంబు ♦ కెడసిపోవు
తన యింటికేగుదెం♦చినవారలకు శక్తి, కొలఁదియన్నోదకా♦దులిడవలయు

ఆ. అద్దియే మనుష్య ♦ యజ్ఞంబు; మఱిభూత
ములకు బలినొసంగ ♦ వలయు నదియె
భూతయజ్ఞ; మిట్టి ♦ పొలుపునఁ బంచ య
జ్ఞములు నిత్యమిం బొ ♦ నర్పవలయు. 47

కం. తనకులవృత్తి యదృచ్ఛం, బొనరిన న్యాయ్య శుచి విత్తమునఁ బోష్యులపీ
డన మొందవకుండఁ గ్రతువుల, నొనర్చి ననుఁ బూజసేయ♦నొప్పున్ గేస్తున్.

ఆ. బహుకుటుంబ భార ♦ వహుఁడయ్యుఁ దత్కుటుం
బమున సక్తుఁ డగుచు ♦ మసలరాదు
గృహమునందు దేహ ♦ మీశ్వరునందు స్వాం
తమ్ము నిలిపి మెలఁగఁ ♦ దగుఁ గుమార! 49

కం. దృష్టమగు విశ్వమట్టు ల, దృష్టమగు త్రివిష్టపము న♦యిత ముద్ధవ! వి
భ్రష్టమగు నంచు నెద వి,స్పష్టమ్ముగ నెఱిఁగి మెలఁకు ♦ వగ నుండ నగున్.

ఉ. నిద్దురలోనఁ దోఁచు తరు ♦ ణీ జననీ ధన నీవృదాదు లా
నిద్దురవాయఁ దోఁచునటె? ♦ నిత్య మెఱుంగమె దీని! నట్లె జా
గ్రద్దశఁ దోఁచు సర్వమును ♦ గాయము పాయఁ దొలంగు నంచుఁ దా
బుద్ధి నెఱింగి వీనిపయిఁ ♦ బుట్టఁగనీయఁగరాదు మక్కువన్. 51

మ. కలలో నిత్యముఁ గ్రొత్తక్రొత్తగ సుతా ♦ గారాంగనా తాతమా
తలు గన్పట్టుచు నుందు రెంతయును జి ♦ త్రంబౌ నిదే రీతిఁ బ్రా
ణుల కుండుం బ్రతిజన్మమందును విధి ♦ న్నల్ పెక్కు రాత్మోద్భవా
దు లటుల్గాన మమత్వమేటికి? గృహ♦స్థుం డొందుటల్ యాదవా! 52

ఉ. ఎండలఁ బోవుచుం బెదవు ♦ లెండిపిపాసఁ బ్రపాగృహంబు నెం
దుండిరొ చేరవచ్చు పథి ♦ కోత్కరమట్లు ఋణానుబంధ మొం
డొండఁ గలంపఁ గర్మవశ ♦ మూని సతీసుతబాంధవాదు లి
ట్లుండిరి గీము సేరి యను ♦ నూహమునై విడనా మమత్వమున్. 53

ఆ. ఒక్కపూట నిలిచి ♦ యొడవిన గంజియో
కలిసెయొ ద్రావి ముదముఁ ♦ గాంచునట్టి
యతిథిమాడ్కి గృహము ♦ నందహంకారమ్ము
మమత విడిచి గేస్తు ♦ మనుటయొప్పు 54

కం. గృహమేధీయము కర్మవి, వహమున వనుఁ బూజసేసి ♦ వరలుటయొప్పున్
గృహమందో! వనమునందో!, స్పృహలెల్లం బాసి యత్తు♦రీయమునందో!

ఆ. ఇషణములకు మూటి ♦ కెదలోఁ జోటిచ్చి
యహము మమత రెంటి ♦ నాదరించి
గేహమందె మివుల ♦ మోహచిత్తుండగు
వాఁడు బద్ధుఁ డుద్ధ ♦ వా! నిజంబు 56

ఉ. పిల్లలతల్లి యెన్నఁ డిలు ♦ వీడి యెఱుంగదు నేఁటికాలవుం
గల్లలుఁ గార్లు నేర్చినది ♦ గా, డిటువా రటువారు నాదుకో
నిల్లె; కుమారుఁ డొక్కనికి ♦ నీడునురాద గృహంబుదిద్ద; హా!
చల్లఁగ నేనుదాఁటఁ గొన ♦ సాగుట యెట్టులో? కాఁపురంబిఁకన్? 57

చం. కడి యిసుమంతపోని స్థితి ♦ కాలము డాయుచునుండె మంచపుం
బొడుగడ్డలై యిలంబడినఁ ♦ దోఁపర, వృద్ధులు చీకు చింతలం
బడలిరి, కట్టుపూనికయుఁ ♦ బాసెను నీళ్ళిడువాఁడ నేన యుం
చెడఁదఁ దలంతు రీపితల ♦ నే నెటువాసెద నివ్విడక్కటా! 58

చం. అభము శుభ మ్మెఱుంగరెవ ♦ రాప్తులొ శత్రులొ కాన, కొంటెనుం
డి భయము సెంకుచుండుదు రె ♦ డందలఁ, దాఁకుట తప్పటల్ కటుం
బభరము పూనుటల్ దెలియ ♦ వారలుగా, రిటువంటి సంతు నీ
విభవము నక్కటా! యెటుల ♦ వీడి చనంగలవాఁడ నింకిటన్. 59

ఉ. ఇచ్చిన యువ్వు లేమగునొ? ♦ వృద్ధి వివాదము లేక తిన్నఁగా
వచ్చునె? యొడ్ల చేఁ బడక ♦ పండినపంట గృహమ్ము సేరునే?
ఎచ్చరికంగఁ జూడరటె ♦ భృత్యులు కావులు? నింటిగౌరవం
బొచ్చెము సేయఁజూతురొ? య ♦ యో! యధికారులు నేను బాసినన్.

కం. అని యివ్విధమున గృహవా,సనా నిహిత మూఢహృదయ♦చాంచల్యుండై
తనవారలఁ జింతించుచుఁ, జనువాఁ డతితామసోగ్ర ♦ జన్మము పొందున్.

వ. అని కృష్ణుండు నుడివె నని శుకమహర్షి వచించెను. 62

ఇది సప్తదశాధ్యాయము సమాప్తము

అష్టాదశాధ్యాయము

కం. దేవా! శబ్దమె ముఖ్య,మ్మో? విషయమ్మె ప్రధాన♦మో! తెలిసికొనం
గా విజ్ఞత నీవీవ,య్యా! వరకరుణాసనాథ! హరిహరనాథా! 1

వ. [1] దేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లనియె. శ్రీకృష్ణుం డట్లుద్ధవునికి గార్హస్థ్యధర్మములు నుడివి వానప్రస్థధర్మముల వాకొనఁ దొడంగె.

-* శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునికి వానప్రస్థధర్మముల నుడువుట *-

కం. తన యాలిని విజ్ఞలయిన, తనయాలికడ న్నిలిపియొ? ♦ తనవెంటం దో
డ్కొనియొ వనవిభ్రువు వన, మున కరిగి ప్రశాంతచిత్త ♦ మున నుండఁదగున్.

వ. ఇట్లాయు స్తృతీయభాగము పంచసప్తతివర్షపర్యంతం బుండవలయు 4

ఆ. పూతవన్యకంద ♦ మూల ఫలంబుల,వృత్తిసేసికొనియుఁ♦దృణచయములొ?
వల్కలములొ! లేక♦పర్ణాజినంబులో?,మొలకుఁజుట్టుకొనఁగవలయుఁజువ్వె.

కం. తల గడుగరాదు ముప్పొ,ద్దులు నీళ్ళ న్మునుఁగవలయుఁ ♦ దోముట మాన
న్వలెరదముల,ఁ గూడదు కుం,తల రోమ శ్మశ్రు దీర్ఘ ♦ నఖఖండనముల్.

తే. స్థండిలమ్మున శయనింపఁ ♦ దగును; గ్రీష్మ
మందుఁబంచాగ్ని మధ్యమ్ము ♦ నందు భూరి
వర్షధారలకోర్చుచుఁ ♦ బ్రావృషలను;
గంఠదఘ్నాంబువుల శీత ♦ కాలమందు. 7

చం. నిలిచి తపమ్ము సేయవలె ♦ నివ్వరి ధాన్యము తెచ్చి యయ్యులూ
ఖలముననో! శిలాతల ము ♦ ఖంబుననో! మఱి దంతపఙ్క్తినో!
పులుముచుఁ బొట్టువావవలెఁ, ♦ బోలు భుజింపఁగ నగ్నిపక్వముల్;
ఫలముఖ కాలపక్వముల ♦ వాడఁగవచ్చు వనస్థుఁ డెంతయున్. 8

చం. తనభుజియింప నెంచినది ♦ తాఁ జని తెచ్చికొనంగఁ జెల్లు; నొ
డ్లను నియమింపఁగూడదు; బ ♦ లంబును దేశముఁ గాలముం గ్రహిం
చి నిలువచేయరా, దెదియు ♦ శ్రేష్ఠము క్రొత్తది, ప్రాఁతవానినిం
గొనుట పొసంగ దెప్పుడును, ♦ గూడదు సంచయ మిట్టివారికిన్. 9

తే. చరు పురోడాశములు వన ♦ సంభవములు
గాఁగ శారదాగ్రయణాది ♦ కాలచోది
తక్రతువు లొనర్పవలె, శ్రౌ ♦ త పశుబంధ
నము వనాశ్రమములకును నిం ♦ ద్యము కుమార! 10

1. అధ్యాయప్రారంభము 26-6-1946

వ. ఇట్లే వన్యద్రవ్యంబులచే దర్శపూర్ణమాసములను నగ్నిహోత్రంబులను జాతుర్మాస్యంబులను వనాశ్రమి యాచరింపవలయు నని నైగమవచనమ్ములు గలవు. 11

కం. ఈమాడ్కిఁ దపముచేసి త,పోమయు నను గొల్చునట్టి ♦ ముని కృశదేహుం
డాముకొనునన్ను; విఘ్నము,ప్రామిసఁ గ్రమముక్తిఋషిభు♦వనములవలనన్.

కం. ఎమ్ములప్రోవులు మిగులఁగ, నిమ్మెయిఁ దప మాచరించి ♦ యెలమిని కైవ
ల్యమ్మును బొందక యల్పీ,యమ్మగు కామమ్ముగోరు ♦ నజ్ఞుఁడు గలఁడే? 13

చం. శ్రవణము శబ్దముంగొనదు ♦ చక్షువు దృష్టి యడంగిపోవు స్నా
యువుల సిరాముఖాదులఁ గ ♦ దుష్ణ బృహ ద్రుధిరప్రవాహముల్
సవ గనరాక వట్టుఁ, బెలు ♦ చ న్వలు లంగము నిండు, నక్కటా!
యువయువపాటవం బెడలు ♦ నన్ని బలా లుడుగుం జరాదశన్. 14

చం. తడఁబడు నంఘ్రివాళములు ♦ తావులు దప్పెడు దంతపంక్తులున్
వడకెడు నంగుళుల్ ముడుత ♦ వాఱు నసృగ్వర, కుత్తుకం దగు
ల్వాడెడు నెలుంగు, గల్గు ముది ♦ వగ్గగుటం బలమేది యాత్మలో
నిడుకొని పావనాగ్ని స్మరి ♦ యించుచు నన్ముని వహ్నిఁ దూరనౌ. 15

—♦ శ్రీకృష్ణుఁ డుద్ధవునకు సన్న్యాసి ధర్మములు నుడువుట ♦—

తే. బ్రహ్మలోక వర్యంత భు ♦ వనము లెల్లఁ
గర్మఫలరూపముల్ దుఃఖ ♦ కారణమ్ము
లని విరక్తి వహించి స్వ ♦ స్తాగ్ని యగుచు
నతఁడు సన్న్యసింపంగనౌ ♦ నద్ది వినుము. 16

కం. రాజ ప్రాభ్ధాష్టక యు,క్త్వాజావత్యేష్టి మత్స ♦ పర్య సలిపి ని
ర్వ్యాజత సర్వము బుత్విగ్గ్రాజి కొసఁగి, యగ్ను లెల్లఁ♦ బ్రాణోపాధిన్. 17

కం. ఆరోపణమొనరించి స,మారూఢ విరాగితాచ ♦ లాత్ముం డగుచున్
దారాది విఘ్నతతి నటు, పాఱనడఁచి స్వీకరింప ♦ వలెఁ బ్రవ్రజ్యన్. 18

వ. అట్టి సమయంబులనే 19

కం. ఈవిప్రుఁడు మాపదముం,బోపీడునె? పరమపదము♦పొందునె? యనుచున్
దేవళ్ళు విఘ్నవితతిం,గావింతు రనూయఁ బెక్కుఁ ♦ గతులఁ గుమారా!

వ. కానఁ గావితాల్పు జాగరూకుండై మెలంగవలయు. ఇంకఁ దద్ధర్మముల వినుము. 21

సీ. ముని ధరింపఁగఁ దలం ♦ చిన సమాచ్ఛాదనా
ర్థమ్ము కౌపీనమ్ము ♦ దాల్పవలయు
ననఘ ! ప్రేషోచ్చార ♦ ణానంతరము దండ
పాత్రలు దక్కఁ దా ♦ ల్పంగరా, ద
నావదలం దిత ♦ రార్థముల్; ముందుగా
నీక్షించి శుద్ధత ♦ నెఱిఁగి కాలు
పెట్టవలయు, వడి ♦ గట్టిన జలమును
ద్రాగంగవలయు, స ♦ త్యమునఁ బూత
తే. మైన వచనంబు నెపుడుమా ♦ టాడవలయు;
స్వాంతపూత కార్యంబులు ♦ సలుపవలయు
మనమున కనిలాయామమ్ము ♦ తనువునకును
గామ్యకర్మపరిత్యాగ ♦ కలన మఱియు 22
తే. వాక్కునకు నభాషణమును ♦ బ్రౌఢమైన
దండములుసుమ్మి యేతపం ♦ తర్ని గూఢ
దండములు లేక బాహ్యము ♦ ద్దండవేణు
దండములు ధరించిననే త్రి ♦ దండి గాఁడు. 23

సీ. అశ్వస్తనికులు త్ర్య ♦ హైహికల్ కుంభిధా
న్యకులు కుసూలధా ♦ న్యకులు నాఁగ
నలరు వారలలోన ♦ నభిశస్త పతితుల
వర్జించి కడమ వి ♦ ప్రగృహములకు
మున్నుగా నియమితం ♦ బులు సేసికొనక తా
నేకింటి కరిగి యె ♦ య్యెది లభించె
నద్దాన సంతుష్టుఁ ♦ డగుచు బహిర్జలా
శయమున కరిగి యా ♦ చమన మాచ
తే. రించి మౌనియై జలము ప్రో ♦ క్షించి భైక్ష
మును హరిబ్రహ్మరవిభూత ♦ ములకుఁ బంచి
కడమ యన్నమంతయును మె ♦ క్కంగవలయుఁ
జాలకున్నచో మరల భై ♦ క్షంబు తగదు. 24
కం. ఆత్మరతుఁడు నిస్సంగుం, డాత్మక్రీడుండు సంయ ♦ తాఖిలగుణుఁ డి
ద్ధాత్మబలుఁడు సమదర్శనుఁ, డాత్మైకసహాయుఁడగుచు ♦ నటఁదిరుగవలెన్.
కం. త్రాసం బొదవని విజనా, వాసంబున విశ్రమింప ♦ వలయు నెడఁద నా
పై సారించి యభేదో, పాసనమును సలుపుచుండ ♦ వలయు సతంబున్. 26

కం. ఇంద్రియములవిక్షేపము, సాంద్రంబగు బంధమనియు ♦ సంయమవిధి ని
స్తంద్రవిముక్తి యనియు ముని,చంద్రుఁడు జ్ఞానైకనిష్ఠఁ ♦ జరింపఁదగున్. 27

కం షడ్వర్గము గెల్చి యఖిల,తృడ్వైరాగ్యము వహించి ♦ యెదయం దమర
ద్విడ్వైరి నన్ను నిలిపి ము,నీడ్వందితుఁ డాత్మసౌఖ్య ♦ మింతయుఁ గాంచున్.

ఉ. తీర్థములం బవిత్ర వన ♦ దేశముల న్మునిభూముల న్స్వభి
క్షార్థము గ్రుమ్మరం దొడఁగు ♦ చల్లన గ్రామపురవ్రజంబులన్
సార్థములం జొరం జనుఁ శి ♦ లాదిసువృత్తివిశిష్టభక్తము
త్యర్థమనోవిశుద్ధికర ♦ మాటఁ వనాశ్రమి భిక్షయే యగున్. 29

కం. విశ్వంబు దృశ్య మఖిలము,నశ్వరమం చిహపరభువ ♦ న సుఖార్థకృతిన్
విశ్వాస ముడిగి భిక్షువు, శశ్వదశక్తతను నిత్య ♦ సౌఖ్యము గాంచున్. 30

కం. మమతాస్పద మేతద్విశ్వ; మహంతాస్పదము తనువు ♦ సర్వము మాయా
భ్రమణమని స్వప్నదృష్టాం,తమునం దర్కించి మరలఁ ♦ దవులక దాఁగిన్ 31

వ. ఆత్మనిష్ఠుండై యుండు నని శ్రీకృష్ణుండు నుడివి మరల నిట్లనియె నుద్ధవా! ఇవి బహూదకాదిధర్మములు. ఇంకం బరమహంసాదిధర్మముల నుడివెద విను. జ్ఞాననిష్ఠుండై విరక్తుండై గాని మద్భక్తుండై యనపేక్షుండై గాని త్రిదండాదిసహితాశ్రమ సద్ధర్మములయందలి యాసక్తిని విడిచి యథోచితధర్మముల ననుష్ఠించుచు నవిధిగోచరుండై పరమహంస చరించు. 32

సీ. జ్ఞానియయ్యును బిల్ల ♦ వాఁడవలెఁ జరించు
మానావమానముల్ ♦ మదిని గొనక
నిపుణుఁడయ్యును జడు ♦ నింబోలె దిరుగు ఫ
లాభిసంధికిఁ బోఁడు ♦ లాడఁబోక
విద్వాంసుఁడయ్యును ♦ బిచ్చివానివలె మె
లఁగు జనరంజనా ♦ లాప ముడిగి
బహువేదనిధియయ్యుఁ ♦ బామరునట్లు క్రు
మ్మరు సదాచారమ్ము ♦ మంటఁగలిపి

ఆ. స్నాన మాచమనము ♦ శౌచంబు నాదిగా
గలవి విధి యటంచు ♦ సలుపఁబోఁడు
పరమహంసచర్య ♦ లరుదుగాఁ గనఁబడు
దేవభాగపుత్ర! ♦ దీరమిత్ర! 33

సీ కర్మకాండము నె వ్యా ♦ ఖ్యానించు వేదవా, దరతుండుగా రాదు ♦ తచ్ఛ్రుతిస్మృ
తులను విరుద్ధంపుఁ ♦ ద్రోవను బోవు పా,షండుండుగా రాదు ♦ నతము తర్క

నిష్ఫల హైతుక ♦ నేతయుఁ గారాదు, నిష్ప్రయోజనగోష్ఠి ♦ నిలిచి వాద
ములలోన నొకపక్ష ♦ మును బూని వాదింప, రాదన్యులకు జంక ♦ రాదు మఱియు

తే. జనుల భయ పెట్టరాదు తి ♦ ట్టినను విగ్ర
హింపరా. దెరిని బరాధ ♦ వింపరాదు
పశువువలె మేనికై పగఁ ♦ బట్టి యితర
జనముఁ బీడింపఁ దొడఁగరా ♦ దనఘచరిత !

కం. ఇందుం దుదపాత్రంబుల, యందుం బలె భూతచయము ♦ లందుం దనయం
దుం దోఁచు నొక్కయాత్మయె, యింకలి భూతంబు లెల్ల ♦ నేకాత్మకముల్ 35

వ. అని పరివ్రాజకోత్తముండు విచారింపవలయు. మఱియు 36

కం. తనకుం దఱి కన్నము దొర, కిన మోదము దొరకకున్న ♦ ఖేదము వొరయం
జన దుభయమ్మును దైవం,బు నధీనంబంచు శాంతి ♦ నొందఁగవలయున్ 37

వ. అట్టులేని భిక్షాప్రయత్న మేలయుండువో ! 38

కం. ఆహారమ్మును గొన్నం, దేహము నిల్చు, నది నిలువ ♦ ధృతిమై తత్త్వ
వ్యూహము భేదించును. నది, గాహ్యాద్యజ్ఞాన మొకవి ♦ కల్గు శుభంబుల్. 39

కం. అనఘ! యదృచ్ఛగలభియుం, చిన యన్నం బెట్టిదైనఁ ♦ జేకొనవలయున్
మునివర్యుఁ డట్లె శయ్యా,సన వస్త్రాదుల గ్రహింప ♦ జనుఁ బ్రాప్తింపన్. 40

తే ఏను లీలగా నెటు చరి ♦ యించు చుంటి
నట్టి జ్ఞానియుఁ జరియింప ♦ నగును గాని
యాచమనము స్నానము శౌచ ♦ మన్యనియమ
ములను విధియంచు మాత్రము ♦ సలుపరాదు. 41

కం. భేదప్రతీతి ముని కు
త్పాదిల్లద యప్పుడష్ట ♦ దపునే మద్వో
ధాదృతి నది వెంటనె పాత
మా దేహాంతమున మాత్ర ♦ మతఁ డెనయు సనున్. 42

వ. ఉద్ధవా ! ఇవి విరక్తుండగు నపరోక్షజ్ఞానవంతుని ధర్మములు ఇఁకఁ గేవల
వైరాగ్యవంతుండైన వివిదుషుయతింగూర్చి నుడివెద విను. 43

తే. నమ్మి కామముల్ దుఃఖోత్త ♦ రమ్ములని వ
హించి నిర్వేదమును, సన్న్య ♦ సించి యస్మ
దీయ ధర్మజిజ్ఞాసమై ♦ ధీరుగురుని
డాసి సేవింపవలయు గా ♦ ఘతరనిష్ఠ. 44

కం. ఎంతవఱకు బ్రహ్మమెఱుఁగు, నంతవఱకు మత్స్వరూపుఁ ♦ డగుగురు శ్రద్ధా
వంతుఁ డనసూయకుఁడు ధీ,మంతుండై కొలువవలయు♦మాన్యచరిత్రా! 45

వ. ఇంక ననధికారి విషయంబు వినుము. 46

మ. అరిషడ్వర్గము గెల్వఁబోవక ప్రచం ♦ డాక్షేంద్రియశ్రేణి దు
స్తరదర్పంబు నడంపఁబోక ప్రబల ♦ జ్ఞానోరువైరాగ్యభా
సురచిత్తుండును గాక ప్రవ్రజితుఁడై ♦ చో జీవికార్థం బిలన్
సురలం దన్నును నాత్మసంస్థితుని న ♦ న్నూన్ మోస గావింపఁడే? 47

కం. ఎవఁ డర్హతలేకయె కై,తవమున సన్న్యాసి వేష ♦ ధారియగునో? యా
యవివేకపాయుం డు,ద్ధవ! యిహపరలోకములకు ♦ దప్పి చెడెడిన్. 48

వ. మఱియుం జతురాశ్రముల ప్రధానధర్మంబులు విను చెప్పెద. 49

చం. శమము నహింస ప్రవ్రజిత ♦ సత్తము ధర్మము; వీక్షయుం దపః
శ్రమము వనస్థధర్మములు; ♦ ప్రాణిచయంబులరక్ష వంచయ
జ్ఞములు గృహస్థధర్మములు; ♦ సద్గురుసేవయె బ్రహ్మచారి ధ
ర్మము; లివిగాక గేస్తునకు ♦ రాజిలు ధర్మము లాలకింపుమా! 50

కం. ప్రమదము భూతసుహృద్భా,వము శౌచము తపము బ్రహ్మ♦వర్తిత్వ ముత్త
త్తమచరితా! ఋతుగామి,త్వమును గృహస్థునకు విహిత♦ధర్మమ్ములగున్.

వ. ఉద్ధవా! యీ నాలుగాశ్రమములవారికి మదుపాసనము ప్రధానధర్మంబని
యెఱుంగుము. 52

ఆ. ఎవ్వఁ డనన్యభక్తి ♦ హృదయుఁడై స్వీయధ
ర్మమ్ముచే భజించు ♦ మత్పదమ్మ
నఖిలభూతములు మ ♦ దాత్మకంబు లటంచుఁ
దలఁచు నతని కొదవు ♦ నలఘుభక్తి. 53

కం. అనపాయిని యగుభక్తి, న్నను సర్వోత్పత్త్యవన వి ♦ నాశకు లోకే
శుని బ్రహ్మకారణుని బొం,దు నవశ్యము వాఁడు సర్వ ♦ తోవృతకీర్తి 54

తే. జ్ఞాన విజ్ఞానయుతుఁడు, వి ♦ జ్ఞాతమద్వి
భూతి, నిజధర్మశుద్ధ స ♦ త్త్వుండు, ఘోర
సంసరణ విరక్తుండు, ని ♦ స్సంశయముగ
నన్నుఁ బొందును యాదవా ♦ న్వయవతంస! 55

వ. వర్ణాశ్రమవంతులకు సదాచారలక్షణంబైన యీ ధర్మము మద్భక్తియుక్తం
బైనచో నిశ్శ్రేయసకరంబగు. ఓసాధుచరితా! స్వధర్మసంయుక్తుండు గాఁగా

భక్తుండగు. భక్తుండైనచో నన్నుఁ బొందు నని నీవళ్ని మునకు నుత్తరంబుగాఁ దెలియు మని కృష్ణుండు బోధించె నని శుకమహర్షి వక్కాణించెను. 56

ఇది యష్టాదశాధ్యాయము సమాప్తము.

ఏ కో న వి ం శా ధ్యా య ము.

కం. అలతియలఁతిపదములతోఁ, గలభావంబెల్లఁ దెల్పఁ ♦ గల తీయని వ
ల్కులతో రసముట్టి పడెను, నలఘురచన నాకొసంగు ♦ హరిహరనాథా! 1

—♦ శ్రీకృష్ణుండు జ్ఞానవిజ్ఞానములంగూర్చి బోధించుట ♦—

వ. [1] దేవా! యవధరింపుము శ్రీ శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రుని కిట్లనియె అట్లు శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునకు బోధించుచు మఱియు నిట్లనియె. ఉద్ధవా! విద్యాశ్రుతసంపన్నత్వంబున నాత్మతత్త్వంబెఱింగి శ్రుత్యనుకూలతర్కంబున నిర్ణీతార్థుండై కేవలాపరోక్షవిజ్ఞానవిలసితుండైన మహాత్ముండీ ద్వైతంబంతయు మాయామాత్రంబని తలంచి తత్సాధనంబైన జ్ఞానంబు నాయందు సన్న్యసించు నియ్యది విద్వత్సన్న్యాసంబు. 2

కం. జ్ఞానికి నిష్టమ్ము ఫల,మ్మే నే, హితసాధనమ్ము ♦ నేనే, స్వర్గం
బే నపవర్గంబేనియుఁ, గానము నాకంటెఁ బ్రియమొ ♦ కం డాతనికిన్. 3

కం. జ్ఞానమున నన్నుఁ దాల్చుట, జ్ఞానియె నాకుఁ బ్రియతముఁడు ♦ జ్ఞానము మఱివి
జ్ఞానముగలవారలె యు,త్థానము శ్రేష్ఠమని యెఱుఁగఁ ♦ జాలుదు రనఘా! 4

కం. తపముం దీర్థము దానము, జప మితరపవిత్రకర్మ ♦ చయమెద్దియు శు
ద్ధిపరీతుఁ జేయఁజాలద,యెప్పుడున్ జ్ఞానలవమట్లు ♦ సిద్ధచరిత్రా! 5

వ. కావున నుద్ధవా! జ్ఞానముఁ గలుగువఱకు స్వాత్ముని నన్నుఁ దెలిసికొని యుపల నన్యంబువదలి జ్ఞానవిజ్ఞానసంపన్నుఁడవై భక్తిభావంబున నన్ను భజింపుము.

తే. జ్ఞాన విజ్ఞానభవ్యయ ♦ జ్ఞమ్ముచేత
నన్ను నాత్ముని నాత్మలో ♦ నన్ భజించి
సంయమీంద్రులు సర్వయ ♦ జ్ఞపతినైన
నన్నుఁ బొందిరి యాదవా ♦ న్వయులలామ! 7

సీ. అనఘాత్మ! యాధ్యాత్మి ♦ కాది త్రివిధ వికా
రంబైన యీశరీరంబు మొదలఁ
దుది లేక నడుమను ♦ దోతెంచి నన్నాశ్రి
యించె నియ్యదె మాయ ♦ యంచుఁ దలఁపు

---

1 ఈ యధ్యాయప్రారంభము 30—6—1946

కాన దేహమునకుఁ ♦ గల్గు జన్మమ్ము మృ
త్యువు నధిష్ఠానభూ ♦ తుండవైన
నీకు బ్రహ్మమునకు ♦ లేకుండు రజ్జుస
ర్పంబుదృష్టాంత మి ♦ వ్వట్టునందు ;

తే. భ్రమమునకును బూర్వావసా ♦ నములఁ బాము
లేదు భ్రాంతిచేఁ ద్రాటఁగ ♦ ల్పితము నడుమ ;
బొల్చును భ్రమాదిమధ్యాంత ♦ ములను రజ్జు ;
వల్లె నిర్వికారబ్రహ్మ ♦ మలరు సతము. 8

తే. అనిన మద్ధవుం డిట్లనె ♦ ననఘ ! శుద్ధ
మతులవైరాగ్య విజ్ఞాన ♦ యుతము విపుల
మతిపురాణమా జ్ఞానమ్ము ♦ నబ్జజాది
మృగ్యమా భక్తియోగమ్ము ♦ నెఱుఁగనిమ్ము. 9

శా, ఘోరాపార భవాధ్వగామి నగుచున్ ♦ క్షోదిష్ఠతాపత్రయ
స్ఫారాఘాత పరంపరాహతుఁడనై ♦ సంతప్యమానుండనై
నీరేజాక్ష ! కృశించి నేను భవదు ♦ న్నిద్రానుకంపామృతా
సారంబున్ బ్రయతాంఘ్రియుగ్మ వనజ ♦ చ్ఛత్రంబు వాంఛించెదన్. 10

తే. పుర్వగాధసంసారాంధు ♦ వునను బడితి
గాలసర్పదష్టుఁడనైతిఁ ♦ క్షణికవిషయ
సుఖవిషాక్తుఁడనైతిఁ ద్వ ♦ చ్ఛుభకరోక్తి
మధను జిల్కి నాపైఁ గూర్మిఁ ♦ జూడు దేవ ! 11

చం. అనభగవంతుఁడిట్లనియె ♦ యాదవవర్య ! వచింతు విన్ము ము
న్ననుపమ భారతాజి నఖి ♦ లాప్తసుహృద్గురు బాంధవావళిన్
దునిమి యుధిష్ఠిరుం డెడఁదఁ ♦ దోషముఁ జెందక దోషముం బొనం
చును బరితాపమొంది శ్రుతి ♦ సూరిని భీష్ముని శత్రుభీష్మునిన్ 12

ఉ. అమ్ములసెజ్జ వ్రాలి విష ♦ యవ్రజదృష్టి నిద్రోలి యింద్రియై
క్యమ్మునఁ గ్రాలి సాయకచ ♦ యవ్యథమాలి యనూనభక్తిభా
వమ్మునఁ దేలి యాత్మరతి ♦ భవ్యసుఖమ్మునఁ గ్రోలి ధ్యానయో
గమ్మునఁ గేళిసల్పు బుధ ♦ గణ్యుని శంతనుభూవరేణ్యునిన్ 13

కం. చేరం జని భక్తి నమ,స్కారము గావించి యనుజ ♦ సహితుండగుచున్
గోరి యడిగి ధర్మము లిం,పారఁగ నన్నేని వినియె ♦ ననఘచరిత్రా ! 14

వ. అట్లు కొన్ని దినంబులు విని యొక్కనాఁడు 15

కం. ఏను వినుచుండఁ బాండు,క్ష్మానాథుని యగ్రజుం డ♦జాతరిపుఁడు గం
గానందనుఁ బ్రశ్నించె న,నూనంబగుమోక్షధర్మ♦మూర్జితభక్తిన్. 16

ఉ. దానికి ధర్మపారగుఁ డు♦దారుఁడు భీష్ముఁడు హృష్టమానసుం
డై నను జూచి మ్రొక్కి యమ♦జాదుల కాదృతిఁజెప్పె జ్ఞానవి
జ్ఞానములు న్విరాగితయు♦ శ్రద్ధయు భక్తియుఁగుల్కు ధర్మము
ద్దానిని విన్న నే నుడివె♦దన్ విను ముద్ధవ! తత్త్వవిద్ధవా!

వ. పురుష ప్రకృతి మహ దహంకార పంచతన్మాత్రము లనుతొమ్మిదియు, మహాభూతంబులైదును, మనంబుతోడియింద్రియంబులు పదునొకండును, గుణంబులు మూఁడును, నెన్న నష్టావింశతితత్త్వములగు. వీనివలన బ్రహ్మాది స్థావరాంతభూతము లేర్పడుననియు, నీతత్త్వంబులందుఁ బరమాత్మం డొక్కండే యనుగతుండగు ననియు దేనఁ దెలిసికొనుచున్నారో యదియే జ్ఞానము. నావుడు నుద్ధవుండు కార్యకారణాత్మకంబైన యీజగంబు పరమ కారణాత్మకమేగాని తద్భిన్నము కాదని దేనఁ దెలిసికొనుచున్నారో యదియే గదా జ్ఞాన మనిన శ్రీకృష్ణుం డగు నది యట్టిద వినుము. జ్ఞానమున నారోపితజగ మంతయు నేకాత్మకమని భావింతురు కాని దాని ననుభవింపలేరు. విజ్ఞానమున నయ్యధిష్ఠానరూపమగు నేకాత్మతత్త్వము ననుభవింతురు. ఇట్లు జ్ఞానవిజ్ఞానశబ్దములచేఁ బరోక్షాపరోక్షజ్ఞానములు చెప్పఁబడెను. జ్ఞానమే యవ్వల విజ్ఞానమయ్యె. ఈ విజ్ఞానవంతుఁడే జీవన్ముక్తుఁడు. ఇతఁ డొకవేళ సంస్కారశేషమునఁ జూచుచున్నను జూడనట్లే యని యెఱుంగుము. ఉద్ధవా! యీ యిరువది యెనిమిది భావములు త్రిగుణాత్మకము లగుటచే సావయవములు. అందువలన నుత్పత్తిస్థితిలయములు వీనికిం గలవు. వీని యాదిమధ్యావసానంబులందును, గార్యము నుండి యేర్పడు కార్యాంతరమునందును ననుగతంబై యుండునదియుఁ, బ్రతిప్రలయానంతరము శేషించి యుండునదియు సత్తని యెఱుంగుము. ఇట్లొకదానినుండి మఱొకటి సృజ్యంబగుట నన్నిభావములకు నేకాత్మత్వ మిథ్యాత్వమ్ములు గలవని యెఱుంగుము. 'నేహ నానాస్తి కించన' ఇత్యాదిగాఁ గలది శ్రుతిప్రమాణము. 'బ్రహ్మసత్యం జగన్మిథ్యా' అని యీ విధముగా వ్యాసాదులు బోధించినది యైతిహ్యప్రమాణము. శక్తియందు రజతజ్ఞాన ముదయించి తుదకది మిథ్యయగునట్లే బ్రహ్మమునందు జగము తోఁచి మిథ్యకావచ్చునని యూహించుట యనుమానప్రమాణము. బ్రహ్మకారణముగా నేర్పడిన జగము బ్రహ్మముకంటె వేఱుగాదు. తంతువులు కారణముగా నేర్పడినపటము తంతువులకంటె భిన్నముగాని మనము నిత్యము చూచుచునేయున్నాము. ఇది ప్రత్యక్షప్రమాణము. ఇట్లే

ప్రమాణ చతుష్టయమువలన జగము సత్యముగా దనిత్యమనియు సర్వాను
గతంబైన యాత్మతత్త్వమే సత్యము నిత్యమైనదనియు లెస్సగాఁ జర్చించి
యెఱింగి విరక్తుండు గావలయు. 18

తే. కర్మములు పరిణామాత్మ ♦ కములు, వీనఁ
గలుగు నాసత్యలోకసౌ ♦ ఖ్యము లమంగ
ళములు, దృష్టమ్ముల ట్లదృ ♦ ష్టములు గూడ
నశ్వరములని విబుధుఁ డె ♦ న్నంగవలయు. 19

కం. అనఘాత్మ! భక్తియోగం,బును జెప్పితిగాదె నీకుఁ ♦ బూర్వ, మ్మైనన్
వినుపారు నీకు దానివ,యిని ప్రేముడి గాన దాని ♦ నే విను మరలన్. 20

సీ. అస్మత్కథాశ్రవ ♦ ణాభిలాషమ్ము మ, న్నామకీర్తనము మ ♦ త్సేవనబుద్ధి
మత్సేవగ్యానిష్ఠ ♦ మత్పరిచర్యా ప్ర, వణ మఖిలాంగాభి ♦ వందనంబు
నాశ్రిత భక్తగ ♦ ణంబు సేవించుట, భూతాళి మన్మతిఁ ♦ బొందు సేయు
టఖిలాంగిక క్రియ ♦ లస్మదర్థంబుగా! బలుకులు మద్గుణ ♦ వచనములుగ

తే. నడఁద నాకునర్పితముగా ♦ నెలమిగనుట ;
యఖిల కామవర్జనము నా ♦ యంఘ్రిభజన
కంతరాయమ్ములగు నిఖి ♦ లార్థములను
విడుచుటయు భోగసుఖముల ♦ నడరమియును 21

కం. దానము యాగము హోమము
బోనమిడుట తపము, వ్రతస ♦ మూహము నాకై
తా నాచరించుటయు ని
వ్యానివలన మానవునకు ♦ భక్తి జనించున్. 22

కం. శాంతము సత్వభృతమునగు, స్వాంతము నాకర్పణమ్ము ♦ సలువ, విభూతుల్
సంతత ధర్మము జ్ఞాన, మ్మెంతయు వైరాగ్య మతని ♦ కెలయుఁ గుమారా!

వ. భక్తులకుం బడయరానివి కలవే ? అట్లుగాక 24

కం. స్వాంతము దేహగృహాదుల, పొంతం దగిలింప గుణస ♦ మూహావశంబై
గంతులిడు చసన్నిష్ఠా, వంతంబై చెడి యభద్ర ♦ ఫలము లొసంగున్. 25

తే. అస్మదీయ భక్తిప్రదం ♦ బగును ధర్మ
మనుప మైకాత్మదర్శనం ♦ బగును జ్ఞాన,
మణిమముఖ్యాళి మైశ్వర్య ♦ మగును, గుణము
లం దసంగంబు వైరాగ్య ♦ మగును వత్స! 26

—* శ్రీకృష్ణుండు యమనియమాదిలక్షణముల నిరూపించుట *—

వ. అట్లు శ్రీకృష్ణుండు నుడువ నుద్ధవుండు మదిలో నించుక యోచించి మహా జనప్రసిద్ధంబులైన ధర్మంబు లన్యథావ్యాఖ్యాతంబు లగుటకు విస్మిత చిత్తుండై యమాదులకును నిట్లే సంఖ్యాస్వరూపంబుల వైలక్షణ్య ముండు నేమో యని శంకించి విశేషజిజ్ఞాసుడై భగవాను నిట్లు ప్రశ్నించె. దేవా! యమనియమంబు లెన్నిచందంబులు? సెలవిమ్మన భగవంతుం డిట్లనియె.

సీ. సత్య మస్తేయ మ ♦ సంగ మహింసన
మాస్తిక్యము నసంచ ♦ యంబు హ్రీయు
బ్రహ్మచర్యమ్ము మౌ ♦ నస్థైర్య క్షమా మూనాభ
యమ్ములు పండ్రెడు ♦ యమములగును.
జప తపో హోమ శ్ర ♦ ద్ధౌచమ్ము లాతిథ్య
మస్మదర్చనము తీర్థాటనమ్ము
నొజ్జలసేవ ప ♦ రోపకారమ్ము శ్ర
ద్ధయుఁ దుష్టి పండ్రెండు ♦ నియమములగు

తే. యమములు ముముక్షువునకు ము ♦ ఖ్యంబులగు స
కామునకు నియమములు ము ♦ ఖ్యంబులగును
భువి నివృత్తి ప్రవృత్తుల ♦ కివి యుపాసి
తంబులై యపవర్గాభ్యు ♦ దయము లొసఁగు. 28

వ. అనిన నుత్తరుండు దేవా! నా ప్రశ్నంబుల కన్వయవ్యతిరేకంబుల నుత్తరం బొసంగుచు సంశయచ్ఛేద మొనర్ప వేఁడెద. 29

తే. శమదమంబు లెట్టివి? యన ♦ శార్ఙ్గియనియె
శమము మన్నిష్ఠతాబుద్ధి ♦ శాంతియొకఁడ
కాదు; దమము బాహ్యేంద్రియా ♦ గ్ర్యం బడఁచుట
కాని తస్కరాదిదమంబు ♦ గాదువత్స! 30

చం. అనినఁ దితిక్ష యెట్టి? దన, ♦ నాతఁడ నెక్ బహుదుఃఖముల్ సహిం
ప నగుఁ దితిక్ష భారములు ♦ పైకొన పైచుటగాదునా; ధృతి
న్వినియెద నెట్టి? దంచనఁగ ♦ నీరజనాభుఁడు మిట్టిపాటులే
కునికియు గాదు జిహ్వనుస్మ ♦ రాశము గెల్వఁగ నౌ నటంచ నెక్. 31

కం. దానంబెట్టిది? యన, భూఁతానీక ద్రోహకర మ ♦ హాదండము నెం
తేని విసర్జించుటయే, కాని ధనాద్యర్పణంబు ♦ గాదని హరియుక్. 32

కం. స్వామీ! తపమెట్టిది? యనఁ, గామత్యాగముగుఁ, గాదు ♦ కదె కృచ్ఛ్రాది
స్తోమంబని ప్రేమంబున, దామోదరుఁ డాడె నమ్మ ♦ దం బలరారన్. 33

తే. శౌర్యమెట్టిది? నాఁగ, వా ♦ సనల గెల్వు
కాని శత్రులఁ గెల్చుట ♦ కాదనె హరి;
సత్యమేది? నా, బ్రహ్మద ♦ ర్శనమె కాని
యుద్ధవ! యథార్థభాషణం ♦ బౌఁకఁడగాదు. 34

చం. అని హరివల్కు నేదిఋత ♦ మం చడుగన్, గనుఁగొన్న దానికిన్
గనిన విధంబునం బలుకఁ ♦ గానగు, నింపుగఁ బల్కుచుంట గా
దనె హరి; శౌచమేది? యన ♦ ఘా! యనఁ గర్మములం దసంగమం
బునఁ దనరారు స్నానములఁ ♦ బుట్టదటంచ నఁ గృష్ణుఁ డాదృతిన్. 35

తే. త్యాగమెయ్యది? యనఁగ, స ♦ న్న్యాసమనియె;
నిష్టధనమేదినా, ధర్మ ♦ మేసుమీ గృ
హాదికమ్ముగాదనె; శ్రేష్ఠమైన బలము
నాడు మనఁగఁ బ్రాణాయామ ♦ మనియె శౌరి. 36

చం. మఱియు నుద్ధవుం డెఱిఁగి ♦ మాధవ! యజ్ఞసుదక్షిణాక్రమం
బెఱుఁగఁగఁ జెప్పు మన్న హరి ♦ యిట్లనె నాయన! యజ్ఞమన్న నీ
శ్వరుఁడగు నేన యంచెఱుఁగు, ♦ జ్ఞానము మర్త్యుల కాదరంబునన్
గఱపుటెసుమ్మి దక్షిణయ ♦ నన్, ధనమిచ్చుటగాద తెంపునై. 37

సీ. అన నుద్ధవుండు వి ♦ ద్యయనంగ నేది? స్వా
మీ! చెప్పుమన హరి ♦ యిట్టులనియె
నాత్మునియందు భే ♦ దాధ్యాస లేమి వి
ద్యయగును; జ్ఞానమా ♦ త్రంబు గా; ద
సంగ హ్రీ యననేమి? ♦ నా సకర్మముల రో
యుటెగాని సిగ్గిలు ♦ చుంటగాదు;
మండనంబులు తెల్పు ♦ మా? యన నైరపే
క్ష్యాదిగుణములె హా ♦ రాదికములు

తే. కావనియె; సుఖంబెద్ది? నాఁ ♦ గ సుఖదుఃఖ
గణము నంటమిసుమ్మి, భో ♦ గమ్ముగాదు
దుఃఖమెదినాఁగ విషయసం ♦ దోహభోగ
మానసేయుటే, యగ్నిదా ♦ హాదిగాదు. 38

వ. అంత నుద్ధవుండు 39

తే. స్వర్గనరకమ్ములం బథో ♦ త్పథములం గృ
హమ్ములెట్టివి? యనఁ గృష్ణుఁ ♦ డనియె నిట్లు

సత్త్వగుణసమృద్ధియ యగు ♦ స్వర్గ; మింద్ర
లోకమెంతయుఁగాదు సు ♦ శ్లోకచరిత ! 40

కం. అమిత తమోగుణమే నరకము తామిస్రాదికంబు ♦ గా; దస్మత్ప్రా
ప్తి మొనయఁజేయునదే మార్గము పదుగురుచనెడిరోడ్డు ♦ గా దనఘాత్మా!

కం. చిత్తమునకు విక్షేపం,బెత్తించు ప్రవృత్తిమార్గ ♦ మే యుత్పథ; ము
ద్యత్తస్కరాది పీడా,యత్తంబౌ నడవిగాద ♦ హరిగుణాఢ్యా ! 42

మ. తనువే గేహము; కాదు సంజననసౌ ♦ ధక్షామముఖ్యం బటం
చనఁగా నుద్ధవుఁ డెంతయున్ హృదయమం ♦ దానందముం బొంది యి
ట్లనియెన్, బండితమూర్ఖ బాంధవ దరి ♦ ద్రాఢ్యేశ లోభుల్ గనుం
గొన నేచందమువారో ! తెల్పవలె నా ♦ కున్ భక్తహృన్మందిరా ! 43

వ. అనిన శ్రీకృష్ణుం డిట్లనియె. 44

కం. మనమున బంధము మోక్షం,బు నెఱింగిన వాఁడ విబుధ ♦ ముఖ్యుఁడు,సాహి
త్యనిబంధనంబు దనరా,రిన మాత్రంబుననె గాదు ♦ కృతపుణ్యమణీ ! 45

తే. కడునహంకారమును మమ ♦ కారమును శ
రీరగేహాదులందుఁ జే ♦ ర్చినను మూర్ఖుఁ
డవు వధాదులంగాఁడు; బం ♦ ధువన మత్స్వ
రూపుఁడైన యాచార్యవ ♦ ర్యుండె వత్స ! 46

వ. అంతియకాని భ్రాత్రాదులు బంధువులుగారు పిదప వినుము. 47

మ. తనివిం జెందనివాఁడ పేద, ధనసం ♦ తానంబు లేకున్నఁగా;
డనఘా ! మేలిగొనంబు లున్నతఁడె సు ♦ మ్మాఢ్యుండు, రాజ్యాదులుం
డినఁగాఁ; డింద్రియవర్గముం గెలువఁడే ♦ ని న్వాఁడెపో క్షుద్రుఁడు; డె
బ్లును దీనుండునుగాఁడు; దుర్విషయలో ♦ లుండే యనీశుం డిలన్. 48

వ. గుణములం దసక్తబుద్ధి యగువాఁడె యీశుండు. రాజుగాఁడునుమీ; ఉద్ధవా! నీ ప్రశ్నలెల్ల లెస్సగా నిరూపితంబులయ్యె. ఏల పెక్కుమాటలు? విషయ సుఖముల గుణములుగాను దుఃఖముల దోషములుగాను నిట్లు గుణదోషముల రెంటిం జూచుటయు దోషమే. కాన గుణదోషవర్జనమే గుణ మంచెఱుంగు మని శ్రీకృష్ణుండు బోధించెనని శుకమహర్షి వచించె. 49

ఇది యేకోనవింశాధ్యాయము సమాప్తము.

వింశాధ్యాయము

కం. దేవా! యమేయవిలస,ద్భావా! యమితప్రభావ! భక్తప్రియసే
వా! విశ్వరక్షకేళీ, వ్యావృతమృదులస్వభావ! హారిహరనాథా! 1

వ. [1] దేవా! యవధరింపుము శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లనియె. ఉద్ధవుండు శ్రద్ధగా మాధవుబోధసుధం ద్రావి యంజలి ఘటించి యిట్లనె. 2

తే. స్వామి! నీయాజ్ఞలుగదె ప్రాఁ జదువులెల్ల
నవి విధిప్రతిషేధరూ పాంచితమ్ము
లై విధేయనిషేధ్య క ర్మాళివలన
నొదవఁజేయవె గుణదోష యోగములను. 3

మ. అనఘా! యీగుణదోషమేగద వృషాం హస్సంహతిం గూర్చు, దా
ననగాదే సురలోకము న్నరకము న్గాలంబు దేశంబు ద్ర
వ్యనికాయంబు వయస్సు నాశ్రమములు న్వర్ణప్రభేదంబు ల
య్యనులోమ ప్రతిలోమజాదికము సం ప్రాప్తించు మర్త్యాళికిన్. 4

వ. మఱినీవు [2] గుణదోషదర్శనము దోషమంటివి కృష్ణా! ఇది యెట్లు? 5

కం. గుణదోషభిదాదృష్టిం గణింపమేన్ విధినిషేధ కాండోజ్జ్వలల
క్షణమైన తావకవచో, గణము నరులకెట్లు ముక్తిఁ గల్గించెడినో? 6

కం. పితృసుమనః పంచజన, ప్రతతి కనువలభ్య నాక పదమోక్షాదుల్
వెతకునది సాధ్యసాధన, గతియగునది నీదుశ్రుతియె గదె కన్నుహరీ! 7

కం. భావత్కాజ్ఞారూపం, బౌ వేదమె దోషగుణ స మాలోకనముం
గావించుట మాన్పించుట, యేవిధమున రెండుసేయు నిదివింతగదే! 8

వ. అనిన శ్రీకృష్ణుం డిట్లనియె దేవభాగాత్మజా! భక్తి జ్ఞానకర్మంబు లను మూఁడుయోగంబుల నుడువనే! 9

—శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునకు కర్మయోగము నుపదేశించుట—

మ. ఫలకాముల్ వహియింత్రు కర్మపథముల్, ప్రబన్ధితవైరాగ్య వం
తులు జ్ఞానాధ్వముఁగంద్రు, కర్మఫలసం దోషాంబు వర్జించి; యి
ట్టులు నిర్వేదము నట్టుకర్మఫలదృ ష్టుల్ బిట్టుగైకోని వా
రలు యాదృచ్ఛికమత్కథారతి యెల ర్పన్ గొంద్రు భక్త్యధ్వముల్. 10

1 అధ్యాయప్రారంభము 8–7–1946 2. 19 వ అధ్యాయమున 49 వచనము

తే. అంతవఱకుఁ గర్మములు చే ♦ యంగవలయు
నెంతవఱకుఁ గర్మవిరక్తి ♦ యొలయఁబోవ
దంతవఱకు మత్సుగుణ వి ♦ స్తృత కథాను
కీర్తన శ్రవణాదులఁ ♦ గెరలదెలమి ; 11

మ. తనధర్మంబున సుస్థిరుండయి సము ♦ త్సాహాతిరేకంబు పొ
ల్పొన యాగంబులొనర్చుఁ గాని ఫలలో ♦ లుం డెంతయుంగామి నా
కనివాసుండునుగాఁ; డతం డనఘుఁడై ♦ కాంక్షింపఁబోవం డధ
ర్మనిషిద్ధక్రియ లట్లుగాన యమస ♦ ద్మంబుం గనం డుద్ధవా! 12

కం. విను మిట్టి స్వధర్మస్థుం, డనఘుండు యదృచ్ఛఁ బొందు ♦ ననుపమమద్భ
క్తినయిన, నత్యంత విశుద్ధ నిరూఢజ్ఞానమైన ♦ దా నీమేనన్. 13

కం. నిరయులయిన స్వర్గులయిన, నరలోకంబునకు రా మ ♦ నంబులఁ గాంక్షిం
తురు జ్ఞానభక్తిసాధక, మరయఁ బుడమిగాన; గావ ♦ యువి యట్లనఘా! 14

కం. నరుఁడు నరకమ్మవలెనొ, పురమునయిత మెడఁదఁగోరఁ ♦ బోలదు మఱియీ
నరదేహమ్ము ప్రమాదా, కరమగుట నృలోకముం ద ♦ గదు కాంక్షింపన్.

కం. మఱి యీ కళేబరము న,శ్వరమైనం బూరుషార్థ ♦ సాధకమగుటం
బరికించి ముక్తికొఱకై, నరుఁడు గడఁగవలయు మేను ♦ నలఁగకమున్నే. 16

చం. నెన రెదలేని కూళలు స్వ ♦ నీడయుతాగముఁ దున్మచుండఁ జూ
చిన ఖగ మొండుతావునకుఁ ♦ జేరి సుఖించెడునట్లు, రేఁబవ
ళ్ళనిశము నాయువుం దినుచు ♦ నాడుట యారసి ముక్తసంగుఁడై
మొనరి నిరీహుఁడై పరముఁ ♦ బొంది నరుం డుపశాంతి గాంచనౌ. 17

మ. నరదేహం బతిదుర్లభం, బెటులొ పొం ♦ దం గన్నవాఁ డీకళే
బరమే నావగ, నానుకూల్యమృద ♦ శ్వస్సృష్టి నేఁగా, మహా
గురుఁడే ధూర్వహకర్ణధారుఁడుగ నీ, ♦ ఘోరోరుసంసారసా
గరముం దాఁటని వానికంటె నెవఁ ♦ డింక న్మూఢుఁ డార్యాగ్రణీ! 18

వ. అట్టివాని నాత్మఘాతకుం డనవలదే! ఇంతవఱకు నవిరక్తునకు వైరాగ్య ద్వారమున జ్ఞానభక్తిసాధకంబైన కర్మయోగము నుడివితి నింక విరక్తుని జ్ఞానయోగము వినుము.

—* శ్రీకృష్ణుఁడు జ్ఞానయోగ ముపదేశించుట *—

మ. సమకర్మంబులలోని తత్ఫలవిలా ♦ సశ్రేణిపై రాగభా
వము వర్జించి, హృషీక సంచయము ద ♦ ర్పంబు

త్వము నాత్మాభ్యసనంబుమై స్థిరతర ♦ త్వప్రౌఢి భాసిల్లఁ జి
త్తముచాంచల్య మడంచి నిల్పవలయుం ♦ దత్త్వజ్ఞఁ దారోత్తమా ! 20

చం. మొదటనె ధారణాపటిమ ♦ పూన నశక్యమునూ, పరిభ్రమా
స్పదనము మానసప్రకృతి, ♦ సంభ్రమ మింతయు లేక నేర్పుమైఁ
దదనుగుణంబుగాఁ జనుచు ♦ దాని వశంబొనరించుకోఁదగుఁ
బదలఁగరాద యభ్యసన ♦ పాటవశాలి కసాధ్యమున్నదే ? 21

కం. అనువుల వ్యాప్తిక చయముల, వినువ కణఁచిపెట్టి సత్త్వ ♦ విస్ఫురబుద్ధ్యు
ల్లసనమ్మ చేతఁజామి కై, వసముం జేసికొనవలయు ♦ స్వాంతము ననఘా ! 22

ఉ. గంతులు వేయుచు న్వశము ♦ గాని జవాశ్వము నెట్లొ పట్టి రే
వంతుఁడు తద్గతిం జనుచు ♦ వావిరి వాగెల బిగ్గవట్టి తా
నెంతయు లోను జేసికొను ♦ నీక్రియ నేతదనుప్రవర్తనన్
స్వాంతము నిగ్రహింపవలెఁ ♦ జక్కని యోగ మిదే కుమారకా ! 23

తే. అఖలభావమ్ములును మహ ♦ దాది విగ్ర
హాంత మనులోమమునఁ బుట్టు ♦ నంచుఁ బుడమి
మొదలు ప్రతిలోమమున లయం ♦ బు గనునంచు
సాంఖ్యదృష్టిఁగన్న మనంబు ♦ చలన ముడుగు. 24

కం. కడునిర్విణ్ణుండు విరక్తుఁడు నగు పురుషోత్తముండు ♦ గురు నుపదేశం
బొడికముగ విచారించిన, నొడలివయి స్మమత యుడిగి ♦ యుల్లమొలర్చున్.

తే. యమము మొదలగు యోగమా ♦ ర్గములచేత, నైన నాన్వీక్షకీవిద్య ♦ నైన నస్మ
దర్చనోపాసనాదుల ♦ నైన నన్నుఁ, బొందవచ్చు నన్యోపాయ ♦ ములనుగాదు.

వ. ఉద్ధవా ! ఇట్టిచెయ్యులచే మనమ్ము విషయాసక్తిం దొఱంగెడిని. 27

కం. యోగీశ్వరుఁడు ప్రమాదము, చే గర్హితకర్మములను ♦ జేసినచో నా
యోగమ దహింపఁ గల్మష, పూగముఁ గృచ్ఛ్రాదు లేల ♦ పొనరింపవలెన్ ?

కం. పూరుషులకుఁ దమతమ యధి, కారము పైనిష్ఠ గుణము ♦ గా నెఱుఁగుము యా
తీరునకు విపర్యయమే, భూరితరంబైన దోష ♦ ము యదుప్రవరా ! 29

ఇయ్యది గుణదోష వినిశ్చయప్రకారంబు. ఉద్ధవా ! యుత్పత్తిచేతనే యపరిశుద్ధములైన యీకర్మముల ననుష్ఠింపక యుజ్జగించుటకై యీగుణ దోష విధానముచే నియమము చేయఁబడినది. అధికారిభేద ముంటచే నొక్కసారియే నివృత్తిని నిర్ణయింపక యిది చేయఁదగు నిదిచేయఁదగ దని స్వాభావిక ప్రవృత్తి సంకోచద్వారమున నివృత్తినే వేదము తిన్నగా బోధించెడిని. కానఁ గర్మాచరణము యోగులకు ముఖ్యంబు గాదు.

లేమిచే వారికిఁ బ్రాయశ్చిత్తాది విధిగోచరత్వంబును లేదు. ఇంక భక్త్యధికారికి భక్తియోగము నుడివెద. 30

—* శ్రీకృష్ణుఁడు భక్తియోగము నుపదేశించుట *—

మ. అనఘా! భక్తుఁడు మత్కథావళులయం ♦ దాసక్తి పెంపారఁగా
మనుచుం భావిని దుఃఖమిచ్చెడిని గ ♦ ర్మశ్రేణి యంచాత్మఁగ
న్గొనియుం, దత్ఫలముల్ త్యజింపఁగ నశ ♦ క్తుండై క్రియల్సల్పుచుం
దనుసేవించుచు నుండెడి న్నిరుపమా ♦ నశ్రద్ధమై నుద్ధవా! 31

కం. బలవద్ధృషీకవర్గ,మ్ముల కడలుచు వానిఁ దిట్టి ♦ పోయుచు విషయ
మ్ముల జుట్టుకొనుచు నన్నుం,బట్టులు విడువఁగ లేక కొల్చు ♦ నుం దృఢభక్తిన్.

ఉ. ఇట్టులు గొంతకాలమది ♦ యేఁగ హృషీకచయంబు నెవ్వడుం
డిట్టటచేఁ గ్రమంబుగ మ ♦ దిం బొడసూపి విరక్తి పెంపుమైఁ
దొట్టు; ననారతంబు నను ♦ దూఁకొని కొల్చుటచే మనంబునం
బట్టుగ నున్న కామములు ♦ పాయుఁ దమంతటతామె యుద్ధవా! 33

కం. అచ్చెరువేలా ? యెవ్వఁడు, చొచ్చితినో భక్తహృదయ ♦ శుద్ధగృహమ్మా
తొచ్చెపుఁగామము లప్పుడ, విచ్చి చనుం రవికి సిరులు ♦ ప్రిదిలిన భంగిన్. 34

ఉ. ఎన్నఁడు మానసోపగతు ♦ నీశ్వరు నన్నొకగాంచు నప్పుడే
భిన్నమగుంజుమీ హృదయ ♦ వీధి నహంకృతి; దానివెంట వి
చ్ఛిన్నమగుం జిరంతనవి ♦ సృత్వర సంశయసంచయంబు; నా
ము న్నె సమస్త కర్మగుణ ♦ ము న్నశియించును భక్తకోటికిన్. 35

ఉ. కాన మదాత్ముఁడౌ సుగుణ ♦ గణ్యుఁడు భక్తున కుద్ధవా! తపో
జ్ఞాన విరాగతా వితర ♦ ణ వ్రత యోగ వితానకర్మ సం
తానములన్ లభింపని యు ♦ దార శుభార్థములెల్ల భక్తియో
గాన లభించు నశ్రమము ♦ గా నపవర్గ దివమ్ము లేనియున్. 36

శా. ఏకాంతుల్ మదధీనచిత్తులు సదా ♦ హృష్టాత్ము లేనేగి కొం
డా కైవల్యమటన్న గూడఁ గొనరె ♦ ద్దన్మద్గుణాస్వాదనాం
గీకారమ్ము వహించి, శ్రేయములఁ గ ♦ ల్గించు న్నిరాశత్వమే
యాకాంక్షా రహితాంతరంగులకె సు ♦ మ్మా భక్తి భాసిల్లెడిన్. 37

కం. నిరపేక్షత్వము యుత్తమ పురుషార్థోపకరణమని ♦ బుధులందురొకం
డిరియనినిష్కాముండౌ, పురుషశ్రేష్ఠుండు లోక ♦ పూజ్యుఁడు తండ్రీ! 38

తే. సాధులగు భక్తులకు సమ ♦ శాంతులకును
బుద్ధికిం బరు నీశుని ♦ బొందియున్న

వారలకుగుణదోషోద్భ ♦ వములు పుణ్య
పాపములు లేవు యాదవా ♦ న్వయవతంస ! 39

తే. ఇట్లు నేను బోధించిన ♦ యీమదీయ
మార్గములఁ బోవుచుండెడి ♦ మానవులకుఁ
గాలమాయాదిరహితమ్ము ♦ ఘనతరమ్ము
మత్పరమపదమ్ము లభించు ♦ మానితమ్ము. 40

వ. అని శ్రీకృష్ణుండానతిచ్చెనని శుకమహర్షి నుడివెను. 41

ఇది వింశాధ్యాయము సమాప్తము

ఏ క వి ం శా ధ్యా య ము

కం. ఎంతసుకృతమ్ముగల గుణ, వంతులొ గడె త త్త్వవిద్యవాంఛించుట య
త్రాంతము వినఁగల్గుట వి, స్వంత యనుభవమునఁ గనుట ♦ హరిహరనాథా!

♦— శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునికి ద్రవ్యాది గుణదోషముల వివరించుట —♦

వ. [1] దేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లనియె నావల శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవుని ప్రశ్నంబు స్మరించి యిట్లనియె. ఉద్ధవ! గుణదోషవ్యవస్థార్థము యోగత్రయ ముప దేశించితి. అందు జ్ఞానభక్తిసిద్ధుల కెట్టి గుణదోషమ్ములు నుండవు. ఇంక సాధకుల వినుము. నివృత్తకర్మనిష్ఠులగు సాధకులు ప్రథమంబున నిత్య నైమిత్తిక కర్మముల యథాశక్తి నాచరించినచో సత్త్వశుద్ధి సిద్ధించుం గాన నది వారికి గుణము. తదకరణమ్మును నిషిద్ధకరణమ్మును దోషమ్ము. తన్నివర్తకమ్మగుటఁ బ్రాయశ్చిత్తముగుణమ్ము. మఱియు విశుద్ధసత్త్వులగు జ్ఞాననిష్ఠులకు జ్ఞానాభ్యాసమే సిద్ధిహేతువగుటచే నదియె వారికి గుణము. తద్విరుద్ధము దోషము. ఇంక భక్తినిష్ఠులకుఁ బుఃశివుస్మ్రవణ కీర్తనాది భక్తియే గుణము. తదన్యంబు సర్వంబు దోషంబు సిద్ధుల సాధకులఁ జెప్పితినిగదా. ఇటమీఁద మూఁడవతెగవారిం జెప్పెదవినుము వారు కేవలము కామ్యకర్మప్రధానులగుట వారికి సకలగుణదోషములుంగలవు. అవి వినుము. 2

కం. స్వయముమన భక్తిజ్ఞాన, క్రియాత్మ కాస్మత్పథముఁ ♦ గ్రేడించి ముద
ర్థియయియధమభోగములిం, ద్రియములఁగొనువాఁడుసంసృ ♦తిందిరుగాడున్

కం. పూరుషులకుఁ దమతమయధి, కారము పైనిష్ఠ గుణము ♦ గానెఱుఁగము,యా
తీరునకు విపర్యయమే, భూరితరంబైన దోష ♦ ము యదుప్రవరా! 4

---

[1] 14-7-1946 తేదీ నీ యధ్యాయము ప్రారంభము.

వ. ఇది గుణదోషవ్యవస్థ యని మున్న నొడివితి. ఈ గుణదోషమ్ము లధికారి
భేదంబునఁ గల్పితంబులు గాని వస్తునిష్ఠంబులుగావు. 6

తే. అఖిలవస్తువుల్ పంచభూ♦తాత్మకంబు
లగుట నన్నియుఁ దుల్యంబు♦లైనఁగాని
యందు యోగ్యమెయ్యదియయో? యె♦య్యదియుఁగాదో,
యనెడు విచికిత్స దీర్చుట♦కై కడంగి 6

తే. సుభగధర్మార్థమై శుద్ధ్య♦శుద్ధులు, వ్యవ
హారమునకయి గుణదోష♦వారము, తను
యాత్రకై శుభాశుభము లే♦నలరిచితిని
గర్మజడులకు మనువు ము♦ఖమున వత్స! 7

ఉ. ధాతనుఁదొట్టి దృశ్యములు♦ స్థావరవర్గముదాఁక దేహసం
ఘాతము పంచభూతపరి♦కల్పిత మాట సమంబ; యాత్మలుం
బ్రాఁతిగఁదుల్య; లట్లయినఁ♦ బ్రాణులకుం బురుషార్థసిద్ధి కా
మ్నాతము నామరూపవిధ♦ మత్త్వము వేదమునన్ యదూద్వహా! 8

కం. తనువులకె గాదు వస్తువు,లనఘా! దేశంబు కాల♦ మధికారి ఫలం
బు నిమిత్త మన్నిటికిఁ గ,ర్మనియమ మలర గుణదోష♦రాజి యొసంగున్. 9

తే. కృష్ణసారసంచార రా♦హిత్య దేశ, మశుచి; బ్రాహ్మణభక్తిశూ♦న్యమగు దేశ
మెంత యేనశుద్ధము; కృష్ణ♦మృగర మేత, మయ్యు నశుచి సజ్జనులుండ♦నట్టి నేల.

కం. కీకటదేశ మశుద్ధం; బాకుటిలమ్లేచ్ఛబహుళ♦ మగు దేశమ్మా
పాకలిత దేశ మశుచి; యి,టే కాలమ్ములు గుఱించి♦ యెఱుఁగు కుమారా! 11

సీ. కలితపూర్వాహ్ణాది♦క స్వతస్సిద్ధినే. ద్రవ్యార్థినేని క♦ర్మణ్యమైన
కాలంబు శుద్ధ; ము♦ద్వేల విత్తాలాభ, రాష్ట్రపీడింబాది కా♦రణములఁ దవఁ
గర్మముల్ సలుప శ♦క్యంబుగాదౌట న, కాల మశుద్ధంబు♦ శీలవర్య!
బ్రాహ్మణోక్తులనైన♦ వార్యాది వస్తుయో,గమ్ములనైన సం♦స్కారవశత

తే. నైనఁ గాలమహత్త్వాల్ప♦తాదినైన, వస్తులకు శుద్ధ్యశుద్ధులు♦ వరలుచుండు
బుద్ధులన్ శక్త్యశక్తిస♦మృద్ధుల న్వి,శుద్ధ్యశుద్ధులు సంభవిం♦చుం గుమార!

వ. ఎట్లన, ద్రవ్యములకుఁ దోయాదిని శుద్ధి, మూత్రాది నశుద్ధి; పుష్పాదు
లకుఁ బ్రోక్షణాదిని శుద్ధి, యవఘ్రాణాది నశుద్ధి; నవోదకాదులకు దశా
హాదికమున శుద్ధి, విపరీతంబున నశుద్ధి, యంత్యజాద్యుపహతంబైన
తటాకాద్యుదకంబునకు మహత్త్వంబున శుద్ధి, యల్పత్వంబున నశుద్ధి;
పుత్త్రజన్మాదికమందు దశాహము గడచెననుబుద్ధి చే శుద్ధియుఁ, గడవలేదను

బుద్ధిచే నశుద్ధియుఁ గల్గును. గ్రహణాదికాలములలో శక్తునకు భోజనా
దుల నశుద్ధి, అశక్తులైన బాలవృద్ధాతురాదులకు శుద్ధి; జీర్ణమలినవస్త్రా
దులు సంపన్నున కశుద్ధి, దరిద్రునకు శుద్ధి; యివ్విధంబున ద్రవ్యాశుద్ధులు
దేశావస్థానుసారంబునఁ బావము గావించును. ఉద్ధవా! గుణదోషంబు
లిట్లిట్లుండునది. మఱియు, 13

సీ. కొలుచు కాలాతపా♦దులను, దారువు మృజ్జలాదుల, ద్విరదదం♦తాదికీక
సమ్ము లత్యంతశో♦షణములఁ, దంతువు, లంబులఁ, దైలఘృ♦తాదిరసము
లౌష్ణ్యంబుచే, పాట♦కాది తైజసములు, వహ్నిచేఁ జర్మమ్ము♦ వారిమృత్తి
కాదులచే శుద్ధ♦మౌఁ; బార్థివముల కితరపదార్థ యుతాయు♦తముల నివ్వి

తే. కలుగుఁ, గాకాంత్యజాద్యుప♦ఘాతములకు
దేశకాలాదులంబట్టి♦ తెలియవలయుఁ
బాత్ర, పీఠ, వస్త్రా, ద్యప♦విత్రతచను,
నాగ్నికాంబు, తత్క్షణ, సలి♦లాదికముల. 14

చం. అనఘ! యమేధ్యలిప్తమగు♦నట్టి పదార్థములెల్ల గంధలే
పనము లడంగి స్వప్రకృతి♦ భాసిలునంతకు మృజ్జలాదికం
బొనరువ శుద్ధిఁబొందు; నివి♦ యుజ్జ్వల మానసులైన పెద్దలం
గనుఁగొని యానుపూర్వికము♦గాఁ దెలియందగు దేవభాగజా! 15

కం. దానమ్ముల సంస్కృతిక, ర్మానీక స్నానబలత♦పోవస్థల మ
ద్ధ్యానమున నాత్మశౌచం, బౌ నావల ద్విజులు సేయ♦నగుఁ గర్మంబుల్. 16

తే. మహిత గురుబోధచేతనే♦ మంత్రశుద్ధి
యస్మదర్పణమ్మునను క♦ర్మాళిశుద్ధి
దేశకాల సద్ద్రవ్య క♦ర్తృ మను కర్మ
శుద్ధి గలది ధర్మము; కాని♦ చో నితరము. 17

కం. ఒక్కెడ దోషంబే గుణ, మొక్కెడ గుణమె దోష♦మగు శాస్త్రవిధిన్
నిక్కము గుణదోష నియమ, ఫక్కి విషయభేదములను♦ బాధించు నిటుల్.

వ. ఎట్లనఁ బ్రతిగ్రహ మాపదలందు గుణము, ననాపదలందు దోషము; పర
ధర్మము తనకు దోషము, పరునకు గుణము; కుటుంబత్యాగము విరక్తునకు
గుణము, నవిరక్తునకు దోషము. ఇట్లిట్లుండునది. 19

చం. క్షితిని సమానకర్మముల♦చే గుణదోషము లేర్పడున్; మరణ
పతితుఁడు పాతముం గనఁడు, ♦పావనుఁడే కను; సంగమంబుచే
యతివరుఁ డొందుఁ బాతము, గృ♦హస్థుఁడు పొందఁడ; ప్రాఁకు నెక్కియు
న్నతఁ డవడున్ ధరాశయను♦ డౌనటఁ దేమివడుం గుమారకా! 20

కం. ఎందెందు నివృత్తి కలుగు, నందందు విముక్తుఁడగుట ♦ యావశ్యక మి
చ్చందమగు ధర్మము శుభం, బుందార్చున్ శోకమోహ♦ములఁ దెగటార్చున్

చం. జనుఁ డెడలోపల న్విషయ ♦ జాల గుణస్మరణం బొనర్చినన్
బొనరును సంగ, మక్కతనఁ ♦ బుట్టును గామము, దానిచేత వ
చ్చును గలహంబు, దానఁ బొడ ♦ సూపును గ్రోధము, దాన మోహమున్
గొనలిడు దానమంచిచెడు ♦ గుల్ గ్రహియించు వివేకమారెడిన్. 22

కం. మతి విరహిత జంతువు మూర్ఛిత మృతకల్పుండనూవె♦వృష్ణికులశశీ!
యతనికిఁ బురుషార్థంబులు, వెతకినఁ గనరావ, యేల ♦ వేయుఁ బచింపన్? 23

చం. అనవరతంబు దుష్టవిష ♦ యాభినివేశముచేత నాత్మనుం
గనఁగొనలేఁడు లాఁతులను ♦ గానఁడు భూరుహ జీవికానువృ
త్తిని దను వోముచుం గొలిమి ♦ తిత్తివలెం బవనాభిపూరణం
బొనరుచుచున్ మెలంగు జనుఁ ♦ డుద్ధవ! స్వార్థవిఘాతకుండెగా. 24

⁕ కర్మ నిరాసము ⁕

ఉ. ఇమ్ముగఁ గర్మముల్ సలుప ♦ నేచు ఫలమ్ములటంచు వేదమం
త్రమ్ములు వల్కుచుంట యమృ ♦ త స్ఫుటమార్గమునందుఁ జొన్పఁజా
కమ్మని ఖండశర్కరను ♦ గై నిడు లేటికిఁ? దండ్రి పుత్రర
త్న మ్మగదంబు ద్రింగనక ♦ దా, రుచి సూపఁ బ్రవృత్తి కల్గెడిన్. 25

ఆ. జగతి సుఖముకన్న ♦ స్వర్గసుఖముమిన్న, దానికన్న మిన్న ♦ తదపవర్గ
సౌఖ్య మంచుఁ జెప్పు♦జాలున స్వర్గాదిఫలము సెప్పఁబడియెఁ♦ బ్రాఁబలుకుల

మ. జనిమాత్రంబుననే యనర్థచయమున్ ♦ సంధించు కామంబు లం
దును బ్రాణంబులయందు స్వీయజనులం ♦ దున్ లిప్స లేపారఁగా,
మనమందెంచక స్వార్థమున్, బహుళసం ♦ సారాంబుధిం గూలి యు
న్న నరుం గ్రమ్మఱ నందె కూలుమని యా♦మ్నాయంబు బోధించునే? 27

తే. ఘోరసంసృతి మార్గాలఁ ♦ గుమిలికమిలి
బిట్టువాపోవువారలఁ ♦ జెట్టవట్టి
పెరిమఁ గాపాడు నాప్తమ్ము ♦ వేదమనఁగ
నద్ది హితము సెప్పను బ్రియ ♦ మాడఁబోదు. 28

మ. శ్రుతితాత్పర్య మెఱుంగలేకనుమి య ♦ జ్ఞుల్ గొంద ఱీమధ్యసం
గతమౌ నట్టి ఫలంబ భానురపరా ♦ కాష్ఠాభ్రమన్ వహ్నిసం
యుత కర్మాభినివేశసక్తులయి ధూ ♦ మార్గంబు శ్రేష్ఠం బటం
చతిమాత్రంబు నుతింత్రు, వేదవిదు లీ ♦ యర్థంబు గర్హింపరే? 29

కం. పువ్వులఁ గని తరులిచ్చున, వివ్వి ఫలంబులని ద్విజము ♦ లెంచెడు వగిదిం
జువ్వే ఫలశ్రుతులం గని, యివ్వియె పురుషార్థములని ♦ యెంచుట జడులుగా.

ఆ. ఇట్టి కాముకులును ♦ గృపణులు లుబ్ధులు, ధూమమార్గమంద ♦ ప్రేమముంచి
యాత్మతత్త్వ మెఱుఁగ ♦ కజ్ఞులై చరియింత్రు, కర్మజడులు వీర ♦ కారటయ్య!

శా. ప్రాలేయావృత లోచనంబులు సమీ ♦ పద్రవ్య రూపవ్రజం
బాలోకింపఁగ లేని చందమునఁ బ్రా ♦ ణాళ్యైక సంతర్పణ
వ్యాలోలాత్మకు లక్షశక్తులు స్వకీ ♦ యా స్వాంతసంస్థున్ జగ
త్పాలుం గారణు నన్నెఱుంగరిది స ♦ త్యం బాత్మవిద్గ్రామణీ! 32

కం. అతులము పరోక్షమగునా, మత మెఱుఁగక విషయగృధ్నుమతులై పశుసం
తతిఁ జంపువారు మృతులై, ప్రతిహింసం గంద్రు వాని ♦ వలనఁ గుమారా!

మ. అనురాగం బొకవేళ హింసపయి ను ♦ న్నట్లైన యజ్ఞంబులం
దు నెసు మ్మార్గము మభ్యనుజ్ఞ యిడె సం ♦ దుం జోదనార్థంబు లే
దని వార్యంబుగ; దీనినిం గనిన స ♦ త్యం బేమి లేపారఁబో
వనఘా! కర్మతతిన్; విరాగులకుఁ గృ ♦ త్యం బున్న దేయింతయున్? 34

కం. స్వసుఖాభిలాష చేత నె, పసులం జంపి పితృభూత ♦ పతులం గడు సం
తసపెట్టుచుండుదు రభీ,ష్ట సవంబుల హింస్రకర్మ ♦ సంధితమతులై. 35

సీ. ఒక్క వణిక్కు తా ♦ నెక్కుడురొక్కమ్ము
నార్జింపఁ దలఁచి ద్ర ♦ వ్యములచేత
నావ నింపుకొని సం ♦ ద్రము దాఁటుచుండ మ
ధ్యేజలనిధి నావ ♦ ద్రెవ్వ, లాభ
మట్లుండఁ బూర్వధ ♦ నాళి యెల్ల నశించె
నట్ల శ్రౌతక్రియ ♦ మ్మైనస్వర్గ
సౌఖ్యమ్ము గడియింప ♦ స్వాంతమం దెంచి మూ
ఢాత్ముఁ డీతండు క ♦ ర్మాళిసలుపు

తే. చుండఁగా నవి నడుమ బ్ర ♦ త్యూహములను
బొలియ నైహికాముష్మికం ♦ బులకుఁ బాసి
రెంటికిం జెడ్డ రేవని ♦ రీతిఁ జెడును
గష్టనష్టముల్ దక్క న ♦ క్కర్మరతుడు. 36

వ. ఇమ్మానవుండు సత్త్వరజస్తమోనిష్ఠుండై తత్తద్గుణానురూపంబుగా నింద్రాది దేవతలను భేదదృష్టి నుపాసించుచున్నాఁడు కాని వారును మదంశస్వరూపులే యని యభేదోపాసన మొనర్చుట లేదు. మఱియు నాకర్మరతుఁడు 37

ఉ. జన్నము లాచరింతు దివి • షద్గణముం యజియింతు స్వర్గమం
దెన్నియొ సౌఖ్యముల్ గనుదు • హృష్టుఁడనై పిదపం హిరణ్యసం
పన్న మహోత్తమాన్వయ భ • వత్వము నొంది సుఖింతు నంచు నీ
తెన్నునఁ దత్ఫలశ్రుతులఁ • దేరి కనుంగొని పొంగిపోయెడిన్. 38

తే ఈప్రరోచనా శ్రుతులయం • దెలసిన పర
మార్థ మెఱుఁగక స్తబ్ధుల • హంయువులయి
నాదు వార్తలు చెవిఁబడి • న స్పృహింప ;
రేది విక్షిప్తచిత్తుల • కించుకయ్య. 39

వ. కర్మ, బ్రహ్మ, దేవతా, కాండవిషయములైన వేదములను బ్రహ్మాత్మ విషయములుగా సమన్వయించుకొనవలయు ; నిందలిమంత్రంబు లన్నియు నతీంద్రియార్థప్రతిపాదన పరంబు లగుటం బరోక్షవాదంబులనుమీ. పరోక్షము నాకుం బ్రియతమంబు. ఏలన? శుద్ధాంతఃకరణులకే మద్వేదంబు బోద్ధవ్యంబు. తదితరానధికారులకుఁగాదు. అనధికారులు వృథాకర్మత్యాగంబున భ్రష్టులయ్యెదరుగదే. కాన వేదార్థంబు గూఢంబుగానుండు. 40

— * శబ్దబ్రహ్మ నిరూపణము * —

కం. విమలంబగు శబ్దబ్రహ్మము రూపంబందు నర్థ • మందుం దుర్బో
ధమునుమి యది సూక్ష్మస్థూలము లనద్వివిధంబుగాఁ జె•లంగుఁ గుమారా!

వ. అందు సూక్ష్మరూపంబు దుర్విజ్ఞేయ మెట్లన 42

తే. ఆద్య మది ప్రాణమయము ప • రాఖ్యమనఘ !
యావల మనోమయంబు ప • శ్యంత్యభిఖ్య
మవల నింద్రియమయము మ•ధ్యమసమాఖ్య
మిదియు వాగ్వ్యంజకమ్మయి • యొసఁగు నిచట 43

వ. శబ్దబ్రహ్మం బిది దేశకాలపరిచ్ఛేద శూన్యంబగుట ననంతపారంబై నిగూఢార్థంబగుట గంభీరంబై మతిప్రవేశానర్హంబగుట దుర్విగాహ్యంబై సముద్రంబు చందంబునం దనరారును. మఱియు నది బ్రహ్మము భూముఁడు ననంతశక్తియు నంతర్యామియు నగునాచే నుపబృంహితంబై తామరకాడలోని దారమువలె సూక్ష్మరూపంబై భూతంబులందు ఘోషరూపంబున మనీషులకు లక్షింపనయ్యెడిని. ఇఁక దాని స్థూలరూపము విను. 44

సీ. సాలెపురుగు హృద • యాలవాలమునందుఁ
గల యూర్ణములను ము • ఖంబునుండి
వెలికి వెలువరించు • విధమున ఛందోమ
యుండును నమృతమ • యుండుఁ బ్రభువు

ప్రాణ ముపాధిగాఁ ♦ బరగు హిరణ్యగ
ర్భుఁడు రవోపాదాన ♦ ముగను వర్ణ
ములను సంకల్పించు ♦ సలఘు మనంబు ని
మిత్తకారణముగా ♦ హత్తియుండ

తే. సమితసూక్ష్మమై హృదయ గో ♦ శమున సతము
గొరలు నోంకృతినుండి వ ♦ క్త్రోగశాది
సంగమున వ్యంజితమ్మయి ♦ స్వరహలాఖ్య
వర్ణముల నొప్పు వైఖరీ ♦ వాక్కు సేసె. 45

వ. మఱియు విచిత్ర వైదిక లౌకిక భాషావితతయు, స్వర స్పర్శాంతస్థోష్మ భూషితయు నుత్తరోత్తరంబు నాలుగునాలుగువర్ణమ్ము లధికమ్ముగాఁ గలిగిన యుక్తాది చ్ఛందోజాలోపలక్షితయు బహుమార్గయు నై యొప్పు బృహత్త్వముగల వైఖరీవాక్కును హిరణ్యగర్భుండనైన యేన నాయుపాధి యగు ప్రాణంబుననుండి సృజించుచు స్వయముగా నుపసంహరించుచు నుందు. ఉక్త యత్యుక్త గాయత్రి యుష్ణి కనుష్టుప్పు బృహతి పఙ్క్తి త్రిష్టుప్పు జగతి మున్నగు నిర్వదియాఱు ఛందస్సులు గలవు. ఇట్లు బృహతి యగు వైఖరీవాక్కు స్థూలస్వరూపమున నున్నను దుర్జ్ఞేయయే యగుచుండు. ఉద్ధవా! శబ్దము నాదమ్ముచే సూక్ష్మరూపమ్మునను వర్ణమ్ముచే స్థూలరూపమ్మునను వెలుఁగుంజుమీ. ఇఁక వేదార్థంబు దురవగాహంబని వచింపవలయునే? 46

సీ. అటు వైఖరీరూప ♦ మైన వేదము కర్మ,కాండమున విధివా ♦ క్యములచేత
దేనిని విధియించు? ♦ దేవతా కాండమ్ము,నందుదు మంత్ర వా ♦ క్యములచేతఁ
జాటు నేవేల్పుల? ♦ జ్ఞానకాండమ్మున, దేని ననువదించి ♦ దృఢతరోక్తు
లను నిషేధమొనర్పఁ ♦ గను వికల్పించు? నీ, శ్రుతిభావ మెఱుఁగ ♦ కితరు డెవ్వఁ

తే. డెఱుఁగు? విధివాక్యతతి విధి ♦ యించునయ్య
యజ్ఞరూపుండ నగునన్నె ♦ యతులమంత్ర
తతియు నన్నె తద్దేవ ♦ తా స్వరూపు
నొడువు జ్ఞానకాండమ్మును ♦ గడమ వినుమ. 47

వ. ఆకాశాది ప్రపంచజాతము [1] వికల్పించి యామీఁద నపవాద పూర్వకంబుగా జ్ఞానకాండము నన్నే ప్రతిపాదించును. మదన్యం బొండును లేదు. తెలిసెనా? మరల విను. శబ్దము పరమార్థరూపుండనగు నన్నాశ్రయించి

1. శబ్దజ్ఞానానుపాతీ వస్తుశూన్యో వికల్పః. పాతంజలయోగశాస్త్రము 1 అధ్యా 9 సూత్ర. వస్తువు లేకున్నను శబ్దమువలనఁ గలిగిన యర్థజ్ఞానముచే నున్నదనుకొనుట వికల్పజ్ఞానము. గగనకుసుమము. శశవిషాణము.

భేదము మాయామాత్రంబని యనువదించి నానాత్వంబు లేదని ప్రతిషేధించి చివరకు నివృత్తవ్యాపారంబై ప్రసన్నంబగుచున్నది. ఇదియు సర్వవేదతాత్పర్యము. ఉద్ధవా! అంకురమందున్న రసంబే తద్విస్తారభూత నానాకాండ శాఖలం దుండునట్లు ప్రణవమునకున్న పరమేశ్వరార్థమే తద్విస్తారభూత సర్వవేద శాఖా కాండముల కుండునని యెఱుంగుము. ఇట్లు కర్మదేవతా జ్ఞానకాండములు తుదకు నన్నే ప్రతిపాదించు నన్నరహస్యము మెఱుపకుము. అని కృష్ణుండు బోధించెనని శుకమహర్షి వక్కాణించెను.

ఇది యేకవింశాధ్యాయము సమాప్తము

ద్వా విం శా ధ్యా య ము

కం. నిర్జరమందారా! రిపు,దుర్జయమన్మథకుమార! ♦ దోర్యుగశాంత
న్యూన్ఫూర్జదహీనాభరణా, యర్జున కీర్తికరకరణ! ♦ హరిహరనాథా! 1

వ. [1] దేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లనియె. అట్లు భగవంతుం డుపదేశింప నుద్ధవుండు తత్త్వజిజ్ఞాసువై యిట్లనియె. 2

♦ శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవప్రశ్నంబు విని తత్త్వసంఖ్యానిర్ణయ మొనర్చుట ♦

కం. ఓయీశా! తత్త్వములెన్నో? యిరువదియెనిమిదియును ♦ చుందువు నీ వా
మ్నాయజ్ఞులుకొందఱుబుఖులు,లో యిరువదియూఱ నెదరు♦ యోగ్యఫణితులకా

చం. కరివరదాయకా! పదునొ ♦ కండని కొందఱు, తొమ్మిదంచుఁ గొం
ద, ఱిరువదేను కొందఱును, ♦ నాల్గని కొందఱు, కొందఱేను, కొం
దఱు పదునేడు, కొందఱెసఁ ♦ దం బదునాఱును, గొందఱాఱు, కొం
దఱు పదుమూఁడటం చిటులు ♦ తత్త్వము లెంచెద రేల మాధవా! 4

ఆ.వె. వ్రప్రయోజనం బ ♦ పేక్షించి ఋషివరు, లివ్విధంబుగా న ♦ నేకభంగు
లను వచింపసాగి♦రనఘ! తత్త్వమ్ముల, సత్యమేదియింక? ♦ నిత్యమూర్తి! 5

వ. అనిన శ్రీకృష్ణుం డిట్లనియె. 6

కం. మునులు వివక్షాభేదం,బున నెన్నివిధముల తత్త్వ ♦ ములనేఁ గల్పిం
చి నిరూపింతురు మన్మా,యను గైకొని పల్కువారి ♦ కది దుర్ఘటమే? 7

వ. వారి పరిగణన మంతయు యుక్తమ. వాని కన్నింటికి సమాధానము సావధానముగా వినుము. అప్పుడు నీ సంశయ ముడుగు. నాయనా! యింతకు

(1) అధ్యాయ ప్రారంభము 26—7—1946.

కరణవృత్తి విశేషరూపంబులఁ బరిణతములైన మదీయ దురతిక్రమ
సత్త్వాదిశక్తులే యీ భేదవివాదంబులకు హేతువు. 8

కం. సుమతీ! యీశక్తులక్షోభమువలననె యిట్టి భిన్న ♦ పథములు వొడమెన్
శమదమములొదవుచో భేదము మడఁగు న్వాదమడఁగు ♦ దర్పమ్మడుగున్.

తే. కార్యకారణ తత్త్వసం ♦ ఘము పరస్ప
రము ప్రవేశించి యుండు కా ♦ రణముచేత
వక్త తత్త్వము లెన్నఁగా ♦ వాకొనినను
యుక్తిచే సమర్థింపఁగా ♦ నొప్పుఁ జూవె 10

తే. మట్టియందు ఘటంబున్న ♦ మాడ్కిఁ గార
ణమునఁ గార్యతత్త్వంబు సూ ♦ క్ష్మముగనుండు
ఘటమునందు మృత్తుండిన ♦ కరణిఁ గార్య
మందుఁ గారణ మనుగతం ♦ బై వసించు. 11

కం. ఇక్కతమునఁ దత్త్వమ్ముల, నెక్కువ తక్కువగ వక్త ♦ యిచ్చకొలందిన్
వక్కాణించిన నేనా, ఫక్కి ననుమతింతు సద్ధ ♦ వా! యెట్లన్నన్ 12

కం. పురుషుం డనాద్యవిద్యా, పరీవృతుం డగుటవలన ♦ స్వయముగ నాత్మ
స్ఫిరవేదనమ్మొదవ దీ, శ్వరుఁడో జ్ఞానప్రదుండు ♦ సర్వజ్ఞుండున్. 13

కం. కావున జీవేశ్వరభిదఁ, గావించిన నిరువదాఱుఁ, ♦ గనఁ జిద్రూపుల్
గావున నభేదమనుచో, దైవాఱెడు నిరువదేను ♦ తత్త్వము లనఘా! 14

వ. అనిన నుద్ధవుం డీశ్వరుండు జ్ఞానప్రదుం డంటివి. మఱి జ్ఞానము తత్త్వాంతర
మేలకా దనిన శ్రీకృష్ణుం డిట్లనియె. 15

కం. తమ కీశ్వరుం డొసఁగు జ్ఞా, నము సాత్త్వికవృత్తియే క ♦ నంగా నాజ్ఞా
నము సత్త్వగుణాంతర్భా, తమ యదియుం బ్రకృతిలోన ♦ దాఁగుఁగుమారా!

కం. ప్రకృతియనఁగ గుణసామ్యమె, ప్రకృతివె స్థిత్యవ్యయోద్భ ♦ వ నిదానములౌ
ప్రకటత్రిగుణము; లనఘా, యకర్తృతం గన్న యాత్మ ♦ నంటునె గుణముల్?

తే. ధీనిధాన! సత్త్వమయమ్ము ♦ జ్ఞానమును ర
జోమయమ్ము కర్మమ్ము, త ♦ మోమయమ్ము
తెలివిలేమి; యివ్వియెల్లఁ ♦ బొలుచుఁ బ్రకృతి
యంద యంతర్గతంబులై ♦ యనవరతము. 18

కం. ఈశుఁడు గుణములఁ గలఁపఁ బ్ర, కాశించుం గాల మట్టి ♦ కారణమున నా
యీశుండె కాలమని విబు, ధాళియు మది మఱొకధాతు♦వగునె ట్లనఘా?

వ. ఉద్ధవా! స్వభావమ్ము సూత్రనామక మహత్తత్త్వములోఁ జేరును. అది సర్వశక్తియుతముగదా. ఇట్లు జ్ఞానాజ్ఞాన కర్మ కాలస్వభావము లాయా తత్త్వములలోఁ జేరుచుగానఁ దత్త్వాంతరములు గావు. పురుష ప్రకృతి మహ దహంకారములు నాలుగు, గగనాదిమహాభూతంబు లైదు, జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియ మనంబులు పదునొకండు, శబ్దస్పర్శాద్యర్థము లైదు, మొత్తము పంచవింశతి తత్త్వములు. ఇవియ తక్కిన షడ్వింశ త్యష్టావింశతి పక్షసాధారణంబులు. మన్మతంబున నీ పంచవింశతితో సత్త్వరజస్తమంబులు మూఁడుంగలిసి యిరువదియెనిమిది తత్త్వంబులు. ఈ గుణంబు లాగమాపాయులగుటం జేసి ప్రకృతికంటె భిన్నంబుగా నెంచితిమి పంచవింశతిలో భిన్నుండగు నీశ్వరుం గలుపకున్న నిర్వాహ మగు నంటెంగదా. ఈ పక్షత్రయంబును వచన దాన గమన విసర్గ నానందములు కర్మేంద్రియ ఫలంబుల కాన నివి తదంతర్భూతములే కాని తత్త్వాంతరములు కావనును. ఇంక నేమి ప్రయోజన మపేక్షించి ఋషు లిట్లు పలికిరో చెప్పెద వినుము.

సీ. మహదహంకార త ♦ న్మాత్ర లనెడు సప్త
కారణమ్ములతోడఁ ♦ గార్యములయి
మొసఁగు భూతైకాద ♦ శేంద్రియంబులతోడ
నాకారముం గన్న ♦ యట్టి ప్రకృతి
సర్గాదిలో గుణ ♦ సాంగత్యమునను సృ
జ్యత్వాద్యవస్థల ♦ నవడరించెఁ;
బురుషుఁ డవ్యక్తుం డ ♦ పరిణామియు నిమిత్త
భూతుఁడై చూచుచుఁ ♦ బొదలియుండు.

ఆ. ప్రకృతి యోసతంబుఁ ♦ బరిణామ మొందు ని,య్యిరువు రెపుడు భిన్ను ♦ లేకదయ్యు
యీప్రకారమేసు ♦ నీ సృష్టి జరిగెడి, వినుము మనము నిలిపి ♦ వృష్ణివంశ్య!

తే. ప్రకృతిభవ మహదాదిక ♦ వ్యక్తధాతు
వితతి పురుషేక్షణంబున ♦ వీర్యవంత
మై ప్రకృతిబలంబునను య ♦ న్యోన్యమొనసి
వికృతి సెంది బ్రహ్మాండంబు ♦ వెలయఁజేయు. 22

వ. అనిన నుద్ధవుండు స్వామీ! యేయేతత్త్వపరిగణనంబునఁ గడమపక్షంబు
లేర్పడినవో యనఁ గృష్ణుం డిట్లనియె. 23

తే. ద్రష్ట్ర దృశ్యంబులకును నా ♦ ధారమైన
యాత్మ జీవుండు పంచభూ ♦ తాళి కలిసి
సప్తతత్త్వపక్షం; బందె ♦ జన్యములగు
ప్రాణదేహేంద్రియంబు ల ♦ న్యములు గావు 24

తే. ఆత్మ భూతపంచకమున ♦ నగును ధాతు
షట్కపక్ష ; మిందాత్ముందు ♦ జగముసేసి
యాత్మభవ తత్త్వములతోడ ♦ నందుఁజేరె
నాత్మునకు జీవునకు భేద ♦ మలరదిందు. 25

కం. రాజిలును జతుఃపక్షము, తేజోబన్నాత్మలకు ను ♦ ధీజనగేయా!
యీజగ మాతత్త్వమ్ముల, చే జనియించె నని వారు ♦ చెప్పుదు రెపుడున్ 26

వ. వీరు తక్కిన యాకాశవాయువులు తేజోబన్నాంతర్గతములందురు. 27

కం. భూతేంద్రియ తన్మాత్ర, వ్రాతము పదునైదు, నాత్మ♦స్వాంతము కలియం
జాతమగు సప్తదశసం, ఖ్యాతోజ్జ్వల ధాతుపక్ష ♦ మనఘచరిత్రా! 28

వ. ఇందుఁ గర్మేంద్రియములు జ్ఞానేంద్రియాంతర్గతము లని యూహ్యము.
సప్తదశపక్షమునం దాత్మయే మనంబని యొకటిగా లెక్కించినచో షోడశ
తత్త్వ పక్షం బేర్పడు. తన్మాత్రములతో నేకీకృతంబైన భూతపంచకము
దత్త్వకాశకము లింద్రియములైదు, నింద్రియాధిష్ఠాతయైన మనంబొకండు
జీవుండు, నాత్మ, యని లెక్కించినఁ ద్రయోదశపక్షంబేర్పడు. 29

తే. ఐదుభూతంబులును నింద్రి ♦ యంబులైదు,
మానసోపేతజీవుఁ డీ ♦ మాడ్కిగణనఁ
దా మొనర్చి యేకాదశ ♦ ధాతుపక్ష
మేర్పఱించిరి కొందఱు ♦ ఋషులువత్స! 30

తే. ప్రకృతి మహ దహంకారముల్ ♦ పంచసూక్ష్మ
భూతములు పురుషుండు నీ ♦ రీతిగణన
సేయ నవతత్త్వపక్షంబు ♦ చెలఁగు ; నెల్ల
కడల నుక్తంబులం దను ♦ క్తమ్ము లణఁగు. 31

వ. ఉద్ధవా! ఋషిప్రోక్తంబులైనయీ మతంబు లన్నియు యుక్తిమంతంబులు
న్యాయ్యంబులు వివక్ష్యాధీనంబు లనిగ్రహించితే. ప్రకృతి పురుష భేద
జ్ఞాపనమున కిట్లు వాకొనవలసె నన నుద్ధవుం డిట్లనియె. 32

చం. ప్రకృతియుఁ బూరుషుండును స్వ ♦ భావముచేత జడాజడంబులే,
నొకటి మఱొక్కటి న్విడిచి ♦ యుండమి భేదము గోచరింపదున్;
బ్రకృతిజమైన దేహమున ♦ భాసిలునాత్మ తదాత్మయందు నా
ప్రకృతియుఁ దోఁచు నెట్లుగని ♦ పట్టుదు వీరలభేద! మచ్యుతా! 33

శా. ఈ నాసంశయబంధముం దునుమ స్వా♦మీ సర్వవేత్తృత్వ వా
చా నైపుణ్యము లొల్క నీవొకఁడవే ♦ శక్తుండ ; వీ దేహికిన్
జ్ఞానంబేర్పడు నీకృపాగరిమ, న ♦ జ్ఞానంబు తోఁచెంచు మా
యానైష్ఠుర్యముచేతఁ, గాన మ్రొక్కెదను దా ♦ సోహమ్మటం చీశ్వరా!

—♦ శ్రీకృష్ణం డుద్ధవునకుం బ్రకృతి పురుష వివేకము కల్గించుట ♦—

చం. అన భగవంతుఁ డిట్టులను ♦ సాదరదృష్టులఁ జూచి యుద్ధవా!
విను పురుషుండునుం బ్రకృతి ♦ భేదవిశిష్టు లనారతం; బదె
ట్లనఁ బ్రకృతిప్రభావముగ ♦ దా తను, వద్ది వికారవంతమై
గౌనముల పెన్గలంత నౌన ♦ గూడి చెలంగు ననేకభంగులన్. 35

కం. ఈనా మాయ గుణమయం, బౌను గనుక నద్ది గుణ చ♦యంబులచేతన్
నానావిధముల భేద,జ్ఞానంబులఁ బుట్టఁ జేయు ♦ శాంతినిధానా! 36

వ. కానఁ బ్రకృతివికారంబైన యహంకారమువలన నేర్పడిన దేహాదిసంఘాత మధ్యాత్మాదులచేఁ ద్రివిధంబగు. 37

తే. అక్షిరూపంబు రవియు; జి ♦ హ్వారసములు
వరుణదేవుండు; శ్రవణశ ♦ బ్దములు దిశలు,
నాసికయు గంధ మశ్వినీ ♦ నందనులును;
చర్మమును స్పర్శయును వభ ♦ స్వంతుఁడవల. 38

తే. వాక్కు వచనంబుజ్వలనుండు, ♦ పాణికర్మ
మింద్రుఁ, డంఘ్రులు గమనము ♦ పేంద్రుఁ డనఘ!
పాయువు విసర్గమును మృత్యు, ♦ వా యుపస్థ
సముచితానందకేళి ప్ర ♦ జాపతియును. 39

తే. గళముతుదిమానసమ్ము సం ♦ కల్పము శశి,
యాస్యగతబుద్ధినిశ్చయ ♦ మబ్జభవుఁడు,
నాభినుండు చిత్తము ధార ♦ ణమ్ము జీవుఁ,
డెదయహంకార మభిమాన ♦ మీశ్వరుండు. 40

వ. ఇట్లు సొరిది నధ్యాత్మాధిభూతాధిదైవము లుందురు. ఇంద్రియములు దేహమం దుండుంగాన నధ్యాత్మములనియు రూపాదులు భూతములం దుండుంగాన నధిభూతములనియు వాని నధిష్ఠించియుండువారు దేవతారూపులుగాన నధిదైవములనియు నందురు. నేత్ర మధ్యాత్మము. రూప మధిభూతము. నేత్రగోళప్రవిష్టంబైన యార్కాంశ మధిదైవము. ఈ మూఁడింటి పరస్పరసంబంధముననే రూపజ్ఞానసిద్ధి. కడమవాని నిట్లయెఱుంగునది. అధిదైవము లుపకారకములు. తదితరము లుపకార్యములు నగుట నుపకార్యోపకారకభావ మిమ్మూఁటికి నున్నది. అధిదైవములు స్వయముగా సిద్ధులు. అధ్యాత్మాదిత్రయమునకు వ్యతిరిక్తుండు నాద్యుండు నేకరూపుండు నగు నాత్ముండు స్వతస్సిద్ధప్రకాశింబుచే సఖలసిద్ధులకు సిద్ధిదుండై యుండు. సర్వము చిత్ప్రకాశవిషయంబకదా. ఇట్టి త్రివిధప్రపంచ

వికల్పము ప్రకృతికార్యంబుగా నెఱింగినఁ బ్రకృతిభేదము గోచరించుట
లేదే? తదితరుం బురుషు నెఱుంగనేరవే! 41

తే. కాలము నిమిత్తభూతమై ♦ క్రాలఁగాఁ బ్ర
ధాన మది యుపాదానమై ♦ తనరఁగా గు
ణములు సామ్యమ్ము వీడి వి ♦ క్రమము సూపఁ
గా నయినమహత్తున కహం ♦ కార మొదవె. 42

తే. మఱియు వైకారికంబు తా ♦ మసము నైంద్రి
యంబు నాఁగ మువ్విధముల ♦ నలరుఁజూవె
ఆయహంకార; మది యొగా ♦ దయ్యె మోహ
మయ వికల్పహేతువగును ♦ మానవులకు. 43

తే. దేహమే యాత్మయంచెన్న మోహమగును
నరసురాది నానాత్వమే ♦ న్నఁగ వికల్ప
మగు; నిదంభేదదృష్టి వో ♦ నహ మదంగు
నహమదంగఁ ద్రివిధసర్గ ♦ మంటెయున్న? 44

కం. భేదంబునవాదం బో, యాదవవర! యర్థనిష్ఠ ♦ యని యెఱుఁగు మెడఁ
గాదయ్యె వస్తునిష్ఠ ప్ర,మాదంపడక యొనరింపు ♦ మనవం బిచటన్. 45

కం. కొందఱు కలఁడని మఱియుం, గొందఱు లేఁడనియు యుక్తి♦కోటులవాదిం
పం దొరకొందురు పరమా,త్మం దెలిసికొనంగ లేక ♦ మాధులుభళిరే. 46

తే. జ్ఞానమయుఁ డాత్ముఁడంచును ♦ గానలేక
శుష్క వాదవిలాసాలఁ ♦ జొచ్చి యకట
మత్పరావృత్తబుద్ధులై ♦ మలయుచుందు
రుచ్చనీచదేహముల నీ ♦ పిచ్చివారు. 47

వ. ఇట్లు నిపుణమతిం బ్రకృతిపురుష గుణవిమర్శం బొనర్చుకొనమి నీభేదబుద్ధి
వారి నంటియే యుండి యిట్లనర్థంబుం గల్గించెడిని. 48

—* నిత్యునకు జననమరణాదులెట్లో శ్రీకృష్ణుండు చెప్పుట *—

చం అనపుడు నుద్ధవుం డెఱఁగి ♦ వ్యాపకుఁ డాత్ముఁడు వానికెట్లు సం
తనపడు నన్య దేహగతు ♦ నం? బతఁ డెవ్వ డకర్తయే, క్రియల్
పొనరుచు టేమి? నిత్యుఁడయి ♦ పొల్చెడి వానికి జన్మమృత్యువుల్
దనరుటయేమి? చిత్రముగ ♦ దా యిదియంతయు లోకరక్షకా! 49

తే. అంబుజాక్ష! బహిర్ముఖు ♦ లందుమాత్ర
మాత్ముఁడొక్కండ కాదొకో? ♦ యతనికిట్టి

గతులవేమి ? నీమాయాప్ర ♦ కార మాగ
మజ్ఞులె యెఱుంగ రజ్ఞుల మాటయేల ? 50

వ. అని విని యశోదపట్టి మృదులాధరారుణకాంతులు రుచిర దశన విశద కిరణ ప్రసరణమున వెనుకంజ వేయ నుద్ధవా ! లింగశరీరాధ్యాసముచే సర్వము ఘటించు నని యిట్లనియె. 51

కం. మన మింద్రియములు దశకం,బు నహంకారంబు ప్రాణ♦ములునై దివి యె
ల్లను గూడ లింగదేహ,మ్మ నెగడు పదునేడుతత్త్వ♦ములతో ననఘా! 52

తే. జనుల కర్మమయంబైన ♦ స్వాంత మింద్రి
యోజ్జ్వలంబయి దేహమ్ము ♦ నుండి దేహ
మునకుఁ జనుచుండు నాత్మ ♦ తనువుబడిన
కదలు నన్యుఁ డాత్మం డహం ♦ కారమునను. 53

తే. కర్మవాసనాక్తమనంబు ♦ కన్న విన్న
విషయములను ధ్యానించెడి ♦ వేళఁ దత్స్వ
రూపమును గయికొని తొంటి ♦ రూపు విడుచు
దానఁ బూర్వాపరానుసం ♦ ధాన ముడుగు. 54

కం. మన మొకవిషయాకృతి నం
దునపుడు విషయాంతరంబు ♦ తోఁపదుగాదే
కను మియ్యదె విస్మృతియుం
చు, నితాంతం బిదియుఁ బుట్టు ♦ చుం జనుచుండున్. 55

వ. అచిరకాలంబునన యొక్క జన్మంబునందె యిన్నేని విస్మృతులు కలుగుచుండ బహుతిథకాలంబున దేహాంతరంబున విస్మృతికలుగుటలో నబ్బురంబేమి ! 56

చం. తనయొనరించుకర్మనము ♦ దాయముచే లభియించు శ్రోత్రదా
తనువున నే స్థిరప్రియుతఁ ♦ దారిచి తద్విషయాళి వెంటనే
చనుచును బూర్వదేహమున ♦ సంస్మృతిఁబాయును గ్రొత్తవింతయుం
చును మతిప్రాఁతరోఁతయును ♦ చున్ వినుచుండుముగాదె యుద్ధవా! 57

చం. తనకలి యాతనాతనువుఁ ♦ దాలిచి దుర్భరభీతిశోకసం
జననముచేతనైన దివి ♦ నస్సుఖదేహములొంది వార్షత
ర్షనియతిచేతనైనఁ దన ♦ ప్రాక్తనువందు నహంమతిప్రకా
శన మడఁగారు జీవునికిఁ ♦ జావన నిట్టిదయా యదూద్వహా ! 58

కం. తమనవతనువున నాత్మా
భిమాన మొలయించి యెల్ల ♦ విషయమ్ములఁ జి

త్తమునఁ గయికొనుటయే జ
న్మమునాఁ, గలకలను నెన్ని ♦ మా హృదయంబుల్? 59

తే. కలలలోనఁ గొంతెమకోరి ♦ కలలలోన
నప్పటి తనువపూర్వమై ♦ నదిగ నెంచు
నదియుపుట్టుక; పూర్వదే ♦ హముఁ నుమఱచు
నదియెమృతి; యింతపూర్వసి ♦ ద్ధాత్మయందె. 60

వ. ఉద్ధవా! తెలిసినదా? ఇటులు పూర్వదేహవియోగ దేహాంతర యోగంబులు స్మృతివియోగ, యోగంబులచే సంభవించెడిని. అందు వలన దేహికి జావుపుట్టుక లున్నట్లుండుఁగాని నిక్కముగ లేవు. మఱియు నింద్రియాశ్రయమనంబు దేహాంతరాభినివేశంబున సలుపుసృష్టిచేత నసత్తైన యధ్యాత్మాది భేదత్రయము తదభిమానమునంజేసి యాత్మవస్తువునం దున్నట్లు గోచరించెడిని. ఈ జీవుఁడు స్వప్నంబున నసత్తైన యనేక దేహ తతిని సృజించుచుఁ జూచుచు బహురూపుఁడై ప్రకాశించుచున్నట్లుగానే స్రగాదిబాహ్యవిషయములను సుఖాద్యాభ్యంతరములను గ్రహించుచు బహిరంతర్భిదా హేతువగుచున్నాఁడు.

కం. విమతులు ప్రతిక్షణము దే, హములో దవుచునడఁగుచుండు ♦ నదియెఱుఁగదు కా
ల మలక్ష్యవేగమై నూ, క్ష్మమగుటచే వృష్ణివంశ ♦ సాగరచంద్రా! 62

కం. ఫలములు రూపాదుల జ్వా, లలు పరిణామాదికంబు ♦ లగు, స్రోతస్సుల్
చలనాదుల, నోయుద్ధవ! వలుదశలంగాంచుఁ గాల ♦ వశమునఁ గంటే 63

కం. పలకీలికా ప్రవాహం, బుల కరణిం జావ్వె సర్వ ♦ భూతములు వయో
బల కామ దీప్త్యవస్థా, దులఁ గనెడిం గాలశక్తి ♦ త్రోచుచునుండన్ 64

చం. అనవరతంబుఁ గీల లుద ♦ యంబగు నాశనమొందు వెండియున్
జననమువొందు, రూపసదృ ♦ శత్వముచేఁ బరపూర్వభేదముల్
గనుఁగొనలేము. మున్ను పొడ ♦ కట్టిన దీపమె యిద్దియందు, మా
జనుఁడె యితండటంచుఁ దను ♦ సామ్యముచేతనె గుర్తుపట్టుటల్. 65

వ. ప్రవాహమున మునువటినీటికిఁ బిమ్మటినీటికిఁ బోలిక యుంటం భేదము తెలియక యాజలమే యీజల మనుచున్నాము. కాని యాజలమే యచటనిలుకడగా నున్నదా? ఇదియంతయు భ్రాంతికదా. మఱి యిట్లాత్మ మాఱుచుండునా? 66

మ. తన బీజాత్మక కర్మసంహతులచే ♦ తన్మందుఁడైనం జనిం
గనఁ, డాపై మృతిసెందఁ, డింతయు భ్రమా ♦ జ్ఞానం, బమర్త్యుండు మ్రిం
దు, నజన్ముండు జనించు నంట తగవా ♦ నో! యాత్మకేమృత్యువున్
జననం బుండదు, నిత్యవస్తువది వి ♦ జ్ఞానాబ్ధికుంభోద్భవా! 67

మ. పొరిఁ గల్పాంతముదాఁక నుండెడి మహా ♦ భూతంబు నావహ్ని సం
దుఱె కాష్ఠాయుతి వెల్గమి న్మృతిఁగనెం ♦ బోయుంచుఁ, గాష్ఠాభియో
గరతి న్వెల్గినఁ బుట్టెనంచు; నరరే ♦ కాయంబుసుం బట్టియో
పరమాత్మం బ్రభవాప్యయస్థితులకుం ♦ బాల్సేయుటల్ చూడుమా! 68

వ. దేహోత్పత్తికిం బూర్వము దేహపాతానంతరము నాత్మ వెలుఁగుచునే యుండును. ఆత్మకుఁ జావుపుట్టుకలు భ్రాంతిసిద్ధములుగాని స్వాభావికములు గావు. దేహావస్థ లాత్మకున్న వనుకొనుట యజ్ఞానము; నేనును నుద్ధవుండు స్వామీ! దేహావస్థ లానతిండనఁ గృష్ణుం డిట్లనియె. 69

సీ. గర్భప్రవేశమాఁ ♦ గదె నిషేకం బటు, వెనుక గర్భంబున ♦ వృద్ధి జనన
మై దేండ్లవఱకు బా ♦ ల్యంబును నాషోడ, శాబ్దంబు కౌమార ♦ మంతమీఁద
నలుఁబది వత్సరం♦బులవఱకును యౌవ, నంబును నరువదేం ♦ డ్లవఱకును వ
యఃకాలమధ్యంబు ♦ నావయి ముసలిత, నంబు నావల మర ♦ ణంబు నిట్టు

తే. లీయవస్థలు తొమ్మిది ♦ యెసఁగు దేహ
మునకు; వీనిని గుణసంగ ♦ మున వివేక
మొదలి యొక్కఁ డొక్కఁడను గ్ర ♦ హించు నీశ్వ
రునికృప న్వివేకియొకండు ♦ త్రోసివైచు. 70

చం. జనకునిచావు పుత్త్రికుని ♦ జన్మము జూచెడి నౌర్ధ్వదైహికం
బును మఱిజాతకర్మమును ♦ బొల్పుగఁ జేయు టవశ్యమాటఁ; గా
వునఁ దనదేహ మిల్లె మృతిఁ ♦ బుట్టువు నందు నటంచు నెంచునా
యనఘుఁడు ద్రష్ట యీయుగళ ♦ మంటనివాఁ డగుఁగా యదూద్వహా!

మ. ఫలపాకంబుననాశ, మంకురముఁ సం ♦ బంధమ్ముచే జన్మముల్
గల భూజంబులఁ గాంచు ద్రష్ట యెటులన్ ♦ త్త్వాజాళికిన్ భిన్నుఁ, డ
ట్టులు దేహంబున కవ్యయోద్భవము లె ♦ వ్వుం జూచు తాభిన్నుఁ, డి
ట్టులు యోజించెడి సాక్షి కీద్వయమునా ♦ టోపంబు లేపారునే? 72

కం. వింటివె యిటు లాత్మప్రకృతి, కంబవిలక్షణ మటంచుఁ♦గాంచని మూఢుం
డొంటుకొను న్విషయమ్ముల, వెంటఁ దవిలి సంసృతి న్వి ♦ వేకనిధానా! 73

వ. అందువలన 74

ఉ. సత్త్వముచేత దేవఋషి ♦ జన్మములబ్బు, రజోగుణాన మ
ర్త్యత్వము రాక్షసత్వమును ♦ దాపురమౌను, తమోగుణానుసా
రిత్వముచేఁ బశుక్రిమిశ ♦ రీరము లబ్బెడి, నిట్లు కర్మవ
శ్యత్వ మదెన్నిచందముల ♦ నైనను ద్రిప్పు నరున్ యదూద్వహా! 75

వ. ఇఁక నకర్త్రాత్మకుఁ గర్తృభ్రమణం బెట్లో చెప్పెద వినుము. 76

తే. నృత్తగీతముల్ సలుపువా ♦ రిఁ గని యనుక
రించు బాలునివోలె ని ♦ ర్లిప్తుఁడయ్యు
నాత్ముఁ డల బుద్ధిగుణముల ♦ ననుకరించు
దృశ్యధర్మముల్ ద్రష్టయం ♦ దిటులు దోఁచు. 77

చం. విను జలముం జలింపఁ బ్రతి ♦ బింబము సూచి తటస్థభూరుహం
బును జలియించుచుండెనను; ♦ భూతలముం దిరుగాడుచున్నదం
చను దననేత్రముల్ దిరుగ; ♦ నట్టిఁడె మానసకల్పితంబు లౌ
గౌనములు నాత్మకున్నవని ♦ కూసెడివాఁ; డిదియెల్ల నిక్కమే ? 78

కం. కలలోనఁ దోఁచునవి వాం
ఛలలోనం దోఁచునవి వి ♦ యము లెటులు మి
థ్యలో ? యట్టులె యాత్మునకుం
గలిగెడి విషయానుభవ సు ♦ ఖంబులు మిథ్యల్. 79

వ. అన నుద్ధవుండిట్లనియె. 80

కం. అర్థంబులు మృషలైనన్, వ్యర్థంబుగఁ దన్నివృత్తి ♦ కై మనుజుం డ
త్యర్థము శ్రమపడు టేటికిఁ? బార్థప్రియమిత్ర ! జలద ♦ భాసురగాత్రా! 81

వ. అన శ్రీకృష్ణుండిట్లనియె. 82

కం. అనవరతము విషయముల, న్మనమున ధ్యానించుచుండి ♦ నన్ సంసారం
బు నివర్తింపదు జీవా,త్మున కవి మృషలౌనుగాక ♦ పుణ్యచరిత్రా ! 83

కం. కలలోఁ దోఁచు ననర్థం,బులు మృషలైనన్ భయంబు ♦ పుట్టింపవె ! య
ట్టు లసద్విషయము లెల్లం, గలచుం జామి జీవుఁ బెక్కు ♦ గతులఁ గుమారా!

వ. కాన నసదింద్రియములచే నసద్విషయముల ననుభవింపఁ జూడకుము.
ఈ భేదభ్రమం బెల్ల స్వస్వరూపము నెఱుంగమిచే ఘటిల్లినది. 85

సీ. కాపురుషాళియా ♦ క్షేపించుచున్నను, బరిభవించుచునున్నఁ ♦ బరిహసించు
చున్నను నిడుగడ ♦ నొందుచునున్నఁ దా,డించుచున్నఁ జెఱఁగ ♦ లంచుచున్న
వృత్తికి నడ్డుగా ♦ వించుచునున్న బ,హిష్కరించుచునున్న ♦ నెగసి యుమియు
చున్నను మూత్రించు ♦ చున్నను నీశ్వర,ధ్యానభంగము సేయఁ ♦ దారుచున్న

ఆ. నిట్టు లెన్నిగతుల ♦ నేని బాధించుచు, నున్న నెడఁదయందు ♦ నోపాటిలక
తనకుఁదాన కాచు ♦ కొనుచు శ్రేయస్కాముఁ,డాత్మనిష్ఠ విడువ ♦ కలరవలయు.

చం. అనవిని యుద్ధవుండు విన ♦ యమ్మున బ్రొక్కి భవత్పదారవిం
ద నిహిత చిత్తవృత్తులకుఁ ♦ దక్క వశంబె యసద్వ్యతిక్రమం

బుధు సహింప నెంత బుధ ♦ పుంగవకోటికి నేఁ స్వభావమో
యనఘ! బలిష్ఠమైనదిగ ♦ నా! యిదియె ట్లోర్చఁగింపు మింపుగన్. 87

వ. అని యుద్ధవుండడిగె నని శుకమహర్షి వక్కాణించెను. 88

ఇది ద్వావింశాధ్యాయము సమాప్తము

త్రయోవింశాధ్యాయము

కం. విలువుగ నష్టముగా మూలలుగా నైతుహాలము నఁ బో♦లము మున్నడు న
ట్టులు గలపెడె తత్త్వము శిష్యలాముల కెన్నో గతుల ♦హరిహరనాథా! 1

వ. [1]దేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లనియె. అట్లు భాగవతశ్రేష్ఠుండైన యుద్ధవుండు దుర్జనతిరస్కార సహనోపాయం బడుగ శ్రవణీయవీర్యుండైన దాశార్హపర్యుండు వాక్చాతుర్యంబలర బృహస్పతిశిష్యుండైన యుద్ధవునితో నిట్లనియె. 2

కం. లేఁడయ్యా యొక్క సాధువు, గూడఁ గఱతలాని కరుసుఁ♦గూటువు జేఁతల్
గాడ నెడఁద నోర్చికొనెను, వాఁడున్ శాంతంబుఁ బట్టు♦వఱ చెసివాఁడున్.

కం. గొంటుల పరుసని నోడువులు, వెంటనె మర్మములు వ్రచ్చి♦బిట్టేర్చెడు నా
వెంటం గ్రొవ్వాడి ములుకు, లంటియెయిన్ దుస్సి చనియు♦నలయింపవనా!

వ. నీ ప్రశ్నంబునకుఁ బుణ్యవంతంబైన యొక యితిహాసంబు కలదు. అందు దుర్జనపరాభూతుండైన యొకానొక భిక్షువు నిజకర్మవిపాకంబును ధైర్యయుక్తుండై స్మరించుచు నలిపిన గీతంబు సావధానమనస్కుండవై వినిన నీ సంశయంబుడుగు నని యిట్లనియె. 5

— * అవంతిభూసురులుద్ధత * —

ఉ. కలఁ డవంతి బ్రాహ్మణుం డొ ♦ కండు వాఁడు సేద్యమున్
సలిపి వర్తకంబు సేసి, ♦ చాఁచికే, లిటున్నిభం
గులనొ వేలకోలఁది ధనముఁ ♦ గూర్చి విత్తవంతుఁడై
కలుకచుండె నేరి లెక్క ♦ గొనక యాదవాగ్రణీ! 6

చం. కడుపునకుండినం, డతిథి ♦ కాండముఁ జేరఁగనీఁడు, పెండ్లమున్
గొడుకుల నెక్కనీఁడు, సుర ♦ కోటిగణింపఁడు, సేవకాలికిన్
గడపఁడు, ధర్మకార్యము లొ ♦ నర్పఁ, డటెంగిలిచేతఁ గాకిఁదో
లఁడుగదె యాకదర్యకుఁ డి ♦ లం బడినట్టి మహార్తమెట్టిదో! 7

---

(1) అధ్యాయప్రారంభము 5-8-1946.

చం. చెరచెరలాడు నాత్మజులు ♦ చేరఁగవచ్చిన నింటికెన్నఁడేఁ,
జుఱచుఱఁజూచు నెవ్వఁడయినఁ ♦ జుట్టమువాఁ డగవడ్డ, జ్ఞాతులం
గొరకొరలాడి బిట్టడలఁ ♦ గొట్టును, ధర్మవిహీన శూన్యమం
దిరమున వాఁడు నిల్చెడిఁగ♦దే-యిఁక నాస్మృతి మాట యేమనన్. 8

కం. ఇటు లతిమూర్ఖులుండుం, గుటిలుఁడు తృష్ణాళు వమిత ♦ కోపనుఁడౌ నా
కొటికం దారసుతాదులు, తుటారములు పలికి కలఁప ♦ దొడఁగిరి కడఁకన్.

చం. పిలిచినవెంటనే పలికి ♦ ప్రేముడి డాయుచుఁ జెప్పుచేఁతలన్
సలుపదు జీవితేశ్వరి, ప్ర ♦ సన్నముఖంబులఁ బుత్త్రులెవ్వరుం
బలుకక యీసడింత్రు, నిజ ♦ బంధులు దూఱుదు, రూరివారలుం
జులుకనఁ జూతు రాయలుచ ♦ సోబనమే పిసినారిమన్గడన్ ? 10

ఉ. భోగము దానము న్సలుపఁ ♦ బోవక భూరిధనాభిరక్షణో
ద్యోగము గన్నయట్టువలె ♦ నున్న మహీసురు ధర్మకామముల్
బాగఱె రెండులోకములు ♦ భ్రష్టములయ్యెను యజ్ఞదేవతా
రాగము మాసె, నింకెటులు ♦ గ్రాలును లక్ష్మి తదాలయంబునన్ ? 11

ఉ. ముచ్చులు పొంచియుండి తఱి ♦ ముట్టి గ్రహించిరి కొంత, చూడఁగా
వచ్చుచుఁ బోవు చెట్లొ కని ♦ పట్టి హరించిరి కొంతదాయ, లే
యిచ్చకమాడియో కొసరి ♦ యీవలియావలివారుకొంత, ఱేఁ
డొచ్చెము పెట్టి కొంతగొనె,♦ నూడె నిటుల్ ద్విజవిత్తమంతయున్. 12

ఆ.వె. తప్పిదాఱియున్న ♦ ధన మగ్గి నివుఱయ్యెఁ, గాలదైవములను ♦ గలిసెఁగొంత
చెప్ప నేమిగలదు! ♦ సెట్టి యొక్కఁడెనిల్చె, ధర్మపరిభవమున ♦ ధనము తెగదె!

కం. బహుకష్టార్జిత ధనమీ, వహిఁ దనకన్నుల యెదుటనె ♦ పాడయిపోఁగా
నహహా! యేమని చెప్పుదు, మహీసురుని యెడఁదలోన ♦ మలసినచింతన్ ?

—♦ బ్రాహ్మణుఁడు దననాశమునకు దుఃఖించుట ♦—

తే. కాలుగాలినపిల్లి, తోఁక ♦ కదెగినట్టి
నక్క, చెవులుగోయఁబడిన ♦ కుక్క, కల్లు
త్రాగి పైపెక్కు-క్రోఁతి, పెం♦దయ్యమడరి
పట్టినకుమారి యయ్యెఁబో ♦ బ్రాహ్మణుండు. 15

చం. నిలిచినచోట నిల్వఁ డెవ ♦ నిం గనుఁగొన్నను బుల్లగిల్లు మా
టలఁ దడఁబాటు నెందు నొక ♦ టం బదిలంబుగఁ గూరుచుండఁ డాఁ
కలి దగ తీర్చినం గెడపఁ ♦ గానఁడు కన్గవనుండి బాష్పధా
రలు నిగుడించుఁ గుత్తుకయు ♦ రాల్పడఁ బెన్వనట న్మనింగెడిన్. 16

వ. అంతట నాదురదృష్టవంతుం డిట్లు తలపోయసాఁగె. 17

మ. ధనమా ! పోయితె చెప్పకుండ ? సకల ♦ ద్వారాలు బంధించి యె
వ్వని కంటం బడకుండఁ గాచితిని స్వ ♦ ప్రాణాలకు న్మిన్నగాఁ
గనుఁగొన్నాఁడన చుట్టపక్కములకుం ♦ గంటైతినే నీకతం
బున నన్నీగతి మోసగించి చనితే ! ♦ పోతే ? యిలుంబాసితే ? 18

కం. కనరానివారిఁ గంటిన్, వినరాని దురుక్తులెల్ల ♦ వింటిం గట్టా !
అనరాని పలుకులంటిన్ జనరాని ప్రదేశములకుఁ ♦ జనితిన్నికై. 19

చం. పరిభవముల్ తనువ్యథలు ♦ ప్రాపుకొనం గడియించితింగదే !
స్థిరముగ నీవునిల్తువని ♦ చెన్నటినై తలపోసితింగదే !
శరి కలభ శ్రవశ్చలము ♦ గా నిను నెంచకపోయితింగదే !
యరరె ధనంబ! మయ్యొధన♦మా!యయయోధనమా!యయో! మయో!

—* నిర్వేదోదయము *—

మ. అనుచుం బెక్కతెఱంగుల న్వనటపా ♦ లై బిట్టు వాపోవుచుం
దనభార్యం గనలేఁడు పుత్త్రికులచెం ♦ త న్నిల్వలేఁ డేరితోఁ
దను భాషింపఁగలేఁ డిటుల్ చనుచునుం ♦ డం గొంతకాలంబు గ
ల్గెను నిర్వేదము వాని కేసుకృత మే ♦ లేశం బెటం డాఁగెనో? 21

ఉ. ఆవల భూసురాగ్రణి వ్యా ♦ దబ్జమునం దిటులెంచసాఁగెఁగ
ష్టావహ ముక్షసంచయము ♦ నాయుస పేటికలందుఁ బోసి వ్య
ర్థావిలబుద్ధినైతి నొకఁ ♦ డైనను ధర్మమునేయనైతిఁ గా
మావళిఁ దీర్పనైతి నక ♦ టా ! చెడితింజుమి యున్నిభంగులన్. 22

ఆ. కింపచాన వితతి ♦ కింపుగాఁ గూర్చిన, ధనము సౌఖ్యములకు ♦ దారిదీయ
దకట ! యిచట నిచ్చు ♦ నాత్మోపతాపంబుఁ,బరజగమునఁనరక♦బాధనిచ్చు

తే. స్వల్పమయ్యును శ్విత్రంబు♦సౌకుమార్య, రూపరేఖావిలాసాళి♦రూపుమాపు
నొక్కఁడయ్యును లోభంబు♦పెక్కుశ్లాఘ,నీయసద్గుణంబుల నెల్ల♦నీఱుసేయు.

చం. ధనము గడించునప్పుడును ♦ దానిని బెంచెడునప్డు దానిఁగా
చునపుడు కష్టముల్ గలుగుఁ ♦ జూకురు చేకురు నాశమా నెడన్.
దనరెడిఁ ద్రాసము న్వ్యయము♦నన్ భ్రమమే చెడి భోగకాలమం
దు నరులకెల్ల, నీధనము ♦ తోడ సుఖంపడువాఁడు లేఁడెటన్. 25

కం. అనృతమ్ము హింస డంభం,బును జోరత్వమ్ము క్రోధ ♦ మును గామంబున్
ధనమును గడింపఁగా సాధనము లగుచు బహువిధావ♦కల నుడిపెట్టున్. 26

కం. ఘనగర్వము స్పర్ధయు మద,ము నవిశ్వాసమ్ము వైర ♦ మును భేదంబున్
వనితా మద్య ద్యూతము,లను వ్యసనము లేడవు సంచి ♦ తార్థమువలనన్

ఆ. కాన నర్థవిషయ♦కంబైన యీమూఁడు, దొమ్మిదిటి ననర్థ ♦ దోషములను
మేలుగోరువాఁడు♦వైళమ యుజ్జగిం,పంగవలయుఁ జుమ్మ♦ వశ్యముగను. 28

కం. తలిదండ్రు లన్నదమ్ములు, చెలులు సతీసుతులు గూర్మి ♦ చే నేకప్రా
ణులయియుఁ జిల్లిగవ్వకుఁ, గలహింతురు కొంపమునిఁగెఁ♦గా యనుకొనుచున్

కం. మచ్చరములు పెచ్చుపెరుగ, విచ్చలవిడి వాదులాడి ♦ విడుతు రసువులం
గ్రచ్చల గడ్డిపరకకు, స్వచ్ఛియు నేకకుక్షినుండి ♦ వ్రజ వింతగదా! 30

చం. సురలకుఁ బ్రార్థనీయ మగు♦చుం బొగడొందు మనుష్యజన్మ, మం
దుఱుతర పూజనీయమయి ♦ యొప్పు మహీసురజన్మ, మద్దిచే
కుఱియు ధనంబుచిక్కియు సి ♦ గుడ్పక పున్నెపుఁజేఁతకై మనం,
బరరె! వృథాగ వీఁడు పురు ♦ షార్థము నాసి యథోగతిం బడున్. 31

కం. స్వర్గాపవర్గములకు న,నర్గళమార్గమిది దేహ ♦ మది చేపడినన్
దుర్గతి చూపెడి యీధన,వర్గమునం దగుల వెట్టి ♦ వాఁ డనరాదే? 32

కం. దేవర్షి పితృగణమునకు, జీవులకును జ్ఞాతి బంధు ♦ సేవకులకు వి
త్తావళి వినియోగింపని,యావెంగలి యక్షవిత్తుఁ ♦ డధముగతిఁ జనున్. 33

ఉ. భూరి వివేకచిత్తులకు ♦ మోక్ష మెలర్పఁగ సాధనంబులై
మీఱు వయోబలార్థముల ♦ మేలి దినంబుల స్వాపతేయ కాం
క్షా రుగితప్రలోభుఁ డగు ♦ జాల్ముఁడ నేను వృథాగఁ బుచ్చితిన్
ఘోర జరాభరం బలము♦కొన్నది నే నివు డేమిసేయుదున్? 34

ఉ. ఇవ్వసుధాతలంబున న ♦ దేల? మహావిబుధాగ్రగణ్యుఁడున్
నెవ్వగలం గలంగెడి న ♦ నేక విధంబుల సొమ్ముకోసమై
యెవ్వనియేని మాయ యొకఁ ♦ డేర్పడి యుండఁగఁబోలు నద్దియే
యివ్విధి మోహపెట్టెడి ని ♦ దెంతయు నిక్కమ శంక యేటికిన్? 35

చం. అనవరతంబు మృత్యువు భ ♦ యంకర వక్త్రము విచ్చి మ్రింగుచో
ధనములతోడ నేమి? ధన ♦ దాతల నెయ్యముతోడ నేమి? స్త్రీ
జనములతోడ నేమి? విల ♦ స ద్వరిభోగముతోడ నేమి? సం
జననములీను కర్మముల ♦ సంఘముతోడఁ బనేమి మాకికన్? 36

తే. అఖిల దేవాత్మకుండు శ్రీ♦హరి దయామ
యుండు నిర్హేతుకముగ న ♦ న్నోమఁదలఁచెఁ
గావనే యాత్మతరియింపఁ ♦ గలుగునట్లు
భవజలధినౌక నిర్వేద ♦ మవతరించె. 37

ఉ. ఇప్పటికే మదాయువు క్ష ♦ యించెనురిత్తగ శేషముండిన
న్దప్పక ధర్మసాధనము ♦ న స్వపియోగ మొనర్తు శ్రద్ధమైఁ
దిప్పలమారి కాయము స ♦ తిస్థిర విద్యఁ గృశింపఁజేసి నా
కప్పతి గల్గకుండు తెఱు ♦ వొందెద నింతటనైన నీశ్వరా ! 38

కం. ఓఋషులారా! యోబ్బ్రం. దారకులారా! త్రిలోక ♦ నాయకులారా!
కారుణ్యదృష్టి నాపైఁ, జేరిచి సమ్మతి నొసఁగుఁడి ♦ చేతులుమోడ్తున్. 39

కం. ఏలవిచార మ్మాయు. ష్కాలము చాలదని తొల్లి ♦ ఖట్వాంగమహీ
పాలుఁడు ముహూర్తమాత్రము, లో లోఁగొనెఁగాదె బ్రహ్మ ♦ లోకమునిర్వన్

కం. విను ముద్ధవ! యీచందం,బున విప్రుండెంచి జ్ఞాన ♦ మున హృదయగ్రం
ధిని ద్రెంచి భిక్షుకుండై, మునియై విజితేంద్రియుఁడయి ♦ భువిఁ ద్రిమ్మరెడిన్

-* భిక్షకుఁడు పరపీడ సహించుట *-

వ. ఇవ్వుడప్పాఱుఁడు 42

కం. నగులుడిగెన్ లోవెలి భగ,భగమండెడి మంటలాఱె ♦ స్వాంతము విశ్రాం
తిఁగనె న్నిర్మలసౌఖ్యం, బగపడె మదిలోనఁ గలద ♦ యంతయు సఖుఁడా !

కం. మంచిదనుచుఁ జెడ్డదనుచు, నెంచక యేయారికైన ♦ నేగి బికిరముం
గొంచు న్సంగంబును వర్జించి తిరుగు నాత్మనిష్ఠ ♦ హృష్టాత్ముండై. 44

ఉ. ఎవ్వరిఁ దేఱిచూడఁ డెట ♦ కేగెదవన్నఁ బనేమియన్న నీ
వెవ్వఁడవన్నఁ జెప్పఁ డిది ♦ యేమిర వెఱ్ఱి! యన స్వనందు తన్
నవ్వెనఁ దిట్టినం గసరి ♦ నన్ మొగమెత్తఁడు నిర్జనస్థలిం
దవ్వులనుండు భిక్షమిడి ♦ నం దిను లేనియెడం బరుండెడిన్. 45

వ. ఇట్టు లవంతిభూసురుండు చరించుచుండ నొక్కెడ, 46

ఉ. కొందఱుబాలకుల్ ముసలి ♦ కోఁతి యిదే కనుఁడన్న నందులోఁ
గొందఱు వాలమేది? యనఁ ♦ గొంద ఱిదే యని కంథలాగఁగాఁ
గొందఱు చీరలాగఁగను ♦ గొందఱు దండము నక్షసూత్రముం
గొండఱు తత్కమండలువు ♦ గొందఱు పీఠములాగి రార్చుచున్. 47

సీ. త్రాలనార్ధాఁబువుల్ ♦ గ్రోలెదే! ఛీ! ముట్ట, రాదంచుఁ గుండిదూ ♦ రమున వైచి
రిదిగో తిమ్మన్న! కా ♦ చెదవే వసువనంచు, యోగదండంబును ♦ నూఁచియిచ్చి
రొక్కమంత్రము సెప్పు ♦ మొసఁగెదమక్షమా,లనటంచుఁ జెవిని వ్రే ♦ లంగ వైచి
రీకంతలో డాఁచి ♦ తే దొంగసొమ్మంచుఁ, గంథను చేలికల్ ♦ గాఁగఁజించి

తే. ఇదిగో యాసనం బ ♦ పెట్టింతు వే యంచు
నిదిగో చీర కట్టు ♦ మీ యటంచుఁ
బిలిచి చూపి యొండొ ♦ రులు గ్రహించుచు నుండ
గీంద్రుఁడు కలఁచి యిట్లు ♦ కేక లిడుచు. 48

వ. ఇ ట్లెవరేమి చేసినం దన్నుఁ గాదని శాంతమ్మూర్తి యడకయుండి యవ్వల నా కుగ్రామంబు విడిచి యబ్బోడ యొండుగ్రామంబు చేరి యందుఁ బసాదము సంపాదించి నదీతటంబునం గుడువఁ గూర్చుండ నచ్చటం గూడఁ గొందఱు తుంటరులు చేరి 49

కం. పిలిచినఁ బలుకవు నియమమొ?, పలువా! యనిడాసి యూర్మి ♦ వైవఁ దలవయిఁ గా
ఖలుఁ డొక్కఁడు, మూత్రించు, న్నిలుచుండి తదన్నమందు ♦ సీచుం డొకఁడున్.

వ. ఆవృద్ధుం డింతయు స్వాంతమున వంతగొనక మఱునాటి వేకువ నొండొక యూరి కరుగ నక్కడం దక్కులాంద్రు పెక్కంద్రు చేరి 51

చం. పలుకవు పిల్చినంత గరు ♦ వం బటరా యని కొట్టు నొక్కఁ, డ
న్యులు గనకుండ నొంటరిగ ♦ నుండును వల్లడి కాఁడె పీఁడు, ప్ర
క్కలు పెడఁద్రిప్పి పట్టుఁడని ♦ కట్టు నొకం, డహహా జరాకృశుం
గెలిచితి లేర! శూర! యని ♦ కేరుచు బంధము లూడ్చు నొక్కఁడున్. 52

వ. అంత నతండు రేవకడ మఱొండు పురి కరుగ నందును గొంద ఱుగ్రింపశ్యులు చేరి 53

ఉ. కంటిరె వీని లుబ్ధు నతి ♦ కాంక్ష ధనంబును గూడఁబెట్టి యే
వెంట వ్యయంబు సేయమికి ♦ వీని సతీసుతు లిల్లు వావ నీ
గొంటరి యిట్టి వేసమునఁ ♦ గూటికిఁ ద్రిమ్మరసాగె నంచు నె
న్నంటి దురుక్తి బాణముల ♦ నాతని గ్రొచ్చిరి కొందఱెత్తెఱన్. 54

ఉ. ఎండలు మెన్నియున్నఁ జలి ♦ యింపఁడు వల్కఁడు రోసగింపఁ డ
ద్రిం దలపింపసాగె నర ♦ రే! యన నొక్కరుఁ, డబ్బకంబు రీ
తిం దృఢ మౌనవృత్తి గడి ♦ దేటి నిజేప్సితసిద్ధిఁ బొందు నీ
చందము లెస్స దోఁచెడి ని ♦ జంబుగ నం చొకఁడాడు నవ్వుచున్. 55

కం. అడిగిన యెడ నంతయె చే,వడు నడుగక యున్న నెల్ల ♦ వచ్చు వడెడి న
క్కడ నేర్చి తీయుపాయము, బడుగా! యని మఱియొకండు ♦ పకపక నవ్వున్.

ఉ. ఇట్టులు జన్నిగ ట్టెచటి ♦ కేగిన నచ్చట నేమి చిత్రమో?
చుట్టును మూగి దుర్జనులు ♦ సోదెముగాఁ గని గేలి పెట్టినన్
గొట్టినఁ దిట్టినం గనువు ♦ గొట్టిన నెట్టినఁ గేలు పట్టినన్
జట్టిన నేమి సేసినను ♦ క్షోభపడం డెదఁ బూనఁ డల్కయున్. 57

వ. మఱియు నాసిద్ధపుంగవుండు 58

తే. దుర్జనకృత వరాభవా ♦ దులను దైహి
కజ్వరాదుల దైవికో ♦ గ్రతరకష్ట
ముల సహించి యనుభవింప ♦ వలయుఁ శాన్త్ర
మైనదెల్ల హర్షంబుతో ♦ నంచుఁ నెంచి 59

✻ భిక్షుగీత ✻

కం. కుచ్చితులవలన సిలుగుల్, వచ్చిన నవిలెక్కగొనక ♦ స్వవిహితధర్మం
బెచ్చిఱ సాత్త్వికధృత్యా, భ్యుచ్చయ మేపాఱఁ గాడె ♦ నోర్తగాథవిటుల్. 60

ఉ. ఆదరణాగ్రహంబుల న ♦ నల్పసుఖవ్యథలీను హేతువుం
గాదు జనంబు దేవతతి ♦ గాదు నిజాత్మయుఁగాదు కాలముం
గా దురుకర్మసంచయము ♦ గాదు గ్రహావళి గాదు సంసృతిక్
సోదెముగాఁగఁ ద్రిప్పు మది ♦ నుమ్మి ప్రధానని దానమారయుక్. 61

సీ. అతిబలీయమ్మగు ♦ నంతరంగమ్ము రా,గ ద్వేషముఖ గుణ ♦ గణముఁజేయు
నాగుణావళిలోన ♦ నవదాతవర్ణ స,త్త్వమ్మునఁ బుణ్యక ♦ ర్మమ్ములోడము
దాన దేవత్వ మ్మొ ♦ దవుఁ; గృష్ణవర్ణత, మస్సునఁ బాపక♦ర్మమ్ములోడము
దానఁ దిర్యక్త్వ మ్మొ♦దవును; లోహితవర్ణ, రజమున మిశ్రక ♦ర్మమ్ములోడము

తే. దాన మానవజన్మమ్ము ♦ దావరించు,నిట్టిజన్మంబులం జని♦యించు మరల
స్వాంతములచేగుణమ్ములీ♦చందమ నసె,వరలిసంసార చక్రంబు♦దిరుగుచుండు.

వ. సంకల్పవికల్పంబులు సేయుచు మనంబు ప్రవర్తించుచుండఁ దక్కియానంగ రహితుండై జీవసఖుండైన యాత్ముండు విద్యాశక్తిప్రధానుండు గావుటం జేసి యతిరోహితజ్ఞానుండై కేవలసాక్షియై చూచుచుండును. జీవుం డట్లు గాదు. తనయందు సంసృతిం ద్యోతింపంజేయు మనంబు నాత్మభావంబున స్వీకరించి తద్గుణసంగంబున విషయంబుల భోగించుచుఁ గర్మసంబద్ధుం డగుచున్నాఁడు. ఇట్లవిద్యవలన మనోఽధ్యాసంబుచే జీవునకు సంసారబంధం బొదవుచున్నది. నియంతయగు నీశ్వరుండు మాయాతీతుండగుట నాతనికి సంసారంబులేదు. 63

తే. దాన నిత్య నైమిత్తిక ♦ ధర్మ నియమ
యమములు వ్రతమ్ము లధ్యయ ♦ నములు నన్య
కర్మము లవెల్ల మదిని ని ♦ గ్రహముసేయఁ
గాఁజనిరా యిదే పరమయో ♦ గమ్మునిజము. 64

చం. ఎవనిమనంబు కామముఖ ♦ వృత్తులనంటక గాఢశాంతి పై
భవమునఁ గుల్కుచుండెడినొ ♦ వాఁ డలదానముఖంబులేల చే
యవలయునింక ; నేని హృద ♦ యం బటులుండక లగ్గలెక్కి పా
డవు నిఁక దానముఖ్యకృతు ♦ లాతఁడుం బొనరింప నేటికిన్ ! 65

కం. మన ఇంద్రియంబుఁ గెల్చిన, వనరుచు నితరేంద్రియములు ♦ వశమైయుండున్
మనమట్లులోఁబడదు త,క్కిన యింద్రియవర్గములను ♦ గెల్చినఁ గూడన్. 66

చం. ఒరులకుఁ దానులోఁబడక ♦ యుండు హృషీకసురాళి లోఁగొనన్
బర ముని భీష్మ మిద్ది బల ♦ వత్తతికంబు బలిష్ఠమైన, దీ
కఱకరి చిత్తదేవతను ♦ గైవస మొవ్వఁడుసేయు వాఁడె గా
వెరవరి దేవదేవుఁడు వ ♦ విత్రుఁడు సర్వహృషీకజేతయున్. 67

ఉ. ఎమ్మెయిఁ బట్టుకోఁ జనిన ♦ నేదెసనో పడి పర్వులెత్తు వే
గమ్మగ, నొడ్లమర్మములఁ ♦ గ్రక్కదలించి కలంచివైచుఁ, జి
త్తమ్మను వైరి దుర్జయుఁడు ♦ దా రతనిం గెలువంగ లేక క
య్యమ్ము లొనర్తు రేల యరు ♦ లం చొరులం గని మూఢమానవుల్. 68

కం. శత్రులు మిత్రులు సములని, ధాత్రిని గలవారి నెన్నె ♦ దరు తమయంత
శ్శత్రుని దలఁపనె తలఁపరు, చిత్రంబగు నిట్టి చెనఁటి ♦ చెయ్వులఁ గన్నన్. 69

ఉ. మానసమాత్రకల్పితము ♦ మాయిక దేహము దీనిపైని నెం
తే నహముఁ మమత్వము న ♦ హించి ప్రలుబ్ధ విముగ్ధబుద్ధులై
నేనని లాతివాఁడని య ♦ నేక విధంబుల జిత్తవిభ్రమం
బూని దురంత సంసృతి వ ♦ యోనిధి దొర్లుదు రీజడుల్ నరుల్. 70

వ. సుఖదుఃఖములకు మనంబే కారణంబు. జనంబుగాదు. ఒకవేళ జనులని యొప్పుకొన్నను పార్థివములైన దేహములొందిన జనులు పార్థివదేహములకే సుఖదుఃఖములఁ గల్గింపఁగలరు కాని యమూర్త మక్రియమైన యాత్మ నేమిచేయఁగలరు? పోనీ! జనులదేహములు సుఖదుఃఖములఁ గల్గించుచున్నవందువా? జడములైన దేహములు చేయుటయేమి? యనుభవించుటయేమి? మఱి దుఃఖ మాత్మపర్యవసాయి యగుచున్నదిగదా యందువా? అగుటలేదు. పోని యెట్లోకవిధముగా నగుచున్న దనుకొన్నను స్వపరదేహగతుండు పరమాత్ముం డొకండకదా! ఒకనికే కర్తృత్వ కర్మత్వము లెట్లుపొసంగును? చూడు దంతములు జిహ్వయుఁ దనవే కదా. ఎవ్వఁడైనఁ దనదంతములతోఁ దననాలుకం గొఱికికొని యాబాధ కెవనిం గోపింపవలయు? కాన సుఖదుఃఖహేతువులు జనులుకారు,

పోనీ, దేవతలు సుఖదుఃఖములకు హేతుభూతులా? చూతము. అహంకారమున బుట్టుటచే దేవతలు వికారులైరి. ఈ దేవత లంగము నధిష్ఠించి యుండుటచే హస్తముచే ముఖము నిహతంబైనను ముఖముచే హస్తము దష్టంబైనను నెవనికి దుఃఖము? తదభిమానులైన వహ్నీంద్రులకే. వికారులకే ద్వంద్వము లుండునది. అవిక్రియుండును నిరహంకారుండును నైన యాత్మనకేమి? ఆత్మను వారేమియుఁ జేయలేరు. అదియునుగాక స్వదేహముల ముఖాద్యంగములం బోలె సర్వదేహములందు నున్న పృథక్ దేవత లభిన్నులు. తన్నుఁదాను బీడించుకొనుట యొకటైన నుండునా? కాన నెట్లును దేవతలు దుఃఖహేతువులుగారు. పోనీ సుఖదుఃఖహేతు వాత్మయే యనుకొందము. అనుకొన్న నేమి? ఆపక్షంబునను నాత్మకు సుఖదుఃఖాద్యాకారపరిణామము దాని నిజస్వభావమే యగునాయె. అన్యులు హేతువులు కారైరి. ఇఁక నన్యులపైఁ గోపించుటెట్లు? అట్లుగాదు. ఆత్మకుఁ దత్పరిణామ మన్యనిమిత్తంబున జరుగుచున్నదందమా? ఆత్మాతిరిక్తం బింతయు లేదే! అదెట్లు పొసంగు? లేకేమి? జగము భాసించుటలేదా? యందమా? ఆభాసించుట యంతయు మృగజలమువలె మృషయే. అవిచారితరమణీయమే. కాన నిమిత్తమే లేనపుడిఁక సుఖమెక్కడ? దుఃఖమెక్కడ? ఎవనిపైఁ గోపము?

పోనీ, గ్రహములు సుఖాదినిమిత్తకములు కాఁగూడదా? అన్నచో నవుడుమాత్రము పుట్టుకలేని యాత్మకేమి! పుట్టుకయున్న దేహములకే జన్మలగ్నాపేక్షచే ద్వాదశాష్టమాది రాశిస్థగ్రహములు దుఃఖాదులొసంగును. మఱియు గగనస్థగ్రహములకు నటనున్నగ్రహములచేతనే పాదదృష్ట్యాదిసంబంధమువలన దైవజ్ఞులు పీడాదికము వచింతురు. తత్సంబంధరహితునికి గ్రహములు కష్టసుఖములఁ గల్గింపలేవు. కాన దేహలగ్న గ్రహముల కందని పురుషుం డెవనిం గోపింపవలయు!

అటులైనఁ గర్మములవలన నాత్మకు సుఖాదులొదవుచున్నవా? అనిన నది యెట్లు? ఒక్కవస్తువునకే జడాజడత్వంబు లడరినంగదా యది పొసంగెడిని. జడంబైనచో వికారిత్వంబు, నజడంబైనచో హితానుసంధాతృత్వంబు సంభవించు. ఇచట నట్లుగాదే! దేహము జడము నచిత్తు. కాన దానికిఁ బ్రవృత్తికలుగదు. అందువలనఁ గర్మము లేదు. ఆత్మయో శుద్ధజ్ఞానస్వరూపుఁ డగుటంజేసి కర్మముల నాచరింపఁడు. కాఁగా సుఖదుఃఖమూలభూతంబైన కర్మమే లేదే! ఇఁకఁ గర్మము సుఖాది హేతువెట్లగు?

ఐనఁ గాలము ద్వంద్వహేతు వేమో లెస్సగాఁబరికించిన నదిమాత్రము సరిపడునా? ఆత్మ కాలస్వరూపంబె. అగ్నికి స్వాంశజ్వాలాదులవలనఁ దాపంబును దాహము వలననాశంబును గలదా? ఉపాధిభూత కాష్ఠాంశమున నున్న నుండుఁగాక. హిమశైత్యమునకుఁ దదంశతుషారకణంబు వలన నాశనమున్నదా? యిస్సీ! బ్రహ్మమునకు స్వీయాంశంబైన కాలంబువలన ద్వంద్వం బొదవదు. అంశవిషయ మట్లుండుఁగాక. వాస్తవము నకు నన్నింటికంటెఁ బరుండైన యాత్మునికి ద్వంద్వంబు లెవరు ఘటింపఁ గలరు. 71

తే. కనుక దేనిచే నవ్వాఁడే ♦ కరణి ద్వంద్వ
బాధ లాపరాత్మునకు ♦ వరలఁజాల
వీయహంబె సంసృతిరూపి ♦ యిది యెఱుంగు
వాఁడు భూతాళివలనను ♦ భయపడండు. 72

వ. అని యాబ్రహ్మవిదుం డాత్మగతంబునఁ దర్కించుకొని యాగాథంబాడె 73

ఉ. మున్ను మహర్షిపుంగవులు ♦ వోయిన తెన్ను పరాత్మనిష్ఠ, యా
తెన్నున నేనుబట్టి యతి ♦ దీక్ష గుటుంబ దురంతపార వా
రాన్నిధి నుత్తరింతు నను ♦ రప్రభు ధాతృ మహేశ పూజిత
వ్యోపన్నత పాదపద్ముఁ గరు ♦ ణోదయసద్మ హరిన్ స్మరించుచున్. 74

మ. అని యాపాఱుఁడు గాఢ నిశ్చయ మనో ♦ వ్యాపారుఁడై ధీరుఁడై
ఘననిర్వేద గతాత్మభారుఁడయి భి ♦ క్షావృత్తి సంచారుఁడై
మునిగేయాధ్వ విహారుఁడై సహనహృ ♦ న్మాతాన్యజాగ్రేరుఁడై
యునిదంపూర్వ శమైకసారుఁడయి యొ ♦ ప్పారెంజుమీ యుద్ధవా! 75

కం. నష్టధనుఁడు నిర్వేదా, విష్టంభంబునఁ గ్లమంబుఁ ♦ బాయుచుఁ బ్రవ
జ్యేష్టిం దుష్టి వడసి బహు, కష్టముల స్వధర్మమెడల ♦ కమహిం దిరుగున్.

ఆ. ఎంత లోభియైన ♦ నంతయో యింతయో, శ్రుతులఁ జదివినట్టి ♦ సూరిగాన
నెవ్వఁడో యొకవ్వ ♦ డెలరారె విజ్ఞాన, మెన్నఁడైనఁజదువు ♦ వృథగఁజనునె?

ఆ. సౌఖ్యదుఃఖముల నొ ♦ సంగునట్టిది మనో, విభ్రమంబ కాదు ♦ వేఱొకండు
దాను స్నేహితుండు ♦ దాసీనుఁ డదరు సం, సారమెల్లయుం ద ♦ మఃకృతంబ.

కం. ఉద్ధవ! యెల్ల తెఱంగుల, బుద్ధిని మచ్చరణ కమల ♦ ములపై నిడి సం
బద్ధము చేయుము మనముఁ బ్ర,సిద్ధంబగు యోగమిదియ ♦ చెప్పితినీకున్. 79

ఆ. ఎవఁడు భిక్షుగీత ♦ సీబ్రహ్మనిష్ఠ న
మాహితుఁడయి వినును ♦ మననముం బొ

నచ్చు వినుచు శ్రద్ధ ♦ నరుఁ డతం డెన్నండు
ద్వంద్వములను బరిభ ♦ వంబు గనఁడు. 80

వ. అని శ్రీకృష్ణుం డుపదేశించె నని శుకమహర్షి వచించెను. 81

ఇది త్రయోవింశాధ్యాయము సమాప్తము

చతుర్వింశాధ్యాయము

కం. కడవట్టెడిఁ బొత్తంబని, కడగంటం జూడవేమొ ♦ కద, నాయనువుల్
కడవట్టెడి నీదయలే, కడుఁగటు పెట్టంగలేను ♦ హరిహరనాథా ! 1

—* శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునకు సాంఖ్యముపదేశించుట *—

వ [1] దేవా ! యవధరింపుము. శ్రీ శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో
నిట్లనియె. శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునింజూచి నాయనా! యద్వితీయ పరబ్రహ్మము
నుండి మాయచేఁ బ్రకృతిపురుషద్వారమున సర్వద్వైత ముదయించి
యందే లీనమగుచున్న దని గ్రహించిన భ్రమంబు నివర్తించును. 2

కం. ఆదిని నుడివిరిసుమి కపి, లాదులు సాంఖ్యమనుయోగ♦మనువమ మనఘా!
భేదనిమిత్తము సుఖదుః,ఖాదిభ్రమ ముడుగుకొఱకు♦నది వినువినుతుల్. 3

సీ. అనఘాత్మ ! ప్రళయంబు ♦ నందు నర్థము జ్ఞాన
మను వికల్పము లేక ♦ యలరుబ్రహ్మ
మొక్కండ; తొలికృత ♦ యుగమందును వివేకు
లిట్లు బ్రహ్మైకత్వ ♦ మే గ్రహించి;
రంతం గ్రమముగ బ్ర ♦ హ్మము వాఙ్మనములకం
దెడునట్లు మాయచే ♦ ద్వివిధ మయ్యె;
నందొకండర్థ మ ♦ య్యదె కార్యకారణా
త్మకమును దృశ్యమ్మ ♦ ప్రకృతి యనఘ !

తే. మఱియొకండు జ్ఞానము ద్రష్ట ♦ పురుషుఁ డనఁగఁ
బరగు; నే క్షోభ మొనరింపఁ ♦ బురుషు ననుయు
తమునఁ దత్ప్రకృతికిని స ♦ త్వము రజస్సు
తమము నా మూఁడుగుణములు ♦ ద్భవములయ్యె. 4

---

1 అధ్యాయప్రారంభము 12—8—1946.

వ. ఉద్ధవా ! పురుషు ననుమతంబున నన జీవాదృష్ట ప్రకారమున నని గ్రహింపుము. ఆవల విను. ఆత్రిగుణములకు మహత్తత్త్వ ముదయించె. ఇదియ బుద్ధి. ఇదియ ప్రథమ వికారము. ఇది జ్ఞానశక్తియుతమైన మహత్తనియుఁ గ్రియాశక్తియుతమైన సూత్రమనియు బిలువంబడు. బహుమణులందు సూత్రముంబలె నెల్ల కార్యములయందు ధారకంబై యునికిం జేసి సూత్రసంజ్ఞ లబ్ధంబు. జ్ఞానము క్రియాగర్భముగాన మహత్తు సూత్రసమన్వితంబు. రెంటి కభేదంబు. 5

తే. ఆమహత్తున కుద్భవం ♦ బయ్యె జీవ
గణవిమోహకంబగు నహం ♦ కార మదియుఁ
దామసము తైజసము వైకృ ♦ తమ్ము నాఁగ
మూఁడు విధములచేతను ♦ బొలుపుమీఱు. 6

సీ. ఏతదహంకార ♦ మేసుమీ తన్మాత్ర
ములకు దశేంద్రియం ♦ బులకు మదికి
నధిదేవతలకును ♦ నాదికారణమయి
చిదచిన్మయంబయి ♦ చెలఁగుచుండు
తన్మాత్రములు నిమి ♦ త్తములుగాఁ దామసం
బునఁ బంచభూతముల్ ♦ జననమందెఁ
దైజసాఖ్యంబైన ♦ రాజసంబున నింద్రి
యమ్ములు పది యుద్భ ♦ వమ్ములయ్యె;
తే. విమలవైకారికాఖ్య సా ♦ త్త్వికమువలన
స్వాంతము తదింద్రియాధిదే ♦ వతలు పదునా
కంద్రు జనియించి; రిట్లహం ♦ కారమునను
త్రివిధసృష్టి; జీవునకు మం ♦ దిర మహాత్మ. 7

వ. తాతా! పంచమహాభూతము లావరణ స్వభావముగలవి గానఁ దామసంబునను, నింద్రియములు ప్రవృత్తిస్వభావము గలవి గాన రాజసంబునను, నధిదేవతాగణములు ప్రకాశస్వభావము గలవి గాన సాత్త్వికంబునను జనియించు నని గ్రహించితివా !

కం. ఈభావము లన్నియు మి,శ్రీభూతంబగుచు నాదు ♦ ప్రేరణ నండం
బై భాసిలుచుండు నదే, గా భవనవిశేష మవ్వి ♦ రాట్పురుషునకున్. 9

తే. నేన సుమ్మి వైరాజాఖ్య ♦ నెగడితిం ద
దండమందు నంతర్యామి ♦ నగుచుఁ; దజ్జ
లస్థితాండమం దేను లీ ♦ లాస్వరూప
మలర నారాయణుండనై ♦ వెలసియుండ. 10

కం. మన్నాభిని విశ్వాఖ్య లసన్నీరేజంబునందు ♦ చతురాస్యుండు
త్పన్నుండయ్యె విరాట్టై, క్రన్నన నిటులొదవె భోగ ♦ కలితాకృతియై. 11

కం. వారిజభవుండు తప మ,వ్వారిగఁ గావించి మత్కృ ♦ పాగరిమ రజో
వారితశక్తిం ద్రిజగము, వారిని దత్పాలకులను ♦ వలనుగఁ జేసెన్. 12

వ. అనవుడు నుద్ధవుండు స్వామీ! లోకములు పదునాలుగు గదా యన శ్రీకృష్ణుండు దరహాసభాసురాననుండై యగునుద్ధవా! యేను భూమిని దత్సుషిరగతాతలాదిలోకంబులనుగల్పి భూలోకంబనియు, నంతరిక్షలోకమును భువర్లోకమనియు, సుఖప్రాధాన్యంబునం జేసి స్వర్గముం దనుపరిమహర్లోకాదులం గలిపి స్వర్లోకంబనియు మూఁడులోకములుగాఁ బరిగణించితి. అవ్వల విను. 13

ఉ. నాకమునందు నిర్జరగ ♦ ణంబును, భూమి మనుష్యులున్ భువ
ర్లోకమునందు భూతతతు ♦ లున్, భృగుముఖ్యులు సిద్ధు లమ్మహ
ర్లోకమునందు, నాగు లసు ♦ రుల్ ధరక్రింది రసాతలాదులం
దోకముఁ జేసి నిల్వ జల ♦ జోద్భవుఁ డేర్పఱచెన్ యదూద్వహా! 14

కం. త్రిగుణాత్మక కర్మము లూఁ,తగ ముజ్జగములనె తిరిగె ♦ దరు నరు;లటుపై
ఁ గల మహస్తపఆదులు, మొగిని దపోన్యాసయోగ ♦ ముల నెచనఁగనా.

కం. గణనీయ భక్తియోగ, ప్రణయులు గాంతురు మదీయ ♦ వైకుంఠమ్మున్
బ్రణమ చ్ఛ్రీకంఠము స. ద్గుణోపకంఠము రమా మ♦ ధుర కంఠమ్మున్. 16

వ. పరమేశ్వరుండ నగు నేను నిమిత్తమాత్రుండనుగాఁగఁ గాలశక్తివలన వారివారి కర్మఫలముల కనుగుణముగా నాస్థావరమునీచగతుల, నాసత్యలోక ముత్తమగతుల, నీవరులొందుచు నీసంసారమున మునిఁగి తేలుచున్నారు. ఇట్లు మద్గతివ్యతిరిక్తగతులన్నియుఁ జంచలంబులనియెఱుంగుము.

ఆ. అణువునందుఁగాని ♦ యతిబృహద్రూపంబు,నందుఁగాని కృశము ♦ నందుఁగాని
స్థూలమందుఁగాని ♦ సారిదిసర్వమునందుఁ, బ్రకృతిపురుషయుగము ♦ పరిఢవిల్లు.

సీ. కార్యమునకు నేది ♦ కారణంబుగనుండు
నాద్యంతములను మ ♦ ధ్యమునఁగూడ
నదెయుండుఁ; జూడమ ♦ టయ్య ఘటాద్యంత
దశలందు మృత్తిక ♦ తనరుచుంట;
కనుకనే నడుమ వ ♦ చ్చిన ఘటంబునఁగూడ
నామృత్తికయె చెలు ♦ వారుచుండు
నట్లె నడుమవచ్చి ♦ నట్టి జగమున కా
ద్యంత మధ్యముల బ్ర ♦ హ్మమె చెలంగు;

తే. పూర్వభావ ముపాదాన ♦ ముగను దేనిఁ
బడసి యపర వికారమ్ము ♦ నడరఁ జేయు
నట్టికారణమే సత్య ♦ మైనయది, వి
కారమున కాదిఁ దుదిఁ బొలు ♦ పారుఁగాన. 19

తే. ఘటమునకును బిండమ్మగుఁ ♦ గారణమ్ము
మఱియు ఘటపిండములకును ♦ బరమకార
ణమగు మృత్తికసత్య, మ ♦ ట్లు మహదహము
లకును బరమకారణమై చె ♦ లంగుఁగాన 20

వ. బ్రహ్మమే సత్యమని యెఱుంగుము. మృత్తునే జలాదానాది వ్యవహారార్థము ఘటమన్నట్లు బ్రహ్మమునే వ్యవహారార్థము జగమనుచున్నారము.

తే. కార్యజగతి కుపాదాన ♦ కారణమగు
ప్రకృతి, దానికాధారుఁడౌ ♦ పరుఁడు పురుషుఁ,
డల గుణక్షోభమున నభి ♦ వ్యంజకమగు
కాల, మిమ్మూఁడు నేననూ ♦ కాదు వేఱు. 22

వ. నాకు శక్తి ప్రకృతియు, నవస్థారూపంబులు పురుషకాలంబులనియుఁ గొందఱెంతురు. దానికేమి? 23

తే. బహుళమైన యీసర్గప్ర ♦ వాహము పితృ
పుత్త్రపౌత్త్రాదికంబుగాఁ ♦ బొడువుసాఁగు
చుండు నిత్యమై జీవప్ర ♦ యోజనార్థ
మీశుసృష్టిచే స్థిత్యంత ♦ మెసఁగువఱకు. 24

తే. అస్మదీయనిరీక్షణ ♦ మాగఁగానె
యఖిలలోకజన్మలయంబు ♦ లహరహంబు
జరగు బ్రహ్మాండమును లోక ♦ సహితముగను
లయ మొనర్చు మద్రూపకా ♦ లమ్మువోలసి. 25

వ. తత్ప్రకారమ్ము వినుము, 26

లయప్రకారము

కం. తనువు తన కువచయంబుం, బొనరుచు నన్నమున, నన్న ♦ ముం బీజమునం
దును, బీజము భూతలమం, దును, భూమియు గంధమందుఁ ♦ దూరిలయించుఁ.

కం. పొందుగ గంధము నీర, మ్మందును నీరమ్ము రసము ♦ నం దది తేజం
బందును తేజమురూపము,నందుం గ్రమముగ లయంబు ♦ నందుచునుండుఁ.

వ. ఉద్ధవా! తెలియుచున్నదా? మరలవిను. శతవర్షానావృష్టిచే నన్నము క్షీణింప నందు శరీరములయించు. అన్నము ధాన్యమునందు బీజమాత్రావశేషంబగు. బీజము క్షేత్రంబున నుప్తమయ్యు మొలవక యందే లయించుఁ దద్భూమి సంవర్తకాదిత్య శోషితయు సంకర్షణముఖాగ్ని దగ్ధయు నై భూతసూక్ష్మ రూపగంధ తన్మాత్రావశేషయగు. గంధము శతవర్షవృష్టిచే జలమందు లయించు. ఇట్లైజలము జ్యోతిశ్శోష్యమాణంబై రసమాత్రావశేషంబగు. రసమగ్నియందు, నగ్ని వాయువుచే నభిభూయమానంబై రూపమాత్రంబై పొల్చును. 29

తే. రూప మనిలంబునందుఁ జే ♦ రు ననిలంబు
నస్మదీయ కాలప్రేరి ♦ తాంబరమున
గ్రస్తమై స్పర్శమందును ♦ గలియు స్పర్శ
మంబరంబునయందు ల ♦ యంబుఁగాంచు. 30

సీ. గగనంబు భూతాది ♦ యగు నహంకృతిభుజ్య
మానమై శబ్దత ♦ న్మాత్రమందు
నణఁగు; శబ్దము తామ ♦ సాహంకృతిని లయ
మైపోవు; రాజసా ♦ హంకృతిని హృ
షీకముల్ లయమును ♦ జెందు; మనం బింద్రి
యాధిదేవతలచ ♦ యమ్ము[1] వైకృ
తాఖ్యాయహంకార ♦ మందు లయించును
మూఁడు తెగల యహం ♦ కారమును జ

తే. డాంశమెడలు మహత్తత్త్వ ♦ మందు లయము
నందు; జ్ఞానక్రియాయుఙ్మ ♦ హత్తు వాని
వదలి గుణమాత్రరూపమై ♦ పొదలుఁ; నా గు
ణమ్ము లవ్యక్తమందు ల ♦ యమ్ము సెందు. 31

తే. ఈప్రకృతియును నుపరత ♦ వృత్తియైన
కాలమం దైక్యమగును, ద ♦ త్కాలమును మ
హాపురుషుఁడు మాయామయుం ♦ డైనజీవు
నందు; జీవుఁ డాత్ముఁడగు నా ♦ యం దడంగు. 32

తే. ఆత్ముఁ డేనెల్ల; వానికి ♦ నన్య మొండు
లేదు; నిరుపాధికుఁడు వాఁడు ♦ భేదశూన్యుఁ
డక్షరుఁడు వికల్పాపాయ ♦ లక్షణుండు
వానికి లయంబు లేదు ప్ర ♦ జ్ఞానఘనుఁడు. 33

1. వైకృతము = సాత్త్వికము

కం. ఇట్టులు విమర్శసేసెను, నట్టినరునకు న్వికల్ప ♦ మగు భ్రమ మేలా
పుట్టును? బుట్టినమదిలో, నెట్టునిలుచుఁ దమము నిల్చు♦నే రవియెదుటన్? 34

తే. కంటె సాంఖ్యము సంశయ ♦ గ్రంధిభేది
నాడివితిని బరావర దర్శ ♦ నుఁడనుగానఁ
బ్రేమమున; ననులోమవి ♦ లోమముగను
మనన మిఁకఁ జేసికొమ్ము ని ♦ మ్మనమునందు 35

వ. అని శ్రీకృష్ణుండు బోధించెనని శుకమహర్షి వచించెను. 36

ఇది యేకాదశస్కంధమునఁ జతుర్వింశాధ్యాయము సమాప్తము.

ప ం చ వి ం శా ధ్యా య ము

కం. ఒక్కొకరియందుఁ జొచ్చి యొ
క్కొక్కపనిని సలుపఁజేయు ♦ చుందువు నీవ
య్యక్కారుణ్యము నెఱుఁగము
న్యక్కారము నెఱుఁగ మీశ ♦ హరిహరనాథా ! 1

—* శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునకు గుణవృత్తుల బోధించుట *—

వ. [1]దేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లనియె. అంత శ్రీకృష్ణభగవానుం డుద్ధవునితో నుద్ధవా! ప్రకృతి పురుషులం దెలిసికొన్న జ్ఞానవంతులు నయిత మెంత ప్రయత్నించియు గుణవృత్తులం జయింపనేరరు. అందువలన ద్వంద్వోపశమం బొడవదు. కానఁ దజ్జయోపాయ మాలింపుము. ముందు 2

కం. ఇమ్మనుజుఁ డసమ్మిశ్రగు, ణమ్ములలో నేగుణమ్ము ♦ నన్ యాదృశుఁడై
యిమ్ములఁ జరించు నాచం, దమ్ము వచింతు విను సావ♦ధానమనమునన్. 3

కం. క్షమ కరుణ వివేకము స, త్యము దానమ్ము స్మృతి తుష్టి ♦ తప మస్పృహ త్యా
గము హ్రీ శ్రద్ధార్జవములు, శమదమ వినయాదికములు ♦ సాత్త్వికవృత్తుల్.

సీ. అభిలాష దర్పమ్ము ♦ వ్యాపారమును లాభ, మడరియు సంతోష ♦ మందకునికి
గర్వమ్ము విత్తాది♦కమునకై దేవతా, దుల వేఁడికొనుచుంట ♦ యలఘుభేద
బుద్ధియువిషయాస♦భోగంబు స్తోత్రప్రి, యతమదోత్సాహమ్ము ♦ హాస్యకలన
స్వప్రభావము బయ♦ల్పఱచుట బలిమిఁ జూ, పించుటాదిగ రజో♦వృత్తులగును

---

[1] అధ్యాయప్రారంభము 18—8—1946.

తే. అనృతమును క్రోధమును లోభ ♦ మార్తి హింస
యాచనము విషాదము కల ♦ హమ్ము దంభ
మాశ శోకము క్లమము మో ♦ హమ్ము నిద్ర
విహ్వలత జడత్వము తమో ♦ వృత్తులగును. 5

వ. ఉద్ధవా! ఇట్లు సత్త్వాదులకుం బ్రత్యేకవృత్తులం గ్రహింపుము. ఇంక నీత్రిగుణమ్ముల సన్నిపాతవృత్తుల నుడివెద వినుము. నేను నాది యనెడు నహంకార మమకారప్రయుక్తబుద్ధి సర్వవృత్తులకు సామానాధికరణ్యం బగుటం జేసి యది సన్నిపాతజన్యంబు. 6

సీ. నేను శాంతుండను ♦ నేను గామిని నేను
క్రోధి నటంచు నా ♦ కుం దనరారు
శాంతి కామము క్రోధ ♦ మెంతయు ననియిట్లు
గుణయుతివ్యవహార ♦ కోటిజరగు
నేలయందువా? గుణ ♦ పాళినిగాదె మ
నంబు తన్మాత్రేంద్రి ♦ యంబు లసువు
లేర్పడె; నవి కల ♦ యికఁగన్నఁగాదె యీ
వ్యవహారమంతయు ♦ వరలుచుండు;
తే. అనఘ ధర్మార్థకామంబు ♦ లందు నిష్ఠ, తత్ఫలమ్ముగ శ్రద్ధయు ♦ ధనము రతియు
నడరుటయు గుణమిశ్రణం ♦ బగుటఁజూవె, దేవభాగకుమార! సుధీవిచార! 7

తే. గేస్తు నిత్యనైమిత్తిక ♦ కృత్యములను సలుపుఁ,
గామ్యధర్మంబుల ♦ స్సలుపు, గృహము
నందు సక్తుఁడై మెలఁగు ని ♦ య్యాదిగుణత్ర
యాభిమిశ్రణమునన వి ♦ ద్యాలవాల! 8

వ. పురుషుం డేగుణంబుల యాదృశుండై యుండునో వివరింతు. 9

కం. శమముఖగుణములచే స
త్త్వమయుండని వివిధకామ ♦ దర్పాదిక యో
గమున రజోమయుఁడని, క్రో
ధముఖములఁ దమోమయుఁడని ♦ తలఁపనగు నరున్. 10

చం. తనకులధర్మకర్మ సము ♦ దాయ మపేక్ష యొకింతయేనియుం
గనక యొనర్చుచున్నలఁత ♦ గాని పుమాంసుఁడుగాని భక్తిభా
వన వనజాక్షు శ్రీలలిత ♦ వక్షు నన్ భజియించునేని యా
ఘనమతి సాత్త్వికప్రకృతి ♦ గాఁ గొనియాడఁబడుం గుమారకా! 11

కం. ప్రకటఫలమ్ములు గోరుచు, స్వకర్మముల నన్భజించు ♦ వాఁడగును రజః
ప్రకృతి; మతిశాత్రవులహిం,సకుఁగా నన్గొలుచువాఁడ♦తమఃప్రకృతియగున్. 12

కం. మనమందుం బొడమెడు నీ, గొనములు జీవునికె గాని ♦ గొఱలవు నాకో
యనఘా! భూతమ్ములకుం, బెనుబంధము గలుగుఁజువ్వె♦వీనికలయికన్. 13

వ. ఇప్పు డేకైకగుణోద్రేక కార్యముల నాలింపు. 14

తే. శాంతమును స్వచ్ఛమును విభా ♦ స్వరము నైన
సత్త్వ మితరగుణద్వయిం ♦ జంపెనేని
సుఖము ధర్మము జ్ఞానమ్ము ♦ శోభిలంగ
నన్నరుం డేమిటం గొఱంతె ♦ నందఁబోఁడు. 15

తే. సంగ, భేద, ప్రవృత్తుల ♦ సంతరించు
రజ మితరగుణద్వయిపయి ♦ విజయముగొని
ఘనయశశ్శ్రీల, దుఃఖాలఁ, ♦ గర్మజాల
ములను గల్గించుఁజువ్వె మ ♦ ర్త్యులకు వత్స! 16

తే. మూఢము, లయమ్ము, జడమా త ♦ మోగుణ మ్మి
తర గుణద్వయిం గెల్చిన ♦ దైన్యశోక
మోహహింసలు, న్నిద్రలుం, ♦ బొలుచు రిత్త
తలఁపులుం గల్గు నమ్మను ♦ ష్యులకు వత్స! 17

చం. ఎపుడు మనంబు నిర్మలత ♦ నెయ్యునో? యింద్రియసంచయంబు శా
ముపరతి నొందునో విషయ ♦ యోగముమాని, శరీరమందు భీ
తి పరిభవిల్లకుండునో? మ ♦ తిం దృఢమైన విరక్తిగల్గునో?
యపుడ యెఱుంగు మత్పదము ♦ నందఁగ సత్త్వము వృద్ధిగన్నటుల్. 18

తే. ఎపుడు కర్మములఁ గలంగి ♦ హృదయ మెగురు
జ్ఞానవిషయుల కనివృత్తి ♦ జాలువాఱు
గర్మవిషయులకు వికార ♦ గరిమ పెరుగు
నపుడ రజ ముత్కటంబయ్యె ♦ నని యెఱుంగు. 19

తే. ఎప్పుడు తిరోహితంబగు ♦ చెడఁద విషయ
కాండము గ్రహింపలేక సం ♦ కల్పములను
గనక లయమగు; నజ్ఞాన ♦ మును విషాద
మడరు నపుడ తమంబేచె ♦ నని యెఱుంగు. 20

తే. సత్త్వమున దేవబలము, ర ♦ జమున నసుర
బలము, తమమున రాక్షస ♦ బలము పెరుగు
నాధిదైవికాధ్యాత్మిక ♦ ప్రాధిభౌతి
కముల బలము సత్త్వరజ స్త ♦ మములఁ బెరుగు. 21

తే. సత్త్వమున జాగరణము ర ♦ జమున స్వప్న
మును దమమ్మున సుప్తియుఁ ♦ దనరుచుండు
జాగ్రదాద్యవస్థాత్రయ ♦ సాక్షిభూత
మాత్మతత్త్వ మయ్యది తురీ ♦ యమ్ము వత్స ! 22

తే. విదితవేదమార్గులు చని ♦ యెదరు పైకి
సత్యలోకమ్మదాఁకను ♦ సత్త్వమునను.
దమముచేఁ గ్రింది కాస్థావ ♦ రము చనెదరు,
రజముచే నరులై యంత ♦ రమున నుంద్రు 23

చం. విమలచరిత్ర ! సత్త్వ మభి ♦ వృద్ధిగనున్నపు డీల్గువాఁడు నా
కమునకు, రాజసర్ధి చెలఁ ♦ గన్ మృతుఁడౌ నతఁ డిమ్మనుష్యలో
కమునకుఁ, దామసోల్బణత ♦ గ్రాల గతించినవాఁడు క్రిందిలో
కమునకు నేగు, నిర్గుణతఁ ♦ గన్నతఁ డొందును నన్ను యుద్ధవా ! 24

మ. ఫలవాంఛా రహితాత్మకుండగుచుఁ ద ♦ ద్బ్రహ్మార్పణమ్మంచు భ
క్తిలలాముం డొనరించు కర్మమదియౌఁ ♦ గా సాత్త్వికం, బాత్మలో
ఫలసంకల్పము పూని కర్మము నొన ♦ ర్పన్ రాజసంబౌను, గే
వల హింసాబహుళక్రియాళి నొనరిం ♦ పం దామసంబయ్యెడిన్. 25

తే. జ్ఞానమును నాత్మవిషయమై ♦ సాత్త్వికమనఁ
గ్రాలు, దేహాదివిషయమై ♦ రాజసమనఁ
దనరుఁ, బ్రాకృతవిషయమై ♦ తామసమన
నెగడుఁ బరమేశవిషయమై ♦ నిర్గుణమగు. 26

తే. కాననావాసమగు సాత్త్వి ♦ కంబు, గ్రామ
వాసమగు రాజసము, ద్యూత ♦ భవనవాస
మగును దామసం బుద్ధవా ! ♦ యస్మదీయ
నిరుపమాలయావాసంబు ♦ నిర్గుణంబు. 27

తే. సంగ మెడలి కర్మమ్ములు ♦ సలుపుకర్త
సాత్త్వికుండు, రాగాంధత ♦ సలుపుకర్త
రాజసుఁడు, తామసుఁడు స్మృతి ♦ రహితకర్త
నెమ్మిని మదేకశరణుండు ♦ నిర్గుణుండు. 28

తే. సాత్త్వికం బాత్మవిషయమై ♦ శ్రద్ధయున్న
రాజసము కర్మవిషయమై ♦ శ్రద్ధయున్నఁ
దామస మధర్మవిషయమై ♦ తనరశ్రద్ధ
నిగుడ నాసేవపై శ్రద్ధ ♦ నిర్గుణంబు. 29

వ. మఱియు నాహారంబునకు నీగుణభేదంబు గలదు. 30

ఉ. సారము పూత మశ్రమవ ♦ శంబును బథ్యము నైనసాత్త్వికా
హారము, స్వేంద్రియప్రియక ♦ రామ్లకటూజ్జ్వలమైన రాజసా
హార, మశుభ్రపర్యుషిత ♦ సార్త్రిద దగ్ధికమైనఁ దామసా
హారము, మన్నివేదితము ♦ భాన్నము నిర్గుణమండ్రు కోవిదుల్. 31

తే. సమధికాత్మోత్థిత సుఖమ్ము ♦ సాత్త్వికమ్ము
రమ్యవిషయోత్థితసుఖమ్ము ♦ రాజసమ్ము
దైన్యమోహోత్థిత సుఖమ్ము ♦ తామసమ్ము
నిరత మదుపాశ్రయసుఖమ్ము ♦ నిర్గుణమ్ము. 32

వ. నావుడు బృహస్పతి శిష్యుండు దామోదరు విలోకించి స్వామీ! "ఆత్మో
త్థిత" మనియు, మదుపాశ్రయమనియు నిట్లు వేర్వేఱుగాఁజెప్పుచుంటివేల?
ఆత్మకు నీకు నభేదంబుగదా యన ముకుందుండు మందహాసకందళ రుచిర
కాంతిబృందము నయనారవిందములకుఁ గ్రొందళుకు నొందింప నిట్లనియె.
మతిమదగ్రేసరా! ఆత్మకు నాకు నభేదంబ. ఇచ్చట నాత్మోత్థితమనఁ
ద్వంపదార్థవిషయముగను, మదుపాశ్రయమనఁ దత్పదార్థవిషయముగను
గ్రహింపవలయుంజుమీ యని యించుకతడవాగి యావల మఱియు
నిట్లనియె. 33

తే. ఇవ్విధంబున నుద్ధవా! ♦ యెఱుఁగుమయ్య
ద్రవ్య దేశ కాలములు క ♦ ర్మములు ఫలము
లాకృతు లవస్థలును శ్రద్ధ ♦ లఖిలనిష్ఠ
లనఘ! త్రిగుణాత్మకమ్ముల ♦ టంచెడంద. 34

కం. శ్రుతమును దృష్టము హృచ్చిం,తితము బ్రికృతిపూరుషునసమ♦ధిష్ఠితభావ
ప్రతతి సమస్తమును గుణ,త్రితయాత్మకమంచు నెమ్మ♦దిం దెలియుమయా!

మ. మనుజుం డీగుణకర్మ బంధమగు సం ♦ సారంబునం గ్రుమ్మరం
గ నిదానంబగు చిత్తజాత గుణసం ♦ ఘాతంబు నిర్జించి పా
వన మత్పాద సరోజయుగ్మ భజనో ♦ పాత్తావ్యయానంద సం
భని తాత్రోద సమున్నగండఫలక ♦ స్ఫాకుండుగాఁజెల్లదే! 36

తే. అనఘచరితా! పరోక్షాప ♦ రోక్షములను
జ్ఞానముల పుట్టుకకుఁ గార ♦ ణమ్మయిన శ
రీరముం బొంది గుణసంగ ♦ దూరుఁడగుచు
నను భజింపండె తెలివి యుం ♦ డినఘనుండు. 37

కం తెలివిగలవాఁడగుచు జిత్తలమాఱి దశేంద్రియముల ♦ తోఁ బోరి జయో
జ్జ్వలుఁడై నిస్సంగుండై, కొలువఁగవలయుం బరాత్ము ♦ గానఁబోకసనర్గా. 38

ఉ. ఇమ్మగ సత్త్వదృష్టి ధరి ♦ యించి రజమ్ముఁ దమమ్ముఁ జెండి స
త్త్వమ్మును నైరపేక్ష్యమను ♦ వజ్రముచే విదళించి యాల శాం
తమ్ము వహించి జీవునకుఁ ♦ దావగు లింగశరీర మల్లనం
జిమ్మ యిఁకేమి చెప్పవలె ♦ శిష్య! యతండు మదైక్యమందెడిన్. 39

తే అట్టు లద్వితీయ బ్రహ్మ ♦ మైన నన్నుఁ
గలిసి యిఁక బహిర్విషయ భో ♦ గములఁగాని
లోనఁ దత్స్మరణమ్మును ♦ గాని లేక
జలము జలములోఁ గలిసిన ♦ ట్టులు చెలంగు. 40

వ. అని శ్రీకృష్ణుండు బోధించెనని శుకమహర్షి నుడివెను. 41

పంచవింశాధ్యాయము సమాప్తము

---

* షడ్వింశాధ్యాయము *

కం. తొలివిమనుకుల తోఁటనడిమి, వులసిశఁ గల తైత్తిరీయ ♦ మాకందము కొ
మ్మల రెండపతీవియఁ జెలు, వలరఁ బలుకలొలుకుచిలుక ♦ హరిహరనాథా!

వ [1] దేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో
నిట్లనియె ఆవల శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునిపైఁ బ్రసాద మేదురావలోకనంబులు
వఱపి యుద్ధవా! మత్స్వరూపంబు లక్షింప ననువైన మనుష్యదేహ
మొంది భక్తిలక్షణంబైన మద్ధర్మము నాచరించి తద్భక్తుం డాత్మయంద
నియంతృరూపమున నున్న పరమాత్మ నానందస్వరూపు నన్నొందెడిని. 2

ఉ. అమ్మహితాత్ముఁ డీగుణమ ♦ యమ్మగు జీవునుపాధి జ్ఞానయో
గమ్మునఁబాసి యొప్పయినఁ ♦ గానియువస్తువులొ గుణమ్ములం
గ్రమ్మరఁ జొచ్చిన న్నరశి ♦ భామణి! వానికిఁ దద్గుణానుషం
గ మ్మలరార, దగ్నికణి ♦ కం జెకలంటునటయ్య యెన్నఁడున్. 3

---

1. అధ్యాయప్రారంభము 25-8-1946

ఉ. ఏదెటులైనఁగాని వచి ♦ యించెద గట్టిగ నాలకింపు శి
శ్నోదర తృప్సమూహముల ♦ యొద్దకుఁ జేరుటమాత్ర మేరికిం
గాదు సుమయ్యా! యక్కటఁ ♦ గల్గు నవశ్యమనర్థ, మంధుఁ డం
ధాదృతి వెంటనంటి చన ♦ నంధువునం బడకున్నె! యుద్ధవా! 4

-* శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునికిఁ బురూరవోగాథ నుడువుట *-

వ. యోగులకు సంగంబున యోగవిభ్రంశంబగు ననువిషయంబున నైలుం
డగు పురూరవశ్చక్రవర్తిగాథ వక్కాణించెద విను. 5

ఉ. ఆతఁడు సార్వభౌముఁడయి ♦ యాశలఁ బ్రాకుచుఁ గీర్తివల్లికా
వ్రాతము మోసులెత్తి యల ♦ రన్ గనె నొక్కెడ నూర్వశీసరో
జాతమనోజ్ఞపాణి విల ♦ సన్మధురామృతవాణి నీలజీ
మూతసమానవేణి నన ♦ బోణిని సుందరతాప్రధాణినిన్. 6

కం. కని సమయపూర్వముగ దా, నిని బడసి మనోజరాజ్య ♦ నిరుపమభోగా
ళిని దేలు చహర్నిశముం, జనుటయు వచ్చుటయు నెఱుఁగఁ ♦ జాలండయ్యెన్ 7

ఉ. చక్కనివారిలో మిగులఁ ♦ జక్కనివారఁట, లేఁతప్రాయముం
గ్రక్కుచు నున్నవారలఁట ♦ కాదని యౌనని పల్కువార లే
దిక్కునఁగాని లేరఁట న ♦ దింబడి రాచఱికంపుఁ బెన్నిరిం
జిక్కిన వారలంట మరు ♦ చేవడి కీల్బొమలాట వింతయే? 8

కం. ఇటులుండ నొక్కనాఁడా, కుటిలాలక సమయమేల ♦ కోల్పతిచితివం
చటువాసి పోవఁ బతి త్రి,ప్పటపడె వెడఁగెడఁద బోడమ ♦ బడలువడ నొడల్

చం. నిలునిలు పోకుపోకు తరు ♦ ణీ! రమణీ! కమణీయపుస్తనీ!
నిలువఁగలేను నిన్విడిచి, ♦ నీఱయిపోయె మనంబు, వేదుఱుం
దలకొను దెంచెఁ బ్రాణసము ♦ దాయము దోకొనిపోయె దే! కటా!
కులుకుమిటారి! యోమరుని ♦ క్రొత్తకటారి! జగాతుటారివై. 10

ఉ. ఏటికిఁ గట్టివైచితివె ♦ యిన్నిదినంబులనుండి నన్ను నీ
గాటపుఁగౌఁగిలింతలను ♦ గ్రాల్గనఁగోనల వాలుఁజూపులన్
బాటల కోమలాధర క ♦ నన్మధుసార వితీర్ణులన్ నిరా
ఘాట వచశ్చమత్కృతులఁ ♦ గ్రమకుచోరుమహీధరంబులన్. 11

ఉ. సత్యముచెప్పుచుంటి విను ♦ సారసలోచన! యుష్మదీయ సాం
గత్యము నిత్యమం చెడఁద ♦ గట్టిగ నమ్మితి నాకటాక్ష వై
యాత్యము లామనోజ్ఞ దర ♦ హాసము లాప్రణయానురోష పాం
డిత్యము లారహోవచన ♦ నిస్సరణంబులు సూచి యక్కటా! 12

ఉ. ముద్దియ నీవుమాత్ర మెటు ♦ ప్రొద్దులు పుచ్చెదు నన్నుఁ బాసి యా
ముద్దులు ముచ్చటల్ మురిపె ♦ ముల్ వలపుల్ మెలపుల్ దలంచినన్
నిద్దురవచ్చునెట్లు ? కడి ♦ నేర్తునె మ్రింగఁగ, నేస్త కత్తియల్
సుద్దులు వల్క విందువటె ? ♦ సుందరి ! కొండల మండకుందువే ? 13

కం. నేమముఁ బాసితివని యా, నే! మముఁ బాసి చనఁ దొంటి ♦ నెయ్యము త్రుటిలో
నే మముక బుద్ధిఁ దొలఁగునొ?, నే మము దిత మతుల నిమ్ము ♦ నీదర్శనమున్

కం. అనుచుం బెక్కు తెఱంగులఁ
బనవుచు నొడలివయి వలువ ♦ పాయుటయు నెఱుం
గని వనట మునిఁగి దేశము
లను గ్రుమ్మరసాగెఁ డేఁడు ♦ లలన వెదకుచున్. 15

వ. అట్లు గ్రుమ్మరువాఁడు కురుక్షేత్రంబునం దానిం గనుంగొని తదనుమతంబున గంధర్వుల వేఁడికొని వారనుగ్రహింప నగ్నింబడసి త్రేతయందు మూఁడగ్నుల నెలకొల్పి యజనమాచరించి గంధర్వలోకంబున కరిగి యందయ్యూర్వశితో బహుకాలంబు కామోపభోగంబులం దేలి యవుడు హృదయతాపం బడంగ నావుడమితేఁడు విచారించి విషయభోగంబు లనర్థావహంబు లని తెలిసికొని వైరాగ్యోదయంబున దనపూర్వచేష్టల నెల్లం దలంచుకొని యొకగాథం బాడె వినుము చెప్పెద. 16

ఉ. అక్కట ! యెంతపామరుఁడ ♦ నైతిని మున్సహ కామకశ్మల
వ్యక్తకృత బుద్ధినైతి విర ♦ హావ్యథఁగుందితిఁ గట్టకోకయుం
దక్కట గాననైతి విబు ♦ ధ స్తవనీయ యశోవినాశమున్
నిక్క మెఱుంగనైతిఁ దరు ♦ ణీ పరిరబ్ధ గళస్థలుండనై. 17

ఉ. అద్దిర ! కర్మసాక్షి యుద ♦ యాస్తమయంబులఁ గాననైతి ను
ద్య ద్దివసత్రియామల గ ♦ తాగత చేష్టలఁ బట్టనైతి న
స్మ ద్దయితాయు వెంతకడ ♦ చన్నదొ యింత యెఱుంగనైతి న
మ్ముద్దియ గుబ్బచన్నుఁగవ ♦ బోరఁ గదించి కుదించి కించునై. 18

మ. సకలాశాగతరాజమౌళి ముకుట ♦ స్వచ్ఛప్రభా రత్నకో
రకిత స్వర్ణ పదాబ్జ పీఠతలు స ♦ మ్రాట్ఛేఖరు న్వందిగా
యక విద్వత్కవి మంత్రిముఖ్య పరివా ♦ రావేష్టితాస్థాన నా
యకరత్నంబును నన్ను నాటమృగము ♦ ట్లాడించెఁ బూఁబోఁడియున్. 19

చం. అనుపమ ధర్మహర్మ్య వివి ♦ ధాసన రత్న విభూషణానులే
వన సురభిప్రసూన మృదు ♦ వస్త్ర లసచ్ఛయనాదుల న్మణీ
కనక ధనేభ వాజి బహు ♦ గణ్య సఖీముఖ వైభవంబులన్
గనక తృణీకరించి చను ♦ కామిని క్షేమని ప్రేముడించితిన్ ? 20

మ. నను నాశౌర్యము నాప్రతాపమును నా ♦ నైపుణ్యము న్నా విభూ
తిని నారాజ్యము నాసురూపమును నా ♦ తేజంబు నాధైర్యమున్
మనమందెంచకపోవు నింతిబడి యు ♦ న్మత్తుంబలెన్ రోదనం
బును గావించుచు నగ్నవేషమున నేఁ ♦ బోతిం గటా! యేమనన్. 21

చం. తనకలిమైన రాసభి వ ♦ దంబులఁ దన్నుచు నీసడించుచుం
జన వెనుకొన్న రాసభము ♦ చాడ్పున నన్ను నధఃకరించిపో
వు నెలఁత వెంటనంటి చను ♦ బుద్ధివిహీనుఁడ నాకు నింకెటుల్
దనరును దేజమేని ప్రభు ♦ తా స్థితియేని ప్రభావమేనియున్. 22

ఉ. యాగము లాచరించి విబు ♦ ధావళిఁ దన్పి గడించుకొన్న దీ
బోగముచాన నట్టె! యగుఁ ♦ బో యదియైన నతంబ! కాదు దుః
ఖాగమ మెట్లుఁ దప్పదు సు ♦ మా సుకృతాంతమునందు భావిలో
నీగతికొగ్గినట్టి నను ♦ నేమనఁ బండితమాని నిస్సిరో! 23

సీ. పడఁతి పదాలచ ♦ ప్పుడు వినిపింప నా
నిలువెల్ల బులబుల ♦ పులకరించు
మగువ పయ్యంటచే ♦ ఱఁగు గాలిసోఁక నా
గుండెలు తటతట ♦ కొట్టుకొనును
లలన లేనవ్వుఁద ♦ ళ్కులు ప్రసరింప నా
యుల్లంబు జలజల ♦ వెల్లివోవు
సుదతి క్రేఁగంటిచూ ♦ పులయు నాప్రతిరక్త
పుకణంబు బుసబుస ♦ పొంగిపోవు.

తే. రమణి మంజులకంఠస్వ ♦ రమ్ము చెవుల
బడగ నాప్రాణములు లేచి ♦ వచ్చు నెంత
వలపుపిచ్చి పట్టికలంచి ♦ వైచె నన్ను!
నక్కటా! యనంగుని గొడ్డు ♦ నైతిఁ జెలిత. 24

సీ. అంచపైఁ గినుక వ ♦ హించి చూచెడి సతి
మోము నాకంజూడ ♦ ముచ్చటౌను
నడచుచోఁ గాత్రడఁ ♦ బడి ముందుకొఱగ నా
యతివ నాకొయ్యారి ♦ యగుచుఁదోఁచు
చెదరినముంగురుల్ ♦ చెరువఁ గేలెత్తనా
వనిత నాకందాల ♦ బరణియగును
కీలుగంటు ప్రిదిలి ♦ ప్రేలాడుచున్న నా
గరిత ముద్దులమూటఁ ♦ గట్టుచుండు

తే. తనువుసిక్కిన రవణముల్ ♦ దాల్పకున్న
నింతి యెబ్బున్న నాకది ♦ యేమి భ్రమయొ
కాని జగదేకసుందరి ♦ గాఁగఁ దోఁచు
నంగజునిచేతఁ గనుఁగ్రుడ్డి ♦ నైతి నకట! 25

కం. కామ మెడఁదఁ బొడమినచో
భామామణి దోఁచు నమృత ♦ భాండము పగిదిన్
గామ మెడఁద నడరనిచో
భామిని కనుపట్టు మలిన ♦ భాండము పగిదిన్. 26

చం. ఎవనిమనోంబుజంబు హరి ♦ ణేక్షణ లాహరియింతు రట్టిమా
నవుఁడు తపంబు చేసినను ♦ న్యాసమొనర్చిన జ్ఞానకేళిలో
న్దవిలిన వేదముం జదివి ♦ నం బురువాఙ్నియమంబు పూనినన్
నవ గననీక యేకత మె ♦ సంగిన నేమి ప్రయోజనంబగున్ ? 27

కం. నాలుగు చెఱఁగుల జలధుల, నేలకు నాథుండనగుచు ♦ నీచఖరగతిన్
స్త్రీలంపటుండ నైతిం, బాలిశుఁడ నెఱుంగనైతి ♦ స్వార్థము ఛీ! ఛీ!! 28

ఉ. ఈ తెఱఁ గెందునుం గలదె? ♦ యేతరినైన యొకఁ జేర్చి యూర్వశిన్
శీతకరాస్య మెత్తి విప ♦ శీకృత చిత్తుఁడనౌచు జొజ్జితిన్
వాతెర జుంటితేనియ ల ♦ వారిగ నేండ్లునుబూండ్లు నానుతి
వ్రాతము గన్నవహ్నివలె ♦ బావురె! తృప్తిని బొంద నైతిఁగా. 29

చం. పితరులకంటె క్రేవఁ బ్రభ ♦ వింపఁగ జేగుఱు, బొమ్మవిప్పు దే
వతలకుఁ బుట్టి, బంధుబుధ ♦ వర్గ మొసంపఁ గలంగఁ, బుశ్చలీ
రతమున కొగ్గినట్టి నను ♦ గ్రమ్మరఁద్రిప్ప నధోక్షజుండు మ
త్పతి పరమేశ్వరుం డొకఁడ ♦ దక్షుఁడు సాలఁడు లాఁతియెవ్వఁడున్. 30

మ. మతిఁ దా త్రీయమె పూరుషార్థమని సం ♦ భావింప, కిస్త్రైణ సం
గతి నాసించిన నొడ్డుఁబట్టవు హృషీ ♦ కశ్రేణి నిర్జింపుమో
క్షితిపా! యంచుఁ బ్రబోధము న్సలిపె రా ♦ జీవాక్షి యీయింద్రియో
ద్ధతి వారింపఁగ లేక యేన వడితి ♦ న్దన్మోహ వారాన్నిధిన్. 31

ఉ. బోటిది తప్పటంచనఁగఁ ♦ బోలునె! యయ్యది యేమిసేసెనో!
త్రాటిని జూచి సర్పమని ♦ భ్రాంతి వహించినఁ ద్రాటితప్పె? య
ప్పాటలగంధిపై వలపు ♦ వాలిచి యాత్మ నిజస్వరూప మె
ప్పాట నెఱుంగలేని నను ♦ బండితమానిని చీ యనం దగున్. 32

మ. మలమూత్రాస్ర వసాస్థి శుక్ర కఫముల్ ♦ మజ్జా నిదాఘంబులున్
గులుముల్ ఘ్రాణమలాక్షిదూషికలు ప్రో ♦ గుల్ గట్టు దుర్గంధసం

కలితం బీతను వేడ ? సౌహార్దగుణా ♦ ఘుస్ఫీత సౌరభ్యమే
డ ! లతాంగిం గని మోసపోయితిని గ ♦ ట్టా ! గాఢమోహాంబుధిన్. 33

కం. హేయంబగు కాయము సుఖ
దాయి యనుచు నెడఁదయందుఁ ♦ దలఁచితి నకటా !
పాయని యవిద్యచేతఁగ
దా యధ్యాస మిటు వరగెఁ ♦ దప్పితిఁ ద్రోవన్. 34

సీ. ఈశరీరము జని ♦ యింపఁజేసిరి గానఁ
దల్లిదండ్రులకు సొం ♦ తమనఁదగదె ?
సతతంబు భోగసం ♦ తతిఁ గైకొనెడిఁగాన
నర్ధాంగిది యటంచు ♦ నాడఁదగదె ?
అంత్యేష్టి నాహర్త ♦ యయ్యెడిం గానఁజి
తాగ్నిహోత్రునిది యం ♦ చనఁగఁదగదె ?
శ్వానగృధ్రాది సం ♦ చయమున కెట్టులో
తుదిభక్ష్యమౌట వా ♦ ని దనఁదగదె !

తే. ఉపకృతుల్ సేసెదరు వయ ♦ స్యులదిగాదె !
వశ్యమై యున్కిచేత భూ ♦ పతిదిగాదె ?
తత్కృత శుభాశుభమ్ము లొం ♦ దఁగలఁడౌట
నాత్మనిదిగాదె ? యెవరిదీ ♦ యంగమగును ? 35

వ. ఇట్టి యనిశ్చిత శరీరమ్మున మమత్వకల్పనమ్ము నేమనవలయు ! 36

సీ. ఫుల్లారవిందంబె ♦ ముద్దుమోముగుఁ గాని
చో నింత తేనియ ♦ సోనయున్నె ?
చాంపేయసుమమె నా ♦ సాపుటంబగుఁ గాని
చో నింత సౌరభ ♦ స్ఫూర్తియున్నె ?
కుందకుట్మలము ల ♦ గుం దంతములుగాని
చో నింత విశదవి ♦ స్ఫురణమున్నె ?
నవ్య నీలాంబుజ ♦ మ్మంబె నేత్రము గాని
చో నింత మానోజ్ఞ ♦ శోభయున్నె ?

తే. లలిత పుష్పగుళుచ్ఛంబ ♦ వలుదగుబ్బ
కానిచో నింత వలపు పెం ♦ పూనియున్నె ?
యువిద పువ్వారుఁబోఁడి కా ♦ కున్న నింత
సుఖము చుబ్బనచూఱ లి ♦ చ్చుటలు నున్నె ? 37

తే. అనుచుఁ దుచ్ఛ మమేధ్యమౌ ♦ నట్టి వారి
జాత్రిఁ గాయంబుఁ జూచి కా ♦ మాతిరేక
మునఁ దలంచుచు నద్దాని ♦ పొందు సేయు
పురుషుఁ డక్కటా! యెంత కా ♦ పురుషుఁ డగును. 38

కం. ద్వాదశముల సంఘాతం, బీ దేహము దానిని రమి ♦ యింపఁ దొడఁగు న
మ్మోదించుచు నీమోహితుఁ, డేదీ యంతరము క్రిమికి ♦ నీపురుషునకిన్? 39

కం. కలికి కనుల నోష్ఠపుటం, బులు సేయుం జుంబనార్థ ♦ము కటా! మశకం
బులు మూఁగు దూషికలపైఁ, గలదే యంతరము? రోఁత ♦ గా దేమిటికిన్? 40

కం వెతఁబడుచును మక్షికాసం, తతి యామిష పిండములను ♦ దవిలినగతి ను
న్నత కుచకలశంబులఁ గుం, చిత హస్తాంగుళులు గవ్వఁ ♦ జిత్రంబు గదే. 41

కం. రదనచ్ఛదంబు జల ము
న్మద వృత్తిం ద్రావఁ గోరు ♦ నరుఁ గన శ్లేష్మా
స్వాదనము సేసెడి ధ్వాంక్షు న
ముదయము స్మృతిపథముఁ దవులఁ ♦ బో యేమందున్. 42

ఉ. కావున నర్థవిద్వరుఁడు ♦ కాంతలకూటమి నెన్ని భంగులన్
ద్రోవవలెం, దదీయులను ♦ దూరమునందె త్యజింపఁగావలెన్
భావము లెవ్వఁడుం గలుఁగఁ ♦ బాఱుట తద్విషయాళి యింద్రియ
ప్రావృత మైనయప్పుడును ♦ మా యటు గానియెడం గలుంగునే? 43

కం. వినని కనని విషయముల వ
యిని మన మడరదు కలఁతల ♦ నెనయద యెప్పుడై
నను విషయుల నియమనమున
మనమున శమ మొదవుఁ జలన ♦ మహిమయు నుడుగున్. 44

ఆ. ఇట్లుగాన స్త్రీల ♦ యెడలను స్త్రైణంబు, నెడల సంగములను ♦ విడువవలయుఁ
బండితులను గూడ ♦ వంచించు షడ్వర్గ, మింక మాదృశాళి ♦ నెత్తనేల? 45

కం. లలనావలోకనాదుల, వలన నె హృదయంబు కలక ♦ వాఱుఁ గనుక వి
జ్ఞులు సర్వయత్నముల ని, చ్చలు తలఁగవలయు నింతి ♦ సాముఖ్యమ్మున్.

మత్త. ఇత్తెఱంగున రాజశేఖరుఁ ♦ డెడ్డలోఁ దలపోసి జ్ఞా
నోత్తమాసిని మోహపాశము ♦ లొక్కపెట్టునఁ ద్రుంచి య
మ్మత్తకోకిలవాణి వీడి ప్ర ♦ మాదమొందక యాత్మసం
వేత్తయై సనుఁబొంది నిర్వృతి ♦ వృష్టిఁ దోఁగెను వింటివే? 47

వ. అని శ్రీకృష్ణుండు పురూరవోగాథ పాడి మఱియు నిట్లనియె. 48

కం. ధీవర! దుస్సంగంబుం, బోవిడిచి సుధీంద్ర మైత్రి ♦ మునుసల్పంగ, వా
చా వైభవమున హృద్గత, మూ విషయోద్రేక మడఁతు ♦ రాదృతి వారల్.

కం అలఘు జ్ఞానులు నిర్ద్వం, ద్వులు నిర్మమలు సమదర్శ ♦ నులు నిరహంకా
రులు నిష్పరిగ్రహులు శాం, తులు మన్మానసులు సజ్జ ♦ నులు సుమ్మనఘా!

తే. ఈమహాభాగు లుండిన ♦ యెడ మదీయ
పుణ్యగాథామృతావగల్ ♦ పొడవునూవు
వానఁ దోఁగువారికిఁ బాప ♦ పాంసుపటల
మట్లు యుణఁగి యుండునె? యుణఁగారి పోక. 51

ఆ. అస్మదీయ కథల ♦ నధికాదరంబున, వినుచు మత్పరులయి ♦ వినుతిసేసి
కొనుచు శ్రద్ధతోడ ♦ ననుమోద మొందుచు, నున్న వారి కెడఁద ♦ నొదవుభక్తి

కం. అమితగుణుండు పరబ్రహ్మము నానందస్వరూపుఁ ♦ డగుననున్న నను
త్తమ భక్తిని సాధించిన, యమలమతికి నేదసాధ్య ♦ మగు నీకఁజెపుమా!

తే. సురుచి భగవంతుని విభావ ♦ సుని భజింప
శీతము భయమ్ము దమము న ♦ శించినట్టు
లణఁగు సాధుసంసేవఁ గ ♦ ర్మాది జన్య
జాడ్యముఁ గులుఁబభయము న ♦ జ్ఞానబలము. 54

తే. ఘోర సంసారమునఁ జొరఁ ♦ బాఱి యుచ్చ
నీచయోనులం బుట్టుచు ♦ నీల్గుచున్న
వారలకు బ్రహ్మవిద్వరు ♦ ప్రాపు దొరకు
టబ్ధిఁబడ్డవారికి నావ ♦ యబ్బినట్లు. 55

తే. ప్రాణులకుఁ బ్రాణమన్న; మా ♦ ర్తజనములకు
దిక్కు నేను; మృతులకుఁ దో ♦ తెచ్చుకొన్న
ధనము ధర్మంబు; సంసృతి ♦ త్రస్తులైన
వారి కభయదానంబు స ♦ ద్భాషితంబు. 56

కం. జలజహితుం డుదయించుచు
వెలినేత్ర మొకండ యిచ్చు ♦ విషయమెఱుఁగ; సా
ధులో సగుణనిర్గుణంబుల
తెలుపుల కెన్ని నయనములో ♦ తెలుపింతురయా. 57

వ. సజ్జను లెవ్వరికిని దేవతలు బంధువులు నయి పూజ్యులగుదురు. సజ్జను
లనఁగా నాత్మ్యుండనైన యేనసుమీ. వారికి నాకు నభేదంబని యెఱింగి
మెలంగుమని శ్రీకృష్ణభగవానుం డైలగీత నుపదేశించె నని శుకమహర్షి
వక్కాణించెను. 58

ఇది యేకాదశస్కంధమున షడ్వింశాధ్యాయము సమాప్తము

సప్తవింశాధ్యాయము

కం. హృదయాగ్రపీఠి నిన్నుం, గుదురుకొలిపి భక్తిభావ ♦ కుసుమంబుల నీ
పదములఁ బూజించి సముద్యదాత్మనైవేద్య మిడెద ♦ హరిహరనాథా! 1

వ. [1] దేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రున కిట్లనియె. అట్లు భగవానుండు ప్రబోధింప నుద్ధవుం డంజలి ఘటించి, 2

కం. దేవా! సాత్వతపుంగవ, దేవా! యెవ్విధమున యజి ♦ యింతురు యుష్మ
త్పావన పాదమ్ముల నా, కావిధముం జెప్పుమా క్రి ♦ యాయోగమ్మున్.

కం. భవదారాధనమిది మా, నవులకు నిశ్శ్రేయసం బ ♦ నల్ప మొసఁగునం
చు వచింతురు పూజ్యులు స, త్యవచస్కులు వ్యాస నార ♦ దాంగిరసాదుల్.

తే. త్వన్ముఖాబ్జ నిస్సృత వాక్ప్ర ♦ స్రవంతిఁ
దోఁగి భగవంతుఁ డజుఁడు పు ♦ త్రులగు భృగుము
ఖులకు దేవదేవుఁడగు భ ♦ ర్గుఁడు భవాని
కెట్టు లుపదేశ మొనరించి ♦ రిది మహాత్మ! 5

ఆ. ఎల్లవర్ణములకు ♦ నెల్లయాశ్రమముల, కెల్ల స్త్రీపురుషుల ♦ కీ యనుత్త
మంపు యోగ మిచ్చు ♦ మహిత నిశ్శ్రేయస, మట్లుగాన నాకు ♦ నానతిమ్ము.

ఆ. కమలపత్రనేత్ర! ♦ కర్మబంధ విమోచ, నమ్ము దీని విన్న ♦ నమ్మికొన్న
నాకు నగ్రశిష్యు ♦ నకు నుపదేశింపు, మనినఁ గృష్ణుఁ డిట్టు ♦ లాడఁదొడఁగె.

♦ శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునకు భగవదారాధనక్రమ మెఱింగించుట ♦

ఆ. కర్మకాండమునకుఁ ♦ గలదటే యంత మ్మ
నంతపార మది శు ♦ భాంతరంగ!
అగుట దాని సంగ్ర ♦ హమ్ముగా నీకుఁ జె
ప్పెదను వినుము యథాను ♦ పూర్వ్యముగను. 8

కం. ఘనవైదికమ్ము తాంత్రిక, మును మిశ్రమ్మనగ నాదు ♦ పూజాక్రమ ముం
డును ముత్తెఱఁగుల నవ్వా, న నభీష్టంబౌ క్రమంబు ♦ నం గొల్వఁదగున్. 9

కం. ధరణీసురులును క్షత్రియ, వరులును వైశ్యులును స్వీయ ♦ వర్ణాచారా
దరవిధి నుపనీతులగుచుఁ, బరభక్తి న్నన్నుఁ గొల్చు ♦ పోణిమి వినుమా! 10

తే. ప్రతిమయందు స్థండిలమంద ♦ వహ్నియందు
నినునియందు జలమునందు ♦ హృదయమందు
విప్రునం దాత్మగురుని న ♦ న్విమలభక్తి
ద్రవ్యములఁ గొల్వవలయు ని ♦ ర్వ్యాజముగను. 11

---

[1] అధ్యాయప్రారంభము 1 — 9 — 1946.

సీ. ప్రత్యూషమున లేచి ♦ వడి దంతధావనా, దిక కార్యములనెల్లఁ ♦ దీర్చి శుద్ధి
కై మున్న యార్ద్రాంగుఁ♦డౌచు వెండియు మృద్వి, ధాదులఁ దాంత్రిక♦వైదికము
లగు మంత్రముల స్నాన ♦ మాడి సంధ్యోపాస, నాది వేదోక్తక ♦ ర్మాళి సేసి
పరమేశ్వర ప్రీతి ♦ కరముగా సంకల్ప, మాచరించి తగు మ ♦ దర్చ సలుప

తే. నయువహ శిలామయము లోహ ♦ మయము దారు
మయము మృచ్చందనాదిక ♦ మయము లేఖ్య
మయము సికతామయమ్మును ♦ మణిమయమ్ము
స్వాంతమయము నాఁ బ్రతిమ ల ♦ ష్టవిధములగు. 12

సీ. ప్రవిమలాత్మా! భగ♦వత్ప్రతిమలు చలా, చలమన ద్వివిధమై ♦ చెలగుచుండు
నం దచలప్రతి ♦ మార్చల నావాహ, న విసర్జనంబు లో ♦ సర్వ రాదు
చలమునం దా రెంట♦వలయు నె డేనొండు, సైకతంబున విస ♦ ర్జన మొసంగఁ
గాని సాలగ్రామ ♦ మైనచో నుండదు, స్థండిలంబునయందు ♦ రెండు నుండు

తే. లేవ్య లేఖ్య సైకతముల ♦ లేదు స్నాన
మలగు మార్జనం; బితరంబు ♦ లందు స్నాన
మడరు; దొరకిన మంచిద్ర ♦ వ్యములచేతఁ
బ్రతిమల యజింపవలయు ని ♦ ర్వ్యాజభక్తి. 13

తే. హృన్మయ ప్రతిమకు భక్తుఁ ♦ డెలమిఁ బూజ
సలుపుచుండు భావద్రవ్య ♦ ములనె భక్తి
స్నానము నలంకరణము శ్రే ♦ ష్ఠములు సుమ్ము
యుస్మదారాధనమ్ముల ♦ యందు వత్స! 14

సీ స్థండిలమందు య♦థాస్థానములఁ బ్రధా, నాంగదేవతల నా♦యాయి మంత్ర
ములచేత స్థాపనం♦బు పొనర్చుట, కృశాను, నందాజ్య హోమంబు♦నాచరించు,
టర్కానం దర్ఘ్యాది ♦ నర్పించుట, జలమ్ము, గందర్పణాదులఁ ♦ బొందుసేత,
శ్రేష్ఠంబు, నాకును ♦ బ్రియకరం; బుద్ధవా! యలఘు భక్తిశ్రద్ధ♦లలరుచుండ

తే. సాత్వతుఁడు జలమిచ్చినం ♦ జాలుఁ బ్రియము
వడుదు నీకు గంధధూప దీ ♦ ప కుసుమాళి
నాదు లొసఁగిన నేమందు! ♦ ననఘ! భక్తి
లేక యేమిచ్చినఁ బ్రియంబు ♦ నాకు లేద. 15

వ. ఉద్ధవా! ఇఁకఁ బూజాక్రమంబు వినుము. 16

కం. తొలుత నె పూజాద్రవ్యా, వళి నెల్లం గూరుచుకొని ♦ ప్రాయత్యము చె
న్నలరం బ్రాగగ్ర కుశా, వళి నాసన మేరుపఱిచి ♦ ప్రముదముతోదక్. 17

క. దానివయిం దూర్పు మొగము,గానో యుత్తరవు మొగము ♦ గానో తా నా
సీనుండై ప్రతిమ కెదురు, గా నర్చింపవలె, లేవ ♦ గాదు పొంటఁబొరిఁ. 18

వ. ఆపూజకుఁడు గుర్వాది నమస్కార పూర్వకంబుగా ద్వాదశాక్షరంబుననో యష్టాక్షరంబుననో. 19

క. అంగన్యాస కరన్యా, సాంగీకృత దేహుఁడగుచు ♦ నాప్రతిమకుఁ గూ
డం గావించుచు న్యాసం, బుం గరమున నంటవలె న ♦ పూర్వశ్రద్ధన్. 20

ఆ. ప్రోక్షణాంబు కలశ ♦ మును యథావిధిఁ బుష్ప
చందనాదికముల ♦ సంస్కరించి
యాజలములఁ జల్లి ♦ నగుఁ దనపైని ద్ర
వ్యములపైని దేవ ♦ వసుధపైని. 21

సీ. అనఘ ! పాద్యమునకు ♦ నర్ఘ్యమ్మునకును నా
చమనీయమునకుఁ బా ♦ త్రములమూఁటి
నుంచి, ప్రోక్షణ కల ♦ శోదకములు నింపి
మఱి పాద్యపాత్ర శ్యా ♦ మాక పంక
జాత విష్ణుక్రాంత ♦ శతపత్రికాదుల;
నర్ఘ్యపాత్రమ్మున ♦ నతులగంధ
కుసుమాక్షత యవలఁ ♦ గుశ తిల సర్షప
భార్గవీతతి; నువ ♦ స్పర్శపాత్ర

ఆ. మున లవంగ జాతు♦లను నిల్పిపూజించి, హృచ్ఛిర శ్శిఖా స ♦ మిద్ధ మంత్ర
గణముచేత మఱియు♦గాయత్రిచేత మం,త్రింపవలయు వాని దీక్షతోడ. 22

వ. ఆవలఁ దనయందలి పాపపూరుషు దహింపవలయు, నెట్లన "యం" బీజమును బదునాఱు పర్యాయములు జపముచేయుచు వామనాసాపుటద్వారమున వాయువుం బీల్చి దానిని మనస్సుచే నాభిమండలమునకుం గొనిపోయి యచట నఱువదినాలుగు పర్యాయములు మరల నా "యం" బీజమును జపించుచుఁ గుంభక మొనర్పవలయును. అక్కతన నుత్థితంబైన ధూమ్రవర్ణంబుఁ బరమశోషకంబు నగు వాయువుచేఁ బాపపురుషు శోషింపఁజేయవలయును. పిమ్మట నాగ్నేయంబైన "రం" బీజమును బదునాఱు పర్యాయములు జపముచేయుచు దక్షిణ నాసాపుటద్వారమున వాయువుం బూరించి దానిని మూలాధారమునకుం గొనిపోయి యచట నఱువది నాలుగుసారు లా "రం" బీజమును జపించుచుఁ గుంభక మొనర్పవలయు. దాన నుత్థితంబైన వహ్నిచేఁ బాపపురుషు దగ్ధముచేయవలె. పిదపఁ జాంద్రంబైన "వం" బీజమును బదునాఱుపర్యాయములు చింతించుచు

వామనాసాపుటద్వారమున వాయుపూరణ మొనర్చి దానిని లలాటస్థ
చంద్రమండలమునకుం గొనిపోయి యచట మరల వం బీజమును నలువది
నాలుగుసారులు జపము చేయుచుఁ గుంభింపవలయును. అప్పుడైందవా
మృత మభ్యుత్థితంబగు. తదమృత ప్లావనంబున నమృతమయంబైన దేవ
పూజోపయోగి దేహమ్ము పొడమును. అప్పుడు హృదయపద్మస్థితంబై
ప్రణవపంచాంశంబులగు నకారోకారమకార బిందునాదంబుల యవసానం
బున నణుమాత్రంబై సిద్ధపుంగవులచే భావింపంబడుచుండు మదీయజీవ
కళను శ్రీమన్నారాయణమూర్తిని ధ్యానింపవలయును. 23

తే. అట్టిధ్యానబలంబుచే ♦ నాత్మభూతుఁ
డైన నారాయణుని కళ ♦ యంగమెల్ల
వ్యాపనము సెంది యుత్కటం ♦ బై వెలుంగఁ
జుమ్మి దీపకాంతులచే గృ ♦ హమ్మువోలె. 24

తే. అప్పు డమృతమయాంగకుం ♦ డైన పూజ
కుండు హృదయస్థు నన్ను మి ♦ క్కుటపుఁబేర్మి
మానసోపచారముల నెం ♦ తేని గొలిచి
తన్మయుండయి యంతమీఁ ♦ ద న్గుమార ! 25

తే. అర్చనీయ విగ్ర♦హమ్ములయందు దీప్తాంగు నన్ను నుచిత♦మైన ముద్ర
లవధరించి భక్తి ♦ నావాహన మొనర్చి,న్యాసపూర్వకముగ♦నగు భజింప.

వ. ఎట్లన 27

సీ. ఉరు కర్ణికా కేస♦రోజ్జ్వలమ్మగు నష్ట,దళ విరాజితము ప ♦ ద్మమ్ము నాకు
నాసనమ్ముగఁజేసి ♦ యందు నాగ్నేయాది,కోణ చతుష్టయ ♦ కోటియందు
వరుస ధర్మజ్ఞాన ♦ వైరాగ్య సమధికై,శ్వర్యముల్ నాలుగు♦పాదములుగఁ
బ్రాగాదులం దధ ♦ ర్మమ్ము నజ్ఞాన మ,వైరాగ్యమును ననై♦శ్వర్యము నివి

తే. గాత్రములుగను నడుమ గు♦ణత్రయంబు
పట్టికలుగఁ గల్పించి పూ ♦ ర్వదిశ మొదలు
గాఁగఁ బీఠదేవత లటఁ ♦ గ్రాలుచుండ
నట్లు భావింపవలెఁ బేరు ♦ లవధరింపు. 28

వ. విమల, యుత్కర్షిణీ, జ్ఞాన, క్రియ, యోగ, [1]ప్రజ్ఞ, సత్య, యీశాన
యనెడి యష్టశక్తులు పూర్వాదిదిశలనునడుమ ననుగ్రహ, శక్తియునున్నట్లు
భావింపవలయు. కర్ణికాకేసరంబులును సూర్యాచంద్రమస వహ్ని మండ
లంబులచే నుజ్జ్వలంబులైయుండు ననిభావింపవలయు. మఱియు భావ

(1) కొన్నిప్రతుల "ప్రహ్వ" అని కలదు.

బలంబున సుదర్శన పాంచజన్య కౌమోదకీ నందక తూణ శార్ఙ్గ హల ముసలమ్ములను నాయుధమ్ముల నష్టదిక్కుల నెక్కొల్పి యీయాయుధ పూజయుఁ గౌస్తుభ వనమాలా శ్రీవత్సముల నెదఁ బొదిపి యంగ పూజయుఁ, బార్షదులగు నంద, సునంద, ప్రచండ, చండ, మహాబల, బల, కుముద, కుముదేక్షణుల నెనిమిదిదెసలను గరుడుని సభిముఖంబుగను నిలిపి, దుర్గను వినాయకుని వ్యాసుని విష్వక్సేనుని గురులను, గురుని వామభాగమునను దేవేంద్రాది లోకపాలురఁ బూర్వాదిదిశలను స్థాపించి పరివారపూజయు, యథావిధి నాచరింపవలయు. వేదతంత్రోభయోక్త ప్రకారంబున భుక్తి ముక్తులు రెండును లభించుటకై నన్నట్లు సేవింపవలె,

తే. సార చందనోశీర క ♦ ర్పూర కుంకు
మాగరు ద్రవ్య వాసితా ♦ ర్ణ సలిలముల
స్నాన మొనరింపఁదగుఁ బ్రతి ♦ మకును నిత్య
మనఘ! విభవంబుగొలఁది మం ♦ త్రాళితోడ. 30

వ. ఆస్నానమంత్రముల విను. "సువర్ణంఘర్మంపరివేదనమ్......" ఇత్యాది స్వర్ణఘర్మానువాకంబులచేతను "జితంతే పుండరీకాక్ష - నమస్తే విశ్వ భావన. సుబ్రహ్మణ్య నమస్తేస్తు- మహాపురుష పూర్వజ" యను మహా పురుష విద్యచేతను "సహస్రశీర్షే"త్యాది పురుషసూక్తంబుచేతను "ఇంద్రం నరోనేమధితాహవంతః"......" యనెడి రాజనాది సామంబులచేతను స్నానము చేయింపవలయు. 31

సీ. వస్త్రాభరణములఁ ♦ బత్ర చందనలేప
ములఁ దులసీదళం ♦ బుల లతాంత
మాలికాదులఁ బ్రియ ♦ మానసుండై యలం
కృతి సేయనగు యథో ♦ చితముగాఁగ
శ్రద్ధతోఁ బాద్య మా ♦ చమనీయ గంధపు
ష్పాక్షత ధూప దీ ♦ పాదికముల
నర్చించి గుడ పాయ ♦ సాపూప సూపాది
పృక్తమృష్టాన్న ని ♦ వేదనంబు

తే. సలుపవలయును మఱి విశే ♦ షముగవచ్చు
పర్వములను సభ్యంజనో ♦ ద్వర్తనాభి
షేక తౌర్యత్రికాదుల ♦ చేతఁ గొల్వఁ
దగు విభవ మున్న యెడల ని ♦ త్యంబుగూడ. 32

వ. ఇఁక నగ్నియందుఁ బూజాక్రమంబు వినుము. స్వగృహ్యోక్త విధిప్రకారము మేఖలాగర్తవేత్త లేర్పఱిచిన హోమకుండంబున నగ్నిని స్థాపించి ప్రజ్వలింపంజేసి నల్దెసలం జెదరిన యగ్గిని హస్తతలంబున నొక్కటిగాఁ గలిపి పరిసమూహన మాచరించి దర్భలు పఱిచి ప్రోక్షించి వ్యాహృతులతో నన్వాధాన సంజ్ఞకంబైన సమిత్ప్రక్షేపాదిరూప కర్మము నాచరించి వహ్నికి నుత్తరదిశ హోమోపయోగి ద్రవ్యంబుల నిలిపి ప్రోక్షణపాత్రజలంబుచేఁ బ్రోక్షించి యయ్యగ్నియందు నన్నావాహనముసేసి. 33

చం. అతులిత తప్తకాంచన స ◆ మంచిత దేహుని దీర్ఘబాహునిన్
నుత వనజాత కేసర మ ◆ నోహర చేలుని; బీలుపాలునిన్
భృత కటిసూత్ర కుండల కి ◆ రీటుని భక్తమనోంబుజాటునిన్
ధృత వరకౌస్తుభాభరణ ◆ దీప్తునిఁ బద్మనికేతనాప్తునిన్ 34

తే. శంఖచక్రగదాబ్జ ల◆స చ్చతుర్భు
జప్రసిద్ధు శ్రీవత్స లాం ◆ ఛన సమిద్ధు
శాంతు వనమాలికాకాంతు ◆ సంయమీంద్ర
హృన్నిశాంతు దయావంతు ◆ హృష్టకంతు 35

వ. నన్ను ధ్యానించుచు నర్చించి "అయంతఇధ్మ,.."ఇత్యాది మంత్రంబులతో నాజ్యసంసిక్త శుష్క-సమిధల నగ్నియందు వేల్చి యుత్తర దక్షిణ పరిధి సంధులు మొదలుకొని యగ్నిమధ్యంబునుండి పరిధ్యంతమువఱకు ఘృత క్షరణరూపమ్ములైన యాఘారమ్ములఁ ''ప్రజాపతయేస్వాహా-ఇంద్రాయ స్వాహా'' అనియు, నాజ్యభాగంబులను "నగ్నయేస్వాహా - సోమాయ స్వాహా" అనియు నిట్లుచ్చరించుచు ద్యాగము సెప్పుచు నాహుతులువైచి హోమము చేయవలయును. మఱియు మూలమంత్రమగు నష్టాక్షరిచేతను షోడశఋగన్విత పురుషసూక్తంబుచేతను బ్రతిఋక్కునకు నాజ్యప్లుతహవి రాహుతులతో హోమము సల్పవలె నంత స్వాహాంతంబులగు నామ మంత్రంబులచే యథాన్యాయంబుగా ధర్మాదులకు హవిస్సు లొసంగి యటుపై "నగ్నయే స్విష్టకృతేస్వాహా" యనుచు స్విష్టకృద్ధోమం బొనర్ప వలయును. 36

సీ. పదపడి నగ్ని నా ◆ వాహితుండనయి యుం
తర్యామినై యున్న ◆ నన్ను భక్తి
నర్చించి జోతల ◆ నర్పించి నందాది
పార్షదులకు దిశా ◆ భాగములను

బలి నొసంగవలె; నా ♦ వలఁ దత్స్థలము వీడి
తనదు పూజాస్థాన ♦ మునకు వచ్చి
యస్మదర్చావిగ్ర ♦ హమ్మున కభిముఖుం
డై కూరుచుండి బ్ర ♦ హ్మము స్మరించి

తే. అనఘ! నారాయణాత్మకం ♦ బైన మూల
మంత్రమును యథాశక్తి నె ♦ మ్మది జపంబు
సలిపి పిదప దేవునకు భో ♦ జనసమాప్తి
నెమ్మి ధ్యానించి యాచమ ♦ న మ్మొసంగి. 37

తే. అవ్విధమున విష్వక్సేను ♦ నాదరించి
దేవతోచ్ఛేష మర్పించి ♦ దివ్యసురభి
శంబు వీడ్యంబు నాస్యవా ♦ సంబు దేవు
నకు నొసఁగి పునఃపూజ సే ♦ సికొనవలయు. 38

వ. అంత. 39

కం. వేడుక నా గాథావళి, నాడుచుఁ బాడుచు వినుచు ♦ నాలించుచుఁ గొం
డాడుచు ముహూర్తకాలము, క్రీడింపఁగవలయు బత్తి ♦ కేకెత్తంగన్. 40

వ. పిమ్మట 41

కం. శ్రుతులం బౌరాణప్రా
కృత వివిధస్తోత్రములను ♦ గీర్తించి కృపా
మతిఁ జూడు మనుచు నను సమ
స్కృతి సాష్టాంగముగఁ దాను ♦ జేయఁగవలయున్. 42

కం. తనశిరమును మత్పాదము, లను జేరిచి రెండుచేతు ♦ లను రెండడుగుల్
గనుకని పట్టి ప్రసన్నుం, డను 'మాంపాహీశ!' యని య♦నంతగు నార్తిన్.

మ. ఉరుసంసార మహోగ్రవారినిధిలో ♦ నువ్వెత్తుగాఁ గూలితిన్
దరిగానంబడ, దీఁడలేనిఁక, భవ ♦ త్పాదాంబుజ ద్వంద్వమే
తరియం జెంతయు నమ్మినాఁడను మదాం ♦ తర్యంబునం దేవ! యి
త్తఱి నన్నట్టుల నుద్ధరించెదవొ? యా ♦ ర్తప్రాణిరక్షవ్రతా! 44

చం. ఒఱుఁగితిఁ గాఁపురంపునుయి ♦ నక్కిఱిబిక్కిఱినైతి, నైతిగా
దొఱకటముం దొలంగఁ, జెర ♦ యొక్కఁడు నేడ్గడలేఁడ, నిన్న నే
నొరిమిక వేఁడెదం బబువ! ♦ యొత్తిలి పట్టితి నంజదోయినా
యొరిగలచాలు నందుకొని ♦ యొయ్యన నోమఁగదయ్య వేలుపా! 45

కం. ఈయాధుల నీవ్యాధుల, నీయుగ్ర జరాభరముల ♦ నీభీకర దం
ష్ట్రాయుత మృత్యువ్యథలం, బాయంజేసి నను నేలు ♦ పంకజనాభా! 46

కం. అని యిట్లు పెక్కుతెఱఁగుల నను వేఁడి యనంతరంబు ♦ నా యొసఁగిన దం
చును జేకొని నిర్మాల్యం, బును నొసఁగలఁ దాల్పవలయు ♦ మునుకొను ప్రీతిన్

తే. అంత విగ్రహ మాద్యార్య ♦ మగు నెడలను
దాన న్యస్తమౌ జ్యోతి నా ♦ త్మ హృదయాంత
వింత మండలి జ్యోతిలో ♦ వెండియుం గ
డంగి యుద్వాసనమ్ము చే ♦ యంగవలయు. 48

కం. అర్చాదుల దేవ నెవ్వఁ డెల్లరు న్నో శ్రద్ధ యుపుడట వ ♦ లయు నన్నొలువ
న్నేర్చినటుల; సర్వాత్ముఁడ, సర్చకునం దఖిలమందు ♦ నలరుదుఁగాదే ?

కం. ఇటు లవ్వైదిక తాంత్రిక, పటు క్రియా యోగభంగి ♦ భజియించెడివాఁ
డిటునటు సిహపర లోకో, త్కట కామితములను బడయుఁ ♦ గదె నావలనన్

ఉ. శ్రీలు లచిత్తమందుఁ దమ ♦ యిక్షము నావలనన్ లభించె సం
చోలి నెఱింగి శాశ్వతము ♦ నుజ్జ్వల మాగమజుష్టమైన దే
వాలయ మేర్పరించి యట ♦ నద్భుతవైభవ మొప్పఁగన్ మద
ర్చా లసమాన విగ్రహవ ♦ రంబుఁ బ్రతిష్ఠ యొనర్పఁగాఁదగున్. 51

కం. ఎందాక దేవమందిర, మిందుండునొ ? యంతకాల ♦ మీ కారయితం
బొందును బరసౌఖ్యము లీ, చందమునం బెట్టెనొ మొ ♦ సంగునటయ్యా!

ఉ. మొల్లలు గన్నెరుల్ పకుళ ♦ ముల్ విరజాజులు వంజులంబులున్
మల్లియలుం గురంటములు ♦ మాలతులున్ సురపొన్నలున్ లతల్
నెల్లులు సంపెఁగల్ మొదల ♦ నేక కుజంబుల హౌనుతోఁట నా
కెల్లవుడున్ సపర్యలకు ♦ నేర్చిన యాతని పున్నె మేమనన్ ? 53

కం. వత్సా! యాత్రికులకొ ? ని
త్యోత్సవ పర్వోత్సవముల ♦ కో! క్షేత్రాదుల్
సోత్సాహముతో నొసఁగిన
మత్సార్ష్టిత వారి కొంగు ♦ మణి యగుఁజుమ్మా! 54

కం. నాపూజలకై నాకో, నా పూజారులకొ ! పొలమొ ? ♦ పల్లెంగ్లో ! యే
కాపురుషుం డెటులొసఁగిన, శ్రీపతిసమ విభవుఁడగుచుఁ ♦ జెలఁగు నఘుఁడై.

తే. నా ప్రతిమఁ బ్రతిష్ఠించినన్ ♦ సార్వభౌముఁ
డగును, గుడిని గట్టించినన్ ♦ దిగజగమ్ము
లేలుఁ, బూజాదికమ్మున ♦ నెనయు బ్రహ్మ
జగతి, నిమ్మూఁటిఁజేయు మ ♦ త్సామ్య మొందు. 56

ఉ. ఇట్టులు [illegible] ♦ [illegible]
[illegible] ♦ [illegible]
[illegible] ♦ [illegible]
[illegible] ♦ [illegible] 57

కం. [illegible]
[illegible] ♦ [illegible]
[illegible]
[illegible] ♦ [illegible] 58

కం. [illegible] ♦ [illegible]
[illegible] ♦ [illegible] ఫలమున్. 59

వ. అని శ్రీకృష్ణుండు వక్కాణించె నని శుకమహర్షి వినిపించెను. 60

ఇది సప్తవింశాధ్యాయము సమాప్తము.

అష్టావింశాధ్యాయము

కం. శ్రీమందిరవక్షోగళ, సీమా! నాగముఖదాన ♦ చేష్టారతభీ
మా! మానవధర్మప్రియ, తాము క్షమసస్సనాథ! ♦ హరిహరనాథా! 1

వ. [1] దేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో
నిట్లనియె. అవల భగవంతుం డుద్ధవునిం జూచి పచనేస్థితా! నీకు వచ
నీయ మశేషము వచించితి, నయినను మరలనొకసారి జ్ఞానయోగమును
సంక్షేపముగా నుడివెదను వినుము.

-* శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునకు జ్ఞానయోగము పదేశించుట *-

తే. ఇతరుల స్వభావకర్మాళి ♦ నెవ్వఁడైనఁ
బొగడరాదు తెగడరాదు ♦ బుద్ధిమంతుఁ
డీప్రకృతిపూరుషులచేత ♦ నెల్లవిశ్వ
మలరుఁగాదె యేకాత్మకం ♦ బగుచు వత్స! 3

తే. కాన నీప్రకృత్యాత్మక ♦ మైనద్వైత
మాను మిథ్య; శిష్టుం డది ♦ స్థానుఁ డరసి
చూడఁ బ్రత్యగభిన్నుఁ డి ♦ చ్చోఁ బొగడ్త
యేడ మఱియుం దెగడ్తయు ♦ నేడ? చెపుము! 4

---

1 అధ్యాయప్రారంభము 11—9—48.

కం. ఇది తెలియలేక జనుఁడు, న్మదిష్టువయి వానివెంట ♦ మలసిన మిథ్యా
స్వపనుగు ద్వైతము వెనుకొనుఁ, బడవడి స్వార్థమ్మునుండి ♦ పతనము నెందున్

వ. తైజసంబగు నింద్రియగణంబు నిదురచే నభిభూతముకాఁగా దేహస్థుండగు జీవుండు కేవలము మనోమాత్రముచే స్వప్నరూపము నొందును. ఆవల మనస్సుగూడ లీనముకాఁగా నష్టచేతనుఁడై మృత్యుతుల్య సుషుప్తిని బొందును. అట్లే నానార్థములంజూచుచు ద్వైతాభినివేశియైన పురుషుండును విక్షేప లయంబులం బొందెడిని. ఎట్లు ప్రాజ్ఞసంపర్కమువలన విశ్వునకు భోగము భ్రంశంబగునో యట్లనాత్మ సంపర్కము వలన నాత్మకు స్వరూపము భ్రంశంబగు నని తెలియుము. 6

మ. కలలో వస్తువువోలె వాస్తవికముం ♦ గానట్టి ద్వైతంబులో
వల భద్రంబెదిరా ! యభద్రమెదిరా ? ♦ భాసిల్లుఁగా నున్నయ
ట్టు లటంచందువొ ! యెంతకాల మవిరం ♦ డుం గుల్కురా ? యింద్రియం
బుల గ్రాహ్యంబగు సర్వమున్ ఋతముగాఁ ♦ బో, దేల పెక్కాడఁగన్?

వ. అయిన నసత్యంబు లర్థకారు లెట్లగు నందువా ? 8

మ. అతిచిత్రంబగుఁ జూడు శుక్తి రజతా ♦ ద్యాభాసమున్ సత్యమే ?
ప్రతిబింబంబు ప్రతిస్వనంబు ఋతమే ? ♦ వానన్ భయాదుల్ సుసం
గతముల్ గావటె ? యట్లె మిథ్యలగు ని ♦ క్కాయాదులుంగూడ ను
ద్ధతి [1] నామృత్యువు గల్గఁజేసెడిని సం ♦ త్రాసాది భావంబులన్. 9

కం. ఇది పాముకాదు త్రాడని, యెద సత్యం బెఱిఁగినవ్వా ♦ డే భయముం బా
సెడవు తను వాత్మగాదని, వదిలంబుగ నిజమెఱుంగ ♦ భయ మిఁకనున్నే? 10

వ. అనిన నుద్ధవుండు స్వామీ ! సృష్టిశ్రుతులు ద్వైతము నిరూపించుంగదా ? వానిం ద్రోసివైతురే ! యనఁ గృష్ణుండిట్లనియె.

తే. ఆత్మ తనకుఁదాఁ బ్రభువయి ♦ యఖిలజగము
నటుసృజించు సృజ్యమగు ; వి ♦ శ్వాత్మకుఁడయి
యేలుకొను నేలఁగాఁబడు ; ♦ నీశ్వరుఁడయి
వరలి హరియించు హరియింపఁ ♦ బడుచునుండు. 12

కం. కావున నాత్మాన్యంబగు, భావ మొక్కండును బ్రతి ♦ పాదింపఁబడం
బోవద యధ్యాత్మాది, త్రైవిధ్య మ్మాత్మ మొదలొ? ♦ దవక యె వెలుఁగున్.

తే. వింటె యాధ్యాత్మికాది త్రి ♦ విధము గుణమ
యంబకదె యిది మాయాకృ ♦ తంబ కాన
నాత్మయందు నిర్మలమై ♦ యలరుచుండు
స్వప్నముంబోలె నేటికి ♦ సందియంబు ? 14

1. అమృత్యువు = మరణించువఱకు.

తే. నానావస్తు జ్ఞానవిజ్ఞాన ♦ నైపుణములు
పండితుఁ డెఱింగి నిందాస్త ♦ వంబులకును
దూరమున నుండి గగనసం ♦ చారియైన
సూర్యువలె రెంటి సమముగాఁ ♦ జూచుచుండు. 15

వ. ఉద్ధవా! యట్టి బుధాగ్రేసరుండు, 16

క. శ్రుత్యనుమానములనో! ప్రత్యక్షమునో! స్వబుద్ధి ♦ బలననో! జనసం
బత్యయమున గలకాయము, సత్యంబని యెఱిఁగి తిరుగు ♦ సంగరహితుఁడై

వ. ఉద్ధవా! ఈ ప్రమాణములఁ జెప్పియుంటి మరల విను. అగోచరమగు నాకాశమునకును జననమున్నది "తస్మాద్వా ఏతస్మాదాత్మన ఆకాశస్సంభూతః" అని శ్రుతి. జన్యమసత్తని చెప్పవలెనా! సావయవంబగుటం జేసి పృథివ్యాదికమువలె గాయంబు నసత్తైయుండునని యనుమానము సాధించుచున్నది. ఇఁకఁ బ్రత్యక్షమునకు ఘటాదుల దృష్టాంతము చాలుంగదా. ఆద్యంతవంతములు లనిత్యములనుటకు మఱి స్వానుభవం బుండనేయున్నది. ఇట్లాకీట మాబ్రహ్మపర్యంతము గల కాయం బసత్తని యెఱింగి నిస్సంగుండై మెలంగవలయు నన నుద్ధవుండిట్లనియె. 18

క. జడమును దృశ్యము నగు నీ, యొడలికి సంసారమెట్టు ♦ లొదవెడి! మఱి ని
ర్జడుఁడు నుద్రష్టయు నగు నా, త్మఁడు సంస్కృతిఁ బొందుననుట ♦ పోలునె! చెపుమా!

తే. అవ్యయుఁడుఁ శుద్ధుఁ డగుణుఁ డ ♦ నావృతుఁడు స్వ
యంప్రకాశుఁ డాత్ముఁడు; దే ♦ హమ్ము తద్వి
లక్షణం; బగ్నిదారువు ♦ లవలెఁ జెలఁగు
నిచట దేనికి సంసార ♦ మెలయునయ్య! 20

క. వీరిరువురకుం గాదని, వేఱొకనికి నంటఁగట్టి ♦ విడిచెద, మీసం
సార మసలె లేదనియెడి, దారియు సరిపడద పొందె ♦ దము ద్వంద్వములన్.

వ. కనుక నీసంసార మ్మేమి కని యడుగ భగవానుం డిట్లనియె. 22

తే. ఎంతవఱకు నీప్రాణదే ♦ హేంద్రియముల
తోడ సంబంధ మాత్మకుఁ ♦ దొడరియుండు
నంతవఱకుఁ దెలివి లేమి ♦ నాత్మకలుగు
నయ్య సంసార మది మిథ్య ♦ యైనఁగూడ. 23

చం. అనుడు నసత్తు గాదె తను ♦ వచ్యుత! సంస్కృతి తోఁచు టెట్లు! నా
ననియె జనార్దనుండు కల ♦ లందు నసత్తము లెట్లు వచ్చుచుం
డునో! యటు లెన్న కార్యమొకఁ ♦ డుం దనరారక యున్నఁగూడ నా
త్మునకు ఘటిల్లు సంసరణ ♦ ముల్ విమలాలి స్మరించుచుండినన్. 24

మ. కలలం దోఁచెడివెల్ల సత్యములనే ♦ గాఢంబుగా నమ్మఁటం
గలుగుం ద్రాసము స్వప్నమందు నొకవ్యా ♦ ఘ్రుంబేచి రూక్షేక్షణం
బులఁ దన్గ్నొనఁ బర్వులెత్తు నరుఁ డీ ♦ మోహంబు నేమందు? మ
వ్వాలి తజ్జంపునె! తానుజచ్చునె? కలల్ ♦ వో నవ్వా డేముండెడిన్? 25

కం. ప్రతిబుద్ధుఁడు స్వప్నన, ర్థతతిం బొరయుండ, యువ్వి ♦ ధమున వివేకో
న్నతి గల్గినవాఁడును సం, సృతిబాధలఁ బొందఁజాలఁ ♦ డెన్నటికైనన్. 26

కం. అరుసము వెఱ వగవు కినుక, గరువమ్మును లోభ మోహ ♦ కామ మదాదుల్
మరణము జననమ్ము నహం, కరణమునకె, యాత్మ కివ్వి ♦ గలుగవ యెపుడున్.

వ. శోకమోహాదులు సుషుప్త్యాదులందు గోచరింపమిచేతను, నవి ద్రష్టృధర్మములు కామిచేతను, నహంమతివలెఁ జైతన్యమెప్పుడును నేను సుఖిని నేనుదుఃఖిని యనుచున్నట్లు ప్రతీతి లేకపోవుటచేతను నహంకారిదే సంసారము కాని యాత్మదికాదు. అహంకారమున్న సంసృతియుండునది లేకున్న సంసృతి లేదని యన్వయవ్యతిరేకముల నెఱుంగునది యన నుద్ధవుం డటులైన ముక్తమాత్ర మహంకారిదే కాదా? యనఁ గృష్ణుండు నవ్వి యహంకారము తొలఁగినఁగాని ముక్తి లేదయ్యా యని మఱియు నిట్లనె. 28

తే. ఆత్మ దేహేంద్రియాసుమ ♦ నోభిమానుఁ
డంతరాత్మకుండు గుణాక్రి ♦ యామయుండు
సూత్ర మహదాదినామ సం ♦ స్తుతుఁడు జీవుఁ
డగుచు సంసృతిఁ గాలవ ♦ శ్యతఁ జరించు. 29

వ. ఆత్మ యహంకారాదుల కలిమింజుమీ జీవుండు నాఁబడె నీయహంకారకృతబంధము వాస్తవమున నమూలమైనదియు నజ్ఞానవశంబున బహురూపంబులఁ బ్రకాశించునదియు నగు, నట్టి యీ సంసారాదిని గురూపాసన మనెడి వాడిదనముగల జ్ఞానఖడ్గంబున ఛేదించి యతృష్ణుండగుచు ముని చరించు. 30

సీ. ఆగమంబు స్వధర్మ ♦ మైతిహ్య మనుమాన
మును స్వానుభవము సా ♦ ధనము లగుచు
నలర, జగమ్మున ♦ కాద్యంతములనుండు
నదియె మధ్యంబున ♦ యందునుండు
నదియె ప్రకాశకం ♦ బదియె జగత్కార
ణమ్మును నదియె బ్ర ♦ హ్మమ్మటంచు
నెఱుఁగుటయే జ్ఞాన ♦ మిటు కండలముల యా
ద్యంతంబులందు మ ♦ ధ్య దశఁగూడ

తే. హేమ మొక్కండకదె వసి ♦ యుంచు నదియు
వానికిం గారణముగాదె ♦ వత్స! యట్లు
బ్రహ్మమగు నేన యఖిల వి ♦ శ్వంబునకు ని
మి త్తమును నుపాదానమై ♦ మెలఁగుచుండు. 31

కం. బంగారమె కుండలము ట్లుం గొరలుం బిలువఁగాఁబ ♦ డుఁ దదాఖ్య, నశే
నుంగూడ మధ్యదశఁ బ్రల్వంగఁబడుఁ బెక్కుపేళ్ళ ♦ వ్యవహారమునన్. 32

వ. ఇట్లు కార్యంబునకుఁ గారణంబు నాత్మయె సుమీ. మఱియు మనంబును దత్కృత జాగ్రదాద్యవస్థాత్రయంబును వానికిఁ గారణభూతంబైన త్రిగుణంబులును దదీయంబులైన కారణకార్యకర్తలగు నధ్యాత్మాధిభూతాధిదైవంబులును గలిసి యేర్పడిన యీ త్రివిధజగంబును దేనిచేతఁ బ్రకాశించుచున్నదో? యేది లేకయెడం బ్రకాశింపదో? యాతుర్యంబె సత్యమైనది యని యెఱుంగుటయే విజ్ఞానము. ఇట్లు పరికార్యంబునకుఁ బ్రకాశకంబును నాత్మయె యని గ్రహించితివిగదా. 33

తే. పుట్టుకకుఁ బూర్వమును నాశ ♦ మునకుఁ బిదప
లేనివస్తువు నడుమను ♦ లేకయుండు
మనుజు లూరక వ్యవహార ♦ మాత్రమునక
యున్నదనుచును బల్కుచు ♦ నుందురనఘ! 34

వ. ఏదియేది పరజాతంబుఁ బరప్రకాశితంబు నగునో దానికాతండే కారణభూతుండు ప్రకాశకుండు నగుననుట యొప్పుఁగాదె. తద్భిన్నం బింతయు నుండదని మన్మతంబుసుమీ. 35

సీ. ఈ వికారచయంబు ♦ సృష్టికిఁ బూర్వ, మ
విద్యమానంబయ్యు ♦ వెనుకకాల
మున నవభాసించె ♦ డిని బ్రహ్మచే రజోం
శమున; బ్రహ్మమ్మె కా ♦ ర్యమునుగాద
యదిస్వతస్సిద్ధమై ♦ నదియు స్వయంప్రకా
శము నైనదియు నగు ♦ సత్యవచన!
యర్థంబులును నింద్రి ♦ యంబులు మన మధి
దేవతల్ పంచభూ ♦ తావళియును

తే. ననఁగ భేదంబునం గ్రాలు ♦ నట్టి చిత్ర
మైన జగము బ్రహ్మమని వే ♦ దాదిసాధ
నమ్ములం దెలిసికొని వి ♦ జ్ఞాని యగుచు
నింద్రియోపరతి నొంద ♦ మెనయువలయు. 36

ఉ. ఏదియొ యాత్మ? దేహ మగు ♦ నే? ఘటమట్టుల నద్ది పార్థివో
ద్భేదముగానఁగాదు. మఱి ♦ డెందమొ? యన్నమయంబు గావునం
గాదు శరీరమట్లదియుఁ; ♦ గ్రాలెడి యింద్రియసంచయంబొ వా
క్యాదిక ముంబలెం గరణ ♦ మాటను గాదదిగూడ నుద్ధవా! 37

ఉ. ఆఁయ దేవసంఘమగు ♦ నా? మనముంబలె నద్దిగూడ వై
కారికమాటఁగా; దొడలి ♦ కైవడిఁగాఁ బరిణామియౌ నహం
కారము గాదు బుద్ధియును ♦ గా దది తైజసమాటఁ; బ్రాణమో
మారుతమాటఁగాదు గుణ ♦ మండన! చిత్తముగూడఁ గాదిఁకన్. 38

తే. అరయజడమాటఁ ద్రిగుణసా ♦ మ్యమగు ప్రకృతి
గాదు, భూతపంచకమును ♦ గాదు విషయ
సమితిగా, దిదో యదో యని ♦ సంశయంబు
నందఁబోవకు మిది యేది ♦ యాత్మగాదు. 39

చం. వినుమిటు మత్స్వరూపము వి ♦ విక్తముగాఁ గలదంచెఱుంగు న
య్యనఘునకుం గుణాత్మకము ♦ లైన హృషీకములం గుదింపఁగాఁ
బొనుపడు నేఫలంబు! విడఁ ♦ బుచ్చిన వచ్చెడిదోషమేమి? ధా
మనిధిని మబ్బుగూటువలు ♦ మాటిన విచ్చిన వానికేమగున్? 40

చం. క్షితితలధూళి, యంబువుల ♦ క్లేదము, పావకునౌష్ణ్యమున్, సదా
గతి పురుశోషణత్వమును ♦ గ్రాఁచఁగ లేవు విహాయసంబు, నా
ఋతువుల వేఁడి సీతువు ల ♦ వేని కలంపఁగ లేవ; యట్లహం
కృతిపరు నత్తురుం జెనక ♦ వీభవహేతు గుణత్రయవ్యథల్. 41

చం. పటుతర భక్తియోగ పరి ♦ పాకమున స్వపదానురాగ సో
త్కట హృదయౌఘముం దొరఁగు ♦ దాఁక గుణావళిసంగముం దొలం
గుట దగు; సంగ మెంతగిఱి ♦ కొన్నఁ గుయోగి నలంచు, రోగ మెం
తటి యలువంబునుం గలప ♦ దా? నరు సారె కసడ్డసేసినన్ 42

మ. అమరప్రేరణచేత దార సుత మి ♦ త్రాంతేవస న్ముఖ్యరూ
పములం గల్గఁగ నంతరాయము లన ♦ ల్పంబైన యోగమ్ము భ్రం
శము చెంద న్మఱుపుట్టువం దతఁడు ప్రా ♦ గ్జన్మస్ఫుటాభ్యాససం
క్రమ శక్తిం గను వెండి యోగమునె; ద్రో ♦ క్కం దుగ్రకర్మాధ్వమున్

ఉ. సోదెముగాఁగ నేయొకఁడో ♦ చోదనసేయఁగ జంతుకోటి యీ
మాదిరి కర్మముల్ సలిపి ♦ మాఁటి వికారము నొందుచుండు మృ
త్యూదయము వొందుదాఁక, మఱి ♦ యోగియొ యట్టులఁగాదు శోకహ
ర్షాదులఁ గాంచ కాత్మసుఖ ♦ మందుచు సంగముఁ బాసియుండెడిన్ 44

కం. కనుటయు వినుటయుఁ బాఁకుట, యనుటలుఁ జుటకూరుచుంట ♦ యనులోనగువా
ని నెఱుంగఁడు తనదేహంబునఁగా కాత్మయెడ బుద్ధి ♦ మానికలనటచేన్

చం. ఎఱుఁగక పోవుటేల? యతఁ డింద్రియవంతుఁడు గాఁడె? యన్నచో
నెఱిఁగిన నేమి? యాతఁ డస ♦ దింద్రియవృత్తి యసత్యమం చెఱిఁగ్
స్థిరముగ నమ్మియుండఁ, గల ♦ దే యొకఁ డాత్మకు భిన్నవస్తు వం
చరయుచు స్వాప్నదృశ్యముల ♦ యట్టులు మిథ్యయటంచు నెంచుచున్ 47

కం. కలలోఁ దోఁచినవెల్లన్, మెలఁకువలో నేమియయ్యె? ♦ మిథ్యల మఱకువఁ
బొలసెడి వన్నియు నెఱుకువ, గలిగినఁ దమయంత వాయుఁ ♦ గాఁ జిత్రముగన్

వ. అని చర్చించికొని మనీషి నానాత్వము మిథ్యయని తలంచి దైహికంబులైన స్వాభావికకర్మంబులను వస్తుభావంబునఁ గనఁడనుటయె యెఱుంగఁడనుట యనుచు నుద్ధవుండు స్వామీ! బద్ధావస్థను వదలినం గదా ముక్తావస్థ లభించు నట్లేని యాత్మం దవికారి యనుట యెట్లు పొసంగునన భగవంతుం డిట్లనె. గ్రహముల కపఘాతంబున గ్రహీభావంబు తొలంగఁ దండులీభావ ముదయించినట్లయ్యె 48

సీ. ఆత్మ మ్మనంజిత ♦ మైన దేహేంద్రియా, దులఁ జూచె నజ్ఞాన ♦ మలమికొనఁగ
నదియె బద్ధావస్థ; ♦ యాతండ క్రమ్మర, జ్ఞానమ్ముకలుగ నం ♦ త్యావనిగానఁ
డయ్యె నయ్యదియె ము ♦ క్తావస్థ; రెండవ, స్థల నాత్మస్థిరముగాఁ ♦ గలుగుచుండు
నజ్ఞానమే వచ్చి ♦ నది పోయినది గూడఁ; గా దాత్మ; దానికిఁ ♦ గల్గఁబోవు

తే. బంధ మోక్ష వికారముల్; ♦ భానుఁడయు
మగుడు జననేత్రములఁ దమం ♦ బడఁగుఁ దోఁన
పూర్వసిద్ధ ఘటాదికం ♦ బు స్ఫురియించు
నట్లె జ్ఞానోదయమున సి ♦ ద్ధాత్మ తోఁచు. 49

తే. జ్ఞాన ముదయింపఁగానె య ♦ జ్ఞాన మడఁగు
ననవలయునె? యజ్ఞానమ్మ ♦ యగునుబంధ
మనఘ! తన్నివృత్తియె మోక్ష ♦ మంతె కాని
నమ్ము మది క్రియాజన్య ఫ ♦ లమ్ము కాదు. 50

సీ. యాదవా! ముక్తి క్రి ♦ యాజన్యమైనఁగ
డయ్యె యాత్మవికారి ♦ యగుట, వింటె!
యాత్మకుఁ బుట్టువు ♦ నంతమ్ము లే, దది
తనయంత తానె స ♦ తమ్ము వెలుఁగు

చెండ్లను వెలిగించు ♦ చుండును, దేశకా
లాదుల కదియుండ, ♦ దన్నిటికిని
మొదటనే యది రెండ ♦ వది లేక యొంటిగాఁ
గులుకు, దాని విభూతిఁ ♦ బలుక లేము

తే. వాఙ్మనంబు లద్దానిఁ గ్రే ♦ వఁ జననేర
వద్ది ప్రేరింప ననువాక్కు ♦ లటునిటాడి
దాని వాకొనఁజాలక ♦ మౌనమూను
నునికి యెఱుక సుఖ మ్మది ♦ యనఁగవచ్చు. 51

ఆ. అట్టి కేవలాత్మ ♦ నందు వికల్పంపు, మాట చిత్తవిభ్ర♦మమునఁజూపె
యా వికల్పమునకు ♦ నవలంబమాత్మయె, త్రాడు లేక పాము♦భ్రాంతియెట్లు?

వ. కావున నాత్మ లేదనరాదు. మఱికొందరు పండితమ్మన్యులు ప్రత్యక్షాది ప్రతీతంబైనదియు, నామరూపగ్రాహ్యమైనదియుఁ, బంచభూతాత్మకమైనదియు నగు నీద్వైతమ్ము సత్యమ్ముగా కేమి? యనియుఁ, గర్తృకర్తృ ప్రతిపాదన పరత్వంబునం జేసి వేదాంతంబు లర్థవాదంబులనియు వాకొందురు. కాని తత్త్వవిదు లిదియంతయు వ్యర్థవాదంబనియు, వేదాంతార్థంబులకు విధ్యేకవాక్యత్వంబు చొప్పడమింజేసియు, నకర్తయు నభోక్తయు సచ్చిదానంద స్వరూపంబు నగు నాత్మను ప్రతిపాదించు శాస్త్రము కర్మ విధిశేషత్వంబు భజింపమింజేసియు వేదాంతవాక్యంబు లర్థవాదంబులు గావనియు వాచారంభణాది శ్రుతులవలన నామరూపాత్మకంబు పంచభూతమయంబు నగుటవలననే ద్వైతంబు మిథ్యయనియు వారిఁ బేలితోడనే వారి కన్ను పొడిచినట్లు వారు చెప్పు యుక్తులతోడనే వారిమతంబు ఖండింతురు. 53

ఆ. ఇట్లు జ్ఞానయోగ ♦ మే శ్రేష్ఠమని యెంచి
చనుచునుండ నడుమఁ ♦ దనువునకును
వ్యాధి ముఖములైన ♦ యంతరాయమ్ములు
కలుగ వానిఁ దలఁగు ♦ క్రమము వినుము. 54

సీ. రవి సుధాంశ్వాది భా ♦ రణచేత శైత్యతా
పాది పీడలనెల్ల ♦ నడుమవలయు
ననిలకుంభకపూర్వ ♦ కాసనంబులచేత
వాతాదిరోగాళిఁ ♦ బాపవలయు
మంత్రౌషధ తపఃక్రి ♦ యంబుల గ్రహసర్ప
పాపాదిబాధలఁ ♦ బోపవలయు
నస్మదీయాంఘ్రిద్వ ♦ య ధ్యానరతుఁడయి
కామాది వర్గంబు ♦ గ్రాఁచవలయు

ఆ. నామకీర్తనంబు ♦ నర్గ దుశ్శ్రవణముల,
విమలయోగుల యను ♦ ప్రవృత్తివలన
దంభముఖముల, మఱి ♦ తగిన యుపాయాళి
సశుభ విఘ్నవితతి ♦ నాఁపవలయు. 55

ఉ. కొందఱు ధీరు లీతనువు ♦ కోమలమై నునుఁబ్రాయపుంగళల్
చిందఁగ వ్యాధులాధులు న ♦ లీ పలితాక్త జరాభరంబులుం
బొందక యుండ స్వేచ్ఛగ న ♦ పూర్వ వరాంగ నివేశనాదులం
జెందఁగ యోగధారణను ♦ జేయుదు రెన్నియొ పాట్లకోర్చుచున్. 56

చం. ఇది యుచితంపుఁద్రోవయ యొ ! ♦ రేఁబుధకోటికి నిద్దియాదృతం ?
బదియును గా, కనిత్యమగు ♦ నంగముకై పడుపాటులెల్ల నొ
ప్పిదములు గావుగా దె ? క్లము ♦ వృద్ధియ దక్క; వనస్పతింబలెం
బొదలెడి నాత్మ, స్థైర్యమునఁ, ♦ బోవు నశించి ఫలంబునట్లొడల్. 57

కం. యోగంబును సేవింపం, గాఁ గాయముఁ గాచుకడఁకఁ ♦ గాదనఁ గానీ
యోగంబు విడిచి కాయము, పైఁ గీల్కొలుపంగ రాదు ♦ బాఢశ్రద్ధన్. 58

కం. అనిలాయామాదిక మో, యనఘ ! సమాధికిని నంగ ♦ మాట నలుపుచోఁ
దనువు జరాదులఁ గనకుం, డినమాత్రనె యద్ది యగునె ! ♦ నిత్యముచెపుమా!

కం. కాన నడుమఁ గనుపించెడి, యీాసిద్ధ్వర ఫలము నమ్మి ♦ కెంతయుశ్రద్ధన్
మానసమున నన్నె నిలిపి, స్వానందము గనఁగఁదగు స ♦ మాధిస్థితుఁడై.

కం. నన్నాశ్రయించి పెరతలఁ, పున్నిగుడఁగనీక యోగ ♦ ముం బూనిన వా
ని న్నిష్ఫురాంతరాయము, లెన్నండు గలంప వాతఁ ♦ డెనయు స్వసుఖమున్.

వ. అని కృష్ణుండు నుడివెనని శుకమహర్షి వచించె. 62

ఇది యష్టావింశాధ్యాయము - సమాప్తము.

ఏ కో న త్రిం శా ధ్యా య ము

కం. భక్తులను బరీక్షింపఁగ, యుక్తంబ యొ ! నిన్ను విడిచి ♦ యొకనిముసంబున్
శక్తులయొ నిలువఁగా న, వ్యక్తాంతరపథవిహార ! హరిహరనాథా ! 1

వ. [1] దేవా ! యవధరింపుము. శ్రీ శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లనియె. అట్లు భక్తపాలన బద్ధకంకణుండైన శ్రీకృష్ణుండు విసుపులేక మాటిమాటికి మృదుమధుర వచనముల బోధించుచుండ నుద్ధవుం డెంతయు నలరి యిట్లనె. 2

---

1 28-9-1946 అధ్యాయ ప్రారంభము

కం. అవశీకృత మానసులకు, నివులం దుష్కరమ యవుఁజు ♦ మీ యేతద్యో
గ విధానముగాన వచిం,పవె సులభమ్ముగను సిద్ధిఁ ♦ బడయు తెఱంగున్. 3

కం. తలఁచుగ యోగులు మానస, మరికట్టఁగలేక శ్రమము ♦ లందుచునుంటం
బరికించుచుందుఁ గడు దు, స్తరముగదే యిద్ది యోగి ♦ జనతాభినుతా! 4

శా. సారాసారవివేక పేశలులు హం ♦ సశ్రేష్ఠు లత్యంత భ
క్త్యారూఢిన్ భవదంఘ్రి సారస మరం ♦ దాసారపానోదిత
స్ఫారానంద వశంవదాత్ములయి యు ♦ ష్మన్మాయకుం జిక్కఁగాఁ
బో రెన్నండు శ్రితాభిరక్షణ! మహాం ♦ భోజాతపత్రేక్షణా! 5

కం. కొందఱు యోగుల మంచుం, గొందఱు కర్మఠులమనుచుఁ ♦ గుల్లుచుఁ గర్వ
స్పందితమతులై నిన్నెడఁ,దం దలఁపక కూలిపోయె ♦ దరు నీమాయన్. 6

ఉ. ఏమివిచిత్ర? మచ్యుత! త్వ ♦ దేకమనస్కుల కాత్మసాత్త్వముం
బ్రేముడి నీవొసర్చుట! వి ♦ రించి సురేంద్ర కిరీటకోటి ర
త్నామల కాంతిపూరిత మ ♦ హారజతోజ్జ్వల పాదపీఠికా
స్వామివి తోడుల ట్లరయు ♦ వా? మును గోఁతుల గొండముచ్చులన్? 7

మ. సకలాత్మా! సకలాప్తబంధు! సకలే ♦ శా! యాశ్రితేష్టార్థముల్
సకలం బిచ్చెడి నిన్ గృతజ్ఞుఁడెవఁ డెం ♦ చంబోక వర్జించెడిన్?
బ్రకటైశ్వర్యములొండ ముక్తియొడవన్ ♦ వాఁఛించు నెవ్వండు వే
ఱొకదైవంబు? త్వదంఘ్రిధూళి భజనో ♦ ద్యోగంబ చాలుంగదే. 8

మ. వెలి నాచార్యుఁడవౌచు సంశయముల ♦ న్విచ్ఛిన్నముంజేసి లో
వలఁ జిద్రూపుఁడవౌచు వాసనల వి ♦ ధ్వంసంబు గావించి మా
కెలమిం గూర్చి వెలార్చినాఁడవు స్వకీ ♦ యేద్ధ స్వరూపంబు ని
మ్ముల బ్రహ్మాయువు మన్న నీ ఋణము మే ♦ ముం దీర్పలే మీశ్వరా! ♦

మత్త. ఇత్తెఱంగున శిష్యుఁ డుద్ధవుఁ డిద్ధభక్తిని బల్కనం
చుత్తరానుతుతోడ శ్రీశుక ♦ యోగిసత్తముఁ డాదరం
బొత్తకింప వచించి యిట్లను ♦ నో నృపాగ్రణి! విస్మిత
చ్చిత్తముం గరఁగించు మాటల ♦ చే మృదుస్మిత వక్త్రుఁడై. 10

ఆ. ఈశ్వరేశ్వరుఁడు గృహీతమూర్తిత్రయుం,డాత్మశక్తి జగతి ♦ నాడు వాఁడు
వారిజాక్షుఁడు భగ♦వానుండు కృష్ణుండు,పలికె నెట్లు ప్రేమ♦భాషణముల.

—* శ్రీకృష్ణుండు ఉద్ధవునకు పరమ భక్తియోగము సంగ్రహముగా నుడువుట *—

ఆ. బిడ్డ! శ్రద్ధతోడ ♦ వినుము నిశ్శ్రేయస,దాయకముల నాదు♦ధర్మములను,
వాని నాచరించి♦ మానవుండు సుమర్త్య,యంబు భవముదాఁటు♦నశ్రమమున.

కళ. మెల్లగ నన్నె స్మరించుచు, నెల్లపనులు నాకొఱకె ప♦హించుచుఁ దనదౌ
నుల్లము బుద్ధిని మత్పద,పల్లవముల నిల్పి సల్ప♦వలె ధర్మములన్. 13

ఆ. అస్మదీయ భక్త ♦ లగు సాధువులుగల, పుణ్యదేశములకుఁ ♦ బోవలయును
వరసురాసురులను ♦ వరలిన భక్తుల,కృత్య వితతి ననుస♦రింపవలయు. 14

తే. ఏకతంబైనఁ బెక్కండ్ర♦నెనసియైన,
నృత్తగీత వాద్యములతో ♦ నృపమహోప
చారములతోడ నాసేవ ♦ సలుపవలయుఁ
బర్వ యాత్రా మహోత్స వా ♦ వసరములను. 15

కం. అమలమతివై నిఖిలభూ,తములందున్ స్వాత్మయందుఁ ♦ దద్గగనముచం
దము బహిరంతరపావృతు,నమేయు నను జూచుచుండ♦నగు నెల్లపుడున్.

ఉ. ఈ విధి జ్ఞానసారము గ్ర♦హించి సమస్త చరాచరంబు మ
ద్భావమునం గనుంగొనుచు ♦ బ్రాహ్మణ పుల్కసులందు స్తేన వి
ద్యావిదులందు వహ్నికణ ♦ తామరసాప్తులయందుఁ గ్రూరసా
ధ్వావళియందుఁ దుల్యదృశుఁ ♦ డౌ నతఁడేనుమి పండితుండనన్. 17

కం. నరుల న్మద్భావముతోఁ, బరికించెడి భక్తునకును ♦ స్పర్ధాసూయా
దురహంకారాదులు న, త్వరము నశించెడిని దేవ ♦ భాగ తనూజా! 18

ఉ. ఈతఁడు నీచుఁ డుత్తముఁడ ♦ నే ననుదైహికదృష్టి వీడి వ్రీ
డాతురతల్ త్యజించి, పరి ♦ హాసము లుద్ధతిఁజేయునేని సం
గాతిదళంబుఁబాసి, శుని ♦ గార్దభ పుల్కసముఖ్యభూతసం
ఘాతము బ్రహ్మబుద్ధిఁ గని ♦ వ్రాల్కఁబడి దండము వెట్టఁగాఁ దగున్. 19

కం. ఎందాఁక సర్వభూతము, లందు న్మద్భావ ముదయ ♦ మందదొ మదిలో
నందాఁకఁ ద్రిశుద్ధిగ నీ, చందము సమదృష్టి నన్నుఁ ♦ జను నర్చింపన్. 20

తే. ఆశ్వచాండాల గోఖరా ♦ ద్యర్చన మిటు
సేయ నీశ్వరబుద్ధితో ♦ స్థిరపడెడిని
నంతయును బ్రహ్మమనుభావ ♦ మంత బంధ
వితతి సడలును సర్వోప ♦ రతియొలర్చు. 21

కం. కల వెన్నియే నుపాయం, బులు కానీ సర్వభూత ♦ ములు మద్భావం
బెలయించి త్రిశుద్ధిగఁ దా, మెలఁగుట నామతమున న్స ♦ మీచీనముగన్.

కం. సుమతీ! మద్ధర్మ, క్రమమున నణుమాత్రమైనఁ ♦ గలుగదు ప్రత్యూ
హ, మకామున కేతద్ధర్మము నిర్గుణముగను నేన ♦ రచియించితిఁజూ. 23

తే. లోకమున నిరర్థకమగుఁ ♦ గాక దానిఁ
బరుఁడనగు నాకు నిష్కామ ♦ నిరతుఁడగుచు
నర్పణము సేయ నదె మదీ ♦ యమగుధర్మ
మగును దానిచేఁగూడ నే ♦ నలరుచుందు. 24

వ. ఎట్లన లోకంబున భయశోకాదులచేఁ బలాయనాక్రందనాదులు నిరర్థ
యాసకరంబులే కాని యవియు మదర్థం బనుసంధింపంబడునేని ఫలంబు
లభించెడిని. 25

కం. అమృతము వినాశి యగు నీ
మనుష్యదేహమున సుగుణ ♦ మండన! సత్యుం
డును నమృతుఁడు నగు నన్నుం
గనుఁగొనుటయె తెలివిచదురు ♦ ఘనబుద్ధులకున్. 26

తే. నాయనా! యుద్ధవా! చెప్పి ♦ నాఁడ నీకు
బ్రహ్మవాదమ్ము కొంత సం ♦ గ్రహపఱిచియుఁ
గొంత విస్తరించియును పె ♦ క్కు విధములుగ
సుమతి! యిది వేల్పులకును దు ♦ ర్గమము సూవె. 27

కం. స్పష్టమగు యుక్తితతితో, నిష్టమ్మగు జ్ఞానయోగ ♦ మెన్నిరయి గతులం
దుష్టిగ నుడివితి నిది విన, నష్టద్వావరులు ముక్తి ♦ నాథులుగారే? 28

కం. నీయడిగిన ప్రశ్నంబుల, నాయుత్తరములను విన న ♦ నాతన మఖిలా
మ్నాయాతిగమ్యమైన యప్రమేయ పరబ్రహ్మ మధిగ ♦ మింతురు మనుజుల్.

ఆ. ఎవఁడు పుష్కలముగ ♦ నిద్దాని మద్భక్తజనుల కొసఁగునో ప్ర ♦ శంసనీయ
భక్తితోడ నట్టి ♦ బ్రహ్మోపదేష్టకుఁ, గోరి నన్ను నిచ్చి ♦ కొందు నేన. 30

కం. పరమపవిత్రము శుచి యీ
యురుబోధము సతముఁ జదివి ♦ యుచ్చైర్ధ్వని నా
పురుషుండు జ్ఞానదీపం
కరమున ననుఁజూపి సేయు ♦ క్షోణిఁ బ్రయతమున్. 31

కం. ఎవఁ డవ్యగ్రుఁడు శ్రద్ధాళువునయి యిద్దాని విని ని ♦ లుపునో మది వాఁ
డవిరళభక్తిని నావయిఁ, దవిలిచి వృథు కర్మబంధ ♦ తతినిఁ దొలఁగున్. 32

ఉ. నాయన! యుద్ధవా! తెలిసె ♦ నా? యిపుడెట్టిదొ బ్రహ్మవస్తు వా
ప్యాయముగాఁగ వింటివిగ ♦ దా? మదుదీరిత మెల్ల శోకముం
బాయఁగ, నాత్మదేహముల ♦ ద్వైతమడంగెనె? యింక దీనిఁ బా
రాయణముం బొనర్పు మహా♦దగ్రణి! నీకు శుభంబు బ్రాఁతిరేఁ! 33

చం. వినవలె నన్ను యిచ్చ్రవభ ♦ వింపనివానికి భక్తిలేని మూ
తనికిని దుర్వినీతునకి ♦ దంభముగల్గినవానికిన్ శఠా
త్మునికిని నాస్తికత్వమున ♦ దోఁకడివానికి సేతపక్షమున్
వినిచెదవేమొ? కూడ దిది ♦ వెజ్జికి వేఁడువిధానలుగాదకే 34

కం. ఈ దోషంబులఁ బాసిన, వేదవిమసకుం బ్రియునకు ♦ విమలాత్మునకున్
సాదరమున నుడువుము శ్రీ, పాదజులకు భక్తియున్న ♦ వారికిఁ గూడన్. 35

కం. జిజ్ఞాసువైన సాత్వతుఁ, డీజ్ఞానము విన్న పిదప ♦ నెదివినఁ గోరున్
అజ్ఞఁడును సుధాసారా, భిజ్ఞుండయి తలచునట్టి ♦ పెరరసమూనన్. 36

వ. కర్మ వార్తా యోగదండనీతి జ్ఞానంబులం గల చతుర్విధపురుషార్థంబులు నరులకు నేన యున నుద్ధవుండు స్వామీ! వీనిని విభజించి తెలుపుఁడన భగవానుం డిట్లనియె. కర్మంబున ధర్మంబును, వార్తయందు నర్థంబు, యోగదండనీతులంగల యణిమాది సిద్ధైశ్వర్యరూప కామంబును, జ్ఞానంబున మోక్షంబును నేన యని యెఱింగి 37

తే. మానవుండు సమస్త క ♦ ర్మములు వదలి
నాకు నాత్మార్పణంబు గా ♦ వర్చునేని,
తనివిసెంది వానికి నమృ ♦ తత్వ మిచ్చు
కొఱకు నాత్మైక్యమొనరించు ♦ కొందునయ్య. 38

వ. ఉద్ధవా! ఇఁక నీకు బోధింపవలసినది లేదు. ఇటనుండి బదరీవనమునకరుగు మనుచు శ్రీకృష్ణుండు పలికెనని శ్రీ శుకమహర్షి నరేంద్రునితో నుడివి మఱియు నిట్లనియె. 39

- ఉద్ధవుఁడు శ్రీకృష్ణుని వీడ్కొని చనుట -

కం. ఆ కైవడి సర్వజ్ఞుఁడు, వైకుంఠుఁడు జ్ఞానయోగ ♦ పథములఁ గారు
ణ్యాకలిత మానసుండై, వాకొనఁ గర్ణములఁ ద్రావి ♦ వచనామృతమున్

కం. నిర్భర పూర్ణానందా, విర్భావాన్వవశుఁ డశ్రు ♦ వికలాక్షుఁడు ప్రా
దుర్భూత పులకుఁడుం గళ, గర్భ స్తంభితవచనుఁడు ♦ కంపితతనుఁడున్ 41

తే. అపుడు నుద్ధవుం డవలఁ గొం ♦ తవడి కెట్లొ
ప్రణయ భారావఘూర్ణిత ♦ స్వాంత మొయ్యొ
నొయ్యనం జేర్చికొని దిట ♦ వ్రాసఁ గడఁగె
సద్గురు వియోగ మెరియించు ♦ ఛాత్రవరుల. 42

వ. అంతం గొంతతడవునకుఁ బ్రకృతిస్థుండై యుద్ధవుండు భక్తిశ్రద్ధాబద్ధుం డగుచుఁ బ్రయ్యంతవీథీ విహారణమ్ములగు నద్దేవుచరణమ్ములకు దండవత్ప్రణామమ్ము లాచరించి మాటిమాటికిఁ దదంగుళీపల్లవంబులఁ గంటనద్దికొనుచుఁ దత్పదాబ్జగంధము నాఘ్రాణించుచుఁ దత్పదంబులం దనకరతలంబులం బుణుకుచుఁ దదంగుష్ఠాగ్రంబుఁ జుంబించుచుఁ దద్రజోలేశంబుఁ దనయుపఘనంబుల నలందుకొనుచుఁ దత్పాదంబులఁ దనశిరోముఖ నేత్ర గండ కంఠవక్షోభాగంబులచే స్పృశించుకొనుచుఁ గొంతవడి యున్మత్తుం బోలెఁ గ్రీడించి యవ్వలఁ దృప్తిదీఱఁ బాదసంవాహనం బాచరించి యంత నిటలతట ఘటితాంజలిపుటుఁడై యిటులనియె. 43

సీ. [1]ఈపదాబ్జముగదే ♦ కృత్స్న వేదశిరోజి,రమ్ముల ఘుల్లలా ♦ రవము సేయు
నీపదాబ్జముగదే ♦ పాపభూయిష్ఠ సం,సారామయమ్మును ♦ జక్కడంచు
నీపదాబ్జముగదే ♦ హృద్ధ్యానరత మునీం,ద్రాజ్ఞాన తిమిరంబు ♦ నంటఁద్రోలు
నీపదాబ్జముగదే ♦ యిందిరాసుందరీ, మణి దేహతాపంబు ♦ మాయఁజేయు

తే. నీపదాబ్జమ్ముగదె రాక్ష ♦ సేశ్వరుండు
బలిమహేచ్ఛుండు వినయత ♦ త్పరతఁ గడిగి
యర్చలొనరింపఁ గార్త్యర్థ్య ♦ మండఁ జేసె
నద్దినేఁడు నాకబ్బెఁగా ♦ హరిముకుంద. 44

సీ. ఈ పదంబులు స్పృశి ♦ యింపఁగా శకటదా,నవుఁ డేసదాచార ♦ మవధరించె
నీ పదంబులు నటి ♦ యింపఁగా ఫణముల,భోగి యేపుట్టకుఁ ♦ బూజసేసె
నీ పదంబులు స్వాకు ♦ చోపరి విహరింపఁ,గాఁ గుబ్జ యేదాన ♦ గరిమఁబూనె
నీపదంబులు తమ్మిఁ ♦ ద్రోపాడఁగఁ గుబేర,తనయు లేమానవ్ర ♦ తమ్ము వట్టి

తే. రీపదంబులు మెట్టఁగా ♦ నీవ పాద,పం బచలవృత్తిమై బహు ♦ వత్సరములు
నిలిచి యేమిసీర్ష్యతపంబు ♦ నిమ్మసలిపె, నవ్వి నీదయ నేఁడు నా ♦ కబ్బె దేవ!

తే. స్వామి! త్వత్సన్నిధాన ప్ర ♦ భావమునన
నాదు మోహాంధకారంబు ♦ నాశమయ్యె
నుండునే! విభావసుచెంత ♦ నున్నవాని
కెన్నఁడే శీతతమములు ♦ కన్నతండ్రి! 46

(1) శంఖే ధన్వంతరౌ చంద్రే పుంస్యబ్జః క్లీబమంబుజమ్-యథాయోగ్యము గ్రాహ్యము.

క౦. కరుణాకర ! మద్హృన్మందిరమున వెలిఁగించి జ్ఞాన ♦ దీపము భృత్యుం
బరిరక్షించితి నినుఁగా, కొరుని గృతజ్ఞుఁ డెవఁడు శర ♦ ణొందుం దండ్రీ! 47

ఉ. అంధక వృష్ణి సాత్వత ద ♦ శార్హజ ముఖ్యులయందు స్నేహసం
బంధము నాత్మమాయఁ గను ♦ పట్టఁగఁ జేసితి సృష్టివృద్ధి, కా
దంధనబంధ మిప్డు దృఢ ♦ తాత్త్వికబోధ శితాసిధేనుకా
బంధురధారఁ ద్రుంచి ననుఁ ♦ బాలనసేసితి వైతి ధన్యుఁడన్. 48

విచిత్రవృత్తము. నమస్కారముల్ యో
గిమాన్యా ! భవత్పా
దమే నాకు దిక్కం
టి మన్నింపు నన్నున్. 49

మదరేఖావృత్తము. నీపాదాబ్జములందే
యే పొద్దున్ రతి నాకున్
దీపింపంగ నొనర్పన్
శ్రీపా ! వేఁడుదు నిన్నున్. 50

స్రగ్విణి॥ త్రొల్లి పార్థుండెటుల్ ♦ దోఁచ కయ్యాజిలో
డిల్లవోఁగా నను ♦ ష్ఠింప ధర్మంబు నీ
వల్లనం దెల్పిన ♦ ట్లాగమాంతంబు నా
కెల్ల బోధించి న ♦ న్నేలి తాత్మేశ్వరా ! 51

క౦. నీపాలఁబడిన నన్నున్, లోపాల గణింప కెడఁద ♦ లోపలఁగొని నా
తాపా లడంచినాఁడవు, గోపాలా ! మంగళాను ♦ గుణ గుణజాలా ! 52

కమలవిలసితము॥ అడిగిన విషయమె ♦ యడిగినఁగూడన్
గడువడిఁ గఱపితి ♦ కసరక తండ్రీ !
నుడివినయది మఱి ♦ నుడివిన సందే
ర్వడినది యభినవ ♦ వరరుచి కృష్ణా ! 53

ప్రమితాక్షరము॥ ప్రమితాక్షరంబు బహు ♦ భావమనో
జ్ఞము వేదసారము ప్ర ♦ శస్తకథా
ర్థము శిష్యతారకము ♦ తావకవా
క్యము నావశంబె కొని ♦ యాడ హరీ ! 54

నలిని॥ కలరెండజా తావకభ ♦ క్తశిఖామణు లీ
యిల వారల నేరని సా ♦ హృదభావముతోఁ
దిలకింపక నన్న దయా ♦ దృతిఁ జేల్చితి నా
తొలివున్న మదేమొ త్రయీ ♦ నుత పాదయుగా ! 55

ప్రహర్షిణి ॥ ధన్యుండన్ భళిభళి ♦ ధన్యుఁడ న్నకుందా !
అన్యాసాధ్యమయిన ♦ యాత్మవిద్య గంటిన్
మాన్యుల్ పొందెడి వర ♦ మస్థితి న్వహింతున్
ధన్యుండ న్నిజముగ ♦ ధన్యుఁడ న్మహాత్మా ! 56

చం. అని యిటు లుద్ధవుండు విన ♦ యమ్మున వేఁడి నమస్కరింపఁగా
విని యరవిందలోచనుఁడు ♦ ప్రేముడి నిట్లను వత్స ! నీవిఁకం
జను బదరీవనస్థ మతి ♦ శాంతము పావన మస్మదాశ్రమం
బునకు ననుజ్ఞ యిచ్చితిని ♦ బో యిఁక సంశయ మంద నేటికిన్ ? 57

కం. కల దటఁగను మత్పాదా, మలతీర్థోత్తుంగ భంగ ♦ మంగళరంగన్
గలుషస్మయభంగన్ము, త్కలి వేణ్యవరాంగఁ బావ ♦ నాంగన్ గంగన్. 58

కం. దర్శనమాత్రంబున నఘ, కర్శన మొనరించుఁజుమ్మి ♦ గంగ తదీయ
స్పర్శనమునఁ గలఫలము వి, మర్శింపఁగ లేము పెక్కు ♦ మాట లిఁకేలా ? 59

వ. అట్టి యలకనందాభిఖ్య గంగం గన్నతోడన నమస్కరించి 60

సీ. కదుభక్తిగంగ ! గం ♦ గా ! యుంచు స్మరియించి,
గంగాభిముఖముగాఁ ♦ గదలిపోయి
నాభిమాత్రజలమ్ము ♦ న న్నిల్చి సిగరెండు
వలఁకులందగఁ దల ♦ వంచి మూఁడు
మార్లు మునిఁగి యాచ ♦ మన మొనర్చి శిఖను
ముడివైచి లాగిపో ♦ విడిచియార్పు
సంకల్ప మొనరించి ♦ సరిగ "హిరణ్యశృం
గ"మ్మను వరుణసూ ♦ క్తము జపించి

తే. మార్జనమ్ము "నాపోహిష్ఠ"... ♦ మంత్రముల న
మర "ఋతంచ" యనెడు నఘ ♦ మర్షణమునఁ
దానముం జేసి దేవాది ♦ తర్పణమ్ము
లాచరింపుమా ! దేవభా ♦ గాత్మజన్మ ! 61

కం. అంతట నారలు గట్టుము, చింతలుడిగి వన్యములను ♦ సేవింపుము నీ
స్వాంతమ్మున ద్వంద్వములకు, నుంతయుఁ దావీయఁబోకు ♦ సుభగచరిత్రా !

కం. శాంతుఁడవై విషయులకుని, యంతవునై! యుండవలయు ♦ నాత్మానుభవా
శ్రాంత సుఖుఁడవై మదిభా, వింతె మదుక్తముల జ్ఞాన ♦ విజ్ఞానములన్. 63

ఉ. చిక్కలమారి డెందమును ♦ జిందులుద్రొక్కఁగనీక, బుద్ధిచిం
జిక్కఁగబట్టు, నానుడులు ♦ చింతన సేయుము, నాయెడ న్మదిన్

వాక్కునుగట్టివేయు, మిఁక ♦ నాడగు ధర్మము నాచరింపు మీ
షక్క మెలంగ నీత్రిగుణ ♦ పద్ధతి దాఁటఁగ నొక్కలెక్కయే? 64

వ. అని భగవంతుం డాడెనంచుఁ బలుక పేరి జోగిరతన మానతిచ్చి యవ్వల నించుకతడవాగి క్రమ్మఱ నిట్టులనియె. ఉత్తరపట్టీ! యట్టులాచుట్టువాలు దొర వాక్రువ్వ నానెట్టికసీల కేలుజోడించి ముమ్మాఱాకని వేల్పునకు నెట్టుకొనివచ్చు బత్తిం జుట్టివచ్చి జాఁగిలపడి జాలువారు కన్నీటివెల్లువల పెల్లున నడుగులఁ గడిగి తుంటరిజంటల గెంటిన దంటయయ్యు నావుసు మనియె. అప్పుడు భగవానుం డూఱడించి హస్తమస్తకయోగంబున నాదరించి యభయమిచ్చి తనశ్రీపాదుకల నొసంగి శుభంబు కలుగఁ బొమ్మన నవ్వాని నమ్మహాభాగవతుండు మహాప్రసాదంబనుచు స్వీకరించి కంటనద్దుకొని యాఁదల దాల్చి భరతుండుంబోలె నట్టకేని సుదుస్త్యజ స్నేహవియోగబాధ సహించి పునఃపునఃప్రదక్షిణ నమస్కారాదులఁ గావించుచుఁ దుదకు మనంబు బిగ్గపట్టి యుల్లనం జనుచు మాటిమాటికి వెనుదిరిగి చూచుచుఁ గరంబుల మొగిడించుచు నవల శిరమ్ము వాల్చుచు నంతవీక్షణమ్ముల నెఱఁగుచు నంతట నెందంబున వందనంబు సలుపుచుఁ గృష్ణుంబాసి కతిపయప్రయాణంబులం జనుచు మార్గమధ్యంబునం గొన్ని దినంబులకు వాసుదేవుండు ప్రభాసంబున కరుదెంచెననివిని నెమ్మది నరికట్ట నేరక యద్దేవుం జూచువేడ్కఁ గ్రమ్మరి యరుదెంచి యట నిజకులనాశం బెఱింగి భగవంతుండాసి నమస్కరించి యుపుడ చనుదెంచిన మైత్రేయు నితోఁ గూడి మరల భగవదుక్త తత్త్వరహస్యం బెఱింగి సంతుష్టుండై యావల బదరికావనంబున కరిగి జగద్బంధూపదిష్ట ప్రకారంబునఁ దపంబు సేసి హరిగతిం బొందె. 65

తే. ఏతదానందజలధి సం ♦ భృతము జ్ఞాన
పావనామృతంబు ముకుంద ♦ భాషితంబు
శ్రద్ధతోడ నించుకయేని ♦ త్రావువాఁడు
ముక్తికాంతామణీ మనో ♦ మోహనుండు. 66

వ. అని శ్రీశుకమహర్షి వచించి ధ్యాననిమీలితాక్షుండై కొండొకతడవుండి

కం. శ్రీకృష్ణా! యుద్ధవు నొక, సాకుగఁ బెట్టుకొని వేద ♦ సారామృతముం
బైకిం దీసితె విబుధా, నీకము సాకం దలంచి ♦ నీ కివె జోతల్! 68

తన్వి. తుమ్మెద నూనమ్ములఁగల మధుబిం ♦ దుల్ గొనునట్టుల శ్రుతివిలసజ్జ్ఞా
నమ్ము నివృత్త్యధ్వగులకు భవభీ ♦ నాశము సేయఁగ, మరణజరా ఖా

రమ్ము ప్రవృత్త్యధ్వగులకుఁ దలఁగక ♦ దచ్చి సముద్రము సుధఁగొని యీవే
కమ్మఁగఁ ద్రావక బురుషవర! త్రయీ♦కర్త! సనాతన! కొనుమి వెజోతల్.

వ. అని శ్రీశుకుండు భగవంతుని ధ్యానించెనని సూతుండు శౌనకాదులతోఁ
జెప్పెను. 70

ఇది యేకోనత్రింశాధ్యాయము - సమాప్తము

త్రింశాధ్యాయము

పడుచుఁ లేచుచుఁ బసిబాలుఁడు నడక నేర్చునట్టు ♦ లు భవన్మాయం
బడుచుఁ లేచుచు నెఱుఁగవ, నడుగిడెదము నీదుకరుణ ♦ హరిహరనాథా! 1

వ. [1]దేవా! యవధరింపుము. సూతుండు శౌనకాదులతో నిట్లనియె. శ్రీశుక
యోగీంద్రుండు ధ్యానము చాలించియుండ శ్రీపరీక్షిన్నరేంద్రుం డమ్మ
హాత్ముం జూచి 2

కం. ఉద్ధవుఁడు భక్తిభావసు, మిద్ధుఁడు బదరీవనమున ♦ కేగఁగ భూదే
వ్యుద్ధర్త కృష్ణుఁ డట నే, పద్ధతి నేమియొనరించె ♦ ద్వారకలోనన్. 3

కం. విప్రర్షివరేణ్య క్రో, ధ ప్రాప్తంబైన శాప ♦ తాపము యదువం
శప్రథ నడఁచెను సకలా,క్షిప్రియకర తనువు నేమి ♦ సేసెనొ హరియున్? 4

మా. ఎచ్చట లగ్నముచెందిన చూడ్కి మ్రు ♦ గేక్షణలు న్మరలింపఁగలే;
రెచ్చ్యగవిన్కి మానీషుల చిత్తము ♦ నేయది పాయక సొచ్చెడినో?
అచ్చవి సూరులనూక్తికి దేనిహొ ♦ యల్ నుతిసేయఁగఁగల్గునొ? వి
వ్వచ్చు రథస్థము దేనిఁగనన్ మృత ♦ పాళి సరూపతఁ గాంచెడినో? 5

వ. అట్టి శ్రీకృష్ణదేవు దివ్యమంగళవిగ్రహముంగూర్చి నుడువుమవ శ్రీ బాదరా
యణి భగవత్స్మరణపూర్వకంబుగా నిట్లనియె. 6

♦ శ్రీకృష్ణుండు యాదవులఁ బ్రభాసతీర్థంబున కరుగుమనుట ♦

కం. క్షమ కంపించుట దిగ్దాహము రవివరివేష మాది ♦ యయిన మహోత్పా
తములఁగని కృష్ణుఁడు యదూత్తములకునిట్లనియె దత్సు♦ధర్మాఖ్యసభన్. 7

ఉ. చూతురె వృష్ణులార! సు ♦ యశోధనులార! కనంబడు న్మహో
త్పాతము లంతకాశ్వగళ ♦ దామ హిరణ్మయ భూరికింకిణీ
జాత పరస్పరాభిహతి ♦ జాత పతత్స్ఫుట విస్ఫులింగ సం
కేతము, లార్యయాదవ ని ♦ కేతన భూచర మృత్యుదూతముల్. 8

---

[1] అధ్యాయ ప్రారంభము 29-9-1946.

చం. కలదుగదా మహీసుర శి ♦ ఖామణి కల్పిత ఘోరశాప మీ
కులమున, కద్దినేఁడు సమ ♦ కూడెను నట్టులు దోఁచుచున్న, దీ
స్థలమున నిల్వఁగూడ, దిఁక ♦ జాలము సేయక లెండు లెండు మీ
వలసిన వస్తువుల్ గొనుచు ♦ బంధు సుహృజ్జనులార! చయ్యనన్. 9

కం. ఈద్వారవతి విడిచి యోషి ద్వృద్ధులు బాలురెల్ల ♦ శీఘ్రంబున [1] శం
ఖద్వారమునకుఁ జనవలె నద్వైవిధ్యమతి నుచిత ♦ యానంబులపై. 10

కం ఈసర్వులతో నేమిటఁ,గాసి యరిగెదము పవిత్ర వాఃపూర మహో
ల్లాసమునకు శ్రేయస,వాసమునకుఁ బుణ్యవుం బ్ర ♦ భాసమ్మునకున్. 11

ఉ. అచ్చటఁ బశ్చిమాభిముఖ ♦ మై ప్రవహించు సరస్వతీనదీ
ప్రోచ్చలదంబుపూరముల ♦ మ్రొక్కి యథావిధి స్నానసత్క్రియల్
ప్రచ్చుఱ సల్పి పావనతఁ ♦ గ్రాలి యుపాసము పూని నిష్ఠమై
హృచ్చలనంబు లేక నిఖి ♦ లేశ్వరుఁ గొల్త మనేకభంగులన్. 12

ఉ. ప్రీతిగ దేవతార్చ లోన ♦ రింతము పిమ్మట బ్రహ్మగోత్రులన్
బూతచరిత్రుల న్నిగమ ♦ పుంజపవిత్రులఁ బూజసేసి గో
భూతిల భర్మచేల మణి ♦ భూషణ సింధుర సైంధవాలయా
ద్యాతత వస్తుదానము ల ♦ నల్పమతిం బొనరింత మచ్చటన్. 13

కం. బావ లట శాంతికర్మక, లావమ్ము లొనర్తు రవ్వ ♦ ల నరిష్టమ్ముల్
ప్రాపింపవు మనలఁ, బిదప, గోపూజ లొనర్తము యదు ♦ కుంజరులారా! 14

కం. దేవద్విజ గోపూజల,చే వివిధారిష్టములు న ♦ శించునని ప్రజల్
భావింతురు లెండో మృదు, భావులు! మన మరుగుదము ప్ర ♦ భాసంబునకున్.

వ. అనెడి గరుడగమను నొడువులకు యదుకులభవు లొడఁబడి రంగచ్చతురంగంబులతో వివిధసాధనంబులతో సమస్తవస్తువిస్తారసంధానిత నానా నూన యానంబులతో నపార పారావారము నౌకానీకంబుల నుదాత్త చిత్తంబుల నుత్తరించి పవిత్ర ప్రభాసక్షేత్రంబున కరిగి సరగ భక్తియుక్తులై ప్రవర్తిల్లి భగవదాదిష్ట శిష్టవిధానంబున సముచిత కార్యము లనివార్యముగ నాచరించిరి. తదనంతరంబు దైవప్రేరితులై. 16

-* యాదవులు సురాపానముచేసి కలహించి మడియుట *-

ఆ. మాఱుపలుకువారి ♦ మాఱుకొనుచుఁ గిన్క, మాఱులిచ్చి పెక్కు ♦ మాఱులుగడ
మారులాడియదుకు ♦ మారులుమైరేయ, మారగించిరిమన ♦ మారసవుడు.

(1) వావిళ్ళప్రతిలో శంఖద్వారం ప్రజంత్వితః అని యుండ దొంబైప్రతిలో "శంఖోద్ధారం" అని కలదు.

కం. చిత్తంబులు చాంచల్యా, యుత్తంబులు భాషితంబు ♦ లసుహృద్విధి సం
వృత్తంబులు నేత్రంబుల, మొత్తంబులు వహ్నికణచ ♦ యావిత్తంబుల్. 18

వ. కావుటం జేసి యాదవులు సురాపానపారవశ్యంబునం దారతమ్యజ్ఞాన శూన్యులై యన్యోన్యావహాస్య వ్యాహారవ్యాపారంబులకుం దొడంగిరి. 19

కం. 'మాధవకమనుండ నగుట,మాధవకమనుండ' ననెదె? ♦ మందా! యనఁగా
'సాధుహాలిప్రియుఁడ నగుట,సాధుహాలిప్రియుఁడ' నంచుఁ ♦ జాటవె నీవుక్.

కం. అని యెదిరి పొడువ నాతం,డనె నేమాధవకమనుఁడ ♦ నటరా! వెడఁగా!
విను సరిగ నేమధుప్రియుఁ,డను వాఁడో మధువిరోధి ♦ డంబము లేలా! 21

వ. అని యొండొరులు పొసఁగియుఁ బొసఁగని నిలుకడ లేని వెఱ్ఱిమాటలతో వాగ్వాదమున నుపక్రమించి యొక్కెడ విక్రమింప మఱొక్కయెడ గుంపులో. 22

సీ. వరుణాత్మజకు నాకుఁ ♦ బట్టి యీరే యనఁ
గాడంబరియె నీకుఁ ♦ గతి యనె నొకఁ
డిప్పపువ్వులకల్లు ♦ నిప్పింపరే యన్న
నారెపువ్వులదె నీ ♦ కనియె నొక్కఁ
డివక పక్వేక్షుశీ ♦ ధువు నిమ్మన నొకండు
పశువ! నీకాయాస ♦ వమ్మె యనియె
గోస్తనీరసము నా ♦ కుం దేరె యన ఖర
జగల పిష్టము ద్రింకఁ ♦ జనుమనె నొకఁ

తే. డేమిరా హాస్యమాడెద ♦ వింతయేని
నన్నెఱుంగవా? యొక గ్రుద్దు ♦ నకె వగుల్పఁ
గలరబమ్మగుడ్డు నన ని ♦ క్కముగ నీవు
గడుసరివె వుల్లెయాకును ♦ బొడువఁగలవు. 23

వ. అనుచు నొకళ్లొకళ్లు కవ్వించుకొని యిర్ష్యాగులై యావల దొమ్మికిం గడంగఁజొచ్చిరి. మఱొక్క మూకలో . 24

కం. గిరగిర గిరగిర గిరగిర, దిరిగెద రిదివలదు కనులు ♦ దిరుగు ననఁగ నొ
క్కరుఁ డతనియడుగుల నొడిసి,కరములఁగొని జరజరజర♦కడువడిఁదివియన్

ఆ. ఊరకున్న వాని ♦ నూరకుక్కం బోలె, నోరఁదిగువ నేమి ♦ నోరఁ బడెర
యోరితులువ! నేన♦యోరిమివిడనిన్న, యో! రణమునఁదినదె!♦యోరణమ్ము.

వ. అని యొండొరు లట్టె రెట్టలు పట్టుకొని రెట్టించుకొని మగతనమ్ములు ప్రకమ్మరించుకొనుచుఁ గుమ్మరింపులకుం గ్రమ్ముకొని కుమ్మెలువోవఁ గుమ్ముకొనుచు సొమ్మసిలి యమ్మైయుమ్మడియుందొడంగిరి. 27

ఆ. ఇట్లు వెఱ్ఱిగొల్ల ♦ లింతలంతలవారు, కొన్ని తావులందుఁ గూలుచుండ
రాచకొలమునందు ♦ రగులుకొనియె వైర, మెపుడు పొరుపలుకు ♦ పృథగఁ బోదు

సీ. నీయూర్పు నావయి ♦ నిం బొల్చె నంచు నీ, పృష్ఠంబుఁ జూపె దే? ♦ పేల! యంచు
నీ వేల నాఁ గేవ ♦ నిగిడింతు చూవంచు, నీమోముఁ బిసాసె ♦ నెగడు నంచు
నీపల్లు గ్రక్కుచుం ♦ డెదు విషమ్ము నటంచు, నీనోరు ఘ్రాతి ♦ కం ♦ థిలమటంచు
నీ నడవడి గర్వ ♦ ణీయంబటంచు నీ, యాలోచనకుఁ గీడె ♦ యవధియంచు

ఆ. తండ్రికొడుకు లన్న ♦ దమ్ములు సేవ్యసే
వకులు పెద్దపిన్న ♦ లకట! యొండొ
రులు ప్రియాప్తులెల్ల ♦ రుచు నెమ్మదులలోన
నొకరిఁ జూచి యొక్క ♦ రోర్వరైరి. 29

వ. అట్టి యిక్కట్టువుట్టి గిట్టని కాలంబున గతమన్యుండైన కృతవర్మ 30

ఉ. నివ్వలు రాలఁగా నరుణ ♦ నేత్రముల న్మిడి గ్రేల మీసముల్
ద్రివ్వుచు సేన కీశ్వరుఁడ ♦ నేనిటనుండఁగ నాకొకింతయుం
జెప్పక చావసాఁగి రికఁ ♦ జెచ్చెరఁ బీన్గులుగొంతు గోయరే
చెప్పితిశిక్ష, నావలుకు ♦ సేయనివారల శిక్షసేయుమా. 31

కం. అనుచు నెదుటఁగల యుయూ, రునిఁ గనుచుం గ్రేల వాఁడు ♦ రోషించి మహా
ధ్వనిగా నవ్వుచు నీయా, జ్ఞను సేనా చేయవలయు ♦ జాల్మ్యుఁడ! వశునా! 32

శా. సేనానాథుఁడు మున్ను నిద్రితులనా! ♦ చెండాడెఁ జీ! చీ! మఱి
చ్చో నేఁడీవిగ తాసులం దునుముమం ♦ చుం జెప్పుచున్నాఁడుగా
యానే? యిద్ది పరాక్రమంబె? కృతవ ♦ ర్మా! యీదెసం జూడు మీ
శైనేయుం డటువించునుండఁగనె యీ ♦ శౌర్యప్రలాపంబులా? 33

మ. అనుచో నాయనిరుద్ధుఁ డార్చుచు పహా ♦ వ్వా! సాత్యకి ప్రౌఢి నే
ము నిరీక్షించుచునుండ లేదటర! మా ♦ భూరిశ్రవుం డాఁకి చే
సిన యాపోరిత, మాధరం దొరఁగు, టా ♦ శ్వేతాశ్వసాహాయ్య మా
యనికిం బాసినవానిఁ జంపుట; మహా ♦ త్మా! సాత్యకీ! దండముల్. 34

మ. అనుచు న్నవ్వుచునుండ లోహితముఖుం ♦ డై లేచి శైనేయుఁ డే
మును విన్నారము బాణుతోడఁ గలహం ♦ బుల్ దాను మున్ జేసి రే
డ్చినయేడ్పెల్లను, సాంబుఁ డాయుదనునం ♦ జేసెం గడుఁ జాయ, మం
దును విన్నారము పూలదెబ్బలకె శ ♦ త్రుల్ సచ్చుటల్ మన్మథా! 35

మ. అనఁ బ్రద్యుమ్నుఁడు ప్రోద్యతాయుధకరుం ♦ డై మండి యీపిల్లకా
కిని సాంబుం గడుఁ బెద్దఁ జేసి ఛళిరే! కీర్తింతు, పీకుంత నీ

పుడు లేకుండిన మాకిఁకం గతులు లే ♦ వో! రాజ్యముల్ పోవునో?
అనదా! నోరునుమూయఁజేసెద మదీ ♦ య క్రూరఖడ్గాహతిన్. 36

మ. అనఁగా సాంబుఁడు, వృద్ధవంచకము శౌ ♦ ర్యాటోపముల్ శంబరున్
వనితానుప్లవుఁడై వధించుటలు సే ♦ బాన్! మా చెవుల్ సోఁకవో?
యన దంతంబులు ఘట్ఘటంగొఱికి తీ ♦ క్ష్ణాలోకముల్ వర్వఁజే
సి నటద్భ్రూకుటియై ఖరాసిఁ గొని లే ♦ చె న్మారుఁ డుగ్రాకృతిన్. 37

కం. అదిగని సాంబుఁడు కోపో, న్మదితుండై మండలాగ్ర ♦ మండితకరుఁడై
కదిసె నవు డందఱార్చుచు, గదాది సాధనము లూని ♦ కడఁగిరిపోరన్. 38

వ. ఇట్లు దైవచోదితులై పూర్వస్నేహ గౌరవ భక్తివినయ వాత్సల్యాదిభావంబు లుజ్జగించి బ్రాహ్మణశాపవశంబున జాతమత్సరులై ప్రద్యుమ్నసాంబులు, నక్రూరకృతవర్మలు, ననిరుద్ధసాత్యకులు, సుభద్రసంగ్రామజితులు సుమిత్రసురథులు, [1] సుచారుగదులు ద్వంద్వయుద్ధములకుం జొచ్చి పరస్పరజిగీషామత్తులై వెనుదీయక పోరిపోరి కొంతవడి కాయుధవిరహితులై వర్ధమానస్పర్థచే నిలుపోపక తత్సముద్రతీరమున నయశ్శలాకారజంబున నుద్భవించిన కదురుతుంగలం బెరికికొని బాదుకొని మడియసాఁగిరి. అదిచూచి యొసరేగి తదీయులెల్లరు స్వీయపరకీయ భేదశూన్యులై పరశు పట్టిస తోమర భిందివాల గదాద్యాయుధంబులఁ జతురంగసైన్యమ్ముల నఱుమాడుకొనఁజొచ్చిరి. పోరు ఘోరాతిఘోరంబయ్యె. ఒకయెడఁగఠోర కరాళ కరవాల కాలవ్యాలనుఁ నఱకఁ బ్రతిపక్ష క్షితీశుల ప్రాణవాయుభిక్ష పెట్టువారును, నొండొకకడ విడివడని వడినడువుచుఁ బోటుమట్టు పోటుల పోటులఁ బోటాపోటిఁ బోరు పోటుమగల తలలఁబోటన బంతులాడువారును, మఱొండొకదండ మహోద్దండులై మండిపడుచుం గాండీవంబుం బురుడించు కోదండదండంబులఁ జండకాండకాండంబులు వఱపి ఖండనభూమండలంబు రుండమయంబు సేయువారును, మఱియొక్కయొక్క స్వీయవాహిను లుత్సాహాతిశయంబునం బొంగి పటహ కాహళ భేరీ శంఖ ముఖనిర్ఘోషంబుల భూనభోంతరాళంబులం బూరింపఁ బ్రతివ్యూహంబులు మోహరింపలేక యోహాటిల్లఁ బ్రళయకాండ దండిదండ ప్రచండంబులుం బోని యాత్మీయ బాహుదండంబుల వేదండతుండంబుల తుండాకాండంబు లొడిసిపట్టి తిగిచి కదిచి నులిచి విఱిచి వైచువారును, నొకరొకరఁ గోరకయే చేరికలైన యేరకలఁబూని బారులుతీరిచి యోరికలెత్తు వీరరసంబునం బోరికిఁ బాఱుతెంచి మోఱకులై పేరులు పేరుకొనుచు

1. సుచారుగదౌ అని వావిళ్లప్రతిలోనుండ. సుదారుణౌగదౌ. అని బొంబై ప్రతి. అనఁగాఁ గృష్ణనందనుఁడగు గదుఁడును, గృష్ణభ్రాతయగు గదుఁడును దలపడిరనట.

మాఱుకొన్న మాఱుతుల వారింపనేరక యూరక దోరువాఱును, నొక క్రేవ నవక్ర పరాక్రమంబున వీరచక్రము విక్రమింపఁగా వ్రాలెడితురంగంబులు, సోలెడి మాతంగంబులు, వ్రీలెడిశతాంగంబులు, దూలెడి భటాంగంబులు, మ్రొగ్గెడి మావంతులు, గగ్గెడిరేవంతులు, సురిగెడిభిండిపాలంబులు, విఱిగెడి శరజాలంబులు, మొక్కవోవు కరవాలంబులు, నుక్కసెడు శూలంబులునై భయానకరసంబు ప్రబ్బికొనిప్రవహించుచున్నట్లున్న నెత్తురుటేర్లకుం గూలంబులు గూలిన మత్తశుండాలమ్ములు వాలుగలు వాలువాలుగములు శైవాలమ్ములు కృత్తపదాతిశిరోజజాలమ్ములు మృణాళమ్ము లాంత్రనాళమ్ములుగాఁ జెలంగె. 39

కం. అవనిప! యేమనఁ జతురంగ విశిష్టబలమ్ము నంధ ♦ క మధు దశార్హో
ద్భవ సాత్వతాదియుత యా,దవవార్నిధి గోష్పదీకృ ♦ తంబయ్యెఁగదే. 40

వ. హతశేషులు [1] భిషదోల్ముకాదులు సహస్రజిచ్ఛతజిద్భానుముఖ్యులు మదాంధకారితులై ముకుందవిమోహితులై యొకళ్ళొకళ్ళ నిర్గ్రంథితృణవిశేషమ్ము వెఱికికొని మోదుకొనుచుం జచ్చిరి. మఱియు నందందుఁ జెదరి బ్రదికియున్న దాశార్హ వృష్ణ్యంధక భోజ సాత్వత మధువంశవీరులును నర్బుద మాధుర శూరసేన [2] వితర్జన కుకుర కుంతి మద్రాది దేశభవులును సౌహృదంబు లుజ్జగించి పెనంగి తుంగలం ద్రుంగిరి. 41

తే సుతులు తండ్రులతోఁ భ్రాతృ ♦ వితతితోడ
మాతుల పితృవ్య దుహితృ సం ♦ భవులతోడఁ
బెనఁగి చంపి చచ్చిరి మఱి ♦ యనుఁగులనుఁగు
లాప్తులాప్తులు పోరి నీ ♦ ల్గిరినావె. 42

కం. ఏరకముగనో హృదయవి,దారకముగ వచ్చిపడిన ♦ తన్మునిశాప
మ్మేరకమై యదువంశము,మారక వర్గ మిటు సేసె ♦ మారణ మధిపా! 43

కం. అట్టియెడ నల్గురైదుగు,రుట్టిపడిరి కేలఁ దుంగ ♦ నొడ్డు చొడళ్ళం
దుట్టఁగ నెత్తురు బలుపై,కట్టలవుంగినుకఁ గృష్ణుఁ ♦ డేడ్తెఱ నడ్డన్. 44

తే. అవ్వి డయ్యాతతాయుల ♦ చొవ్వునరసి
రామకృష్ణులు సంభృతై ♦ రణులగుచును
వారిఁజంపి రిట్లుడఁగె శా ♦ వమునవంశ
మతుల దావాగ్నిని వెదుళ్ళ ♦ యడవివోలె. 45

---

(1) భిషదోల్ముకాదయః అని వావిళ్ల ప్రతి. విశతోల్ముకాదయః అని బొంబై ప్రతి. (2) వివర్జనాః కుకురాః కుంతయశ్చ మిథ స్తత స్తేధ విసృజ్య సౌహృదం అని బొంబై. వితర్జనావై కుకురాః కుంతయశ్చ మద్రాశ్చజఘ్నుః పరిహృత్య సౌహృదం అని వావిళ్ళ ప్రతి.

తే. అస్మదీయ వంశంబెల్ల ♦ నణఁగె నింక
నేను వచ్చినకార్యంబు ♦ దెల్లఁదీఱె
భూమిభారంబుఁ దీర్చితిఁ ♦ బో యటంచు
నెంచె శ్రీకృష్ణభగవాను ♦ డెడఁదయందు. 46

— రామకృష్ణుల యంత్యదశ —

వ. అంత, 47

కం. రాముండు వృష్ణికులసు, త్రాముం దుర్వ్యపలభాభి ♦ రాముం డాత్మా
రాముండు నిశ్చలుండై, భూమిఁ దనువు విడిచె యోగ ♦ మున గడలిదరిన్.

ఆ. అన్న పుడమివిడిచి ♦ చన్నది చూచి స, హిష్ణువైన కృష్ణుఁ ♦ డేమిచేయు
కచటు వాసియొక్క ♦ యశ్వత్థ తరుమూల, మందుఁగూరుచుండె ♦ నవనిమీఁద.

కం. అత్తఱి స్వామికి వలుఁగే లొత్తుకొనుచు నుండె ధగధ ♦ గోజ్జ్వల దేహో
ద్యత్తతకాంతు లధూమో, పాత్తాగ్ని వలెం దమిస్ర ♦ మణఁచుచునుండెన్

ఉ. ఆ సమయంబునందు మృగ ♦ యారతుఁడై జర నామ లుబ్ధకా
గ్రేసరుఁ డమ్మహాటవిని ♦ గింగిరిచేఁతల సంచరించుచున్
గాసిలి సాంద్రవేతస వి ♦ కార నికుంజ వృతంబు బోధి నా
సాసలఁ జూచెఁ గొండొక ర ♦ హస్య తలంబుననుండి దవ్వుగన్. 51

ఉ. నాఁ డటుసూచు నప్డు భగ ♦ వానుఁడు దక్షిణజాను కోటిక
న్వోడుక వామపాదమును ♦ నిల్పి కదల్చుచునుండ నేసె వా
ట్లేఁడు మృగాస్యబుద్ధిని ప ♦ టిష్ఠముఁ దన్ముసలావశేషము
న్వాడిఫలంబుగా నిడిన ♦ బాణము నెక్కిడి హుంజనూటిగన్. 52

కం. ఏసిన శరంబు రయ్యన, డాసి పడిం గ్రుచ్చుకొనె నె ♦ డమచరణంబున్
దాసాభయ శరణంబున్, వాసవశరణంబు దైత్య ♦ పతిహారణంబున్ 53

ఆ. కృష్ణపాదమేమి ? ♦ మృగయుండు మృగముఖం
బంచుఁ దలఁచుటేమి ? ♦ యతనికడ స
ముసలఖండ బాణ ♦ ము తనర్చుటేమి ? యె
వ్వాఁడు విధిని దాఁట ♦ వలఁతిసెవుమ ! 54

— వ్యాధుఁడు కృష్ణుడాసి ప్రార్థించుట —

ఉ. ఇట్టులు బాణమేసి వరు ♦ వెత్తుచుఁ జెంతకువచ్చి కృష్ణుపై
న్పెట్టినఁ బ్రేల నాటుకొని ♦ పొల్చు శరంబుకుఁగాంచి మోమునం
దొట్టఁగ దీనతాగరిమ ♦ తొట్రుపడం బదముల్ శరీరమం
దిట్టలమైన స్వేదము ద ♦ యింపఁగ బ్రూస్పడి నిల్చె నివ్వెఱన్. 55

చం. నిలిచి యొకింత సేపటికి ♦ నెమ్మదిలోఁ దిటవొంది చూడఁగా
విలసిత పీతచేలు హరి ♦ పీత సుమంగళవిగ్రహంబు ప్రో
జ్జ్వల కటిసూత్ర నూపుర ల ♦ సత్కటకాంగద రత్నహార కుం
డల మకుటాది భూషణ గ ♦ ణత్విడనుగ్రహ మత్తులుంబడెన్. 56

శా. శ్రీవత్సాంకము కౌస్తుభం బురమునం ♦ జెన్నొంద, నీలాభ్రభా
లావణ్యంబులు తప్తహాటక రుచుల్ ♦ మైఁజెంద, శ్రీవైజయం
తీ వాహ్యాళులు కుక్షిఁ జెంద, స్మితకాం ♦ తివ్రాత మాస్యంబునన్
మోవుల్ వొంద వినీలకుంతల చయం ♦ బుల్ ఫాలిఁ జెల్వొందఁగన్. 57

తే. ఆయుధంబు లాకారంబు ♦ లవధరించి
కొలుచుచుండ నుల్లసిలు ము ♦ కుందునంబు
జాయతాక్షు నిరీక్షించి ♦ యుప్పొంగిండుఁ
దడుగులం జాఁగిలంబడి ♦ వడఁకుచనియె. 58

శా. దేవా! మూర్ఖుఁడఁ! బాతకుండను మదాం ♦ ధీభూతచేతస్కుఁడన్
గావంగావలెఁ దప్పుచేసితిని న ♦ జ్ఞానుండనై మత్కృతాం
హో వారాన్నిధి కంతు లేదు శరణం ♦ బో పుండరీకాక్ష! నా
భావంబందు మృగాస్యమంచుఁ బదముం ♦ భావించి యుల్లేసితిన్. 59

ఉ. నీనిజరూపముం దెలియ ♦ నేరకజాదులె మోసపోవఁగా
హీనకులుండ విద్యలగ్ర ♦ హింపనివాఁడను నీచవృత్తి న
జ్ఞానుఁడ నేనసే యెఱుఁగఁ ♦ జాలెడివాఁడ క్షమింపు మోదయాం
భోనిధి! యో మహాసుగుణ ♦ పుష్కల శేవధి! యో సుఖావధీ! 60

కం. ఎవ్వని యనుస్మరణమున, దవ్వుల కజ్ఞానతిమిర ♦ తతి చనియెడి నా
పువ్విలుకాని జనకునకుఁ, గ్రొవ్వున నపకృతి యొనర్చి ♦ కూళుఁడనైతిన్. 61

ఉ. ఇంతటి పాతకుండ వసి ♦ యింపఁగ రా దిఁకభూమి నుండిఁకన్
మంతువు లెన్ని చేసితినొ ♦ మాన్యుల, కట్లగుటన్ రమాసతీ
కాంత! భవత్కుఠారమున ♦ ఖండనముం బొనరింపు మచ్ఛిరో
వృంతము సాధుకోటి సుఖ ♦ యించును నే నఘుండ నయ్యెదన్. 62

ఉ. తావక మాత్మయోగ రచి ♦ తంబు సురేశ మహేశ ముఖ్యభా
షావరులుం ద్వదీయ పృథు ♦ శక్తి తిరోహితదృష్టులై కనం
బోవ రటన్న మాదృశులు ♦ మూర్ఖులు పాపులు యుష్మదీయ మా
యా విభవం బెఱుంగఁగల ♦ రా! యపరాధి క్షమింపు మీశ్వరా! 63

కం. వేద ద్రష్టలయిన సన, కాది మహామునులు గూడ ♦ నవతార రహ
స్యోదయము లెఱుఁగ లేరఁగ, దే! దేవా! నాకు శక్య ♦ మే యెఱుఁగంగన్. 64

వ. శ్రీకృష్ణుండు దారుకుం జూచి యిట్లనియె. 83

చం. చనుమిఁక నీవు ద్వారకకుఁ ♦ జయ్యన, నక్కడ బంధువర్గముల్
గని వచియింపు మిందయిన ♦ జ్ఞాతి పరస్పర మారణక్రమం
బును బలరామదేవు చను ♦ పోఁబడి నాదగు నీదశల్ గనం
గొనితివిగా రథాదులును ♦ గూడ దివిం బఱచెన్ రయంబునన్. 84

వ. దారుకా! యావల ద్వారకం జేరియున్న మనవారి కీనాసందేశము విన్పిం
పుము. 85

శా. ఆభీరాగ్రణులార! మీరలిఁక దా ♦ రాపత్య మిత్రాప్తసు
శ్రీభద్రేభ హయాది యుక్తులయి కూ ♦ ర్మిన్ ద్వారక న్నిల్వరా,
దీభూమిం ద్యజియించి నేనరుగ న ♦ బ్ధీంద్రుండు కల్లోలమా
లాభీలుండయి పొంగి పట్టణము సం ♦ ప్రాక్రాంతముం జేసెడిన్. 86

కం. చంద్రాన్వయులారా! నిస్తంద్రత మీ సర్వముగొని ♦ దారాదులతో
నింద్రప్రస్థమున కరిగి, యింద్రజుప్రోవునను బ్రదుకుఁ ♦ డీ! మతియుతులై.

వ. ఇట్లు ప్రజలకు నామాటలుగాఁ జెప్పి ద్వారకావాసుల నెల్లం దోడ్కొని
పొమ్మని యర్జునునితోడను నేఁ జెప్పితినని చెప్పుము. ఇఁక దారుకా!
నీదారియిది. 88

తే. అస్మదీయ మాయాకృతం ♦ బంచు విశ్వ
మఖిలమం దుదాసీనుండ ♦ వగుచు జ్ఞాన
నిష్ఠతోడ మద్ధర్మమం ♦ దిగొని మెలఁగ
దారుకా! యుపశాంతి నొం ♦ దఁగలవయ్య. 89

కం. ఈ మాయాకృత తనువున, కై మిక్కిలి వగతు వేమి ♦ కా! జ్ఞానగతి
స్నీమానసంబుఁ ద్రిప్పుము, నామాటలబడి చరించి ♦ నన్ శ్రేయమగున్.

కం. ఈ రీతిఁ గృష్ణుఁ డాడఁగ, దారుకుఁడు ప్రదక్షిణించి ♦ తతభక్తి నమ
స్కారము సాష్టాంగముగా, సారెకు సలుపుచును దనివి ♦ సనక యెడందన్

కం. శ్రీరమణు పావనాంఘ్రుల, మారుకొని స్వమూర్ధమందు ♦ మోపుకొని ధృతిం
గూరి యెట్టులో చనియెన్, ద్వారకకు న్వెనుకకీడ్చు ♦ పాదంబులతో. 92

వ. అని శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పలికె 93

ఇది త్రింశాధ్యాయము సమాప్తము

కం, వినుకలినేఁ గనుకలినేఁ, దనువిట్లుండునని యెఱిఁగి ♦ ధ్యానముచే దా
నినిఁ జూచుచు మ్రొక్కకొనెద, మనవరతము భక్తితోడ ♦ హరిహరనాథా!

ఏకత్రింశాధ్యాయము

కం. పరిమితమగు తనువునకే, యజగోళులును రాశిపోక, ♦ లఖిలమ్మందుం
బరిపూర్తిగ వెలిఁగెడి నీ, కరమరికలు గలవటయ్య? ♦ హరిహరనాథా ! 1

వ. [1] దేవా ! యవధరింపు మంత శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లనియె రాజేంద్రా ! వినుము. దారుకుండు చన్నపిదప గోవిందు నవతారసమాప్తి లీలాసందర్శనాభిలాషం జేసి సురజ్యేష్ఠుండును భవానీసహితుండై భవుండును మహేంద్రప్రముఖ నిర్జరులును సనకాదిమునీంద్రులును భృగుప్రముఖ ప్రజాపతులును పితృ సిద్ధ సాధ్య గరుడ గంధర్వ కిన్నర కింపురుష విద్యాధర మహోరగ చారణ యక్ష రక్షోప్సరోగణంబులును జనుదెంచి 2

*- కృష్ణావతారసమాప్తి *-

తే. ఆకసమున విమానమ్ము ♦ లందు నిలిచి
శౌరి జన్మకర్మకథాళి ♦ సంతసమునఁ
బాడుచుం బొగడుచుఁ బుష్ప ♦ వర్షములను
గురిసి రమితభక్తి శ్రద్ధ ♦ లిరవుకొనఁగ 3

వ. అప్పు డచ్యుతుండు 4

ఉ. అంబుజగర్భ ముఖ్యులగు ♦ నాత్మవిభూతుల సాదరార్ద్రదృ
ష్టిం బరికించి తన్నుఁ దమ ♦ సీమలకుం గొనిపోవ నెంచి రే
నింబుగ వీరల న్మొఱఁగి ♦ యేగుట యుక్త మటంచు నెంచి తా
గంబున నాత్మనాత్మయెదుఁ ♦ గన్ ముకుళించెను నేత్రపద్మముల్. 5

తే. [2] యోగివరులు స్వచ్ఛందమృ ♦ త్యువులు తమశ
రీర మాగ్నేయి యగుయోగ ♦ ధారణా ద
హించి చనుచుందు రట్లుగా ♦ కిందిరామ
నోహరుం డొండుత్రోవఁబో ♦ నూహ మొందె. 6

తే. ధారణాధ్యానములకు న ♦ ద్యచ్ఛభద్ర
యంబు లోకాభిరామంబు ♦ శ్యామలంబు
నైన నిజవిగ్రహంబుతో ♦ నరిగె నాత్మ
ధామమునకు వైకుంఠాభి ♦ ధానమునకు. 7.

---

1. అధ్యాయప్రారంభము 6-10-1946

2. యోగధారణయాగ్నేయ్యాదగ్ధ్వాధామావిశత్స్వకమ్ ఇచట దగ్ధ్వా అని కొందఱు అదగ్ధ్వా అని మఱికొందఱు గ్రహించెదరు.

శా. వక్షిప్త్యోతనఁ డాత్మయోగజ బృహ ♦ ద్భానూజ్జ్వల జ్వాలికా
(వక్షేపంబుల ముంపఁడాయెను శరీ ♦ రంబుల్, సమ స్త(పపం
చాక్షి(పీణనశాలి సుందరత పా ♦ డైపోవునంచెంచెనో?
కుక్షిస్థాఖిల లోకసంతతికి నె ♦ గ్గుల్ గల్గునంచెంచెనో! 8

తే. అపుడు దివి దుందుభులు(మోగె ♦ నంబరమున
నుండి పుష్పాలు వర్షించె ♦ నుత్కటముగ
భూమినుండి సత్యము ధర్మ ♦ మును యశంబు
ధృతియు శ్రీయు నాతనిబడి ♦ యేగెనధిప! 9

కం. అచటం (బహ్మాదులు చూచుచునుండియుఁ గృష్ణుఁడేగు♦చొప్పుఁదెలియరై
రచిరద్యుతి య(భంబువిడిచి పోవుట వశమె యెన్న ♦ టికి దెలియంగన్.

తే. (బహ్మరుద్రాదులు ముకుందు ♦ పరమయోగ
గతికి నత్యంత విస్మయా ♦ కలితహృదయు
లగుచు నాతని వేనోళ్ళఁ ♦ బొగడుకొనుచు
నరిగి రాత్మమందిరముల ♦ కనఘచరిత! 11

వ. అనినఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుండు బాష్పాకులితనేత్రుండై స్వామీ! శ్రీకృ
ష్ణుండును ధరణిపైఁ దన దేహము స్థిరముగా నిలువలేకపోయెనే! యనవుడు
శ్రీ శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 12

మ. జననంబు న్మరణంబు నీశ్వరునకు ♦ న్సత్యంబె? మాయావిడం
బన మీయెల్ల, నటుండు వేషములతో ♦ వర్తించుచందంబ నూ
తనరంజేయు జగత్సమూహముల, నం ♦ తర్యామియై చొచ్చు, నా
వెనుకన్ సర్వము సంహరించి, వెలుఁగున్ ♦ విశ్వేశుఁ డేకాకియై. 13

వ. అదియునుంగాక మహీనాథా! లౌకికదృష్టిం జూచినను, 14

కం మూఁడుజగము లనుగ్రహములఁ, (గీడించెడివాని కొక్క♦క్షితియే సతమా!
వేడుక నితరగ్రహంబులఁ, జూడంగఁజనిన శక్తిశూన్యత ♦ యగునే? 15

సీ. మానవదేహంబు ♦ తోన సంయమికిఁ
జని గురుపుత్త్రుఁ దె ♦ చ్చిన ఘనుండు
(బహ్మాస్త్రవహ్నిచేఁ ♦ (గాఁగిన నిను మాతృ
కుక్షిఁగాచిన దయా ♦ కోవిదుండు
అంతకాంతకుఁడైన ♦ హరునితోఁ బోరి జ
యశ్రీలఁ గొన్న మ ♦ హానుభావుఁ
డాభీర గోతతి ♦ నటుమున్న యట్ల నే
సి విరించిఁ గలఁచిన చేవకాఁడు

తే. వ్యాధనాథుని మేనితో ♦ స్వర్గమునకుఁ
గరుణ దోల్కొనఁ బంపిన ♦ వరగుణుండు
కావలయునన్న దేహంబుఁ ♦ గాచికొనఁగ
లేఁడె? జగమున నీగతి ♦ నాడెఁగాక. 16

ఉ. తాన యశేషశక్తులను ♦ దాల్చినవాఁడు జగత్సమూహముం
దాన సృజించి పెంచు మఱి ♦ తాన లయంబొనరించు నన్యమిం
తైనను దోడు కన్పడద ♦ యట్టి మహామహిముండు భూపతీ!
మానవదేహము న్నిలుపు ♦ మాత్రకుఁ జాలఁడె? శంక యేటికిన్? 17

చం. అదియునుగాక, యాత్మరతు ♦ లంగముఁ జూతురె? మర్త్యదేహముం
మది భగవానుఁడే నిలువ, ♦ మాన్యులు యోగులు దేహసిద్ధియే
తుదిఫలమంచు నెంచి సుగ ♦ తుల్ గనఁబోవరుగాదె? కాన శ్రీ
సదనుఁడు చూపె [1]స్వాత్మగతి ♦ సర్వుల కిట్లు నృపాలశేఖరా! 18

కం. తా నరుదెంచిన కార్యం, బైనది గనుక నిఁక మాన ♦ వాంగము నిలువం
గానేల ధరణినంచున్, శ్రీనారాయణుఁడు స్వగతిఁ ♦ జెందె నరేంద్రా! 19

ఆ. తన్నుఁజూచి యొరులు ♦ తా మట్లుచరియింపఁ
గాదె? శౌరి నాట ♦ కంబునాఁడె
కానియెడల లోక ♦ కర్తకు భర్తకు
జన్మకర్మము లెటు ♦ సంభవించు. 20

కం. ఏతత్కృష్ణోత్క్రమణము, ప్రాతఃకాలమున లేచి ♦ ప్రయతాత్ముండై
ప్రీతి ననుదినము దలఁచెడి, యాతఁడు సద్గతిని బొందు ♦ నవనీనాథా! 21

-♦ దారుకుండు యాదవులచేటు వసుదేవాదులకుం జెప్పుట ♦-

వ. అంతనక్కడఁ గృష్ణవిచ్యుతుండైన దారుకుండు విన్నఁబోయిన మొగమ్ముతోఁ గన్నీడ్చుకొనుచు ద్వారక కరిగి వసుదేవోగ్రసేనుల పాదమ్ముల వ్రాలి కన్నీటితోఁ గడుగుచుండ వసుదేవుం డిట్లనియె. 22

కం. కన్నులు వాయఁగ నేడ్చుచు, నున్నాఁడవి దేమి? చెప్పు ♦ మో దారుక! మా
కన్నయ్య కృష్ణుఁ డెచ్చట, నున్నాఁ, డాతండు సుఖియె? ♦ యోయి తెలుపుమా!

కం. ఇంచించుక చెవులఁబడెడిఁ, గించుఁదనముతోడఁ ద్రాగి ♦ కెడసిరఁట సము
ద్రాంచలమున మనవారలు, కొంచకు నాతండ్రి కేమి ♦ గో డడరదుగా. 24

వ. అనుచుండ నుగ్రసేనుండును నెలుంగు రాల్పడ దారుకా! 25

(1) స్వాత్మగతిం ప్రదర్శయన్ అని వావిళ్ళ; స్వస్థగతిం అని టొంపై.

కం. మనవారలకును సేమము, యనవుడు దారుకుఁడు సెప్పె ♦ యాదవనాశ
మ్మును నానుపూర్వ్యముగ దా,నిని విని మూర్ఛిల్లె ధారు ♦ ణిం బడిరథిపా !

కం. జలముపయి తైలమంబలెఁ, బొలసెను దద్వార్త నగర♦మున నిముసములో
గలగల నింగికెగసె నే, డ్పులయులి వక్షలోదవసిత ♦ ములనుండిపరికా. 27

వ. అంతం గొంతవడికి వృద్ధులగు వసుదేవోగ్రసేనులు లబ్ధసంజ్ఞులై యొండొ
రుల యూఁతగొని దురపిల్లి రపుడు వసుదేవుండు. 28

కం. బెడిదవుఁ బిడుగులవడుపునఁ, బడినవి నాచెవులఁ బాడు ♦ వార్తలయిన నా
యెడఁదవలుపఱియులయి పొడ,వడఁగదయిదిఆయియో!మ♦హావజ్రంబా?

కం. దారుక ! యేమంటివి ? యేడీరాముఁడు? లేఁడెకృష్ణుఁ? ♦డేగెన ? అయ్యో!
నారాయణ! నారాయణ !, నారాయణ! యెంతమాట ♦ నానోర్వడలేక.

వ. అని వగఁ గూరుచుండ దేవకీరోహిణ్యాది వృద్ధమాతృజనంబులు రుక్మిణీ
రేవత్యాది వధూజనంబులు మఱియు రత్యాదిస్త్రీజనంబులుం బ్రోవై
గొల్లున నేడ్చుచు నొకళ్లొకళ్ళపై నొఱగుచు మూర్ఛిల్లుచుఁ దేఱుచు
నతికరుణంబుగా విలపించుచుండ నంతకుమున్న వార్త తెలిసి సత్వరంబుగా
నర్జునుం డరుదెంచి వారల కించుక సమీపంబున రథంబు దిగి నేలంబడి
రోదించుచుండం గట్టా! యుద్దెసం జూడ్కి వఱప రిపునకైన గుండియ
నీఱుగాదే! అంతం గొంతసేపటికిం దారుకుం డక్కిరీటిం దేర్చ నతండు
దేవకీవసుదేవాదులం డగ్గఱి యేమేని వల్కఁబూనియు నోట మాటరాక
డగ్గుత్తికవడుచుండ నప్పుడు వసుదేవుండు కిరీటింజూచి మూర్ఛిల్లి కొండొక
తడవునకుం దెప్పిరిల్లి. 31

కం. నాయన! యర్జున! వింటివ, నా!యనద నయితినిమునిఁగి♦నదికొంపయయో !
నాయనుఁగుబిడ్డ లరిగిరి, నా యనువాఁ డొకఁడు లేఁడ ♦ నాకిఁకఁబుడమిన్ 32

ఉ. ఇంతటి పాపకాల మెట ♦ నేఁ గలదే ? సురకోటి నేని ని
ర్జింతు, రొకళ్లొక ళ్ళిటులు ♦ చేడ్పడిరే మొకఁడేనిదక్క, కి
వింతల వింటిమే ? విజయ ! ♦ వీరలు దివ్యతరాస్త్రవేదు ల
త్యంతము త్రుంగిరంట యక ♦ టా ! కొఱమాలిన తుంగగడ్డిచే. 33

కం. అన మామా ! యిది యారీ,తిని జరుగ న్విధిదలంచెఁ ♦ దేకువగొను త
వ్వాని బ్రాహ్మణోక్తి? వాహో,యిన లాభము లేదు పోద♦మే యటునూడన్.

— దేవకీమరణము —

వ. అని యుండఱం గడలించుకొని దారుకుండు తెరువుసూప నుచితగతిం
బొలికలని కరిగి రందు స్త్రీజన మ్మొక్కపెట్ట రోదనమ్మొనేయుచుం దమ
తమవారి శవమ్ములం గుర్తుపట్టి పైఁబడి వివిధవిధంబులం బనవిపనవి
శోకింపం దొడంగి రందు దేవకి, 35

ఆ. నాదునోముపంట ♦ నాకన్నతండ్రి నా,కంటివెలుఁగు నాసు ♦ ఖాలయిక్క
నాకుమారకుండు ♦ నాముద్దులయ్య నా,చిన్నికృష్ణుఁ డేఁడి! చెప్పరయ్య? 36

కం. మున్నుగ నాముద్దుందొర, నన్నుం దిగనాడిపోయె ♦ నా! యిది వినియుం
గన్నీటికోడ బ్రదుకుట, కన్న న్నేనేమిచేయు ♦ నది లేదాగడే! 37

ఉ. ఎంత యదృష్టహీనఁ బసి ♦ కృష్ణుని యాటలు ముద్దుముచ్చటల్
సంతసమందు చప్పు కనఁ ♦ జాలకపోయితిఁ, గాలుద్రొక్కి యొ
క్కంతగ నిల్వరించుకొన ♦ నిష్టితులయ్యె సిదెంతవారికో
సంతులచేఁ దిలాంజలులు ♦ స్వస్తి నతిఁ జెంది గ్రహింపఁగల్గుటల్. 38

ఆ. పుత్త్రశోకమునను ♦ బొగులుమనుచు నంబు
జాసనుండు నుదుట ♦ వ్రాసినాఁడు
పోయిపోయి యొక్క ♦ బుడుత నల్వ మొఱంగి
బ్రదికె ననుకొనంగ ♦ వాఁడుఁ జెల్లె. 39

ఉ. క్రూరులు నందనుల్ తమకు ♦ గోఁతులఁ ద్రవ్వికొనంగఁ దామె గాం
ధారి యదేల పేరలుక ♦ నాకొడుకుం జెడఁదిట్టె, నంతలో
నోరును మూయ కీయదు త ♦ నూజుల నల్లను జావఁదిట్టె నా
యూరును బేసు మాపె విధి ♦ యుం గనఁడేటికి న్యాయమక్కటా! 40

వ. అని యప్పెద్ద ముదుసలియవ్వ వెక్కివెక్కి యేడ్చుచుం బుడమింబడ నక్కొఱపాన మెడలిచనిన దెవ్వరు నెఱుఁగరైరి. వసుదేవుండు విజయు బుజమ్మూఁ నూఁతగొని గళితాశ్రుకపోలుం డగుచు 41

—♦ వసుదేవ మరణము ♦—

జలధర్మవృత్తము. ఆయెడ నాంబికేయుఁడు శ ♦ తాధికపు
త్రాయుత సౌఖ్యసంపదల ♦ నందెముగ
ట్లీయెడ నేను నుంటినని ♦ యెంచితి న
య్యో! యటు శోకముం బొలసె ♦ నో సమమై. 42

కం. కలఁడటు యంతటి ప్రజ్ఞా, బలుఁ డన్యాసాధ్యకార్య ♦ వర్గము లెన్నే
నలిపె, నతఁడు నాకొడుకని, పలుకుట కెంతేని గర్వ ♦ పడుచుందు నెదన్. 43

కం. మృతులగువారిఁ బునర్జీ, వితులుగఁ జేయఁగల వారి ♦ వింటిమె? పార్థా!
అతిమానుషంబు వానిచ, రిత మిట్టిఁడునకును వచ్చె ♦ మృతియేమందున్.

కం. అకట! యెవని యడుగుందో, యికి మును నీరాజనమ్ము ♦ లెత్తెను స్వర్లో
మకుట మణుల యమరుఁ, డానా, డు కుమారకు నేఁడదెట్లు ♦ త్రొక్కానిచ నన్?

సీ. బాల్యమ్మునందె గో ♦ వర్ధనగిరి యెత్తి, గోగోపకుల నెపం ♦ డాఁగికొనియె
భటుఁడేచి మనవందు ♦ వరుణపురమునకుఁ, గొనిపోవ నవఁడుతో ♦ డ్తొనుచువచ్చె
స్వర్గమ్మునకు నేగి ♦ పాకశాసను గెల్చి, పారుజాతమ్ము నె ♦ వ్వండు తెచ్చె
వికతాసుతైన యు ♦ ర్వీసుపర్వుని సంత,తి నెవండు బ్రతికించి ♦ తెచ్చియిచ్చె
ఆ. చిచ్చుకంటి వానిఁ ♦ జిచ్చికొట్టి సహస్ర, బాహు గర్వమెల్ల ♦ భంగపెట్టి
జయము కీర్తి గొన్న ♦ జగజెట్టి యెవ్వఁడా, తండు నాకుమార ♦ కుండు లేఁడె!
తే. తల్లి యేడ్చుచు నుండ నో ♦ దార్చిమామ
చంపియున్న భ్రాతల నెల్ల ♦ సరవిఁదెచ్చి
చూపి రెవ్వ రారామకృ ♦ ష్ణులు మదీయ
వంశదీపకుల్ నేఁడు గ ♦ న్పడరె? విజయ! 47

కం. చెఱియొకదెస నిలువంబడి, పరమ మునులవలన యజ్ఞ ♦ వారము నాచే
జరిపించిరే యథావిధి, నెఱుఁగవె! వారేరి? రామ ♦ కృష్ణులు తండ్రీ! 48

కం. కట్టా! కొండంత బలగ, మ్మట్టె కడలకున్న యప్పు ♦ డటు నేఁడాటన్
గట్టేడి విధి వ్రాయక యి, క్కట్టిట్టులు పెట్టె నన్ని ♦ గన నేనుండన్. 49

తే. తాము ధన్యులు పుత్రపౌ ♦ త్ర ప్రపౌత్రు
లహరహమ్మును గలకల ♦ లాడుచుండ
నాలయములు తమ్మికొలంకు ♦ లట్టులుండ
నందు రది యిల్లునేఁడు పా ♦ డయ్యెఁగంటె? 50

కం. ఎంతటివానికి నాజ,న్మాంతము నొకరీతి జరుగ ♦ దానందముగా
నింతయు నిజమని యివ్వాడు స్వాంతమునంగంటె నెంత ♦ యాపద విజయా!

కం. యేమాపదలం బ్రుంగిన,చో మీరలు వదుగుదీయు ♦ చున్నత్తురె? యు
ద్యోమి జననులు వగచుచు, భూమిపయిం బడఁగఁబల్కఁ ♦ బోరేలసుతుల్.

వ. అని పెక్కుతెఱంగుల వాపోయి వాపోయి 53

కం. రామా! కృష్ణా! కృష్ణా, రామా! కృష్ణా! యనుచు న ♦ ప్రాణము వాసెన్
భూమింబడెఁ గాయం బు, ద్దామధ్వని, నేమి సెప్పె ♦ ద న్నరపాలా! 54

రోహిణి మరణము

వ. మఱొండుదెసం బడియున్న బలరాముం జూచి యేడ్చుచు రోహిణి,

సీ. గార్ధభేల్వల ధేను ♦ క ప్రలంబాదుల
సౌనంద ముసలానఁ ♦ జావమోదె
దుర్యోధనుఁడు మాటఁ ♦ ద్రోవ హస్తిపురి గం
గం ద్రోయ సంవర్త ♦ కమున నెత్తె

నవిధేయుఁడని ఖచి ♦ తాసి నూతుం ద్రుంచి
మరలఁ బ్రాణమువోసె ♦ మహాత్ములకుగ
నేను బిల్వఁగ రాక ♦ యెందేగెదే యంచు
గాళిందిఁ దనదు చ ♦ క్కటికి నీడ్చె

తే. తమ్ముఁ గుజ్జకృష్ణుని కండ ♦ దండయగుచు
నుండువాఁ డాత్మవిదుఁడు నా ♦ యుర్విపై మైత్రి
లునకు నాముద్దుపట్టి పో ♦ ల్చినటె కటికి
నేల బలరామదేవుఁ డే ♦ నేల బ్రదుక. 56

ఆ. నన్ను మట్టిసేసి ♦ నాకిన్ని నీతులు, వదలిపోవరాదె ♦ పట్టిమిన్న!
యీవెఱుఁగని ధర్మమెందుండెనాముద్దు, లయ్య! రామ! రామ! యంచు వ్రాలె

వ. ఆరోహిణి తోడిమయూరిడిన వండువలె నేల వ్రాలి నిశ్చేతనయయ్యె. వసుదేవపత్ను లందఱుం దదంగస్పర్శంబు సేయుచుఁ జితాగ్నిం బొచ్చిరి. 58

*- రేవతీ రుక్మిణ్యాదుల మృతి *-

కం. ఇచ్చట రేవతి రాముని, గ్రుచ్చి కవుంగిటను జేర్చి ♦ కొని పైఁబడి వా
విచ్చి కురరివలె నేడ్చుచు, నచ్చట సొమ్మసిలెఁ గదల ♦ దయ్యెను మరలన్.

వ. మఱొకదెస నాథుని వెదకి యెందుంగానక రుక్మిణి పిప్పలతరువు నంటి వ్రాలి 60

కం. అశ్వత్థమ! నాదగు ప్రా, ణేశ్వరు సంభోగ్యవచార ♦ మెలమి సలిపి ని
త్యైశ్వర్యదాయకమ్మగు, శశ్వత్పుణ్యమ్ము గంటి ♦ జని తరియించెన్. 61

కం. పతి యున్నవిధముల సమ, స్థిత చూపి మెలంగ సౌఖ్య ♦ తతిఁగను చంత్య
స్థితి నున్నవు డుపచారవ, రత మెలఁగని భార్యఁ దలఁప ♦ రాదెయ్యెడలన్.

ఆ. వార్త పంపినపుడ ♦ వచ్చి వ్రాలితి వుగ్ర, సమరవహ్నిఁ జెండి ♦ సమయమందు
నట్లు నన్నుఁ దెచ్చి ♦ యాదరించిన నీవు, నన్ను విడిచిపోయి ♦ నాఁడ వెట్లు? 63

కం. నిను బాసి యింతతడవుం, డిన నానేరమ్ము సైపు ♦ నీపదముల్ నా
మనమునఁ బట్టితిఁ జెదరం, గనీకు ననువీడఁబోకు ♦ కావుముకృష్ణా! 64

వ. అని తద్గతచిత్తయై యసువులం బాసె నవ్వేల నటనున్న కృష్ణపత్ను లందఱుం గృష్ణస్మరణ మొనరించుచు నగ్నిప్రవేశం బొనరించిరి. రామపత్నులును దదీయ దేహము నాలింగనముసేసికొని వహ్నిం జొచ్చిరి. ప్రద్యుమ్నాదుల కళత్రంబులును వారివారితో ననుమరణ మొనర్చిరి. అప్పు డర్జునుండు. 65

♦— అర్జున విలాపము ♦—

కం. ఈవిలయ మరయఁ దోలి నా, కావించిన కర్మమేమొ ♦ కా! దారుక ! యం
చావిజయుం డుత్కట శో,కావిల చిత్తుఁడయి మూర్ఛ ♦ నందె నరేంద్రా!
వ. అంత గొంతతడవున కతండు కనులువిచ్చి కూర్చుండి 67
కం. ఏనింక నెట్లు బ్రదుకుదు
హా! నాస్యాలకుఁడు నాస ♦ హాయుఁడు నాప్రా
ణానిలుఁడు నాయొద్దడ
నా నెచ్చెలి నా గురుండు ♦ నా వేల్పరిగెన్. 68
ఉ. ఎవ్వనిదండఁ జూచుకొని ♦ యేపనిచేయుఁగ దూఁకుచుందునో?
యెవ్వని నండఁజూచుకొని ♦ యెక్కటి కయ్యములందుఁ జొత్తునో?
యెవ్వని యండఁజూచుకొని ♦ హృష్టుఁడనై విహరించుచుందునో?
యవ్విభుఁ డాయనుంగు దిగ ♦ నాడిచనన్నను నేమిచేయుదున్. 69
ఉ. ఎప్పటికప్పు డేబెడఁద ♦ యేర్పడినన్ సరిచేయవచ్చి మా
కెప్పటి కేదిచేయవలె ♦ నల్లవిధుల్ దెలియంగఁజెప్పు మా
కిప్పురుషుండు లేనియెడ ♦ నింత యశోవిభవంబు లందఁగ
న్జొప్పడునట్టె ముందెటుల ♦ నోగడె కాలము వెళ్ళఁబుచ్చుటల్. 70
కం. నా నెచ్చెలి యుండినచో, నేఁటు పగచు నెడఁ జూచు ♦ చెట్లుండఁగలం
డానాఁడు కురుక్షేత్రము,లో నావగఁ బావఁడే వెలుఁగునూపి కృపన్. 71
వ. అని తదీయస్మృతి కలుగఁగాఁ దెలివివహించి దిగ్గనలేచి యేనెంత మూ
ఢుండనైతి దారుకా! భగవదుక్తుల మఱచి మోహాంధుండనైతిఁగదె.
"నాహంప్రకాశస్సర్వస్య యోగమాయా సమావృతః, మూఢోయం
నాభిజానాతి లోకో మామజ మవ్యయమ్" అనియు, "నత్వం శోచితు
మర్హసి..." అనియు నెన్నియో విధముల స్వామి యిదివఱకే కురుక్షేత్రం
బున బోధించియున్నాఁడు. 72
ఉ. కావునఁ జిత్తవిభ్రమము ♦ గల్గి యశాశ్వత దేహపాళి కీ
కేవ విచారవారినిధి ♦ డిందుటచెల్లదు పిల్వుమయ్య వి
ప్రావళిఁ, జేయనైన పను ♦ లన్ని యొనర్తము నాఁగ నాతఁ డా
జ్ఞావశుఁడౌచుఁ గృష్ణువచ ♦ నంబులఁగూడ వచించె నీక్రియన్. 73
తే. స్వామి చనిన యేఁడవనాఁడు ♦ ద్వారకాపు
రంబు మ్రింగెడినంట వా ♦ రాశిపొంగి
కావఁ దత్రత్యుల స్త్రీల ♦ కడఁకఁ దోడి
కొనుచుఁ జనవలె నని చెప్పె ♦ మనియెఁ బ్రభువు. 74

వ. అని దారుకుండు నుడివి వెడలి విభుల రప్పింపఁగా నర్జునుండు నష్టగోత్రులకును దత్తద్వారవబాంధవులకుం గంగజనకుని యథావిధిఁ బారలౌకిక క్రియలఁ జేయించి రయంబునం గదలి ద్వారకకు వచ్చి యెల్లి ద్వారక మున్నీట మునుఁగుం గాన నెల్లరిం ద్రప్రస్థంబున కరుగవలయు. వేగము మీ మీ వలసిన సర్వవస్తువులతోఁ గదలి రండని దండోరా వేయించి హతశేష స్త్రీబాల వృద్ధుల ననితరసాధారణంబుగం గదలించుకొని తాఁ గదలి ద్వారకం దాఁటెను. 76

సూర్యోదయము

కం. తెలతెలవాఱెను బక్షులు, కలకలకూయం గడంగెఁ ♦ గలువల కొలముల్
వెలవెలఁబోవు చడంగెఁ, జలపల మలయు పవనములు ♦ పర్వఁదొడంగెన్.

సీ. పైఁడిగుబ్బలి క్రేవ ♦ బాట బండలుగుంట్లు, నసుగసుగుల నేమి ♦ నలఁగుచుండ
మినువాక పేరడు ♦ మున గిట్టలికి కొ, మ్ముగ్గకిలి లేచి రవాళ్ళు ♦ కదలుచుండ
క్రొంగరువలి మెత్తకూడు ♦ ద్రావఁగఁ, బగ్గ, పుంజల్వమువ్వలు ♦ గుంజుచుండ
ముందటఁ బఱతెంచి ♦ మందేహ దానవ, సందోహ మల్లరి ♦ సలుపుచుండ

తే. తళుకుతళుకు మంచు రథికుండు ♦ తెలుపుచుండఁ
బైడిగిలకల చేర్కుల ♦ నాడఁజేసి
మెట్టుకేలకఁ బిచ్చుకుం ♦ టివనుసూడు
రథము నెక్కించె నుదయప ♦ ర్వతము పైకి. 77

సీ. ఒకటి యర్ఘ్యమ్ము లం ♦ దుకొని రాసులు వోయు
నొకటి మంచుకుదుళ్ళ ♦ నూడఁబీయు
నొకటి మిన్నేటి త ♦ మ్మికొలంబు గిలిగించు
నొకటి జక్కవజంట ♦ నూఱడించు
నొకటి దిక్సతిమోము ♦ నకుఁ గ్రపమొలయించు
నొకటి రిక్కలడాలు ♦ నోసరించు
నొకటి నింగిని వెల్ల ♦ యుఱుఁద్రాళ్లు మెలివెట్టు
నొకటి చీఁకటిగుండె ♦ లూడఁగొట్టు

తే. ఒకటి మలసిగం దలపాగ ♦ జికిలిసేయు
నొకటి ప్రమోఁకుప్రమోవులను ల ♦ త్తుకను బులుము
నన్నియుని చెప్ప సూర్యుని ♦ కున్న వేయి
చేతులును వేయి చేతలఁ ♦ జేయఁజొచ్చె. 78

వ. అత్తఱి

ఉ. ఏడుదినంబులాయె హరి ♦ యేగి యటంచు నదీప్రభుండు హ్రా
స్త్రోత్కటమునం దలంచెడినొ ? ♦ గుబ్గుగ గుబ్గుగ ఘుంఘుమార్భటీ
క్రీడలు పిచ్చలించె లయ ♦ కేళి మహోగ్రశిఖాకలాపమో ?
బాడబ దీప్తియో? యొకటి ♦ భాసిలె వీచె దురంతవాయువుల్. 80

ఉ. ద్వారకలోన నేల కడు ♦ శ్యామల మయ్యెను సైకతంబు పొం
గారుచుఁ ద్రుళ్ళియాడె నదు ♦ గంతయు సార్ద్రము గాఁదొడంగె ము
న్నీ రటు రేఁగి యంగుళుల ♦ నిల్చెను గుల్ఫములంటె జంఘల
న్మీరెను జానువుల్పడికె ♦ మేకొనెనూరుల నాభిఁ బైకొనన్ 81

ఆ. కుక్షిఁ గలయనిమిరి ♦ కక్షలఁజక్కిలి, గింత వెట్టి యట్టె ♦ గొంతుపట్టి
నోరుమూయఁజేసి ♦ పాతెను సిగఁబట్టి, డుడుకుఁదరఁగ పశ్యతో హరుండు.

ఉ. గాలిం వాళ్ళనెక్కి తరఁ ♦ గల్ నడివీధుల మాఱుతేక వా
హ్యాళులు సల్పె సింధువనుఁ ♦ డన్ని ప్రదేశము లాక్రమించుచున్
బాళెము పెట్టసాఁగెఁ డమ ♦ వారి, నపూర్వ గృహాళిఁ జూచి యం
దోలిమి డాఁగి వాశ్చరము ♦ లొగ్గెను స్వత్వముకై పెనంగఁగన్. 83

సీ. ఒం డల కన్నగాఁ ♦ డో యనఁ బ్రాకార
ముల మూలముట్టుగా ♦ మొత్తివైచె
నొం డల వేగరి ♦ యో యన ద్వారము
దనుక వచ్చి యరసి ♦ వెనుకకొదిగె
నొం డల వగవట్టు ♦ నురగమో యన బుస్సు
మని వాఁకిటనె వచ్చి ♦ యాడెనింట
నొం డల గడిదొంగ ♦ యో యన వాతాయ
నముల గుభేల్గుభే ♦ లుమనిదూఁకె.

తే. భళిర! యొం డల దూలాల ♦ పైకి నుఱికె
నకట యొం డల మేడల ♦ యందుఁబఱచె
నెదిరివలె మఱొం డల లగ్గ ♦ కెక్కఁదొడఁగె
నంతలో నంతజలమయు ♦ మయ్యె నృపతి! 84

ఉ. హెచ్చరికించె మున్నగ న ♦ దీశునిచేటు తలంగుఁ డంచు వి
వ్వచ్చుఁడు, కాని స్వస్థలని ♦ వాసముఁ బాయఁగలేని వారు తా
మెచ్చటనుండి రచ్చటనె ♦ యీల్గిరి తాఁకుతలంచువారలే
కొచ్చెల! కీడుగల్గకటె ♦ యోగ్యులమాటఁ దిరస్కరించినన్ ! 85

కం. వారేమైరో! వీరే,మైరో! యనియేడ్చువారె ♦ యటలే, రవుడే
ధారికివారే యమునా,తీరే యనుసుద్ది బయలు ♦ దేఱెనదేమా? 86

కం. నూత్నరుచులతోడి యఖిల,రత్నంబులఁ గట్టి కేపు ♦ రము దాని మహో
యత్నమ్మున లోఁగొనఁగదె,రత్నాకరనామ మంబు ♦ రాశికిఁ గల్గెన్. 87

కం. [1] శ్రీమద్భగవానుని నిజ, ధామము నప్పతి గ్రహింపఁ ♦ దలఁకె, నదియొకం
డే మున్నిటినడుమ ను, ద్దామరుచి వెలుఁగు మింట ♦ ధామనిధివలెన్. 88

తే. హరి ముకుందుఁ డాప్రాసాద మందు నిత్య
సన్నిహితుఁడయి వెలుఁగుఁ ద ♦ త్స్మరణమాత్ర
మున సమస్తపాపంబులు ♦ పొలియు సర్వ
మంగళంబులు నరుల కే ♦ నంగుచుండు. 89

వ. అంత నక్కడ ద్వారకం దాఁటిచన్న యర్జునుండు 90

—♦ వజ్రాభిషేకము ♦—

కం. అరిశిఖి ద్వారావతి, పారావారమున మునుఁగు ♦ వహిఁ జూపుచుఁ ద
న్నారీ వృద్ధాదుల నే, తీరుననో తోడికొని య ♦ తిత్వరితగతిన్. 91

కం. చని యింద్రప్రస్థమునకు, ననుపమ గృహములను నిలిపి ♦ యాయావారిన్,
జననుతు బాలకుఁ గృష్ణుని, మనుమని వజ్రాభిధాను ♦ మహితజ్ఞానున్ 92

కం. యాదవులకు నధిపతిగా, సాదృతి నభిషిక్తుఁ జేసి ♦ యందఱకును స
మ్మోద ధన సుఖాదిక ము, త్పాదిల్లు తెఱంగు సేసెఁ ♦ బార్థుం డధిపా! 93

వ. అంత నేత త్సుహృద్బంధు నాశాది సర్వవృత్తాంతము బీభత్సునివలన ద్రౌపదీసహితులై నీ పితామహులు యుధిష్ఠిరాదు లాలించి పెద్దయుం బ్రొద్దు శోకమూర్ఛితులై ధౌమ్యాదులవలన నెట్టకేలకు దెప్పరిల్లి మనోధైర్యము వహించి యావలఁ బరీక్షిన్నరేంద్రా! వంశకరుండవైన నీకుం బట్టంబుగట్టి వారు మహాపథంబు పట్టిరి. 94

తే. ఎవ్వఁ డీ దేవదేవు న ♦ హీనజన్మ
కర్మములను శ్రద్ధాసమ ♦ గ్రమతియగుచుఁ
గీర్తనము సేయు నతఁడష్ట ♦ కిల్బిషములఁ
బాసి శ్రేయసము వొందుఁ ♦ బార్థివేంద్ర! 95

తే. ఇట్లు భగవంతుఁడైన శ్రీ ♦ కృష్ణు సురుచి
రావతార వీర్యముల బా ♦ ల్యచరితముల
నుభయలోక శంతముల శు ♦ భోదయములఁ
బాడుకొను నరులకు విష్ణు ♦ భక్తి వొడము. 96

1 "వర్జయిత్వామహారాజ శ్రీమద్భగవతాలయమ్" "నిత్యం సన్నిహితస్తత్రభగవాన్"........

వ. అని శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుం జెప్పెను. 97

కందద్వయ గీత గర్భిత చంపకమాల.

సురమునిపా మహాకలుష ♦ సూదన యాశ్రితకామ్యదానత
త్పర ఘనమానసా దనుజ ♦ భంజనలోలప్రభావిశాల సం
గర పరమాప్రభూ నిగమ ♦ కాండరటత్పదనీరజాత న
వ్యరుచిర భాసురా శశివి ♦ భాకరనేత్రలసత్స్వరూపకా. 98

గర్భగీతము.

కలుష సూదన యాశ్రిత ♦ కామ్యదాన
దనుజ భంజన లోలప్ర ♦ భావిశాల
నిగమకాండ రటత్పద ♦ నీరజాత
శశివిభాకరనేత్రల ♦ సత్స్వరూప 99

గర్భప్రథమకందము.

మునిపామహాకలుష సూ
దనయాశ్రితకామ్యదాన ♦ తత్పరఘనమా
ఘనమానసా దనుజభం
జనలోల ప్రభావిశాల ♦ సంగరపరమా. 100

గర్భద్వితీయకందము.

పరమా ప్రభూ నిగమ కాం
డరటత్పదనీరజాత ♦ నవ్యరుచిర భా
చిరభాసురా శశివిభా
కరనేత్ర లసత్స్వరూప ♦ కాసురమునిపా. 101

కం. సామజవరదానచణా !, భూమిభృన్నందనాను ♦ భోగానుగుణా !
సామాద్యపిగీర్ణరణా !, శ్రీమహితోరస్థలగళ ♦ సీమావరణా ! 102

శా. తారానాథ తుషారహారగిరిభి ♦ త్తారామరోర్వీజ కాం
తారాహీంద్రవయోంబుధి ద్రుహిణకాం ♦ తారామవాణ్యాత్మభూ
తారాహార్య మరాళ చందన సుధా ♦ తారావధ్రహాదినీ
తారానూన యశోవిభాసిత దిగం ♦ తా ! రాగకోపాంతకా ! 103

మాలిని. అనుపమగుణసీమా ! ♦ యబ్ధిజామాభిరామా !
దనుజమదవిరామా ! ♦ ధైర్యభూభృల్లలామా !
మునిజననుతనామా ! ♦ బుద్ధ్యతీతేద్ధ ధామా !
ఘనశితిదనుధామా ! ♦ కల్మషాంభోజసోమా ! 104

గద్యము

ఇది

శ్రీభగవ

దనుగ్రహలబ్ధకవితాచరిత్ర,

శ్రీవత్సగోత్రపవిత్ర, మిన్నికంటివంశాం

బుధితారాకళత్ర, పేరనామాత్యపౌత్ర, సుబ్బమాంబా

లక్ష్మణమంత్రిపుత్ర, ఉభయభాషాప్రవీణ, వేదాంతపారీణగురు

నాథశర్మ ప్రణీతంబైన శ్రీమద్గురుభాగవతము

నం దేకాదశస్కంధము

సర్వము

సంపూర్ణము.

శ్రీభగవదర్పణమస్తు

సమాప్తి 12—10—1946.

శ్రీమద్భాగవతము

ద్వాదశస్కంధము

ప్రథమాధ్యాయము

క౦. శ్రీమల్లక్ష్మీగౌరీ, భామా గేహాయితోరు ♦ వక్షోవామాం
గామలసీమా! మునిహృద, యామేయధ్యానధామ! ♦ హరిహరనాథా! 1

వ. [1] దేవా! యవధరింపుము. అంత శ్రీ శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేం
ద్రునితో నిట్లనియె. రాజేంద్రా! ఇంక నేమి వినవలతువనినఁ బరీక్షిత్తు
నమస్కరించి మహర్షితిలకా! యదువంశనిధానుండైన శ్రీకృష్ణభగవా
నుండు వైకుంఠము నలంకరించిన పిదప భూమియం దెవ్వారి వంశము విస్త
రిల్లెనో యానతిమ్మన బాదరాయణిమునిచంద్రుం డిట్లనియె. 2

* శ్రీ శుకయోగి పరీక్షిత్తునకు మాగధాది కలియుగరాజులం జెప్పుట *

క౦. అవనీనాయకులం జంద్రవంశ్య నృపతులను జెప్పి ♦ తఱి మాగధరా
జవరేణ్యులఁ జెప్పితిఁ బాండవపౌత్ర! [2]పురంజయుఁడు క ♦ డమగా వింటే. 3

తే. ఆపురంజయుండె రిపుంజ ♦ యాఖ్యనొప్పు
నతని శునకనామకమంత్రి ♦ హతునిఁ జేసి
స్వసుతుఁ బ్రద్యోతు రాజుగా ♦ నలువఁగలఁడు
కలిని బ్రభుభక్తి యిట్లుండు క్ష్మాతలేంద్ర! 4

వ. ఆ ప్రద్యోతునకుఁ బాలకుండు నతనికి [3] విశాఖయూపుండు నాతనికి [4] జన
కుండు నతనికి నందివర్ధనుండు జనించు. 5

తే. క్ష్మాతలేశ! యీప్రద్యోత ♦ సంజ్ఞకులు నృ
పాలు రేవురు నూటము ♦ ప్పదియెనిమిది
హాయనమ్ములు వసుమతి ♦ ననుభవింతు
రంత మీఁదివృత్తాంతంబు ♦ నాలకింపు. 6

(1) అధ్యాయప్రారంభము 18-10-1946. (2) 9 స్కంధమున 49 శ్లోకము చూడుఁడు. (3) బొంబై ప్రతిలోను వావిళ్ళ ప్రతిలోను విశాఖయూపుఁడని కలదుగాని తెలుఁగు భాగవతమున విశాఖదూపుఁడని కలదు. (4) రాజకస్తతః అని బొంబై ప్రతి; భవితాజనకస్తతః అని వావిళ్ళ ప్రతి, మఱియు భవితావ్జకస్తతః అని పాఠాంతరమని వావిళ్ళ ప్రతిలో వ్యాఖ్యయందుఁ గలదు. "భవితా రాజకస్తతః" అని గోరఖపుర ప్రతి.

వ. ఆనందివర్ధనునకు [5] శిశునాగుఁడు వానికిఁ [6] గాకపక్షుఁడు వానికి [7] క్షేమధన్వుఁడు వానిక్షేత్రంబున [8] క్షత్రధర్మజుండు వానికి విధిసారుండు వానికి [9] జాతశత్రుండు వానికి దర్భకుండు వాని కజయుండు వానికి నందివర్ధనుఁడు వానికి మహానందియు జనింతురు. 7

తే. అనఘచరిత! యీశైశునా ♦ గ నృపవరులు
పదుగురుం గలియుగమున ♦ ముదముమీఱ
మూఁడునూర్లయర్వదియేండ్లు ♦ పుడమి నేలఁ
గల రవక్రపరాక్రమ ♦ క్రమ మెసంగ. ౮

తే. అమ్మహానందికిని శూద్రి ♦ యందు నందుఁ
డుదితుఁడై బాహువీర్య శౌ ♦ ర్యోజ్జ్వలుఁడయి
ప్రబలధనసైన్యతతి మహా ♦ పద్మపతి య
నంగ నెగడి సల్పును క్షత్ర ♦ నాశనంబు. 9

కం. భార్గవరాముని రీతి న, నర్గళశాసనుఁ డగుచును ♦ నందుఁడు విద్వ
ద్వర్గమ్ముఁ బాఱఁద్రోలి భు, జార్గళమున నవనిఁ దాల్చు ♦ నసమానుండై. 10

కం. ఆప్రభువు మొదలుకొని శూ, ద్రప్రాయు లధార్మికులయి ♦ ధరణీశులు రా
జ్యప్రేమమునఁ జరింతురు, విప్రులపైఁ గంటిమెఱుపు ♦ వెట్టి నరేంద్రా! 11

కం. నందుఁడు [10] సుమాలి ముఖనిజ, నందను లెనమండ్రఁ గూడి ♦ నవనందు లనం
గం దాము వొగడఁబడుచున్, వందేం డ్లేలెదరు నుర్వీ ♦ వసుధాతలమున్. 12

కం. అన్నవనంద ప్రభులఁ బ్ర, పన్నుల నొకబ్రాహ్మణుండు ♦ పొలాడి ధరి
త్రిన్నృపునిఁ జేసెడి మురో, త్పన్నున్ ఘనుఁ జంద్రగుప్తు ♦ భవ్యగుణాప్తున్.

సీ. ఇఁకఁ జంద్రగుప్తాఖ్యు ♦ నకు వారిసారుండు
వానికిని నశోక ♦ వర్ధనుండు
వానికి సుయశుండు ♦ వానికి [1]సంయుతుం
డతనికి శాలిశూ ♦ కాభిధానుఁ

5. శిశునాగః అని బొంబైప్రతి. శిశునాభః అని వావిళ్ళప్రతి.
6. కాకవర్ణః .... కాకపక్షః ....
7. క్షేమధర్మా .... క్షేమధన్వా.... ....
8. శ్లో. శిశునాగస్తతో భావ్యః కాకవర్ణస్తుతత్సుతః క్షేమధర్మాతస్యసుతః క్షేత్రజ్ఞః క్షేత్రధర్మజః. అని బొంబై. శిశునాభస్తతో భావః కాకపక్షస్తు తత్సుతః । క్షేమధన్వా సుత స్తస్య క్షేత్రజః క్షత్రధర్మజః. అని వావిళ్ళప్రతి.
9. తస్యాజాతశత్రుః అని బొంబై. తస్యజాతశత్రుః వావిళ్ళ.
10. సుమాత్యః బొంబై. సుమాలీ వావిళ్ళ.
1. సంగతస్స్వయస్సుతః అని బొంబై. తెలుఁగుభాగవతమున 'సంయుతుఁ'డనియే కలదు.

డతనికి సోమశ ♦ ర్మాఖ్యుండు శతధన్వుఁ
డతని కాతనికి బృ ♦ హద్రథుండు
జనియింతు రవ్వలఁ ♦ జరముండు [2] దశరథుం
డీపదుగురు మౌర్య ♦ నృపవరేణ్యు

తే. లిమ్మహిని నూటముప్పది ♦ యేడువత్స
రములు పాలింతు రట బృహ ♦ ద్రథునిఁ జంపి
యతనిసేనాని పుష్యమి ♦ త్రాహ్వయుండు
శుంగవంశప్రథముఁ డవ ♦ నిఁ గడించు. 14

సీ. ఆపుష్యమిత్రున ♦ కగ్నిమిత్రుఁడు పుట్టు
నతనికి సుజ్యేష్ఠుఁ ♦ డాత్మజుఁడగు
నతనికి వసుమిత్రుఁ ♦ డతనికి భద్రకుఁ
డాతనికిఁ గళిందుఁ ♦ డానృపాలు
నకును ఘోషుండు వా ♦ నికి ధ్వజమిత్రుఁ డా
తనికి భాగవతుఁ డా ♦ తనికి దేవ
హూతియుఁ బుట్టుదు ♦ రొగి నీపదుండ్రు శుం
గులు శతాధికవర్ష ♦ ములు ధరిత్రి

తే. నేలఁగల, రావలం గుణ ♦ హీనుఁడు పర
భామినీలోలుఁడగు శుంగ ♦ వంశ్యు దేవ
హూతిఁ జంపి యాతని యమా ♦ త్యుండు కణ్వ
కులుఁడు ధీనిధి వసుదేవుఁ ♦ డిలఁ గ్రహించు. 15

వ. ఆవసుదేవునికి భూమిత్రుఁ డతనికి నారాయణుఁడు వానికి సుశర్మ పొడ
ముదు రీనల్వురు కాణ్వాయనులు మూన్నూటనలువదియైదేండ్లు భూమి
నేలుదురు. 16

తే. కాణ్వుఁడగు సుశర్మాఖ్యుఁ జ ♦ క్కాడి వాని
భృత్యుఁ డాంధ్రజాతీయుండు ♦ వృషలుఁడు బలి
కొంతకాలమ్ము భోగించు ♦ క్షోణి నవల
వాని భ్రాత కృష్ణుండు రా ♦ జౌ నరేంద్ర ! 17

2. ఇచటదశరథునిపేరు మూలశ్లోకముల లేదు. కానఁదొమ్మండ్రేవత్తురు "మౌర్యాహ్యేతేదశనృపాః" అనియుంటచే బదియవవానిని వ్యాఖ్యలోఁజూపిరి. "మౌర్యం చంద్రగుప్తం ప్రథమం. తేషాం చరమో దశరథః పరాశరాదిభిరుక్తః" అని వావిళ్ళ. బొంబైప్రతిలో "తేషాం మౌర్యాణాం ప్రథమో దశరథః పరాశరాదిభిరుక్తః" అని కలదు. కాని యందే ప్రథమో దశరథః అనుటకు "పంచమో దశరథ ఇతి ము.ము. పుస్తకే పాఠోదృశ్యతే" అనికలదు.

వ. ఆబలి(భ్రాతయగు కృష్ణనామునకు [1]శ్రీశాతకర్ణుఁడు వానికిఁబౌర్ణమాసుఁడు వానికి లంబోదరుఁడు వానికి శిబిలకుఁడు వానికిమేఘస్వాతి వానికి [2]దండమానుఁడు వానికి [3]నరిష్టకర్ముఁడు వానికి హాలేయుఁడు వానికిఁ [4]దిలకుండు వానికిఁ [5]బురీషసేతుండును వానికి [6]సునదర్శుండును వానికిఁజకోరుండును బుట్టి రాజ్యమేలుదురు. మఱియుఁ జకోరునినందనులలోఁ గడపటివాఁడగు శివస్వాతి యనులం జంపి రాజగు. వానికి గోమతి వానికిఁ బురీమంతుఁడు వానికి పీరుఁడు వానికి వేదుఁడు వానికి శివుఁడు వానికి స్కందుఁడు వానికి యజ్ఞశీలుఁడు వానికి సితుఁడు వానికి నసితుఁడు వానికి శ్రుతస్కంధుఁడు వానికి యజ్ఞశ్రీుండు వానికి విజయుండు వానికి భావ్యుండు వానికిఁ జంద్రబీజుండు వానికి సులోమధియుఁ బుట్టెదరు. బలి మొదలుకొని యీ ముప్పదుండ్రు నృపులు నాలుగు వందల యేఁబదియాఱేండ్లు రాజ్య మేలుదురు. ఆవల 18

సీ. అవభృతినగరమ్ము ♦ నందుండి యాభీరు
లేడ్గురు భూమి వ ♦ హింపఁగలరు
పదపడి గర్దభుల్ ♦ పదుగురు, పిమ్మటఁ
బదునాఱుగురు కంక ♦ పతులు, నవల
నెనమండ్రు యవనులా ♦ వెనుకఁ జతుర్దశ
బర్బరుల్ భూమిని ♦ బడయఁగలరు
పిదప [1]గురుండులు ♦ పదుమువ్వు రంత నే
కాదశమానులు ♦ క్ష్మాపులగుదు

తే. రీ(ప్రభువులంద ఱీధర ♦ నేలఁగలరు
వేయుఁదొంబదితొమ్మిది ♦ హాయనమ్ము
లందు మానులే ధర మూఁడు ♦ వందలేండ్లు
పాలన మొనర్తు రభిమన్యు ♦ వరతనూజ! 19

1. నేను వావిళ్ల ప్రతి ననుసరించి వ్రాయుచుంటిని. బొంబై ప్రతిలోఁ జాలభేదములు గలవు. శ్రీశాంతకర్ణుఁడని బొంబై. 2. అటమానుఁడు బొంబై. 3. అనిష్టకర్ముఁడు బొంబై. 4. తలకుఁడు అనియు. 5. పురుషభీరువనియు. 6. సునందనుఁడనియు బొంబై ప్రతి. ఇఁకఁ నిటఁగలపేరులన్నియు బొంబై ప్రతిలోఁ దార్మాతె. "ఏతేత్రింశన్నృపతయః" అని రాఁబోవు ముప్పదిసంఖ్యకు మదివెట్టుటకు వావిళ్ల బొంబై ప్రతులను వ్యాఖ్యాతలను బోటీపడిరి. విశేషణముల విశేష్యములం జేసియు నామములఁజీల్చియుఁ గలిపియు పీపట్టునఁ జాలఁదికమకలు చేయబడెను. పరిశోధకులకుఁ జేతివిందఁ బనికలదు.

(1) భూయోదశగురుండాశ్చ అని బొంబై. వావిళ్ళ ప్రతిలో మురుండాశ్చ అని కలదు. తెలుగు భాగవతమున గురుంపు లనియే కలదు.

తే. నరవి భూతనందుం[2]డు వం ♦ గిరుఁడును శిశు
నంది తద్భ్రాతయగు యశో ♦ నందియుం బ్ర
వీరకుఁడు కిలకిలయను ♦ పేరినగరి
నెనసి నూటయాఱేం డ్లుర్వి ♦ నేలఁగలరు. 20

సీ. అనఘ ! యా భూతనం ♦ దాదులకును బాహ్లి
కావ్హయుల్ పదుమువ్వు ♦ రాత్మ జన్ము
లౌర పుష్యమిత్రరా ♦ జోత్తమునకును దు
ర్మిత్రనాముం డుండు ♦ బుత్త్రకుండు
మఱియు నీబాహ్లికా ♦ త్మజులలో[3] నేడుగు
రాంధ్రదేశము నేలి ♦ యాంధ్రులగుదు
రేడ్గురుకోసల ♦ నేలికోసలుఁలౌదు
రింకను నిషధము ♦ హీనలేశు

తే. లవుచుఁ గొందఱు నైషధు ♦ లనఁబడియెద
రింకఁ గొందఱువైడూర్య ♦ నృపులనంగ
నిలనుబాలింత్రు వీరెల్ల ♦ నేకకాల
మందె నూ ఖండమండలా ♦ ధ్యక్షులగుట. 21

సీ. అంత విశ్వస్ఫూర్జుఁ ♦ డను మగధేశుండు
తొంటి పురంజయు ♦ కంటెఁబేరు
పడసి విప్రక్షత్త్ర ♦ వైశ్యులను బుళింద
యదుమద్రకులుఁగ మాం ♦ సాశనులుగ
మొగిని మ్లేచ్ఛప్రాయు ♦ లుగ ననాచారులు
గాఁజేసివైచు నా[4] ♦ కౌత్స్యటికుఁడు
మఱియు నతఁడు రాజ ♦ వరులను దున్మాడి
పద్మవతీనామ ♦ పట్టణమున

తే. నిలిచి గంగమొదలుకొని ♦ నిర్మల ప్ర
యాగ పర్యంత వసుమతీ ♦ భాగమేలు
వతనిప్రజలలోఁ త్రైవర్ణ్య ♦ లలరఁబోవ
రేమి చెప్పుదుఁ గలియుగ ♦ వృత్తమనఘ ! 22

---

(2) కిలికిలాయాం నృపతయో భూతనందో వ్యవంగిరిః అని బొంబై. కిలింకిలాయాం నృపతయో భూతనందోయవంహరః అని వావిళ్ల. తె. భా. లో కిలికిలానగరభూపతులందు భూతనందనుండు వంగిరుండు అని కలదు. "కిల్కిలాయాం" అనియుఁ బాఠాంతరమని వావిళ్ళలోని వ్యాఖ్యయం దున్నది. "కిలిక్కిలాయాం నృపతయో భూతనందోఽథ వంగిరిః" అని గోరఖపుర ప్రతి.

3. సప్తాంధ్రాః సప్తకోసలాః

4. దుర్మతిః అని స్పష్టముగా మూలమందుండ నారాయణభట్టు తన తెలుఁగుభాగవతమున దీనిని నారాయణభక్తునిగాఁ జేసెను.

వ. సౌరాష్ట్రావంత్యాభీరార్బుదమాళవరాజులు శూద్రప్రాయులగుదురు.
అంతలి ద్విజులును నుపనయనాది సంస్కారశూన్యులై వ్రాత్యులగుదురు.
సింధుతీరమ్మును జంద్రభాగాప్రాంతమ్మును గౌంతిని గాశ్మీరమండలమును
వేదాచారశూన్యులగు వ్రాత్యులు శూద్రులు మ్లేచ్ఛులు నేలుదురు. 23

తే. ఇట్లు లేక కాలమ్మున ♦ నృపులు మ్లేచ్ఛ
లెల్లకడలఁబొల్చి యధర్మ ♦ దృష్టులధిక
కోపు లనృతభాషణులు ఫ ♦ ల్గుదులు బాల
వృద్ధగోద్విజస్త్రీఘ్నులు ♦ దృప్తమతులు 24

తే. అల్పసత్త్వు లల్పాయుష్కు ♦ లన్యదార
విత్తసక్తు లసంస్కృతుల్ ♦ విహితకర్మ
శూన్యులు రజస్తమోవృతుల్ ♦ శుంతులగుచుఁ
ప్రజలఁ బీడింత్రు రాజరూ ♦ పమ్ముఁదాల్చి. 25

కం. ఇలఁ బ్రజలందఱు నీమ్లేచ్ఛుల యేల్బడిఁబడి కృశించు ♦ చుఁ దదాచారా
దులఁబూని పరస్పర భయ, మ్ముల నృపభయముల నశింత్రు ♦ హో నరనాథా! 27

వ. అని శ్రీశుకుండు పలుకఁ బరీక్షిత్తు విస్మయంపడియె.

ఇది ప్రథమాధ్యాయము – సమాప్తము.

ద్వి తీ యా ధ్యా య ము

కం. జనసంఘమె కాలముఁద్రి
ప్పునొ ? కాలమె జనసమూహ ♦ ముం ద్రిప్పునొ ! మా
మనములు నీమాయాకా
ర్యనిబంధన మెఱుఁగఁగలవె ? ♦ హరిహరనాథా ! 1

వ. [1]దేవా ! యవధరింపుము. అంత శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రు
నితో నిట్లనియె. రాజేంద్రా ! కలిధర్మముల నాలింపుము. 2

-♦ శుకయోగి కలియుగధర్మముల నుడువుట ♦-

కం. అనుదినమును గలికాలం, బున నాయువు బలము ధర్మ♦మును స్మృతి శౌచం
బును క్షమ దయ సత్యంబుల్, జనములకు నశించుఁజువ్వె ♦ జననాథమణీ! 3

కం. జననంబున కాచారం, బునకు గుణోత్కర్షమున క ♦ వుం గారణ మౌ
ధనమే ధనంబు లేకుం, డినవాఁ డెవియున్న నేమి ♦ నిందార్హుఁడగున్. 4

---

5. 'కౌంతిం' అని బొంబై ప్రతి. 'కాంచీం' అనివావిళ్ళ.
18-10-1946 అధ్యాయ ప్రారంభము.

కం. అవనీశ! న్యాయ ధర్మ,వ్యవస్థయందు బల మొక్కఁ ♦ డగుఁజుమ్మీ హే
తువు, శాస్త్రసంచయము గా,దెవనికి బలముండె వాని♦వే న్యాయాదుల్.

తే. అనఘ! దాంపత్యమున స్వకీ♦యాభిరుచియె
కారణము, కులగోత్రాది♦కములుగావ
ఆపణ క్రయవిక్రయ ♦ వ్యావహారి
కముల వాదమే బలము, న్యా♦యము హుళిక్కి. 6

కం. స్త్రీపుంస్త్వలక్షణము రతి,నైపుణ్యమె యొండువిధము♦నం గాదుగదే
బాపఁ డగుటజందెమ్మున్, మూఁపునఁదాల్చినను కర్మ♦ములఁగాదనఘా! 7

తే. ఇతని యాశ్రమమిది యటం ♦ చెఱుఁగుటకును
నతని దండాజినాది చి♦హ్నములె కార
ణమ్ము, గాని తదాచర♦ణమ్ముగాదు
కలిని సర్వాశ్రమములు సం♦కరములగును. 8

కం. తన యభియోగము గెల్వమి,కిని హేతువు న్యాయ మచట♦గీడ్పడి కా, దా
య్యన లంచ మొసఁగుపొంటె,న్ధనమ్ము హస్తమున లేమిఁ♦దక్కగలిలోనన్. 9

కం. చాలఁగ నోటికొలందిం,బ్రేలుచునుండిన నతేని, ♦ విద్వత్త కదే
పోలినచిహ్నము, బహుశా,స్త్రాలం జదివినను గాదు ♦ సద్గురునొద్దన్? 10

ఉ. ఈతఁడు సాధువంచు గ్రహి♦యింపఁగ దాంభికవేషభాషలే
హేతువు కాని చెయ్వుల గ్ర♦హించెదరెవ్వరు? వీఁడుచూడఁగా
నేతరియే యటంచు వచి♦యింతురు పేదఱికంబుచేతనే
చూతురె? వానిసద్గుణవి♦శుద్ధత నోపికతో నృపాలకా! 11

ఉ. "ప్రేయసి! నాకు నీవయిని ♦ ప్రేముడిమిక్కుట, మింతనుండియుం
జాయవునా" కటన్ననుడి ♦ సస్మితవక్త్రము క్రేవచూపుతో
నాయెవివాహ. మోనరవ♦రాగ్రణి! పెద్దల సమ్మతంబు శా
స్త్రీయవిధాన మెద్దియు న♦సింపదయా కలియందుఁ బెండ్లికిన్. 12

కం. స్నానమె ప్రసాధనము, ద,వ్వైనజలమె పుణ్యతీర్థ♦ మాచార్యాది
స్థానమ్ముగాదు కేశా,ధానమె లావణ్యమెల్ల ♦ తఱి జనములకున్. 13

కం. పురుషార్థమెల్లఁ గుక్షిం,భరిత్వమే, నలుఁదెఱఁగుల ♦ పద్ధతిగా, దు
ర్ధర ధార్ష్ట్యమ్మే సభ్యత, నిరాఘవర్తనముగాదు ♦ నీతినిధానా! 14

తే. దాక్ష్యము కుటుంబపోషణా♦ర్థమ్మెకాని
ధర్మసంగ్రహార్థముగాదు; ♦ తప్పిదారి
ధర్మసేవలు సలుపుట ♦ తాము పేరు
వడయుటకె, పరలోక ప్ర♦పణతఁగాదు. 15

కం. ఈతీరునఁ జెడగరవుఁ బ్రజాతతి భూతలమునందుఁ ♦ బరియింపంగాఁ
జాతుర్వర్ణ్యమునం దెవఁ,డో తీవ్రబలాఢ్యుఁ డేర్ప ♦ డుఁ ధరయేలన్. 16

మ. తమకుం దైవసమైన యంతవుడమిన్ ♦ స్థాపించి రాజ్యంబుఁ, జౌ
ర్యము లుబ్ధత్వము నిర్ఘృణత్వ మతిదా ♦ ష్ట్యంబున్ సహాయంబుగా
క్షమభోగించుచు రాజు లన్యవనితా ♦ గారార్థపశ్వాది సం
ఘము బల్మింగొన నార్తిఁబోదురు ప్రజల్ ♦ గ్రావాటవీవాటికిన్. 17

సీ. కురియవు వర్షముల్ ♦ తఱియందు, బ్రబలత,రక్షాను మెల్లెడఁ ♦ గ్రందుకొనును
శాకమూలామిష ♦ క్షౌద్ర పుష్పాష్టిఫ,లమ్ములు కొంతకా ♦ లమ్మొ దొరకు
నావయి నవిగూడఁ ♦ జేవడ నతిదుర్భ,రక్షుత్తృడ్రుజల్ ♦ గ్రాచుఁ బ్రజల
నత్యంత శీత వా ♦ తాతప వర్షహిం,మమ్ముల మలమల ♦ మాడు జనము

తే. మఱియు నన్యోన్య వైరాను ♦ మన్య తాప
ములఁ గృశింతురు చింతల ♦ మునిఁగిచనుదు
రవ్వి డిరువదియో లేక ♦ ముప్పదియొ జ
నమ్ములకుఁ బరమాయుర ♦ బ్దమ్ము లధిప! 18

కం. కలిదోషంబున దేహం,బులు క్షీణంబులగు వేద ♦ పూర్వాధ్వమునం
బలిసిన వర్ణాశ్రమ వం,క్తుల ధర్మములెల్ల నొకటఁ ♦ గూలు నరేంద్రా! 19

కం. కలి దస్యుప్రాయులు ప్రభు,వులు, పాషండప్రచురము ♦ పురుధర్మము, మ
ర్త్యులు చౌర్యానృతహింసా,విల నానావృత్తిపరులు ♦ వింటె నృపాలా! 20

వ. మఱియు వర్ణమ్ములు శూద్రప్రాయమ్ములు ధేనువులు ఛాగప్రాయమ్ములు నాశ్రమమ్ములు గృహప్రాయమ్ములు బంధుగణమ్ములు యానప్రాయమ్ములు నోషధు లణుప్రాయమ్ములు భూజమ్ములు శమీప్రాయమ్ములు మేఘమ్ములు విద్యుత్ప్రాయమ్ములు సద్మమ్ములు శూన్యప్రాయమ్ములు నగుటయుం గలియుగమ్ము గతప్రాయమ్మగు. 21

—♦ కల్క్యవతారము ♦—

ఉ. భూమిజనంబు లీవగిదిఁ ♦ బొల్పఱియున్నతఱిం జరాచర
క్షేమకరుండు విష్ణు వత ♦ సీ సుసుధామశరీరుఁ డీశ్వరుం
డోమఁ దలంచి సాధుజన ♦ తోల్బణ ధర్మచయంబు [1]శంభళ
గ్రామమునందు భాసిలెడిఁ ♦ గల్క్యవతారమున న్నరాధిపా! 22

(1) శంభళ, శంభల, శంబల, సంబల, సంభళ, అను రూపములందందుఁ బొడకట్టెడి. కల్కిపురాణమున శంభలగ్రామ మేడామడపట్టణమని కలదు. ఇప్పుడది కుగ్రామమఁట. మనభారతదేశమందే మురదాబాదుజిల్లాలో సంబలగ్రామమున్నదని కొందఱనిరి.

తే. ఉత్తముల జన్మకర్మము ♦ లుత్తరించు
నఖిలదర్శనుం, డవనీసు ♦ రాగ్రగణ్యుఁ
డైన విష్ణుయశుని సద్గృ ♦ హమున నవత
రించు నతఁడెంత సుకృత ♦ మార్జించెనొక్కొ ? 23

ఉ. అంతటి పాపకాలమున ♦ యందును సైతము స్వీయధర్మ మ
త్యంతము శ్రద్ధతో జరపు ♦ చక్కడనక్కడ మిణుక్కుమిణుక్కుమం
చెంతయు వెల్గుచుండెడి మ ♦ హీసురజాతియు, విత్తనంబు తాఁ
గొంతకుఁగొంత యెచ్చటనొ ♦ కూరుకుచుండక యెల్లమాయునే ? 24

వ. ఇట్లు ధర్మసంరక్షణార్థము దుండగీంద్ర దండించుటకై భగవానుం డసదృశుం
డగు విష్ణుయశుండను సద్బ్రాహ్మణునింట నవతరించి కల్కినాఁబరగి, 25

కం. అతులాష్టైశ్వర్య సమం, చితుఁ డోజఃప్రముఖ గుణావి ♦ శిష్టుఁ డనుపమ
ద్యుతిమంతుం డఖిల జగ, త్పతి కల్కి యసాధువర్గ ♦ దమనోద్యముఁడై.

చం. ప్రకట శుభాంకభాసురము ♦ వాయుజవోగ్రము దేవదత్త నా
మక మమితోన్నతం బనువ ♦ మానగుణ మ్మనుకూల యానరం
జకము తురంగరత్నమును ♦ ఛంగున నెక్కి నిశాత మండలా
గ్ర కలితహస్తుఁడై ఖలని ♦ కాయముఁ జెండుచు ధాత్రిఁ గ్రుమ్మరున్. 27

కం. ఉరు ఖరతర కరవాలము,కరమున గిరగిరను దిరుగఁ ♦ గఁ గరాళింతల్
పారి బ్రహ్మాండము నిండఁగఁ,గరకర నఱకెడిని గఱకుఁ♦గఱటి కుఱుకులన్.

ఆ. ధారుణీశ వేవ ♦ ధారులఁ జోరులఁ, గ్రూరులం ధరిత్రిఁ ♦ దారి తారి
వెతకి వెతకి నూర్ల ♦ వేల లక్షలఁగోట్ల, కోలఁది నుగ్గునుగ్గు ♦ గూల్చివైచు. 29

ఉ. అంతటఁ బౌరజానపదు ♦ లందఱి స్వాంతములుం బ్రసన్నతా
కాంతములౌను, జంతువుల ♦ సంతతి యొంతయు సంతసించు, నా
కాంతము కాంతిమంతమగు, ♦ నంతట శాంతి నిరంతరంబుగా
గంతులువైచుఁ గల్కి తను ♦ గంధ భృతామల వాయుసంగతిన్. 30

వ. అప్పుడు 31

కం. నారాయణు దుర్జనసం,హారక్రీడల స్మరించు ♦ నట్టి జనుల క
వ్వారిగఁ బ్రజాభివృద్ధి శు,భారంభము లౌదవు నిద్ధి♦యబ్బురమె నృపా! 32

ఆ. సత్యమూర్తి ధర్మ♦సంరక్షకుఁడు కల్కి, యిలను నవతరింపఁ♦గృతయుగంబు
వచ్చు నవుడుపుట్టు♦ప్రజ సాత్వికులు ధర్మ,నిరతు లధికభక్తి♦వరులుకృతులు

కం. అమరగురుఁడు సూర్యాచం
ద్రమసులు పుష్యమిని నేక ♦ రాశిని నేకా
లమునఁ గలిసిచొత్తు రపుడ
విమలాత్మా! కృతయుగ ప్ర ♦ వేశ మెఱుఁగుమీ. 34

ఆ. చంద్రసూర్యవంశ ♦ సంభవుల నతీత,వర్తమాన భావి ♦ పార్థివేంద్ర
చరితములను నీకు♦సంక్షేపముగఁ జెప్పి,నాఁడ వింటివిగద♦నరవరేణ్య! 35

తే. ఓ పరీక్షిన్నరేంద్ర! నీ ♦ యుదయమైన
సమయమాది నందాభిషే ♦ చనముదాఁక
నీనడిమి కాలమును గణి ♦ యింతుమేని
వేయునూఱును బదునైదు ♦ హాయనము[1]లు. 36

వ. రాజేంద్రా! యాకాశంబునఁ బ్రాగగ్రశకటాకారంబుననుండు సప్తర్షి మండలమం దగ్రస్థానీయుండు మరీచి. వానికిఁ బశ్చిమమున సభార్యుండు వసిష్ఠుండు, వానికిఁ బశ్చిమమునఁ గొంచెముపైఁగా నంగిరసుఁడు, పిదపఁ బశ్చిమముగాఁగల చతురశ్రతారాచతుష్కమున దైశాన్యమున నత్రి, వానికి దక్షిణమునఁ బులస్త్యుఁడు, వానికిఁ బశ్చిమమున బులహుఁడు, వానికి నుత్తరమునఁ గ్రతువు నుండురు. ఇట్లున్న యా ఋషిమండల ముదయించునపుడు పూర్వమున నే యిరువురు ఋషులు కనఁబడుదురో

1. వత్సరమ్ములు పదునైదువందలగును. అనియు ననవలసియుండును. "ఆరభ్యభవతో జన్మ యావ న్నందాభిషేచనం. ఏతద్వర్షసహస్రం తు శతం పంచదశోత్తరమ్" అని వావిళ్లవారి రెండు ప్రతులందును గలదు. 'కాని ఏతద్వర్షసహస్రంతు జ్ఞేయం పంచాశదుత్తరమ్' 1050 అని యొకపాఠము, 'ఏతద్వర్ష సహస్రంతు జ్ఞేయం పంచశతోత్తరమ్' 1500 అని మఱింకొకపాఠమును గలదు. ఈపాఠమే సమంజస మనిపించుచున్నది. ఏలన? నవమస్కంధమున 22 వ అధ్యాయమువివర "అథ మాగధరాజానో భావినో యేవదామితే. 45 శ్లో. భవితా సహదేవస్యమార్జారిః .... 16 శ్లో." అని ప్రారంభించి పరీక్షిత్సమకాల మందలి జరాసంధుమనుమఁడగు మార్జారి మొదలుకొని 20 మంది రాజులం జెప్పి "ఏతేవార్హద్రథాభూపాః భావ్యాస్సాహస్రవత్సరాః" 9 స్కం. 22 అ. 49 శ్లో. అనియుఁ, పిదప' పంచప్రద్యోతనాఇమే. అష్టత్రింశో త్తరశతంభోక్ష్యంతి పృథివీం నృపాః. 12 స్కం 1 అ. 3 శ్లో. అనియుఁ పిదప "శైశునాగాదశైవైతే. షష్ఠ్యుత్తరశతత్రయం, సమాభోక్ష్యంతిపృథివీమ్ 12 స్కం 1 అ. 8 శ్లో. అనియుఁ గలదు. కావ బార్హ ద్రథులు 1000 ప్రద్యోతనులు 138, శైశునాగులు 360 మొత్తము 1498 ఏండ్లు నందాభిషేకమువఱకు వచ్చును. కాన 1115 పాఠముకాని, 1050, పాఠముగాని సరిపడదుగదా. 1500 అనిననే సరిపడును. మఱియు "యదా యుధిష్ఠిరోరాజా శక్రప్రస్థే ప్రతిష్ఠితః తదాస ప్తర్షయః ప్రాపుర్మఘాః" అనియు "ప్రయా స్యంతి యదాచైతే పూర్వాషాఢాం మహర్షయః తదా నందాత్ప్రభృత్యేషకలిర్వృద్ధింగమిష్యతి" అనియుఁ గలదు. కల్యాదినిన సప్తర్షులు మఘయందుండి నందాభిషేచనమునకుఁ బూర్వాషాఢకువచ్చిరి. కావ స్మృతి మానముచేఁ జూచిన 1500 ఏర్పడును. సప్తర్షు లొక్కొక్క నక్షత్రమున స్థూలముగా 100 ఏండ్లుందురు. "తేన సప్తర్షయోయుక్తా స్తిష్ఠంత్యబ్దశతంనృణామ్" అనియుఁగలదు. ఈ విషయమై చాల మతభేదములు గలవు. కీ. శే. వడింపల్లి జగన్నాథరావుగారి "ఆంధ్రమహాభాగవతము" చూడుఁడు.

వారల నడుమ నర్ధరాత్రమున దక్షిణముగా సమదేశావస్థితమై యే నక్షత్రము గన్పట్టుచుండునో యా నక్షత్రమునందు సప్తర్షు లుండిరని గ్రహింపవలయు. 37

కం. ఈబుధు లేడుగు రొక్కొక శ, తార వరులమానమున శ ♦ తమితాబ్దంబుల్
రారాజిల్లుదు రిప్పుడు, వీరలు మఘయందుఁ గలరు ♦ వింటె నృపాలా! 38

కం. నారాయణుండు సత్త్వా,ధారుఁడు కృష్ణుండు శౌరి ♦ దైత్యారి దివిం
జేరెఁ దుస్సహకలి భువిఁ, జేరెఁ దౌష్ట్యంబు ప్రజల ♦ జేరె న్నృపతీ! 39

కం. ఎంతవఱకు శ్రీకాంతుఁ డ,నంతాకుచసీమఁ బాద ♦ నలినము లిడెనో
యంతవఱకుఁ గలిపురుషుఁ డ,నంతాక్రాంతికిని జాలఁ♦డయ్యె నరేంద్రా! 40

ఆ. దైవమానమునను♦ద్వాదశాబ్దశతమ్ము, క్ష్మాతలంబు నేలుఁ ♦ గలివిభుండు
సప్తఋషులు మఘను♦జరియించునప్పుడే పుడమియందుఁ గాలు♦మోపియుండె

కం. మును లెవుడు మఘవిడిచి క్రమ
మునఁ బూర్వాషాఢఁ గలియుఁ ♦ బోదు రవుడు నం
దనరేంద్రులు మొదలుగ ను
బ్బునఁడగు కలిఁ బట్టఁబగ్గ ♦ ములు లేకుండన్. 42

కం. శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మము, వైకుంఠము చన్న దినము ♦ పగటనె కలి యీ
లోకమ్మునఁ జేరె ననుచు, వాకొంద్రు పురావిదులు ప్ర ♦ భావనిధానా!

తే. తత్కలి సహస్రదివ్యవ ♦ త్సరములుం ద
దంశ సంధ్యలు ద్విశతది ♦ వ్యాబ్దములును
నరుగఁ గలియుగంబంతమౌ ♦ నవల నదుల
యాత్మలలరారఁ గృతయుగం ♦ బడుగు వెట్టు. 44

-♦ యు గ ప్ర మా ణ ము లు ♦-

వ. అనఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుండు వినయంబుదోఁప మహాత్మా! యుగప్రమాణ దివ్యాబ్దాదుల మఱొకసారి యనుగ్రహింపఁగోరెద నన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. రాజా! విను మొకమనుష్యవత్సరము దేవతలకొకదినము. మూఁడువందలయఱువది మనుష్యవత్సరములు దేవతలకొకసంవత్సరము. పండ్రెండువేల దేవతాసంవత్సరము లొకదివ్యయుగము. ఒకవేయి దివ్యయుగములు బ్రహ్మకొకపగలు. బ్రహ్మపగటిలోఁ బదునల్వురు మనువు లగుదురు. ప్రతియుగమునకును యుగప్రారంభమున సంధ్యయు, యుగాంతమున సంధ్యాంశములు నుండును. సంధ్యాసంధ్యాంశములనడుమ యుగముఖ్యాలమైయుండును. దివ్యమానమునఁ గృతయుగమునకు సంధ్యాబ్దములు

నాలుగునూఱులును యుగప్రమాణము నాలుగువేలును సంధ్యాంశములు నాలుగునూఱులును మొత్తము నలుఁబదియెనిమిదివందల దివ్యాబ్దములుగలది కృతయుగము. త్రేతకు మూఁడువందలు సంధ్యయు మూఁడువేలుయుగపరిమితియు మూఁడువందలుసంధ్యాంశములు కాఁగా ముప్పదియాఱువందల దివ్యాబ్దములుగలది త్రేతాయుగము. ద్వాపరమునకు రెండువందలుసంధ్య రెండువేలు యుగప్రమాణము రెండువందలుసంధ్యాంశములు కాఁగా నిరువదినాలుగువందల దివ్యాబ్దములుగలది ద్వాపరము. కలియుగమునకు నూఱుసంధ్య పదినూఱులుయుగప్రమాణము నూఱు సంధ్యాంశములు కాఁగాఁ బండ్రెండునూర్ల దివ్యాబ్దములుగలది కలియుగము ఇట్లు నాలుగుయుగముల ప్రమాణము పండ్రెండువేల దివ్యాబ్దములు. మఱియు

కం. తమతమ కర్మముల కనుగు,ణముగా ఫలములనుగుడువ ♦ నానావిధ భూ
తము లొదవును యుగసంధ్యలఁ, గ్రమముగ సంధ్యాంశములను ♦ గ్రమించుచు
నుండున్. 46

కం. యుగసాధారణధర్మం, బగపడు సంధ్యాంశసంధ్య ♦ లందు, విశేషం
బగు ధర్మము జృంభణముగ, యుగకాలంబందుఁ ద్రుళ్లు ♦ చుండు నరేంద్రా!

తే. ఉచ్చనీచాద్యవస్థలే ♦ యోజ, రాజ
వంశమునకుండుఁ దక్కిన ♦ వర్ణములకుఁ
దద్విధమె "యథా రాజా త ♦ థా ప్రజా" య
టన్న నుడి లేదె! ప్రతియుగ ♦ మందునిట్లె. 48

కం. చనిరి మహాత్ములు నృపతులు
తనువులువిడిచి, మిగిలినది ♦ తనయాదికమా!
ధనమా? రాజ్యమ? యెయ్యది?
యనుపమకీర్తి యొకఁడేసు ♦ మా స్థిరనిలిచెన్. 49

ఉ. ఈవగిది న్నృపాలకుల ♦ మెల్లఁ గలి న్నశియించి పోవఁగా
భూవవరేణ్యుఁ డిందుకుల ♦ ముఖ్యుఁడు శంతనుసోదరుండు దే
వాపియు, భానువంశజుఁడు ♦ భవ్యగుణుండుమరుండు యోగవి
ద్యా పరిపాకశక్తియుతు ♦ లై వసియింత్రు కలాపము న్పురిన్. 50

ఉ. వారుభయుల్ మహామహులు ♦ వారిజనాభుశిక్షఁజేసి వి
ద్యారుచిరాత్ములై కలియు ♦ గాంతమునన్ బృథివీతలంబునం
జేరి సమస్తధర్మముల ♦ చేతను వర్ణము లాశ్రమస్థితు
ల్మీర నొనర్తు రెప్పటివ ♦ లెన్ బలుకావుల బోధసేయుచున్. 51

వ. ప్రతియుగమ్మున నీక్రమయోగమ్మున నే ప్రాణులందు ధర్మము ప్రవర్తించుచున్నది. 52

కం. నానుడివిన నుడువని ధర, ణీనాథులు మమత భూమి ♦ నెలకొల్పి తుదిన్
దాని ధరవిడిచి మరణా, ధీనులగుచుఁజనిరి వింటె ♦ ధీరవరేణ్యా! 53

తే. రాజనామ మొందిన శరీ ♦ రమును దుదకు
బూడిదయొ బుగ్గియో యగుఁ ♦ జూడనిట్టి
యంగమునకసూ యితఁడు ద్రో ♦ హములు సేసి
నిరయ మొందు, నాత్మహితంబు ♦ నెఱుఁగలేక. 54

తే. ఈయఖండ భూమండల ♦ మేలినారు
నాదుపూర్వులు, నేఁడునే ♦ నేలుచుంటి
నెల్లి నాసుతుం డటుపయి ♦ నీమనుమఁడు
నిల్లి మద్వంశ్యు లేలెద ♦ రీధరిత్రి. 55

కం. అని ధరపయి మమకారం, బును భౌతికమైనకాయ ♦ మునపయి సహమ్మున్
గనుకని నిల్పి తుదకురెం, టి నిలాకాయమ్ముల న్వి ♦ డిచి చనిరిన్నృపుల్. 56

ఆ. బలపరాక్రమముల ♦ వసుధఁ బాలించిన, రాజులందఱుం ధ ♦ రాబిడౌజ!
భూరికాలవేగ ♦ మునఁ గథామాత్రావ, శిష్టులగుదు రేమి ♦ చెప్పవాఁడ. 57

వ. అని శ్రీశుకయోగీంద్రుండు వాక్రుచ్చెను. 58

ఇది ద్వితీయాధ్యాయము - సమాప్తము

తృతీయాధ్యాయము

కం. సాధీయో భవదంఘ్ర్యా, రాధకతా ప్రయతధిషణ ♦ రాజిల్లిన త
త్త్వాధ్యాత్మ వితతి యాధి,వ్యాధులఁ దలఁగింపవయ్య! ♦ హరిహరనాథా!

వ. [1]దేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో నిట్లనియె. భూదేవి తనను గైవసము సేసికొనఁ దహతహపడుచున్న నృపాలురంజూచి యిట్లుపరిహసించును. 2

—* శ్రీశుకుండు భూమిగీతనుపదేశించుట *—

శా. భూమీనాథులు మృత్యుహస్తమునఁ గీ ♦ ల్బొమ్మల్ తదంశంబునీ
భూమీశుల్ గనలేక నన్ను గెలువం ♦ బోరాటముల్ సేయుచుం
డ్రేమందున్? భళిరే! మహోరగ మొకం ♦ డేఁకారి, తన్ బ్రింగుచో
నామండూకము మక్షికం దినఁగ జి ♦ హ్వాగ్రంబునల్లార్చెడిన్. 3

(1) 24-10-1946 ప్రారంభము.

ఆ. భళిర! నీటిబుగ్గ ♦ పాటియైన కళేబ
రమ్ము మీఁద నమ్మ ♦ కమ్ము వెట్టి
కామములకుఁ దొడరు ♦ క్ష్మావతుల్ బుధులైన
నేమి వారియాస ♦ లెల్లవృథలె. 4

వ. ఎట్లన, 5

కం. తొలుతన్ షడ్వర్గమ్ముం
గెలుతు మవల రిపుబలంబుఁ ♦ గేడించి పిదపన్
బొలియింతు మంత మంత్ర్యా
దుల నృపసహితముగఁ బట్టు ♦ దుము కడిమి మెయిన్. 6

ఉ. పిమ్మట రాజధానిని బ్ర ♦ వేశ మొనర్తుము, పౌరవర్గము
న్నెమ్మిక లోను జేసికొని ♦ నేతలమయ్యెద, మిట్టు లబ్ధిసు
ద్ధమ్మఖిలమ్ము భూతలముఁ ♦ దాల్తుము బాహుపులం దటంచు భా
వమ్ములఁ గోరుచుందురు నృ ♦ పాలురు గొంతెమ కోరికల్ సదా. 7

కం. ఇట్టులు గోరుచుఁ గానీ, కట్టెదుట న్నోరు దెఱచి ♦ కబళింపఁగ ను
న్నట్టి తమమృత్యువుం, గట్టా! కనలేరు వీరిఁ ♦ గన జాలియగున్. 8

ఉ. అంబుధివేష్టితైతదఖి ♦ లావని గెల్చియు నంతఁబోక ద్వీ
పంబులఁగూడ గెల్తుమని ♦ బాహుబలంబున నబ్ధిఁజొత్తు ర
బ్రంబగు వీరిఁగన్న నవు ♦ రా! ప్రబలేంద్రియజేతలయ్యు మో
క్షంబును గోర కీగతి న ♦ శాశ్వతరాజ్యము గోరుటేటికో? 9

ద్విపద. ఇంద్రియజయమున ♦ కిదియ చే ఫల మ
తంద్ర మనంబునఁ ♦ దా మేలకనరో? 10

కం. దేనిని మనువులు మనుసం, తానము గెల్చి యవల న్వ ♦ దలి చనిరో య
ద్దానికయి వనికిమాలిన, యానరపతు లేల పెనఁగు ♦ లాడెదరో? యనున్.

ఉ. నాకొఱకై సుమీ పితలు ♦ నందను లన్నలు దమ్ములొండొరుల్
బాఁకలు బల్లెముల్ గొని ప్ర ♦ తాపహితాత్ములౌచుఁ జంపుకో
మూఁకలు గట్టుచుండ్రిదియ ♦ మోహమొ! మౌఢ్యమొ! కానవే బుధుల్
వాకొనుచుండ్రు తేండ్లకు ధృ ♦ వంబుగ నారకమబ్బు నంచొగిన్. 12

కం. ఈధర యెల్లను నాదే, వై ధేయా! నీది కాదు ♦ వాగకు మనుచున్
గ్రోధములఁ బరస్పరము మ,హీధవు లనిఁ జంపి చత్తు ♦ రీనాకొఱకై. 13

వ. పృథుండుఁ బురూరవుండు గాధి నహుషుండు భరతుండు నర్జునుండు
మాంధాత సగరుండు రాముండు ఖట్వాంగుండు ధుంధుమారుండు

రఘువుఁ దృణబిందుండు యయాతి శర్యాతి శంతనుండు గయుండు భగీరథుండు కువలయాశ్వుండుఁ గకుత్థ్సుండు నైషధుండు నృగుండు నాదిగాఁ గల మహారాజులును హిరణ్యకశిపుండు వృత్రుండు రావణుండు నముచి శంబరుండు భౌముండు హిరణ్యాక్షుండు దారకుండు నాదిగాఁగల దైత్య దానవులును నాకీశ్వరులై యుండిరి. 14

కం. వీరందఱు నిఖిలవిదుల్, శూరులు సర్వజయు లజితు ♦ లిం జూమి నాపైఁ గూరిమిని నిలిపి నరథ, ర్మారోహకు లగుచు మెలఁగి ♦ యవలంజనరే? 15

కం. ఇలపై శాశ్వతముగ వీ,రలు నిలువం గలిగిరే? స్పు ♦ రద్విషయ సుఖం బులఁ దమిదీఱక మును వీ,రలఁ గొంపోయెఁగదె కాల ♦ రా జదయుండై. 16

వం. అని భూదేవి పలికెడిని. రాజేంద్రా! యీభూగీతాసారం బెఱుంగుము. 17

శా. ముల్లోకంబుల కాత్మకీర్తి లతికా ♦ పుష్పాధికామోద సం
పల్లాభం బొనఁగూర్చి చన్న ధరణీ ♦ పాలావళీ సత్కథా
వల్లుల్ జ్ఞాన విరాగితా సమధికై ♦ శ్వర్యంబులం గూర్చు నం
చుల్లేఖించితిఁ బారమార్థ్య మిటలే ♦ దుర్వ్యార్భటం బంతయున్. 18

వ. మఱి పురుషోపాదేయంబైన పరమార్థం బెద్ది యందువా? విను. 19

ఉ. ప్రాకట భక్తితత్పరులు ♦ పాడుచునుందురు గా పునఃపున
స్స్వీకృతవాణులై యశుభ ♦ బృందము డిందఁగఁజేయు నుత్తమ
శ్లోకగుణానువాద మెడ ♦ లో నమలంబగు కృష్ణభక్తినిం
గైకొనఁగోరి దాని వినఁ ♦ గావలె నెన్నియొమార్లు నిత్యమున్. 20

కం. ఈలీల న్నిరతము శ్ర,ద్ధాళువగుచు హరికథా సు ♦ ధాపూరమ్మున్
గ్రోలఁగఁ గ్రోలఁగఁ బొడమును, బాలిశునకుఁగూడ గాఢ ♦ భక్తిమనమునన్. 21

వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 22

—* యు గ ధ ర్మ ని ర్వ చ న ము *—

కం. కలియుగమునఁ గలిదోషం,బులు మిక్కుటముగను బెరిగి ♦ పోవఁదొడఁగ లో
కులం వాని నేయుపాయం,బులఁ దూలించెదరో? తెల్పు ♦ మునిజనతిలకా! 23

కం. యుగముల యుగధర్మంబుల
మొగిఁ గల్పప్రళయ మాన ♦ ములఁ దెల్పఁగదే
భగవత్స్వరూపమగు కా
లగతిం దెలిసికొనఁగాఁ దలం పుదయించెన్. 24

వ. అనవుడు శ్రీశుకయోగీంద్రుండిట్లనియె. 25

తే. కృతయుగమ్మున జనులు ధ ♦ రింతు సత్య
మును దయా తపో దానమ్ము ♦ లనెడినాల్గు
పాదములుఁగల ధర్మమ్ము ♦ నాదరమునఁ
గనుక వార లాత్మారాము ♦ లనఘమతులు. 26

తే. సర్వభూత మైత్రీయుతుల్ ♦ శాంతిపరులు
దాఁతులు తితిక్షువుల్ కృపా ♦ వంతులు సమ
దర్శనులు తుష్టు లాత్మవి ♦ ద్యావిభూతి
కలితులై తఱచుగ శ్రమ ♦ ణు లగుచుంద్రు. 27

తే. త్రేతయందు ధర్మాంఘ్రుల ♦ రీతిలోన
మెల్లఁగాఁ దురీయాంశమ్ము ♦ పొల్లవోవుఁ
దొడరి యనృత హింసలు నసం ♦ తోష విగ్ర
హమ్ము లనెడి యధర్మాంఘ్రు ♦ లిమ్ముకొనఁగ. 28

వ. ఇట్టు లసత్యంబుచే సత్యంబును, హింసచేదయయు, నసంతోషంబుచేఁ దపంబును, విగ్రహంబుచే దానంబును, నాలవయంశం బడంగఁ త్రేత యందు మూఁడుపాదంబులు ధర్మంబుండెడిని. అప్పుడు క్రియా తపోనిష్ఠులు నాతిహింస్రులు నవిషయలుబ్ధులు ధర్మార్థకామపరులు ఋగాదిత్రయీ నిపుణులు నై ప్రజలుందురు. అందు బ్రాహ్మణు లధికులై వెలింగెదరు. 29

తే. ద్వాపరమున నధర్మపా ♦ దముల బలిమి
ధర్మపాదమ్ములు సగమ్ము ♦ త్రాఁడువడెడి
నవుడు జనులు కీర్తిప్రియుల్ ♦ [1]యజ్ఞకర్త
లధ్యయనరతులుం [2]దృప్త ♦ లాఢ్యు లధిప ! 30

వ. వారియందు బ్రాహ్మణక్షత్రియు లధికులైయుందురు, 31

కం. కలియుగమున ధర్మమునం, ఘ్రులు మూఁడు నశించె నిమ్మ ♦ గులు నొకయడుగే;
కలియంతమునకు నదియుం, బొలియు నధర్మాంఘ్రు లొక్క ♦ మొంగిఁగ బలింపన్.

తే. అపుడు జనులు దురాచారు ♦ లధికలుబ్ధు
లతిదరిద్రు లకారణా ♦ హితులు నిర్ద
యులును నిర్భరతృష్ణాభి ♦ వులును నగుదు
రందు శూద్ర కైవర్తాదు ♦ లధికులనఘ ! 33

వ. అనవుడు పరీక్షిన్నరవరేణ్యుం డేవంభూత యుగవైషమ్యమ్మునకుఁ గారణ మ్మేమన శ్రీశుకమహర్షి యిట్లనె. 34

(1) మహాశాలాః అని బొంబై ప్రతిలోనుండ "మహాశీలాః అని వావిళ్ల ప్రతి.
(2) దృప్తాః అని వావిళ్ల ప్రతిలోనుండ "హృష్టాః" అని బొంబై ప్రతి.

సీ. జనులందు సత్త్వర ♦ జస్తమంబుల నెడి, మూఁడుగుణమ్ములు ♦ పొలుచుచుండు
సరగ నయ్యవి కాల♦సంచోదితమ్ములై, మనమందుఁ బర్యాయ♦మునను దిరుగు,
సట మనోబుద్ధీంద్రి♦యములు సత్త్వమున వ, ర్తింప జ్ఞానతపంబు♦లింపుగాగ
నందు నయ్యది కృత♦యుగము; రజోగుణ, మందు వర్తింప♦[3]ధర్మార్థకామ

తే. ములను మిక్కిలి యభిరుచి ♦ కలుగు నదియె
త్రేత; మఱి రజస్తమములం ♦ దిరుగ లోభ
కపట మాన మత్సర వృత్తి ♦ కామ్యకర్మ
పరత లొదవెడి నయ్యదే ♦ ద్వాపరమ్ము. 35

తే. నృపవరేణ్య! మనోబుద్ధు ♦ లింద్రియములు
తమముసంగుల్క- హింసన ♦ దైన్య నిద్ర
లనృత శోక మోహ భయ మా ♦ యాలసత్వ
ములును సంభవించెడి నదే ♦ కలియుగమ్ము. 36

-♦ కలియుగమందలి ప్రజల స్థితిగతులు ♦-

వ. అదియునుఁ గాక 37

కం. కలియందుఁ బ్రజలు మందమ
తులు దీనులు బహ్వాశనులు ♦ ధూర్తులు స్త్రీకా
ములు విత్తహీను లగుదురు
పొలతు లసతులై యథేచ్ఛ ♦ మెఁగ నుంద్రు నృపా! 38

తే. బహుళ జనపదమ్ములు దస్యు ♦ బాధితమ్ము
లాగమములు పాషండ దూ ♦ ష్యములు ద్విజకు
లములు శిశ్నోదర పరాయ ♦ ణములు మాన
వాధిపతులు ప్రజాభక్షు ♦ లగుదు రెందు. 39

తే. బ్రహ్మచారు లశౌచు ల ♦ వ్రతులు నొచుఁ
గులపతులును భిక్షాటనా ♦ కలితులగుచు
మఱి వనస్థులు గ్రామవా ♦ స రతులగుచు
న్యాసు లర్థలోలు లగుచు ♦ నవ్వాడుంద్రు. 40

3. 'యదాకర్మసుకామ్యేషుభక్తిర్భవతిదేహినామ్' అని బొంబై ప్రతి. 'యదాకర్మసుకామేషుభక్తిర్యశని దేహినామ్' అని వావిళ్లప్రతి. యదాధర్మార్థకామేషుభక్తిర్భవతి దేహినామ్' అని గోరఖపురప్రతి.

ఉ. పొట్టిగనుండు మేను నొక ♦ పూటకుఁ జాలద కుండఁడన్నముల్
గట్టుక పోయి సంత పజ ♦ కద్దుపుఁ గల్గు సతంబు నోరికి
న్బట్టని వల్కలూరెడిని ♦ నాన యెసంగ దెడంద మోస పెం
గట్టిఁడి చేత కల్ల చెలి ♦ కత్తెలుగా కలియుందు నెల్తుకల్. 41

తే. వర్తకులు క్షుద్రులై మోస ♦ వాటిలంగ
సలుపుదురు క్రయవిక్రయం ♦ బులను మఱియు
నెల్ల రవివత్తులం గూడ ♦ క్షుల్లకంబు
వార్తఁ గైకొంద్రు లెస్సయున్ ♦ భావమంచి. 42

ఉ. విత్తవిహీనుఁడేని వృథ ♦ పీవతి యుత్తముఁడైన వీడిపోఁ
జొత్తురు సేవకుల్ మఱొక ♦ చోటికి; తేండ్లను వెళ్ళఁగొట్టుచుం
ద్రుత్తముఁ గాలునే బెపద ♦ నొంది క్రియాత్మముఁడైన భృత్యునిన్
మిత్రికిఁ దోలి పెట్టుదురు ♦ నీచులు పాలుడుగంగ గోవులన్. 43

తే. కట్ట! తల్లిదండ్రులను దోఁ ♦ బుట్టువులను
జ్ఞాతులను వీడి సౌరత ♦ సౌహృదమున
దారవంకవారల మాట ♦ గారవింత్రు
స్త్రీవశంవదుల్ నరులేమి ♦ చెప్పవాఁడ? 44

ఉ. కావులు గట్టి పెంజడలు ♦ గైకొని కొబ్బరిగింజి దండముల్
వావిరిఁదాల్చి గద్దియల ♦ భాసిలుచుల్ యతి వేషధారులై
కోవిదులట్లు ధర్మములు ♦ గూడ వచించుచు నజ్ఞులయ్యు నీ
జీవికతోఁ బ్రతిగ్రహము ♦ సేయుచుఁ గాలము వుత్తు రంఘ్రిజుల్. 45

కం. వానలు లేమిన్ దుర్భిక్షానీకము వొడముట న్ని ♦ రన్నావనిలో
మానవు లతిభీతి సతము, నానాకష్టములఁ జిక్కి ♦ నలుగుదు రధిపా! 46

తే. తాల్పఁ గుడ్డయుఁ దినఁ దిండి ♦ త్రావ నీరు
పండ నిల్లు పెట్టన్ సొమ్ము ♦ పైకిఁ దాన
చక్కటా! యేదియును లేక యవని జనులు
తిరుగాడరు పిశాచమ్ముల ♦ కరణిఁ గలిని. 47

ఆ. చిల్లిగవ్వకైన ♦ జెలిమిని దిగనాడి, చొచ్చి జగడములకు ♦ సొంతవారి
నైన బిల్లుమార్చు ♦ చక్కటా! స్వప్రియ, ప్రాణములను గూడ ♦ వదలుచుంద్రు.

చం. తమవయి నాసపెట్టుకొని ♦ తాము గడించిన దిచ్చి యెన్నిక
ష్టములనొ పొందు చెట్లొ తము ♦ సాకిన తల్లిని దండ్రిఁ గాంచి

గమునను వృద్ధులై నవసి ♦ కన్నులఁగానని వారి నక్కటా!
కొమరు లనాదృతిం గసరి ♦ కొట్టుచుఁ బోషణచేయ రెంతయున్. 49

వ. మఱికొందఱు, పిత లెంత యనుకూలమతి ననుసరించుచున్నను 50

కం. కొడుకులు ప్రయోజకులగుచుఁ
గడకంటనె కనరు మాట ♦ కత యిఁక నేలా?
కడుపునకును శిశ్నమునకుఁ
బడిచచ్చెద రెవ్వ రెన్ని ♦ పలుకుచునున్నన్. 51

చం. తనయులఁ జూచి తండ్రులును ♦ దండ్రులఁ జూచి సుతుల్, గృహీంతలా
వనితలఁజూచి భర్తలును ♦ భర్తలఁజూచి స్వకీయదారలున్
ముసముసలాడుచుందు రొక ♦ పోఁబడిఁబోవ రొకళ్ళొకళ్ళతో
గినుకను వాదులాడుచును ♦ గేరడమాడుచునుందు రెవ్వరున్ 52

కం. కలిలోన నరులు పాషండ లుప్తబుద్ధులయి కొల్వ ♦ టకుఁ బూనరు శ్రీ
విలసితవక్షున్ దానవ, కులభక్షున్ నీరజాక్షు ♦ గోద్విజ రక్షున్ 53

తే. ఆతురుఁడు మరణమునందు ♦ నతఁడు జాఱి
పతఁడు పతితుం డవశతచే ♦ నైన నెవని
నామము స్మరింపఁ గర్మబం ♦ ధములు తొలఁగి
పరమగతి గల్గు వానిఁగొ ♦ ల్వదు జనంబు. 54

వ. ఇది కలిజనంబుల నడివడి రాజా! ఇఁక గలి నిస్తారోపాయంబు వినుము
ఏతత్కలికృత ద్రవ్యదేశాత్మ సంభవంబులగు దోషంబులనెల్ల భగవంతుం
డైన పురుషోత్తముండు చిత్తస్థుండై పరిహరించును. 55

ఉ. కావున గోపబాలుని జ ♦ గజ్జన రక్షణకేళిలోలునిన్
భావమునందు నిల్పినను ♦ భక్తిని బాడిన నాదరించినన్
గోవెలకేగి కొల్చినను ♦ గొండొకవిన్నను వాని కోటిజ
న్మావళి సంచితాఘనిచ ♦ యంబుల శ్రీహరి కాల్చివైచెడిన్. 56

తే. అన్యలోహముల్ కలియూట ♦ నైన కొఱఁత
వన్నెఁబాపి పెన్నిగ్గిచ్చుఁ బసిఁడికనలుఁ
డన్యవాంఛలచే నైన ♦ యఘముఁ బాపి
పూతముంజేయు బుధమతిం ♦ బొలసి శౌరి. 57

ఉ. మానస సంస్థితుండయిన ♦ మాధవుచే నగుశుద్ధి విద్యలం
గాని తపోనిరోధములఁ ♦ గాని సుమైత్రినిగాని తీర్థవా
స్నానన [illegible]వ్రతంబులను ♦ నల్పినఁగాని జపంబు సేసినం
గాని విహాపితంబులను ♦ గాని లభింపద వేయునేటికిన్! 58

కం. కావున సర్వవిధంబుల, నీ వవహితమతిని హరిని ♦ నిల్పుము దీనిం
గావించిన మృతుఁడవుగాఁ, గైవసమగు నీకుఁ బరమ ♦ గతి మనుజేంద్రా!

కం. మరణించునప్పుడు వరా, త్పరు పాదాంభోజములను ♦ ధ్యానము సేయన్
వరదుఁడు సర్వాత్ముఁడు స్వ, స్వరూపము నొసంగి ప్రోచు ♦ వానింగరుణన్

కం. కలి సర్వదోషములకు, న్నిలయము యైన సందోకంబు ♦ నిలిచె సుగుణమున్
జలజాక్షు కీర్తనంబే, కలిగించుం బంధముక్తి ♦ కల్యాణంబున్. 61

కం. కృతయుగమున ధ్యానంబుల, వితానములఁ ద్రేతయందు ♦ వివిధసపర్యా
తతి ద్వాపరమునఁ గల్గెడి, గతి కీర్తనమాత్రమున న♦కలిలోఁగలుగున్. 62

వ. అని శ్రీశుకుండు పలికి నిమీలితాక్షుండై 63

కం. శ్రీవత్సలాంఛనా! శౌరీ! వనమాలీ! ముకుంద! ♦ కృష్ణా! శ్రీనా
థా! విశ్వంభర! కేశవ!, గోవిందా! చక్రపాణి! ♦ గొను మన్నతులన్

వాది కం. వనమాలీ! వరదాయక!, వనజాక్షా! వాసుదేవ! ♦ వైకుంఠా! వా
మన! వామదేవమిత్రా!, వనజోదర! వజ్రివినుత! ♦ వంశసముభవా!

తలకట్లకం. వరమపురుష! మాధవ! సుర,వరప్రద! దయాంతరంగ! ♦ భవభంగ! మహా
సురమర్దన! త్రయ్యంత,స్ఫురత్పదద్వయ! ముకుంద! ♦ శుభకరవ్రాతయా!

వ. అని నృపునితోఁగలిసి శ్రీశుకుండు నామసంకీర్తన మాచరించెను. 67

ఇది తృతీయాధ్యాయము సమాప్తము

చతుర్థాధ్యాయము

కం. కర్మ జ్ఞానేంద్రియముల, నిర్మలమానసము బుద్ధి ♦ నిం జిత్తము సం
తర్మహితాహంకారము, నర్మిలి సంటక వెలుంగు ♦ హరిహరనాథా! 1

వ॥ [1]దేవా! యవధరింపుము. అంత శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రు
నితో నిట్లనియె. రాజా! యుగధర్మముల నుడివితిని. హరికీర్తనంబునఁ
గలిదోష నివర్తనంబగునని పలికితి. నింక నీయడిగిన కల్పప్రళయంబులం
గూర్చి వక్కాణించెద నాలింపుము. పరమాణువు మొదలుకొని ద్విపరా
ర్థము తుదిదాఁకం గలకాలమును నొడివితి. మఱియు వినుము. 2

—♦ దైనందిన కల్పములు ♦—

కం. యుగములునాలుగుఁగూడిన,వగునొక్కమహాయుగము సహస్రమితమహా
యుగములు చతురాస్యునకొక,పగలగు, దైనందినమునఁ ♦ బడుకల్పమిదే 3

---

[1] 29—10—1946 ప్రారంభము.

వ. బ్రహ్మకును మాసంబునకు ముప్పదిదినంబులు. దినమేకల్పము. వానిని విను. మొదటిది శ్వేతవరాహకల్పము. ఆవల నీలలోహిత, వామదేవ, రాథంతర, రౌరవ, దేవ, బృహ, త్కందర్ప, స, త్యేశాన, తమ, సారస్వ, తోదాన, గారుడ, కౌర్మ, నారసింహ, సమా, నాగ్నేయ, సోమ, మానవ, తత్పురుష, వైకుంఠ, లక్ష్మి, సావిత్రీ, ఘోర, వరాహ, వైరాజ, గౌరీ, మహేశ్వర, పితృ, కల్పంబులు క్రమంబుగా ముప్పది కలవు. 4

కం. దైనందిన కల్పంబున, బ్రహ్మనాథులు పదునలువురు ♦ మనువులు వరుస౯
బ్రహ్మ నేలుచునుందురు-చతు, రాననునకుఁ బ్రొద్దుగ్రుంక♦నదె ప్రలయమన౯

—♦ నైమిత్తిక ప్రలయము ♦—

కం. జననాయక ! నైమిత్తిక, మనఁ బ్రాకృతికమ్మనంగ ♦ నాత్యంతికమం
చన నిత్యమునాఁ బ్రలయం, బులు నాలుగు తెఱఁగులుగ న♦వు న్భాగింప౯ 6

కం. రాతిరి యగుడుఁ బరుండు౯ ధాత, యది నిమిత్తమున నె♦నైమిత్తికమ౯
ఖ్యాతిప్రలయమునకొదవె౯, రాతిరిమానమును బగటి♦క్రమమున నుండు౯. 7

తే. ఆత్మసాత్కృత మొనరించి ♦ యఖిలవిశ్వ
మబ్జభవుఁడు శ్రీనారాయ ♦ ణాత్మకుఁడయి
యయ్యనంతాసనమ్మున ♦ యందుఁ బండి
హాయిగా నిదురించెడి ♦ నాత్రేయ ! 8

వ. ఈ ధాతృ నిశాకాలంబును జతుర్యుగ సహస్రప్రమాణంబు కావున నంతకాలము కడచన్న పిదపఁ దెల్లవాఱును. అపుడు బ్రహ్మ మేల్కాని మరల సృష్టికిం గడంగును. బ్రహ్మదేవుని దినాది సృష్టికల్పము, దినాంతము ప్రలయకల్పముగదా. అవ్విధి నవ్విధి దివసంబులు గడచుచుండును. మూడువందలయఱువది దినంబులు వత్సరం బను లెక్క నా దేవునకును నూఱేండ్లాయువు. ఆ నూఱేండ్లాయువునకుఁ బరమనిసంజ్ఞ. కాననే యేఁబదివత్సరములకుఁ బరార్థసంజ్ఞ కలదు. ఇపుడు ప్రథమపరార్థము గడచి ద్వితీయపరార్థమునం బ్రథమదివసము ధాతకుఁ గడచుచున్నది. 9

—* ప్రాకృతిక ప్రలయము *—

తే. అజునకుం ద్విపరార్థాయు ♦ వరుగఁగా న
మహదహంకార పంచత ♦ న్మాత్రములను
ప్రకృతిఁ బ్రవేశమ్మగు గాల ♦ వశతనఁగు
నందువలన బ్రహ్మాండ ల ♦ యమ్ము జరుగు. 10

వ. ఈ సప్త ప్రకృతిలయనిమిత్తంబున దీనిం బ్రాకృతిక ప్రలయం బందురు. అప్పుడు 11

శా. ధన్యాత్మా! విను నూఱువత్సరము లే ♦ తద్భూతలంబందుఁ బ
ర్జన్యుం డొక్కఁ బృషత్తునే విడువఁ డీ ♦ ప్రాణుల్ జలాన్నంబులున్
శూన్యంబౌటను దృట్క్షుధా వ్యధితులౌ ♦ చున్ స్వాంతము ల్లేక య
న్యోన్యమ్ముం గబళించి చచ్చెదరుసు ♦ మ్మా యానుపూర్వ్యంబుగన్. 12

తే. అంశుమంతుండు పర్జన్యుఁ ♦ డర్యముండు
ధాత విష్ణువు మిత్రుండు ♦ త్వష్ట భగుఁడు
వరుణుఁడును బూషుఁడును వివ ♦ స్వంతుఁ డింద్రుఁ
డనెడి ద్వాదశాదిత్యు లై ♦ క్యమయి యుంద్రు. 13

తే. అవనియందు దేహములందు ♦ నబ్ధులందు
వరలు రసము నంతయును సాం ♦ వర్తకార్కుఁ
డుగ్ర కిరణమ్ములం ద్రావు ♦ చుండుఁగాని
క్రమ్మఱ స్వదువం డంబు ♦ కణ మొకండు. 14

చం. కలగొనుఁ జుంయిచుంయిమనుఁ ♦ గ్రందువొనర్చుఁ గదుష్ణమౌను స
ల్సలసలఁ గ్రాఁగు మొంయిమొయి ♦ సందడి బిట్టుగఁబోవుఁ గ్రిండఁ బైఁ
గళపెళలాడి తెర్లు నధి ♦ కంబుగ నూష్మము రేఁచు పొంగులై
పొలపొలవెల్లువల్ వఱవుఁ ♦ బో దివికిన్ రవిఘృష్టి కంబుధుల్. 15

తే. పైని సూర్యుండు లోపల ♦ బాడబాగ్ని
స్వప్రతాపంబులం జూప ♦ సాఁగ జలధి
కెంతకాలంబు గాంభీర్య ♦ మెసఁగఁబోవు
నిద్దఱ నొకండు గెల్చుట ♦ యెట్లు సెపుమ. 16

ఉ. ఊటలబాట బీఁటగిలు ♦ నోటువడుం బ్రిహికాండముల్ సరో
ర్ఝూటము లూచిపోవు ప్రాద ♦ సంఘము లింకును దేవఖాతముల్
బీఁటికలెత్తు నిమ్నగల ♦ పిండు స్వరూపముమాయు నంబుధుల్
గాటికిఁ గాళ్ళుసాచును వి ♦ కర్తను నుష్ణగభస్తిఘృష్టులన్. 17

ఉ. తావులులేక కాయములు ♦ దాఁచుకొనం బ్లవకోటి దోయ న
క్రావళి రూపుమాయుఁ గమ ♦ ఠాన్వయజాతము లీల్గు కాలరా
జీవ తిమింగిలాది జల ♦ జీవు లశేషము నాశమౌను హా!
జీవనముల్ సమస్తము న ♦ శింప నిఁకం బ్రదుకంగ శక్యమే! 18

చం. చిటచిటలాడి భూజతతి ♦ చెల్లును సావయవాలయావళుల్
పెటపెట పెట్లిపోవుఁ బృథి ♦ వీధ్ర దృఢవ్రజ మొక్కపెట్టునన్

పటపట బ్రద్దలై శకల ♦ పంక్తులు నీఱయిపోవు భాస్కరో
త్కట కటు తీక్ష్ణ ఘృష్టి వివి ♦ ధస్ఫుట ఘూర్ణనసంభ్రమంబులన్. 19

వ. ఆ క్షయకాల సమక్షంబునం గర్మసాక్షి యక్షీణాత్యుష్ణాంశు ప్రక్షేపంబుల
జగత్కుక్షి విక్షోభంబు గల్గింప, 20

ఆ. ఎచటివక్షు లచట ♦ నే నోళ్ళు తెఱచు న
చ్చోటి మృగంబు లటనె ♦ సొమ్మసిల్లు
క్షుద్రమృగములగతి ♦ సోదికిరా దిట్లు
మిత్రుఁడే యొకప్డు ♦ శత్రువగును. 21

వ. ఇట్లిచట సాంవర్తకార్కుండు విక్రమోద్వర్తనంబులం బ్రవర్తిల్లుచుండ
నచటఁ బాతాళంబున నమర్షప్రకర్ష ఘూర్ణమానేక్షణ సంకర్షణ సహస్ర
వక్త్ర గహ్వర ప్రోద్భూతాసహ్య బృహద్భానుం డుజ్జ్వల కరాళ జ్వాలా
జిహ్వాజాలంబుల నసమరభసమున నలుదెసలఁ బ్రసరింపంజేసి తత్రత్య
కాలవ్యాళాది సర్వప్రాణి ప్రతాన ప్రాణసమీరణ పారణ పారీణుండై
పాతాళంబుఁ గాతాలంబున నిర్మూలంబు గావించి తీవ్రతమ ప్రకంపన
ప్రతాప ప్రేరితుండై యూర్ధ్వంబున నుల్లంఘించి తలాతలంబంటుకొని
దానికి నలాత లక్షణంబు శిక్షించి యుపేక్షింప కాక్షణంబ మహాతలంబుం
జొచ్చి దాని నరాతింబోలె నపేతజీవ వితానంబుఁ బొనర్చి మాడ్చి లాఁతి
విలాతియగు రసాతలంబున కశీతలుండై యేతెంచి యచటి భూతంబుల
వితానవతిచి యాలోకంబు ననాలోకంబుఁ జేసి యతులంబగు సుతలంబు
లక్షించి దానిం గుక్షినిండ భక్షించి వితలంబుం జొచ్చి మచ్చరించి
పెచ్చుపెరిగి దానిని విస్మయంబుగ భస్మమయంబు సలిపి తలమనుచు
నతలమున కరిగి దాని నతలకుతలముఁగావించి యటనుండి కరంబు
రయంబున భూవివరంబులం బ్రవేశించి పెల్లుపెల్లున భూఖండంబుల
ఖండంబులు గావించి యఖర్వగర్వంబున మహాపర్వత గహ్వరంబులం
దూఱి నిండుకొని యుద్దండుండై యక్కొండలపింఛను బిండలిసేయుచు
ధరణ్యుపరితలమున కుఱికి యొకదెస సరీసృపప్రభువునట్లు వీఁకమెయిఁ
బ్రాఁకుచు నొకక్రేవ సారంగయూథాధినాథున ట్లుల్లంఘించుచు నొక్క
యిక్క హయంబునట్లు రయంబునం బఱచుచు నొకవైపు గరుడునియట్లు
లెగురుచు సిమసిమశబ్దించుచు మురమురలాడుచు భగభగమండుచుఁ దుక
తుకయుడుకుచు సర్వంసహాజ్జ్వలుండగుటనో భస్మరేణుపటలంబు నెఱపుచు
సర్వతోముఖాధికుండగుటనో సుళ్ళుబెట్టుచుఁ బ్రభంజనుండగుటనో నిఖిల
వస్తు వినాశంబు గావించుచు ననంతాకారుండగుటనో యెల్లయెడలఁ దాన
యగుచు నిట్లు చతుర్విధభూతాత్మకుండగుటనో యన్నింటిని లోఁగొనుచు

ధర్మరాజునాఁ బిండీకృతశల్యుండగుచు భీముండునా నిర్మథితకీచకుండగుచు ధనంజయుండునాఁ గృష్ణవర్త్మానుసారియగుచు నకులుండునా వాహాశిక్షావర్తనుండగుచు సహదేవుండునా దగ్ధశకునియగుచు సర్వభక్షుండయ్యు బావకుండు లోహితవర్ణుండయ్యు శుచి యంటరానివేల్పయ్యు విబుధాస్యుండు నయి యాసాంప్లవిక సప్తార్చి కాళిచేఁ బదార్థజాలంబుల గాలించి గాలిగావించుచుఁ గరాళిచే నరాళలీలఁ గరాళించుచు మనోజవచే ననేదిష్టగతంబుల ననోకహాపదంబులపై వాలి వినోదించుచు సులోహితచేఁ గులాచలంబుల విలోకించి యేర్చి విలోలంబులొనర్చుచు సుధూమ్రవర్ణచేఁ బృథూటజ విభూతి విధూనన మాచరించుచు స్ఫులింగినిచే నభోంగణము వెలుంగఁజేయుచు విశ్వదాసచే విశ్వమును నశ్వరమొనర్చుచు నడరి యెడపక యుడుకున నుడికిలించుచుఁ బొడఁగనఁబడని పదువునఁ బుడమిని పడిపడిఁ ద్రసరేణుమయం బొనర్చి తనలోఁ గల్పుకొనుచు భుగభుగాయమాన ధూమస్తోమంబులు భీమంబులై ప్రసరింపఁ బటపటాయమానంబులై విస్ఫుట విస్ఫులింగపటలంబులు చటులంబులై పెటిలుచుండ భగభగాయమానంబులై యరాళకరాళ కీలికామాలికలు పోలికలు లేక పెంపారుచుండ సహస్రముఖ ప్రభవ విభవుండగుటనో యజస్రంబు సహస్రముఖంబుల వ్యాపించుచుఁ గాశ్యపాశాపాళము నాకంబగుటనో యాకలం ప్రాఁకి భువర్లోకంబు నాలోకించి యేకలంబై దాని నేకీకరించుకొని సువర్లోకము నేఁకటదీఱఁ బోకార్చి యార్చి పేర్చి మహర్లోకంబు దాఁకి దానిం బోకడవెట్టి జనలోకము సోఁకి పీఁక మెయి దానికిఁ గాకచావు కల్పించి తపోలోకము దూఁకొని దానిఁగాకుసేసి యా సత్యలోకౌన్నత్యము నసత్యముంజేసి యా జంటమొగమ్ములదంట బమ్మగ్రుడ్డువనంటె నంటి యొంటుకొని యొంటరీఁడై పెనుమంటల నదిరి యొంటమి గెంటంజాలి జంటలేక మలయుచుఁ ద్రిపురరక్షశ్శిక్షణ దీక్షాసదృక్ష రూక్షదాక్షాయణీశ నిటలాక్షి ప్రక్షిప్తాశుశుక్షణి సకుక్షి జేకీయుం డగుచు వామనుండుంబోలె బలిబంధనవీరుండై వీరభద్రుండుంబోలె నికృత్తదక్షాయుష్కాలుండై కాలుండుంబోలె శిక్షితాగోజీవభూతుండై భూతేశుండుంబోలె భూతిపటలావలిప్తావఘనగణుండై గణనాథుండుంబోలె నాగాస్యప్రభూత విలాసుండై చెలంగు. 22

తే. ఒక్కదిక్కు కృశానుఁ డిం ♦ కొక్కదిక్కు
భానుఁ డుగ్రశిఖా కలా ♦ పముల మాడ్చ
వేయ దగ్ధగోమయ పిండ ♦ విధముగాఁ జె
లంగు బ్రహ్మాండభాండం బి ♦ లాతలేశ! 23

తే. అంతటఁ బ్రచండ సాంవర్త ♦ కానిలుండు
భూరి వేగోద్ధతుండయి పొలసి పొలసి
భంయిభంయిని సుడియుచు ♦ వంద యేండ్ల
కధికముగఁ జేయు వీరవి ♦ హార మనఘ ! 24

చం. అహరధినాథుఁ డోపు ప్రవ ♦ హమ్ము, ఘనాదుల నాడఁజేయు నా
వహమును, దారలన్నిలుపఁ ♦ బర్వెడి యుద్వహ, మిందుఁ ద్రిప్పు సం
వహము, గ్రహాళినూఁచెడి వి ♦ వాహము, సప్తఋషిస్వరావగో
ద్వహము పరీవహమ్ము, ధ్రువుఁ ♦ బట్టు పరావహ మైక్యమయ్యెడిన్. 25

కం. సుడిగాలిగ సరిగాలిగఁ, గడువడిగాలిగను మీఁది ♦ గాలిగ, నెదుర
య్యెడిగాలిగ, నడగాలిగ, నడరెడి నా విలయవాయు ♦ వవనీనాథా! 26

తే. మును విభావసూష్ణాంశువుల్ ♦ పొలయనైన
భస్మరాసుల నిమ్మహా ♦ వాయు వెగచి
తద్రజఃకణంబుల మొయిల్ ♦ దారి నెల్ల
ధూమ్ర వర్ణాకలితముగాఁ ♦ దూఁగఁ జేయు. 27

కం. అగ్నిమారుతు లీక్రియ, భగ్నము సేయుంగ నీప్ర ♦ పంచము నంభో
ముఙ్నివహము తమపనికై, భగ్నాకృతు లగుచు నింగిఁ ♦ బొలుచు నరేంద్రా!

సీ. కుత్కీల విభ్రమ♦కృత్తాల పృథుతటి, త్వత్కీలి కాంచద్వి ♦ యత్కమగుచు
వర్ణబాహుళ్య సం ♦ పూర్ణశోభావదు, ద్దూర్ణ శక్రధ్వజా ♦ కీర్ణమగుచు
నుద్యద్ద్యుతి స్ఫుర♦ద్విద్యుత్సహస్ర మై, శద్యద్ధర్షిత తమో♦వద్యమగుచు
దుర్జయ గంభీర ♦ గర్జిత నిర్ఘోష, భర్జిత బ్రహ్మాండ ♦ ఖర్జువగుచు

తే. పృథుల దుస్సహ వాయు చ ♦ పేటమగుచుఁ
బటపటాత్కార కరకా ప్ర ♦ పాతమగుచు
నశ్రుతాదృష్టచర శీక ♦ రాఢ్యమగుచు
వలదు దుర్దిన మ్మమ్మహా ♦ విలయమందు. 29

శా. శంభుండుం బ్రళయోగ్ర తాండవకళా ♦ సంరంభిగా నంది హ
స్తాంభోజద్వయి నల్పనో మురజ ని ♦ ర్హ్రాదం బటంచెంచఁగా
నంభోదంబులు ఫెళ్ఫెళా ప్రబల గ ♦ ర్జారావముల్ సేయు చా
రంభించుం ధరణీధ్ర తుల్య కరకా ♦ రాజిం బడం ద్రోయఁగన్. 30

శా. జంభద్వేషి కృతాంఘ్రిశృంఖలల ర ♦ జ్జూబంధముల్ ద్రెవ్వియో
నంభోభృత్తతి సర్వదిక్తటములన్ ♦ వ్యాపించి విద్యుత్ప్రభా
సంభారంబులు నూర్జితధ్వనులు గ ♦ ర్జాధ్వానముల్ భ్రాజిలన్
గుంభద్ద్రోణముగాఁగ వృష్టిగురియున్ ♦ ఘోరాతిఘోరంబుగన్. 31

తే. కాల కావర్త సంవర్త ♦ నీలములును
బుష్కల ద్రోణ వాయుత ♦ మో సలమ్ము
లనెడివారు విసెడివారు ♦ నడ్డ మడువు
లేమిఁ గ్రుమ్మరించు జలమ్ము ♦ నాముకవిసి. 32

మ. చెవులుం జిల్లులువోవు వాగశనుసం ♦ జీకట్లుగ్రమ్మం గనుం
గవ రాఁబోకుఁడనన్ మనంబులు కలం ♦ గం జొచ్చ సౌదామినీ
నివహం బెటికనన్ బ్రభుం బ్రకటఁడు కా ♦ ల్పింపందు గాన న్నికల్
పవళుల్ సంతతధారగాఁ గురిసెడి ♦ న్వర్షంబు నూఱేండ్లిటుల్. 33

కం. కాండంబు లగుచు నింద్రుని, కాండంబులు ఘోరవిలయ ♦ కాండంబున న
ఖండంబుల నెల్లఁ గురిసి, కాండంబుఘటంబు నిండ ♦ న ప్లావరించున్. 34

కం. ఇట్లయి విశ్వ మ్మఖిల, మ్మమ్మయమై యుండఁ బుడమి ♦ దగు గంధగుణ
మ్మిమ్ముల జలమ్ము మ్రింగఁగ, నమ్మేదిని యవల నాశ ♦ మగు నీరములన్.

కం. జలములఁగల రసగుణమును, జ్వలనుండు హరింప నీర ♦ స జలం బగ్నిన్
విలయించు, వహ్ని రూప మ, నిలుండు గొన వహ్ని యయ్యె ♦ నిలమందడఁగున్

కం. అనిలుని స్పర్శగుణంబును, వినుఁ హరియింపంగ స్పర్శ ♦ విరహితపవనం
బును లయమగు నాకాశం, బున గుణములఁబాసి బ్రదుకఁ ♦ బోలునె చెప్పుమా!

సీ. అంతట వినవయ్య ♦ యాత్మీయగుణమగు, శబ్దమున్ భూతాది ♦ సంగ్రహింప
నాయంబరమ్ము భూ ♦ తాదియా తామసా, హంకారమందుల ♦ యంబు నొందుఁ;
దైజసాఖ్యంబైన ♦ రాజసాహంకార, మింద్రియంబులను స ♦ వృత్తికముగ
హరియించు; సాత్త్వికా ♦ హంకారమయ్యింద్రి, యాధిదేవతలవ్వృ ♦ త్త్యన్వితముగ

తే. మ్రింగివైచెడి; వినుమంత ♦ మేదినీశ!
తత్త్రివహంకారముల మహ ♦ త్తత్త్వ, మమ్మ
హత్తుఁ ద్రిగుణమ్ము లాత్రిగు ♦ ణాళిఁ గాల
చోదితమ్మయి ప్రకృతియు ♦ సొరిదిమ్రింగు. 38

కం. సుమతీ! కాని కహోరా, త్రము లిచ్చెడి భావవికృతి ♦ తతి లే, దది ని
త్య మనాద్యంత మ్మవ్య, క్త మవక్షయతోవ్య మఖిల ♦ కారణమరయన్ 39

తే. మూలపదము వాఙ్మనములు ♦ ముట్టలేవు
త్రిగుణములు మహదాదులు ♦ తగులలేవు
ప్రాణ బుద్ధీంద్రియాధిదే ♦ వతలు చొరరు
జాగతాకార సన్నివే ♦ శములు నేడ! 40

తే. దానికిం జాగ్రదాద్యవ ♦ స్థలు పొసంగ
వద్దిరవిగాదు పంచభూ ♦ తాళిగాదు

సు ప్తము ల్లింద్రియాదిక ♦ శూన్యమగును
శూన్యము ల్ప్రవతర్క్యమా ♦ చు వెలుఁగొందు. 41

కం. పురుష ప్రకృతుల సత్వాది రూఢశక్తు లిటు కాల ♦ దీర్ఘము లగుచుఁ
బరవశములై లయించును, ధరణీశా ! యిదియె ప్రాకృ♦తప్రళయమనన్. 42

-♦ ఆత్యంతిక ప్రళయము ♦-

ద్విపద. స్తుత్య తత్వజ్ఞాన ♦ శోభా ప్తిచే న, సత్యమౌ సర్వవి ♦ శ్వమ్ము లయించు
నాత్యంతిక ప్రళ♦యము ము క్తి యిదియె, మత్యమరాచార్య♦మఱి వినవయ్య!

వ. గ్రాహక కరణ గ్రాహ్యంబులైన బుద్ధీంద్రియ విషయముల కాశ్రయభూతంబై జ్ఞానశబ్దవాచ్యంబైన బ్రహ్మమే భాసించుచున్నది. దృశ్యమ్మును గారణావ్యతిరేకంబును నాద్యంతవంతమును నగుటంజేసి ప్రపంచము రజ్జుసర్పము వలె నవస్తువుగదా. అదిభాసించుటేల ? రాజేంద్రా ! యేమట్లుచూచెదు ! కారణావ్యతిరేకంబనఁ దెలియ లేదా ? దృష్టాంతమ్ముం జెప్పెదవినుము. తేజః కార్యము దీపము. తైజసాహంకారజన్యము లింద్రియము లగుటంజేసి తేజోనుగ్రాహ్యము నేత్రము. తేజస్సు నాశ్రయించినది రూపము. కాఁబట్టి దీప నేత్ర రూపములు మూఁడును దేజస్సునకంటె భిన్నములుగావు. అట్లె గ్రాహకంబగుబుద్ధియుఁ గరణంబులగుశ్రోత్రాదీంద్రియములు గ్రాహ్యంబులగు శబ్దాదిమాత్రములును బ్రహ్మకార్యంబులు బ్రహ్మానుగ్రాహ్యంబులు బ్రహ్మాశ్రయంబులు నగుటంజేసి బ్రహ్మముకంటె వేఱైనవిగావు. మఱి కార్యకారణము లభిన్నంబులైనచోఁ గార్యమువలెఁ గారణంబును నసత్తుగాదా ? యందువేమో ? యట్లుకాదు. ప్రపంచముకంటె బ్రహ్మము వ్యతిరిక్తమైనదే కాని బ్రహ్మముకంటెఁ బ్రపంచము వ్యతిరిక్తమైనది కాదు. జాగ్ర త్స్వప్న సుషుప్తులు బుద్ధిదశలు. ఆయాయవస్థలయందలి విశ్వ తైజస ప్రాజ్ఞ రూపంబగు నానాత్వ మంతయుఁ బ్రత్యగాత్మయందు మాయామాత్రంబని యెఱుంగుము, రాజేంద్రా ! బుద్ధియె యసత్తైనఁ దదవస్థలంగూర్చి చెప్పవలయునే ? 44

కం. జలధరములు వ్యోమంబునఁ,
గలుగుచుఁ బాయుచును నుండు ♦ గతి సావయవం
బు లగు సమ స్తజగంబులు
నల బ్రహ్మమునం దొదవుచు ♦ నడఁగుచు నుండున్. 45

కం. ఏయది సావయవంబో
యాయది యాద్యంతవంత ♦ మగు ఘటము వలెన్

ధీయుత ! కాన జగము సా
పాయము నిత్యమ్ము బ్రహ్మ ♦ వస్తువ యంటిఁ. 46

వ. కార్యకారణములలోఁ గారణమే సత్యమైనది. 47

తే. అవయవావయవులలోన ♦ నవయవంబె
సత్యమైన, దవయవి బా ♦ సంగకుండ
నవయవంబు పృథక్ఖ్యాత ♦ మై వెలుంగు
దంతు వది విరాజిలదె వ ♦ స్త్రంబు లేక. 48

వ. తంతువులేని వస్త్రంబు మాత్ర ముండదన రాజా కార్యమే లేదనుచుంటివి. మఱి బ్రహ్మమునకుఁ గారణత్వముమాత్ర మెట్లు పొసంగు నన బ్రహ్మరాతుం డిట్లనియె. కానిమ్ము. ఆ పేరుమాత్ర మెవరు సత్యమనిరి కార్య దృష్టిం జేసి కారణమంటిమి. అంతియ నృపతీ! కార్యకారణములవలనను, నన్యోన్యాపాశ్రయమువలనను, నుపలభ్యమానంబగు నదంతయు భ్రమయె. ఆద్యంతములుగలది నిత్యమెట్లగు నయ్యా! ప్రపంచ మసత్తని యనేక హేతువుల సాధించెదవు. ఇది యిట్లు ప్రకాశించుచున్నదే! దీని నేల సత్తని పల్కరాదందువా? విను మిది ప్రకాశించుట ప్రత్యగాత్మవలననే. అది లేక వికారంబైన యీ ప్రపంచ మం దణువైనను ప్రకాశింపనేరదు. అట్లు ప్రకాశించినచో నది చిదేకరూపంబై స్వప్రకాశంబ యగును. మఱి యాత్మకు జీవుండని బ్రహ్మంబని నానాత్వము లేదా? యందువా? వినుము.

సీ. అవనీశ ! సత్యమగా ♦ నాత్మకు నానాత్వ
మెప్పుడు లే దట్టు ♦ లెంచునాతఁ
డజ్ఞుండ ; ఘటమున ♦ యుండలి యాకాశ
మును మహాకాశ మొం ♦ దున పృథక్త్వ
మిది పరిచ్ఛేదక ♦ కృతభేద ; మంబరా
ర్కున కంబుబింబితా ♦ ర్కునకుఁ గలదె
యంతర ? మిద్ది యు ♦ పాధికృత వికార
మగునుగాదా ? శరీ ♦ రాంతరమగు

తే. ప్రాణవాయువు బాహిర ♦ వాయు వొకఁడ
గాదె ? క్రియాభేదంబు ♦ గాలుఁగాక
యీ పగిదిని జీవబ్రహ్మ ♦ రూప వివిధ
తా విలాసం బుపాధుల ♦ చే వెలుంగు. 50

వ. వాస్తవంబున లేదు. మఱి జీవనామ మేలవచ్చెనందువా! యదియు నుపాధి వలన వచ్చినదే. 51

శా. బంగారంబునెగా విశేషరచనా ♦ ప్రాగల్భ్య మేపారుచో
నంగుళ్యంగద హారకుండల కిరీ ♦ టాద్యాఖ్యలం బిల్తు, మా
భంగిన్ లౌకికవైదికోక్తులఁ బర ♦ బ్రహ్మంబు నొక్కండె పి
ల్వంగాఁ జొత్తుము జీవుఁడంచుఁ, దనవా ♦ ప్పన్నిర్భరాహంకృతిన్. 52

వ. అట్లైన నహంకారం బెట్లు స్వకారణభూత బ్రహ్మస్వరూపావరణముం
గల్పించు నందువా ? విను. 53

సీ. అర్కసంభూతమై ♦ యర్క ప్రకాశితం, బైన మేఘంబె య ♦ ర్కాంశభూత
మగు నేత్ర మర్కుని ♦ నరయంగనీయకా, తనికడ్డముగ నిల్చుఁ ♦ దద్విధమున
బ్రహ్మకార్యంబయి ♦ బ్రహ్మప్రకాశితం, బైన యహమ్ము బ్ర ♦ హ్మాంశభూతుఁ
డగు జీవుఁ డాబ్రహ్మ ♦ మరయంగనీయ కా, తనికడ్డముగనిల్చు ♦ ధరణినాథ !

తే. అబ్ద మనిలంబునఁ దొలంగ ♦ నర్కరూప
మక్షికిందోఁచు నట్లె స్వో ♦ పాధియా న
హమ్ము జిజ్ఞాసచే నాశ ♦ నమ్ము నెంద
నపుడ జీవుండు నేన బ్ర ♦ హ్మమని తెలియు. 54

తే. ఈ యనువున వివేక కా ♦ క్షేయకమున
దీర్ఘ మాయామయాహంకృ ♦ తి స్వరూప
మాత్మబంధంబుఁ ద్రుంచి బ్ర ♦ హ్మస్వరూపుఁ
డగుటె యాత్యంతికప్రళ ♦ యంబు ముక్తి. 55

*– నిత్యప్రళయము *–

కం. వనజాసనాద్యఖిలభూ, త నికాయము జనన విలయ ♦ దశలం గనుచుం
డు ననుక్షణం బటంచు, న్వినుతురు సూక్ష్మజ్ఞు లిదియె ♦ నిత్యలయమనన్.

తే. అమిత కాలవేగమున ని ♦ త్యమ్ము పుట్టి
చచ్చుచుండు దేహాద్యవ ♦ స్థల నెఱుంగ
నయితిగాదు నదీప్రవా ♦ హమ్ము పుట్టె
గిట్టును బ్రతిక్షణము పొడ ♦ కట్టునట్టె ? 57

కం. సతతమ్ము దీపకీలా, వితతి పొడము చడఁగుచుండు ♦ వేగముగా, ని
ట్టితెఱంగుఁ గానలే కె,ల్లతఱిన్ జ్వాల యొకఁడనె త ♦ లంచెద రజ్ఞుల్. 58

తే. గగనమండలి చంద్రాది ♦ గత్యవస్థ
లెట్లు స్థూలదృష్టి గ్రహించు ? ♦ నీశ్వరస్వ
రూపమై యనాద్యంతమై ♦ రూఢికెక్కు
కాల, మదియిచ్చు దశ లెఱుం ♦ గ న్వశంబె ? 59

తే. బాల్య యౌవనాది దశలఁ ♦ బట్టి నడుమ
సంతతంబు నేవో యవ ♦ స్థలు జనించు
చడఁగుచుండు నటం చెంచ ♦ నగునుజూవె
లేనిచో దశాంతరములే ♦ లేకపోవు. 60

వ. ఇట్లు ప్రపంచమునకుఁ బరిణామరూపంబున నిత్యప్రళయంబులు రయంబునఁ
గాలవశంబున జరుగుచుండు. 61

కం. కాలగతియిట్టులుండు, న్నాలుగు లయము లిటులవిద ♦ నర్చుచునుందుర్
బోలంగ వింటిగద నర, పాలా! సంశయములెల్లఁ ♦ బాసెనకాదే? 62

కం. నారాయణ పుణ్యకథా, వారమ్మును సంగ్రహముగఁ ♦ బలికితి వశమే
యేరికశేషమునుడువఁగ!, నాఱు న్నాలు గొకవేయి ♦ యాస్యములున్నన్.

శా. నీరంధ్రోదిత నైకదుఃఖ బడబా ♦ గ్ని జ్వాలికామేయ సం
సారాంభోనిధి నిస్తరించుటకు శ్రీ ♦ మద్విష్ణు గాథామృతా
సారాసేవన మొందుదక్క నితరాం ♦ చత్కోత్కల మొందుం గసం
బో రెవ్వారిదినిక్క మోనరవతీ! ♦ పుణ్యప్రభావాకృతీ! 64

తే. ఈపురాణసంహిత వచి ♦ యించె మౌని
రాజ నారాయణుండు నా ♦ రదమహర్షి
కతఁడు శ్రీవ్యాసమౌని క ♦ య్యనఘమూర్తి
నాకు నాదరంబునఁజెప్పె ♦ నరవరేణ్య! 65

ఆ. వేదసమ్మితంబు ♦ విమలంబు నీభాగ
వతము నైమిశాఖ్య ♦ వనములోన
దీర్ఘ సత్రమందుఁ ♦ డివిరి శౌనకముఖ
ఋషులు గోర సూతుఁ ♦ డితఁడు నొడువు. 66

వ. అని బ్రహ్మరాతుండు విష్ణురాతున కుపదేశించెను. 67

ఇది నాలవ యధ్యాయము సమాప్తము.

పంచమాధ్యాయము

కం. త్వత్పాదాంభోజమ్ముల, హృత్పద్మమునందు నిలువు ♦ నేని మృతి త్రా
సోత్పత్తు లడరునే? యు,ద్యత్పుణ్యుఁడు ముక్తుఁడతఁడ ♦ హరిహరనాథా! 1

వ. [1]దేవా! యవధరింపుము. శ్రీశుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునితో
నిట్లనియె. 2

---

[1] అధ్యాయప్రారంభము 11—11—1946

-*శ్రీశుకులు పరీక్షిత్తునకు బ్రహ్మోపదేశ మొనర్చుట*-

నర్కుటవృత్తము. ఎవని యనుగ్రహాప్తి నుద ♦ యించెనో యబ్జభవుం
డెవని మహోగ్రహాప్తి జని ♦ యించెనో రుద్రుఁడు నేఁ
డవనిప! యట్టిదేవుని మ ♦ హాత్ముని విశ్వవిభుం
బ్రవిమలభక్తి నెంచితిని ♦ భాగవతం బదియే. 3

కం. వింటివి దానిని దృప్తిగఁ, గంటివి జ్ఞానంబు భవము ♦ గడ తేఱంగన్
మంటివి హరిసేవలఁ దొ,ల్లింటి విభులయట్లు రాజ ♦ లితి విలయేలన్. 4

ఉ. కావున నట్టినీవు మృతి ♦ గందునొ! సర్పము కాటు వేయునో!
యేవిధిగాఁగ నున్నదొగ ♦ దే! యని చింతిలఁబోకుమయ్య నీ
భావమునందు నీకు వెఱ ♦ వం బనియేమి? త్రికాలవర్తివిం
గావె? శరీరమే నడుమఁ ♦ గల్గిన దేగు విచారమేటికిన్! 5

ఆ. పూర్వ మీవు లేక ♦ పోలేదు మఱి యిప్డు, పుట్టలేదు తేవు ♦ గిట్టఁబోవు
తిరుగులాడి యెల్ల ♦ దేహంబె నీవు ని,త్యుండ వేల వగవు♦నొండ నృపతి!

కం. మును లేని దేహమే నదు,మను పశ్చాద్భావియందు ♦ మఱుఁగువడు న్నీ
యునికి శరీరముచందం,బునఁగా, దీ వెల్లకాల ♦ ముం బొలుతువయా. 7

వ. బీజమునకంకురముపోలె నేన పుత్త్రుఁడ నగుచుంటి. మరల నయ్యంకురమునకు బీజముపోలె నేన పౌత్త్రుఁడనగుచుంటిఁగదా. మఱి దేహము నశించిన నట్లని తలంతేని విను. నీవు బీజాంకురములవలెఁ బుత్త్రపౌత్త్రాదిరూపుండవు కావు. ఏలన? నగ్ని కాష్ఠమునకంటె భిన్నమైనట్లు నీవు తద్దేహాదులకంటె భిన్నుండవు. కొఱవివలన మఱొకకొఱవి కలుగుచున్నది కాని యగ్గికాదు. అట్లే దేహమువలన మఱొక దేహము కలుగుచున్నది కాని యాత్మకాదు. ఆత్మకుఁ బుట్టుక లేదు. కనుక నీకు విచారమేల? నీకుఁ జావుపుట్టుకలు లేవయ్యా, 8

తే. స్వప్నమున స్వశిరశ్ఛేద ♦ పంచతలను
స్వీయముగఁగను, నారీతి ♦ జాగరమున
నంగనాశంబుఁగను నది ♦ యాత్మ నాశ
మనుకొనుట భ్రమం, బాత్మ య ♦ జామరంబు. 9

తే. ఘటము కోలచే బ్రద్దలు ♦ గా ఘటాంబ
రమ్ము నిరుపాధికాంతరి ♦ క్షమ్మ యగును
దనువువల్లె తత్త్వజ్ఞాన ♦ మున విలన
మైనచో జీవుఁడుం బర ♦ మాత్మయగును. 10

కం. మనమే జీవుని కంగము, లను గర్మములను గుణంబు ♦ లను సృజియించున్
మనమును మాయ సృజించును, జనపతి! యివి జీవునకిటు ♦ సంసృతిఁ గూర్చున్.

చం. ప్రమిదమనస్సు కర్మసమ ♦ వాయువు తైలము వెల్గువర్తి దే
హము జ్వలనప్రయోగము ని ♦ జాంగము నాత్మ గనంచు భ్రాంతి, యీ
క్రమమున దీపమ్ముంబలె వి ♦ కారిలుసంసృతి యున్నికూడుచో
నమలమతీ! భవం బెవరి? ♦ యాత్మ యెదె? యోచనసేసిచూడుమా! 12

కం తైలాదులచే దీపము, జ్వాలారూపమున వెలుఁగు ♦ సగుణం ద్రిగుణా
లోలతచే భవము పొడమి, చాల మడింగలఁచుఁ జెనకఁ ♦ జాలదయాత్మా.

తే. ఆత్మ దీపమువలెఁ బుట్ట ♦ దడఁగ, దది స్వ
యంప్రకాశము స్థూలసూ ♦ క్ష్మాస్య మ్మఖిల
మూల మనుపమ మాకాశ ♦ మువలె నిర్వి
కారమును విభువని యెఱుం ♦ గఁగదె నృపతి! 14

వ. ఇట్లు దేహాద్యుపాధిస్థితము నాత్మను స్వయముగానే యనుమాన ప్రమాణసహకృత జ్ఞానంబుచేతను, ముకుందామల పదారవింద భజనంబు చేతను, లెస్సగా విమర్శించి తెలిసికొమ్ము. 15

ఉ. ఇట్టు లొనర్తువేని ధర ♦ ణీశ్వర! మిత్తికి మిత్తివౌచుఁ గ
న్పట్టెద, పట్టిపట్టునను ♦ బాఱునికట్టడ యేమిసేయు? నా
కట్టిఁడి తక్షకుం డెటులు ♦ గాటున గొగ్గును! మిత్తియెట్టు చే
పట్టును నిన్ను? నాత్మవిదు ♦ బాము లలంచునటయ్య యెన్నఁడున్? 16

ఆ. ఏన బ్రహ్మ మంచు ♦ నెఱుఁగు మట్లైన శో
కాదికములు నిన్ను ♦ నంటఁబోవు
బ్రహ్మ మేన యంచుఁ ♦ భావింపు బ్రహ్మాప
రోక్ష్య మాత్క్షణమున ♦ రూపుమాయు. 17

మ. నిరుపాధ్యాత్మ సమైక్య మయ్యెదవయే ♦ నిన్ దుస్సహ క్ష్వేళభీ
కర వక్త్రుండగు తక్షకుం డొడిసి నీ ♦ కాల్వట్టుకొంటల్ కళే
బరము న్విశ్వము దేనిఁగానవు పర ♦ బ్రహ్మాతిరిక్తంబుగా
నెఱి సర్వంబుఁబరాత్మగాఁ గనిన ను ♦ న్నేకర్తృకర్మంబులున్? 18

కం. నీయడిగిన రీతిగ నా
రాయణ లీలావిభూతు ♦ లభివర్ణితముల్
హాయిగ విన్నాఁడవుగా
నాయన! యిఁకనేమి వినమ ♦ నంబుదలంచున్! 19

వ. అని శ్రీ శుకయోగిచంద్రముండు ప్రమాణలక్షణంబుపదేశించె నని శ్రీ సూతుండు శౌనకాదులకుం జెప్పె. 20

ఇది ద్వాదశస్కంధమునఁ బ్రహ్మోపదేశంబను
పంచమాధ్యాయము సమాప్తము.

షష్ఠాధ్యాయము

కం. శాస్త్రముల నొసఁగెదవు త
చ్ఛాస్త్రములనె తెలియఁజెప్పె ♦ దవు నీ యునికిన్
దుస్త్రైగుణ్యా పరిష్కృతాం
హాస్త్రాతా! బుద్ధ్యతీత! ♦ హరిహరనాథా! 1

వ. [1] దేవా! యవధరింపుము. శ్రీ సూతుండు శౌనకాదిమహర్షులతో నిట్లనియె. అట్లు నిఖిలాత్మదర్శనుండు శ్రీ వ్యాసనందనుండు సర్వసముండు శ్రీ శుకయోగిచంద్రముండు సాదరమేదురావలోకనంబులు వాలయం బలుకుటయు విష్ణురాతుండు పరీక్షిన్నరేంద్రుండు కంటకితసర్వాంగుండు నశ్రుపూర్ణాక్షుండు నగుచుఁ దత్పాదాంబుజంబుల నిజశిరంబు సోఁకవ్రాలి పెద్దయుం దడవున కెట్టకేల కుత్థితుండై కైమోడ్పు గీలించి యిట్లనియె. 2

-* శ్రీ శుకులవారి యనుజ్ఞగొని పరీక్షిత్తు సమాధిస్థుఁడగుట *-

కం. కరుణారస భరితాంతః, కరణులరగు మీరు విష్ణు♦గాథామృత మా
దరమున నిచ్చుట సిద్ధుఁడఁ, జరితార్థుఁడ నైతి యోగి ♦ సన్నుతచరితా! 3

తే. భూరిసంసార తాపత ♦ ప్తులును నజ్ఞు
లైన మావంటిజంతువు ♦ లందు మిమ్ము
వంటి యచ్యుతాత్ములకుఁ గృ ♦ పారసంబు
కలుగుచో నందువింత లే ♦ దలఘుచరిత! 4

ఆ. మౌనినాథ! యుత్త ♦ మశ్లోకుఁడగు భగ, వాను చరిత మెచట ♦ వర్ణితంబొ?
యాపురాణ సంహి ♦ తామృతమ్ము త్వదీయ, కృపను ద్రావినాఁడ ♦ దృప్తిదీఱ.

ఉ. ఆనతియిమ్ము నాకు మహి ♦ తాత్మక! యింద్రియ దుష్టచేష్టలన్
మానిచి కామవాసనల ♦ మ్రందఁగఁ జేసి విశుద్ధనిశ్చలం
బైన మనం బధోక్షజు ప ♦ దాబ్జముల న్రమియింపఁ జేయుచుం
బ్రాణములం ద్యజించి పర ♦ మాత్మసమైక్యము పొందియుండెదన్. 6

---

(1) అధ్యాయప్రారంభము 14-11-1946.

ఆ. శాస్త్రజన్యమైన ♦ జ్ఞానానుభవనిష్ఠఁ జే మదజ్ఞతా వి ♦ శేషమడఁగెఁ
దావు పరమపదము ♦ క్షేమమున్ను భాగవ, తమ్ము చూపినావు ♦ ధన్యుఁడైతి 7

కం. త్రచ్చితి తత్త్వాంభోనిధి, నిచ్చితి జ్ఞానామృతం బ ♦ హిభయాదికముం
గ్రొచ్చితి బ్రహ్మానందముఁ, జొచ్చితి నిచ్చ యెదిలేమ ♦ జోతలుస్వామీ!

వ. అని యిట్లు విష్ణురాతుండు విజ్ఞాపించుకొని శ్రీశుకయోగిసత్తము నితర భిక్షువర్గము సమధికభక్తిచిత్తంబునం బూజింప నబ్భగవానుండు బాదరాయణి యన్నరపతి కాజ్ఞయొసంగి తత్రత్య భిక్షుసహితుండై యెందే నరిగె నని సూతుండు శౌనకాది మహర్షులకుం జెప్పి మఱియు నిట్లనియె. అంత,

కం. సౌరసరి ద్వరదక్షిణ, తీరంబునఁ దూర్పుమొనల ♦ దర్భాసనమం
దాతేఁ డుదఙ్ముఖుం డొ, ప్పారఁగ నాసీనుఁడై క ♦ తాహంకృతిమై 10

వ. ఛిన్నసంశయుండు నిస్సంగుండునై ప్రాణవ్యాపారము నిరోధించి స్థాణువు కైవడి నిశ్చలుండై మనంబును బుద్ధిచేఁ బ్రత్యక్ప్రకాశమందుఁ జేర్చి బ్రహ్మభూతుండై యుండ నక్కడ.

-* తక్షకుండు కశ్యపుమరలించి నృపుం గఱచి చనుట *-

కం. విప్రకుమారాప్రతిరో, ధ ప్రతిఘ ప్రహిత శాప ♦ దారుణవాచా
భిప్రేరితుఁడై తక్షకుఁ, డా ప్రభువర హంతుకాముఁ ♦ డై వచ్చునెడన్ 12

సీ. వెనుక ముంగల బిళ్ళ ♦ లనువొందఁగా సీరు
కావి దోవతి దీర్చి ♦ కట్టినాఁడు
బొమలనడుమఁ గుంకు ♦ ము న్మొగంబునఁ దడి
బూది గీఱలు మూఁడు ♦ పులిమినాఁడు
బంగరు సరిగంచుఁ ♦ బట్టుసాలువు చుంగు
లుట్టిపడం దలం ♦ జుట్టినాఁడు
వెంగావిరంగు తు ♦ ఱంగలింపంగ నం
గీని ముంగాళ్ళంటఁ ♦ బూనినాఁడు

తే. తాటియాకుల కడితంబుఁ ♦ దాల్చినాఁడు
మంత్రమాఁకులు మిరియాలు ♦ మణులు నాది
గాఁ గలుగు వెండిబరణిఁ గైఁ ♦ గదిపినాఁడు
కశ్యపుండను జాంగలికుండు ♦ బ్రాహ్మణుండు. 13

వ. అతండు మధ్యేమార్గము తన్నుం గలియఁ గామరూపుండగు తక్షకుండు విప్రరూపంబునం జనువాఁ డవ్విప్రుం గనుంగొని 14

ఉ. కేలు మొగిడ్చి యిట్లు పలి ♦ కెన్ ధరణీసురవర్య! మీకు జే
జే, లెటకేగుచుంటి? రెడ ♦ సేయక తోడుగ నెంతదూర మీ
లీలగ వత్తు? రెండయిన ♦ లేచెనొకో క్రతుధూమరాజి మీ
వాలక మారయన్ విఱిగి ♦ వడ్డటులున్న దిరొట్టె నేతిలో. 15

చం. అనవుడు కశ్యపుండు దర ♦ హాసముఖుండయి యాడెనిట్టు లో
యనఘ! మఖంబులం గనుట ♦ కయ్యెడ దక్షిణలందుకొంటకుం
జనియెడివాడఁగాను విను ♦ జాంగలికుండను నేఁడు భూతలే
శుని నొకపాము పట్టునఁట ♦ చూపెద నప్పుడు నాప్రభావమున్. 16

ఉ. దానికిఁబోవుచుంటి వసు ♦ ధాపతి నాదగుశక్తి మెచ్చి యే
మే నిడి సత్కరింపఁ గొన ♦ మే? ధన మేరికి నైనఁ జేఁదె? యం
చానరుఁ డాడ రాజఘుఁ డ ♦ హాంయువు గాన నొకింత రోషముం
బూని వచించెనిట్లరరె! ♦ భూధరమెత్తఁ దలంచి తేమనన్. 17

సీ. ఎవ్వాని క్రోధతా ♦ మ్రేక్షణంబులకు న,హార్యముల్ సురసుర ♦ లాడిపోవు
ఎవ్వాని తిరుగుళ్ళ ♦ కీరేడులోకమ్ము లదరుచు గిరకిర ♦ లాడిపోవు
ఎవ్వాని పరుష ఫూ♦త్కృతులకు మింటి తా,రాకోటి చిటపట♦రాలిపోవు
ఎవ్వాని గరళ వ♦హ్నిజ్వాలకు జగాలు,మాఁడును మలమల♦మాఁడిపోవు.

తే. ఎవ్వఁ డింద్రుతో గద్దియ ♦ నెక్కు మిత్రుఁ
డెవ్వఁ డీశ్వరు ముంజేతి ♦ కెక్కు కడియ
మట్టి తక్షకుండేమి? కా ♦ టందుటేమి?
ఈవు బ్రతికించుటేమి! యి ♦ దెంతవింత! 18

ఉ. అక్కడికేగి నల్వురి స ♦ మక్షమునం గడుఁ బగ్గెలాడి పై
నెక్కిన కార్యభారము వ ♦ హింపఁగలే కటు వెన్కకొగ్గినన్
ఫక్కున నవ్వరే జనులు? ♦ ప్రాప్త పరాభవ వహ్నిఁ గ్రాఁగు చిం
కెక్కడ నెట్టు లీవు తల ♦ యెత్తి చరించెదవయ్య మిత్రమా! 19

కం. కావున నీమంత్రబలం,బీవు పరీక్షించికొనియ ♦ యేగుటతగు, నా
తావున సర్పవిషముగల,దీవృక్షముపైనిఁ జూత ♦ మే యాబలమున్! 20

సీ. ఊర్ధ్వశాఖలనెక్కి ♦ యరిగెదమే ఋక్ష,ధంబులఁ జేతితోఁ ♦ బట్టవచ్చు
పార్శ్వశాఖలపైనిఁ ♦ బయనించెదము,యేని, యష్టదిగ్గజముల ♦ నరయవచ్చు
ఊడలజాడల ♦ నూఁతనిఁబాడిన, నతలలోకంబెల్ల ♦ వెతకవచ్చు
సాంధ్యకాలముల ని ♦ చ్చట నిల్తుమేని వ,క్షి జగంబునెల్ల వీ♦క్షింపవచ్చు

తే. కడవపోఁతల వాసలు ♦ గలుగుతతని
దానిజొంపంబు సొంపును ♦ గానవచ్చుఁ

దళకులం గాయగుచ్ఛకులం ♦ జెలువు మీఁగలు
నీ వనస్పతిఁ జూడుమా ♦ యేమి యనఁగ? 21

మ. అని యాతక్షకుఁ డావనస్పతిని దా ♦ యం బోయి గోప్యంబుగా
ముఖవంకిం దగిలించి యీవలకు రా ♦ భూజంబు భగ్గంచు మం
డి నిమేషంబున భస్మరాశి యయియుం ♦ డెన్ శంభుకంఠంబుఁ గా
ల్చిన కాకోలము వచ్చెవృక్షము నిటుల్ ♦ చేయు న్విచిత్రంబొకో? 22

వ. అప్పుడు కపటభూసురవేషుండైన తక్షకుండు చిఱునగవు కెంజెదవులఁ
జిందుచుండ నిట్లనియె. 23

కం. ఏదీ చూతము నీమంత్రోదితశక్తిఁ గనంబడుఁ ♦ బో సఖ! యన నా
భూదేవుఁడు ముక్కున వ్రేలూఁది శిరంబూఁపి నవ్వి ♦ యుత్సాహమునన్

కం. నీవపుర! భూసురుండవు, గా వా భుజగాధిపతివె ♦ కాదేని కపం
బీవిధమున భస్మంబుం, గావింపఁగ నోపఁడు వలఁతి♦గాఁ మహిదేవా! 25

తే. వందనంబు తక్షకభుజగ♦ నాయకుఁడ! కృతార్థుఁడను భవద్దర్శన♦ మగుటకతనఁ
పెద్దల యనుగ్రహంబున♦ నింటి భక్తితోడ మంత్రాక్షరములవ్వి ♦ తోడునాకు.

వ. అని కుఱంగటఁ గల చెఱువునకు సరగ నరిగి ధౌతకరచరణ సరసిజుండై
శుచియై వార్చి రయంబున భస్మరాశికడ కరుగుదెంచి ప్రాఙ్ముఖుండై గురు
దేవాదులకు భక్తిమెయి నమస్కరించి రజతకరండగర్భకోశంబునం గల
విభూతి నంగుష్ఠతర్జనులతోఁ దీసి 'స్వాహా' యని మంత్రించి భూరుహ
భస్మరాశిపై వైవ నాక్షణంబ యయ్యది కుమ్మరిసారె యట్లు తిరుగుడు
పడుచుండ నందుండి ఘటంబుంబోలె నంకురంబు వొడమి వామనమూర్తి
విజృంభించినట్లు లది కాండముగట్టె మ్రానుఁ గొమ్మలు రెమ్మలు శాఖోప
శాఖలు నూడలుఁ జివుళ్లు నాకులుఁ బిందెలుఁ గాయలు గసరులుఁ బండ్లుఁ
గులాయంబులుఁ బక్షులు నాదిగా సర్వాంగశోభితంబై యథాపూర్వము
మహావృక్షరాజంబై విరాజిల్లసాఁగె. 27

ఉ. ఆరసి యద్ది తక్షకమ ♦ హాహి కులాగ్రణి రత్నహార కే
యూర కిరీట కుండల ము ♦ ఖోజ్జ్వల భూషణ భూషిత స్వకా
కారముఁ జూపి జాంగలికు ♦ కైఁ గయిఁ బూని భళీ! భళీ!! భవ
ద్ధీరత మంత్రశక్తిఁ గని ♦ తి న్మదిమెచ్చితి విశ్వసించితిన్ 28

కం. నీమాట నిజము తక్షక, నామంచడనే, నిదిగో గొను మ ♦ నర్ఘ్యాంబర భూ
షా మణికాంచన రాసులుఁ, మే మగపడి రిత్తవోదు ♦ మే మెప్పుడైనన్

కం. అని గణనాతీతములగు, ధనరాసులు తనివిదీఱఁ ♦ దా నొసఁగఁగ నె
మ్మనమున నబ్బురపడు చిట్లన మాంత్రికశేఖరుఁడుమ ♦ హాహీశ్వరుతో.

ఉ. దండముస్వామి! ప్రాజ్ఞని కృ ♦ తం బఖిలంబు తపంబు నేఁడుగా
పండెను నిన్నువంటి యహి ♦ వల్లభు దర్శన మారకబ్బెనే?
కుండలిసార్వభౌమ? యివి ♦ గో వదివేల సమున్నలన్న నా
తండనెఁ జాలునయ్య! ధన ♦ తండము నీకును భూసురాగ్రణీ! 31

కం. ధరణీసురవర్యా! దే, వరహాస్య మొకండు సెప్పు ♦ వాఁడక దానిం
జరపెదవేని న్నిజముగఁ, జరితార్థుఁడ వగుదు దివిజ♦సమితియు మెచ్చన్.

వ. అదియెద్దియనఁ జెవియొగ్గివిను. 33

మ. మునివాక్య ప్రహితుండనై నృపవరుం ♦ బోకార్పఁగాఁ బోవుచుం
టిని నాకడ్డమురాకు జాంగలిక మా ♦ ణిక్యంబ! విప్రోక్తి నీ
వును పాలించుట పాడిగాదె? తమకుం ♦ బోధింప నేనెంతవాఁ
డను ధర్మంబురుగూర్చి భూసురుఁడ వె ♦ ద్ద న్నీవ యోచింపుమా! 34

వ. అని యర్థగాంభీర్యంబును శబ్దమార్దవంబును వాక్యరచనాచమత్కారంబును వాఙ్మాధుర్యంబును భాసిల్లం బెక్కుతెఱంగుల బలికి యమ్మాంత్రికశేఖరు నొడంబఱచి వెనుకకు మరలించి యయ్యహివల్లభుండు బ్రాహ్మణవేషంబునం జని సమాధి నిష్ఠాగరిష్ఠుండైన పరీక్షిన్మహీవల్లభుం గఱచి పోయె. 35

ఆ. బ్రహ్మభూతుఁడైన ♦ పార్థివాగ్రేసరుం, డఖిలజనము సేరి ♦ యరయుచుండ
దక్షక విషవహ్ని ♦ దందహ్యమానాంగుఁ, డగుచు బూదియయ్యె ♦ నాక్షణంబ.

తే. నభమునుండి యఖిలది గం ♦ తములనుండి
భూమినుండి యాహాకార ♦ ములు సెలంగె
మనుజ దేవాసురాదులు ♦ మానసమున
విస్మయంబులు సెందిర ♦ వ్విధముచూచి. 37

తే. నాల్గుపాదాల ధర్మమ్ము ♦ నడిపినాఁడు
వ్యాసనందను శుశ్రూష ♦ సేసినాఁడు
కొడుకుచేత బూడిదగాని ♦ కొదవగాక
యాత్తరేయున కేమి? ధ ♦ న్యాత్ముఁ డతఁడు. 38

కం. కురిసెం బువ్వులవానలు, మొరసెన్ సురదుందుభులు వి♦బుధ సంస్తవముల్
బెరసెన్ జుక్కలతెరువునఁ, బొరసెం గంధర్వగాన ♦ ములు తద్వేళన్. 39

కం. ఆవల జనమేజయ ధా, త్రీవల్లభుఁడు పితృమేధ♦కృత్యమ్మును శ్ర
ద్ధావంతుఁడగుచు సల్పె య, థావిధి భూసురులు మంత్ర♦తతి నడిపింపన్.

* జనమేజయుఁడు సర్పయాగము సలుపుట *

వ. పిమ్మట నొకనాఁడు జనమేజయుండు పేరోలగంబుండి ఋత్విక్పురోహితా
దుల నుపలక్షించి, 41

ఉ. పాముఁట! తక్షకాఖ్యుఁడఁట ♦ పాఱుని కూఁతున వచ్చెనంట! యు
ద్దామ తపోగరిష్ఠుఁ బర ♦ తత్పరు మత్పితృపాదుల న్విష
స్తోమ విలీనుఁ జేసెనఁట ♦ చూచుచు నేనిఁక నూరకుందునే!
యేమిటికింకఁ బుత్త్రిత? యి ♦ సీ! నగరే నను శౌర్యహీనుఁగన్. 42

మ. కలిగా! కుత్సిత నుత్తరించెదను నా ♦ కంటం బడంబోకు, పెం
దుల నీజాడ వినంబడందగదు పో ♦ దుర్మార్గుఁడా! యంచు న
ర్మిలి ధర్మంబును నాల్గుపాదముల న ♦ ర్తింపంగ సల్పెన్ మహీ
స్థలిఁ బూజ్యుల్ పితృమిత్రుఁ డట్టి ఘను నీ ♦ జాల్మాం డిటుల్ సేయునే! 43

కం. శిష్యుఁడు శుకయోగికి నా, యుపాధ్యాయుఁ డఖిలధర్మ ♦ మూర్తి హరికృపా
యుష్యుఁడు మజ్జనకుండటె, విష్యుఁడగుట యేమివ్రాసె ♦ విధిక్రూరుండై. 44

శా. రండో బ్రాహ్మణులార! శాస్త్రములు స ♦ ర్వంబుం బరీక్షింపుఁడా!
లెండా మార్గము తక్షకాధము నెగా ♦ దే సర్వ సర్పక్షయో
ద్దండ ప్రక్రియ నేఁడు సల్పవలె మం ♦ త్రద్రష్టలౌ మీ సహా
యుండ, న్నావెత దీఱకుండునె! సము ♦ ద్యోగింపుఁ డార్యాగ్రణుల్. 45

వ. అని పల్కి నటంగల మహర్షిపుంగవులు నీపూన్కిని సర్పయాగంబు దీర్చు నన నద్దానిం జేయ నప్పుడ కృతనిశ్చయుండై యజ్ఞోపకరణంబులఁ గూర్చుకొని శాస్త్రీయ యజ్ఞాయతనంబు విసర్మింపించి యటం జేరి పరీక్షిన్నరేంద్రనందనుండైన జనమేజయుండు వపుష్టాదేవి ధర్మపత్నిగా మహర్షిసమక్షంబున యాగదీక్షం బూని సర్పయాగంబు సేయుచుండఁ దన్మంత్రప్రభావంబున శంఖకర్ణాది వాసుకికులసంభవులును, మూకముద్గరాది తక్షకకులసంభవులును, పాండుర పారయాత్రాద్యైరావతకులసంభవులును, జటిలకుండలాది కౌరవకులసంభవులును, శంఖవర్ణాది ధృతరాష్ట్రకులసంభవులును, శ్వేత కృష్ణ పీతారుణాది నానావిచిత్ర వర్ణ కాయులును ద్విత్రి చతుః పంచ దశ శతాది నానామస్తకులును, ద్వియోజన త్రియోజనాయామ స్థూలాంగులునయుతాయుత సంఖ్యాకు లతిరయంబున మూకలుమూకలై వచ్చి యతిగంభీరంబు నత్యంతవిస్తృతంబు నైన హోమకుండంబున జాజ్వల్యమాన కీలికీలాకలాపంబు లంబరం బంటుచుండఁగా నందుఁదొరంగి భస్మపటలం బగుచుండిరి. 46

తే. వేయికనుల నంతయుఁ గని ♦ పెట్టుచున్న
జనవరుండు పారిక్షితుం ♦ డనియె నిట్టు
క్రిందిజగమునఁగల సర్ప ♦ బృందమెల్ల
వచ్చిపడియెడిఁగాని దు ♦ ర్వారవహ్ని 47

శా. సఖ్యంబించుక మీకువాని కెడఁదక్ ♦ సంధిల్లెనో! లేక వి
శ్వఖ్యాతుండని పిల్వఁజంకితిరొ? యా ♦ శ్చర్యంబు మా తక్షకా
భిఖ్యుం డేటికొ యింతకాలమునకున్ ♦ వేంచేయఁ డాతండెకా
ముఖ్యుం డీక్రతువందు యాజ్ఞికవరుల్! ♦ బోధింపుఁ డీయర్థమున్. 48

కం. అనవుడు వకవకనగి వా,రని రీచందమున మమ్ము ♦ నాడకుమయ్యా!
మనదాయ సురేంద్రుని శర,ణని యచ్చట డాఁగి కదలఁ♦డాతనిరక్షన్. 49

వ. అనఁగా నృపతి కుపితుండై 50

శా. ఎట్టెట్టా! మనదాయ తక్షకుఁడు దే ♦ వేంద్రాంఘ్రులన్ వ్రాలెనా?
యట్టైనం బ్రదుకంగవచ్చునని తా ♦ స్వాంతంబునం దెంచెనా?
కట్టింపిం దయఁజూచు టేల హరి? యిం ♦ కం జంకఁగాం గేటికిన్?
బట్టుండా సనురేంద్ర తక్షకుని వే ♦ ల్వన్ భూరిమంత్రంబులన్. 51

కం. ఉరగాధముఁ గాపాడుచు,వరమంత్రంబుల మహర్షి ♦ వాక్యంబుల ని
త్తెఱఁగున దేవేంద్రుఁడు ధి,క్కరించునట చూత మెట్లు♦గానున్నదియో 52

ఉ. యాజ్ఞికులార! యింద్రుఁడని ♦ యాఁగకుఁ డియ్యెడ దోసమేమి? స
ర్వజ్ఞులు మీకుఁజెప్పఁదగు ♦ ప్రాజ్ఞుఁడఁగాను దలంచిచూడుఁ డీ
యజ్ఞము సేయఁబూనినది ♦ యాతనికేగద వాఁడురానిచో
యజ్ఞము గిజ్ఞమేటికి? మ ♦ హర్షులు! పిల్వుఁడ సేంద్రతక్షకున్. 53

వ. అని నరవరుఁడు తటిమితటిమి నుడువుచుండ 54

కం. వసుమత్యధీశుని తలం,పసంగతము గామిఁ "తక్ష ♦ కాశువతస్వో
హాసహేంద్రేణ" యటంచున్, వెస ఋత్విగ్గణము పల్కె♦వింటెం గనుచున్

మ. అని బ్రహ్మర్షులుపల్కఁ దత్క్షణమ యా ♦ హాకారముల్ పుట్టె మిం
టను దేవేంద్రునిమానసంబు పవమా ♦ న క్షుబ్ధపాథోజ మ
య్యెను బాతాళము డిల్లపోయెఁ ద్రిదివం ♦ బెల్లం జలించె న్మహా
ముని మంత్రంబునకుం ద్రిలోకములు స ♦ మ్మోహంబునం బొందవే? 56

—* బృహస్పతి సర్పయాగము మాన్పుట *—

ఉ. తంత్రిక ఘుటిల్లె నాగునకుఁ ♦ దా మవుకున్న ధగద్ధగాయమా
నైంద్ర విమానముం గడలె ♦ నయ్యెడ నాఁగ బలంబులేమి దే

వేంద్రుఁడుఁ దోడవచ్చె నిది ♦ యెట్టులొ దైవమ! యంచు నాశచీ
చంద్రముఖీలలామ గురు ♦ సన్నిధి కేగి వచించె స్వస్తినన్. 57

ఉ. శ్రోత్రములం దదుక్త మెడఁ ♦ జొచ్చెనొ! లేదొ! ససంభ్రమంబునం
జిత్రశిఖండిజుండు క్రతు ♦ సీమకుఁ బర్విడివచ్చి యాఁగుమా
క్షత్రియవంశవర్య! ఋషి ♦ సత్తములార! క్షణంబునిల్వుఁడీ
మైత్రినిఁబూనుఁడీ కినుక ♦ మానుఁడి నానుడి నాలకింపుఁడీ! 58

మ. తమమాటల్ శిరసావహించి దివిష ♦ న్నాథుం డదే వచ్చె మా
నమునం దక్షకుఁగొంచు బ్రహ్మకయిన ♦ న్నక్యంబె మీయాజ్ఞ దాఁ
ట మునీంద్రోత్తములార! మీరు నృపుమా ♦ టల్ వింట లేఁడిట్టి వృ
త్తి మిమ్ముంగోరుట యుక్తమే! జనకఘా ♦ తిన్ సైఁచునే యెవ్వఁడున్.

కం. జనమేజయ! నీపితృభ, క్తిని నీపిత ధర్మకర్మ ♦ దీక్షను నీతా
త నిరూఢశౌర్య మాప్తైని నరున్మౌనికముం గ ♦ ణింతుము సుమ్మీ 60

ఉ. పాటుని వాక్యముల్ సలుపఁ ♦ బొల్పడె నంతియకాని స్వార్థముం
గోరి యొనర్చెనయ్య భుజ ♦ గుండు? భవజ్జనకుండు పుణ్యవి
స్తారుఁడు యోగిపుంగవుఁ డు ♦ దారుఁడు భాగవతోత్తముండు వి
ద్యా రుచిరాత్ముఁ డేరెఱుఁగ ♦ రట్టిమహాత్ముని రిత్తసంపునే! 61

మ. జననంబు న్మరణంబుఁ దద్గతు లొగిన్ ♦ సంప్రాప్తమౌ నాత్మక
ర్మ నికాయంబునఁ బ్రాణికోటికిఁ జే ♦ రంబోవు కర్మంబెకా
జనులన్ దుఃఖులఁగా సుఖాత్ములనుగా ♦ సల్పున్ భవన్మానసం
బున సిద్ధాని నెఱింగి యంత ఘనులం ♦ బోకార్పు మూర్వీశ్వరా! 62

ఉ. కద్రువ శాపమిచ్చె భుజ ♦ గంబుల కాత్మవచస్తిరస్క్రియా
క్షుద్రతఁ జూడలేక యదె ♦ సు మ్మహిసంతతి కిట్టు లిమ్మహో
పద్రవముల్ ఘటించెను స ♦ వం బిటువచ్చెను నీకుఁ దండ్రికిన్
భద్రగుణాత్మ లీర లొక ♦ పాప మొనర్తురటయ్య యెన్నఁడున్? 63

నర్కుటము. మునిమెడలోన సర్పశవ ♦ ముం దగిలించుటయున్
దనయుఁడు శాపమిచ్చుటయుఁ ♦ దక్షకుఁ డేచి భవ
జ్జనకుని గాటువేయుటయు ♦ సర్పసవంబును మీ
రొనరుచుచుంట కద్రువ దు ♦ రుక్తుల ప్రేరణనే. 64

కం. ఒక్కనికై యొక్కరణి, న్నొక్కరఁ జక్కాడు లేమి ♦ నెఱి యంచును నే
నొక్క పలుక నయ్యావి తమ, ప్రాక్కర్మము న్మనె భుజించెఁ ♦ బంటుకొఁగన్

కం. అటుగాన నెవరి దోసం,బిటఁ దడవఁగ లేద తండ్రి ♦ కీదుర్మృతిచేఁ
బటు దుర్గతియో యనుమతి,ఘటింపకుము నీదుతండ్రి♦కనె మోక్షంబున్.

ఉ. భూతము లాత్మకర్మముల ♦ మూలమునంజూమి కల్గు క్షుత్తృషా
వాత భుజంగ చోర జల ♦ వహ్నిరుగాదులఁ జచ్చుచుండుటల్
లాఁతుల కిందుఁ గర్తృత చె ♦ లంగదు సర్వము కర్మతంత్రమే
భూతలనాథ ! కోపమును ♦ బోవిడు మింతట శాంతిఁబొందుమా! 67

కం. అమృతమ్ము ద్రావెఁ దక్షకుఁ, డమరేంద్రునిగూర్చి చెప్ప ♦ నైనదిలే దు
త్తమచరిత ! చెప్పుచుంటి,న్దమిఁబెద్దనో చిన్ననో వి♦నందగు మాటన్. 68

సీ. తండ్రినిజూతమా ? ♦ ధర్మగవిం గాచి,నట్టివాఁడు కలిని ♦ మట్టుపెట్టె
తాతనుజూతమా! ♦ ప్రీతిమైఁ బెత్తండ్రి,కై ప్రాణముల నొడ్డి ♦ నట్టివాఁడు
ముత్తాతఁజూతమా? ♦ ముజ్జగంబేలు గ,ద్దియ నెక్కినాఁ డింద్రు♦దీటుగాఁగ
ప్రప్రపితామహుఁ ♦ బరికింతమా ? భ్రాతృ,భక్తి రూపొందిన ♦ పగిదివాఁడు

తే. ఇట్టి జగదేకవిఖ్యాతి ♦ నెనసినట్టి, పావనంబగు పౌరవా ♦ న్వయమునందుఁ
బుట్టితివి జనమేజయ♦భూపతిలక! యాంగిరసుమాటల నొకింత ♦ యాలకింపు

కం. హరి మీకు విరోధియటే?, ధరణీశా! వంగసము క ♦ తల వినలేదే
కరుణగలిగి నవ మువసం,హరింపు మెనలేని కీర్తి ♦ నందెదు జగతిన్. 70

వ. అన మహర్షులందఱుం బ్రహర్షహృదయులగుచుండ జనమేజయుండు తమ
కెదురాడంగలనే యనుచుం బృహస్పతిం బెక్కుతెఱంగులం బూజించి
పొగడి సర్వస్వత్రం బుడిగి యథోచిత సత్కారంబుల నందఱం దనిపె నని
సూతుండు వెండియు నిట్లనియె. 71

తే. ఆభిమన్యవ చేష్టశా ♦ పాభిగమము
తక్షకునికాటు పారిక్షి ♦ త్క్రతువిధి
యీసమస్తమ్ము విష్ణుమా ♦ యా సృజనయె
దానిదాఁటెడునాతఁ డెం ♦ దైనలేఁడు. 72

కం. ఒక్కండు బాధకుండుగ, నొక్కఁడు బాధ్యుఁడుగ నిట్టి ♦ యోజ నలువునా
టక్కరిమాయయె; యిదిగని, గ్రక్కున విడువవలె రోష ♦ రాగాదికమున్.

తే. అచ్యుతాత్మాంశభూతులౌ ♦ ప్రాణులకును
ద్రిగుణజన్య రోషాదుల ♦ దేహవితతి
మోహముం గలిగించెడి ♦ నూహములకు
సందఁజొని యబాధ్యమై ♦ నట్టిమాయ. 74

వ. మహాత్ము లాత్మవాదమొనర్పఁగా వదివఱ కెంతకాలమునుండియో బుద్ధి
యందుఁగాఁపురమున్న మాయ భయంపడి పాఱిపోవును. ఆత్మయనుట

మాయ తనప్రభావముం జూపఁగలదె? మఱియుం దన్నాశ్రయము లైన వివిధవాదములు నాత్మయెదుట నిలువనేరవు. విశేషవిషయము లున్నఁ గదా వివాదములు పొడమెడిని. ఆత్మ తాను విశేషముల కతీతమైనది. సంకల్పవికల్పాత్మకంబైన మనస్సున కాత్మ యందదుసుమీ. అట్టిచో వివాదమెట్లు? మఱియును గర్మంబును దానంగలుగు దేహంబును నీయుభయసాధ్యంబగు సుఖదుఃఖరూపఫలంబును నేతత్సృజ్య(స్రష్టృ)ఫలత్రియాన్వితుండు నహంకారాత్మకుండు నైనజీవుండు ననెడి యీభేదమెందు లేదో యట్టి నిరస్తబాధ్యబాధకంబైన యాత్మస్వరూపము నెఱింగి యహంకారాద్యాశ్రయ్ములనెల్ల నిషేధించి ముని స్వయముగా నాత్మరతుండు గావలయు. దేహాదులం దహంభావము నుజ్జగించి యనన్యసౌహృదుండై యాత్మవ్యతిరిక్తం బింతయు లేదని భావించి సర్వప్రాపంచికవస్తువుల నాత్మ యిదిగా దదిగా దనినిషేధించి ధ్యానాదికముచే హృదయమునకు హత్తించుకొని సమాధిచేఁ బొండఁబడున దెయ్యదియో యయ్యాత్మయే వైష్ణవంబైన పరమపద మని తెలియునది. 75

తే. ఎవఁడు దేహజంబగు నహం ♦ కృతిని గేహ
జంబగు మమత్వమును విస ♦ ర్జనమొనర్చు
వాఁడు విష్ణుపరమపద ♦ ప్రాప్తిఁగాంచి
యచ్యుతానందముంబొందు ♦ ననవరతము. 76

ఆ. దుష్టభాషణములఁ♦దొలఁగంగవలె నెట్టి,వానిఁగూడఁ దగదు ♦ పరిభవింపఁ
గాయమునకుఁగాను♦గలహంబు పెట్టుకో,వలద యెరితోడ♦భాగవతుఁడు. 77

ఆ. వందనమ్ములు భగ ♦ వంతునకుం గృష్ణు,నకు నకుంఠమతికి ♦ నా గురునకు
వారిపాదపద్మ ♦ భజనచే నీసంహి,తార్థమును గ్రహించి ♦ తనఘులార! 78

చం. తెలియని మందబుద్ధులను ♦ దెల్లముగా గ్రహియించుపోల్కిఁ బ్రాఁ
బలుకుల ఋఙ్ముఖక్రమవి ♦ భాగముసేసి క్రమించి వేల శి
ష్యులఁ జదివించి సన్నియమ ♦ శుద్ధపథంబున ఖ్యాతిఁగన్న యో
జ్జలనిధి బరాశరాత్మజుల ♦ సన్నుతియింతుఁ గేల్మొగుడ్చుచున్. 79

వ. అని సూతుండు కులపతియగు వేదవ్యాసభగవాను చరణపంకజముల ధ్యానించినపిదప భృగూద్వహుండైన శౌనకమహర్షి యిట్లనియె. పౌరాణికవర్యా! వ్యాసశిష్యులు వేదవ్యాఖ్యాతలు మహాత్ములునగు పైలాది మహర్షు లెట్లెట్లు శిష్యపరంపరయందు వేదముల వ్యాపింపఁజేసిరో తెలుప వేఁడెద ననవుడు రోమహర్షణి యిట్లనియె. 80

-♦ శ్రీ సూతుండు శౌనకాదులకు వేదవిభాగక్రమము చెప్పుట ♦-

తే. అనఘమతులార! వినుఁడు స ♦ మాహితాత్ముఁ
డైన పరమేష్ఠిహృదయ వి ♦ హాయసమ్ము
నందు దివ్యనాదంబొకం ♦ డలరుచుండుఁ
గర్ణరోధంబున రవంబుఁ ♦ గనమె మనము. 81

వ. ఈ నాదోపాసనవమువలననే యోగులు ద్రవ్య క్రియా కారకాఖ్యంబైన యధిభూ తాధ్యా త్మాధిదైవంబులను త్రివిధాత్మమలములం దున్మించి యపునర్భవం బందెదరు. 82

తే. ఆ నినాదంబునం ద్రిమా ♦ త్రాంచితంబు
ప్రవిమలంబు నవ్య క్తప్ర ♦ భవము హృదయ
సద్మ సవిధ స్వయంప్రకా ♦ శమ్మును బర
మాత్మలింగమా నోంకార ♦ మలరుచుండు. 83

వ. వర్ణసమామ్నాయము స్ఫుటంబొనర్చుటంజేసి స్ఫోటంబు నాఁబడు నీ యోంకారముఁ గరణరహితుండయ్యు వినువాఁడే పరమాత్ముండు. జీవుండు గాఁడు. జీవుఁడు కరణాధీన జ్ఞానుండు సుమీ. మఱి పరమాత్మద్వార మున జీవుఁడు దాని వినయుంగలఁడు. ఎట్లన, నింద్రియవృత్తిశూన్యంబగు స్వప్నస్థితియందు జీవుఁడుండి యెదేనిశబ్దమువలన నెట్లు మేల్కొను చున్నాఁడో? యెఱింగితిరే! పరమాత్మ తచ్ఛబ్దము విని ప్రబోధించుట వలననే సుమీ. పరమాత్మ కరణాధీనుండు గాఁడు గాన నింద్రియవృత్తి శూన్యుండయ్యు నే శబ్దమునేని వినఁగలఁడు- అది యట్లుండె, అట్టి య య్యాశ్వరుని హృదయాకాశంబునందలి యోంకృతి క్రమముగా వెల్వడి బృహదూర్మివము వహించి వైఖర్యాఖ్య నభివ్య క్తమగుచున్నది. 84

సీ. అతుల నీయోంకృతి ♦ స్వాశ్రయమైపొల్చు
పరమాత్మునకుఁ బర ♦ బ్రహ్మమునకుఁ
గేవలవాచకం ♦ బౌ వేదబీజమా
నఖిలమంత్రముల ర ♦ హస్యమా స
నాతనంబౌ, బరి ♦ పూతమా, నది యకా
రము నుకారము మకా ♦ రము వహించు
దానిచేతను గుణ ♦ త్రయమును ఋగ్యజు
స్సామముల్ భూర్భువ ♦ స్స్వర్భువనము

తే. లింక జాగ్రిదాదికవృత్తు ♦ లేరుపడియె
స్వరగణాంతస్థములను స్ప ♦ ర్శముల నూష్మ

ములను హ్రస్వదీర్ఘాదులం ♦ దెలుచు నక్ష
రముల దానిచే సృజియించెఁ ♦ గమలభవుఁడు. 85

తే. దర్శ పూర్ణమాసాదులం ♦ దనరఁ జేయు
వ్యాహృతి ప్రణవములతో ♦ వరలు నాలు
వేదముల నాల్గుమోముల ♦ వెడలఁ జేసి
నలినగర్భుఁ డక్షరసమా ♦ మ్నాయమునను. 86

కం. ఆ వేదంబుల నెల్లం, గోవిదు లుచ్చారణాది ♦ కుశలులు పూనన్
పావనులు మరీచ్యాదిసు, తావళు లజుతోడఁ జదివి ♦ రధికశ్రద్ధన్. 87

కం. వారలు తమపుత్త్రుల క, వ్వారలు తమపుత్త్రులకును ♦ వాక్రువ్వఁగ నీ
తీరున శిష్యపరంపర, గా రాజిల్లెం జతుర్యు ♦ గములందు శ్రుతుల్. 88

సీ. అంతటఁ ద్ద్వాప ♦ రాంతమ్మునం గాల, వశమున జనము ల♦ ల్పతరబుద్ధు
లల్పసత్త్వులును క్షీ ♦ ణాయుష్కు లగుట మ, హాత్ములువీక్షించి ♦ యాత్మహృదయ
మందలి భగవాను ♦ ననుపమ నోదన, చే వేదముల విభ ♦ జించినారు
పదపడి నిప్పటి ♦ వైవస్వతాఖ్య మ, న్వంతరంబందు ధ ♦ ర్మాభిరక్ష

తే. సలువుపొంటె బ్రహ్మేశాది ♦ సకలలోక
పాలకులు వేఁడ లోకభా ♦ వనుఁడు విభుఁడు
సత్యవతికిఁ బరాశర ♦ సంయమికిని
నవతరించెఁ గృష్ణుఁ డన స ♦ త్త్వాంశమునను. 89

క. అమ్మునివరులై వ్యాసులు, సు మ్మస్మద్గురులు ఋగ్య ♦ జుస్సామాథ
ర్వమ్ము లనంగా నామ్నా, యమ్ము విభాగించె నాలు ♦ గవు తెఱవులుగా.

వ. కుప్పలుగాఁ గూలియున్న వివిధరత్నమ్ముల వేర్వేఱ యేజాతి కాజాతిరత్నమ్ముల సూత్రమునం గ్రుచ్చినట్లు కలిసియున్న ఋగాదిమంత్రరాశిని వ్యాసభగవానుండు వేఱువేఱ నాలుగుసంహితలుగా నేర్పఱచి బుద్ధిమదగ్రేసరులగు ఛాత్త్రులంజీరి యందుఁ బైలునకు బహ్వృచమనఁబడు ఋక్సంహితను, వైశంపాయనునకు నిగదంబను యజుర్గణసంహితను, జైమినికి ఛందోగంబనుసామసంహితను, సుమంతునకు నాలవదియగు నథర్వాంగిరస్సంహితను నుపదేశించె. అంతఁ బైలుండు తన పఠించిన ఋగ్వేదమును రెండుగా విభజించి యొకదాని నింద్రప్రమితికి మఱొకదాని బాష్కలునకు నుపదేశించె. బాష్కలుండు తాఁ జదివిన సంహితను నాలుగుగా విభజించి బోధ్యునకు యాజ్ఞవల్క్యునకుఁ బరాశరునకు నగ్నిమిత్రునకు నొక్కొక్కటి సెప్పె. ఇంక నింద్రప్రమితి తనసంహితను గుమారుండును గవియు ఋషియు నగుమాండూకేయునకుఁ గఱపె. అతఁడు

తన పుత్త్రుఁడగు శాకల్యునకు, శిష్యుండగు * దేవమిత్రునకు దానిం గఱపె. దేవమిత్రుఁడు సౌభర్యాదులకుదానినేర్పె. మాండూకేయునందనుం డగు శాకల్యుండు తననేర్చిన సంహితను నైదుగా విభజించి [1] వాత్స్య మౌద్గల్యశాలీయ గోబిల్య శిరులకు వచించెను. శాకల్యునకు మఱొక శిష్యుండు జాతుకర్ణుండు గలండు. అతండు తాఁజదివిన సంహితకు నిరుక్త మునురచించి తత్సంహితానిరుక్తముల [2] బలాక పైంగ వైతాళ విరజులకు బోధించె. మఱియు బాష్కలుని పుత్త్రుఁడు బాష్కలి యనువాఁ డుక్త సర్వశాఖలనుండి వాలఖిల్యాఖ్య సంహిత నేర్పఱచి దానిని బాలాయని [3] గార్గి కాసారులతో నధ్యయనించెను. ఇవియన్నియు బ్రహ్మర్షులు ధరిం చిన బహ్వృచసంహితలు. ఈ విభాగక్రమము విన్నవాఁడు సర్వపాప విముక్తుఁడగు. ఇఁక యజుర్వేదమునందలి తైత్తిరీయ శాఖోత్పత్తిక్రమము వినుము. 91

తైత్తిరీయశాఖోత్పత్తిక్రమము

కం. మునివర్యుఁడు వైశంపాయనుఁడు గురూత్తముఁడు సల్పు నట్టి వ్రతంబుఁ
బొనరిచి చరకాధ్వర్యువు,లనఁ బేర్కొనఁబడిరి వారి యంతేవాసుల్. 92

ఆ. బ్రహ్మహత్యలను బ్ర ♦ భంజించు తద్వ్రతా
చరణమునను వారు ♦ చరకులైరి
యధ్యయనముసేయ ♦ యాజుషశాఖ న
ధ్వర్యువులనఁబడిరి ♦ వారలెల్ల. 93

వ. [4] గుర్వనుష్ఠేయవ్రతముఁ దదనుమతింజేసి శిష్యులాచరించుచుండఁగా, 94

---

* తస్యశిష్యోవేదమిత్రః అని బొంబై ప్రతి. తస్యశిష్యోదేవమిత్రః అని వావిళ్ళ. సంస్కృత లిపిలోని వ-ద లించుక సారూప్యము గలవి. ష ఢ కాన నిట్లేర్పడియుండు.

(1) "వాత్స్య ముద్గల శాలీయ గోఖల్య శిశిరేష్వధాత్" అని బొంబై ప్రతిలోనుండ "వాత్స్య మౌద్గల్య శాలీయ గోబిల్య శిశిరేష్వధాత్" అని వావిళ్ళ ప్రతి. కీ. శే. జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారి బ్రహ్మాండ పురాణమున "ముద్గల గోఖల ఖలీయ ద్వత్స శైశిరేయు" లని కలదు. (2) "బలాక పైజ వైతాల" అని బొంబై ప్రతినుండ "బలాక పైంగ వైతాళ" అని వావిళ్ళప్రతి. (3) "చక్రే బాలాయ నిర్భుజ్య" అని బొంబై ప్రతినుండ "చక్రే బాలాయనిర్గార్గిః" అని వావిళ్ళప్రతి. (4) "ఋషిర్యోఽద్య మహామేరౌ సమాజేనాగమిష్యతి, తస్యవై సప్తరాత్రాత్తు బ్రహ్మహత్యా భవిష్యతి. పూర్వమేవం మునిగణైః సమయోభూత్కృతో ద్విజ। వైశంపాయన ఏకస్తు తం వ్యతిక్రాంతవాన్ స్తదా" అని విష్ణుపురాణము. ఒక నిర్ణయ మొనర్చుటకు మునులందఱు మేరుగిరికి రావలసినదనియు, నట్లు రానిచో బ్రహ్మహత్య వచ్చుననియు మును లొకసమయ మొనర్చిరఁట. వైశంపాయనుఁడు రాని వానికి బ్రహ్మహత్య చుట్టుకొనెనఁట. అది పోవుటకై వైశంపాయనుఁడు శిష్యులచే వ్రతము చేయించెను.

కం. ఆయతమతియగు వైశం
పాయనునకుఁ గలఁడు యాజ్ఞ ♦ వల్క్యుఁడనఁగ వి
ద్యాయుక్తుఁడు శిష్యుం డొకఁ
డాయనఘుఁడు గురునిఁ జేరి ♦ యను నీ పగిదిన్. 95

కం. ఈయల్పసారు లెక్కడ!, యీయతులవ్రతము సల్పు ♦ టెక్కడ! యిహిహీ!
చేయంగల నేనొక్కఁడ, నే యీవ్రత మానతిమ్ము ♦ ఋషికులతిలకా! 96

మ. అన నాలించి గురుం డిదేమిర! సతీ ♦ ర్థ్యశ్రేణి నీరీతి గా
జను నే గేలియొనర్ప! నీవడఁత శ ♦ స్త్రక్రియల్ లేద య
న్య నుపాలంభము నాత్మభూషణము నం ♦ హోమూలమంచుం దలం
పని ని న్నేనిఁక శిష్యుఁడా! యనుచుఁ బి ♦ ల్వ న్నవ్వారే నల్వురున్. 97

చం. చదువది యెంతయున్న గుణ ♦ సంపద యింతయు లేదయేని యా
చదువు నిరర్థకం బతని ♦ ఛాత్రతచే నసమొట్టులుండఁ జైఁ
బాదలెడి నొజ్జలుం గలుప ♦ ముల్, దగుపాత్రమెఱింగి యీయనోఁ
జదువునుగూడ, సల్పుదురె ♦ సజ్జననింద మదంబు పెంపురన్? 98

ఆ. అణఁగిమణఁగి యుండ ♦ నట్టి ధూర్తులకును, విద్యగలవు ఠెల్ల ♦ వెఱ్ఱితనము
తెలివి యుండుఁగాక ♦ తేజముండునుగాక, మిట్టిపడఁగఁదగునె ♦ చట్టులెందు!

శా. నీవిద్యాజనకుం డెవండనుచుఁ బ్ర ♦ శ్నింపన్ సభం గోవిదుల్
నీ వచ్చోనిడు నుత్తరంబు వినఁగన్ ♦ సిగ్గిల్లుదుం గాన నీ
వే వేదంబు గ్రహించి తద్ది యిపుడే ♦ యిచ్చో విసర్జించి పో
మ్మా వేఱొండొకచోటి, కిట్టి విబుధ ♦ మ్మన్యుండు నాకేటికిన్! 100

కం. అన దేవరాతసుతుఁ డొ,య్యన గురువును వేఁడుకొనక ♦ యల్లేఁతని తాఁ
గొనిన యజుర్గణములఁ గ్ర,క్కెను దత్క్షణమున నెమొంత ♦ కినుక ద్విజునకున్!

ఉ. అంతటఁ జెంతనున్న ముని ♦ లాగమలోలుప బుద్ధిఁ జేసి య
వ్వాంత యజుర్గణంబుఁగని ♦ పాఱులరావునఁ గాదటంచు నొ
క్కింతతలంచి తిత్తిరఖ ♦ గేంద్రములై కొని రందుచే యజు
స్సంతతి తైత్తిరీయమను ♦ సంజ్ఞగనన్ రుచిరత్వమేర్పడన్. 102

ఆ. అంతయాజ్ఞవల్క్యుఁ ♦ డామ్నాయశూన్యుఁడై
యుండలేక గురున ♦ కొదవవట్టి
వేదములను దాను ♦ వెదకి పొంది వెలుంగ
బుద్ధిఁదలఁచి సూర్యుఁ ♦ బొగడఁగడఁగె. 103

దండకము. ఓంనమో దేవదేవాయ! దివ్యప్రభావాయ! సూర్యాయ! భూతాళి రక్షాతిధుర్యాయ! తుభ్యంవరేణ్యాయ! ఆమ్నాయగణ్యాయ! లోకాధినాథాయ! సుజ్ఞానగాథాయ! ధాత్రాదికస్తంబపర్యంత మొప్పారు చౌదారులన్నిరు భూతంబులం దంతరస్థుండవై యయ్యుపాధివ్యవచ్ఛిన్నతం గాంచ కాకాశముంబోలెఁ దద్వ్యవ్యదోషంబులం బొంద కాత్మస్వరూపుండవై వెండి కాష్ఠా కలాయామ రాత్రిందివా ద్యంగసంశోభి వర్షంబుల న్నిరశేషప్రవర్షంబున్ సల్పుచున్ గాలరూపుండవై వెల్పల న్వెల్గుచు న్విశ్వముం ద్రిప్పుచున్నాఁడ వొక్కండవే యీశ్వరా! పేదరా వేదవాదంబున న్నీదుపాదంబు మోదంబుతోఁ దాల్తురా నోఁదలం బూదలంబుంబలె న్నిడయుం బోదయుంబంట కేమూదలైపోదురా యేదరా సాదరాలోకమేపారఁగాఁ బద్మినీవల్లభా! 104

దం॥ సవిత! తపన! ప్రత్యహంబుం ద్రికాలంబుల న్వేదమార్గప్రకారంబున న్నీయుపాస్తిం బొనర్పంగ నీవయ్యవస్థాత్మ సర్వాఘముం దత్ఫలప్రాప్తదుఃఖంబుఁ దద్బీజమజ్ఞానమున్ భర్జనం బాచరిం తుగ్ర ఘృష్ట్యావళిం గ్రిందుగాఁజేవు చేతద్భవన్మండల ధ్యానమున్ ధీమహింజేసెదన్ నీవు ఋగ్రాజి విన్వీడిఁ బూర్వాహ్ణమందున్ యజుశ్రేణి మధ్యాహ్నమందున్ లసత్సామవేదాప్తి సాయాహ్నమందున్ విరాజిల్లెదో సూర్యనారాయణా!

దండకము॥ అఖిలాంతర్యామివై స్వాశ్రయంబైన యీ జంగమస్థావరశ్రేణి బుద్ధీంద్రియప్రాణవర్గం బనాత్మంబు నిశ్చేతనం బీవ యాత్మండవౌచుం బ్రచోదింతు సర్వేశ్వరా! దివ్యకారుణ్యపాథోధి! యత్యుగ్రవత్రాంధకారావ్యాయ గాఢహాస గ్రస్తమై లోకమెల్లన్ మృతప్రాయమై చేతనాశూన్యమైయుండఁ గారుణ్యదృక్పాతమాత్రంబునన్ లేపి నిత్యంబు సంధ్యాత్రయిన్ స్వీయధర్మంబున న్వర్తిలంజేసి యాత్మానుభూతి స్ఫురచ్ఛ్వాసవీయుంబు గల్గింతు రాజుంబలెం దుష్టులం భీతులంజేయు చండందుడిక్పాలకుల్ భక్తిమై పద్మకోశాంజలిశ్రేణి నర్ఘ్యంబు లర్పింపఁ గైకొంచు వర్తింతు వో దేవ! లోకత్రయీనాథ తోష్టూయమాన త్వదీయాంఘ్రిపద్మద్వయుం బే నుపస్థానముం జేయుటల్ లోకరక్షామణీ! యుష్మజుష్టంబుగా నున్న రాజద్యజుస్సంతతిం గోరెద మిత్రేశ్వరా! శంకరా! సర్వవేదాకరా! విద్విషద్భీకరా! సూర! మిత్రా! రవీ! సూర్య! భానూ! ఖగా! పూష! ఆదిత్య! అర్కా! మరీచీ! హిరణ్యోదరా! భాస్కరా! సప్తవాహా! సవిత్రాఖ్య! ఓంసూర్యనారాయణా! ఓన్నమస్తేనమస్తేనమః.

కం. అని దేవరాతనిజసంభవుఁడు త్రిపదమంత్రమునను ♦ దలఁప హయాస్యం
బున రవి యయాతయామము, లనుయాజుషసంహితాక♦లాపములొసగెన్.

ఆ. యాజ్ఞవల్క్యుఁ డంత ♦ నాబహుళ యజుః ప్ర
చయముఁ బదియునైదు ♦ శాఖలుగను
జేసి యధ్యయనము ♦ సేయించెఁ గాణ్వ మా
ధ్యందినాది శిష్య ♦ తతులచేత. 108

వ. వాజిరూపుం డైన సూర్యభగవానుని వాజ సవ్యస్తంబులగుట వీనికి వాజసనేయ సంజ్ఞ లభించె. ఇంక సామశాఖావిభాగ మాలింపుఁడని సూతుండు చెప్పందొడంగె. 109

తే. తానుజదివిన సామవే ♦ దమును రెండు
శాఖలుగఁ జేసి జైమిని ♦ సంయమీంద్రుఁ
డొకటి పుత్త్రుఁ డైన సుమంతు ♦ నకు మఱొకటి
పౌత్త్రుఁడగు [1] సుకర్మకు వేఱు ♦ వఱచినొడివె. 110

సీ. ఆసుకర్ముఁడుఁ దన ♦ కబ్బిన సామవృ
క్షమునకు వేయిశా ♦ ఖల నొనర్చి
కోసలజాతుండు ♦ గుణియా హిరణ్యనా
భునకుఁ [2] బౌష్యంజి నా ♦ మునకు మఱియు
నావంత్యవిప్రున ♦ కవి నేర్పె నాముప్ప
రేనూఱుగురు శిష్య ♦ బృందమున కు
దీచ్యులకును వానిఁ ♦ దెల్పిరి వీరిని
బ్రాచ్యులంచును బల్కు ♦ వారుగలరు

తే. కుక్షి కుల్య కుసీద [3] లో ♦ కాక్షి లాంగ
లాఖ్యుల నెసంగు నైదుగు ♦ రరుస మొప్ప
నొక్కొకరు నూఱుశాఖల ♦ నొంది రధిక
తర మనీషను బౌష్యంజి ♦ గురునివలన. 111

తే. మఱి హిరణ్యనాభుని శిష్య ♦ వరుఁడు కృతుఁడు
సరవి నిరువదినాలుగు ♦ సంహితలను
దనదు శిష్యులకుం జెప్పెఁ ♦ దక్క వానిఁ
జెప్పె నావంత్యవిప్రుండు ♦ శిష్యతతికి. 112

వ. అని సూతుండు శౌనకాదులకుం జెప్పె. 113

ఇది షష్ఠాధ్యాయము సమాప్తము

---

1. మన్వాంస్తుతత్సుతః. అని బొంబై. "సుకర్మాతత్సుతః" అని వావిళ్ళప్రతి. సుతవ్వాన్ అనిమఱొక పాఠము. 2. "పౌష్పింజిశ్చ" అని వావిళ్ళ. "పౌష్యంజిశ్చ" అని బొంబై ప్రతి. బ్రహ్మాండపురాణమునను "పౌష్యంజి" అనియే కలదు. 3. లోకాక్షిర్లాంగలిః "అని వావిళ్ళ. లౌగాక్షిర్మాంగలిః" అని బొంబై ప్రతి. .... అతనికిఁ గుసీదిలాంగలులును లౌగాక్షిలవితబుద్ధియైనకుథుమియు అని బ్రహ్మాండపురాణము.

స ప్త మా ధ్యా య ము

కం. నామగ్రాహము పిలిచిన, ధీమంతుల గాతునని ప్ర ♦ తిజ్ఞగడా యి
చ్చో మావల్కలవిన విది, యా మీభద్రంకరణము ♦ హరిహరనాథా !

వ. [4] దేవా ! యవధరింపుము. అవ్వల శ్రీసూతపౌరాణికుండు శౌనకాదులతో
నిట్లనె. ఇఁక నథర్వవేదవిభాగము వినుఁడు. 2

-♦ సూతుండు శౌనకాదులకథర్వ విభాగక్రమము నుడువుట ♦-

కం. అంత నథర్వశ్రుతిని సు,మంతుండు [5] కబంధునకు స ♦ మర్పించె నతం
డెంతయు నది రెండుసలిపి, దాంతులయిన పథ్య [6] వేద ♦ దర్శుల కొసఁగెన్.

కం. అనఘుఁడు పథ్యుఁడు తననే,ర్చినసంహిత మూఁడుగాఁగఁ♦జేసి కుముదునిన్
శునకుని జాబాలిని నే,ర్పునఁ జదివించె నియమాధి ♦ రూఢుం డగుచున్. 4

తే. వేదదర్శుండు తనచది♦వినది నాల్గు,గా విభాగించి చెప్పె శౌ♦[7]ల్కాయనికిని
బ్రహ్మబలికి [8]నిర్దోషుఁడ♦న్పండితునకుఁ,బిప్పలాయనునకు నిష్ఠ♦పెంపుమీఱ.

తే. ఆంగిరసగోత్రుఁడగు శున ♦ కాహ్వయుండు
తానుగన్న సంహితను ద్వి ♦ ధావిభాగ
మాచరించి బభ్రుఁడను బ్రా ♦ హ్మణునకొండు
సైంధవాయనున కొకండు ♦ చాటిచెప్పె. 6

వ. ఆ బభ్రుసైంధవాయన శిష్యులగు సావర్ణ్యాదులును నక్షత్రకల్పుఁడు [9]శాంతి
కల్పుఁడు కశ్యపాంగిరసాదులు నాథర్వణాచార్యులై తద్వేదమును బ్రవచ
నాదుల విస్తరింపంజేసిరి. ఇఁక పౌరాణికోత్తముల వివరించెదను.

♦ పు రా ణ వ్యా ప్తి ♦

సీ. శ్రీ వ్యాసభగవానుఁ ♦ డవ్యాజకరుణతో, నాఱుపురాణంబు ♦ లలవరించి
యాస్మాక పితృమిత్రు♦లా రోమహర్షణ, మునివరేణ్యునకు వా♦నిని వచించె

4. అధ్యాయ ప్రారంభము 1-12-1946 (5) "అథర్వవి త్సుమంతుశ్చ శిష్యమధ్యాపయత్స్వకాం" అనియే భాగవతము. శిష్యనామము లేదు. "శిష్యమధ్యాపయామాస కబంధమ్" అని వైష్ణవమున నున్న దని వ్యాఖ్య. బ్రహ్మాండపురాణమునను "కబంధుఁ" డని కలదు. (6) దేవదర్శుఁడని బ్రహ్మాండపురాణము. (7) "శౌక్లాయనిర్బ్రహ్మబలిర్మోదోషః పిప్పలాయనిః" అని బొంబై ప్రతి. శౌల్కాయని ర్బ్రహ్మబలి ర్నిర్దోషః పిప్పలాయనః అని వావిళ్ళ. (8) నిర్దోషుఁడనక బ్రహ్మాండపురాణము మేదుఁడనెను. "బ్రహ్మ బలుఁడు మేదుండు మఱిపిప్పలాదుండు శౌల్కాయనియు" అని. (9) నక్షత్రకల్పశ్శాంతిశ్చ కశ్యపాంగిరసాదయః ఏతే ఆథర్వణాచార్యాః అని భాగవతము. "క్రమముగామంజుకేశ్య నక్షత్రకల్పములును వైతానకాంగిరస్సులును శాంతికల్పమును" అని బ్రహ్మాండపురాణము.

నాయకఘుండు ౘ్ర ♦ య్యారుణి కశ్యప, సావర్ణులకును ధీ ♦ శాలియైన
యకృతవ్రణునకును ♦ హారీతునకును వై, శంపాయనున కను ♦ కంపతోడ

తే. నాఱ్కథ పురాణము వచించె ♦ నుదితభక్తి
నేను నియ్యార్వురకడ గ్ర ♦ హించితిం బు
రాణముల నాఱిటింగూడ ♦ శ్రద్ధతోడ
నంతఁ దవివిసనక విన ♦ యంబుదోఁప 8

తే. శ్రీశుకమహామునికి సేవ ♦ సేసి నేను
గాశ్యపుండును సావర్ణి ♦ ఘనుఁడు జామ
దగ్న్య శిష్యోత్తముం డకృ ♦ తవ్రణుఁడు గ్ర
హించితిమి నాల్గుమూఁసం ♦ హితలఁగూడ. 9

♦- సూతుండు శౌనకాదులకుఁ బురాణలక్షణము వివరించుట ♦-

వ. ఇంక శాస్త్రానుసారముగా బ్రహ్మర్షులచే నిరూపింపఁబడిన పురాణ లక్షణ
మును వ్యాఖ్యానించెద వినుండు. 10

తే. విశ్వసర్గ, విసర్గముల్, ♦ వృత్తి, రక్ష,
లంతరములు, వంశములు, వం ♦ శ్యానుచరిత,
సంస్థలును, హేతువులు, నపా ♦ శ్రయము, లను ద
శమ్ము గలది మహాపురా ♦ ణమ్ము సుమ్ము 11

తే. సర్గమును బ్రతిసర్గ వం ♦ శమ్ము లంత
రములు వంశ్యానుచరితముల్ ♦ గాలెనేని
యద్ది యల్పపురాణ మం ♦ చంద్రు బుధులు
వీనిలక్షణమ్ములఁగూడ ♦ విస్తరింతు. 12

సీ. అవ్యాకృతంబగు ♦ నట్టిప్రధానమం, దలి గుణమ్ముల కలఁ ♦ త మ్మహత్తు
కలిగెదానికిమూఁడు♦గతుల యహంకార,ముదయించె నద్దాన♦నొదవెభూత
మాత్రేంద్రియార్థముల్♦సారిదినీ కారణ, సర్గంబు నుడువుట ♦ సర్గమంద్రు
బీజంబునం దొండు♦బీజమ్ముపుట్టిన, చందమిూశ్వరుని ప్ర ♦ సాదమునను

తే. కలిగె నీమహదాదివ ♦ ర్గమ్మునం జ,రాచర ప్రాణిజాతమ్ము♦ప్రాక్తన జని
కర్మవాసనా ప్రాధాన్య♦కలన నిట్లు,కార్యసృష్టి నుడువ విస♦ర్గమనఁబడును.

తే. జంగమములకుఁ దఱుచుగా ♦ స్థావరములుఁ
దత్స్వభావ కామముల ప్రో ♦ త్సాహమునను
జీవికావృత్తియగు నిది ♦ చెప్పఁదాని
వృత్తి యంద్రు పౌరాణికా ♦ గ్రియులు ధరణి. 14

కం. సుర నర ఋషి తిర్యగ్వి,స్ఫుర ద్వతారములఁ దాల్చి ♦ పురుషోత్తముఁ డి
ద్ధరఁ బ్రతియుగమ్మునన్ శ్రు,త్యరాతులవధించు రక్ష♦యగు నిదినుడువన్.

కం. మనువులు మనుపుత్త్రులు సుర
లును సురవిభులును ఋషీంద్రు ♦ లును శ్రీవిభుఁ డొ
న్దిన యవతారములును గ
ల్గినయది 'మన్వంతరమ్ము' ♦ కృతమతులారా ! 16

తే. కమలజుఁడు మొదలుకొని త్రై ♦ కాలికమగు
క్షత్త్రియకులంబు నుడువ "వం ♦ శ" మనఁబడును
దత్కులప్రసూతుల చరి ♦ త్రముల నుడువ
నదియె 'వంశ్యానుచరిత' మం ♦ చాడఁబడును. 17

తే. అఖిలవిశ్వమ్మునకును మా ♦ యాప్రభావ
వశత నిత్య నైమిత్తిక ♦ ప్రాకృతికము
లనఁగ నాత్యంతికమనంగఁ ♦ దనరు లయము
లడరు నే తన్నిరూపణం ♦ బగును 'సంస్థ'. 18

వ. ఎవ్వనిం గొండఱు సృష్టికిఁబూర్వము నరసురాది నామరూపరహితుం డగుటవలన నుపాధిప్రాధాన్య వివక్షచే నవ్యాకృతుండను నుడివెదరో ? యెవ్వనిం గొండఱు భుక్తశేష కర్మవాసనా సమేతుండగుటవలనఁ జైతన్యప్రాధాన్యవివక్షచే ననుశయి యని నుడివెదరో ! యెవ్వఁ డవిద్యావశంబునఁ బుణ్యపాపకర్మంబుల నాచరించుచుండునో ? యా జీవుండ యీ జగత్సర్గాదికమునకు నిమిత్త మని ప్రతిపాదించుట హేతువనఁబడు. మాయామయంబులైన జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తు లనెడి జీవవృత్తులందు విశ్వ తైజస ప్రాజ్ఞ నామములం దాల్చి సాక్షిరూపంబున నన్వితుం డయ్యు సమాధ్యాదులం దేవృత్తి నంటక వ్యతిరిక్తుండయ్యును బ్రహ్మ ముండు నని నిరూపించుట "యపాశ్రయం" బనంబడు. మఱియు దీనిన వివరింతు వినుఁడు. ఘటాదిపదార్థములున్నపుడు వానియందును నవి లేనపుడును మృదాదులుండనేయుండును. అట్లే నిషేక, గర్భ, జన్మ, బాల్య, కౌమార, యౌవన, వయోమధ్య, జరా, మృత్యువులను తొమ్మిదిశరీరావస్థ లున్నపుడును లేనపుడును నట సాక్షి చైతన్యము పరమాత్మ భాసిల్లుచునే యుండును. 19

సీ. సర్గ విసర్గాది ♦ సంచయమెల్ల మా, యామయంబను బుద్ధి ♦ నలవరించి
వామదేవాదుల♦వలె స్వయంబుగనైన, లేక యిచ్చటనున ♦ ల్పెడి ప్రసిద్ధ
యోగంబుచే దేవ♦హూత్యాదులంబలె, నైనఁజిత్తము జాగ్ర♦దాదికమగు
వృత్తిత్రయాశ్రయో ♦ ద్యోగంబునుండి సాం, సారికేహాప్రపం ♦ చంబునుండి

ఆ. త్రిప్పవలయు వాని కప్పుడు గోచరిం, చెడిని బ్రహ్మపదము ♦ శిష్టులార!
ఇవ్విధమునఁ జెప్ప♦నిది 'యపాశ్రయ'మని, పలుకుదురు పురాణ♦పఠితలెందు.

కం. ఈ లక్షణ లక్ష్యంబుల, చే లలితములైన పెద్ద ♦ చిన్నవి యుఁ బురా
ణాలు పదునెన్మిదని యు, ర్వ్యాలేఖులు పల్కుచుంద్రు ♦ వినుఁ డవ్వానిన్ 21

సీ. బ్రాహ్మంబు పాద్మంబు♦వైష్ణవ శైవముల్
గారుడ లైంగముల్ ♦ నారదీయ
భాగవతంబులు ♦ వారాహ మాత్స్యముల్
బ్రహ్మకైవర్తంబు ♦ వామనంబు
స్కాంద మాగ్నేయంబు ♦ కౌర్మంబు బ్రహ్మాండ
మతుల మార్కండేయ ♦ మనెడి పేళ్ళఁ
బరగుపురాణముల్ ♦ పదియునెన్మిది తపో
హారి శ్రీబాదరా ♦ యణమహర్షి

తే. రమ్యమైనపక్కి రచించెఁ♦బ్రాజ్ఞులార! యిట్లు వేదపురాణమ్ము♦లెల్లఁ బెక్కు
గతుల శాఖోపశాఖలై ♦ క్రాలె వీని, విన్న బ్రహ్మవర్చస మభి♦వృద్ధిసెందు.

వ. అని శ్రీసూతుండు శౌనకాదిమునులకు వచించెను. 23

ఇది సప్తమాధ్యాయము సమాప్తము

అష్టమాధ్యాయము

కం. దోసంబులు క్షమియింపుము
గాసింబడ నీకు రచన ♦ కై వేఁడెదఁ గ
న్యాసాయము భక్తమనో
బ్జాసీన శుభాంఘ్రియుగళ! ♦ హరిహరనాథా! 1

వ. * దేవా! యవధరింపుము. అవ్విధంబునఁ బౌరాణికాగ్రేసరుండగు
శ్రీసూతుండు నుడువ వినుచున్న మౌనిపుంగవులలో భార్గవుండైన శౌనక
మహర్షి యిట్లనియె. 2

తే. సూతమౌనీంద్ర! వాచావి ♦ భూతిసాంద్ర!
బ్రదుకుమా చిరకాలంబు ♦ వసుధమీఁద
నొడ్డులేని భవాబ్ధిలోఁ ♦ బడ్డ మాదృ
శులకు నొకతెప్పవయ్యా వౌ ♦ చు న్మహాత్మ! 3

* 20—12—1946 ప్రారంభము. సప్తమాధ్యాయము 7—12—46 నఁ బూర్తిచేసితిని. పిదపఁ గలము సాఁగలేదు. వ్యాసుని స్తుతించినపిదపనే కలము సాగినది ఆ పద్యముల నవల గ్రంథాదిం జేర్చితిని.

సీ. స్వామీ! మృకండ మ ♦ హామునిసుతుఁడు మా
ర్కండేయమౌని యీ ♦ కల్పమంద
యస్మద్భృగుకులంబు ♦ నందు జనించె న
య్యనఘుండు దీర్ఘాయు ♦ వనుచు వృద్ధు
లాడుచేకాక క ♦ ల్పాంతంబున జగంబు
లన్ని నశింపంగ ♦ నాతఁ డొకఁడ
యేకాంబుధిఁ భ్రమి ♦ యించుచు వటపత్ర
శయనుఁడౌ నొకబాలు ♦ నన్నుఁ గాంచు
తే. దరిసెన మొనర్చెఁట యని ♦ తామ నెదరు
వాని పుట్టుకఁ దొట్టి యే ♦ ప్రలయ మొదవ
దయ్యెఁ బుట్టని ప్రలయంబు ♦ నరయ నెట్లు?
బాలుఁ గను టెట్టు లిద్ది య ♦ బ్రంబు గాదె? 4

వ. ఈవు సర్వపురాణజ్ఞుండవు మహాయోగివి కాన మా యీ సంశయచ్ఛేదం
బొనర్ప వేఁడెద మనవుడు సూతపౌరాణికుం డిట్లనియె. 5

— మార్కండేయ మహామునిచరిత్ర —

కం. నీయడిగిన యీప్రశ్నం, బోయయ్యా! కలిమలంబు ♦ నుత్సాదించున్
జేయుం జగదభయము నా, రాయణకథ యిందుఁ గ్రాలి ♦ నది గాన మునీ! 6

సీ. వినుఁడు మార్కండేయ ♦ మునివరుచరిత మా
యన తండ్రివలన వి ♦ ప్రాప్తసంస్కృ
యుఁ గ్రమమ్ముగ నొంది ♦ యవ్వల
నుపనీతుఁడై సాంగవేదమ్ము ♦ లభ్యసించి
తపము స్వాధ్యాయమ్ము ♦ ధర్మమ్ము వీడక
శాంతుఁడై నైష్ఠికో ♦ చ్చైర్వ్రతంబు
వహియించి వల్కలాం ♦ బరములు గట్టి జ
టాకలాపము కమం ♦ డలువు దండ
తే. మక్షసూత్రోపవీత కు ♦ శాజి నాదు
లవధరించి సన్నియమర్థి ♦ నగ్నిసూర్య
విప్రగురులందు నాత్మయం ♦ దప్రమేయు
హరిని బూజించు నుభయసం ♦ ధ్యల వెలుంగు. 7

కం. ప్రాతస్సాయంవేళా, నీతము భైక్షాన్నము గురు ♦ ని కొసఁగి తదను
జ్ఞాతంత్ర మున్న వాగ్యతుఁడై తిను లేకున్న నిట్టు ♦ నవలంబించున్. 8

కం. ఈ యనువునను దపస్స్వా
ధ్యాయపరుం డగుచుఁ గొలుచు ♦ చయుతాయుతముల్
హాయనములు శ్రీమన్నా
రాయణు, గెలిచెఁజుమీ దుర్జ ♦ యంబగుమృత్యున్. 9

తే. అద్దినముచి శతానందుఁ ♦ డభవుఁడు భృగు
మాని దక్షుండు కడమ బ్ర ♦ హ్మ తనయాళి
మఱియు నరదేవ పితాదు ♦ లరరె! యన్నిరి
హరుఁడుగాక యెవ్వరు గెల్చి ♦ రయ్యమృత్యు? 10

వ. ఇట్లు సమాధియోగంబున హరిని సేవించుచు యోగధ్వస్తక్లేశాంతరాత్ముం
డైన యమ్మార్కండేయున [1]కాఱుమన్వంతరమ్ముల కాలమ్ము గడచె.
అవ్వల నేడవదగు నీవైవస్వత మన్వంతరమును గడచుచుండ నింద్రుండు
విస్మయాధీనమానసుండై యిట్లు తలపోసె. 11

-* దేవతలు మార్కండేయు తపమునకు విఘ్నముచేయఁ బూనుట *-

ఉ. ఏమివిచిత్ర మింతవఱ ♦ కెవ్వరు నింతటిదీర్ఘకాల మీ
నేమముతోఁ దపంబు సల ♦ పించినవారలు లేర, యిప్పుడే
దో మనకొంపయే మునఁగ ♦ నున్నది బాపురె! యెల్లవారు సు
త్రామపదంబు వొందుటకె ♦ తారెద, రిత్యుదియంత చుల్కనో! 12

ఉ. కోరిక కేమి డెందమునఁ ♦ గోరుచుకో? ప్రతిజీవికోరు నా
కోరికఁదీర్చుకో నెఱవు ♦ కోలునఁగాఁ గనుపట్టుఁ దెల్పి యీ

---

1 శ్లో॥ తస్యైవంయుంజతశ్చిత్తం మహాయోగేన యోగినః
వ్యతీయాయ మహాన్కాలో మన్వంతరషడాత్మకః
ఏతత్పురందరో జ్ఞాత్వా సప్తమేఽస్మిన్ కిలాంతరే 8 అ. 14 శ్లో.

వేయి మహాయుగములంటి బ్రహ్మ పగటికాలమున 14 మనువులు వర్తింతురు. ఒక్కొక
మనువుకాలము 306720000 వత్సరములు.

6 మనువులకాలము 1840320000 (306720000 × 6)
6 మనువుల కేడుసంధులకాలము 12096000 (1728000 × 7)
7 వ మన్వంతరమున 27 మహాయుగములు కడచినకాలము 116640000 (4320000 × 27)
ఈ 28 వ మహాయుగమున 3 యుగములు గడచెను. 3888000 (కృతత్రేతాద్వాపరములు)
1972944000 ఆరుమనువుల యిర్వదియేడు
మహాయుగముల మూఁడుయుగములకాలమిది.
బ్రహ్మసృష్టిఁజేయుటకుమున్ను తపముచేసినకాలము 17064000 (47400 × 360)
1955880000

ఈ కల్పమున నిన్నివత్సరము లీ కలియుగప్రారంభమునకుఁ గడచెను. ఇంచుమించుగా నీ కలియుగ
ప్రారంభమందేగదా యీ పురాణము శౌనకాదులు వినుట. కావున నింతకాలము మార్కండేయునకుఁ
గడచినదని తేలుచున్నది. కాఁగా సృష్ట్యాదిని మార్కండేయుఁడు పుట్టెననుకొనవలసివచ్చుచున్నది.

పాఱుని బట్టిచూతు నిటు ♦ వంటి మునీంద్రుల నెందఱం గనన్ ?
వారలఁబైసి మా చెలుల ♦ వాల్గనుఁజూపులు సోఁకుదాఁకనే. 13

ఉ. ఈతని శాంతిదాంతు లవి ♦ యెంతటివో యొకతాఁకుతాఁకి యేఁ
జూతునుగాక యంచు బల ♦ సూదనుఁ డచ్చరపిండుఁ జిల్కరా
రాతును బేరుటామనిని ♦ బ్రన్నని తెమ్మెరకూనఁ జీరి మీ
చాతురిఁజూపి తేనిపని ♦ సల్పఁగఁ గాలమువచ్చె వింటిరే ! 14

తే. మీకు గంధర్వులును రజ ♦ స్తోకులైన
లోభమదనాము లండ ని ♦ ల్తురు భటుమ్ము
దక్కి సమధికోత్సాహులై ♦ త్వరగఁజనుఁడ
కార్యసాధకు మాఁవు నా ♦ కై స్పృశించు. 15

తే. రాఁగదే పుంజికస్థలీ ! ♦ నాగవాస
మునకు నాయికామణివయి ♦ పోయిరమ్మ
నీ యొయ్యారమ్ము నీ సౌరు ♦ నీ సురూప
మరసి యంకెకు రానివాఁ ♦ డవనిఁగలఁడె? 16

కం. హిమవత్కుధరోదక్ప్రాచ్యమునఁ బవిత్రమగు పుష్ప ♦ భద్రా తటినీ
కమనీయ కూలమున నాశ్రమమున్నది చిత్రశిలయు ♦ రాజిలునచటన్. 17

వ. మీరు సరగనరిగి తబిసిపబువు తబముసొబగు సెఱిచి కార్యము పండించు
కొని రండని సగౌరవంబుగఁ గర్పూరతాంబూలాదు లొసంగి యనుప
ననుపమవిలాసంబుల వారంద అమ్మరుద్వతీనందను నాశ్రమమ్మున కరిగిరి.
అందు, 18

కక. తాఁకెడితలఁ జెడివారలు, తేకునికి యథేచ్ఛముగఁ బో ♦ లిచి సర్వఋజా
నీకము కళకళలాడుచు, నాకులఁ బువ్వుల ఫలముల ♦ నలరుచునుండెన్. 19

ఉ. పచ్చని యాకుజొంపముల ♦ ప్రన్ననిచీర ధరించి పుష్పాఢుల్
క్రచ్చిన తేవముల్ పులిమి ♦ క్రాల్పువుగుత్తులఁ జెర్వి పెన్నిగన్
వచ్చినయామనిన్ మృదుల ♦ బాహు లతావళిఁ గౌఁగిలించుచున్
ముచ్చటలాడఁగాఁదొడఁగె ♦ బో ద్విజరావములం ద్రుమాంగనల్. 20

ఉ. ప్రాఁకులతేవి ప్రొంజివురు ♦ మవ్వపు రాంకవమందుఁజేరి పుం
స్కోకిల గాయకుం డొనరు ♦ చు న్మృదుగానము, తోడు శారికా
శోకములుండఁ దుమ్మెదల ♦ ఝుంకృతియే శ్రుతిగాఁగ, మద్దెలల్
గైకొన ప్రానుకోయిలలు ♦ గన్నులవుల్గులు చిందుద్రొక్కఁగన్. 21

చం. పవనపలాడు కెంజిగురు ♦ నాఁడెపుకావు లెసంగఁ, బువ్వగు
చ్ఛ విమలకుండికల్ వెలుఁగ ♦ జానగునూడల లంబకూర్చముల్

నివుడఁగ నల్లిబిల్లిగొను ♦ నిద్దపుఁదీవల జేబుఁగొజకల్
మివులఁగ బ్రామఁకు,జోగి గమి ♦ మించె సమాధి నచంచలస్థితిన్. 22

సీ. తియ్యమామిడిగుజ్జు♦బుఱ్ఱ్యాలలూఁగుపి, కావళికిదియె వ్యా♦యామశాల
వలఁజగ్గునిగ్గు రం♦గులుగుల్కు పుకులఁదా, రాడి నెమ్మలకు నిదే♦నృత్యశాల
అలరుజొంపములఁ జొ♦బ్బిలు తేనెసోనల, నాను తేంట్లకు నిదే♦పానశాల
మాఁగఁబండినపండ్ల♦రేఁగి మాఁగిన చిల్క, బారుల కియ్యదే♦పాకశాల

తే. జేబుతీవకన్నియలు క్రొం♦జివురుఁగేలు
సాఁచి బిగికౌఁగిలింతల♦లోఁచి ప్రామఁకుఁ
జాలుఁ దన్వఁగ నియ్యదే♦కేళిశాల
గానఁ గానకుఁబుఱుడు జ♦గాఁక గాన. 23

వ. అట్టియెడ మార్కండేయుండు వహ్నినివేల్చి నిమీలితనేత్రుండై ధురా
ధర్షుండై స్వరూపముంగన్న పావకుండో యనునట్లుండ 24

కం. వనముశ్కచలగు సురయా, వనము యథేచ్ఛముగ నాట♦పాటల నా పా
వన మున్యాశ్రమ పరిసర, వనమునఁ దిరుగందొడఁగిరి♦పాఱునిగలఁపన్.25

మధురగతిరగడ.

ఇంతులార! వన♦శృంగారంబులు, కాంతము రండివె♦కనుఁడి సుమంబులు
వింతలమల్లెల♦విరులవికాసము, కాంతాశోక ని♦కాయ విలాసము
నీలీవారము♦నిచులాకారము, నేలాసారము♦హితకరవీరము
ఘాళీపూరము♦తోఁ బువుటీరము, గ్రాలెడి దూరము♦గాకఁడి మాఱము
ఈయరవిందము♦నేఁసి మిళిందము, తీయ మరందము♦తినియెడిఁగందము
కోయిలబృందము♦కో యనుచందము,పాయక విందము♦వజ్జనెయుందము
పొన్నలచిన్నలఁ♦బొగడలవన్నలఁ, గ్రొన్నఁగున్నల♦గొజ్జఁగపున్నల
గన్నరఁతిన్నలఁ♦గఁఁవక కన్నల, మిన్నలు క్రొన్నన♦మినుకులఁగన్నన

వ. పరికించి పువ్వులు చిదుము దనుచుండ నందొకర్తు చప్పటలు సఱచుచు 27

తన్వీవృత్తము.

ఎల్లెడ ఝుంఝుమ్మనురవములతో♦నెద్దుచు వచ్చెడి తనసతితోఁడన్
ఫుల్ల సరోజాంతరమున కమితా♦మోదముతో నరిగి కడుపునిండన్
జల్లని పూఁదేనె మెసవి తనదా♦చానకుఁ బుక్కిఁటఁగల యొకకొంతన్
మెల్లఁగ నందించుచుఁ దఱిఁగని చుం♦బించెడి తుమ్మెదఁదొఱఁ గనుతన్వీ!

వ. అన మఱొకతుక 29

మంజుభాషిణి.

ఎలమావికొమ్మపయి ♦ కెక్కి డెందమం
దలి యాస తీఱ్ఱ వి ♦ ధాన మెక్కి క్రొం
జిలిరుల్, పికాంగన ల ♦ నంగఁ జీఱఁ గో
మలరావముల్ వఱపి ♦ మంజుభాషిణీ! 30

వ. అన మఱియొకతె 31

చం. కలువలు నేత్రముల్ వికచ ♦ కాండజముల్ పదముల్ తరంగపం
క్తులు వళులన్ ద్విరేఫములు ♦ కుంతలముల్ బిసముల్ సుబాహువుల్
గళము దరమ్ము చక్రములు ♦ క్రమకుచమ్ములు గా నొయారియై
కులుకుచునుండె నేఁడు కనుఁ ♦ గొంటె సరోవరలక్ష్మి నియ్యెడన్. 32

వ. అనుచుండ 33

కం. హిమనిర్ఝరశీకరభ్రం, దములోఁ దోఁగిసుమనోవి ♦ తతిని బరిష్వం
గములన్ దేల్చి లతాలా, స్యములరయుచు మలయ ♦ పవనుఁడలురాఁదొడఁగెన్

వ. అయ్యవసరమ్మున 35

చం. తలఁపుల నల్లనం బెనువు ♦ తామరతూవుల నూఱి, కూడునీ
ఖుల నుడిగించు వంజులము ♦ లోడిని ద్రిప్పి, వివర్ణతావరన్
మలిచెడి మావి కల్గునిచి, ♦ మాడుచు క్రొవ్విరవాజి ముల్కి తె
క్కల సవరించి, ప్రాణములఁ ♦ గైకొను కల్వను దువ్వె మారుఁడున్. 36

ఉ. అట్టితఱి న్మదింగలఁచు ♦ నట్టి తెఱంగునఁ బాటపాడుచున్
నట్టువలాడుచుం బణవ ♦ నవ్యమృదంగ మనోహరస్వనం
బుట్టిపడంగఁ జేయుచుఁ బ ♦ యోజదళాక్షులు మానిపుంగవుం
జుట్టిరి కాని మాని యటు ♦ సూడఁడ కన్నులు విచ్చియింతయున్. 37

కం. ఒకధనువుం గాదని వే, యొకధనువుం దీయు శరము ♦ నొక్కటిగాదం
చొకదానిఁ దీయు నా ద, ర్పకుఁ డేమిఫలంబు! గుఱి వ ♦ రల దెటుగన్నన్.

కం. నారీతింగాంచి మరు, న్నారీ రత్న మెటు లెడఁదఁ ♦ దలఁచునొ యనుచున్
నారిని మ్రోఁగించుచుఁ బృత, నా దిష్టి గణింప కయ్య ♦ నంగుం డుఱిమెన్.

వ. అప్పుడు పుంజికస్థలి యొకతియ్యమామిడిగున్న క్రీనీడఁ జెలికత్తియలతోఁ
గూరుచుండి సంగీతకళావిన్యాసంబు నెఱపుచు స్వర్గలోకప్రసిద్ధంబైన
గాంధారగ్రామంబుఁ బ్రకటించుచుం గొండొకవినోదింపసాఁగె. 40

సీ. జీవస్వరము నుండఁ ♦ జేసి త్రిస్థాయు లం,టంగ రాగాలావ ♦ భంగిఁ జూపి
కాల మార్గ క్రియాం♦గ కళాలయాదులఁ, దాళలీలా విచి♦త్రములఁ జూపి

మాతృగ్రహమ్ము పే♦ర్కొనఁ దగఁ బునరుక్తిఁ, దవులని వడఁకఁబ ♦ ల్లవినిజూపి
భావమాధురి సువి ♦ స్పష్టమ్ముగాఁ దోఁప, సాహిత్యరేఖా ప్ర ♦ శస్తిఁజూపి

తే. స్త్రీపురుషరాగములఁ గాల ♦ దేశములను
గంపితాందోళితాదిక ♦ గమకములను
దెలిసి తాలుఁ బ్రవింప బ్రమో ♦ ఘ లిగిరింపఁ
బుంజికస్థలి గానస ♦ మ్మోహమూన్చె. 41

వ. ఆపైఁ గొండొకవెరవ్వాని వేల్పుగాణి గానక్రీడ మాని 42

మ. మొలనూల్గజ్జెలు నూపురాలు వలయం ♦ బుల్ మంద్రనిస్వానముల్
సలువన్, నిబ్బరవుబ్బుగుబ్బలబిగిన్ ♦ జవ్వాడఁ గొఁదీఁగ, కుం
డలకాంతుల్ దెసఁ గుప్పిగంతులిడ ఏ ♦ డం గ్రొమ్ముసిం బూసకుల్
లలనారత్నము పుంజికస్థలి సలీ ♦ లం గందుకం బాడెడిన్. 43

వ. అయ్యవసరంబున మునివృషభుం డల్లన కనులు విచ్చి మరల వెంటనే ధ్యాననిమీలితాత్ముండు గాఁగా నదిగని రాగాదికము లోఁజేరి తొలుచుచుండెనకాఁ దలంచి యవ్వనజాస్య సుస్మితాస్యయై చిలుకతేజీ నెక్కి యున్న మరుని గనుసన్న నెచ్చరించె నది పరిజనులు పరికించి సముత్సాహ దోహదదోహలులైరి. అపుడు 44

కం. అలికులముల ఝంఝమ్ములు
కలరవముల కూజితములు ♦ కలహంస శుకీ
కలకలములు పికముల కుహూ
వులు నెమళుల క్రేంకృతులు ర ♦ వుల్కొని యొగసెన్. 45

కం. పొంచి వసంతుఁడు పుప్పొడి,నించె న్మాయి గాలికూన ♦ నిగిడించి గుబా
ళించు తరంగలఁ బున్నమ,వంచె న్వెన్నెలల మరుఁడు♦వంచె న్వింటిన్. 46

కం. ఇటుగను నటుగను వడి ముం,జటికరుగు న్వెనుకకొరగుఁ♦దటియుం గ్రేవల్
వటురాగుఁ డెన్ని సేసిన,నెటుగానఁడు సందు లోని ♦ కేగ రుసియొకన్. 47

వ. ఇటులు కొంతకాలమునన నొకనాఁడు తబిసితేఁడు యోగారూఢుఁడు గాక యగ్నికార్యంబు దీర్చి యధ్యయనలోలుఁడై యుండ నతనికట్టెదుటం బుంజికస్థలి యుండలుం గవ్వించి తాను నంగభంగిమంబులు నవయవసౌష్ఠవంబులు సౌందర్యమాధుర్యంబులు లావణ్యమానోజ్ఞకంబులు కైశ్యకార్ష్ణ్యంబులు నాసననైగనిగ్యంబులు నధరాధరారుణ్యంబులు నఖవైశాల్యంబులు విలోకనతైక్ష్ణ్యంబులు బాహుదార్ఢ్యంబులు వక్షోజకాఠిన్యంబులు నుదరకార్శ్యంబులు నవలగ్నసౌక్ష్మ్యంబులు నూరుసౌకుమార్యం

బులు సితంబులై స్తనంబులు జంఘావృత్తానుపూర్వ్యంబులు సంఘ్రిమార్దవం
బులు విలాసంబులు విభ్రమంబులు విన్నాణంబులు వెల్లివిరియునట్లు కందుక
క్రీడం జొచ్చి. 48

ఉ. బంతినిదట్టుచుం గదిసి ♦ పట్టుచు నేలకుఁగొట్టుచుం గుచో
పాంతముఁబెట్టుచు న్విడుచు ♦ చల్లనవ్వుచు మానిఁజూచుచున్
గుంతలబంధమూడఁ జను ♦ గుబ్బలు కంపిలఁ బైటజాఱఁ ద్రు
ళ్ళింతలఁ గౌనుఁదీఁగ ప్రచ ♦ లింపఁగ నచ్చరలేమ యాడుచున్ 49

చం. మునిదెస కద్దిపో విసరి ♦ పుచ్చుకొనం జనునట్టులేగి వం
దనములు స్వామి! తుంటరిగ ♦ దాపటు గేందుక, మట్టెత్రుళ్ళి నా
చను బొగడల్ మడుంగఁ బెలు ♦ చన్ స్పృశియించి భయంబుచేతనో
యనఁ బరుగెత్తె మీయడుగు ♦ లంట నొసంగుఁడు బంతిఁగొట్టెదన్. 50

చం. అను చరణాధరంబు రద ♦ నాంకర దంతురితంబుసేయుచున్
గునియుచు వచ్చునానఁ గనుఁ ♦ గొనలఱెప్పల నవ్వళించుచున్
జనుఁగుదురుం బసల్ వెలికి ♦ జాఱఁ బయంటను దిద్దుచున్ గనుం
గొనల వెలార్చఁ గక్కసపు ♦ గుండెలఁ బ్రీల్చెడి వాలుఁజూడ్కులన్ 51

కం. చాచి పదాయుల్ కనఁబడఁ జే, చాఁచి విలాసముగ నిలిచి ♦ చాన మధుర వా
చా చిత్రి మ్రోసఁగ నడుగు, చాఁచి కొనఁ దలంచె పాస ♦ యాంతర్యమ్మున్. 52

తే. దృష్టులు న్వలపులఁ గ్రుమ్మ ♦ రించుఁగాక
కూయి యనుకూలత గిరాటు ♦ వేయుఁగాక
ఫలిత మద్వైతసౌఖ్యమై ♦ వెలయుఁగాక
కావిపుట్టగోచులసామి ♦ కదలడాయె. 53

చం. వలుదకుచంబులంటు పొల ♦ పంబుల కస్తురిఁ దానమాడి వే
సలి దిగజాఱు కల్పసుమ ♦ సవ్యపరీమళ మారఁగ్రోలి దు
వ్వలువల గుబ్బకిల్లు పట ♦ వాసక మల్లనఁ గేలఁబూని క
ర్వలి పసికూన జానుగతి ♦ వచ్చుచునున్నఁ గదల్పఁడత్తులన్. 54

తే. రమణి రమ్యోరువు త్రిభంగి ♦ కముగ నిలువ
మలయు మారుతుఁ డెదురయి ♦ వలిపములను
మూలముట్టుగఁ గదలించి ♦ ముగుదకట్టు
పట్టు దెలుపంద్రొడఁగె నది ♦ యట్టెనవ్వ. 55

చం. ఎవరెదియున్నఁ జక్కఁ, దెవ ♦ రేమి యొనర్చినఁ జూడఁ, డెవ్వరె
[illegible] న్వనందు తన ♦ దృష్టి తదర్థముపై నిగిడ్చి పా

లవమున వేదముం జదువు ♦ టల్ విసువం జిటుఁనాఱు సేయునె
ల్లవియును బూదిలోఁబడిన ♦ యాజ్యములయ్యెను మాటలేటికిన్. 56

కం. ఇదె బంతి తీసికొనుమనఁ, డది గైకొనుచుండ నేమి ♦ యది యనఁ, డెదలో
నొదవదు రాగము క్రోధ, మ్మది రా మరు కాలుసేతు ♦ లటు చల్లఁబడెన్. 57

కం. బలిమిం జూత మటంచుం, దఱచి సతులు డాయఁబోవఁ ♦ దమదగ్ర మహో
జ్జ్వల దుస్సహ తేజోదీ, ప్తుఁ సుకనుఁ జూడలేకఁ ♦ దొరఁ బఱచిరటన్

తే. అంత నయ్యంతు లెంతయు ♦ వంతనొంది
కంతుచెంతకుం జని సిగుం ♦ జాంతరమున
నాత్మకీయులం గూడి య ♦ య్యయ్యొ చావు
దప్పి కనులొట్టపోయె నెం ♦ తపసి జరిగె 59

కం. ఆతనికిఁ జక్కిలిగింతలె?, చేతనయినదెల్ల మనము ♦ చేసితి మింకం
జేతులు జాడించుకొనుచు, ద్యోతలమున కరుగుదము వ ♦ దుండా సరగన్

వ. అని తలంచుచుం గన్నె బాలురవలె వారంతయు వచ్చినదారిం బఱచి తద్వృత్తాం
తంబును శక్రునకు నివేదింప నతం డమితాశ్చర్యంబునొందె. 61

ఆ. అఖిలజీవిసహజ ♦ మైన మృత్యువుఁ బట్టి
పట్టి గెల్చినట్టి ♦ జెట్టియిన్న
కబల గెల్చుటెంత ♦ యహముఁ జంపుటయెంత!
కలదె యసాధ్య ♦ మలఘుమతికి? 62

—♦ మార్కండేయునకు నరనారాయణులు ప్రత్యక్షమగుట ♦—

వ. అంత

చం. త్రివృదుపవీత శోభితులు ♦ కృష్ణమృగాజిన వల్కలాంబరుల్
ప్రవిమల దర్భముష్టు లురు ♦ వైణవ దండ కమండలూజ్జ్వలుల్
నవ కమలాక్షమాలకు ల ♦ నల్పచతుర్భుజు లబ్జలోచనుల్
ధవళ వినీలరుక్తను లు ♦ దార తపోమయరూపు లీశ్వరుల్ 64

కం. మెఱుఁగులవలెఁ దమ యున్నత
శరీరములు వెలుఁగ విబుధ ♦ చయము నుతింపన్
నరనారాయణఋషు ల
త్తఱిమార్కండేయమునికి ♦ దరిసెన మొసఁగన్ 65

తే. భగవదవతారమూర్తులౌ ♦ వారిఁగాంచి
వడివడిగ లేచి యత్యంత ♦ భక్తిభావ

మలర దండప్రణామంబు ♦ లాచరించి
వినయ భయ సంభ్రమంబులు ♦ పెనఁగొనంగ 66

శా. ఆనందోరుతరంగ సంజనిత రో ♦ మాంచాంచదంగుండు బా
ష్పాపూర్ణాక్షి యుగుండు నిర్వృత నిజ ♦ స్వాంతాశయుం డౌచు నే
మేసం బల్కఁగఁ జూడఁజాల కటు లో ♦ క్కింతాగి గాద్గద్య ని
స్వానం బొప్ప 'నమోనమో' యనియె హా ♦ స్తద్వంద్వము న్మోడ్చుచున్.

వ. అంత నొక్కింతసేపటికి డెందంబుఁ గుదురుపఱచికొని యక్షివర్త్మంబుల
నమ్మునియుగ్మమ్ము నాప్యాయనంబుగా నాశ్లేషించుచు 68

ఉ. అమ్ముని యంతవారి కుచి ♦ తాసనముల్ ఘటియించి పాదప
ద్మమ్ముల భక్తిమైఁ గడిగి ♦ తా విమలార్ఘ్యమొసంగి ధూపదీ
పమ్ముల మాల్యచందన స ♦ పర్యల వారలఁదన్పి ప్రహ్వభా
వమ్మున వెండి పాదములు ♦ పట్టి యొరంగుచుఁ బల్కెనిట్టులన్. 69

—* మార్కండేయుఁడు నరనారాయణుల స్తుతించుట *—

చం. నినుఁబొగడన్ స్వతంత్రులమె? ♦నీరజలోచన! నీవుత్రిప్పు నా
ము నసువు లంతటం దిరిగె♦ముం గరణంబులు పుట్టెఁదొట్టి య
వ్వనజజుదాఁక నీక్రమమె♦వర్తిలు సర్వశరీరధారులన్
గనుక భవత్కృపాగరిమ ♦ నావయినిం బొలయింపు మీశ్వరా! 70

ఆ. అట్టులైన దారు♦యంత్రమ్ములట్లు వా, గాదికమ్ము నిన్ను♦నభినుతించు
[illegible]నకె♦ యలరెను భావబం, ధుండవగుచు నెంత♦దొడ్డపెరిమ!

మ. చిత[illegible]యముతోఁ ద్రిలోకములకున్ ♦ క్షేమంబుఁ జేర్పంగ, దు
ర్భర తాపంబులనార్ప మోక్షమునకుం ♦ బూర్వున్ జిత్తమందెంచి యీ
నరనారాయణమూర్తు లొందితి వనం ♦ తా! నీకిటుల్ క్రొత్తలే?
నరసింహాద్యవతారముల్ గనవె నా ♦ నారీతులం దొల్లియున్ 72

ఆ. విశ్వముల సృజించి♦విరమింప నంతలో, వాని నెల్ల మరల♦లోనుగొంచు
పూర్ణనాభిఁజూప♦మో తంతువుల వెలిఁ, జేర్చి క్రమ్మఱం గ్ర♦సించుచుందు

తే. కర్మఫలములు సౌఖ్యదుః ♦ ఖములు, గుణము
ల[illegible] క్రోధకామములు, కా ♦ లము మలములు
[illegible], లెటనున్నఁ ♦ జెనకఁజాలఁ
బట్టి నీపాదమూలమ్ము ♦ నాశ్రయింతు. 74

తే. ఆగమార్థవిదుల్ ముని ♦ లనవరతము
పొగడుచు నమస్కరించుచుఁ ♦ బూజసేయ

చధికభక్తి ధ్యానింత్రు య ♦ దార్తిఁగోరి
యట్టి భవదంఘ్రిమూలమ్ము ♦ నాశ్రయింతు. 75

ఉ. లేదుగదయ్య త్వత్పదజ ♦ లేజ సమాశ్రయణంబుకంటె వే
తేని శుభంబుమార్గ మఖి ♦ లేశ్వర! యో యపవర్గమూర్తి! భూ
మ్యాది సమస్తదేశముల ♦ యందు భయంబును గాంచు ప్రాణికిన్;
నాదగు విస్మయంబునిని ♦ వ న్గరుణామయదృష్టిఁ జూడుమా! 76

కం. అనఘా! కాలాత్ముఁడవగు, నినుఁగని ద్వివరార్ధజీవి ♦ నీరజభవుఁడే
తనుకచునుండు ననఁగ నా,తని చేసిన ప్రాణిభీతిఁ ♦ దడవఁగవలెనే! 77

మ. అనిదంపూర్వ మపార్థ మంత్యము నిజా ♦ త్మావారకం బట్టిక
న్గొన నాకాశసుమంబుచందమున మా ♦ కున్ భ్రాంతికల్గించు నీ
తనువందాస్థ త్యజించి జీవగురు! స ♦ త్యజ్ఞానరూపా! వరా!
అనఘా! నీపదమూలముం గొలుతు స ♦ ర్వార్థంబు సిద్ధింపఁగన్. 78

చం. జగదుదయస్థితిప్రలయ ♦ సంగతికై నిజమాయ లీలగాఁ
ద్రిగుణమయ స్వరూపములఁ దేలెదు గాని తదీయమూర్తులం
దగపడు సత్త్వమూర్తియె భ ♦ యంబడఁగించి విముక్తిఁగూర్పఁగా
మిగిలినవెండు నాత్మహిత! ♦ మిక్కిలి భీవ్యసనాళిఁ గొల్పెడిన్. 79

కం. కావునసె పురుషరూపము
భావత సత్వతను వంచు ♦ భజియించి శ్రితుల్
శ్రీవైకుంఠాథయసా
ఖ్యావళిఁ గంద్రు మఱియొకట ♦ నలవడ వవియున్ 80

కం. మఱికొండఱు కుశలులు నీ
పరశుక్లాంగము భజించి ♦ బహుళాపత్పా
గరము తరింత్రఖిలమనో
హర! కొండలదాఁటుటరుదె? ♦ యండ లెసంగన్ 81

మ. పురుషుండున్ జగతీస్వరూపుఁ డఖిలా ♦ త్ముండున్ జగన్నాథుఁడున్
బరదేవుండు పరోత్తముండు శ్రుతిత ♦ త్త్వప్రపకం డీశ్వరుం
డు ఋషిశ్రేష్ఠుఁడు హంసుఁడున్ యశగిరుం ♦ డున్ స్వామి నారాయణుం
డు రమానాథుఁడు సన్నుఁగాచుటకు మో ♦ డ్తుంగేలు ఫాలంబునన్. 82

మ. మొఁదట న్నీనిజమాయ గప్పియునికిన్ ♦ బుద్ధిభ్రమంబొంది యు
న్మదితాత్మాధ్వము పట్టి పోవుచును శ్వా ♦ శ్రాణాదులందుండి యం
తృదశ వ్యర్తిలు నిన్నెఱుంగ, కవలం ♦ దేవేశ్వరా! నీదుప్రాఁ
జదువుల్ సార్థముగా గ్రహించి నినుఁగాం ♦ చ న్నేర్తు రార్యాగ్రణుల్ 83

మ. శ్రుతి నీయాత్మరహఃప్రకాశకమునై ♦ చూపుఁ భవద్రూపముం
శతధృత్యాదులు యోగసాంఖ్యముఖ భి ♦ న్నప్రాధ్యులై యింద్రు మో
హితులై, యాత్మనిగూఢ బోధవిభవా ♦ ధీ! సర్వవాదాళికిం
బ్రతిరూపంబగు నీదుశీలము నమో ♦ వాకంబు నారాయణా! 84

వ. అని మార్కండుండు స్తోత్రముసేసె నని సూతుండు వాక్రుచ్చెను. 85

ఇది యష్టమాధ్యాయము సమాప్తము

నవమాధ్యాయము

కం. మింటిన్మంటిం జలుపుచు, మంటెన్మింటిం జలుపుచు ♦ మాయాగరిమం
దంటవగుచు దాసులవె,న్నంటి నిలుతువంట వింటి ♦ హరిహరనాథా! 1

వ. [1] దేవా! యవధరింపుము. అంత శ్రీసూతుండు శౌనకాదులతో నిట్లనియె.

శ్రీమన్నారాయణుఁడు మార్కండేయునకు వరమిచ్చుట

కం. నిరుపమధీశాలి మునీ,శ్వరుఁ డీచందమున భక్తి ♦ భావనఁ బొగడన్
నరమిత్రుఁడు భగవంతుఁడు, వరుండు నారాయణుండు ♦ పలికెం బ్రీతిన్. 3

కం. తపమున స్వాధ్యాయమున ని,రపాయ మద్భక్తిమహిమ ♦ నాత్మసమాధిన్
విపులతర సంయమమ్మునఁ, బ్రపూర్ణసిద్ధుండవైతి బ్రహ్మర్షివరా! 4

కం. నీనైష్ఠికవ్రతమున న,నూనానందంబుఁ గంటి ♦ నోహోయంటిన్
గాన వరదేశ్వరుఁడనగు, నేనిచ్చెదఁ గోరుకొమ్మ ♦ భీష్టవరమ్మున్. 5

చం. అనిన మరుద్వతీతనయుఁ ♦ డంజలిసేసి ప్రపన్న దుఃఖమో
చనచణ! దేవదేవ! ముని ♦ సన్నుత! కోర్కెలుకోరుమా యటం
చును నను బెద్దసేసె దిది ♦ చోద్యము తావకదర్శనంబుక
న్నను వరమొండు కావలెన! ♦ నాకిదెచాలు ముదంబువొందితిన్. 6

ఉ. అంబుజసంభవాదు లమి ♦ తాదరణంబున యోగవశ్యచి
త్తంబుల నే భవచ్చరణ ♦ తామరసంబులఁ జూడఁగోరి ని
త్యంబు శ్రమంబులొందెదరు ♦ తత్పరమేశుఁ గన్నులారఁగా
నంబడయంగఁజాలితిని ♦ నాకిఁక వాంఛితమేమి కావలెన్. 7

శా. ఏవం గోరుమటంచు మీరనఁగ మీ ♦ యాజ్ఞావ్యతిక్రాంతిగా
నానేవర్తిల? నిన్నుఁజూపి తిఁక నీ ♦ దా మాయఁజూపింపవే

---

(1) అధ్యాయ ప్రారంభము 1-1-1947

తానేకంబగు సత్త్వవార్థమున భే ♦ దంబుం బ్రదర్శించుచున్
నానాత్వంబును లోకపాలురకున్ ♦ నం జూపుదం టచ్యుతా! 8

కం. అని కోరి పెక్కుతెఱఁగుల, వినుతించి సపర్యలను పె ♦ న్పెన్నఁగ హరియు
న్నవ్వి వల్లెయనుచు నటు పో, న్నరియొం దన బదరికాశ్ర♦మంబున కెలమిన్. 9

వ. అని చెప్పి వెండియు (శ్రీ) సూతుం డిట్లనియె. 10

—* మార్కండుఁడు మాయావిభూతి సందర్శించుట *—

కం. మాయ యెపుడు కందునో! యే
చాయ నది వెలుఁగునో! యెట్టి ♦ చందంబున నా
రాయణుఁడు దానిఁ జూపునో!
యాయది యేవలననుండి ♦ యరుదెంచెడినో 11

మ. అని మౌనీంద్రుఁడు మానసంబునఁ దదీ♦యార్థంబ చింతించుచున్
దన పుణ్యాశ్రమమందు వర్తిలుచు స్వా♦ ధ్యాయాను లగ్రశ్రద్ధవా
ఱనిచిత్తంబున సల్పుచున్ మఱియు సూ♦ ర్యాచంద్రమఃపంచభూ
త నికాయంబుల నాత్మ నన్నిట హరిన్ ♦ ధ్యానించి వీక్షించుచున్ 12

వ. మానసపరికల్పిత ద్రవ్యములం బూజించుచు భక్తిరసప్రసర సంప్లుతుండై పారవశ్యంబున నొకప్పు డేతన్మానసపూజయు విస్మరించియుండ నయ్యవసరం గని భగవత్ప్రేరితయై మాయ విజృంభించి మార్కండేయు నంతరంగము నావరించె. మహర్షులారా! యిఁక నేమి సెప్పుదు నమ్ముని మాయావైభవానుభూతి ప్రకారంబు సావధానమనస్కులరై యాలింపుఁడు. అతం డుపవిష్టుండై నిమీలితాక్షుండై యుండి స్వప్నంబునం బోలె ననుభవించిన దాని నుడువుచున్నాఁడను. అట్లొకనాఁటి సంధ్యాసమయంబునఁ దాను బుష్పభద్రానదీతీరంబున నుపవిష్టుండై పరవశుండై యుండఁ జండమయూఖుం డుద్దండంబుగాఁ దిగ్మగభస్తికాండంబుల నదరించి యజాండంబు గండడఁగింపం దొడంగె. అంత సమధికోద్వేగంబున మహావాయువు వీవంగడంగె. దాని వెనుక వినీలోత్తాల వలాహక జాలంబులు కరాళంబులై కొండలతండంబుడంబున నింగినిండి కనులుచెదరు మెఱుములతోడను జెవులు సిల్లులువడు నుఱుములతోడను బుడమిఁ బ్రద్దలగు పిడుగులతోడను నసరేగి బండికన్నులంతేసి చినుకులతో నేనుంగు గున్నలంతేసి వడగండ్లతో నారంభించి నిరంతరంబుగా నఖిలావకాశంబుల వ్యాపించి తుండితుండాభ వర్షధారలఁ గుమ్మరించుచుఁ బెద్దకాలంబు వర్షించెను. 13

శా. ఖద్యోతుం డటు మున్న తీక్ష్ణకిరణౌ ♦ ఘంబు న్వెలారించి ధా
త్రీ ద్యోమండల జీవరాసులను దో ♦ రింపన్, దటిత్వంతముల్
విద్యుద్దర్జితవృష్టులం బఱపి కా ♦ వించెన్ సమస్తక్షయం
బాహ్యం డీశ్వరుమాయ కెయ్యది యసా ♦ ధ్యం బెన్నఁ గల్పించెడిన్. 14

వ. అంత, 15

ఉ. వారిధుల్ ఘుమంఘుమ ర ♦ వంబుల గుబ్బతిలందొడంగె గం
భీర జలభ్రమంబు లొద ♦ వెన్ జెలఁగెం దిమినక్రసంహతుల్
భూరి మహాబలోచ్చలిత ♦ మల్ పృథులోర్మి పరంపరల్ మహో
గ్రారభటిన్ ధరావలయ ♦ మాగ్రసియుంవఁగ వేలదాఁటెడిన్. 16

ఉ. నాలుగుదిక్కులం గవిసి ♦ నాలుగుసంద్రము లొక్కపెట్ట ను
ల్లోల కరాళజిహ్వికల ♦ లోఁగొనుచున్ సచరాచరావనీ
గోళము ద్వీపయుక్తముగ ♦ ఘూర్ణిలుచుం డనక్రేవరాఁగ ను
ద్వేల భయంబు డెందమును ♦ ద్రిప్పాలు పెట్టఁగఁగాంచు చాశలన్. 17

వ. మార్కండేయుండు కర్తవ్యం బెయ్యది యని తలంచునంతలో, 18

తే. తూర్పుటల యాశ్రమంబుకు ♦ దోఁచివైచె
బశ్చిమపుటల ముని నీటి ♦ పైకివైచె
దక్షిణపుటల ముందుకుఁ ♦ దన్నివైచె
నుత్తరపుటల వెనుకకు ♦ నూఁచివైచె. 19

కం. ఈలీల న్నాల్గుసముద్రా ళేకంబయి వసుంధ ♦ రన్మ్రింగి మహా
భీలమ్మగుచో నీటం, దేలి కనుంగొనుచు మౌని ♦ ధృతిసెడి యుండన్ 20

కం. వేల్లత్ప్రభంజనాహత, కల్లోల సహస్రములు గ ♦ గనముం దివమున్
గొల్లాడి దెసలఁ జొక్కుల, పెల్లడఁచి జగత్త్రయంబు ♦ వీటెంబుచ్చెన్. 21

కం. లోకత్రయ గర్భకుహర, మేకార్ణోరాశి గాఁగ ♦ ఋషిపతి తద్వీ
చీ కాండోన్నమితుండై, యేకాకిగనుండెను భ్రమి♦యించుచు నీటన్. 22

సీ. ఒకసారి భీకర ♦ మకరమ్ము లేఁచి వె,న్నాడంగ లబలబ ♦ లాడుచుండు
నొకతూరి వీచికా♦నికర సంహతులచేఁ, గడుదవ్వు లేచుచుఁ♦బడుచునుండు
నొకపారి బంభ్రమ ♦ దుద్ధతావర్తాళిఁ,బడి దాటలే కడ్డు ♦ గుడుచుచుండు
నొకతేవగ్రాహశా♦ఖకములు మెయిఁజుట్టు,కొనఁబీక చేఁడన్ను ♦కొనుచునుండు

తే. ఒక్కమఱి మీనవక్త్రముం ♦ దొరగుచుండు
నొక్కపరి క్షుత్పిపాసల ♦ నుడుకుచుండు
నొక్కమాటు పెన్వగ మూర్ఛ ♦ నొందుచుండుఁ
గడలినడుమను మిడుకు మృ ♦ కండు కొడుకు. 23

కం. జడలు ముడివెడలి కడచన
బడలిక యొడలఁ గడు నడర ♦ బయలును గడలుం
బుడమియుఁ బొడవడఁగుడుఁ దమిఁ
బడి తిరుగుడువడియె జడుని ♦ వడువున నతఁడున్. 24

చం. వనచరకోటి తన్నుఁ దిన ♦ వచ్చి పరస్పర మాజి సేయఁగాఁ
దన మొలకట్టు వల్కలము ♦ దగ్గ తరంగము లూడ్చి వేయఁగా
ననవరతాంబుమగ్నత రు ♦ జావళి బిట్టు గలంపఁగా భయం
బున వగ మోహముం గదిరెఁ ♦ బోవునొ ప్రాణములంచు నెంచఁగా. 25

కం. కడ లేకపోయెఁగా యీ
కడలికి నాకడరిన కడ ♦ గండ్లకుఁడు పెటుల్
కడముట్టునో! కడలుకొనెడు
కడలుగడిఁదిఁ గడచు కడఁక ♦ కడిమిఁ బొడఁగనన్. 26

చం. అని వగఁగాంచు నొక్కతఱి ♦ నల్పసుఖంబులఁ గాంచు నొక్కవే
ళ, నొకఁడనే యెటుల్ మనఁగ ♦ లాఁడ నటంచును గుందు నొక్కమా,
టనతఱి నిల్వఁదింక నను ♦ నార్తిని సొమ్మసిలు న్మఱొక్కమా
రనఘున కిట్లు దాఁటె నయు ♦ తాయుతవర్షము లబ్ధినుండఁగన్. 27

కం. ఏమయ్యెనో వైరాగ్యం? బేమయ్యెనో యోగశక్తి? ♦ యేమయ్యెనో జ్ఞా
నామలబుద్ధి! కటా యు,ద్దామంబగు విష్ణుమాయ ♦ తారసిలంగన్. 28

ఆ. మిత్తి గెల్చియున్న ♦ మేటియుఁ జత్తునో యనుచు బీతుచేత ♦ నడలిపోయె
మహితవిష్ణుమాయ ♦ మానసంబును నావ,రింప నెట్టిఁడు దల ♦ క్రిందుగాఁడె! 29

వ. అని సూతుండు మఱియు నిట్లనియె. అట్లు మార్కండేయుం డమ్మజ్జగంబు ముంచిన యగాధైకాంభోరాశిగర్భంబున వామదక్షిణహస్తాంఘ్రి దండ పృష్ఠోదరభాగంబుల నొకదానివెనుక నొకదానిని మార్చుకొనుచు నలఁపు దీర్చుకొనుచు నీఁదులాడుచుం బ్రాణనిరోధంబునను యోగవిధానంబునను గోటానఁగోటులు హాయనంబు లత్యంతదుఃఖభారంబునం గడపువాఁ డొకనాఁ డాభీలకల్లోలాఘాతంబుల నెటకో కొట్టుకొనిపోయి యటం గల యొకకొంత మెట్టనేలం గాంచి యందు, 30

సీ. ఎద్దానియూడల ♦ ముద్దుతీరము గిబ్బ,లెంకజోదున కన్ని ♦ కెంకియయ్యె
నెద్దానిజొంపంపు ♦ గద్దఱి కొమ్మరె,మ్మలు వల్కవాల్పైజ ♦ మచ్చులయ్యె
నెద్దాని క్రీనీడ ♦ మద్ద పిటాళ్ళబం,తులకుం గయ న్మత్తి ♦ త్రోవయయ్యె
నెద్దాని యివురాకు ♦ నిద్దంపుజాళువా, వలువదాల్పునకించు ♦ పానువయ్యె

తే. ఎద్ది తళ్కుటాకుల నిండి ♦ యుద్దిలేని
యుళిది వట్టుఁబుట్టముఁ గట్టి ♦ పట్టులుండె
పట్టి యొకమఱ్ఱిగున్నఁ గ ♦ న్నారఁగాంచ
బానములు లేచివచ్చె న ♦ ప్పాఱునకును. 31

* వటపత్రశాయి సందర్శనము *

వ. అంత నతం డధికోత్సాహంబునఁ గరచరణంబుల నీదుచుఁ నెట్టకేల కొడ్డు వట్టి పులినోటి కండంబలెఁ దన్నుం దలంచుచు సంశ్లథాంగంబులతో మెల్లగా న్యగ్రోధపోతము డాసి, 32

తే. వింతకాంతులు ప్రసరించి ♦ యంతనంతఁ
జీకటులఁ జోపుచుండ వీ ♦ క్షించి కతముఁ
దెలియ నాప్రాను నలువలం ♦ కులను గలయఁ
దిరిగి నిపుణంబుగా నట ♦ నరయుచుండ 33

వ. ఈశాన్యదిశావ్యాప్త వర్తుల కోమల శాఖాంచన్మంజుల హరిద్వర్ణ పర్ణ పుటాంతర పర్యంకతలంబున 34

కం. బాలకుఁ గుక్షిస్థజగ,జ్జాలకు ఫాలతల నృత్య ♦ శాలి రుచిరనీ
లాలకు నుదరలుఠ ద్వన,మాలకుఁ గనులారఁగనె ర ♦ మాపాలకునిన్. 35

వ. కని యుబ్బురమందెంది నాలుగడుగులు ముందునకువైచి, 36

సీ. వచ్చలరతనాల ♦ హెచ్చిన మేఁచాయ
మనచాయ దెసలందు ♦ మలయుచుండ
కంకులో సిరిఁ గేరు ♦ జాలుగుందోయి దా
నిమ్మపూరవణముల్ ♦ నెగడుచుండ
నొరగాడ్పులు సోకి ♦ యుంగరా ల్దిరిగి రం
గారు ముంగురులు పొం ♦ గారుచుండఁ
బగడంపుఁ బెదవుల ♦ జిగి లేఁనగవు వెల్ల
గిఱ లించుక యొట్టు ♦ వాఱుచుండ

తే. మొగము తామరవిరి తళ్కు ♦ నగచుచుండఁ
దీరుగానున్న బొమ యుంచ ♦ మూఱుచుండ
చక్కి విప్పారు మురువును ♦ గ్రక్కుచుండ
మఱ్ఱియాకుపైనిఁ బరుండెఁ ♦ గుఱ్ఱఁడొకఁడు. 37

వ. ఈ ముద్దులబిడ్డం డెవ్వం డింనుండ గతంబేమి? కను వింతయయ్యెడింగ దే
యని తలంచుచు నెప్పగప్పని కంటికోపుంజూపుఁ బూసనల మీాసరంబులం
గై సేయుచు, 38

సీ. ఊర్పులం బొక్కిలి ♦ యొడపి ముత్తెములుఁ జ
కృఁదనాల చిఱుబొజ్జ ♦ కదలుచుండ
సంకుపు లెంకగా ♦ సంకించు కత్తుక
కలికిబుగ్గలు ముద్దు ♦ గులుకుచుండఁ
బొండమ్మిఁ గొన్నన ♦ పొట్ట కెంజాయ న
వ్వేడి కంటిఁ గేవలుఁ ♦ వెలుఁగుచుండ
నపఁదను గరఁగించు ♦ బుసుతనవ్వుల చూడ్కి
కూటువఁ బెరిమంబు ♦ కరియుచుండ

తే. చెలువలరు కేలుదోయి వ్రే ♦ ళులను బట్టి
యెత్తి యడుగుఁదామర నోట ♦ నిడి యొయార
ముగను జీకుచు సంతసం ♦ బుగఁ బరున్న
చిన్నిపాపను గాంచి య ♦ చ్చెరువు నెంది. 39

ఉ. ముంగలిముత్తెముం గలికి ♦ ముక్కును జెక్కులచొక్కటమ్ము క
న్నుంగవజోక చూడ్కి పద ♦ నం జిగిమోవిపసందు నల్లనౌ
ముంగురులు న్మొగంబుపస ♦ బొజ్జబెడంగును గానుఁదీఁగసొం
పుం గయినిగ్గు మూఁపు కొన ♦ బుంగని గంతులువేయుచాడుచుః. 40

వ. వీక్షణమాత్రంబున విస్మృతాశ్రుపూర్ణనేత్రుండును విస్తృతరోమాంచ
గాత్రుండును పీతపరిశ్రమసమాజుండును వికసితహృదయసీరేజుండును
వివిధాద్భుతభావాకృష్టుండును విస్మయాధీనచేష్టుండును నగుచు నవ్విప్రో
త్తముండు ప్రష్టుమనసుండై మెల్లమెల్లఁగాఁ జెంగటి కరుగఁ దోడన
యబ్బాలుం నూర్పుగాడ్పులకుం జిక్కి తద్వేగంబు నిలువరించుకొనసేరక
వానివెంబడిన మశకంబునట్లు తన్నాసికారంధ్రమార్గంబున గర్భకోశంబుం
జొచ్చి యచ్చటను దొల్లింటివలె నిఖిలవిశ్వము నాశ్చర్యంబునం జూడ
సాఁగె 41

చం. తరణి నభంబుఁ జంద్రమసుఁ ♦ దారల దిక్కుల ద్వీప వర్గ సా
గరముల భూమి నద్రులను ♦ గ్రామములం గనులన్ వ్రజంబులన్
బురములఁ గానవంబులను ♦ బుణ్యనదీ నద దేశసీమలన్
సురలను దైత్యులం దపసి ♦ చూచె సమస్తము వేయునేటికిన్. 42

ఆ. వివిధవర్ణజనులు ♦ వివిధాశ్రమముల వ
ర్తించుచుండఁ జూచెఁ ♦ బంచభూత
ములును వానికార్య ♦ ములును జంతువులును
స్వేదజాండజములు ♦ వెలయఁ జూచె. 43

కం. దినముల రాత్రుల మాసము
లను ఋతువుల హాయనంబు ♦ లను యుగముల నం
దొనరు సకలకల్పంబులఁ
గన నీగతిఁ బ్రాతిభాసి ♦ కంబు జగంబుల్. 44

కం. హిమవత్కంధరముఁ దత్పా
ర్శ్వమునఁ బవిత్రమగు పుష్ప ♦ భద్రాతటినీ
కమనీయ కూలమున స్వా
శ్రమమును గను చబ్బురమున ♦ సంయమియుండన్. 45

వ. అంతలో మరల నబ్బాలు నుచ్ఛ్వాసవాయు వ్యూహవేగోద్ధతికిం జిక్కి యొగడాకుంబోలెఁ గుక్షియందు సుడితిరుగుచు నాసికారంధ్రంబునుండి వెలికివచ్చుచు మరల నిశ్వాసంబులవలన లోనికేగుచు నిట్లు సప్తవారంబు లుదరంబుం జొచ్చి యథాప్రకారంబు జగంబులంజూచి కడసారి వెలికి వచ్చినపుడు తల్లయాబ్ధింబడి తన్మహోర్మిజాలంబుల నత్యంతప్రయాసంబున నీఁదులాడుచు నొడ్డుసేరి మెరకపై మొలచిన మఱ్ఱియాకుపైఁ బరున్న బాలుం గని తత్ప్రేమ సుధాస్మితాపాంగ వీక్షణంబు వడసి యతండు స్వీయ హృదయాధిష్ఠితుండగు భగవంతుండ యని యతిసంహృష్టహృదయుం డగుచుఁ గన్నులంగవఁ జిన్నిపావని సోఁకుగంబు జుట్టుకొనుచుం దనివిసనక యుల్లనడాసి బిగియారఁ గౌఁగిలించుకొన నుంకించుటయు, 46

కం. అంతట యోగీశుఁడు భగ,వంతుండు గుహాశయుండు ♦ బాలుఁ డనంతుం
డంతర్హితుఁడయ్యె ముని, స్వాంతేప్సి తనీశుచేష్ట ♦ యట్లు నశింపన్. 47

వ. బాలుండు మెఱుపువలె నాకస్మికంబుగా నదృశ్యుండగునపుడు తత్తేజమున కోపక తాపసుని కనులు మిఱుమిట్లుగొని మూఁతలుపడియె. అంతం గొంతతడవునకు, 48

తే. విప్రుఁడల్లన కన్నులు ♦ విచ్చిచూడ, స్వాశ్రమంబున నెప్పటి ♦ యట్లయుండెఁ
వాల్లితోఁచిన ప్రళయపా ♦ థోధిలేదు, మొట్టనేలఁబుట్టిన మఱ్ఱి ♦ చెట్టులేదు.

ఉ. అంతట మాని కాననము ♦ నారయు, నింగినిఁ బాఱఁ జూచు మే
నంతస్పృశించు వల్కలము ♦ నంటు ధరిత్రినిగాంచు లేచి యా

శాంతము నిక్కఁ జూచుఁ దన ♦ యాశ్రమమంతయుఁ ద్రిమ్మరన్ మనో
భ్రాంతియొ? నిక్కమో! కలయొ! ♦ వైష్ణవమాయయొ యంచు నెంచుచున్

కం. బాలుఁడు నారాయణుఁ డొక, పోలికగా నుండి చేసె ♦ మున్నడిగిన మా
యా లీలం జూపెంగాఁ, బోలు నమోఘభక్తరక్ష! ♦ ఫుల్లాబ్జాక్షా! 51

వ. అని మార్కండేయమహామునీంద్రుండు తలంచుచుండె నని సూతుండు
వెండియు నిట్లనియె. 52

ఆ. అల్పదేశమందు ♦ నధికదేశంబు న,త్యల్పకాలమందు ♦ నధికకాల
మొసఁగఁ జేయునిట్టి ♦ లెన్నో యింతలోన రచ్చ, నీశు మాయ నెఱుఁగ ♦ నెవ్వఁడోపు!

వ. అని సూతుండు వచించె. 54

ఇది మాయాదర్శనమను నవమాధ్యాయము సమాప్తము.

దశమాధ్యాయము

కం. సర్వజ్ఞ! సర్వశక్తి! సర్వేశ్వర! సర్వకర్త! ♦ సర్వాధారా!
సర్వజనీనాగ్రణి! స,ర్వోర్వప్రతిహృదయశోధ! ♦ హరిహరనాథా! 1

వ. [1] దేవా! అవధరింపుము. శ్రీ సూతుండు శౌనకాదిమహామునులతో నిట్ల
నియె. అట్లు మార్కండుండు శ్రీమన్నారాయణవినిర్మిత మాయావైభ
వంబు ననుభవించి మనంబున భయవిస్మయంబులు ముప్పిరిగొన నిట్లనియె.

మ. కమలాక్షా! యసదృక్ష! భక్తజనర ♦ క్షాలోలమా త్వత్పదా
బ్జము మాలంబు సమాశ్రయించితిని గా ♦ పాడంగరావయ్య! జ్ఞా
నము చందానఁ బ్రకాశమానమగుచుం ♦ డ న్నీదుమాయావిలా
సము విద్వాంసులె విభ్రమింతురన నీ ♦ శా! లెక్కయే నేనికన్! 3

మత్తకోకిలము. ఒంటిజందెపువాని కీమహా ♦ దుగ్రవార్నిధివీచికా
కంటకామిత దుఃఖపుంజ వి ♦ కారముల్ గలిగించి యీ
వెంటనేసుమి ఘోరసంసృతి ♦ వెల్గునంచుఁ దలంపుమం
చంటివోగదె! దేవదేవ! ద ♦ యానిధీ! సుగుణావధీ! 4

శా. మాయంబుట్టితి మాయలోఁ బెరిగితిన్ ♦ మాయాప్రభావం బదే
మా! యంచుం దెలియంగనెంచి ననుస ♦ భ్యర్థించితిం, జంకయుం
దేయున్నట్టి యజార్భకంబుఁ బురిఁ బ ♦ ర్యేషించుచందంబునన్
మాయం జేయఁగదయ్య నామజకృషన్ ♦ మాయామనోనాయకా! 5

---

(1) ప్రారంభము 8-1-9147

ఆ. ఎంతచదువుకొన్న ♦ నెంతతపముసేసి, కొన్న నెంతనిష్ఠ ♦ గూరియున్న
నీకృపారసంబు ♦ నెగడదయేని య్యీ, మాయనాటలేము ♦ మాకళత్ర ! 6

వ. అని ప్రసన్నుండై నిమీలితాక్షుండై ధ్యానించుచుండ, 7

పార్వతీ పరమేశ్వరులు మార్కండునకుఁ బ్రత్యక్షమగుట

సీ. వచ్చియేనికతోలు ♦ దెచ్చి తెల్లనిమెయిం, గట్టి నాఁడొకపుర్ర ♦ పట్టినాడు
కెంజడల్ నెట్టెంబు ♦ గం జుట్టి మిన్నాక, నాఁగినాఁడు విసంబు ♦ ద్రాగినాఁడు
బుడుతచందురురేక ♦ నొడిసి యాఁదలఁ గేవ, నిల్పినాఁ డగ్గిక ♦ న్మల్పినాఁడు
నిద్దంపువిసదారి ♦ మద్దికాయలజోడు, వేసినాఁ డెసబూది ♦ బూసినాఁడు.

తే. ముమ్మొనలవాలు కెంగేలఁ ♦ బూనినాఁడు
రాణికి న్మేనిసాబాలు ♦ వ్రాసినాఁడు
వెల్లనబ్బమాఁవుర నెక్కి ♦ వెడలినాఁడు
విన్నుసిగవేల్పు ! గుబ్బలి ♦ విల్లుదాల్పు. 8

వ. ఇట్లు మహాదేవుండు పార్వతీసహితుండై ప్రమథగణము సేవించుచుండ
గగనంబున విహరించుచు నొకనాఁడు మార్కండేయునాశ్రమ సమీపం
బున నరుగుచో భవాని యమ్మౌనిం జూచి తనజానితో నిట్లనియె. 9

ఉ. చూడుముచూడు మిందొకవి ♦ శుద్ధచరిత్రుఁడు నిశ్చలాంగుఁడై
కూడఁగఁబట్టి యక్షముల ♦ కూటువు డెందము నొక్కివట్టి పె
ల్లాడు మహోర్మి సక్రముల ♦ నాఁచి చలింపనియబ్ధివోలెఁ గొ
ల్లాడఁదొడంగెడిం దపము ♦ నబ్బురమయ్యె మహాత్మ! చూచితే. 10

కం. వాతాపాయాంభోనిధి, భాతి మెలఁగు నితని తపము ♦ పక్వముసేయుం
జూతువుగాక శ్రితజన, త్రాతా ! నీవఖిల సిద్ధి ♦ దాయివి గావే ? 11

చం. అన భగవంతుఁ డీశ్వరుఁ డు ♦ మాంగనఁజూచి హసన్ముఖాబ్జుఁడై
యనియె భవాని ! యీమునికు ♦ లాగ్రణి యచ్యుతగాఢభక్తి పెం
పునఁ దనమానసాబ్జమున ♦ మోక్షము నైతము గోరఁడన్నచో
వనఁబనియేమి ? యింక నిత ♦ రార్థము గోరఁడటంచు మానినీ ! 12

ఆ. అయిన సాధువర్యుఁ ♦ డగు వీనితోడ సం
భాషణంబు సేయు ♦ వాఁడ నివ్వ
డదియు పరమలాభ ♦ మగు మానవులకును
సాధుసంగమంబు ♦ సముచితంబు. 13

వ. అనుచు సాత్వతశరణ్యుండును సర్వవిద్యాగణ్యుండును నిఖిలప్రాణేశ్వరుం
డును నగు మహేశ్వరుం డల్లన మార్కండేయు చెంత కరుగుటయు నమ్ముని

శుద్ధధీవృత్తియగుటం దన్ను విశ్వంబుగ మఱచియున్న సాక్షాత్కరించిన
జగదాత్ములఁ బార్వతీపరమేశ్వరుల నెఱుంగఁడయ్యె. 14

కం. గిరిశుఁడు భగవంతుం డది
యెఱింగి నిజయోగమాయ ♦ ఋషిహృదయగుహాం
తరమునఁ జొరఁబాఱం బ
య్యర వివరమునందుఁ జొచ్చు ♦ నట్లుక్షణమునన్. 15

వ. అక్కారణంబున, 16

తే. వనజమిత్రోదయంబున ♦ భాసమాన
మగు పొడుపుదిక్కువోలె స్వీ ♦ యహృదయాంబ
రమ్ము దేదీప్యమానమై ♦ క్రాల నేమి
చోద్యమంచు లోఁజూపునఁ ♦ జూచుచుండ 17

కం. కంటంబడె నతనికి ము,క్కంటి తటిత్పింగవర్ణ ♦ ఘనజూటుఁడు మే
నంటిన వాల్గంటి గలుగు,దంట పొడలగింటము మొలఁ ♦ దాల్చిన దణియున్

కం. ధనువు శరంబుఁ ద్రిశూలం
బు నసిం జర్మముఁ గపాల ♦ ముం డమరుకమున్
ఘనవరశు వక్షసూత్రం
బునభీతిం బదికరములఁ ♦ బూనినవాఁడున్. 19

ఆ. ఇట్లుతోఁచి శంభుఁ ♦ డెరఁగ నుద్యద్రవి
వోలె నేలయిట్టి ♦ లీలఁ గ్రాలె
ననుచు విస్మితుఁడయి ♦ తన సమాధినిపీడి
కన్నుఁదోయిఁ దెఱచి ♦ కడఁకతోడ 20

కం. రుద్రుని దయాసముద్రుని, భద్రుని భృంగీశ్వరముఖ ♦ పారిషదాత్మా
త్మున్నిద్రునిఁ ద్రిజగద్రక్షో,న్నిద్రునిఁ గని భక్తిమ్రొక్కె ♦ నిజశీర్షముతో. 21

తే. ప్రమథయూతులౌ పురాణదం ♦ పతుల కంత
స్వాగత మ్మాసనమ్ము పా ♦ ద్యమ్ము నర్ఘ్య
మొసఁగి స్రగ్గంధ ధూపదీ ♦ పోపహార
ముఖ సపర్యలసల్పి య ♦ మ్మునివరుండు 22

తే. ఎవనిచేత నీ జగము నిర్వృతమొ? యే మ
హాప్రభావుండు పూర్ణకా ♦ మప్రదీప్తుఁ
డావిభునకు నీకేమిత్తు ♦ నయ్య! కొండ
యంత దేవున కున్నకొం ♦ డంతవత్తి! 23

సీ. కద్రుజటాటవిం ♦ గంగఁదాల్చినవాని, కేనిచ్చు నర్ఘ్యంబు ♦ లించునొక్కొ!
మడికాసుగట్టుపై ♦ నడయాడువానికి, నేనిచ్చుకుశపీఠ ♦ మించునొక్కొ?
ఫణిశిరోమణి విభూ ♦ షణుఁడైనవానికి, నేనిచ్చు నక్షత ♦ లించునొక్కొ!
చంద్రసూర్యాగ్ని లోఁ ♦ చనుఁడగువానికి, నేనిచ్చు దివ్వియ ♦ యించునొక్కొ?

తే. చదలుసిగ దునేదారికి ♦ స్రజ మొసంగి
యష్టభూతియుక్తున కుప ♦ హార మొసఁగి
స్వామి! నామఱకువ బయ ♦ ల్పఱచుకొంటి
శరణు! శరణు! క్షమింపు దో ♦ షముఁ ద్రుంపు. 24

తే. నిర్గుణునకును శివునకు ♦ నిత్యునకును
శాంతునకుఁ బ్రహ్మునకును ♦ సత్యునకు ర
జోజుషునకు ఘోరునకుఁ ద ♦ మోజుషునకు
నీకు మ్రొక్కు చేమోడ్పు వె ♦ న్నెల జోహారు. 25

అశ్వధాటి. భీమా! త్రిపూర్దనుజభీమా! శ్రితాంతరసుభీ మార్జనోద్యమ! సుధా
ధామార్ధశేఖర! త్రిధామా! వచోధికసుధా మాధురీగుణ! శివా
కామా! కుమారజనకా! మాన్యశీల! జితకామా! సురేంద్రవినుతా!
సోమా! సరోజహితసోమాగ్ని నేత్ర! [1] సితసోమా! దయాజలనిధీ! 26

అశ్వ. మింటన్ సిగన్ నుదుటికంటన్ సెగన్ గఱకువింటన్ హరి న్నిలిపి మే
నంట న్వెలంది మలదంటం జెలంగి నెనరుంటం బసల్గులకు క్రే
గంటం జగంబరయుచుంట న్మదిందెలిసికొంటం గడుంబెరిమ ము
క్కంటి న్నినుం దలఁచుచుంటి న్వడి న్మనుపుమంటిం గొనంబులగనీ! 27

కం. అనియీగతిఁ బొగడంగా, విని పరితుష్టుఁడు ప్రసన్న ♦ విమలాత్ముఁడు స
జ్జనగమ్యుఁ డీశ్వరుం డి,ట్లనె లేనగ వాననమున ♦ నడుగిడుచుండన్. 28

ఉ. మెచ్చితి నీప్రవర్తికి న ♦ మేయ తపంబుననిష్ఠ కిప్పు డే
నిచ్చెదఁ గోరుకొమ్ము వర ♦ మెయ్యదియే మదమోహవీక్షచేఁ
దచ్చనలేక మర్త్యుఁ డమృ ♦ తత్వ మహత్త్వము సెందు వేల్పులం
దెచ్చిన మాత్రయంబు వర ♦ దేశ్వరులయ్యె యెఱుంగఁజెప్పితిన్. 29

తే. సాధువుల్ భూతవత్సలుల్ ♦ శాంతమతులు
సంగరహితులై బ్రాహ్మణుల్ ♦ సతము మా త్ర
యమున కేకాంతభక్తులై ♦ యైకమత్య
మార సమదర్శనులు వీత ♦ వైరులగుచు 30

(1) సిత,సా + ఉమా, దేహకాంతౌ తు సా స్త్రియాం, ఉమా స్యాదతసీ గౌరీ హరిద్రా కీర్తి కాంతిషు. (నానా)

తే. ఉండెదరు వారిఁగని ప్రీతి ♦ నొందవి జనులు
లోకపాలురె గాక వా ♦ ణీశశర్వు
లేను శ్రీహరియును నతి ♦ యించి పూజ
సలిపి మఱి యుపాసింతుము ♦ సంయమీంద్ర! 31

ఉ. ఏమిటికిల్లు వారలవ ♦ యిం గలుగు న్నవరంచు నెంతువో
మా మువురందు వారి కిఁక ♦ మాత్రము భేదము గోచరింప ద
య్యా! మఱి స్వాన్యభేద మిసు ♦ మంతయు వారికి లేద, కానె నే
యేమటువంటి మిమ్ము భజి ♦ యించుచునుందుము భూసురాగ్రణీ! 32

ఉ. తోయమయాలు తీర్థవిత ♦ తుల్ మఱిప్రాణవిహీన మృచ్ఛిలా
ప్రాయములైన విగ్రహప ♦ రంపరలుం జిరకాల సేవలం
జేయునుగాక లొక్కక్షణమ ♦ సేయవుపూతము, దృష్టిమాత్రనే
చేయఁగలారు భూమిసుర ♦ శేఖరులా మిము బోంట్లు సంయమీ! 33

మ. అతిస్థావరులై తపంబునను స్వా ♦ ధ్యాయంబునన్ సంయమో
న్నతి నాత్మైకసమాధి సుప్రవిమలా ♦ మ్నాయ స్వరూపంబు స
మ్మతిమైఁ దాల్చుచు నుండునట్టి ద్విజవం ♦ శ శ్రేష్ఠుల న్మానమ
స్కృతు లొక్కుమ్మడిఁ జేయుచుండెడిని జ ♦ మ్మో భూసురగ్రామణీ! 34

తే. అట్టి పూజ్యులో మిముఁగను ♦ లారఁగన్న
విన్న సంత్యాజు లేని పా ♦ పిష్ఠు లేని
పావనతగందు రసఁగ సం ♦ భాషణాది
కముల ఫలమును జెప్పక ♦ క్యమగునయ్య! 35

కం. హరిహరులకుఁ గలదు భిదా,స్ఫురణమ్మని పలుకునట్టి ♦ మూఢాత్ములకుం
బరగవ యిహపరలోకము,లెరియుదు మవ్వారిఁగాంచి ♦ యేనున్ హరియున్

తే. తమవిధిని దాము సేయుచోఁ ♦ దగవుగలదె?
విధినతిక్రమించిన నె వై ♦ విఘ్న మొదవు
కలహములు నరకమ్ములు ♦ గలుగు గ్రుద్ధు
లాడుకొనుట కె? శాస్త్రమ్ము ♦ లవతరించె? 37

తే. స్వప్రయోజనార్థము భేద ♦ సరణి కల్పి
తమ్ము కాపురుషులచే య ♦ థార్థమునకుఁ
బారమార్థికమున లేదు ♦ పాటఁజూచి
మూలమట్టుగఁ ద్రయ్యంత ♦ ముల నెఱుఁగవె? 38

కం. లోకమ్ము భిన్నరుచిగద, యేకైవడి నెవఁడుగోరు ♦ నే మా రూప
స్వీకృతిఁదోఁతుము భక్తానీకమునకు, మందుఁ దెలుఁగ ♦ నేరఁడు దీనిన్. 39

తే. దాసుల యభీష్టములుగొలందిఁ ♦ దద్గుణములు
వానిఁబట్టి క్రియలు వానిఁ ♦ బట్టి హరిహ
రాజనామముల్ దనరెడి ♦ నంతెకాని
నిక్కమునకు లోకేశ్వరుం ♦ డొక్కఁడుగద. 40

కం. అని చంద్రశేఖరుఁడు చె
ప్పిన ధర్మరహస్య సముప ♦ బృంహిత వాగ్గుం
భన పీయూషము శ్రుతిపుటు
లను ద్రావియుఁ దనివినఁ డి ♦ లాసురుఁడెడఁదన్. 41

కం. చిరకాలము హరిమాయా
పరతంత్రుం డగుచుఁ బడిన ♦ బహులాయాసా
విరతక్లేశము వెంటనె
హరవాగమృతమునఁ బాసి ♦ యతఁ డిట్లనియెన్. 42

కం. ఆరరే! భగవచ్చర్యల, శరీరు లెఱుఁగంగలారె? ♦ జగదీశ్వరు లే
త్తెఱఁ మ్రొక్కుదురు ప్రశంసిం, తురు తమకు నియమ్యులనవి ♦ నో యంబుజాక్షా!

శా. స్వామీ! దేహుల ధర్మమార్గము గ్రహిం ♦ పం జేయఁగా నిష్క్రియో
ద్దామల్ మీరలు మర్త్యధర్మముల శ్ర ♦ ద్ధాయుక్తి బోధింత్రు పై
నామోదింతురు ప్రస్తుతిం దొరులుచే ♦ యు న్నిందనష్ఠింత్రు మీ
యీ మాయాక్రియలం బ్రభావ మసదా ♦ నే మీకు? లోకేశ్వరా! 44

ఆ. ఇచ్చవచ్చినట్టు ♦ లెన్నొ మాయాక్రియల్,
సలుపుచుండు నైంద్ర ♦ జాలికుండు
తాముఁగూడ వశ్వ ♦ ధమునఁ జేయుచునుండు,
రీతు తలఁపు లల్ప ♦ లెఱుఁగఁ గలరె? 45

చం. చెలఁగి యవిద్య స్వప్నము స్పృ! ♦ జింపఁగ జీవుఁడొనర్చునంచు న
జ్ఞాలు తలపోయుచందమునఁ ♦ జూ; నిజమాయ సమస్తవిశ్వముం
గలుగఁగఁజేయు నీకు నొడిఁ ♦ గట్టుట యావు సృజించి దానిలో
పల వసియించి యయ్యనుభ ♦ వంబులఁ గందువటే! పరాత్పరా! 46

చం. త్రిగుణముల న్వహించి యవి ♦ త్రిప్పెడు యంతగ నంతెగాని జీ
వుగతి నడంగఁజో, వోకఁడుఁ ♦ బోల్పఁగ నీకుసముండు లేఁడు నీ

వ గుణుఁడ వెల్లవారలకు ♦ బ్రహ్మకు నీవగుమూర్తి కేవల
త్వగరిమఁ గ్రాలుచుండు భగ ♦ వంతుఁడ! నీకివె మత్ప్రణామముల్. 47

ఆ. నీదుదర్శనమున ♦ నే పూర్ణకాముండ, సత్యకాముఁడగును ♦ జనుఁడు భూమ!
అందువలన నీదు ♦ సందర్శనముకన్న, నింక నేవరమ్ము ♦ నిచ్ఛగింతు? 48

కం. ఐనను భగవానుఁడ! నీ, పైనట్టులె పరమభాగ ♦ వతులందుఁ జ్యోతిం
గానని భక్తికలుగ నీ, వే నాకొకవరము శ్రితజ ♦ నేప్సితదాయీ. 49

సీ. అనుచు మార్కండర్షి ♦ ప్రార్థింపఁగా హైమ
వతి యనుమోదింప ♦ భవుఁడు ప్రేమ
మొలుకుచూపుల నిట్లు ♦ పలికె నీకోరిక
సిద్ధించు మఱి ముని ♦ శ్రేష్ఠ! నీక
ధోక్షజుపై భక్తి ♦ యక్షీణమగును నా
కల్పాంతకీర్తియుఁ ♦ గలుగుఁ బుణ్య
మజరామరత్వంబు ♦ నబ్బుఁ ద్రైకాలిక
జ్ఞానంబు బ్రహ్మవ ♦ ర్చసము నొదవు

తే. అమిత వైరాగ్యయుతము జ్ఞా ♦ నమును బడసె
దవు మహాపురాణాచార్య ♦ తయు లభించు
ననివరములిచ్చి మునినుతు ♦ లందికొనుచుఁ
దృప్తుఁడై శివతోడ నం ♦ దివయి నెక్కె. 50

వ. ఇటులాత్ముండు గగనంబున నరుగుచుఁ దనదేవేరికిం దొల్లి యమ్మృకండు
తనయుండు విష్ణుమాయావిభూతి ననుభవించిన ప్రకారమ్ము నుడువుచుం
గైలాసంబునకరిగె నని సూతుండు వెండియు నిట్లనియె. 51

కం. ప్రవిమలభార్గవవంశో, ద్భవుఁ డచ్యుతభక్తిరతుఁ డ ♦ వాప్తమహాయో
గ విభూతిమహిముఁడై యి, చ్చ వచ్చినటు లిప్పటికినిఁ ♦ జరియించుఁ జుమీ.

కం. స్ఫురిత ముకుందప్రకృతి, స్ఫురిత మునివరేణ్య వివిధ ♦ చర్యావిలస
చ్చరితము హృదయానందక, భరితము వింటిరలె విప్ర♦వంశ్యలలాముల్.

వ. మీసందియంబు తీఱినదనితలంతు మహర్షులారా! సప్తకల్ప ప్రళయాత్మకం
బైన భగవన్మాయావైభవంబు మార్కండేయునకొక్కనికిమాత్రమే భగవ
దిచ్ఛచే నాకస్మికంబై యనుభూతంబైనది గాని యది సర్వజనసాధారణ
మైనదిగాదు. మాయాస్వభావము తెలియని కొంద ఱజ్ఞులు దైవయుగ
సహస్రద్వయమానంబున మాటిమాటికి వచ్చుచుండు విశ్వసామాన్యకల్ప
ప్రళయంబులే యవియని భ్రమంబడి పలుకుచుందు రట్లుగాదు. మాయా

శిశు శ్వాసోచ్ఛ్వాసములవలన నేడుపర్యాయములు తదుదర ప్రవేశ
నిర్గమనములవలన సప్తకల్పప్రళయంబులు తత్క్షణమాత్రంబున వాని
కొక్కనికి జరిగినట్లున్నవని విద్వాంసులు భావింతురు. అసలు మాయ
యన సర్గప్రళయాదిలక్షణమగు సంసృతియేసుమీ. మఱియు నింద్రజాలి
కుండే యెన్నియేని యద్భుతంబులం జేయుచుండు నీశ భగవంతుఁ డొక్క
క్షణంబున నెన్ని కల్పంబులం జూపలేఁడు ? 54

కం. ఈ మార్కండుచరిత్రముఁ, బ్రేమము తొలఁకాడ విన్న ♦ వినిపించినఁ గ
ర్మామిత సంసారాంబుధి, నామానవు లుత్తరింతు ♦ రశ్రమభంగిన్. 55

వ. అని శ్రీసూతపౌరాణికుండు పలికెను.

ఇది దశమాధ్యాయము సమాప్తము

ఏకాదశాధ్యాయము

కం. కించిద్జ్ఞనిచేతను వ్రా, యించెదు భాగవతమిట్టి ♦ దే నీమాయా
చంచత్ప్రభావగరిమ ము, దంచల్లోకచయజఠర ! ♦ హరిహరనాథా ! 1

వ. [1] దేవా ! యవధరింపుము. అవ్వేళఁ బురాణశ్రోతలగు మహర్షులలో శౌన
కుండు సూతునితో నిట్లనియె. 2

కం. విమలాత్మ ! భక్తవర్యా ! సమస్త తంత్రార్థతత్త్వ ♦ సారవిదు లుదా
త్త మనీషులైన మిముఁ బ్రశ్న మొకండడిగెద నెడంద ♦ సందియ మెడలన్.

తే. కేవలుఁడగు శ్రీవిష్ణుపూ♦జావసరము,
లందుఁ దాంత్రికు లెట్టిత ♦ త్త్వాళిచేత
నంగముల నుపాంగమ్ముల ♦ నాయుధముల
భూషణమ్ములఁ గల్పింతు ♦ పుణ్యపురుష ! 4

కం. ఇట్టిక్రియానైపుణమున, నెట్టిజనుం డైనఁగాని ♦ యెనయు నమృతతా
పట్టంబుఁ గాన మీరి,వ్వట్టున నిది తెల్ప వేఁడు ♦ వాఁడ మహాత్మా ! 5

—* సూతుండు మహాపురుషపూజాక్రమ మెఱిఁగించుట *—

వ. అనినసూతుండు విష్ణువిభూతులను వేదతంత్రములందుఁ జెప్పిన బ్రహ్మ
ద్యాచార్యులకు నస్మద్గురువర్యులకు నమస్కరించి నుడివెద ననిగురునమ
స్కారం బాచరించి యిట్లనియె. ప్రకృతి సూత్ర మహ దహంకార

---

1. అధ్యాయ ప్రారంభము 14-1-1947

పంచతన్మాత్రమ్ములను తో మిశ్రితతత్త్వములచేతను, నేకాదశేంద్రియ పంచ
మహాభూతమ్ములను షోడశవికారంబులచేతను, విరాట్పురుషుండు నిర్మితుండు
చేతనాధిష్ఠితుండైన వీనియందు భువనత్రయము గోచరించుచున్నది. 6

సీ. బ్రహ్మాండరూప వి ♦ రాట్పురుషునకును
భూమ్యాద్యధ స్సప్త ♦ భువనములును
చరణముల్, దివముశీ ♦ ర్ష; మ్మాకసమునాభి;
రవినేత్రములు; సమీ ♦ రణుఁడునాస;
జానువుల్ దెసలు; ప్ర ♦ జాపతిప్రజననేం,
ద్రియము; మహానంబది ♦ మృత్య్వు; వఖిల
లోకపాలురు బాహు ♦ లుం; జంద్రుఁడు మనంబు;
యముఁడు భ్రూయుగము; దం ♦ తములుజ్యోత్స్న;

తే. ప్రేమయుత్తరోష్ఠంబు, క్రీఁ ♦ బెవవిలోభ
మవనిజములురోమములు; స్మ ♦ యమ్ముభ్రాంతి;
జలధరములు కేశమ్ములై ♦ వెలయు; నిట్టి
యంగము లెసంగు మనకున్న ♦ య ట్లతనికి. 7

తే. అవనిలోఁ బ్రతివ్యక్తి స్వీ ♦ యముగ జేన
నేడు జేనల పొడవుండు ♦ నీక్రమమున
నీవిరాట్టుం దనవితస్తి ♦ నేడు జేన
లుండు నెంత చెట్టుకు గాలి ♦ యుండునంతే. 8

వ. అప్పరమపురుషుం డాత్మజ్యోతిని గౌస్తుభరత్నంబుగను వక్షస్థలంబున వ్యాపించిన తన్మణిప్రభాపటలంబును శ్రీవత్సంబుగను నానాగుణమయం బైన స్వకీయమాయను వనమాలగను వేదంబును బీతవస్త్రంబుగను త్రిమాత్రప్రణవంబును బ్రహ్మసూత్రంబుగను సాంఖ్యయోగంబుల మకర కుండలంబులుగను బ్రహ్మలోకంబు సర్వలోకనమస్కృతంబు గిరీటంబుగను నవ్యాకృతమును దా శయనించియుండు ననంతుండుగను ధర్మజ్ఞానాది యుక్తంబైన సత్త్వగుణంబును నాసనపద్మంబుగను నింద్రియమనో దేహ బలయుతంబగు ప్రాణతత్త్వంబు గదగను నొనర్చికొని ప్రకాశించు చున్నాఁడు. మఱియు నతనికి జలతత్త్వంబు శంఖంబుగను దేజస్తత్త్వంబు సుదర్శనంబుగను నాకాశతత్త్వంబు ఖడ్గంబుగను దనరారుచున్నది. అతని చర్మమ్ము తమోమయమ్ము. శార్ఙ్గకార్ముకమ్ము కాలమయమ్ము తూణీ రమ్ము కర్మమయమ్ము. అయ్యాజాన కింద్రియంబులే శరంబులు క్రియాశక్తి యుక్తమనంబే రథంబు శబ్దాదితన్మాత్రములే రథబహిరభివ్యక్తి ఆ దేవుండు

ధరించిన ముద్రలవలననే యతని పరదానాభయదానాది క్రియా
స్వరూపము సంభావ్యంబగు. 9

తే. అర్కమండలంబె దేవ ♦ యజనభూమి;
ఘనగురూపాత్త మంత్రదీ ♦ క్షయె తదీయ
పూజకర్తృత; యీదేవ ♦ పూజవలన
వృజిననాశమౌ నంచు భా ♦ వింపవలయు. 10

కం. భగవంతుఁడు భగశబ్దో, పగతైశ్వర్యాది షట్క ♦ వనజముఁ గయి లీ
లగఁదాల్చుఁ, జామరవ్యజ, నగతిఁ ధర్మము యశమ్ము ♦ నర్మిలిఁబూనున్.

కం. అకుతోభయ వైకుంఠ, ప్రకటితధామమను నాత ♦ పత్రిముఁదాల్చున్.
సకలామ్నాయ భుజంగాం, తకుపై యజ్ఞపురుషుం డ ♦ తండు చరించున్ 12

ఆ. కేవలాత్మరూపు ♦ నీ విష్ణుదేవు ని, త్యానపాయిని యగు ♦ నట్టి శక్తి
శ్రీస్వరూపమున భ♦జించుచునుండు ను, రమ్మనందుఁ గాఁపు ♦ రమ్మువెట్టి

తే. వరము నతని నాగమతంత్ర ♦ పార్షదాధి
నాయకుండు విష్వక్సేన ♦ నాముఁడు, నణి
మాది కాష్టగుణములు నం ♦ దాదిరూప
మునను దద్ద్వారపాలు రా ♦ చును భజింత్రు. 14

వ. అమ్మహాపురుషుండు స్వయముగా వాసుదేవ సంకర్షణ ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధ
నామమ్ములఁ జతుర్మూర్తివ్యూహమ్ములఁ బరగి సేవ్యుండగు. 15

సీ. బాహ్యేంద్రియములచే ♦ బహుళార్థము లనుభ
వించు జాగ్రద్దశ ♦ విశ్వుఁడగుచు;
స్వాంతవిషయముగు ♦ స్వాప్నికావస్థలో
భాసిల్లుఁ దైజసా ♦ హ్వాయముపూని;
బహిరంతరింద్రియో ♦ పశమంబుకల్మిఁ ద
దుభయ సంస్కారమ్ము ♦ లొందియూరు
నజ్ఞానమండలి ♦ యల సుషుప్తిస్థితిఁ
బ్రాజ్ఞనాముండనఁ ♦ బరిఢవిల్లు;

ఆ. అమలమైన జ్ఞాన ♦ మలరు ముక్తావస్థ
యందుఁ దాఁ దురీయుఁ ♦ డనఁగ నెగడుఁ;
బరమపురుషుఁ డజుఁడు ♦ భగవానుఁ డిట్లు దే
హముల నత్తెఱఁగుల ♦ నాడఁదలఁచి. 16

వ. ఇట్లు భగవంతుం డీశ్వరుండు పాదాద్యంగంబులచేతను గరుడాద్యుపాంగంబులచేతను సుదర్శనాద్యాయుధంబులచేతను గౌస్తుభాద్యాకల్పంబులచేతను భాసిల్లుచు వాసుదేవాదిచతుర్మూర్తియగుచు విశ్వాదిచతుర్నామంబులొలసి జీవత్వంబునయందు నియంతగా వలయుచు హరి సంతతసేవ్యుం డగుచున్నాఁడు. 17

ఆ. స్వమహిమంబువలనఁ ♦ బరిపూర్ణుఁడై యుండు
బ్రహ్మకారణుఁడయి ♦ పరగుచుండు
స్వప్రకాశుఁడగుచు ♦ సర్వంబెఱుఁగుచుండు
నట్టిబ్రహ్మమునకు ♦ నంజలింతు. 18

తే. స్వీయమాయచేత ♦ విశ్వంబుఁ బుట్టించఁ, దనుపుఁ, ద్రుంచి వేయుఁ ♦ దానె కొండె
బ్రహ్మవిష్ణురుద్ర ♦ పరనామములు దాల్చు, నట్టిబ్రహ్మమునకు ♦ నంజలింతు. 19

ఆ. అనవరత మహాప్ర ♦ త్యక్షుఁడయ్యును విప్ర
తాత్మునట్లు తోఁచు ♦ సన్నిగనుచుఁ
దత్పరులకు నాత్మ ♦ తత్త్వంబుగ లభించు
నట్టిబ్రహ్మమునకు ♦ నంజలింతు. 20

శా. శ్రీకృష్ణా! వ్రజకామినీ ప్రణుతా! ♦ వృష్ణీంద్ర! గోవింద! భూ
లోకా రిక్షితిపాలవంశదహనా ♦ లోకా! ప్రవృత్తప్రథా!
పాకారిప్రణుతా! యనంతవిభవా! ♦ వాచంయమాదిత్యర
త్నాకేళీ! శ్రవణాభిమంగళ! నమం ♦ గాపాదవేమొక్కెదన్. 21

ముక్తపదగ్రస్తసీసము.

నందాదిభక్తహృ ♦ న్మందిరస్థిరవాస! వాసవాద్యమరసే ♦ వ్యపదపద్మ!
పద్మాసతీమనః ♦ పంకేజలోలంబ! లంబమానాలకో ♦ ల్లసితముఖ!
సుముఖోత్తమవచోభి ♦ శోభితేద్ధవతార! తారాచలోదార ♦ ధైర్యసార!
సారసపత్రవి ♦ శాలనేత్రవిరాజ! రాజార్ధశేఖర ♦ ప్రాణమిత్ర!

తే. మిత్రకోటిసమప్రభా ♦ మేయకాయ! కాయజాతీతసౌందర్య ♦ ఘనవిలాస!
లాసతర్పితగోపగో ♦ పీసమాజ! మాజనతఁ బాపి ప్రోవుస ♦ న్మానమునంద 22

చం. నిరతము వేఁగుజామున ని ♦ ద్దుర లేచి వినిర్మలాత్ముఁడై
పరమపవిత్రుఁడై మదిని ♦ బట్టి తదంఘ్రులఁ జేర్చి యిమ్మహా
పురుషుని లక్షణంబు లిటు ♦ బుద్ధి జపించెడివాఁ డెఱింగెడిన్
బరము గుహాశయున్ నిగమ ♦ వందితుఁ బరమాత్ము బ్రహ్మమున్. 23

వ. అనిన శౌనకమహర్షి యిట్లనియె. 24

తే. [1] అర్కమండలంబె దేవ ♦ యజనభూమి
యంటి, మఱితొల్లి యభిమన్యు ♦ నాత్మజునకు
[2] వినిచె సంగ్రహముగ రవి ♦ విషయము భగ
వానుఁడైన శ్రీశుకయోగి ♦ వశ్యుఁడనఘ ! 25

కం. నెలనెలకుఁ బెక్కు తెఱఁగులఁ, గలిగెడి సౌరగణ సప్త ♦ కమ్మందురు వా
రల పతులనామకర్మా,దులఁ దెలుపుమహరియుఁ గాదె♦ద్యుమణిగ వెలుఁగున్ 26

♦ సూతుండు శౌనకాదులకు ద్వాదశాదిత్యవ్యూహము నుడువుట ♦

వ. అన శ్రీసూతుండిట్లనియె. 27

తే. సర్వదేహుల కాత్మఁ డీ ♦ శ్వరుఁడు విష్ణు
వతఁడు లోకయాత్ర జరుగు ♦ నట్టిపనికిఁ
దన యనాద్యవిద్యా మహా ♦ త్వమున సూర్యు
వెలయఁజేసి నాతఁడు లోక ♦ ములఁజరించు. 28

తే. సృష్టికర్త లోకాత్ముండు ♦ శ్రీహరియె వి
కర్తనుఁడు క్రియాభేదంబు ♦ గా నుపాధి
కర్తె; నంతియు భిన్నులు ♦ గారువీరు
"సూర్య ఆత్మా జగత" యంచు ♦ శ్రుతియు లేదె! 29

ఆ. ద్విజవరేణ్య! సర్వ ♦ వేదక్రియలకు నీ
తండ మూలమగు క ♦ తముఁగాదె!
ఋషివతంసు లర్క ♦ నెన్నియో విధములఁ
బొగడుచుందు రెదలు ♦ పొంగువాఱ. 30

కం. సమయమ్ము ఫలము క్రియ కా
ర్యము కరణము కర్త దేశ ♦ మామ్నాయము ద్ర
వ్యము ననునీతొమ్మిదిచం
దముల హరియొకండ వెలుఁగుఁ ♦ దన ప్రకృతిగతిన్. 31

వ. సమయమనఁ బ్రాతరాదికాలము. ఫలమునా స్వర్గాదికము క్రియ
యనంగ ననుష్ఠానము కార్యమన యాగాదికము. కరణమన స్రుగాదిక
మామ్నాయమన మంత్రము ద్రవ్యమన వ్రీహ్యాదికము వీనికిమూలము
సూర్యుండగుట నతనిగూర్చి యెఱుంగవలసియున్నది. 32

తే. కాలరూపుఁడౌ భగవంతుఁ ♦ డోలి బార
నెలలయందు వేర్వేఱు వం ♦ డ్రెండు గణము

(1) 10 వ పద్యమున (2) పంచమస్కంధమున

లలరి సేవింపఁగా లోక ♦ యాత్రజరుగు
పొంటెఁ జరియించుఁ దద్విధం ♦ బును వినుండు. 33

తే. ప్రతిగణంబున మాసాధి ♦ పతి ఋషీశ్వ
రుండు గంధర్వుఁడును నప్స ♦ రోవనితయు
యక్షుఁడును నాగపతియును ♦ రాక్షసుండు
నుండి యా యా నెలలఁ జొప్పు ♦ చుందు రెలమి. 34

సీ. హేతిదైత్యుఁడు రథ ♦ కృన్నామయక్షుండు
తుంబురుగంధర్వుఁ ♦ డుం బులస్త్య
మునియు వాసుకియను ♦ భుజగవర్యుఁడు కృత
స్థలియనునప్సరో ♦ లలన ధాత
యనురవి మధుమాస ♦ మునుగడపుచునుంద్రు;
పుంజికస్థలియను ♦ పువ్వుఁబోఁడి
నారదాఖ్యకగం ♦ ధర్వుఁడు కచ్ఛనీ
రుండు నాగుఁడు పుల ♦ హుండు మౌని

ఆ. రాక్షసుఁడుప్రహేతి ♦ యక్షుండును రథౌజుఁ. డర్యమాభిధుండు సూర్యుఁ
డిట్లు వారలెల్లఁజేరి వైశాఖమాసంబు నడపుచుంద్రు మౌని నాథులార!

సీ. తక్షకోరగుఁడు ర ♦ థస్వనయక్షుండు
పౌరుషేయుండను పలలభోజి
హాహాఖ్యగంధర్వుఁ ♦ డత్రిఋషివరుండు
మేనకాప్సరసయు ♦ మిత్రనామ
సవితయు జ్యేష్ఠమా ♦ సముఁగడపుచునుంద్రు
చిత్రస్వనుఁడు దైత్య ♦ శేఖరుండు
సహజన్యయక్షుఁ డ ♦ చ్చరలేమరంభ హూ
హూనాముగంధర్వుఁ ♦ డురగుఁడుండు

ఆ. శుక్రనామకుండు ♦ చక్రి వసిష్ఠుండు, ఋషియు వరుణుఁడనెడు ♦ నినుఁడు వీర
లందఱెలమిఁగలిసి ♦ యాషాఢమాసంబు, నడపుచుంద్రుమౌనినాథులార!

సీ. చర్యరాక్షసుఁడు వి ♦ శ్వావసుగంధర్వ
వర్యుఁ డేలాపుత్ర ♦ పన్నగుండు
నంగిరోమౌని దే ♦ వాంగనప్రమ్లోచ
శ్రోతృయక్షుండు నిం ♦ ద్రుఁడనుసూర్యుఁ
డిసమాహ్వయము నభో ♦ మాసంబుఁగడపుదు
శంఖపాలుఁడనుభు ♦ జంగపతియు

వ్యాఘ్రదైత్యుఁడు భృగు ♦ వాచంయమశ్రేష్ఠుఁ
డారణాఖ్యాక ♦ యక్షవరుఁడు.

తే. మఱి యనుమ్లోచయను నెడున ♦ చ్చరయు నుగ్ర
సేననామకగంధర్వ ♦ శేఖరుండు
బలసి కొల్వ వివస్వదా ♦ హ్వయుఁడునూర్యుఁ
డడరి భాద్రపదంబును ♦ నడపుచుండు. 37

సీ. కంబలాశ్వుండునా ♦ గవరుండు శతజిత్తు
యక్షుండు జమదగ్ని ♦ యమి తిలోత్త
మాభిదాప్సరస బ్ర ♦ హ్మోపేత దైత్యుండు
ధృతరాష్ట్రగంధర్వుఁ ♦ డతి ముదమునఁ
గొలువ నిషంభరా ♦ ఖ్యుఁడురవి యాశ్వయు
జంబును బ్రేమతో ♦ సాఁకుచుండు;
సత్యజిద్యక్షుఁ డ ♦ శ్వతరాఖ్యభోగి వి
శ్వామిత్రమౌని య ♦ ప్సరసరంభ

తే. ఘనుఁడయిన మఖాపేత రా ♦ క్షసుఁడు సూర్య
వర్చసుండను గంధర్వ ♦ వంశజుండు
సాహ్యమొంద విష్ణువనెడి ♦ సవిత పూని
కార్తికమ్మును బాలించు సా ♦ ఖ్యమ్ముగలుగ. 38

సీ. ఊర్వశీవనిత తా ♦ ర్క్ష్యుండు యక్షుండు వి
ద్యుచ్ఛత్రువను రాక్ష ♦ సోత్తముండు
ఋతసేనగంధర్వుఁ ♦ డతిబలుండగు మహా
శంఖనాగుండు క ♦ శ్యపమహర్షి
కొలువ నంశువనున ♦ ర్యముఁడు మార్గశీర్ష మా
సమ్మును నెమ్మితో ♦ జరుపుచుండుఁ
బూర్వచిత్తియను పూ ♦ వుంబోఁడి కర్కోట
కాహియు నూర్జుఁడన్ ♦ యక్షవరుఁడు

ఆ. స్ఫూర్జుఁడనెడి రాక్ష ♦ సుఁ డరిష్టనేమి గం
ధర్వుఁ [1]డాయువనెడి ♦ తాపసుండు
బలసి కొలుచుచుండ ♦ భగుఁడను సూర్యుండు
పుష్యమాస మెల్లఁ ♦ బ్రోచుచుండు. 39

---

1. "క్రతురేవచ" అని కూర్మ పురాణమునఁ గలదు.

సీ. గౌతమ బ్రహ్మర్షి ♦ వాతరాక్షసుఁడు సు
షేణుఁడన్ గంధర్వ ♦ శేఖరుండు
సురుచి సమాఖ్య య ♦ క్షుండు ఘృతాచ్యప్స
రోంగనయును ధనంజ ♦ యాహ్వయ ఫణి
సేవింపఁ బూషాఖ్య ♦ చిత్రభానుఁడు మాఘ
మాసంబుఁగాచుఁ ద్రే ♦ మమ్ము దోలుక
²సేనజిదప్సరో ♦ మానిని యైరావ
త భుజంగపతి భర ♦ ద్వాజముని

తే. విశ్వగంధర్వుఁడును సుర ♦ ద్వేషి వర్చ
సుండు ³క్రతునామకుండు య ♦ క్షుఁడు భజించు
చుండఁ బర్జన్యనామధే ♦ యుండు సూర్యుఁ
డెలమి ఫాల్గున మాసంబు ♦ నేలుచుండు. 40

కం. ఇవి శ్రీహరియాపుండవు, పవిత్ర. విభూతితతు లుభయ ♦ సంధ్యల నిత్యం
బవిరత భక్తిని వీనిం, దవిలి, తలంచునరు పాప ♦ తతి నాశమగున్.

కం. ద్వాదశమాసంబుల నిటు, లాదిత్యుఁడు షట్సవర్య ♦ లంది తిరుగుచున్
సాదృతి నిహపరశుభ ధీ, చోదనమును సల్పుచుండుఁ ♦ జామి సర్వులకున్

సీ. స్వపరత్రయిన్ ఋషుల్ ♦ సన్నుతుల్ సేయంగ
నచ్చరల్ ముందు నృ ♦ త్యములుసలుప
గంధర్వులు మనోజ్ఞ ♦ గానంబులొనరింప
గ్రామణుల్ రథచోద ♦ కతనుబూన
నాగులు రథబంధ ♦ నమున రజ్జులుగాఁగ
బలశాలులగు దైత్య ♦ వర్యులెలమిఁ
బిఱుఁదిదెస వహించి ♦ యరదంబుఁ ద్రోవంగ
వర్ష్యంపు చరియించు ♦ నంతెకాక

తే. వాలఖిల్యు లర్వదివేల ♦ బ్రహ్మఋషులు
తన కభిముఖంబుగానిల్చి ♦ యనవరతము
శ్రుతిచయంబులతోడ సం ♦ స్తుతులొనర్పఁ
గ్రాలుచుండు శ్రీసూర్యనా ♦ రాయణుండు. 43

---

2. "విశ్వాచి" అని కూర్మపురాణము.

3. 'ఋతుః' అని బొంబై ప్రతి. క్రతుః అని వావిళ్లప్రతి. కూర్మమునను "క్రతుః" అనియే కలదు.

ఆ. ఇట్లనాదినిధనుఁ ♦ డీశుండు శ్రీహరి
కల్పకల్పమం ద ♦ నల్పభంగిఁ
దనకుఁదా విభాగ ♦ మొనరించుకొని లోక
చయముఁ గాచుచుండు ♦ సంతతంబు. 44

వ. అని శ్రీ సూతుండు శౌనకాదులకుం జెప్పె. 45

ఇది పదునొకండవ యధ్యాయము సమాప్తము.

ద్వాదశాధ్యాయము

కం. కోట్యర్క సమానప్రభ !
త్రుట్యద్గళ సూత్రరిపుప ♦ ధూజన ! నిష్కా
పట్యచరిత ! మునిహృదయ
ప్రాట్యంఘ్రిద్వయ సరోజ ! హరిహరనాథా ! 1

వ. [1] దేవా! యవధరింపుము. అంత శ్రీసూతుఁడు శౌనకాదులతో నిట్లనియె. 2

—* ఏతత్పురాణోక్త విషయ సంగ్రహము *—

తే. మొదట వెలిడెద మహాధర్మ ♦ మునకు జోత
లిడెద శ్రీకృష్ణునకు విశ్వ ♦ సృష్టికేళి
కంజలింతు బ్రాహ్మణులకు ♦ నవల నుక్త
ధర్మములనె సంగ్రహముగాఁ ♦ దలఁతు మరల. 3

కం. మీరడిగిన కతమున ఋషులారా ! నుడివితిని శ్రుతిశిర♦సాయనమున్ శ్రీ
నారాయణ పుణ్యకథా, సారమ్మున్ వేదవీధి ♦ సంచారమ్మున్. 4

తే. అఖిల పాపహరుండు నా ♦ రాయణుండు
హరి హృషీకేశ్వరుఁడు సాత్వ ♦ తాశ్రయుండు
తామరసనిభ నేత్రుం డి ♦ దంపురాణ
మందు సంకీర్తితుండయ్యె ♦ ననఘులార ! 5

వ. ఇందు సర్వవిశ్వసృష్టిసంహారకారణము నిర్గుణపరబ్రహ్మమును సపరోక్ష విజ్ఞానానుభవపర్యంతము జ్ఞానమ్మును దత్సాధనమ్ము నభివర్ణితములు. మఱియు భక్తియోగముఁ దదాశ్రయమగు వైరాగ్యమును నిరూపితములు.

(1) 26-1-1947 అధ్యాయప్రారంభము

కం. నారదవృత్తాంతంబును, బారీక్షితగాధ శాప ♦ వశత నిరశనుం
డా రాజర్షికి వ్యాసకు, మారున శుకగోష్ఠి యాది ♦ మస్కంధమునన్. 7

తే. యోగమున నర్చిరాదుల ♦ నొందుటయును
ధాతృనారదగోష్ఠి వ ♦ తారవర్ణ
నమ్ము వైరాజపురుష స ♦ ర్గమ్ము నాది
గాఁగఁగలదు ద్వితీయమా ♦ స్కంధమందు. 8

వ. విదురోద్ధవసంవాదము, విదురమైత్రేయసంభాషణము పురాణ సంహితా ప్రశ్నంబును ప్రళయంబున మహాపురుషసంస్థితియు గుణక్షోభరూప ప్రాకృతికసర్గంబును మహదాది వైకృతికసృష్టియు విరాట్పురుషాధార బ్రహ్మాండసంభూతియు స్థూలసూక్ష్మకాలగతియుఁ బద్మసముద్భవంబు, వరాహావతారము హిరణ్యాక్షవధము నూర్ధ్వతిర్య గవాక్సర్గంబును రుద్రసృష్టియు శతరూపా స్వాయంభువ మను జననంబును గపిలావతారంబును గపిలదేవహూతి సంవాదంబును నాదిగాఁగలది తృతీయస్కంధము.

కం తొమ్మండ్రు ప్రజాపతు లుద, యమ్మగుటయు దక్షుచేయు ♦ యజ్ఞమ్ము వినా
శమ్మగుటయు ధ్రువునిచరి, త్రమ్మును బృథుచక్రవర్తి ♦ రమ్యచరితముల్. 10

వ. నారదప్రాచీనబర్హిస్సంవాదమ్మును మున్నగునవి కలది చతుర్థస్కంధము 11

కం. అనులము ప్రియవ్రతచరి,తము నాభిచరిత్ర బుషభ ♦ తనయ భరత వృ
త్తము ద్వీప వర్ష భూధర, సముద్ర కూలంకషోవ ♦ చయ వర్ణనముల్. 12

వ. జ్యోతిశ్చక్రసంస్థితియుఁ బాతాళ నరకభేద వర్ణనములుగలవి పంచమ స్కంధము. 13

తే. దక్షజన్మంబు నతనినం ♦ దనల కమర,
దైత్య తిర్య గ్భుజంగ ప ♦ తత్త్రిముఖులు
వొడముటయుఁ ద్వాష్ట్రిపుట్టువుం ♦ బొడవడఁగుట
లలరునదియ షష్ఠస్కంధ ♦ మనఁగఁబడును. 14

కం. నిక్కపుహరిదాసుల మున్, లెక్కింపంబడగిన భక్తి ♦ లీనుఁడు జగమం
దొక్కఁడ ప్రహ్లాదుఁ డతని, మక్కువకత గలద సప్త ♦ మస్కంధమునన్ 15

తే అష్టమంబునఁగలవు మ ♦ న్వంతరాను
చరితములును గజేంద్రమో ♦ క్షణము వార్ధి
మథన దేవరాక్షసయుద్ధ ♦ మత్స్యకూర్మ
వామనాద్యవతారాభి ♦ వర్ణనములు. 16

సీ. రాజవంశానుకీ ♦ ర్తనము నిక్ష్వాకువం
శ్యుండయిపొల్చు సు ♦ ద్యుమ్నుచరిత
మును, నిలోపాఖ్యాన ♦ మును సూర్యవంశాను
చరిత శర్యాతిరా ♦ జర్షి దుహిత
యగు సుకన్యాగాథ ♦ యంబరీషుచరిత్ర
మిక్ష్వాకుజన్మంబు ♦ నింద్రవాహు
వృత్తము మాంధాతృ ♦ వృత్తాంతమును సౌభ
రితపోబలము త్రిశం ♦ కు తనయకథ.

తే. సగరుకతయు భాగీరథీ ♦ సంభవంబు
విమలుఁడైన ఖట్వాంగభూ ♦ విభుని నడత
సర్వపాపావనోదన ♦ క్షమము రామ
భద్రు దివ్యచారిత్రాభి ♦ వర్ణనమ్ము 17

కం. నిమివిభు సంగపరిత్యాగము జనకోద్భవము తార ♦ గావించిన కా
ర్యమును బురూరవు ననురాగము భార్గవరాముచేయు ♦ క్షత్త్రక్షయమున్.

తే. అవల నహుష యయాతి దుష్యంత భరత
రంతిదేవ శంతను భీష్మ ♦ రమ్యకథలు
యదుకులానుకీర్తన మాది ♦ యౌ విషయము
లలరెడిని నవమస్కంధ ♦ మందు మివుల. 19

తే. కృష్ణదేవుండు వసుదేవు ♦ నింటఁబుట్టి
నందుకడఁ బెరుఁగుట పూత ♦ నా వధంబు
శకటుత్రోపుఁ దృణావర్త ♦ చాలనంబు
వత్స బక మారణం బఘో ♦ ద్వాసనంబు. 20

సీ. బ్రహ్మ మాయాప్రభా ♦ వముగంట బలుఁడు ధే
నుకు మన్నిగొనుట కృ ♦ ష్ణుండు కాళి
యాహి గర్వోద్ధతి ♦ నడఁచుట గోగోప
కుల నెరగలినుండి ♦ తలఁగుటయును
బలుఁడు ప్రలంబుని ♦ బిలుకుమార్చుట నందు
రక్షయు గోపికా ♦ వ్రతము మాని
పత్నులభక్తి వి ♦ ప్ర జనానుతాపంబు
భూరి గోవర్ధనో ♦ ద్ధారణంబు

తే. శక్రకృతము యజ్ఞాభిషే ♦ చనము గోపి
కాంగనాక్రీడ శంఖచూ ♦ డానుమారణ

వృషభ తురగ ఖరాసుర ♦ విదళనములు
విమలుఁ డగ్రాహాసురాళి గో ♦ పికల వగపు. 21

కం బలరామకృష్ణులు మహో
త్సులు మధురకుఁజనుట హస్తి ♦ ముష్టిక చాణూ
రుల కంసాదులవధ మొ
జ్జల మృతసుతుఁ దెచ్చి సంత ♦ సము గూర్చుటయున్. 22

వ మధురవసించుచు బలకృష్ణులు యాదవప్రియకార్యము లాచరించుటయుఁ గృష్ణాదేశంబున నుద్ధవుఁడు గోపికలచెంత కరుగుటయుఁ బలుమారులు జరాసంధ సైన్యము రామకృష్ణులు వధించుటయు యవనేంద్ర ఘాతనంబును గుశస్థలీవివేశనము రుక్మిణీహరణము పారిజాతానయనము హర విజృంభణము బాణభుజకృంతనము నరకాసుర సంహారణము షోడశ సహస్రాంగనావరణము చైద్య పౌండ్రక సాల్వ దంతవక్త్ర శంబర ద్వివిద ముర పంచజనాదిమారణము వారాణసీదహనము పాండవుల నిమిత్తము చేసికొని కృష్ణుఁడు భూభారమడంచుటయు మున్నగు కథలు దశమస్కంధమునఁ గలవు. 23

కం. పాఱులు ప్రేల శపించుట
నారద వసుదేవభాష ♦ ణము కృష్ణుఁడు తన్
గోరఁగ సర్వోపనిష
త్సార మ్ముద్ధవునితోఁ బ్ర ♦ సంగించుటయున్. 24

కం. యాదవనాశము బల దా, మోదరు లాత్మీయ యోగ ♦ యుక్తిఁ జనుట లో, నౌ దివ్యకథలుగల వే, కాదశమగు స్కంధమందు ♦ ఘనగుణులారా !

కం. యుగలక్షణ వృత్తులు కలి
యుగనర కష్టములు నాలు ♦ గోజల లయముల్
తిగతెగల పుట్టువులు ది
వ్యగతికిఁ బతి విష్ణురాతుఁ ♦ డరుగుట మఱియున్. 26

కం. శ్రుతిశాఖా విభజనమున్ యతిమార్కండచరితము మ ♦ హాపురుషాంగ
స్తుతి సూర్యవ్యూహాదులు, చతురత నుడివితిని ద్వాద ♦ శస్కంధమునన్ 27

కం. మీరడిగిన ప్రశ్నమ్ముల, కారసి యుత్తరములిడితి ♦ నబ్జాక్షుని లీ
లారూప కర్మముల నొ, ప్పారఁగఁ గీర్తించితిని మ ♦ హామునులారా ! 28

ఫ ల ము

కం. ధరజాతియుఁబడియుఁ గ్రొత్తై, మఱచియుఁదుమ్మియును వ్యాధి ♦ మణఁగియు నార్తిం
బొరలియు నెట్లైనఁ బెద్దఁగ, "హరయేనమ" యన్న జాలు ♦ నడఁగు నఘంబుల్.

ఉ. కాంచనచేల! శత్రుజన ♦ కాల! దయాగుణలోల! భక్తర
క్షాంచితశీల! యోగిహృద ♦ యాటనశీల! యటంచు భక్తిఁగీ
ర్తించిన విన్న, వారలమ ♦ ఙ్క హరిసేరి తలంగు దుఃఖముల్
మంచుల వేఁడివెల్గువలె ♦ మబ్బులఁ బెన్నుడిగాడుపుంబలెన్. 30

తే. అచ్యుతుఁడు భగవానుం డ ♦ ధోక్షజుం డ
కీర్తితములౌ కథల్ మృషా ♦ గిరము లల్ప
ములు నసత్యముల్; కీర్తితం ♦ బులు బళీ! శు
భాకరములు పుణ్యదముల్ య ♦ థార్థములును. 31

కం. ఎది యుత్తమకీర్తి గుణా, భ్యుదయము గానంబుసేయు ♦ నో! యదె రమ్యం
బదె రుచికర మదె యానం, దద మదె శోకాబ్ధిశోష ♦ ణము మర్త్యులకున్.

ఉ. ఎమ్మెయిఁ జిత్రశబ్దముల ♦ నేర్చిన నే? మది విశ్వపావన
త్వమ్మునఁ గ్రాలు నచ్యుతు ను ♦ దార యశంబును దృప్తిదీఱ గా
నమ్మును జేయదేఁ గరట ♦ నాయకతీర్థమ యద్ది హంససే
వ్యమ్మదిగాదుసూ! పరమ ♦ హంసతతుల్ జలజాక్షసేవకుల్ 33

మ. ప్రతిపద్యంబున వానినామ మలరా ♦ రంగాఁబనే? మీఁకు శా
శ్వత కీర్త్యంకితమైనగాథ యగునేఁ ♦ జాలట్టిదానిన్ సమా
దృతి విన్న న్వినిపించినన్ మఱియుఁ దా ♦ నే పాడుకొన్నం బురా
కృత ఘోరాఘపరంపరల్ క్షణములో ♦ క్షీణించెడిన్ శౌనకా! 34

కం. పురునైష్కర్మ్యంబయ్యును, హరికీర్తి విరహితమైన ♦ నలరదు కంటే!
మఱి యుత్తమకర్మము నీ, శ్వరార్పితము గాదయేని ♦ వరలునటయ్యా! 35

కం అమలచరిత! శౌనక! యుత్తమకర్మముగూడఁ జేయ ♦ తఱినే ఫలకా
లమునందే సురుతర కష్టములం గలిగించుఁజువ్వె ♦ జనములకెప్పుడున్. 36

మ. తమవర్ణాశ్రమ ధర్మనిష్ఠలు తపో ♦ దానశ్రుతాదుల్ యశో
ర్థములం గోరియ సల్పుచో నవి సిర ♦ ర్థంబుల్ సుమీ వానఁ గ
ష్టమొండున్ మఱివానికిం జతగఁ గృ ♦ ష్ణస్వామి పాదారవిం
ద మహాసంస్మృతి కల్గినం బెసిడిమే ♦ నం దావియున్నట్టులే. 37

చం. హరిగుణకీర్తన శ్రవణ ♦ సాదరముఖ్యములం దదంఘ్రి సం
స్మరణములన్ విరక్తియును ♦ జ్ఞానము సత్త్వవిశుద్ధి శాంతియున్

నిరుపమభక్తి చేకొని, య ♦ నేకవిధాఘము లాఱిపోవ న
స్పురుషు సమస్తభద్రములు ♦ పొందును వేయునికేల శౌనకా! 38

ఉ. ఓయవనీసురుల్! తమర ♦ నుత్తమభక్తి సతం బనన్యభా
వాయతి దేవదేవు నఖి ♦ లాత్ము ననేవు ననంతు నీశు నా
రాయణు నాత్మరూపు హృద ♦ యంబుననిల్పి భజించియుంటిరా
రా! యిది యెంతదొడ్డభిష ♦ యంబు! కృతార్థులరైతి రెంతయుఁ. 39

తే. మున్ను ప్రాయోపవిష్టుఁడై ♦ యున్న యాత్త
రేయుఁడును మునీంద్రులము సం ♦ ప్రీతివినఁగఁ
దపసిమిన్న చెప్పిన యాత్మ ♦ తత్త్వ మడిగి
దానిఁదలపించితిరి నేఁ గృ ♦ తార్థతముఁడ! 40

కం. పొగడఁదగిన లీలలుగల
నగధరు మాహాత్మ్య మశుభ ♦ నాశక ముప్పొం
గఁగ నెమ్మది లింతవఱకు
జగతీసురులార! మీకుఁ ♦ జాటితిఁజుండీ. 41

తే. నానుడివియున్న యీపురా ♦ ణమ్ము ననుది
నమ్ము నెవ్వఁ డనన్యమా ♦ ననముతోడ
జామయిన క్షణమైనను ♦ శ్రద్ధగలిగి
వినునొ? వినిపించునో తాఁ ప ♦ విత్రుఁడగును. 42

కం. ఈదీని ద్వాదశినో? యే, కాదశినో విన్నఁగలుగఁ ♦ గడునాయువుగా
రాదుండు గాక చదివిన, చో దీక్షగ నఘములడఁగి ♦ శుద్ధతముఁడగుఁ. 43

తే. ఉపవసించి యీసంహిత ♦ నుదితభక్తి
మధురయందు ద్వారకయందు ♦ మఱియుఁబుష్క
రమ్మునందుఁ బఠించెడు ♦ నమ్మనుష్యుఁ
డెపుడు సంసారభయము న ♦ హింపఁబోఁడు 44

కం. దీనిఁజదివించి వినియెడి, మానవులకు దేవతాని ♦ మను సిద్ధ పితృ
త్పాత్మనాథు లభీష్టంబులు, మానుగఁ గురియుదు రనేక ♦ మార్గములదయుఁ.

తే. అవనిసురుఁ డెల్లశ్రుతుల న ♦ ధ్యయనమాచ
రించి పొందుఫలమ్ము గో ♦ ఘృతము పాలు
తేనె వెల్లువల్గట్ట న ♦ రితతి కన్న
మిడినఫలము దీనిఁబఠింపఁ ♦ బడయు నరుఁడు. 46

కం. ఏవిధిఁ బఠించినం బ్రా, దేవుఁడు ప్రజ్ఞఁగని వరమ ♦ ధృవపద మొందున్
భూవరుఁడు చదివినం బా, రావారపరీతముం ధ ♦ రం బాలించున్. 47

ఆ. వైశ్యవరుఁడు దీనఁ ♦ బఠియింపఁ గోటికిఁ
బడగ నెత్తఁగలఁడు ♦ ప్రాజ్ఞులార!
శూద్రవరుఁడు దీని ♦ శోధింప సర్వపా
పముఁ బాసి శుద్ధిఁ ♦ బడయఁగలఁడు. 48

చం. కలిమల సంహతిక్షపణ ♦ కారణుఁ డచ్యుతుఁ డన్యసంహితా
వలులఁ గథాంతరంబులనె ♦ పాడఁబడుం జుమి యాడనాడ; న
ట్టు లిచటఁ గాద దీననెపు ♦ డుం బ్రతిగాథఁ బ్రతిప్రసంగముం
దొలుకు నశేషమూర్తి మహి ♦ మోజ్జ్వలకీర్తి యనేకభంగులన్. 49

ఉ. ఆయజు నాత్మతత్త్వుని న ♦ సంతుని నచ్యుతు నైజశక్తిచే
నీయఖిలంబు లీల సృజి ♦ యించుచుఁ బెంచుచు సంయమించుచున్
బాయక యుండువాని శివ ♦ వజ్రి విరించిన ముఖ్యదేవ దు
ర్జ్ఞేయచరిత్రు నీశ్వరుని ♦ జేతులు మోడ్చి నమస్కరించెదన్. 50

ఉత్సాహము॥ ఊరిపోవుచున్న ప్రకృతి ♦ యుం బురుషుఁడు మహదహం
కారములును శబ్దపంచ ♦ కమ్మును నవశక్తులే
పార స్వాత్మయంద స్థిరచ ♦ రాళిఁ జేసి వానిలోఁ
దారెడు నుపలబ్ధిమాత్ర ♦ ధాము దేవు ప్రొక్కెదన్. 51

చం. అనిశము నాత్మసౌఖ్య నిభృ ♦ తానుభవంబునఁ గుల్కు చన్యభా
వనలఁ బరిత్యజించి ముర ♦ భంజను దివ్యమనోజ్ఞలీల లా
త్మను గరఁగింపఁ జేసెఁ బెరి ♦ మన్ సుపురాణముఁ దత్త్వదీపము
య్యనఘు శుకర్షిచంద్రముని ♦ వ్యాసతనూజు నమస్కరించెదన్. 52

వ. అని సూతుండు నిమీలితాక్షుండయ్యె. 53

ఇది ద్వాదశాధ్యాయము
సమాప్తము.

త్రయోదశాధ్యాయము

కం. శ్రీమత్కారుణ్య కటా, క్షామృత వర్షాభివర్ధి ♦ తాంతర్దృష్టి
స్తోమ హృదయ పరమానం, దామల సస్యప్రరోహా! ♦ హరిహరనాథా! 1

వ.[1] దేవా! అవధరింపుము. అంత శ్రీసూతుండు నిమీలితాక్షుండై చేతులు
మోడ్చి 2

మ. ఎవనిన్ స్తోత్రమొనర్తురో వరుణ రు ♦ ద్రేంద్రాజముఖ్యుల్ సదా
ఎవనిన్ బాడుచునుందురో ? సామగులు సాం ♦ గేద్ధశ్రుతిశ్రేణిచే
ఎవనిన్ ధ్యానగతాంతరంగులయి యో ♦ గీశుల్ గనుంగొందురో
ఎవనిం గాలదిశాదులంటుకొన వా ♦ యీశుం బరున్ మ్రొక్కెదన్. 3

మ. కలశోదంచనముల్ సరోప్రహశములుం ♦ గాలూనగాజాల క
వ్వల నొక్కబ్ధియుబట్ట కేశుజలధుల్ ♦ వ్యాపించి దైనందిన
ప్రలయుంబం దఖిలౌషధీకలిత నా ♦ వం దాల్చి వేబోకగా
నలువం జేర్చిన మీనుమీనము ముదే ♦ నస్సంహాతిం గూల్చుతన్. 4

చం. తరిమల గద్గిరం దిరుగ ♦ దద్దృషదగ్రనిఘృష్టి బృష్ఠపుం
దురద యడంగి కూర్కనెడ ♦ దోచినవేన గలంగి మున్ సరి
ద్వరు డిపుడుం దదీయమగు ♦ వాసన శ్రాంతిమెఱుంగ కెప్పుడుం
దిరుగుచువట్టు నాకమర ♦ దేవునియూర్పులు మమ్ముగ్రోచుతన్. 5

చం. ఘురఘుర ఘుర్ఘురించునెఱ ♦ ఘోణబిలంబుననుండి వడ్డ శీ
కరమొకడ డీచతుర్దశ జ ♦ గంబులముంప వడంకుచున్న భూ
తరుణిని ముస్తకంబునటు ♦ తాల్చిన యజ్ఞవరాహ దంష్ట్రికా
గ్ర రుచిరకోణ మస్మదఘ ♦ కాండము ఛిన్నమొనర్చ గావుతన్. 6

చం. కలువులపొత్తిపెన్నెఱులు ♦ గంకతమై పొలదిండిపిండుగుం
డెలకడికండలందఱుగ ♦ నిష్ఠురమాకరపత్రమై శ్రితా
వళిపెనుమూడ్పుపై దివిజ ♦ పాదపభూస్రజమై తనర్చు నృ
జ్వలనరసింహుహస్తనఖ ♦ జాలము మాకొలప్రక్షాలించుతన్. 7

చం. ఇన శశి భూ దిగంబర యు ♦ గేత దధస్థ్స జగంబు లేదు నొం
ట, నొకట నూర్ధ్వసప్తభువ ♦ నంబులు లోచినదేది ? దేనిభ
క్తిని గడుగ స్వీకరించి యల ♦ తీర్థము మజ్జగముం బవిత్రముం
బొనరుచుచుండె నవ్వటుగు ♦ ప్రోడ పదాబ్జము మమ్ము నేలుతన్. 8

చం. అలకృతవీర్యసంభవ స ♦ హస్రభుజాగ్ర కదుష్ణ రక్తధా
రలు బదనెక్క దుర్జయ ధ ♦ రావుల శీర్షము లిర్వదొక్కమా

1. 14-2-1947 అధ్యాయ ప్రారంభము

ర్లిలఁబడఁ ద్రుంచి తండ్రిఋణ ♦ మీఁగి ప్రశాంతతఁగన్న భార్గవో
జ్జ్వలిత పరశ్వధప్రథలు ♦ పాచుత మద్వృజినాంధకారముల్. 9

మ. అపరాధింగని చంపఁగాదివురుఁ, ద్రా ♦ సావేశునింగాంచి తి
చ్చపడుం బొలెడివానిఁగాంచి విచికి ♦ త్సాలోలమాఁ, గావుకా
వృపతీ ! నీ శరణంబు సొచ్చితినటం ♦ బోషించుఁబో చేతన
త్వపరీతుంబలె కట్టిరాము శరరో ♦ పంబేలు నేకాకినిన్. 10

చం. జననికి విశ్వదర్శనము ♦ సంగెను ప్రేతలమానముల్ గలం
చెను శిశుపాలముఖ్యుల గ్ర ♦ సించెను బార్థుని సంశయంబు మా
న్చెను ధరణీభరం బుడిపె ♦ శిష్టపథంబును నిల్పె బోధముం
బెసఁచె యశోదనందనుని ♦ పిన్నని నవ్వులచూపు నన్నదన్. 11

మ. ఒకకాలంబుననే యనేకవిధ రూ ♦ పోపేతుఁడై యుండుఁ గొం
డికతానంబుననే జగచ్చయముఁగ ♦ న్పింపం బ్రదర్శించు నొ
క్కొకగేహంబున నేకదిష్టముననే ♦ యుండున్ యశోదా కుమా
రకుఁడో! మాయలమారివాఁడొ? సగుణ ♦ బ్రహ్మమ్మొ కీర్తించెదన్. 12

షోడశదళపద్మబంధము

25 9 1
సీ. * హా స్తియూథే శ రక్షాంచితా మిత కృపా
10 26 11
శ ర్మ దేవాశౌ రి ఖలగ ణా రి
2 12 27
మేఘుస న్ని భ దేహాబి శ్రీ కృ తేంకీ హా
13 3
గరుడమ హితపత్ర కం జనేత్ర
14 28 15
స ద్గు ణనిక ర విశద రు చిభూషాఘు
4 16 29
టి తహృదయా భా వటిష్ఠ నా గ
17 5 18
పతి గ ర్వహరణ గు రుతనూభ వ ప్రాణ
30 19 6
సం ధా నచరి త విశ్వభర రు చిర
20 31 21
భోగి మి త్రవర్య జిష్ణు కాయాగ దం ష్ట్రి
7 22 32
హారినా నా మునివశ ర ణ్యాశ్రుతి తం త్ర

* 1 మొదలు 32 వఱకు వరుసగా సంకెల క్రింది యక్షరములఁ జదివికొనవలెను.

23 8 24
పరచిదాత్మవిరాథ తిమిరపతంగ
మనువు మయు మఖమయు మము మహిమమమర. 13

—* అష్టాదశపురాణగ్రంథ సంఖ్య *—

వ. అని నమస్కరించి సూతుండిట్లనియె. శౌనకాదిమహర్షులారా! పదునెన్మిది పురాణముల గ్రంథసంఖ్యను దత్సమాహాత్మ్యంబును నాలింపుఁడు. 14

సీ. వేలసంఖ్యలలోన ♦ వినుఁడు బ్రాహ్మముపది
పాద్మమేఁబదియైదు ♦ వైష్ణవంబు
సంఖ్య యిర్వదిమూఁడు ♦ శైవమిర్వదినాల్గు
బ్రహ్మకైవర్తంబు ♦ పదునెనిమిది
వారాహమది యిరు ♦ వదినాల్గు కౌర్మంబు
పదునేడు మాత్స్యంబు ♦ పదియునాల్గు
నారదం బిరువది ♦ నాల్గుపైనొకటి బ్ర
హ్మాండంబునందుఁ బం ♦ డ్రెండునుండు

తే. గారుడమునఁ బందొమ్మిది ♦ గ్రాలుఁ బదియు
వామనమున, లైంగంబునఁ ♦ బదునొకండు
భాగవతపురాణంబునఁ ♦ బదునెనిమిది
వేలు గ్రంథసంఖ్య వెలుంగు ♦ విప్రులార! 15

వ. మఱియు స్కాందమున నెనుబదియొక్క వేయినూఱును, మార్కండేయంబునఁ దొమ్మిదివేలు, నాగ్నేయంబునఁ బదునైదువేలనాలుగునూఱులు, భవిష్యత్తున బదునాలుగువేలయైదునూఱులు గ్రంథసంఖ్య యుండును. ఈ పదునెన్మిది పురాణంబులమొత్తము గ్రంథసంఖ్య నాలుగులక్షల పరిమితమైనది ఇఁక శ్రీమద్భాగవతవిషయమును దత్ప్రయోజన దాన పఠనాది మాహాత్మ్యములను జెప్పెదవినుఁడు. 16

—* భాగవత విషయ ప్రయోజనములు *—

కం. ఏతద్భాగవతము భవ, భీతుండై స్వీయనాభి ♦ విమలకమల పీ
ఠీతల్పంబున నొడిఁగిన, ధాతకు బోధించెఁ గరుణ ♦ దలఁకొన హరియున్. 17

తే. ఆదిమధ్యావసానంబు ♦ లందు దీన, నలరు వైరాగ్యబోధకా ♦ ఖ్యానకమ్ము
లెల్లెడలఁ జిప్పిలుచుండు ♦ నిందిరేశు విమలలీలాకథా సుధా ♦ విభ్రమములు.

తే. తత్పదార్థమైయొప్పు శు ♦ ద్ధమగు బ్రహ్మ
మరయ "త్వం" పదార్థమగు శు ♦ ద్ధాత్మ మొకఁడ

సుమి సమస్తవేదాంతసా ♦ రమిది యంచు
నద్వితీయ వస్తువుఁ జాటు ♦ నయ్యుయిదియు. 19

ఆ. భవ్యభక్తి దీనఁ ♦ బ్రతిపాద్యమైనట్టి, విషయమిదియె సుండి ♦ విప్రులార !
కలుగుదీనివలనఁ ♦ గైవల్య మదియె ప్రవ, యోజన మ్మిఁకేల ♦ యోజనమ్ము. 20

✦ గ్రంథమహిమము ✦

తే. భాద్రపదమాస పూర్ణిమ ♦ భర్మసింహ
పీఠి శ్రీభాగవతమును ♦ వెలయనిలిపి
భక్తిఁబూజించి యొక్క స ♦ ద్బ్రాహ్మణునకు
దానమిచ్చిన నుత్తమ ♦ స్థాన మొదవు. 21

ఆ. భాగవతము కంటెఁ ♦ బదునెంతవలికె స, త్పురుష గోష్ఠులందుఁ ♦ బొదలుచుండు
నితరమగు పురాణ ♦ వితతి సూర్యుని రాక, దాఁకగాదె నూంబ ♦ మూకవీక.

ఆ. జీవనిపదసార ♦ మైన భాగవత సు, ధారసంబు కంత ♦ దప్పుమునను
ద్రావినట్టివాఁడి ♦ తరములు నాసింపఁ, గడఁగునట్టె యెట్టి ♦ ఘస్మరుఁడును. 23

ఆ. ఆపగాసమూహ ♦ మందు భాగీరథి, దేవులందు వాసు ♦ దేవమూర్తి
వైష్ణవులను శివుఁడు ♦ వాసికెక్కినయట్టు, లితరములను భాగ ♦ వతముమిన్న 24

ఆ. [1] పుడమి బొలుచు క్షేత్ర ♦ ములలోన శ్రీవార
ణాశి మిన్నయైన ♦ యట్టు లఖిల
మహా పురాణజాల ♦ మందు శ్రీభాగవ
తంబు మిన్న సంది ♦ యంబు లేదు. 25

శా. ప్రేమస్థానము భక్తకోటికిఁ దప ♦ స్విశ్రేణి కత్యుత్తమ
క్షేమప్రాపక దైవ మెల్లరకు ను ♦ శ్రీ జ్ఞాన వైరాగ్య ని
ష్కామాంచద్విధి భక్తి దుగ్ధము లొసం ♦ గంజాలు స్వర్ధేను వీ
శ్రీమద్భాగవతంబు విన్నఁ జదువన్ ♦ శ్రేయంబు లేపారవే? 26

మ. భువిలో వైష్ణవపాళిమూలధన మీ ♦ పున్నెంపుఁబొత్తంబు శ
స్త్రవిధిం బారమహంస్యమైన విమల ♦ జ్ఞానంబుఁ గీర్తించు జ్ఞా
న విరాగ స్థిరభక్తి సమ్మిళితమా ♦ నైష్కర్మ్యముం దెల్పు దీ
ని విచారించి పఠించిన న్వినిన వా ♦ ని న్ముక్తి పెండ్లాడెడిన్. 27

మ. మును కల్పాదిని దాని ధాతకు స్వయం ♦ భూరూపియై నారదా
ఖ్యునకున్ నారదుఁడొంచు వ్యాసునకు వ్యా ♦ సోదారరూపంబుతో

(1) దీనికి శ్లోకము వావిళ్ళప్రతిలో లేదు. బొంబై ప్రతిలోఁ గలదు.

ననఘుండౌ శుకయోగి కాశుకతనూ ♦ వ్యాప్తిన్ బరీక్షిన్నరేం
ద్రున కిజ్ఞానసుదీప మిచ్చు పరుస ♦ త్యుం గొల్చెదన్ ధీమహిన్. 28

కం. అమృతునకు విశోకునకున్, విమలునకున్ దత్పదార్థ ♦ విజ్ఞేయునకున్
సుమనోవరేణ్యునకు దే, వముఖ్యునకుఁ గేలుమోడ్చి ♦ ప్రణతులొనర్తున్.

ఆ. మును ముముక్షుడైన ♦ వనజసూతికి సత్కృ, పారసమున భాగ ♦ వతము ద్రాపె
వాని వాసుదేవు ♦ భగవంతు సాక్షి భ, జింతు మ్రొక్కలిడుదు ♦ శిరము వంచి.

కం. సంసారోగ్ర భుజంగమ, హింసా పరితప్తునిం బ ♦ రీక్షితు విద్వ
త్సంసత్తుఁ గాచిన ముని వ, తంసు శుకుని బ్రహ్మరూపు ♦ దలఁతోఁ దెలతున్.

కం. ప్రతిభవమున నీపాద, ద్వితయమునపై గాఢభక్తి ♦ దీటుకొనుచునుం
డు తెఱంగు సేయఁగదె నా, పతివగుట న్నీవు దేవ! ♦ వరయోగీశా! 32

ఆ. ఏమహానుభావు ♦ నామకీర్తనమున, సర్వపాపములును ♦ సమసిపోవు
నట్టి దేవదేవు ♦ నచ్యుతు నభవునిఁ, దెలతుఁ గేలు నుదుట ♦ నిలిపి భక్తి. 33

వ. అని శ్రీసూతపౌరాణికాగ్రగణ్యుండు పరమపుణ్యంబైన నైమిశారణ్యంబున
శౌనకాదిమహర్షివరేణ్యులకు శ్రీమద్భాగవతమ్ము మహాపురాణమ్ము నష్టా
దశసహస్రసంఖ్యాకమ్ము మనోహరమ్ము పారమహంస్యమ్ము శ్రీవైయాసికమ్ము
బ్రహ్మవిద్యారహస్యమ్ము బోధించి వారిచే సముచితసత్క్రియలనంది
పరమానందంబునొంది యెందేఁజనియె 34

కం. పదివత్సరములనుండియు, నుదినము గాయత్రిఁ బేర్కొ ♦ నుటనో వేమా
ర్లిదినా కనుగ్రహించె, స్సదయహృదయ వేదమాత ♦ నాతల్లిగదే! 35

కం. కొండొకనిఁ బట్టుకొని యిటు కొండంత దలమోపి దింపి ♦ గొండ్లీసలువు దీ
కొండాటము క్రొత్తయె? బ్రహ్మాండంబులనాడు నీకు ♦ హరిహరనాథా! 36

కం. భావార్థదీపికయె తో, డై వచ్చెను జ్ఞానిక యుస ♦ హాయ యటనటం
గై పట్టి బుద్ధి త్రిప్పిన, యావరశక్తి యెవరయ్య ♦ హరిహరనాథా! 37

కం. ఒకశక్తి నాదు కేల్వ, ట్టుకొని రచింపించుచుండె ♦ డు నటంచును న
మ్మకము కుదిర మఱియున్నిం, టికినింతె యటన్నతలఁపు ♦ నిలువదుస్వామీ!

కం. ఏదియొ నన్ ప్రేరేచుట, చే దీని రచించినాఁడఁ ♦ జే వా దోసఁగుల్
గాదని సవరింపుఁడు నా, చేదోయి మొగుడ్తు విబుధ ♦ శేఖరులారా! 39

కం. మాయామయమ్ముగట నీ, కాయ మహంభావ మొదవు ♦ కాలమ్మున నే
వ్రాయు నెడ దోసంగులు పడె, నా? యేమి? క్షమింపుమయ్య ♦ హరిహరనాథా!

కం. ఏ నెఱిఁగినదొక్కండ, ద్దాని రచించు నెడ నొకఁడు ♦ దానినొరుఁడు గ
న్గొ నొకఁడై శ్లోకం చె, ప్పైనదా? భారమ్ము నీదె ♦ హరిహరనాథా! 41

కం. ఎంత తెలివి యొసఁగితివో, యంతఁగ వ్రాసి వినిచితిఁ బ్ర ♦ హర్షముఁ గంటే
యెంతటి పిండికి రొట్టెయు,నంతటిదే గాదటయ్య ♦ హరిహరనాథా! 42

కం. కరి ఋతు సామజ తారే,శ్వర సంఖ్యలఁ బొలుచు శాలి ♦ వాహనశకవ
త్సరమున రచించి యీకృతి, నరుసముతో నీకొసఁగితి ♦ హరిహరనాథా! 43

కం. మంగళము మాసతీ హృద
యంగమునకు మంగళము ని ♦ రంతరకరుణా
పాంగునకు మంగళము వి
శ్వాంగునకు న్మంగళమ్ము ♦ హరిహరపతికిన్. 44

కం. వక్త్రగళస్మయహరణ! వి
రక్త్రజటీట్భరణ! దేవ ♦ రాడ్బాహు పరి
వ్యక్త్రవ్యచరణ! చిదభి
వ్యక్త్ర్యశుభిపుంజకరణ! ♦ హరిహరనాథా! 45

శా. శ్రుత్యంతప్రతిపాద్యరూపవిభవా ♦ రూఢా! ప్రకృత్యాకృతి
ప్రత్యాఖ్యానరతర్షినిర్మలమనో ♦ భావావలీఢా! ధరా
పత్యస్మేరకటాక్షమాల్యరుచిరా ♦ బద్ధోత్తమాంగా! కవీ
ట్సుత్యాపాంగ! లసద్ఘృణా! బుధజనా ♦ స్తుంకారలోకంపృణా! 46

వసంతతిలకము॥ శ్రీసంధ్యవేష! తుల ♦ సీ ఫణిదామభూషా!
దీనార్తిశోష! యవ ♦ ధీరితకామరోషా!
మానీంద్రపోష! మతి ♦ మద్గమనీయభాషా!
జ్ఞానాభిలాష దివి ♦ షద్వరచిత్తతోషా! 47

గద్యము
ఇది
శ్రీభగవ
దనుగ్రహాలబ్ధకవితాచరిత్ర
శ్రీవత్సగోత్రపవిత్ర మిన్నికంటివంశాం
బుధితారాకళత్ర పేరనామాత్యపౌత్ర సుబ్బమాంబా
లక్ష్మణమంత్రిపుత్ర ఉభయభాషాప్రవీణ వేదాంతపారీణ
గురునాథశర్మ ప్రణీతంబైన శ్రీమద్గురుభాగవతము
నందు ద్వాదశస్కంధము
సమాప్తము
శ్రీ
శ్రీ హరిహరనాథార్పణమస్తు

Orient Press, Tenali

తప్పొప్పుల పట్టిక

పేజీ.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
2	15	దర్థ	దార్థ
	27	తీవి	దీప్తి
4	17	షం	రం
	19	షం	షు
7	10	వారిచి	వాలిచి
	33	పానము	పాన
8	20	—	సారథీ
9	3	వాఘ్రూ	వ్యాఘ్రూ
11	3	మేము సాయ	మేములోటు
	25	యజ	యజు
	26	సేవార్ద	సేవార్ద్రి
12	6	వీసముంవా	వీసమువార
13	22	మాకండ	మాకషం
15	5	వ్రా..	వ్రాని
16	11	మూరి	సూరి
19	8	—	శ్రీకమసు
21	29	మఖమల్	మఖముల్
22	8	వర్గమ్ముఁరాం	వర్గమ్ముగాం
23	13	మూచి	చూచి
26	15	మ్మజలార	పుత్రులరార
27	11	—	టునికియ
28	19	జెప్పుఁడయ్యె	జెప్పరయ్యె
29	11	ధామము	ద్ధామము
30	29	౨౩ అధ్యాయ	౨వఅధ్యాయ
34	18	—	నిర్వ్యాజస
	24	తితీక్ష	తితిక్ష
	30	శీత్వంబు	శీలత్వంబు
38	11	శుతులు	శ్రుతులు
41	7	సత్య	సత్వ
46	24	భీజ	బీజ
58	20	నలిపు	నలిప్తు
	26	తుగ్ని	తుగ్గిన
59	13	మలావ	మలాప
61	12	గలఁచు	గలఁచున
63	24.	తపు	తప్తు
66	7	సంగము	సంగము,
	15	తేజస్వి	తేజుఁడు
71	4	రేని	లేని
74	5	ఒక్కొక్క	ఒక్కొక
	18	శక్తి	సక్తి
78	7	వీని	లీని
	11	నెవ్వఁడే	నెవ్వఁడేఁ
79	30	నామమ్ము	నామకమ్ము
82	25	—	మొగంబునఁ
84	5	—	కాలంబుచే
	7	—	పురుషులకు
86	26	యముల	యమ్ముల
87	30	సూక్ష	సూక్ష్మ
88	29	సూరి	సూరి
97	31	—	గాన
102	1	శ్రీకృషం	శ్రీకృష్ణం
104	10	—	సాకనే
106	18	—	సంశయమూల
107	3	ప్రబుద్ధ	ప్రబుద్ధ
	10	నఖిలగుణంబుల్	నాసామ్యాదుల్
109	7	యాతు	యాత్ముఁ
	28	పులకలు	పులకలు
111	6	శ్రేషంబు	శ్రేష్ఠంబు
	21	—	సుపర్ణు
122	11	దర్మము	ధర్మము
127	19	—	నిలిపి
	29	లటుఁగా	లటుల్
131	17	కుంభి	కుంభ
132	10	దశక్త	దసక్త
134	10	ప్రధాన	ప్రధాన
	11	వీక్ష	లీక్ష
	12	పంచ	పంచ
	27	—	విరక్తుండు
135	8	నికిట్ల	నితోనిట్ల
	19	యెపుడుఁగా	యెపుడుఁగా
137	28	శక్తి	శుక్తి
139	10	పంద్రెడు	పంద్రెండు
	29	భూఁతా	భూతా
141	7	—	సంజీవన
148	29	—	కర్మము
149	14	—	ఫలమ్ము
150	30	—	దృష్టి
151	19	అద్య	ఆద్య
	29	—	వాలము
156	8	—	నైదు
	25	జ్ఞావన	జ్ఞాపన
157	24	నధిషించి	నధిష్ఠించి
159	28	—	షణ్ముఖ
	29	—	ప్రాప్తను
160	20	వల	ఫల
	30		బీజాత్మక

పేజీ.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు
161	9		నిషేకం
	23		భిన్నుఁడి
	25		విలషిణ
162	11	వియము	విషయము
163	20	భూనుర	భూసుర
167	16	విష్ఠ	నిష్ఠ
	24	సూత్రముఁగా	సూత్రముఁగా
169	11		గ్రహావళిగాదు
172	5		కాలం
	14	వరాత్మ	పరాత్మ
	22		వష్టంభంబున
173	11		ద్వైత
	12		గ్రహించిన
174	18		రాజసంబున
180	4		బెను
182	14	అత్మో	ఆత్మో
183	2		జ్ఞాన
	3		రీరముం
	25		గుణమయమ్మగు
	26		గమ్మన
	27		జొచ్చిన
186	1		ప్రతాప
	2		సురూప
187	12		ప్రయోజనం
188	30	పువ్వారు	పువ్వారు
189	19	ములవ	ముఁలప
190	6	పొడవునూవు	పొడపుసూపు
191	4	నకిట్ల	నితోనిట్ల
192	10	సంబులొసర్వ	నంబులొసర్వ
	13	సైకతమల	సైకతముల
193	24	బిజము	బీజము
195	26	నూపా	సూపా
200	11	వల	పల
	20	వదిలం	పదిలం
201	1	నైవుణ	నైపుణ
	4	నూర్యు	సూర్య
203	11		యేదిలేని
	32		యోవర
204	21	వరి	పరి
	24	పంబునుంగలవ	పంబునుంగలప
205	29	యాతకు	యాత్మకు
206	14	వ్రతి	ప్రతి
207	6	వలితా	పలితా
	7	వరాంగ	పరాంగ
	19	వెంతలఁవు	పెరతలఁపు
208	28	నెట్లు	నిట్లు
209	5	కర	కిం
210	3		మద్ధర్మోప
	12	అమృతము	అనృతము
212	20	గార్హార్థ్య	గార్హస్థ్య
214	14		స్మరియించి
215	30	నూసమ్మ	సూనమ్మ
216	14	శావదావ	శాపదాప
	18	సూరుల	సూరుల
	23	మాహోత్సా	మహోత్సా
217	1	శావ	శాప
	4		చయ్యనఁ
	8		భాసమ్మనఁగ
217	17	దావ	దాప
	20	నవుడు	నపుడు
218	17	పటువ	పటుప
219	3		నాపయినిం
222	17		వాఁడటు
223	2	వరివీత	పరివీత
	3	కటిసూత్ర	కటిసూత్ర
	16		మృగాస్య
	21		చనియెడి
	25		బొనరింపు
	28	వృధు	వృథు
	29	పావులు	పాపులు
	31	మనులు	మునులు
224	7	శాకమల్	శాకమ.ల్
	20	—	కిష్టుని
225	1	వతీయవ	పతీ: యప
227	18	తన్ను... నెంచి	నన్ను.... వచ్చి
228	18	స్పత్యంబె	న్పత్యంబె
229	14	—	నంచుఁగా
230	8	వలుపటి	పలుపటి
	16	వజవ	వజప
	17	—	గాదే
231	4	—	గన్నిటితోడ
	13	—	కొనంగ
	21	జలధర్మ	జలద
232	2	—	మన
233	28	నాలింగము	నాలింగనము
235	14	సలువు	సలుపు
	28	మ్రోవు	మోవు
240	24	9 స్కంధమున	9 స్కంధమున 22 అ.
241	2	క్షతధర్మ	క్షత్రధర్మ

పేజీ.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
	33	యఃస్సుతః	యశస్సుతః
243	26	పర్ధుఁడని	వర్ణుఁడని
248	22	యొంతయు	యెంతయు
254	10	వం	ప.
257	2	కడుప్పవ	కడుప్పనఁ
270	30	విఁన	విభిన
272	14	పరాదాం	పత్ప్వాదాం
274	16	—	జగాలు
	27	యుషితంబుల	నివతంబును
	30	—	జగంబు
275	13	—	ద్దర్శన
	14	—	హింబుస
276	22	—	చూచి
279	3	మంబునగా	మంబుగగా
283	4	నాలు	నాల్గు
284	4	శిరులకు	శిశువులకు
286	27	పద	పద్మ
287	31	పోషించిశ్శ	పోష్పించిశ్చ.
290	1	—	నర
	13	—	పనరు
291	9	మాగ్నేయంబు కౌర్మంబు బ్రహ్మాండ	మాగ్నేయ మార్కండేయ కౌర్మమ్ము
	10	మతులమార్కండేయమనెడిపేళ్లఁ	లలభవిష్యత్తు బ్రహ్మాండమనఁగఁ
294	32	కూర్పషుల్	కూర్చముల్
296	8	—	దినముల్
297	5	—	స్రవింప
	12	వెటనే	వెంటనే
	21	నిగిడించి	నిగిడించె
298	1	నైస్త్రలంబులు	నైస్త్రల్యంబులు
	9	దనపులు	దనములు
	11	లఁట	లంట
	13	—	గనుఁగోసల చెప్ప
300	5	మేనం	మేనిం
	6	—	యనియె
	12	నిట్టులగా	నిప్పోయిగా
302	8	—	మింటిస్మంటిం
304	28	—	శాబకములు
305	12	కడలు	కడలుఁ
	28	తిరము	టీరము
310	29	సాధుంగ	సాధుసంగ
311	31	—	పత్రి
312	4	సూర్యా	సూర్యా
	1	డాల్చి	దాల్చిన
313	13	—	అతినిష్ఠా
3,4	18	—	ద్రాముల్
	28	—	యయ్యనుభవం
319	22	—	ల్లసితసుముఖ
	29	—	పురుషుని
324	9	—	రిపువధూజన
325	2	దా రాజర్షికివ్యాన	వారాజర్షికివ్యాస
	22	—	ముఖులు
328	5	క్షాంచితశీల	క్షాంచితలీల
329	29	నరితతి	నర్తితతి
330	13	విరించిన	విరించన
331	14	గర్గిరం	గిర్గిరం.
333	27	—	వైరాగ్య

అర్ధబిందుపులఁ జాతపుఁక వదలితి